

כתבי ב. בצנלסון

פ. פצנלסון

כ"ט פטבת תרמ"ז — כ"ד באב תש"ד

13.8.1944—25.1.1887

כתבי ב. בצנלסון

כרך ראשון

הוצאת מפלגת סיעלי ארץ ישראל

כל הזכויות שמורות
נדפס בארץ-ישראל
Printed in Eretz-Israel
דפוס «דבר», תל-אביב

מימיו הראשונים בארץ

(ממכתביו ; נכתבו אידיש)

א

[עירגנים, תשרי תר"ע]

— עד לאחר ראש־השנה ישבתי ביפו. הייתי קם לפני עלות השחר, יוצא והולך ל„אחוזת־בית“¹ להיפגש שם עם חבורת מבקשי־עבודה כמוני, עומד שעה־שעתיים, שומע סיפורי־מעשיות ופונה והולך משם. מהלך אתה ברחוב ועיניך נוספות על פני אנשים אבלי־תענית, על דמויות מוכנות לברוח מכאן. נכנס אתה לבית ושוב תמונה זו. חולי־קדחת. והכל תלוי באויר, מתנודד ותועה לכאן ולכאן ללא תכלית. במצב זה היו גם אָחי לנסיעה ביים, איש ואשה, וארשת־שממון גדולה גם יותר היתה בפני המכרים הנמצאים כאן זמן ממושך והאוצר הדל שלהם כָּלה זה כבר והם מתלבטים ומפרפרים בתוך המים העומדים האלה. וככל אשר אדם היה סימפטי לי יותר פן עגום יותר היה הרושם שעשה עלי. פֶּאן לחיות ללא תכלית — אין לך דבר קשה מזה. הכרח היה לי לאזור כוח ולעזוב את יפו. אלא שלא דבר קל היה לעשות זאת. הניאו מפך הדירה הטובה והארוחות אשר — היתה מכינה לנו ; הפחידו הידיעות על אודות המושבות ועיכבה גם העבודה בעתיד, שהובטחה לאחר החגים, ביפו. דרוש היה שאעשה כאן את החג הראשון בארץ־ישראל, חג שומם ומדכא את רוחי, ואראה את כל הנֶכֶר, שאני נתון בו כאן, ואתמלא כוח לצאת. סוף דבר, בעמל הוצאתי את הזוג שלי — ויצאתי בלי אמונה לדרך, לפתח־תקוה. הכל דיברו על לבנו שלא לעשות זאת. אין זה מן הדברים הנעימים לבוא למושבה ביום־השבת, וביחוד לפתח־תקוה הנודעת. הוזהרנו. איפוא, על הרושם הרע שיעשה מעשנו. יום אחד לפני זה יצאו לכאן דויד² וברנר. נדברנו ללכת שמה יחד, אך איבדנו זה את זה. את ברנר ראיתי בפעם הראשונה ימים אחדים קודם לכן, בחדרו של דויד. לעת־עתה זוהי הפגישה החשובה ביותר שהיתה לי בארץ. ניכרו בו פשטות, טוב־לב, גילוי־גפש וכוח, — ומבחינה זו רב הדמיון ליעקב לְשָׁצ׳ינסקי — חוסר כל ברק חיצוני, מידה כל כך גדולה של דרך־רישול עגומה, של תנועת ביטול כלפי עצמו ושל יאוש אמיתי, מוכן לקבל כל דין — שכל לבך משתוחח בק וכוזב מאד. למחרת פגישתנו הראשונה כבר נתפתחה בינינו שיחה חזקה, ובכל

¹ [היא תל־אביב בראשיתה]

² [דויד שמעונוביץ]

מלה שלו, בכל רעיון שהביע, היה לי כאחד משלנו. כלומר: אותם החסרונות ממש, שהם מצויים כל כך בדרך-המחשבה של אינטליגנט יהודי, ועם זה כל כך לא-דומה למחשבה הרגילה של סופר יהודי. כל כך הרבה לב, תחושה כל כך שוה לשלנו לגבי צרות חיינו, שכל אשר הוא אומר — גם בשעה שהדברים אינם עמוקים כלל ואף אם הם תמימים ודנים על הענין מנקודה צרה אחת — אי-אפשר לו שלא יעשה רושם. הוא רוגש ומתחבט, מטיח עצמו לכאן ולכאן, רוגז על עצמו ועל היהודים, מסתלק מדברים שכתב זה לא כבר, מבטל ושולל הכל בבת אחת, שקוע עכשיו כולו באפיקורסות שלו — ובכל אלה לב כל כך פצוע ורחשי-נפש כל כך עמוקים של ישרי-חוס וכובד-ראש. הליכותיו עם הסופרים הצעירים: כמה אוהב הוא אותם וחרד עליהם, כמה מעציבים אותו החסרונות שלהם והידלדלות-מקור-יצירתם. כמה הומה הוא לכל דבר קטן בספרות היהודית וכמה כובד-ראש בו עת ידבר על מצבו הוא בספרות, באיזו בדידות קשה עשה את דרכו ואיש לא שעה אליו, אף על פי שהיה היה היחיד שגילה ערנות לשאלות ולצרות שלנו. כל חבריו בעבר, חברים לעבודה, התפורו, אבדו אחד אחד: זה משחק את המשחק האינטליגנטי שלו עם האלוהים, את המשחק בזכות-אבות ובקדשים מני קדם; זה נשא אשה וניחא לו במנוחה ובטמטום וזה דלל ליחו סתם, לאט-לאט. הוא סיפר לי על סיפור חדש שכתב כאן. מין סך-הכל, אמר.

דבקתי בו פולי, וכשאני חוזר מן העבודה ומוצא אותו שוכב על יד הבית בחוץ, וכולו שקוע ביגון שלו, ומיד מתחילות השיחות הארוכות, השטופות-הנבועות, ומשולבים בהן זכרונות-עלומים ותקות מימים עברו, פירורים ושברים מכל אשר קרוב ויקר לך ומתבקש להיות מבוטא ומובע — תוקף אותי רצון לנחם אותו, ללטף, להקל עליו ולאמור לו את אשר לבי רוחש אליו. לי טוב אותה שעה, אני חש אותו ומביע לו חלק של חלק ממה שאני חש. ואולם לו? סוף כל סוף קמים ועומדים והוא פונה והולך בלב כבד, כבד אולי מפפי שהיה קודם, ואנו מחליטים שלא לשוב לענינים כאלה. טוב-לבו מיוחד במינו. זו הדאגה שלו לזולת, למאכל ולמשכב של כל מי שהוא בא במגע עמו — לפני שבאתי הנה כבר דאג, שאף לעבודה ולמקום-לינה לי.

א' דסופות.

הנה כך מופסקת כתיבתי בכל שעה. אני — כל כך כבר שקעתי בחיי כאן, שעכשיו שוב לא אוכל, כנראה, לתאר את מגעי הראשון עם מושבה יהודית. ישנה מימרה אצלנו, כי האור והצל משמשים בערבוביה. על כל אשר אני רואה ותופס בארץ-ישראל חל דבר זה פי כמה. תקוה ויאוש. אין מגמות קיימות בפני עצמן. מסוכסכות הן ומעורבות יחד ולעתים ללא אפשרות להפריד ביניהן. פן הוא אצלי בכל דבר וענין כמעט וקשה עד מאד לספר ולתת מושג נכון מכך. בפרט, כשהרשמים אינם קופאים על עמדם והם גם מתרבים בלי הפסק, ואני אינני בעל זכרון חזק די שמירת הדברים בדמיון האמיתית הראשונה, כפי שנצטיירו לי לכתחילה.

לעינינו נגלה הרחוב הראשון בפתח־תקוה. הודהמנו למראה המותרות. חצרות מכוסות ירקנוי, שדרות של ברושים רכים וזקופים מן השער אל הבית. הבתים — דירות־עשירים מטופחות. גזוזרות, מרפסות ווילאות. בשער בית אחד לא חסר גם לוח־נחושת קטן ועליו שם בעל־הבית, ובצר — עמוד־פנס. אין זו היציבות והאמידות של האכר בשרונה. זהו ברק־הנוי של בעל־האחווה או של הסוחר שלבו הולך שבי אחרי חיי בעל־האחווה. במבוא אחד הבתים, שלפניו נמשכה שורת ברושים הדורה להפליא, התנוססה כתובת: „הוטל ירקון“. זהו בית־המלון האריסטוקרטי שבמושבה. והואיל ונדברתי עם ברנר להיפגש כאן באחד מבתי־המלון חפצתי לברר, אם סר הנה. לא העזתי להיכנס אל הבית. יצא משם אותו רגע איש גנדרן. ביקשתי מאת — לשאול אותו, וזה לא זיכה אותו אפילו במלה של תשובה. הלכנו הלאה עד שנודמן לנו בחור, שהפנה אותנו ל„הוטל־רבינוביץ“. זוהי האכסניה של הפועלים. כאן אוכלים ושותים, לנים וכותבים מכתבים. כאן משתגעים. כאן חי כל איש בזכות ה„הקפה“. עד שבא יום וזכות זו נשללת ממנו פתאום. וכאן, אמנם, מצאנו את הציפור שלנו: את דויד ואת ברנר. — —

הוצע לנו לקום ולטייל קצת לעיני־גנים, המושבה החדשה שנוסדה בשנה שעברה על ידי פועלים. הן קראתם. הרעיון הוא שלפועל יהיו דירה, גינת־ירקות ומשק־חלב — באופן שיוכל להיות פועל ולהחזיק מעמד. לא יצאנו מתחום פתח־תקוה וכבר נראו לנו מן הגבעה בתי עיני־גנים החדשים, הקטנים, המוטלים בפיוזר על פני המרחב. היתה שעת־צהריים נעימה. מן האויר הדחוס שבחדרי־ההוטל ומן האויר הרחוקי הממלא את פתח־תקוה הגענו ובאנו אל הרפובליקה הקטנה, החפשית, שצמחה יקמה בצדה של זו. כל אשר אינו מוצא לו מקום בפתח־תקוה החרדית נמלט לכאן. כאן עולם חפשי. אני צועד ומשיב אל לפי, שאין אני יודע עדיין מה טיבו הממשי של הקיים כאן. הן ידוע גם ידוע לי, שבארץ־ישראל צריך אדם להיות זהיר במסקנות־רשמים שלו, שהחיים כאן עשירים בקישוטי־חיצוניות — וממילא אין השמחה שלי שלמה. ואולם עצם המראה, רחב־האופק, הרי יהודה מרחוק, בקצות כל המרחב הזה, הבתים החדשים, הקטנים, של חדר אחד, של שנים וזעיר שם גם של שלושה, וההכרה שכל המושבה כמעט (כמעט!) נבנתה בידי יהודים בלבד, לבסוף זו גאנת עיני־גנים, הבאר בעלת המוטור באמצע המושבה — כל אלה מילאו את הלב שמחה ואור. חוט של משהו חדש, צעיר ורענן משוך כאן על הכל. האדמה עוד איננה מעובדת כמעט, אבל בפניות בודדות מבצבץ כבר משהו, ומסביב לבית אחד נראות כבר נטיעות חשובות קצת. ברור: כאן מתבסס אָכר „תקיף“. ומה שורש־תקפו: כסף או מרץ? פתרון שאלה זו אני דוחה לשעה אחרת. אני שואל את האיש המלה אותי, כמה שנים הוא בארץ. הוא אומר: שש שנים. כמה חדש לי צליל זה אחרי יפו! הרחוב, הבתים, האנשים, האופק — הכל מקבל אותך בסבר של נפשיות מאירה.

ברנר מוליך אותי אל גורדון. זכות היתה לי לבוא במגע עם שני האנשים

האלה, התוססים בי מקום כל כך גדול, בלי כל קושי שהוא ימים מעטים מאד לאחר בואי לארץ. אבל כלום יכול היה דמיוני לתאר לי את גורדון כך? בחוץ, על יד הבית, על מחצלת בלויה, יושב יהודי כבן חמישים, והוא יחף, גלוי־ראש והמכנסים מלאים טלאים. זהו — הוא מזדיע — הטַרְקְלִין שלו, המסוגל לקבל אורחים בלי מספר ורק חסרון קטן אחד אתה מוצא בו, שבימי גשמים נוטף גגו מים. זו היא ה"חכמה" החביבה עליו, שהוא חוזר עליה לעתים קרובות. התישבנו על הארץ ול"כיבוד" הוגש לנו כד מים שהובאו במתכוון מן האבר. מתוך הבית נראתה אשתו של גורדון, אשה יהודית פשוטה. קרבה וניגשה הבת. ועל הכל היתה שרויה רוח־שכינה, הרגשה שאַתָּה נמצא בבית, שבעל בו ואב, זו הרוח הטהורה, הנלבבת, שעליה סיפרתי לכם בדברי על בֵּית — — הרגישו בנו אנשים מן הנחלים הסמוכים ובאו והצטרפו אלינו. ומרחוק הגיעה שירה של חבורת בחורים וצעירות, שהתקרבה והלכה לכאן. סוף דבר, אידיליה ארץ־ישראלית. פנהוג, שרו קצת ופיטפטו קצת והתנפחו קצת, אבל הדבר שהרגינו את לבי ביותר היתה זו ההתלקטות מסביב לגורדון, העובדה שילדים בני 18—20 מוכשרים להתלקט מסביב ליהודי לא צעיר כלל. אמנם, לא נעלם מעיני, שהוא, כנראה, זר להם לא מעט, אף על פי שהוא שר יחד עמם וגם מתבדח ושום דבר אינו למשא לו.

הרבה ראיתי אותו יום ואותו ערב בעיני־גנים. גורדון הלך בענין עבודה לי. אשר למקומ־לינה הרי זה היה מובטח ומוכן לכתחילה. כאן מקיימים הכנסת־אורחים ביד רחבה. שכבנו — אנשים אחדים יחד — על הרצפה ומאד הפליאה אותי חביבותם של בעלי־החדר, שני בחורים, שהניחו ללא שימוש את מיטותיהם — של ארגונים וקרשים — והשתרעו לצדנו. אפס שינה זו לא הסבה לגופי המפונק הגאה יתירה. בהפני־לב הייתי יושב אותו לילה לכתוב לכם מכתב ומשיח לפניכם את כל האצור בלב. אלא בחדר שבו מצטופפים חצי־מנין אנשים ולשולחן משמשים ארגונים מחוברים — עכשיו אני כותב עליהם — כלום אפשר לקום ולעשות זאת?

כשקמנו בבוקר ונראתה השמש ויצאתי מעיני־גנים בדרך לפתח־תקוה לשאול לעבודה, עוד היה לבי טוב עלי. דבקתי בעיני־גנים. המרחב הזה, הסביבה החפשיית, שעות־הבוקר המוקדמות ושעות־הערבים — משהו מיוחד בהם כאן. קלות ונופש הם מביאים ללב — בשעה שאתה עשוי, כמובן, לקבל אותם. ואולם כשהגעתי לבית־המלון והוברר לי שעבודה אין ואתי שם עוד מחוסרי־עבודה, לא פחות מעשרה אנשים, ואוני קלטו הרבה דברי התחכמות ועקיצות ושוב דובר על עויבת הארץ ועל קדחת ועל בטלה — שוב היה לי כאלו אני ביפו, לא נגרע דבר. אמנם בשעת מעשה לא נעלמו מעיני הדיליז'נסים העושים דרכם ליפו, הפוסטה היהודית, המחאות הכסף מטעם ועד־המושבה שכוון כמטבעות, אלא כל זה הוא ענין בפני עצמו, שאינו מתמוג עם השאר. נאשוב לעיני־גנים. כאן שקט. דממה. הגה נעה עוברת ודלי בידה, הנה ילדים מספר משחקים בפניה. הגברים אינם. הם בעבודה.

אבל לא לאור־ימים הלכתי בטל. מבערב כבר היתה מזומנת לי עבודה. אני עובד ב„בְּחֵרֶיהָ“, מהלך שעה ורבע מפתח־תקה. כך — הדרך לעבודה; ממנה הביתה — יותר, כמובן. זהו פרדס, ששטחו 800 דונמים (11 דונמים הם דְּסִיטִינָה אחת), פי אחד וחצי משטח כל עיִן־גנים. לעבודה אני יוצא בהשכמה, עם הורִיחה, סר להוטל־רבינוביץ ללגום בחטיפה כוֹס־תה ולקחת עמי אוכל כלשהו ושם פני לדרך. היציאה מעיִן־גנים בצִינַת הבוקר נפלאה, אבל הפניסה לסימטת בית־המלון ובית־המלון עצמו מוֹחִים מיד הרגשה זו. אתה הולך בחפזון ואין לך שהות לראות קצת את היופי מסביב. אתה ממחר שלא לאחר את זמן צלצול הפעמון. בפתח־תקה עובדים בכל מקום לפי צלצול הפעמון ויוֹם־העבודה הוא של שמונה או תשע שעות — בדיוק אין אני יודע עדיין. הפניסה ל„בְּחֵרֶיהָ“, המשרד שבו יושב המשגיח וכאן גם סועדים בבוקר פועלי־הפרדס — הזכירו לי את בית־החרושת של סְמוֹיטֶשְׁבֶּסקי. הן מתעשיה גדולה יותר אין לי מושג. ומיד ניצנצה בי מחשבה, שכאן ישנו כבר, אולי, פרולטריון יהודי. יצאנו לעבודה. הולך אותי פועל נתיק, שצריך היה להראות לי מה לעשות. הפרדס גדול לאין שיעור, וחצי־שעה צעדנו בשבילים עד שמצאנו את חבורת־העובדים. העבודה היתה קלה מאד, אבל אני חרדתי, לבי דפק בי, שמא אינני עושה אותה כהלכה. הרגשתי שאני מִפְגֵר לגבי שאר העובדים וכפי הנראה התרגשתי מאד. לבסוף לא נחשלתי והשגתי את כל השורה כולה. ולא שמתי אל לב, שהם עובדים לאט, בלי התאמצות, וגם יושבים קצת, מזמן לזמן, בטלים. שקוע הייתי בעבודה וכשעבר עלי המשגיח — רכוב על תמור קטן ובידו שוט — פירכס בי לבי וחשבתי, הנה הוא משלח אותי מכאן. הפעמון צילצל להפסקת הצהרים והאנשים עקרו ממקומם. אני הולך עמהם, אבל כולי רעדה ובושת־פנים ורע לי. בכלי־פחים גדול, של נפט, הרתיחו תה — בו היתה תמיסה עבה מאד של חומר אורגני — והאנשים חשו־שלאו ידיהם לטבול בו כלי, מי קערית ומי ספל, כדי להוציא אותו מלא ולגמוא ממנו, בהרחבה, גמיאות־גמיאות. אין מביאים מן הבית דברי־מאכל הרבה: זה בצל או עגבניה, זה זיתים או חֶלֶה, והמהדר — שתי ביצים או חביתה. בימים הראשונים עוד לא היה לי כלי ואיש ציחה־צמאון לא נעים לו לשבת ולהביט על חבריו השוטים, אבל לא ארך הזמן וגם אני נְעִשִׁיתִי בעל רכוש זה, ועכשיו אף סל לי, שאני נושא עמי לעבודה, ואני גומא עכשיו תה כדרך השאר. עניות איומה כאן ועזובה מרושלת, ואף על פי כן נעים לי לראות את ההתפשטות הזאת מכל העולם כולו, את פריקת משא־האדגות, השוֹרֶרֶת כאן ובבית־המלון בשעת האכילה. זוהי מידה יקרה וברוכה של אנשים פרולטרִיים, וכשידוע לך שבסגולה זו לא חוננו שם בבית, לא הטובים שבהם ולא הגרועים שבהם, הרי מקום לך לשמוח על כך. על יד השולחן מתקשרת שיחה על פוליטיקה. מובן מאליו, על הפוליטיקה בישוב. כל שמועה, כל חדשה נשמעת כאן כבשורה טובה — מנתחים אותה לפרטי־פרטים, מפרשים ומבקרים. כאן מבטלים בתכלית הביטול את הפוליטיקה הציִוִּית. כאן מביעים דעות על הראוי והרצוי. כל כך צר לשמוע זאת. אתה רואה,

שהאנשים כבר קשרו את גורלם בכל אלה, שהם תולים בכך את תקוותיהם ואת שיקוליהם; אתה מרגיש, שחיי היומיום שלהם תלויים בהתגשמות האידיאל. ועם זה מה צורה חדשה לבש כאן האידיאל שלהם! עם כל רצונך אין אתה מוצא שום סימן, זכר, שאנשים אלה היה להם לפנים יחס אחר לעולם ומלאו. ואולם מי חכם ידע, מה היו האנשים לפנים ומה הם עכשיו? אני אינני יודע עדיין.

אחרי הצהרים חוזרים לעבודה. עכשיו הרגשתי כבר שהאנשים עושים את עבודתם רמיה. מכוער. אני יודע ומבין, שהעושה עבודה לא לו אינו יכול לטעום בה טעם רב, אלא כלום מרגיש אני שעבודה לא לי אני עושה? כיצד זה לא נרגיש, שהאדמה היא עברית והעבודה היא עברית ועל כן לנו היא העבודה?! אני, כמובן, התביישתי להוציא זאת מפי, אבל האנשים הבינו גם הבינו, שאני הנני חדש, טירון, ואמר: אין דבר, יעבוד קצת והיה כאחד ממנו. אולי צדקו, ואולם ביטול-הזמן שלהם אין לו באמת כל גבול, וזו גניבת-הדעת לגבי המשגחה, של עושים עצמם כאילו הם עובדים, זו „עשיית-השהיית“ — הן זה כל כך מכוער, וביחוד כשעושים זאת אנשים לא-צעירים. — —

בימים הראשונים עבדתי בין יהודים בלבד וראיתי שעובדים גם מספר הגון של ערבים. בזמן האחרון אני הנני יהודי יחיד בתוך חברות של ערבים, ועל עבודתם מספקים משגיחים יהודים (מתוך הפועלים הותיקים). מובן מאליו, שאני עושה את העבודה הקלה (והיא קשה מן העבודה הראשונה שלי) והם את הקשות, והמשגיחים מזרזים ב„יללה!“ משהו על נגעה-משגיחות. לשם פיקוח על עבודת הערבים שזכרים משגיחים. אחרת אין הם עובדים כלל. וכשמשגיחים עליהם, „עוקרים הם — אומרים — הרים“. מי מתמנה למשגיח? הפועל הנתיק, שקנה לו כבר ידיעה הגונה בעבודה. השכר שהוא מקבל גדול קצת יותר ובעיני בעל-הבית איש חשוב הוא. אין הוא עושה כלום וצועק „יללה!“ וכן נעשים במשך הזמן כל הפועלים הותיקים, המומחים — משגיחים. ואין הם מרגישים כלל מה רע בזה. בגליל אין סוג זה מצוי, כנראה, ואילו כאן אין מקום פנוי ממנו. כמעט שנדמה לך, שהאיש היחידי שאינו רוצה להיות משגיח הוא גורדון (לא, יש עוד), ואולם גורדון הן הוא יהודי, שמקיים את עצמו ואת משפחתו בששים קופיקות ליום ואומר שאין הוא חסר כלום ושמימי לא ראה חיים טובים מאלה (ובה בשעה מיבב עצב בבלו, מיבב).

עובד אתה את עבודתך ומרגיש כמה קטן הוא חלקנו כאן ומה עולם נוצר כאן בעבודתם של הערבים, שבעל-הבית (מי שהיה אדמיניסטרטור מטעם הברון ואחרי עזבו את תפקידו היה בעל-הזון), עושה אתם את החשבון, בשעת תשלום, בתקיפות לא-קטנה. ממילא אתה תופס את הכתוב: „עבד פי ימלך“ ומהרהר: מה מכינים לנו כאן בעלי-האחוזה שלנו ומה נשקף להם, לפועלים שלנו, שאינם? ואולם ההרורים תחוד. לי עצמי טוב כאן. לעת-עתה אין העבודה קשה עלי ביותר. ובשעה שאני עומד ועובד בין שורת עצי תפוחי-הזהב ולפני מרחב כל „בחריה“, שאין

עיני יכולה לתפוס אותה למלוא־שטחה, ומסביב משתרע העולם הגדול, העשיר — טוב לי ונחת לי. ואחרי העבודה אתה רוחץ שעה קלה בנהר הקטן ועושה דרכך הביתה לאט־לאט, לאט־לאט, והדרך נמשכת ונמשכת ואין אתה מרשה לך לעמוד רגע ולראות את העולם היפה מסביב, כי פניך לביית־המלון ללעוס משהו. אחרי האכילה והתרשמות קצת מאנשים אתה יוצא לעי־גנים והליכתך שוב אטית מאד, אטית ביותר, ואתה מגיע אל הבית ומתמתח על הארץ, בחוץ, ואין אתה נוטל ספר ביד ואין לך כל צורך להחליף עם מישהו דיבור־מה — הרגשה כל כך טובה תוקפת אותך אותה שעה, שגם אם תהרהר תוך כדי כך הרהורים מרים מאד וגם אם תהיה נתון בתוגה עמוקה מאד למשמע שיחתו של ברנר וגם אם תראה את כל הסובב אותך והנה הוא רע מאד וגם המעשה הנעשה בך עצמך רע הוא מאד, בכל זאת טוב לך, טוב בתכלית, מבחינה פשוטה, גופנית — אין מלה לבטא אותה. —

ב

נצרת, ראש־חודש אייר תר"ע.

בחודש התשיעי לשבתי בארץ־ישראל אני בא, סוף־סוף, לכתוב לך¹ מכתב. אילו ראיתי לי חובה לכתוב לך על בלבד, בחינת דרישת־שלום מאח, הייתי עושה זאת מיד, בלי כל קושי. אני נשאר כאן. זה אֶלֶף. אני עובד, מקיים את עצמי בשכר שאני מקבל ומקרה לקנות רגילות בעבודה ולא לעזוב אותה. ואולם האם יכול אדם לכתוב מארץ־ישראל ולא להביא דרישת־שלום ממנה גופה? וזה הִקְשָׁה עלי את הכתיבה כל הזמן הזה. גדולה היא הערבוביה, מסובך הוא כל אשר אתה רואה וחי. אורות וצללים במקום אחד. ב"עם כי חרב" הגדול והאיום מנוצצים זעיר פה זעיר פה נצנוצים רפויים, פירורים של תקוות לחיים חדשים. מוכן אתה לשמוח ואי־אפשר לך, כי יד הגלות אינה מרפה ממך גם לרגע אחד והיא באה עליך בכל ה"אותות ומופתים" הנחמדים שלה. ואולם גם לכלל יאוש אין אתה בא בשום פנים, כי עיניך רואות משהו שאינו נותן להתיאש, משהו מבטיח — אם חפץ חיים אתה. ואולם אם לגבי עצמך, אם חפץ חיים אתה, די לך לאמור לנפשך "הן!" ואם בלבך אתה גם גזבר "הן" זה הרי קשה לך עד מאד לבוא לזולתך ולאמור לו: "כזה ראה!" גם רגש הזהירות והאחריות לדברים שאתה מתאר אותם אינם מקילים את הדיבור. אין אתה רואה את עצמך בקי כל כך שתרשה לעצמך לדון ולקוות דעה.

ואף על פי כן הגיעה השעה. זה כבר גדול הרצון לשוחח קצת עם האנשים הקרובים העומדים מחוץ ולספר להם. עולה היא אולי בשעה זו לשחוק, בשעה שאין מקורות לקבל ידיעות נכונות.

ודרישת־השלום הנאמנה ביותר שיש ביכלתי להביא לך מן הארץ היא.

¹ [לשני אָמִי באמריקה]

ש חפץ אני לראות את שניכם כאן. אין אני בא להבטיח לכם לא „הרים וגבעות“ (אם פי הרים וגבעות ממש, שארץ־ישראל ברוכה בהם, יש ויש להבטיח לכם) ולא חיים בתוך חברה מסודרת. לא הכל יעלה ויבוא כפי הרצוי לכם. הרבה פגעים וצרות נטפלים לו לבא ולא במהרה הוא נפטר מהם. לעתים קרובות מאד יתפלץ הלב למראה הנעשה לנגד עיניך, אבל אחרי הכל ובעיקר: אם רוצים אתם לחיות חיים של עבודה בתוך אויר חפשי ובקרבת הטבע ותוך כדי כך להיפטר מן הסביבה הנחמדה, שאנחנו נמלטים ממנה ללא אפשרות להיות חפשים בהחלט באיזה מקום שהוא, אם רוצים אתם למצוא מקום, שתקוה קשורה בו כי יהיה לבית לנו, ואם משתוקקים אתם לחיות בתוך חבורה, ולו גם קטנה מאד, של אנשים עובדים עליונים, בני־חורין — בואו, בואו לכאן!

נדמה לי, שהדבר שאני כותב לכם הוא אמת לא רק לי, אלא גם לכל מי שלב לו להרגיש חיים בריאים, ערים, מה הם. אם ישנם בני־אדם, ששוקלים ומודדים את ההנאה מן החיים ואת היסורים שבהם במידות של חננני או תלמיד־אֶכְסָטְרוֹן ומשום כך הם בורחים פֶּכֶכְבְּרִים מיד לאחר בואם לארץ — אין זו אשמתי כּלֵל. אמנם נכון הוא, שמעבודת־האדמה אין אדם יכול לעשות כאן הוֹן; השכר הרגיל, ששים קופיקות ליום, אינו מספיק לאדם בלתי אם לאכילה וללבוש בלתי־מהודר ביותר ומי שזולו גורם לו לקדוח קצת או להימָעַךְ קצת סתם בחיים, צריך להתלבט קצת כדי לצאת מן המיצר — אבל תחת זאת כמה נחת וכמה סיפוק ישנם בצורת־החיים החדשה! לא במידה ימְדוּ ולא במספר יסָפְרוּ. עצם החיים האלה והעבודה ללא כל מחשבות שהן, אף לא לגבי עצם התכלית של החיים האלה — נדמה, ששל של תחיה בא בעצמות ומְרָה אותן ומחדש את ליחַן. — —

החורף עבר עלי בעבודה ביהודה. מתחילה בפתח־תקוה, בנטיעות, ולגודל־תמהונכם הצליחה המלאכה בידי לא מעט. כבר נחשבתי לפועל בין פועלים. והנה קפצה עלי רוח רעה והסיתה לעזוב את פתח־תקוה וללכת לחדֶרָה. כאן לא נמצאה לי עבודה בנטיעות הייתי לפועל ביער, חוטב ומְנֶסֶר. אמנם, למדתי לאחוז בקרדום ובמְשׁוֹר, אבל למדרגת חוטב־עצים ממש לא הגעתי ולהתמיד במלאכה זו לא חפצתי בכלל — סוף דבר, החלטתי לעלות לחגֶה־פסח לגליל ולהתמסר כאן לחקלאות. כיום אני עובד בֶּסְרָה, בחנה של חברת יק"א. יתכן שלאחר זמן־מה אָפְנֶס לעבודה במשק אֶפְרַיִם כשכיר חדשי. מתקרבת עונת־הקיץ. דבר טוב אחד כבר העניק לי הגליל: ביום הראשון כבר רכבתי על סוס. בכלל, היתה לי הנסיעה לגליל חג שפולו אור. ואולם מה טעמו של טיול בארץ־ישראל — על זה לא צריך ואי־אפשר לדבר במלים. מלים הן מלים, וכשתבואו לארץ תראו זאת במו עיניכם.

בימי העליה השניה

בחוה בן־שמך, בגורן. תרע"ב

על מושבי הפועלים

(הרצאה בועידת פועלי יהודה בבן־שמן, כ"ז בכסלו תרע"ג)

לפני זמן לא רב היו מושבי הפועלים נזכרים בתור אחד האמצעים הרבים, העלולים, לפי דרישת פועלים ועסקנים, להקל את מצב הפועל העובד אצל אחרים, להציג אותו בתנאים שיום בהתחרותו עם הפועל המקומי, הנתון בתוך סביבתו הקיימת, שצרכיו מועטים וסיפוקם נמצא בתוך משק ביתו. בעיון, „בתיאוריה“, בפרוגרמות שונות עדיין נזכרים המושבים האלה בנשימה אחת עם כל מיני עורה: „דירות זולות“ וכד.¹ אבל למעשה התחילו מושבי הפועלים להתבדל מתוך יתר סעיפי הפרוגרמות ולתפוס במחשבות הפועל, למרות כל ההגדרות העיוניות, מקום אחר לגמרי, מקום מיוחד ותשומת־לב מיוחדת. במקום פאליאטיב, הצריך להספיק ידים זולות למשק הגדול, שאליו נשאו ונושאים עינים מכל עברים כאל גואל

¹ אגב בנוגע ל„דירות זולות“, כדאי היה הדבר שלפחות בינינו הפועלים יעמדו על זה, שלבנין בתי הפועלים אין ברוב המושבות שום חשיבות ישובית, וגם אינם משנים את תנאי חייו ועבודתו של הפועל, ושהפועלים המסכימים להשתמש בכספי הקרן הקימת למטרה זו תוֹסאים בזה גם לקרן הקימת וגם לכלל הפועלים. ומה שנוגע לאותם הבתים הנבנים על פי התכנית (יותר נכון על פי חוסר כל תכנית) של הקרן על שם דוד ופאני וולפסון — אין ליחס להם ערך ציבורי מסוג אחר, מאשר לבתים הנבנים על ידי הפוללים בירושלים. גם האתמוספירה הרוחנית, הנבראת על ידיהם אחת היא: שתדלנות, זכיה על פי פרוֹטקציה וכל הפרוֹן בזה. למעשה אמנם אין לבתים אלו שום שייכות לפועל החקלאי. גורלם נמצא בידי ועד המושבה, וחוכים ב„בתי פועלים“ אלו אנשים קרובים לאותו הועד, אם משגיחים ואם חנונים. על זה שאין הפועל החקלאי משתמש בבתים האלה אין כלל וכלל להצטער, אבל יש ויש להצטער ולקבול על ששם הפועל עלול ונוח להיחלל ולהתנבל על ידי אנשים טובים המקבצים נדבות ופונדים לשמו, מבלי לשאול ומבלי להתחשב את דעתו ורצונו.

ומושיע לארץ ולעבודה, במקום אמצעי לאפשר את התהוותו של פרולטריון חקלאי ולשמר את קיומו, התחילו הפועלים עצמם, בידועים ובלא יודעים, לראות במושב הפועלים ענין ישובי אחר לגמרי, ענין שיש לו ערך קיים: יצירת עובד העומד ברשות עצמו.

השאיפה של הפועלים להתנחלות ולעמידה על הקרקע נולדה יחד עם העבודה העברית, ולא חדלה בין הפועלים כל הזמן, למרות זה שהיא נחשבה ונחשבת גם עכשיו, על פי המושגים השליטים, לסימן ירידה, לכפירה בעיקר. לא פסקה שאיפה זו גם אחרי שפגשה מפריעים מסוג אחר לגמרי: נסיונות ההתאכרות השונים עד עתה הכזיבו את כל התקוות של נושאייהם והביאום עד משבר. יטעה מאד מי שינאל לחשוב שבעיקרה של שאיפה זו היו חלומות על בעלי אחוזות, רצון לעבור למחנה אחר, למחנה האוכלים ואינם עושים. בקשת „התכלית” אמנם היתה ועשתה את פעולתה, נלותה לפעמים לזה גם עייפות־הרוח ובקשת מקלט בטוח. אבל זה לא היה הכל. רובם ידעו לכתחילה שהם צפויים ללחם צר, שיצטרכו לעבוד כל ימי חייהם בזיעת אפיהם, ולא ביקשו אחרת. היה צורך אנזשי פשוט להיפטר מאותם התנאים — תנאי העבודה התלויה בדעת אחרים, ומצבי הפועל השונים — הממאסים וממררים את העבודה והחיים. היה צורך נפשי לעבוד עבודה עצמית, פולה ברשות העובד, להשקיע את פוחות הגוף והנפש במלואם בעבודה, והחשק העז להתחבר יותר אל האדמה, לבוא אתה ביחסים אישיים, תמידיים, קבועים.

אחר שעברו על כלל הפועלים בארץ איזו שנים, אחר השתלמות מספר פועלים משובחים בענפי העבודה, אחרי בקשה בלתי פוסקת, נדודים ונסיונות — מצאה שאיפה זו את ביטויה דֶּה־אִידֶנְא ביצירת הקבוצות לפלחה, ובצורה אחרת — במושבי הפועלים ביהודה.

אם יצירת פלחות עברית על ידי קבוצות פועלים אפשרית וצריכה לבוא במקומות שבידינו לרכוש שטחי אדמה גדולים, ולעבד אותם באופן רחב, שטחי, אֶפְסֶטְנִיבִי בלע"ז — מה שמתאים ביותר למצבנו ותנאי ישובנו בארץ, ומה שצריך לתפוס אחד המקומות החשובים בעבודת הקרן הקימת לישראל, אם תהיה נאמנה לגאולת הארץ, — הנה מושבי הפועלים צריכים לבוא באותם המקומות שהישוב שלנו כבר עבר בהכרח למשק אחר,

למשק נטיעות ועבודה קפיטליסטית, כדי להציל עוד במקצת את האופי הלאומי של הישוב, כדי לתת לו, לו אף במקצת, אופי של ישוב עברי, בשביל להכניס לתוך הישוב הקיים, הרעוע ביסודותיו, אֶלֶמֶנט עברי פרודוקטיבי.

מושב הפועלים צריך לתת לעובד את האפשרות לחיות על עבודתו, לעבוד ברשות עצמו ועל אחריות עצמו. הוא צריך לחנך לנו את הגנן העברי, את מעבד הירקות ומגדל הבהמות, — במלה אחת, את החקלאי הזעיר, העתיד לבוא, — ליחד אותו עם האדמה שהוא חי עליה, לברוא הרגלים, מסורת ודורות של עבודת אדמה עברית.

זוהי תעודתו העיקרית. אגב מטרה קיימה זו יש לו למושב הפועלים עוד ערכים נוספים, צדדיים וזמניים: הוא מספק את צרכי יושבי העיר ויושבי המושבה העירוניים — גם כאלו אינם חסרים אצלנו — על ידי פרי העבודה העברית (עבודת ירקות ומחלבות מסודרת סביב לערים ולמושבות), הוא עלול להכניס קצת עבודה, רעננות, פשטות החיים למושבות הקיימות, להשפיע לטובה על הדור הצעיר הגדל במושבות, ואגב גם ירחיב את היקף העבודה העברית, ביצירתו וסידורו יעסיק ויחנך ידים עבריות, ישמש מופת, דוגמת-עבודה ותקוה לפועלים החדשים הבאים לארץ. אמנם המצב הנמוך של החקלאות שלנו מכביד עד מאד את יצירתו ואפשרות קיומו של מושב פועלים כזה, וכמו בכל מקצועות הישוב חסר גם פה אֶלֶמֶנט ישובי, מושלם בעבודה. המקצועות הכי חשובים בשביל המשק הזעיר: ירקות ומחלבות, הם בשבילנו ארץ לא כבושה. המעטים שהתחילו בזה עדיין לא הצליחו ביותר מפני חוסר ידיעה ושימוש. בתעשייה חקלאית, בעיבוד ושימור פירות העבודה, עדיין לא ניסינו אפילו להתחיל. ובמצב של עכשיו עדיין אי אפשר לפועל המתנחל להסתפק בעבודתו ברשות עצמו, שפירותיה עתידים לבוא, ותמיד הנהו זקוק לשכר עבודה מן הצד בשביל פרנסת ביתו, מה שמכביד את קיומו ועוצר בעד התפתחות המושב. אבל דוקא מושבים אלו הם אחד האמצעים הכי בטוחים לצאת מן המיצר שלנו אל הדרך הרחבה של עבודה חקלאית, לברוא לנו מחנה עובדים קשורים בחייהם בשיפוח וקידמת העבודה, ואחת הדרכים המעטות ליצירת אפרות עברית ראוייה לשמה, הקיימת ונוזנה בזכות עצמה.

כל זה הוא עדיין בגדר המחשבה. מושב הפועלים הרצוי עדיין לא נברא. לא חסרים אצלנו גם „מושבי פועלים” בשמם המיושבים מלא-פועלים ועל יסודות של אי-עבודה עצמית. כזה הוא גם המושב הנבנה עכשיו בכפר-סבא על ידי החברה „עזרא”. חברה זו הציגה לה מכפר מטרה רצויה לסייע למושבי עובדים זעירים. ברם, ריחוק מקום גורר, כנראה, גם ריחוק ידיעה, ומחוסר שיטה מבוררת על המקום היא נכשלת לפעמים קרובות. במקום לישב פועלים שיחיו על עבודתם, היא נכשלת על-פירוב במשגיחים ובעלי נחלאות העושים את עבודתם על ידי זרים (רק בחדרה נפגשה חברה זו בהתנגדות גמורה מצד הפועלים לשוב מעורב זה, מחוסר כל שיטה. הפועלים עיבדו את תקנותיהם הם, והחברה הספימה להן). בכונה לברוא מושב פועלים יסדו גם „חובבי-ציון” את באר-יעקב, וגם אותם קרה כמקרה הזה, משגיחים ובעלי נחלאות, המעבדים את אדמתם על ידי אחרים ועל-פירוב על ידי לא-יהודים, אינם חסרים גם פה. הטיפוס של העובד בעצמו הוא המיעוט. מחיר האדמה עלה, ולהשתתף במושב זה אפשר עכשיו רק לבעל רכוש הגון. מושבים כאלה אינם נכנסים כלל בחשבוננו אנו. מושב הפועלים היחידי, שהצליח במידה ידועה, המשמש דוגמה בשעה שמדברים על מושבי הפועלים בכלל, ושרבים מאתנו מתייחסים אליו ברגש של חיבה והכרה הוא — עין-גנים.

העיקר הראשון שעליו בנו בני עין-גנים את מושבם היה — עבודה עברית גמורה בלי כל ערעורים ופקפוקים. בזה היה כוחם. העבודה העברית היא שנתנה למושב את ערכו וכוחו המוסרי, וממנה יונק המושב ויושביו עד עכשיו. היא היתה להם לאמונה וחיזקה את ידיהם בצר להם. והיא שעשתה את עין-גנים לכוח משפיע חשוב בשביל המושבה העשירה, הסמוכה, שממנה עין-גנים מתפרנסת: עין-גנים היתה למבצר העבודה העברית, להתגשמות חיה של כוח העבודה העברית, כוח מעורר-הרגשות ומחשבות בלבנות צעירי המושבה, והיא היתה גם כן לפינת-נחם לפועלים הצעירים, החדשים, פינת-שקט ומרגוע מרוגזם ונדודיהם במצבי העבודה ויחסי הסביבה. עיקר ראשי זה אפשר היה לו להתקיים בחיים בכל שלימותו רק בעזרת היסוד השני: בחירה עצמית של החברים. יסוד זה נתן לראשוני המיסדים לבחור להם חברים כלבם, והציל אותם מהצרות הרבות, המזדמנות

כשמצרפים באונס אלמנטים זרים ורחוקים, ששיבתם ביחד רעה להם ורעה לעולם.

ונוסף להם גם עיקר שלישי: אחריות משותפת, הדדית בכל עניני הקרדיט של המושב. על ידי זה הובטחו התשלומים בעד האדמה והבנינים, תשלומים שהצטיינו בדייקנותם, למרות היותם כל כך קשים למתישבים צעירים. ודייקנות בתשלומים זו עשתה בפעם הראשונה בארץ־ישראל את המתנחל מחוסר האמצעים ללווה מהימן, עזרה להוציא אותו מעולם של תמיכות והלנאות נצחיות, וכל התוצאות החמריות והרוחניות הפרוכות בהן. שלוש אלה העיקרים הם שבראו את האופי הרוחני של המושב, ועשו אותו למלא־ערך בחיי הפועלים בארץ. ואף־על־פי שעינגנים הצליחה, יותר מכל חברותיה, ביסודה, אי אפשר עדיין לדבר על הצלחת המושב הזה בהתפתחותו, למרות זה שיחידים רבים מבין חברי המושב ודאי הצליחו. ודבר זה דורש קצת בירור: יש בעינגנים שהצליחו במשרות ועסקים צדדיים, יש שהצליחו בעבודת המשתלות, הצלחה משמחת ומחנכת, אבל איננה מביטחה הרבה, מפני שגם לה אופי ספקולטיבי, כמו לרוב ההצלחות שבפתח־תקוה. הנסיונות בעיבוד ירקות — מצער הם, ולא הצליחו ביותר, מה שמראה על איוו מדרגה נמוכה עומדת מומחיותנו באחד הענפים העיקריים. גם בענין גידול בהמות נעשה מעט מאד.

אבל האם פדאי לטפל במקצועות חדשים, הדורשים הרבה עבודה קשה וכיוון וידיעה, ועדיין שכרם איננו בטוח בצדם כלל וכלל, אם למושבה הקרובה יש דרישה למשגיחים יותר מאשר לעבודה עברית? ואם שכר ההשגחה הוא הרבה יותר בטוח מאשר שכר העבודה אפילו ברשות עצמו? ופונים, מי ברצון ומי בעל פרחו, להשגחה — פרנסה מכוערה זו, שעדיין, כמדומני, לא עמדו על כל שפלותה והשפעתה המפסידה, גם לגבי הפועל האזרח העובד אתנו וגם כלפי פנים, בהשרישה אצלנו יחסים גסים, מידות מגונות, ובחנכה לנו דורות אנשים מקולקלים.

יחד עם זה הולכת פתח־תקוה ויחסיה הציבוריים ונכנסת לתוך עיך גנים. היוקר מאמיר, פשטות החיים חדלה, הספקולציה מסביב מתגברת. מחירי האדמה עולים, ומי יודע, אפשר שתעלה עד שכלל לא יהיה פדאי לעבד אותה. הדירות מתיקרות, מגרשים לבנין — בהון רב, עוד

איזו שנים והתשלומים לועד האודיסאי נגמרים, ולמי יהיה צורך להשתמש בחלקת אדמה זו. לעבודה? הנכנס להתישב עכשיו בעין־גנים, אם גם על חלקה לא מעובדה, צריך כבר להכניס סכום הגון, וחלק הגון רנח למוכר, ואין שואלים אותו כלל אם הוא מכניס ידים עובדות. ואם הדבר ימשך הלאה ברוח זו, תחדל עין־גנים בקרוב מהיות מושב עובדים, אלא מושב בעלי נחלאות קטנים העושים עסקים טובים באדמתם. ואם גם יעבדה — יעבדה בידי אחרים. אותם האחרים אמנם יהיו יהודים, אם עד הזמן הוא לא תתגבר השפעת הסביבה הממונית, יחסיה וחשבונותיה. לעובד בעצמו אין לא שאלת חשבונות ורנחים ולא שאלת יחסים לפועל. אבל בעל הנחלה הקטנה, החי על רכושו, בסביבה שפולה ניצול ורנחים, זקוק לגבורה מיוחדת, כדי לעמוד בנסיון העבודה העברית. היקום בו לבו?

אפשר מאד שגם למושבים כאלו יש בימינו ובמצבנו ערך רב. בכל אופן הלא הם עולים בהרבה על סוגי הישוב שקדמו להם. אבל לא לזה ישאף כלל הפועלים. מושבים כאלה המהפכים את הפועל לבעל נחלה פרטית והמכניסים לתוך המושב את אותם יחסי האדמה שבמושבות הקיימות, אינם מבטיחים לנו את קיומו של ישוב עובד, אינם עלולים לברוא בשביל הפועל אפשרות תמידית של עבודה חפשית אינדיבידואלית, אחראית. הספקולציה אורבת למושב, נכנסת לתוכו, כמו שנכנסה לישוב הקודם, גוזלת ממנו את העובדים ומהפכת אותם למשגיחים, תגרים וסרסורים, ואת אדמת העבודה — לענין של „סחר־מכר“, עליה וירידה. זו פוחה לשטן. ספקולציה באדמה ובעבודת זרים עומדת לבלע את הישוב העובד ואת היסודות העובדים הבודדים שבתוך הישוב הישן.

הרעה שברחנו ממנה רודפת אחרינו — והדביקתנו. הישוב סילף את דרכיו. ביסוד התנועה הישובית, זו שקוראים לה תנועת התחיה, היה הרצון לברוא את העובד הטבעי בארצו, על אדמתו. ובמקומו עלה וצמח שוב, בגלגולו החדש, הבטלן, התגרן. אֶתחלתא להתעוררות האומה היתה בפנינה לצאת מהגיטו, והנה באמצעי האומה ובכוננותיה הטובות מצטרפים שוב חיי גיטו. הצריך להמשיך ללכת בדרך זו? הצריך להמשיך ולברוא בכוחות האומה

ובאמצעיה ישוב המתנגד לעניני האומה ולעתידה, לתקנת תקומתה? מי שמספיק לזה, יהיה לו האומץ להודות, שהוא מסתלק מכל תקוה לריבוי הישוב העממי, היוצר; זאת אומרת, אף מכל תקוה לחיים אנושיים הגונים לקיבוץ העברי שבארץ. יפיר לפחות, שזהו גזר-דין חמרי ומוסרי של הישוב, ועוד יותר — לא רק של הישוב.

בשבילנו, שאיננו חושבים את סדרי החברה הקיימים לסמל השלימות, שאין להרהר אחריהם, ולאיתנים בל מוטו, שאי אפשר לזוז מהם — עוד לא חדלה האפשרות לנסות דרכים אחרות ביישוב, דרכים נוחות יותר ליצירתו וביצורו של מעמד עובדים בארץ. אם לפני הישוב הקודמים לא הביאו למטרה הרצויה ואין בכוחם להביא למטרה זו, אין לעמוד באמצע הדרך ואין להסתלק מנסיגות חדשים, ובלבד שיפראו אותם התנאים שיאפשרו את קיום העובד, ירימו ויבצרו את מצב העבודה העברית בארץ. והתנאי הראשי לזה — הגבלה של אפשרות כל ספקולציה באדמה, בתוך הישובים החדשים. זהו גם תנאי הכרחי בכדי שנוכל להיות בטוחים, שכל עבודות הישוב, כל האדמה שבידינו ומטרותינו לא תהיינה ביום אחד למשחק בידי גחשול ספקולציה אחד. דברים אלו אמורים לא רק בנוגע לקרן הקימת, שהציגה לה מטרה זו בתחילת יצירתה, אלא גם בנוגע ליתר המוסדות הישוביים, המכוונים למטרה לאומית. ותיוקן עיקרי זה צריך להתקבל קודם כל בנוגע למושבי הפועלים. תהיינה מושבות הפועלים הנקודות הראשונות של משק אינדיבידואלי על אדמה לאומית, והנסיגות הראשונות להגשמת הרעיונות המונחים גם ביסודה של הקרן הקימת: האדמה שייכת לאומה, נמצאת ברשות העובד על יסוד אריסות עולמית, עוברת בירושה לבניו, אם הם מעבדים אותה, אבל איננה ניתנת למכירה ולספקולציה. העוזב את נחלתו מקבל בחזרה את האמצעים ואת מחיר העבודה (נטיעות, טיוב הקרקע) שהוא השקיע בה.

יחד עם זה תלוי כל ערכו ועתידו של מושב הפועלים בזה, אם לא ייבאר בודד. מקרי, כמו שהיה עד עכשיו. בנו הגדול ואחיו הצעיר של המתנחל במושב וגם בן האפר הבוחר בעבודה צריך להיות בטוח שגם לו יש אותה האפשרות לעמוד על הקרקע ואיננו צריך לשים פניו למשגיחות, לסרסרות או לארצות זרות.

מושב העובדים צריך להתקבל בעבודה הישובית לשיטה. יסודותיו העיקריים, שבלתם אין לו שום זכות קיום, מפני שהוא חדל או להיות מה שהוא, הם: עבודה עצמית, בחירת חברים, אחריות הדדית ואריסות עולמית על קרקע לאומית. רשת של נחלות קטנות בידי יהודים עובדים וחיים על עבודתם צריכה להקיף את כל המושבות הקיימות, המיוסדות על זכות הקנין הפרטי של הקרקע ועבודה זרה. אולי תועיל היא קצת לשנות את היחס הפרופורציונלי השורר אצלנו בין היסודות היוצרים והבטלים בישוב. לאפשרות ישוב זה צריכים לכוון בכל מקום שניגשים לבנין ישוב עברי חדש; הפועל העברי צריך להיכנס שמה יחד עם הרכוש העברי, ואל יצטרך אחרי כן לבוא לגשל את מישוהו מעבודתו ומפרנסתו, ואף יהיה אחרי כן כאורח לא-קרוא ולא-רצוי, הצריך ליטול רשות מבעלי הנחלאות להתישב על ידם. ואל יביטו עליו בני המושבה כעל מהפך בחררה.

אלה הם הציונים העיקריים, הצריכים, לפי דעתי, להתוות את הדרך של יצירת ישוב עובד. כאן, בפרשה זו, דומה לי, אנו עומדים עכשיו. נקוה, שאין זאת התחנה האחרונה. מהלך העבודה עוד יציג לפנינו דרישות חדשות. ציבוריות ואישיות, בלתי צפויות, ירחיב ויעמיק את אלו. לקבוצות גופא, המסתדרות לעבודה ולישוב, יש די עבודה ודי מרחב בסידור חייהם הפנימיים: צורות שונות של המשק, מהכייאנדיבידואלי עד השיתוף בצדדים שונים של העבודה והחיים, מקצועות שונים של עבודה, לפי התנאים, ועל הכל — בחירה אישית, חיי חברים. הקבוצות הקבלניות לעבודות פלחה, נטיעות וירקות (שועד הפועלים צריך לעסוק בסידורן) תיתנה לנו במשך הזמן חומר פועלים רגיל ומומחה בעבודה, בעלי מסורת בעבודה ויחס-בעלים לחיי המשק, מקורבים וקשורים על ידי עבודה משותפת ושאירות קרובות. ומסוגלים לברוא את גרעיני המושבים הבאים. אין להקטין את המעצורים הרבים העומדים לשטן לנו, מעצורים נפשיים וטכניים. ועוד נשוב אליהם כפעם בפעם, פנים אל פנים ניפגש אתם. עוד הרבה שגיאות תיעשינה גם בדרך ישוב זו — ובלבד שיעשה דבר. רק מחזרת נסיונות שונים ובהינה בלתי פוסקת של טיפוסיישוב שונים — נינשע ונמצא את דרכנו. כל מושב

חדש הנבנה בכוחות עובדים משלנו צריך לקרב אותנו אל הטיפוס המקווה, השלם, העתיד לבוא.

„וגם זאת לחכמים יבינו מדעתם“, שהמושג מושב הפועלים איננו חל רק על הפועלים הצעירים הבאים מחוץ-לארץ. באותה המידה שהולך ונברא חומר אנושי מסוגל להתישבות, צריך לִישבו. וגם ראוי לקרב את הדבר עד כמה שאפשר. אַל נתן לברוא בחברתנו באופן מקאכותי אַלמנטים משוללי זכויות ומשוללי אחיזה. בתי התימנים הנבנים עכשיו רצויים מאד בשביל להקל את מצב אחינו עולי תימן ברגעים הקשים כל כך, במולדת המתנכרת, אבל אין לראות בהם אלא בתי מהגרים בלבד, אין זו צורה מספיקה של התישבות. במידה שהפועלים התימנים מתאזרחים בארץ ובעבודה הם יכולים וצריכים להשתתף בקבוצות ובמושבי הפועלים יחד עם האשכנזים. איני יכול להעלות על הדעת, שבחברתנו אנו יכולים בנידון זה להיות איוו ספיקות.

מִבְּפִנִּים

א

החצים הוצאו מאשפתם. סְפֵרְטִיזִים, הכנסת אַנְרִכִּיה, אתה בחרתנו, אינטליגנטים עליך, פועל! והלאה — אותו הנוסח. ולמען היות להם ברק מוֹרְטוֹ. נמצא מי שהתחפם וזרק מלה חדשה, מקורית, פולחת ממש: בונדיוזם ארץ-ישראלי. הנה, הנה, צילי העבר הקרוב בוקעים ועולים אלינו בגלגולם החדש. לא „איסקרה“ קוראת לכבשת ה„בונד“ הנידחת, לא פ.ס.ד. דואגת לנשמות הספרטיסטים שלה התועות — אלא באי-כוח של „כמעט כל פועלי חוץ-לארץ, השואפים לישוב עברי בארץ-ישראל“ קובלים על „החלק הקטן

¹ [מאמרו הראשון של ברל בארץ-ישראל, והוא תשובה על שני מאמרים ב„האחדות“, עתונה של מפלגת „פועלי-ציון“ בזמן ההוא. ענינו של הפולמוס היה יסוד לשכת-עבודה על ידי מפלגת „פועלי-ציון“, בה בשעה שהתקיימו כבר בארץ הסתדרות הפועלים ביהודה והמתדרות הפועלים בגליל. עיין ב„הערות“]

מן הפועלים היהודים", שאינם מפירים בהגמוניה של הפרולטריון העברי-עולמי ומכניסים לתוכו „אנרכיה וזכות ויטו של השְׁלִיכְטִיצִים הפולנים”.

צד אחד שוה, כנראה, לכל „באי־פוח היחידים של הפרולטריון” בכל מקום שהם. אי אפשר להם להפיר ולהודות, שמתחת חטמם, בתוך תחומי המונופולין שלהם. צף בן לילה איזה חלק, איזה מיעוט שאיננו רואה את עצמו לא מיעוט ולא חלק, אלא חטיבה אחת עצמית ואֶטוֹנוֹמִית.

הפולמוס המפלגתי, המתלקח עכשיו במחננו, מחנה העבודה בארץ־ישראל, פשהו לעצמו איננו כדאי לטפל בו, לחדרו ולהרחיבו. אין הוא נובע מתוך חיינו אנו פה, מתוך הבדלי עניינים או השקפות שבינינו, איננו עומד במגע ישר עם חיינו ועבודתנו, וכולו — סחורת חוץ. חבל, חבל רק על רוגז העצבים, שהוא מכניס לחברתנו, על הפְּנִית הלב מעבודתנו ועניינינו הממשיים, שאנו נתונים בהם יום יום. שעה אחת של עבודה יפה שקולה בעיני כנגד כל ה„מלחמות והנצחונות” ואיבוד הפוח לבטלה ובלבול הרוח הבאים בעקב כל היופכוחים ממין זה. שומר נפשו ירחק מהם. אבל ישנו דבר אחד בפולמוס זה, הראוי לתשומת־לב. זהו הרעיון פשהו לעצמו על דבר אותו „החלק הקטן של הפועלים היהודים”, החי בארץ־ישראל.

לא שליח־ציבור אני ולא בן־מפלגה. דברי אינם טבועים בגושפנקה של הסתדרות, ובהסכמת־קורא הניתנת בהקפה לא הצטיידתי. אחד הפועלים העובדים בארץ רוצה לדבר פאשר עם לבבו, ואליך, קורא־חבר, פועל ארץ־ישראלי, אני פונה בדברי ואותך אני מבקש. ידע אנכי: לא מעור אחד הוא הפועל הארץ־ישראלי, שמות שונים הדביקו בנו, מפל עפר הארץ התקבצנו, עֲבָרִים שונים ומשונים, הָרְגָלִים, חינוכים ומסורות מפרידים לפעמים בינינו, אבל — מפירים אנחנו את אחדותנו, את עצמנו ואת עבודתנו. ואם אנחנו יודעים מי אנחנו פה, ומה אנחנו לנו לעצמנו, ואמרנו: לא „חלק קטן מן הפועלים היהודים” אנו — אלא איזה דבר יחיד ומיוחד, חי על חשבון עצמו ועומד לגמרי ברשות עצמו, דבר שלם, שואף להיות שלם — פועל ארץ־ישראלי.

ואם יבוא מי שירצה לתעות או להתעות וילמד מתוך דברי, שאין לנו חלק ונחלה בהמון עם ישראל המעונה והפואב, שאנו מסתלקים מתקות הגאולה הגדולה, שאנו קורעים את חוטי העליה וההגירה, ושמהרקים אנו

מעלינו את פועלי חוץ-לארץ „המקשרים את עתידם” וכי — לא נתנכח אתו. ואם גם יאשימו אותנו בהערצה עצמית, בהפרזת ערכנו וב„אתה בחרתנו” — אל נשחית דברים. מי עוד כמונו יודע מה דל הוא עדיין הזרם שלנו, עד כמה אין בו די הרוות נפשנו ופֿלס לנו את דרכנו. כמה פעמים כבר יבשו מימיו, והקודמים לנו, עולי-הגולה הראשונים והשניים, נשארנו לא פעם בתוך ביצה עומדת וכוחותיהם פָּלוּ, ונשמתם יצאה — ולא בטהרה — טרם שהספיק להגיע עדיהם הזרם החדש, הבוֹשֵׁשׁ לבוא. ומי עוד כמונו נושא עיניו לפאים אחרינו, שיעלו עלינו, יגדילו ויעשירו את חיינו, שביחד אתם, בכל כוחותינו המקובצים, ננסה להוציא לאור אחד אחד את מאיני נפשנו הכמוסים.

אבל האם הרגשת אחדות האומה, קשרי השיתוף עם ההמוֹן העברי העובד (אולי יותר נכון, מחוסר-העבודה), השאיפה לגאולת העם והתקווה לשחרור העבודה מחייבים אותנו להרכיב את משהו אלוף לראשנו, לקבל עלינו שלטון חוץ?

לא בתור שליחי-ציבור באנו לארץ-ישראל לעבדה ולשמרה, ולא בתור מורשים בעלי מנדטים של משהו, ה„מקשר את עתידו” עם ארץ-ישראל והמתווה לנו את דרכנו שבה נלך. — את חורבתנו אנו באנו להקים ואת חיינו אנו לבנות, למילוי צרכינו אנו עובדים ולפדות נפשנו, ואין בת־קול מחורבות חוץ-לארץ שלטת בנו ולא צריכה לשלוט בנו.

ואל נא נְשַׁלְה את נפשנו בשוא. מה הם הקשרים הריאליים, הצדדיים השווים שבין תנועת הפועל בארץ יהודה ובין תנועת הפועל העברי שבחוץ-לארץ, ולו גם שם ציוני נקרא עליו? ובמה נבוא לעזרה אחד לשני? היקראו הם לנו לפתור להם את שאלת השפות, הגשתתף אנחנו עמם במלחמת הבחירות וכדומה, או שהם יתוו לנו את דרכי הישוב ופתרו לנו את שאלת העבודה והעובד בארץ-ישראל?

פירודים איומים מתהווים עכשיו בין חלקי האומה השונים. הגלות מתפזרת עד לאין קץ, שפות שונות מסתעפות ומתנפרות, מצבים, תנאים שונים ורחוקים, שאיפות זרות — לא נטשטש אותם בתירוצים ובתיאוריות. ולא נבטל אותם בדברים בכדי להקל את מכאוב הלב. האפשר לנצח את התפוררות האומה? לעתיד פתרוֹנים. אנו איננו יודעים אלא דרך אחת: על

אדמתנו נעמוד. מיעוט האומה אנחנו, חלק קטן בין הפועלים. אבל — לא אחרי רבים להטות. „ישובו המה אליך ואתה לא תשוב אליהם“.

ומהו פירוש המלים „המקשרים את עתידם“, „המעונינים בישוב הארץ־ישראל“ וכי? האומנם המהגר, החלוץ, המתישב, והמקשר, והמעונין, והשואף לישוב ארץ־ישראל (במפלגתו ובאגודתו) — עולים בקנה אחד? האומנם מי שמשלם שקל או חותם על ה„אידישער אַרבייטער“ ומשלם פארטיי־שטייער לנו הוא, ארץ־ישראלי הוא, ויש לנו חובות חברים פנגדו, ולו זכות דעה בחינוכו ובעבודתנו? או אפשר לקחה לה איזו מפלגה גם את ההגירה לארץ־ישראל במונפולין? ואולי יש בינינו טובים, כי בעבותות פרוגרמה פובשים מדינה ועל ידי ישוב שאלות המפלגה מישבים ארץ?

כן. בחבלי המפלגה רוצים אצלנו — ולא רק אצלנו — להחליף את חבלי היצירה, ובכוח שלטונה — את פוחות הנפש הנסתרים. את הפשרונות והרצונות האישיים.

אבל התקוה לגאולת ארצנו, לישובה ולשחרור האדם העובד עליה לא תתגשם ואין לה שום אפשרות להתגשם בלי אותם האישים, אנשי הרצון, מבקשי הגדולות, מחפשי גאולה ומרחב לכוחותיהם המתפרצים, חושקי החיים ועובדים מתוך אהבה, בלי אותו החומר האנושי שאיננו מוצא לו מנוחה בדעות המתהלכות ובמצות אנשים מלומדה. הוא הוא שיצר את הישוב החדש באמריקה ובאוסטרליה, הוא הוא שנתן לעולם את נסיונות הישוב החברתי המכוון במחשבה תחילה, מימי חלוצי האנגלו־ספסים ועד הדוחבורים.

„צעירי־ציון“ ו„פועלי־ציון“, מסודרים על צד היותר טוב באו ויבואו. ורק חלק מהם נשאר, חי ועובד בארץ. רבים מהם כבר עזבו. לא צריך להביט באספקלריה שחורה בשביל לראות שרבים מהבאים עוד עתידים לעזוב את הארץ ואת העבודה. הם לא מצאו פה את חייהם, והארץ לא מצאה בהם את עובדיה. החינוך באגודה, איזו שתהיה, איננו מספיק עדיין בכדי לברוא לאדם את התכונות האישיות הנחוצות בשביל לחיות פה, ואינו תריס לא בפני השלומיאליות, לא בפני הגעגועים לגלות בכל צורותיה, לא בפני הבריחה, ואף לא בפני התנונות פאן. ואין פללים קבועים בדבר. לא העבר של „פועל טבעי“ אפילו מחייב להישאר פועל בארץ, ולא „זכות־אבות“

מוציאה את האדם מעולם העבודה. וגם זאת לדעת, ששום מפלגה בארץ איננה מבטיחה את חבריה מתגרנות, פונדקאות, משגיחות וכיוצא בהן. לא, "יחוס" העבר מבטיח לנו או מחייב אותנו לאינו יחסים, אלא האדם בעצמו, הבא, המקוה.

לאו דוקא הפועל בחוץ-לארץ דרוש לנו — אלא האדם הבא לעבוד בארץ-ישראל. אישים דרושים לנו, יהיו מי שיהיו, „אידיאליים“ או „טבעיים“ — לפי הגדרותיכם — ציונים או לא ציונים, מי שקיבל חינוך ציבורי ומי שלא קיבל אותו — אבל אישים, שנשמתם תמצא פאן אחיזה, ידיהם — סדן, לבס — חיות. המה יבנו את חייהם, והמה יבנו את הארץ.

ואישים, יחידים אלו, עליהם עוד לא הפילו גורל, ואין שום מפלגה יכולה להכניס אותם למפרע לתוך הנכסידלא-ניידי שלה. פזורים הם לנפשם בכל תפוצות עמנו הרחוקות, ברובם אולי רחוקים מדעת את עצמם, את הפוחות הפועלים בהם ואת העתידות המחכים להם פה, בארץ. אולי יש בהם תועים ומבקשי דרך, תלויים בין אבדן ותקומה, ומחכים לבשורת הגאולה? מי ילך ויבשר להם, כי „על הַרְדֵן אוּ בְגִלִּיל רָאָה חוֹרֵשׁ זֵיו הַשְּׂכִינָה“, כי „סופות עליזות מרצדות בנפשות שבורות-הגאולה“?

אפשר מאד, שאנשים בודדים כאלה אינם חסרים גם בתוך המפלגות והכיתות השונות. אבל דא עקא, שכל עבודת המפלגות — מבלי להוציא את הכיתות הציוניות מן הכלל — מכוונת להטות אותם מדרכם המסופנת לדרך הרחבה והפבושה, לטמטם את הרגשותיהם התועות, לסתום את תביעות נפשם בסעיפים ואסיפות וויכוחי-פרוגרמות וכל הני מילי מעליותא. ואם יש מי שמצייל את נפשו ובא — הרי זה למרות השפעת הציבור, עתונותו ועסקניו.

תנועה של „עבודה ישרה“, של שאיפה אישית לגאולה והכנה לחליצות עדיין איננה. אבל אם בזמן מן הזמנים יבוא כלל-הפועלים בארץ-ישראל בקשר עם איזו תנועה בחוץ-לארץ, תהיה זו רק אותה התנועה העתידה, שבמרכזה יהיה לא „קישור“ ו„עניון“ בארץ-ישראל אגב עבודת האפרט ההסתדרותי, אלא — עליה, עליה ישרה, שהאידיאל שלה יהיה לא ציונות.

אלא עליה אישית לארץ־ישראל, בקשת הגאולה העצמית, ודרכה — לא דרך העדר, אלא דרך העבודה ושחרור האישיות והרצון האישי. ולתנועה זאת, תנועת האדם המתעורר בישראל ומבקש את גאולתו — אנחנו מצפים, ואם גם תתמהמה.

ב

הרת שאיפות אנושיות עמוקות ורנת מאיני האומה הטמירים נגלתה אלינו הציונות בשחר טל ילדותנו. בני ביל"ו, חיבת־ציון התמימה וקדושה של ר' יוספיל הרב וזליג מִכְנִיק הסנדלר — גבוריו הפתריאליים של שלום־עליכם, ברקי החזיונות של הרצל, גילויי המחשבה והשירה של ביאליק, פיאָרברג, ברדיצ'בסקי וטשרניחובסקי, יסוד הקרן־הקימת לגאולת הארץ, התסיסה הציונית־הסוציאלית בין בחורי בני ישראל לאהליהם — גילויי שכינה אלו מספרים לנו שבתנועה זו נבע מקור מים חיים.

„עוד טרם ידעתי מה יהיו חלומותי, ונפשי כצפור בהריחה יום קרור.“ ככה ידע המשורר לקרוא בשם למצב נפש האומה באותם הימים הגדולים. טרם ידעתי. והידעה, ידיעת החלומות והפרכתם לכל עומקם, לכל דרישותיהם המעשיות ההכרחיות, ידיעה זו לא באה. לא באה גם ה„בחירה“, בחירת דרך החיים. החלומות התעופפו והצפור נשארה בכלוב. מארת הגלות שפכה את שלטונה על שאיפת הגאולה. הציונות באה לגאול, לכבוש את הגלות וחיי ההווה, ונכנעה לפניהם. רק אמרה להיגלות ממעמקי הנפש, מעריגה סתומה ומחשבה נאצלה, ולצאת לאויר העולם הסובב — וספגה אותו לתוכה, ספגה, סיגלה את תכונותיו ונשארה קצוצת כנפים, אוכדת דרך ומניעה בראשה לכל נדנוד רוח — עד היום הזה. התנועה שנוסדה על הרעיון הישר, הקיצוני, השלם, ש מ ט ב ע ו איננו יכול להתפשר ולנתר, למדה להסתגל, יחד עם כל הרחוב היהודי, לכל מצב שעה, לכוף כאגמון את מושגיה, דעותיה ותקותיה. ספיגת הכל והסתגלות לכל, לכל תיאוריה, לכל רעיון רוח, לכל זרם המתנשא לשלוט ברגע זה, פחד הריאקציה והחנופה לרבולוציה (בשעת שלטונה), הכנעה לעבד־אלי־חמיד וברכה לתורפים הצעירים, דרשות על עבודה ריאלית

¹ [במקור: „עוד טרם אבינה“]

בארץ־ישראל ומגידות ב„דומה“ על „תאומי־סיאם“ — הנה מומנטים שונים של התנועה הציונית שערכם המוסרי ברור למדי.

זהו גורלה של שאיפת־הגאולה, הממשיכה את קיומה בגלות, אחרי „הריחה יום דרוֹר“. גלוּיִת עין היא ונוֹפֶלֶת. הציוני הנשאר בגלות איננו יכול לא לחיות את חייו, לא למלא את צרכי השעה, לא לשאוף את האויר השובב, המפריד והמחליש והזורע ספק והכנעה. ושאירת הגאולה חדלה להיות מה שהיא, ונהיית גם לאַחַד הפְּחוֹת המְשֻׁמְרִים, לאחד מתבליני החיים, המקילים את כובד העול, לסורוגט הנותן מרפא לשבורי הרצון ומרגוע לעניי הרוח. הציונות נשארת בגדר של חלום וכונה טובה, שאיננה יכולה להצטרף למעשה, והחיים הממשיים הם אלו שמסביב. פאן אולי צריך לבקש גם את הסיבות של הבגידה הנוראה, של הבריחה המתמידה מהציונות, רִנְגֻטוֹת מבהילה, שדוגמתה לא ידעה שום תנועה. יש שאתה פוגש אדם ושומע מפיו את כל אותם המושגים, שעל שלילתם נבנתה הציונות. והנך מתאדם מבושה בשמעך שהאיש הזה הוא „מי שהיה“ ציוני. הכל במחק, הכל נשפת, כאילו לא היה כלום.

מֵאַיִן השטחיות המחפירה הזאת? מי שהוא ימצא תנחומין בזה, שבציבוריות העברית קיימת השפעת גומלין. הציונות מושפעת אבל גם משפיעה, נקלטת באחרים. נכון הדבר, אבל האם בכמות כזאת העלולה להביא לידי גאולה, לידי גילוי רצון? במוחי מצטיירת התנועה הציבורית העברית לכל אגפיה פעין סולם מוצב ארצה, וראשו איננו מגיע השמימה. זה שלמטה מפיל לעלות, והעולה — סופו לרדת.

והתנועה הציונית־הסוציאלית? זו שבהילו נר אלוהים על ראשה, בתחילת התרקמותה, שאפה למצוא ביטוי למאני־נפשו וכוחותיו המתפרצים של האדם בישראל, שאמרה להרים את המרד הציוני למדרגת מרד כללי במשטרים ומושגים השוררים בעולם, זו שנולדה מתוך ביקורת חיונית, חפשית מהדוגמות הישנות והחדשות, מתוך רגש רבולוציוני־נפשי, המתפרץ גם פנגד הרוטינה שברבולוציה — הידעה להחזיק מעמד? האם לא הכניסה גם היא את צוארה בעול הסביבה, האם לא נפלו מבצריה אחד אחד תחת תגרת הרוחות המנשבות, אם לא אבדו לה אחד אחד פניניה העיקריים, עצמיותה, רעננותה, ה„חיות שבלב“ שהביאה אֶתָּה, והיתה לסכולסטיקה

מאובנת, לפרוֹיאולוגיה שטחית וחנוטה, לרדיקליות מהמין הנקראסובי:
 Что последняя ему книжка скажет, то ему сверху на душу ляжет¹
 למאָספּ אחרי המחנות? ופליטיה האם לא נתפורז על פני ימי הגלות, אחרי
 שצללו וחרבו מעיני לבם, מבלי להציל את נפשם?

ואילו הפוחות המעטים בתנועה הציונית שהחזיקו מעמד, שעלידי
 ריכזו הפוחות הנפשיים, לצד אחד, על ידי חוסר התרשמות מהחיים המפכים
 סביב — עמדו כסלע איתן, באיזה כופר קנו הם להם את עמידתם זו? מה היה
 לציונות שלהם — האם לא פרחו נשמתה, לא הצטמקה ואבדו לה פוחה
 וליחה? אכן בוחן אחת יש לנו, שעל פיה אנחנו יכולים לשפוט על ערכה
 של תנועת התחיה באותה הצורה שנשמרה: יחסה לשאלת העבודה.
 מהופעתה הראשונה היתה שיבת ציון כוללת בתור חלק בלתי נפרד גם את
 השיבה לעבודה ולאדמה. אצל בני ביל"ו ויורשיהם לא חדלה גם עריגה אי-
 ברורה לה שלטת העבודה בחברה היהודית העתידה. אבל הציונות
 ה"ריאלית" התפשרה גם עם הקלקול העיקרי של חיי העבר: האדמה היתה
 לעסק, לספקולציה, והעבודה נמסרה לידי זרים.

ואדם כמשה ליב לילנבלום, הריאליסט והפשטן, זה שהבין כל כך
 שאין לעם תרופה מבלעדי עבודה ואדמה, שלחם בעד זה כל ימי חייו בעצמו
 ובסביבה, לא הבין לעת זקנה לנפש אלה שבאו להגשים את זה בחייהם.

ובעל "על פרשת דרכים", המחזיק את אמת המידה של מוסר הנביאים
 בידו, שידע לפנים להרעיד את לבנו בדברו על ה"עם כי יחרב" ועל הפיעור
 שב"עבד פי ימלוך" — נושא את עינו בערוב שמשו כלפי "הטיפוס היפה"
 של ה"בועזים" החדשים, המזומנים לסדר תערוכה של "תרבות מקורית" על
 גבי עבדיהם.

מה עלוב ומעליב זה המראה. האין פה המפתח המגלה לנו את כל
 עמידתנו דלים וריקים?

רק עם היציאה הממשית מן הגיטו מוצאת הציונות את אפשרות
 תיקונה. שינוי המרכז הגיאוגרפי הולך ונעשה ממילא, בהכרח פנימי, באופן
 סטיכי — אם אפשר להשתמש בטרמין זה במקום שלטון ההפרה והרצון —

¹ [מה שהספר האחרון לו זה בנפשו למעלה נח]

לשינוי מרכז מוסרי וחינוכי. ירושת אבות, סבל הדורות וקלקולי ההיסטוריה מפנים לאט לאט את מקומם — אם כי בהתנגדות הגונה — לפזחות החדשים המורדים בהם. הנה הוא מתקרב שינוי הערכין, הצפוי ברוח הקודש של השירה העברית, שינוי הערכין בחומר ורוח. במקום החומר העכור של חיי הגיטו — חיי אדמה ועבודה, במקום חיי הרוח של הגיטו העתיק והמחודש — האדם שנברא ישר. עוד רב המהלך עד איש האדמה והאדם ההולך קוממיות. אבל אנחנו — בדרך אליו, הגאולה חדלה להיות מליצה לאומית גרידא. היא קורמת עור ועצמות ומקבלת נשמה חיה, אישית. אדמה ועבודה. אפס קצה אנחנו רואים, ומי יפקח לנו את עינינו לראות את הנצורות הצפונות בכנפיה?

אלול תרע"ב.

„משפט צדק“

(לנעדת התימנים שעל יד המשרד הארץ-ישראלי)

עלה בגורלי להיות עד למעשים שנעשו בציבור עברי באחת המושבות בארץ-ישראל. מעשים שתפארת הם לעושיהם, ושיש מהם ללמוד גם על טהרת הרוחות ועל חוש-הצדק של אותה הסביבה שבתוכה נעשו. אפשר תאמינו לי, שלא היה ברצוני להוסיף פחם על אש התמיד של זרות והתנפרות בין חוגים שונים שבציבורנו, המתלקחת לפעמים קרובות ביתר שאת. יודע אנכי את כל חולשת כוחם של המתמרמרים שלנו, ומה תועלת ברוגזם? ואין לי שום רצון להוסיף צער על צערם ולשלול את שארית המנוחה מאותם האנשים שגם בלאו הכי אין בהם משלנת הרשעים. אבל כל דרכי השלום שבחרתי להגן על העשוקים מידי עושקיהם, מבלי לגלות קלון אנשים מישראל ברבים, לא הביאו לשום תוצאות. לעבור על כל מה שראיתי בשתיקה אי אפשר לי, מפני שעיני ראו ולא זר בדם נפשות אנשים נקיים, המוכים על לא חמס בכפם, וגם בכל עיוות-הדין שנעשה למוכים, דורשי המשפט, על ידי בחירי עם סגולה, בארץ סגולה. פונה אני אליכם, מפני שבמצב

ציבורנו, בקהותו וקרירות־נפשו לדברים הנוקבים את עומק ההנייה שלנו, המערערים את אפשרות קיומנו והמשפילים עד שאול את ערך קיומנו, אין למי לפנות. אין כתובת. ואתם המטפלים באופן רשמי בעניני התימנים, סוף סוף הכי קרובים אל התלל. אספרה לכם את מה שראו עיני, ובעד כל אות ותג מדברי הנני נכון לתת דין־וחשבון לא רק לפני המשפט החוקי, כי אם גם לפני הדיין הפנימי שבלב.

במוצאי־שבת, כ"א בתמוז, לנתי, בעברי בדרך, בתוך קבוצת פועלי ישראל שבכרכור. באמצע הלילה העירוני ארבעה תימנים, יחפים וערומים למחצה, שדיברו מתוך קור ורעדה. הם עכשיו באים מחדרה. בני המושבה השומרים התנפלו עליהם כשהם ישנים לבטה, ערומים בתוך שקיהם, והפום. יותר לא תפסתי. רק הסימנים החיים של מקרה הלילה מילאו אחרי הדברים: חבורות וצלקות מגננים שונים, כחולים ואדומים על חלקי הגוף השונים, והנה מכה ארופה, קרושת־דם, מכת־קורבאטש¹ על פני קדקדו של הזקן. פואבים, עגומים ונעלבים באו אלי לדרוש משפט והגנה. העלובים חשבו בתמימותם, שאיזו תעודת־בחירה בעולם הפועלים מנחילה גם כוח בעולם הזה. לפני שחר יצאנו לחדרה לבקש משפט מנעד המושבה. את המכות והפצעים בדק הרופא הד"ר בָּהם, והעיד עליהם. בבית הרופא נודמן לנו חבר ועד המושבה שכבר ידע לספר על דבר תימנים־מפים וגם להטיף מוסר לפצועים: לא טוב הדבר, מלחמת אחים וכו'. בבית הועד גם נודע לנו, שמסדרי השמירה: א. מדורסקי, ל. מדורסקי, סולימאן מורחי ונ. רוטמן כבר פנו בקובלנה על התימנים, ועכשיו לא ידוע מי המאשימים ומי הנאשמים.

כשלאחרי הרבה השתדלויות הסכים ועד המושבה לקרוא למשפט באותו יום, ונתאספו השופטים החשובים כמר צ. כ., ל. ש., א. ס. וישבו כסאות למשפט, כבר הוברר מי הם המאשימים ומי הנאשמים. אצל השולחן ישבו בהרחבה נטורי־קרתא ה"ה הנכבדים: א. מדורסקי, ל. מדורסקי וסולימאן מורחי, התה התנוצץ בכוסות המוגשות, שוחחו, התלוצצו ויהתלו. ממולם על הספסל, עלובים ונשפטים, כשיות נאלמות ישבו התימנים. פרטוכוליסט רשמי לא היה. אחד מחברי הועד, הפגום קצת בעניני „עברי“, שפעמים לא היה

¹ [שוט]

תופס אפילו מה שאומרים התימנים, רשם מה שרצה ולא רשם מה שלא רצה. והרבה עדויות חשובות אפילו לא נרשמו וגם נשפחו תיכף ומיד מזכרון הועד (על זה יכולים להעיד כל הנוכחים הצדדיים בשעת המשפט). ואחרי-כך הנהלת המשפט באופן זה, מדברי כל העדים והנאשמים גם יחד התבררו הדברים כל כך, עד שבגוף העובדה אין להטיל ספק משום צד.

באחת-עשרה בלילה באה החבורה של ראשי נטורי-קרתא (א. ס., ל. מ., ס. מ., ג. ר.) אל מעון התימנים, שבמגרש קלזו. דפקו בדלת של התימני יהודה בן זכריה, מי שהיה שומר ועזב את השמירה מפני שזה שלושה חדשים לא בא על שכרו (יתר התימנים ישנו בשעת מעשה בחוץ אצל הבית). יהודה פתח ויצא. אחו א. מדורסקי בוקנו, זקן יהודי שמתבקש למריטה, וסימן אחיזה זו עוד נשאר בקצה החוטם, והתחיל לחרף אותו בערבית. על שאלת השופטים: למה הלכתם בלילה לבית יהודה בן זכריה? היתה רק תשובה אחת: הלכנו לנזוף בו על שהוא בן-מרד, ומסית את השומרים לבל ילכו לשמור. קם משנתו שלום בן יעקב הזקן, ששכב בשקו מבלי פסות לעורו, ניגש אל א. מדורסקי והתחיל מלמד זכות על חברו, שאין הוא חייב בחטא זה כלל. בשכר הגנה זו פגע בו סולימאן מזרחי ב„קורבאטש“ בראשו ופצעו. מי נתן את המכה הראשונה אמנם לא הוברר בשעת המשפט. כל אחד האשים את חברו. אלא שהתימני הזקן צייר בתנועות כאלה את כל מהלך הענין, עד שחבר הועד העיד עליו בתוך מהלך המשפט: ניפריים דברי אמת. אחר כך התחילה החבורה „לעבוד“: סולימאן בקורבאטש, האשכנזים „הקולטוריים“ בפנסי החשמל שבידיהם, להפיל אימה וגם סגורים על התימנים „הפראים“. שני התימנים האחרים, שישנו שם, סעדיה בן זכריה וזכריה בן סעדיה, קיבלו מכות הגונות. על כל שאלות השופטים טוען סעדיה בן זכריה (הוא חרש): אני ישן והם מפים (הוא קיבל את המכות באחורו). סולימאן מזרחי יצא מפליו. לפי דברי התימנים פונן את האקדח, לפי דברי חבריו — הצטרכו הם בידיהם להרגיע אותו. פשהחבורה עזבה את במת-המשחק זרק אחריהם יהודה בן זכריה פח. הוא עצמו מודה בזה. אלה הדברים שהתבררו לפני כל הנוכחים בשעת המשפט. מי גרם לשריטות שבפני סולימאן מזרחי ולשרטת שבחטמו של א. מדורסקי, אם פצע-אזהבים

(בעצרום זה בזה, לפי דבריהם) או זריקת הפח (הם אומרים שגם אבנים נזרקו בהם) לא נתברר.

שום סיבות אחרות להתנפלות זו — מלבד ההאשמה בהסתה — לא הובעו אפילו מצד נטורי־קרתא המאשימים.

פרסום פסק־הדין נדחה. קהילת התימנים היתה סוערת ונרגזת. האמונה במשפט־צדק מצד המושבה כבר דעכה בלבם. בלגלוג מר היו מדברים על דבר זה. היו איומים מצד יחידים, שהם בעצמם יעשו משפט במקרה הראשי, היתה דרישה לעזוב את השמירה תיכף ומיד, מאשר לשמור תחת ידי מנהלים כאלו. ועד הפועלים עסק בהשקטה.

למחרתים הודיע הועד את פסק־דינו.

הרי לכם נוסח פסק־הדין מבלי לגרוע דבר. וראו והינכחו מהו משפט־

צדק של ועד מושבה בישראל:

„לכבוד ה' שלום בן יעקב וליתר התימנים היושבים בהמגרש של קלז פה. בזה מתכפדים אנו להודיעכם את החלטתנו בדבר המריבה שהיתה ביניכם ובין מסדרי השמירה:

(א) הועד מוצא, כי מסדרי השמירה היו צריכים לפנות להועד שהוא ינזוף בהתימני יהודה בן זכריה, — אם הוא ראוי לנזיפה — כמו כן עשה מר אהרן מדורסקי מעשה בלתי אנושי בהעירו את התימני יהודה משנתו ויחרפהו, ויתר מסדרי השמירה עשו שלא כהוגן שלא מיחו בו — לפיכך הוא מטיל עליהם קנס עשרים פרנק באופן כזה: א. מדורסקי 10 פרנק, ל. י. מדורסקי ונ. רוטמן — 5 כל אחד.

(ב) שלום בן יעקב היה הראשון שהתחיל להפוז — לפיכך הוא משלם קנס 2½ פרנק.

(ג) יהודה בן זכריה שאופן הפאתו היה אכזרי באבנים ובפחים — משלם קנס 2 פרנק.

(ד) סעדיה בן זכריה וזכריה בן סעדיה לא השתדלו להשלים בין הניצים ועוד השתתפו במריבה — משלמים קנס כל אחד 1½ פרנק.

(ה) סולימאן מזרחי על שחירף וגידף את התימנים ועל שהיה אחד הגורמים למריבה — משלם קנס 4 פרנק.

את כל הקנסות האלו צריכים להכניס לקופת המושבה, אשר החצי

מזה מוקדש לבית המרחץ והחצי השני לקופת חולים של התימנים. בכבוד רב, ראש הועד צבי בוטקובסקי, מזכיר הועד מיכאל טיטלמן.”

מפני ריחוקכם מהמסופר כדאי אולי שאדגיש לפניכם איזה דברים. להתנפלות בלילה אין זכר, ויש רק לשון נקיה — „מריבה“. הנני מבקש את המפכים, אֵיִם? הנה תשובה ברורה. כפי שתחזינה עיניכם מיסרים לא את א. מ. ולא ס. מ., חס ושלום על זרעא דאבוהא, אלא „שלום בן יעקב (הזקן הפצוע בראשו) היה הראשון שהתחיל להכות“, ובעד זה קונסים אותו רק בשני פרנק וחצי, ו„יהודה בן זכריה, שאופן הכאתו היה אכזרי באבנים ופחים משלם קנס שני פרנק“.

וצא ולמד, מה מידת הרחמים של רחמנים בני רחמנים, המגיעה עד כדי לעבור על „ודל לא תהדר בריבו“. המפכים הראשיים משלמים $2\frac{1}{2}$ פרנק בשעה שסולימאן מורחי שהיה „נעביך“ רק „אחד הגורמים למריבה“ בזה „שחירף את התימנים“ נקנס לשלם ארבעה פרנק, ולא רק רחמנות, אלא גם רדיפת שלום! סעדיה בן זכריה וזכריה בן סעדיה (המופכים בתוך שנתם) על שלא השתדלו לעשות שלום — משלמים קנס. וכגולת הכותרת למידות הרחמים והשלום בא לבסוף הרצון הטוב של ועד המושבה, שהקנס יהיה מוקדש החצי למרחץ והחצי לקופת-חולים של התימנים.

על משפט-צדק כזה של ועד מושבה עברית יש רק לקרוע. כמה נפלנו פלאים, אם אלה הם צעירי המושבה ומגיניה ואלה שופטינו ויועצינו. ימים מועטים אחרי המשפט נודמנתי עם אחדים מתימני חדרה, ויחד קראנו מנהמת-לבנו: וַיִּקְוּ לְמִשְׁפָּט וְהָיָה מִשְׁפָּח, לְצַדִּיקָה וְהָיָה צַעֲקָה. הרי לפניכם תמצית הדברים כהניתם, לא סיפרתי לכם כל מה שידוע לי מאחורי הקלעים ומה ששמעתי מפי אחרים, כי אם מה שאני יודע נֶעַד. הרי הדברים ברשותכם ואתם עשו את המוטל עליכם.

ודעו: יש פאן לא רק ענין הצלת עשוק מידי עושקו כי אם גם — ואולי בעיקר — הסרת החרפה של חוסר כל משפט וצדק בציבור העברי. נכבוש את פנינו בקרקע ונודה על האמת המכוערת וצורבת: יש בינינו פאלה שלא די להם בניצול החמרי הנורא שהם מנצלים את התימנים, והרי נעשים נסיונות שונים לשעבד את גופם למכים, נפשם למעליבים. והרע הולך

ומתגבר. נשים מחסום בפני האינסטינקטים הפראיים והחטאיים של כובשי-עבדים שבתוך ציבורנו: אל נביא את התימנים למצב של הפרה, כי לית דין ולית דיין בתוך עדת ישראל בארץ-ישראל, כי רעות ומרות תהיינה תוצאות הפרה זו לכולנו.

גולו מעלינו את החרפה.

אב תרע"ג.

מתוך העבודה

(קטעי דברים ממה שנאמר בוועידה הרביעית של פועלי יהודה בראשון-לציון, כ"ט בכסלו תרע"ד)

א. במושבות הישנות

שוב אנו עומדים בחשבון עולמנו. מה היא עבודתנו במושבות הקיימות. מה ערכה ומה תועלת בתלאותיה? לא זו הפעם הראשונה (ונדאי לא האחרונה) במשך ימי תקופת העליה החדשה, עליית העבודה, שהשאלה עוברת במחננו. עוברת, אמרתי, באמת הרי גם אינה עוברת כלל. היא קמה וגם ניצבת. אלא שפעמים היא פורצת ביתר עוז. הפעם באו מאורעות רחובות עם כל העלבון הגדול ומריי-הפעס ומפח-הנפש שאחריהם והוסיפו לשאלה חוזרת זו את חריפות הרגע ומרירותו. באה עליית החורף החדשה, המתגברת, עם בקשת העבודה וחטרונה, ותלאות החומר ומצוקות הנפש ומבליטים ומשלימים אותה. בנוסח השאלה, באופן הצגתה אמנם בא שינוי, שינוי חשוב וניכר. אם לפנינו, טרם יתגלו לפנינו אפקי עבודה אחרים מחוץ למושבות הקיימות, היתה שאלת התכלית והערך חלה על כל עבודתנו, אין יוצא, והיתה משולבת ביאוש מסוג ידוע, ברפיון ידים ושפלות הרוח, ותוצאתה — יציאה ועזיבה, יציאה ועזיבה; הנה הפעם באו מעט המעשים שנעשו על ידינו, בכוחותינו אנו, במשך השנים האחרונות, ההתחלות הקטנות, ה"כזיתים" של ישוב עובד ושואף לחיות על עבודתו, הפיוריים של עבודה

ישוּבית לאומית, והם הם שנתנו לשאלה זו את צורתה הנוכחית: היאוש והביטול חל רק על חלק אחד של עבודתנו, על כִּיבוש העבודה במושבות הישנות, ושלילה זו באה בשם החיוב, בשם העבודה הצריכה להיעשות, בשם הישוב העומד להינצר.

לפני זמן־מה לא היתה מצטיירת השקפת־ישוב אחרת לפועל בארץ־ישראל מאשר האמונה בכיבוש העבודה בצורתה היסודית, הפרימיטיבית. וכל הפורש ממנה — ממקור חיי העבודה היה פורש. שאיפת העבודה, שמתחת להכרה העמיקה אִשיותיה, העמיקה לחפור, לחוש ולכוון, ידעה בעליית הפרתה הראשונה רק אופק אחד: המושבות הקיימות פהינתן, אלא שנעשה בתוכן חילוף אחד, במקום העובד השכיר הזר, בא העובד השכיר שלנו. הפננה היתה אחת: לזכות את האפר, הפורם, הפרדסן בחיל פרולטריון קקלאי עברי, אם לשם גאולת האומה או בתור מעבר לחיים סוציאליים אחרים בעתיד, הפל לפי המתכוון. והכרה זו, למרות כל הטיפוח הרב, באה עד משבר־משנה. חומות יריחו של העבודה הזרה ומשטר החיים הבנוי עליה לא נפלו מפני תרועות מחננו הקטן. ומחננו אף הוא לא נשאר מתמיד על עמדו. מי שברח — ברח, מי שנשתקע בביצת החיים (גם עוברי־אורח, הנספחים על כל לניה המזדמנת, לא חסרו לנו), ומי שמתוך העבודה עצמה צמחו לו כנפים לחוש ולהבין, כי שאיפת העבודה היא עד לאין חקר יותר רחבה ועשירה מאשר הרעיון להתחרות עם הפועל בן־הארץ על ידי השפלת הצרכים, מאשר הפרספקטיבה לקיום עלוב של דורות „באטראקים“, כי בכיבוש העבודה במושבות הקיימות בתור משא־נפש — אין די מלא את הנפש. ומתוך העבודה והעשייה של המעטים נתגלו מרחבים. ובשם המרחבים האלה — מרחבים שבטרים יראו לעין הם קוראים לנו מרחוק ומחייבים מקרוב, דורשים מאתנו עליית־גשמה בתי־פוסקת גם בעבודה וגם בחיי אנוש — אומרים אצלנו עכשיו: חדלו לכם מהמושבות הישנות, כי אין תקוה לעובד העברי מהן, לריק יגענו. האומנם?

ואולם קל ואולי גם נעים לבטל את הישן והמקולקל בשם חיוב יותר גדול וחשוב העתיד לבוא. אלא, שמצב־רוח זה טעון ביקורת וחשבונות ישירים. אל נתן לו להזליכנו שולל בחשבונות מוטעים ומגוזמים. סוף סוף הלא בקשרי מלחמה תמידיים אנו עומדים: במפריעים רבים וקשים מבית ומחוץ.

ומחשבות מוטעים תסבול קודם כל העבודה שלנו, כי בהם משנה-חולשה ומכשול על מכשולינו.

העליה החדשה, עליית העבודה, מונה כבר עשר שנות חיים. ומקץ עשר שנים, פשאנו באים לחשב את חשבון העבודה העברית במושבות — הרינו רואים רק מה דל נמך ערכנו, ועד כמה המטרה, כיבוש העבודה, ממנו והלאה.

כל השקעת-רכוש חדשה, כל מטע חדש, כל כניסה של משפחה עשירה לתוך המושבות הקיימות — מרבים את העבודה הזרה ומרחיקים אותנו משאיפתנו, גזולים חלק מתקנתנו. עדיין לא נמדד ולא נחקר אצלנו מצב העבודה הזרה ואין אנו יודעים כלל על דבר צמיחתה וגידולה הפלתי-פוסקים. מי שאינו עובד אין לו שום מושג ואינו יכול לצייר לעצמו כמה עבודה קולטת לתוכה אדמת תרבות, אדמת נטיעות והשקאה. ואיזה חלק מתוך כל זה נעשה על ידינו? הלא כל עיקר העבודה הזאת נעשה גם עכשיו, כמקודם, בידי זרים.

ומהו כל הריבוי העלוב של העבודה העברית במשך עשר שנים מול חיל הרכוש הנוסף והעבודה הזרה שנקלטו בזמן האחרון באדמת הישוב הישן, נקלטו וגם עשו פרי? ומצב הפועל הבא?

עדיין שערי המושבות, גניהם ופרדסיהם סגורים לפנינו. עדיין ישנן כמה נחלאות יהודיות שפך-רגל עובד יהודי לא עלתה עליהן. כל איתו הקושי של הפניסה לתוך העבודה, של קבלת עבודה וחוסר העבודה לפרקים קרובים, ותנאי הקיום הקשים, והעלבון התמידי, הפלתי-פוסק, בידועים ובלא-יודעים, ההרגשה שאתה פה אירח לא-קרוא ולא-רצוי, שגם בלעדיך יכולים פה „בעגעהען זיך“, שאתה פה מיותר, והוא, האזרח, הוא פאן נחוץ ובלעדינו באמת אין פה היכולת להתקיים; וכל הסביבה המבטלת ומדכאה, הנכריה או מתנכרת — האין בכל זה פדי לשגע, להמית את אש הנעורים, לשבור את כל התקוות והרצונות הטובים, למרר את הנפש לעולמי עד? יאוש ומפח נפש בכל פינה שאתה פונה.

ואת כל הדברים האלה, אם חי אתה ועובד בתוך המושבה הישנה, הנך חושב לא פעם ולא פעמים, אלא רואה וחש מדי יום ביומו. בבוקר ובערב

אתה עובר על פני הפרדסים הנטועים והניטעים — ו„לא רְסִיִּי וְעָתִי אָתִי־מְגַרְפּוֹת אֲדַמְתֶּךָ נְשַׁחֲרָה הֶרְטִיבוֹ“. בערב בערב אתה פוגש צעירים וצעירות, פזורים ויתומים בתוך הסביבה הזרה, מבקשים עבודה — ואיננה בשבילם, ונכלמים הם מתפזרים לזויותיהם. וגם את הסביבה עצמה אתה רואה בכל הזדמנות ואת יחסה, יחסה לפועל ולעבודה שהיא נותנת או אינה נותנת לו כרוב חסדה. וככה יום יום, ערב ערב, שנים תמימות.

וממרורי הנפש בוקעת השאלה: למה כל העמל הזה, ומה תועלת בכל הנשמות הצעירות המוסרות את עצמן טרף לשיני הסביבה המשחיתה בהן?

ואולם אנחנו לא נאמר לכלוא את רוח המעפילים לעלות, כמו שאמרו לעשות ועשו רבים וטובים לפנינו, שידעו בביורר ובבטחה שארץ-ישראל זקוקה לא לעובדים אלא לבעלי ה„מאות“. לא נעשה את זה, מפני שאין אנו מסתפקים בזה שאנו רואים לפני עינינו, מפני שענינו נשואות מעבר לישוב הישן. אנחנו נכונים לעבור את כל המדורות של הישוב הישן, יען פי חוץ מגבוליו אנו אומרים לתקוע את יתדותינו, יען פי עבודתנו בתוכו היא בשבילנו רק פרודור לעולם אחר, לעולם העתיד להיבנות בכוחותיה של העבודה העברית. ומאמינים אנו בכוחותינו ובכוחות אלו שיבואו אלינו, וילוו אלינו, שעוד נפלס לנו דרכים. והרגשה זו, והפרת העבודות האחדות שעשינו — הכיבושים, הקבוצות, השמירה, מושבי הפועלים, כל אלה שעוד לא הצטרפו לשיטה, אבל בלב כבר היו לאחדים: ישוב עובד עומד ברשות עצמו וברשות העם — הרגשה זו ושאיפה זו הן הן המאמצות את ידינו ואת לבנו.

ואף גם זאת. חשבונות העבודה העברית במושבות הישנות טרם נגמרו. גם אחרי כל הדברים שנאמרו לעיל, דברים שמהם אין לגרוע, יש עוד מה להוסיף. יש עוד להפוך ולהפוך גם בערך זה שנעשה במושבות על ידי העבודה העברית. גם בערך כיבוש העבודה עצמו ותוצאותיו. אמת החיים ורצון החיים מחייבים אותנו לאמור לעצמנו, פי עם הפרת כל קשי-המצב ומרוחותיו, עדיין אין מקום לביטול ערך עבודתנו במושבות, פי עבודתנו במושבות עשתה פרי.

כן, חברים, „התקוות הגדולות של כיבוש העבודה לא נתקיימו“. גם מבחינה וגם מבפנים לא התמעטו במשך עשר השנים האלה העיכובים. לא רב היה מחננו, מחנה הכובשים. וגם רבים מאתנו ברחו מן המחנה באפס כוח ורצון, בהעדר קורבה אמיתית לעבודה, ואולם „נוע תנוע“.

כאלף נפש עובדות ביהודה, וכחמש מאות בגליל — זוהי הנפש אשר רכשנו לנו בעבודתנו. ומה כשמונה-תשע מאות נפש עובדות בתוך המושבות הישנות. הנה הולכת ונוצרת המשפחה העובדת בזקניה ובנעריה. הנה נפתח פתח צר ודרפו נכנסת העבריה העובדת, הכובשת לה מקום בתנאים הכי-קשים ועל אף כל המכשולים. הנה עליית תימן — מי גרם לה ואת ערפה בעתיד מי יראה? הנה צמחו לנו שכונות עובדות: נחליאל, מחנה-יהודה, שכונת התימנים ברחובות. מי ידע לנבא כמה קבוצות, כמה מושבי עובדים עתידים אלה להוציא לנו? והנה מושבי העובדים — עינגנים, נחלת-יהודה. גם אלה דרך המושבות הישנות באו אלינו. ואת כל אלה מי גידל לנו?

וצריך עוד לעמוד על עיקר הדבר. עבודתנו במושבות לא זה בלבד שפרצה ופורצת איזה סדקים בתוך המושבות, סדקים שאולי גם יתרחבו מאליהם, ערפה העיקרי הוא בזה ששימשה פרזודור ובית-הכנה לצורות העבודה והישוב החדשות. כיבוש העבודה בתוך הישוב הישן חדל להיות מטרה בפני עצמו, דרכו אנו עוברים הלאה, והוא היה לנו למוט-תנופה בשביל התפתחות הישוב החדש. וכיבוש העבודה היה „אבי-מלאכה“ לכל עשייתנו. ממנו פינה, ממנו יתד.

אילמלא העבודה במושבות הקיימות, אילמלא התנועה לכיבוש העבודה, לא היו לנו כל המעשים שנעשו בשנים האחרונות על ידי הפועל ועל יסוד העבודה העברית. העבודה העברית היתה לעובדה. והעובדה פובשת את ההפרה, מעוררת מוסר-כליות ודחפת למחשבה ולעשיה. מי שלמד איתנו אמונת-אומן בעצמנו ובעבודתנו, את ההפרה „פי אם אני כאן — הכל כאן“, כיון גם אל המציאות „הכיריאלית“, נקיפת המעדר, שערכה בה בעצמה, עושה רושם בכל הספירות, גם באלה שקורין להן עליונות. אם, למשל, תושבי פתח-תקוה שקנו את אדמת עינגי, מוצאים לנחון, לפחות, לתקן תקנה בכתב על דבר עבודה עברית באדמתם, במהלך שתי שעות

מפתח־תקוה, מה זה בא ללמדנו? האין זה שבעבודתנו בפתח־תקוה אנו כובשים את העבודה בעינ־חיי? ולאו דוקא בעינ־חיי. כל פִּיבוּש־העבודה החדשים מרוחמה ועד דגניה, תחילתם נעוצה בתוך נקודת־הפִּיבוּש הראשונה, בתוך העבודה והמלחמה בעד העבודה במושבה הישנה.

פִּיבוּש־משנה היא עבודתנו. כובשים אנו קודם כל את עצמנו. מחנכים את עצמנו בעבודה ובנסיון, עושים את עצמנו כלי ראוי לתפקידו. וכובשים גם את האחרים, זורעים את הפרת העבודה, בוראים את אפשרותה. ואת מלחמתנו בעד העבודה העברית במושבות הישנות אֵל לנו לעזוב אף רגע, כי בנפשנו היא. תמימות יתירה היא לחשוב בתנאינו היום על דבר ריכוז העליה בתוך הפינות החדשות שבראנו בלבד. לא לצמצם את העבודה העברית בתנאים ידועים ובחוגים מוגבלים פִּנְתָנו, אלא להרחיב בלי הפסק את ההיקף שלה, להפוז גלים בכל מלוא רוחב הארץ. לכל סדק, לכל פרצה נשתדל להיכנס ולהכניס.

ועוד, איזה שינויים הולכים ומתקמים בתוך חיי המושבה עצמה. גדולות אֵין, אבל החיים פִּוסְקִים מעמידתם ומתחילים לשטוף, זה גם כן מוֹסֵף תקוה. ואנו — מארץ־ישראל לא נִינְאֵש, על תביעותינו לא נִנְתֵר. ואף על שעל אדמה אחד לא נסתלק מתקוננו. אִפְקֵי העבודה העברית אינם מוגבלים. והרבה שלוחים להיסטוריה. ואם במשך עשר שנים, בכוחות מצומצמים מאד, מבלי נסיון ועבר, מבלי אפקים בהירים, אפשר היה להכניס לתוך המצב הקיים אלף נפש עובדת — הרי דבר הוא. האין לנו לקוות שבתגבורת הפוחות, בהרחבת ההפצה של העבודה העברית, והעיקר בהבנה אמיתית של ערך הישוב העובד ובעבודה נמרצת ליצרתו, — לא נבקיע גם את החומות הבצורות?

פשאני לעצמי, בשעה שהנני מתבונן במה שנעשה על ידי העבודה העברית ובהשפעתה, בחיי היחיד והציבור, בחומר וברוח, בקפלים ובקמטים שונים של החיים, בזויות אשר לא פיללנו — הריני משתומם. לא שקר נחלנו. זר לא יבין זאת.

עליית העבודה הולכת ומתגברת. עלינו לפנות את דרכה ולהרחיב כל כמה שנוכל את השערים לפניה. פוח הקליטה של הישוב החדש, העובד, הוא עדיין קטן, אינו מספיק. נתאמץ נא להרחיב את הפה הצר של בית-הקיבול הגדול, של המושבות הישנות. תשמנה הן לנו בתיספר, חוות-חינוך.

יש ויש ללמוד בתוך הישוב ה"ישן", בעל העבר של שלושים ומעלה: ועלינו ללמוד בו ומתוכו. נקח כל מה שאפשר לקחת מתוכו. ובצאתנו ממנו למרחב, לעולם היצירה הישובית — נעלה מבית-המדרש הזה את כל החיוב שישנו בו, נלמד בו קודם כל לעבוד ולדעת את העבודה למקצועותיה, את הסדרנות הבעל-ביתית, את מסורת העבודה, את כל מה שיש ללמוד אצל המשובחים שבו. אפס, דבר אחד לא נוכל ללמוד בו — את האפרות השלמה, רבת הסעיפים, כי איננה פה. את כל אותם הסעיפים שהם הם גופי המשק של האכר: את גן-הירקות ואת הטיפול בפרה, את גידול העופות ואת תעשיית החלב — לא נמצא פה, כי נפקד מקומם בישובנו הישן; דברים אלה אינם ניתנים להיעשות בידי אחרים.

אבל במושבות הישנות שלנו יש ללמוד לא רק מה שאפשר לעשות, כי אם גם מה שאסור לעשות, אם חפצי עבודה וחיי-אנשים אנחנו. יש דברים שפדאי להתרחק מהם גם בעודנו שם, ועל אחת כמה בצאתנו משם. וראשית כל — העבודה הזרה. לכאורה אין צורך לברר בקרב חוגינו אנו את הענין הזה. העובד העברי בארץ הרגיש מן הרגע הראשון את טעמה של „האנטישמיות הכלכלית“ וידע להעריך אותה. בזמננו צריך להיות עיור או חרש בכדי שלא להבין כי בשלטון העבודה הזרה אין שום תקוה לישוב עברי בארץ. ואולם לא פולם מבינים מה ערכה של תחיית-עם הנעשית על ידי קבוצת סרסורים ורודייעבדים על כתפי עם זר. על מה, שפמדומני, עדיין לא עמדו אצלנו די, זהו אפיה של העבודה הזרה. זוהי לא סתם עבודת שכירים, בני עם זר, מפני שתחת הצורה הקפיטליסטית החיצונית מסתתר דבר הרבה יותר נורא ואיום — כל הסימנים המובהקים של משטר העבדות ויחסי-האנשים השוררים בו. והרבה, הרבה דברים מחיינו הארץ-ישראליים יתבררו לך רק כשתפיר לדעת שבתוך סיבה של שעבוד, של רודייעבדים אתה נמצא. וזוהי גם אחת הסיבות העיקריות מדוע כל כך קשה לפועל עברי

למצוא לו מדרך פך־רגל, וזוהי אולי גם הסיבה, מדוע זכתה עליית התימנים לקבלת־פנים כזו במושבות, ומדוע קורים אצלנו מקרים כאלה שבשום חברה הגונה אי אפשר להם שיקרו, וכשאתה חי בזה הנך קולט מבלי משים את אורר השעבוד הזה (למשטר זה יש, כמובן, גם מעריצים שלו, המוצאים בו הרבה צדדים אידיאליים, כדרך כל ה„קריפוסטניקים“, ומגינים עליו בשם קוסמופוליטיות ובשם פוליטיות וסתם מעלות טובות. ומיובן, שבפניהם אנחנו — השוביניסטים ועוד ועוד). ודעו לכם, שכל זמן ש„משטר־קורבאטש“ זה ויחסים ציבוריים אלה ישורו בתוך ציבורנו — אין לנו תקומה בכל המובנים. אין חיי אנוש, אין חינוך לילד, אין מעמד לאשה, למשפחה. במקום שערך האדם העובד הוא אפס, שתשלום שכר־הפועל נעשה בעזרת המגלב, במקום שלית דין ולית דיין כלפי החוגג¹ — תפרח תרבות מיוחדת. אולי יחשוב מי על דבר זה: אנה עלול לצעוד הישוב הבנוי על עבודת עבדים? איזה מין בעלי־מום עתידה לגדל סביבת שעבוד זו?

ובגזע העבודה הזרה, השקפת עולמה ויחסיה האנושיים פרוחה המשגיחות שלנו. יש טועים וחושבים שהמשגיח זהו מעין ה„פּוֹרְאֵרְבֵיטֶר“, פכיכול, שבארץ־ישראל, מעין האימן שבבית־חרושת, ורואים במצב זה זכות יתירה, טעם לשבח. טעות מעיקרא היא. יש אמנם גם פועלים־משגיחים למחצה ולשליש, העובדים לפי שעה עד שיזכו לעלות בסולם המשגיחות. הרבה מדרגות למשגיחות. אבל חזיון המשגיחות כשהוא לעצמו הרי הוא מעבר לעבודה. זהו פרודוקט מיוחד של חיינו הכלכליים והציבוריים, חוליה הכרחית במשטר השעבוד שלנו. אפשר לשער שחזיון ממשן זה ודאי ישנו גם אצל הגרמנים המעבידים את הכושים באפריקה.

יש אומרים בתמימותם — ואולי מבלי כל תמימות — שאילמלי היו הפועלים הטובים הולכים ונעשים משגיחים היו מביאים בזה תועלת לכלל ולעבודה העברית בפרט. מילא, מלבד זה, שקרבן כזה לא ירצה כלל וכלל, שבעלי הנפש לא יסכימו להיות נוגשים אפילו לתועלת הציבור, הנה צריך להבין שהדבר כשהוא לעצמו, המשגיחות, יש לה הגיון פנימי וחוקי קיום שלה. והגיון המשגיחות מתנגד בתכלית לעובד העברי, מפני שהמשגיחות

¹ [האדון]

עצמה כל קיומה תלוי בעבודה הזרה וממנה לחמה נמצא; מפני שהמשגיח הוא סוף סוף מקל-חובלים בידי בעל-הבית, ובמקום שבעל-הבית איננו רואה חשבון או צורך לעבוד ביהודים — לא יהין המשגיח לעבור על דעתו. להיפך, להחמיר קצת, „להצטיין“ — אדרבא ואדרבא. יען כי על המטבע של משגיחות טבוע: עבודת וחנופה מצד אחד — כלפי בעל-הבית, שררה ויהירות מצד שני — כלפי הפועל. בכלל, אין משתלה יותר טובה לטפח הכנעה ושפלות מאשר מוסד המשגיחות. הטובים, שמרפיון-רוח ומהסתבכות המסיבות נכנסו לתוך ביצה זו, ואולי גם התברכו בלבם שהועל יועילו, העלו בידיהם רק חרסי נשמותיהם השבורות, והרוב שוקע, שוקע ונעשה צר ואיב לעבודה העברית.

אולי פדאי לעמוד גם על הערך הסוציאל-פוליטי של המשגיחות. ביצירת יחסים בינינו ובין עם הארץ תופסת דמותו של המשגיח מקום מיוחד. העובד האזרח אינו מכיר כל כך את החנוג'ה הגדול ואינו סובל כל כך ממנו במידה שהוא סובל ממשגיחו, שבט הנוגשים החי, אשר אותו הוא פוגש תמיד. יום יום הוא שבע את מראה-פניו ותהלוכותיו עמו. הוא הסרסור הכי-קרוב בין הרפוש והעובד. ובמובן זה הריהו היורש של תפקיד היסטורי: תפקידו של המוזג, המלוה, הסרסור בפפר הרחוק שבארצות הצפון. הצריד להזכיר גם את תוצאות התפקיד הזה שמילאו אבותינו? ומי יודע אם לא יבוא יום שאת מקומו של „יענקל“ המוזג בסיפורו של גוגול יקח הנוגש העברי בספרות הערבית החדשה?

הצורך במשגיחים עברים גדול הרבה יותר מאשר בפועלים עברים. בחסרונם מרגישים תמיד וניכרת התאמצות בלתי-פוסקת למשוך את הפועל למשגיחות. השתדלות זו גם מצליחה, ומלבד הרבה „לא-יוצלח“ים שאינם יודעים עבודה ופזנים למלאכה נקיה וקלה זו — צעקת „יאללה“ — הלכו והולכים גם עכשיו מאתנו כאלה, שהיו מסוגלים אולי להביא איזו תועלת ביצירת ישוב בריא, להשתתף בעבודתם בהרחבת ההיקף של עבודה עברית. המשגיחות אכלה אותם.

כשאנו עומדים בזמן האחרון לפני קבלת עבודות שונות בכוחותינו אנו — היכן הם הפועלים המסוגלים לכך, שנתנו לנו מושבות הנטיעות ביהודה? אינם כמעט. אף לא נער יספרם.

סביבה זו של עבודה זרה ומשגיחות היא היא המפריעה בעד חייה של העבודה העברית במושבות, היא היא המקצצת את הכנפים ומשיבה עד דפא, מבריחה וזורה את הפוחות לרות. הפועלים שמתאזרחים במושבות יונקים מאתמוספירה זו ומאוצר מושגיה, חייהם מתדלדלים, ואין מי שיושיט יד לתדש הבא.

עם הכרת כל קשי המצב שבמושבות הישנות אין בכל זאת לפנינו דרך אחרת מאשר להראות עליהן לבאים מחדש בתור כור-המצרף. ומי שחונן בדי פוחות הגוף והנפש, יעמוד בכל הנסיונות ויצא שלם. אפס, אל נסתפק אנו, האזרחים בארץ, במצב של מסתפלים מן הצד לגבי חברינו החדשים. נשתדל לברוא מקרבנו בתוך המושבות הישנות סביבת-חיים נפשית, במקום סביבת הכפור, הביטול והדחיה שמסביב. הצעיר והצעירה הבאים אל המושבה, הניתקים רק זה מסביבת-המשפחה, מחיי אחים ורעים, צריך שימצאו להם בתוך המושבה הישנה והמתנכרת להם משפחה חדשה, משפחת חברים, שתעזור לשאת את התלאות מסביב. עזרת חברים, חיים קולטוריים, ענינים ישוביים כלליים, הרגשת אזרחות ארץ-ישראלית — כל אלה צריכים להגן ולבצר את סביבתנו אנו. בכל אלה צריכים החדשים למצוא עזר וסעד — נלא, וחסאנו להם וגם לנו לעצמנו. ביחס הביטול אל החדש הבא, היחס המתגלה אצל רבים מהפועלים הישנים שהספיקו לספוג את השפעת הסביבה, הנם נותנים לעצמם תעודת עניות, הזדקנות וטמטום-הנפש, והעיקר, מניפים גרון על האילן שבו אנו פולנו עולים, מזנעים מנפשם את אפשרות הצמיחה והיניקה.

לתיקון המצב, הקלת החיים והרמת הרוח בתוך המושבות ישנן סגולות בדוקות ומנוסות מכבר. העצה היעוצה: יסוד מוסדות. לשכות עבודה, מטבח, קלוב, סידור שיעורי-ערב וקריאות. ואמנם, כל אלה יכולים להיות לנו לברכה רבה. ואין צורך לפרש את ערכם. אבל אל נשכח כי חשוב לנו לא רק מה שנעשה, כי אם כיצד שנעשה. מוסדותינו אנו הפועלים, פוחם לא באמצעים חמריים עשירים, לא בפקידות חרוצה, לא באפרטים מסודרים יפה, לא ברשמיות חזקה ושלטים, לא בנשיאות ובהתנשאות — לא באלה פוחנו גדול. כוח עבודתנו וערך מוסדותינו פחום הנפש, באהבה ובמסירות שנשקיע בהם. והנפש החיה צריכה לפעם בכל עבודתנו, ואם לאו — אין לה ערך. בתוך

המושבות הקיימות עלינו להתפונן לחיים המחפים לנו אחר כך. אין אנו אורחי המושבות הישנות, פי אם אורחי ארץ־ישראל. והרגשה והכרה זו של שותפות בכל מה שנעשה בעולם הישוב החדש צריכה למלא את נפשנו, והיא גם תכין את צעדינו. המעשים הנעשים מקרוב ומרחוק, מושבי העובדים הנבנים, העבודה ברשות עצמה של קבוצות פועלים המסדרים ומנהלים את העבודה על אחריותן, גאולת הארץ — כל אלה צריכים לחדור לתוך חיי הפועלים בכל מקום שהם ולעורר מחשבות ושאילות. לא לעשות מזה מימרות עוברות לסוחר — פננתנו, פי אם להכניס את זה לפי היכולת אל תוך החיים והעבודה. יתגברו ההתענינות וההתמכרות לעבודה, הצורך להשתלם ולהתמחות, לחדור אל תוך חיי המשק, ללמוד ולדעת ולעבוד. יתלקטו יחד חברים לחיי־חברים, לעזרת חברים, לקבלת עבודות, לסידור החיים, יתפוננו פה הגרעינים לחיים משותפים, לעבודה משותפת, לצירוף הפוחות באחריתם. לתוך חברה חיה ומרוחקת לא יחדור גם הקור מן החוץ.

עזרת חברים וחיים משותפים היו יכולים לשנות לטוב גם את מצב האשה העובדת במושבה. תנאי קיומה של הנערה העובדת הם הרבה יותר קשים בכל המזבנים מתנאיו של הפועל, ויחס הסביבה עוד יותר משחית. ולמרות כל זה כבר עברו הימים, עברו לבלי שוב, שהאשה העובדת היתה חזיון בודד בקרבנו, דבר מוזר, יוצא מן הגדר. היא באה ותפסה לה מקום למרות הביטול, הלגלוג ואי־ההבנה שפגשה גם בחוץ וגם בפנים, בקרב רבים מן הפועלים.

וצריך לציין, פי יותר מאשר בחוות ובקבוצות־הפועלים פבשה לה האשה מקום בתוך מושבות הנטיעות. ועבודת־המושבות, מלבד תנאי הקיום הקשים, שאינה נותנת גם לחם לשובע, אינה נותנת לאשה את האפשרות להתמחות בעבודות העיקריות של המשק, מפני, שכאמור, בירקות, גידול פירות, עופות ותעשייה ביתית, אין עוסקים במושבות שלנו. קבוצות קטנות של עלמות המתחברות לחיות יחד היו יכולות גם להשיג בחכירה חלקת אדמה קטנה לירקות, לסדר משק ביתי — כמה כל זה עלול להקל את החיים, לחנך ולאמץ.

על כל זה אין להרבות דברים. מי שיש בלבו מקום לזה — יבין.

את רוח הישוב החדש ותקוותיו אנחנו צריכים להכניס לתוך חיי חברינו במושבות הישנות, ובשם זה ילכו ויסבלו ויכבשו ויכינו מקומות לאחרים ויכינו את עצמם לחיים הפאים.

ב. יצירת ישוב עובד

יצירת ישוב עובד. אולי תהא מלה זו הולמת לתחנת המחשבות וההגיונות שאליה הגענו. דומה לי, שזוהי עכשיו „אם הדרך“ לפועל העברי בארץ.

לא בבת אחת ולא בעזרת תורה קודמת ורעיונות נתונים באנו לנקודה זו. מקצוי ארץ צובר עפרו של הפועל העברי וגם רוחו בו לא ממקבת בור אחד חוצבה. במסילות שונות הלכנו והולכים, ועוד יותר, באין ארחות תעינו ותועים. ביחידות ובציבור, בעשיה ובמחשבה ביקשנו את שבילינו, שבילי היחיד והרבים. גם בעבודתנו הכנסנו פוחות ומאניים שונים, ותקוות וכוננות שונות שמנו בתוצאותיה. ובזויות שונות — כמעט מבלי משים למי שלא השתתף בהם — הלכו ונוצרו אותם המעשים הבודדים, שתכנם העיקרי אחד היה: עבודת העובד ברשות עצמו, בהנהלת עצמו, באחריות עצמו. עבודה מבלי עול זרים, פוריה, משוחררת ומשחררת. קראו להם איך שתקראו: קבוצות, קואופרציות, מושבי פועלים, מושבי עובדים. מה היא הרוח החיה בכל זה אם לא העבודה המשוחררת והמשחררת? למה מצטרפים כל הגיונותינו אם לא ליצירת ישוב עובד עומד ברשות עצמו וברשות העם?

מה שנעשה, אם על ידי יחידים ואם על ידי קבוצות, נעשה במקרה, בסירוגין. אבל לא מקריים ולא מסורגים היו מצבי-הרוח ותנועת-הנפש שהולידו את זאת. זה היה קבוע בחדרי לבבה של תנועת העליה והעבודה מקדמתה. זה ניוון מאותם המקורות, שמהם ניוונה התנועה עצמה. והעבודה ממש, חיה, כשלונותיה ונצחונותיה, חשבונות עולמה ומאנייה, הם הם שהביאו את זה לידי גילום. אכן, העבודה לא הלכה ערירית ויצרה מה שיצרה מתוכה.

תנועת העבודה העברית בראה יש מאין: בראה את עובדי-האדמה העברי. בראה את עובדי, צברה את עפרו מעל פנפי ארץ ונפחה בו רוח חיים. היא נתנה לו גם את שאיפותיו הישוביות. היא בראה את היסודות

האנושיים הראשונים ליצירת הישוב העובד, והיא גם בראה את הצורך ואת הכרת אפשריותו. לעינינו הולך ונברא העובד העברי על ידי העבודה העברית והוא שואף לתיקון, להשתרשות בקרקע. המשק מתקדם ומסתעף על ידי תנועת העבודה העברית. היכולת להתפרנס מחלקה קטנה מעובדת יפה מתקרבת, נבראת גם האפשרות הנפשית להשקיע פוחות בכל פינה של המשק, מבלי לחשב חשבונות שמה זה יעלה יותר בזול על ידי אחרים; מתפשטת הנטייה לעבוד ולהתמחות בזויות הנידחות של החקלאות, שעד השנים האחרונות לא טיפל בהם איש בישובנו; האשה מתחילה לקחת חלק בעבודה החקלאית, — כל אלה מקרבים את אפשרות יצירתו של הישוב העובד, מקרבים את ימי גאולתה של העבודה העברית.

בפנים, בקרב מחננו, זה כבר מתחיל להצטרף, אם לא לשיטה, להשקפת ישוב, הרי להלך־נפש — מה שחשוב אולי עוד יותר בשביל השקשת החדש בחיים. כלפי חוץ הפל עדיין נשאר כמו שהיה: במעשה־מקרויות, בעיון — פאליאטיבים וכלי־שרת. כל מה שנעשה ועומד להיעשות, כל זה נעשה דרך אגב, על פי הזדמנות המקום והשעה. כל הענינים הללו, הקבוצות, מושבי הפועלים, עדיין נמצאים בגדר של טפל לגבי העיקר (והעיקר מהו? הלא זה ברור: לזרות רשת לרגלי בעלי המאות). בעבודת הישוב עדיין לא תפס רעיון הישוב העובד מקום כלל. רק סדקים צרים נפתחו לפניו — ויש גם שהוא מתחפש בכלים שאולים, נכנס על פי תעודה זרה — ופורץ לו גדר. יוצא מגבולות גבלו לו „שליטים“.

ולהרחיב את הגבולים האלה במחשבה ובעשייה, להרים את הישוב העובד על נס, לעשותו אבן־פינה ביישוב, בהלכת הישוב ובמעשה הישוב — והעיקר, להכין את עצמנו לקראת הישוב החדש, שנהיה ראויים להיות נושאו — זאת צריכה להיות עבודתנו אנו, הפועלים.

הנסיונות המעטים ליצירת ישוב עובד נעשו בשבילים אחדים. לא על הכל עדיין אפשר לדבר בקול. אין חוון נחתם עדיין. עוד נוסיף להתפור ולבקש הלאה בשבילים הנגלים ושיגלו לפנינו. צורת הישוב האחת שהיא כבר יותר ברורה בקויה הכלליים, אם כי

לא מסוימה בפרטיה, ועליה כבר אפשר וגם צריך לדבר, היא — מושבי העובדים, הבנויים על יסוד של התנחלות זעירה, יחידה, ובעזרה הדדית, בזכויות ובחובות ידועות כלפי הציבור. ביטויה המדויק והשלם: עבודה אינדיבידואלית, קרדיט משותף, קרקע לאומית.

במושבי העובדים צריך קודם כל לראות את מטרתם העיקרית: ישוב העובד. צריך שיפירו, כי ישוב העובד זהו הא' והת' של ישוב הארץ. שזוהי שיטת הישוב הלאומית היחידה. אולי יבינו סוף סוף, שאם העם רוצה לגאול את אדמתו ומקדיש לזה את חלומותיו, אמצעיו, בניו ובנותיו, אין פגנתו כלל לגדל בעלי לטיפונדיות וחיל פרולטריון חקלאי משועבד לו. ואם חפצים אנו שהעליה לארץ-ישראל לא תסתפק בטוריסטים ואורחים נכבדים, צריך שהמושג על דבר ישוב ארץ-ישראל יהיה באמת מלא תוכן-חיים, תוכן אנושי ישובי. מי שעולה לארץ-ישראל לעבוד יכול אמנם לדרוש מעצמו, וצריך לדרוש מעצמו, שיוכל לעבוד גם תחת יד אדונים קשים. אבל לשם מה? מה היא הפרספקטיבה המושכת את הלבבות? האומנם לשמש הדום לבעלי האחוזות, שבטוב לבם יאספו גם פועל עברי תחת כנפיהם בין מחנות זרים ומשועבדים? האומנם להיות פועל קרוע מעל האדמה, משחק לתעלולי משגיחים וקפריזי פקידים, פלי מלא התמררות, עלבון וצער, „שבר-כלי“ בעבודה, באופן היותר טוב מין אומן בעבודת האדמה, שפל רוח תפורה, שבניו גדלים תלושים, מחוסרי-בית, פינה וד' אמות שלהם? העובדים „המסתפקים במועט“ דורשים „תכלית“: מתן שכרם בעולם הזה, החלוץ האידיאלי הצופה לעתיד — גם הוא דורש מתן-שכר, סיפוק-הנפש, הכרה, שלא בשביל משטר עבדים הוא עובד, כי לא דורות של „באטראקים“ עלובים הוא מעמיד לשם גאולה עלובה, כי חיי אדם הוא מכין לעצמו, לבניו ולעם. הפרספקטיבה היחידה — עבודת העובד ברשות עצמו. „לחם לעובד וחופש לרוח“. השאיפה לגאולת העם תהיה באמת לכוח פועל ומשפיע בחיי העם, שכל אחד יראה בהתגשמותה מחוון לבו — פשההתישבות העממית תפלוס לה דרך. ההתישבות העממית היא המפתח ללב העם, הכוח הממריץ לעליה, המושך אבירים ברשתו.

וההתישבות העממית פשהיא רק תתחיל להיעשות, תפלוס לה את דרכה ותברא את החומר האנושי הדרוש לה. היא תתן לנו את איש-האדמה. ואם

יבוא יום ויהיה לנו העובד העברי המושלם, מעבד הירקות, מגדל הפרות, העופות, הדבורים, החלבן, השמל, בעל התעשייה החקלאית הביתית — מושבי העובדים יתנום לנו, ולא הפרדס הגדול. הילד שיגדל בתוך מושב־העובדים יהיה בן־המשק, מה שעדיין לא היה לנו עד הנה. אם הילד בן המושבה מתחנך עכשיו מילדותו ב„השגחה“, עתיד הילד במושב־העובדים להיות חניך העבודה.

היש לדבר על ערך המושבים בהפצת העבודה העברית ובהרמת ערכה ותנאי קיומה? המעט שנעשה עד עכשיו, בהתחלה, כבר מספיק בכדי להקיש ממנו על מה שאפשר. העובד הצעיר, זה שעובד בעצמו ובעזרת בני משפחתו, משתמש בעבודת שכירים רק בשעת ההכרח, ויש שגם הוא בעצמו זקוק לעבודה אצל אחרים — זהו בן בריתה הכי־נאמן של העבודה העברית, ושומר את פיקודיה. כל מקום שמושב־עובדים (עובדים באמת ולא רק בשם) נוצר בו — יש לנו מן המוכן מבצר של עבודה עברית.

על דבר ההצלחה החמרית של המעט שנעשה במקצוע זה מוקדם עדיין לדבר בהחלט לפי שעה. ביחס למה שנעשה עד עכשיו — ההצלחה ודאי מרובה, ועד עכשיו ידענו רק על דבר הכנסה ספּקוּלטיבית, עליית השער והעלאת השער. רק עכשיו אנו מתחילים להתקרב להכנסה של עבודה, להשתלמות שכרה של העבודה. המשק החקלאי האמיתי לכל סעיפיו רק מתחיל להיברא. טירונים אנו, את הצעדים הראשונים אנו מתלמדים לצעוד, ובעד כל צעד משלמים שכר־לימוד. ואולם, אלה צעדי הפשלוֹן הם הם צעדי הגידול והתקוה. מי שהתבונן בחיי הישוב העובד המעט שיש לנו, ועינים לו לראות את הזקנים, הנשים, הטף העמלים בתוכו, את חלקות הירקות, היחידות כמעט בכל ישובינו, את הטיפול בבהמות הבית, את כל העמל והמסירות שמשקיעים בחלקה הקטנה — הוא יבין, שאֵלו הן „חזות־חינוך“ היסטוריות, שפה מתחנך עם, וחינוך אמיתי, חינוך בעבודה ובחיים, חינוך על חשבון העובד עצמו ובכוחותיו.

היסודות העיקריים של מושב־העובדים נקבעו על ידינו בועידתנו הקודמת: עבודה עברית, בחירה עצמית של החברים, אחריות הדדית ואריסות

עולמית על אדמת האומה. קבענו גם פן פי סידור מושבי-העובדים צריך להיעשות בהסתדרות הפועלים, זאת אומרת, השישוב הזה צריך להיברא מתוך עולם הפועלים ולעמוד אתו בקשר אמיץ.

העיקרים האלה, כמדומני, נתבררו כבר בחוגינו במידה מספיקה, אם חסרו עוד די הוכחות חותכות, הביאה אותן השנה האחרונה. דוגמאות אחדות מחפירות:

פפר-סבא. על ידי חברת „עזרא“ שעמדה עוד מלפני כמה זמן על הנחיצות של ישוב פועלים, נבנו שם שנים-עשר בית. בחירת המתנחלים נעשתה על פי המלצות של בעלי השפעה ועל ידי חברי הוועד של המושבה. הנכנסים רובם משגיחים, ביניהם כאלה שהספיקו מקודם לרכוש כרמים של חמישים ומאה דונם. לעבודה עברית אין מקום לא בתקנות ולא בהפרתם של המתישבים ולא זכר בחיים. מושב משגיחים טיפוסי, עומד בקלקולו למטה מהמושבות הישנות.

על ידי חברה זו, בעלת הפננות הטובות, שאינה יודעת לבור לה דרך ישרה להגשימן, נוסד גם המושב של „בתי עזרא“ בחדרה. בחירת המתנחלים נעשתה בשותפות על ידי ועד המושבה וועד הפועלים המקומי. ורשות משותפת זו משמשת מקור לחיפוכים בלתי-פוסקים. הפועלים מכניסים אנשים משלהם, נאמנים לעבודה העברית; המושבה — משלה, בעיקר משגיחים. בין כך ובין כך, לחיים אוטונומיים של המושב אין מקום, אחריות הדדית איננה ואין גם תקנה על דבר עבודה עברית. איש הישר בעיניו יעשה. את האדמה שמחוץ לבתים עדיין לא חילקה להם המושבה. למתישבים ה„מורדים“ אין המושבה נזנת עבודה, ורבים היו מוכרחים לעזוב את המקום. על דבר ערך ישובי של המושב, על דבר פינה מרוכזת חיה — אין לדבר.

עד כמה שחוסר הגבלת הספקולציה בקרקע מזיק להתפתחות המושב, תוכיח עין-גנים. העלאת מחיר הקרקע בתוך המושב ומסביב לו אינה פוסקת. גם ועד המושב עצמו נכשל בזה, אם כי התפווון לשם מצוה. סרסורים עושים מסחרים על גבולה. והאדמה שהיתה כל כך נחוצה להרחבת המושב עוברת לידי אחרים, שאין להם שום התחייבות בפני המושב ויכולים גם להקיף אותה בעבודה זרה, וועד המושב אין לו הכוח להגן על חוקתו ועל עניניו ולהפריע בעד זה.

מלבד החזרה על העיקרים שקבענו יש לנו הפעם להוסיף עוד הערות מעשיות אחדות, מה שלמדנו מנסיוננו המעט:

א. שני מושבי־העובדים היחידים שנבנו עד הנה, עין־גנים ונחלת־יהודה, נבנו בסביבות המושבות הקיימות. סביבת העבודה והרכוש המפותחה הקלה הרבה את יסוד המושבים, וגם המושבים עצמם הלא נבנו בכונה תחילה להכשיר פועלים למושבות. זה גרם שישלמו בעד אדמת המושבים מחירים גבוהים, גבוהים מאד. אדמת נחלת־יהודה עלתה בשמונים אחוזים יותר מאשר האדמה שנקנתה באותו זמן עצמו בשביל בני ראשון־לציון. יוצא שדוקא הפועלים המתישבים, ששטחי אדמתם כל כך מצומצמים, ושפקרדיט שלהם משתדלים כל כך לצמצם, דוקא עליהם נופל העול של התשלומים הגבוהים בעד האדמה המתיקרת באופן מלאכותי.

ב. שטח האדמה של המושב בסביבת המושבה הגדולה מוכרח להיות מוגבל על פי הקניה המזדמנת. במקומות החדשים מוגבל השטח על פי האמצעים שהחברה הקונה נכונה להשקיע בזה. הענין הזה — צמצום שטח המושב, אין חסרונו מורגש כלל בראשיתו, אבל עלול הוא להיות לרועץ למושבים בהתפתחותם העתידה. אין אפשרות להרחיב את גבולי המושב, להכניס מתישבים חדשים, להגביר את כוח היוצר של המושב, את הבטיחות החמרית, את האיניציאטיבה הציבורית. המושבים שנבנו עד עכשיו כמעט נידונו להישאר לעמוד על עמדם, מבלי שום אפשרות צמיחה, מוקפים חומה של חיים אחרים, של עבודה זרה. אם המושבים בהווה הם חטיבה מיוחדת בעבודתם, בחייהם, ביחסם לעבודה הלאומית, הנה בחוסר אפשרות להתרחב ולהתחזק צפויים הם להבא להיבלע בתור רחוב או שכונה במושבה הישנה. רבים ודאי ילגלו על דאגה משונה זו, על „ההתבדלות“. ואמנם בשביל אלו שאצלם העיקר להוסיף עוד איזה בתים לעניים אין נפקא מינה בכל הדבר המצער הזה; אבל לגבינו, שהעיקר אצלנו לא גמילת חסד עם הפועל היחיד, אלא שינוי מצב העבודה העברית, יצירת תנאי־קיום לה, הבראת הישוב, לגבינו, הרוצים לשמור על האופי העיקרי של הישוב החדש, הרי חוסר אפשרות להתפתח — אסון גדול. לא שכונות חדשות רוצים אנו להוסיף למושבות הישנות, כי אם „אהל אחר נקים“, מושבות אחרות עד יסודות־חיים אחרים.

ג. הקרדיט הניתן עד עכשיו למתנחלים לא הספיק להם לגמור מה שהחלו, אפילו לא לגמור את בנין הבית. ובסופו של דבר היו המתישבים נאלצים תמיד לרדוף הלנאה אחרי הלנאה, ורבים אשר נפלו ונפלים בפח נושכי הנשך. את המכשול הזה צריך להרים מדרך המתנחלים. הרבה כבר התריעו על זה. מעוררים את השאיפה לעוף וקוצצים את הכנפים.

מתהלכת בינינו שיטה האומרת, שלתת קרדיט למתישב מחוסר-אמצעים הרי זו דמורליזציה וכו'. וכל עובד הבא להתישב צריך להביא אמצעים משלו, ערובה בטוחה להצלחה. אפשר שיש גם הגיון וכננה טובה בדרישה זו, אלא שחסר בה דבר אחד: התאמה כל-שהיא לתנאי-חינו אנו. כפאן הויכוחים יתירים לגמרי. מי זה לא ידע את הסוד הגלוי, שאצלנו דוקא העובד החרוץ הוא ברובו הגדול מחוסר-אמצעים, ומי שיש לו ה"מנה" אינו בוחר במנת חלק העובד. יוצאים מן הכלל אינם באים בחשבון. ומי שרוצה לבנות ישוב, צריך להכיר מה שיש בעין.

ד. המושבים הקיימים מצטיינים ברבגונות של המתישבים לסוגיהם: חקלאים, בעלי-מלאכה, בעלי מגרשים; ולכל סוג — חלקת אדמה של גודל מיוחד, ובהתאמה לזה גם זכויות וחובות מיוחדות. זה עלול רק להכביד את החיים במושב הצעיר, שלא לכל חבריו ענינים שווים, בנוגע לאדמה, להשקאה וכדומה.

על יסוד הדברים האמורים אפשר להציע:

(א) פי יש צורך לפנות בשביל המושבים שטחי-אדמה יותר גדולים. בזמן הראשון אמנם יתישב רק חלק, יתר האדמה תישאר בתור רזרבה למתישבים חדשים במשך איזה שנים. באופן כזה תינתן האפשרות למושב להתפשט ולהתפתח.

(ב) הקרדיט למתישבים צריך להספיק לצינורות מים, לבנין בית ורפת ולהכשרת הקרקע. אם יש למתנחל אמצעים משלו ישקיע אותם בעיבוד נחלתו ובמשק ביתו.

(ג) צריך לשמור על אחדות הטיפוס של כל מושב ומושב. יכולים להיות מושבים מסוגים שונים, אבל בתוך המושב צריכים כל המתנחלים להיות בעלי זכויות וחובות שוות.

ועוד דבר. יחד עם יסוד מושבי-העובדים בסביבות המושבות הקיימות

צריך להתחיל גם ביסוד מושבי-עובדים באדמות החדשות. המושבים האלה יבצרו לנו את העבודה העברית מתחילת ישוב המקום, וגם יתנו לנו חומר אנושי מסוגל לעבודה שתיקשר בסביבה. שאלת ההתבצרות באדמות החדשות, עיבודן ושמירתן יכולה לקבל על ידי זה פתרונות חדשים, רצויים. ערך מיוחד יש מצד זה ליצירת מושבי-עובדים בעמק יזרעאל ובכרכור, בזמן הקרוב.

ביצירת הישוב העובד צריכים להשתתף היחיד והציבור. היחיד ישקיע בזה את האיניציאטיבה הפרטית שלו, את אגרו, מרצו, עבודתו ותקנת חייו הוא, הכלל — את האיניציאטיבה הציבורית, את הנורמות הלאומיות, את האדמה והקרדיט הישופי. האומה צריכה לתת לעובד את האדמה, לתת לא במתנה ולא במכירה לחלוטין, כי אם בהשאלה, — להשתמש בה כל ימי עבודתו וימי עבודת בניו אחריו. עבודה זו צריכה להיעשות על ידי הקרן הקימת, לישראל. זוהי תעודתה ההיסטורית. שחוזי התחיה צפוי, ברוח הקודש מתחילת יסודה, ועד היום טרם נגשה למלאותה. תקופה חדשה עתידה לבוא גם בעבודת הקרן הקימת, כשדרכה תהיה ברורה לפנינו: לא בזבזו פספס על קטנות, לא הלנאות, לא בנין בתים וכדומה, לא קופסה בשביל כל מיני צדקות ישוביות, לא סרסרות ישובית, כמצבה היום, אלא — גאולת הקרקע ומסירתו לרשות העובד. ותקופה זו כשתבוא בעבודת הקרן הקימת, תביא בכנפיה גם תקופה חדשה ביחס העם אל הקרן הקימת. ירגיש העם וידע, מה היא העבודה שהקרן הלאומית עושה בארץ. לכל מעשינו יש בת קול. ה"בת-קול" של עכשיו יודעת לספר על דבר עבודה זרה, חוסר עבודה ליהודים, על תקוות נכוזות וסביבת "בועזים" מתנכרת. אחרת תספר ה"בת-קול" של עבודת הישוב הלאומית, הנעשית על ידי האומה, מכוונת לצרכיה, בת-הקול של הישוב העובד. בת-קול זו תפלוס לה נתיבות, תעבור מים עד ים, תרעיד מיתרים נעלמים בלבב האומה המפוזר והקרוע, ואוצרות שפוננים אוצרות אדם, פוחות בונים ויוצרים אשר לא פיללנו, תגלה לנו, ואולי גם תבראם.

את הקרדיט הישופי הדרוש ליצירת מושבי-עובדים — לסידור

ההשקאה, בנין בתים ורפתים, הכשרת הקרקע — צריכות להספיק החברות הישוביות השונות. פירורים שונים של קרדיט אגרי מתפזרים על פני ארץ־ישראל, אלא שכל זה נעשה על פי רוב מבלי שיטה ומבלי פרספקטיבה לעתיד. הפטוח האמיתי, כמובן, הוא בעל־הבית. אם גם הוא בעצמו יושב לו בחוץ־לארץ, ומלאכתו נעשית על ידי עושי רצונו, מבלי כל בטחון שמלאכה זו תיעשה בהצלחה, שהעבודה תיעשה בידיים עבריות, מבלי כל קונטרולה ציבורית, מבלי כל הגנה על עניני האומה שלא יזוקו, ולהספיק קרדיט ל„בטוח“ זה דואגים אצלנו מכל הצדדים. והרבה מרץ השקיעו אצלנו בכדי להפוך את הקופה הישובית היותר עשירה שלנו, את „קומיסיה הפלשתי־נאית“, שהיתה יכולה להעמיד על הקרקע מאות ואולי גם אלפי עובדים, כעין בנק ישובי בשביל בעלי־האחוזות היושבים בחוץ־לארץ הזקוקים לחסדי העם ונדיביו. אולי עוד יבוא יום שיעמדו על הטעות הגדולה שנעשתה בזה. ולפי שעה צריך מבלי חשך להעיר ולהעיר על הנחיצות בקרדיט ישובי לעובד, למשוך לזה את כל הכוחות הישוביים־הלאומיים שישנם בעין. אבל לא להסתפק ביש בלבד. סוף סוף צריך יהיה להיברא מוסד ישובי שיהיה מוקדש כולו או רובו לתכלית זו, להספקת קרדיט ישובי לעובד, מוסד שימלא וישלים את עבודת הקרן הקימת. במקום המושג המעורפל על דבר אגרר־בנק, שאינו מתאים כלל וכלל לתנאי עבודתנו ולכונותינו לא מהצד המשפטי ולא מהצד הכלכלי, שאמצעיו לא יספיקו אף להתחלה ושעבודתו יכולה גם להיהפך לרועץ לישוב הלאומי, צריך לבוא הרעיון על דבר חברה של קרדיט ישובי לעובד, קרדיט הניתן בתנאים ידועים, מוגבלים וקונקרטיים (בעיקר קרדיט לא ליחיד אלא לציבור), קרדיט שיהא מכונן כולו לצרכי הישוב הלאומי.

אפשר שלדברים הנאמרים כאן מתוך במה זו, אין עוד שומע מלבדנו. אפס, לא זה יכניע את רוחנו. יבוא יום והדברים האלה ישמעו — אם גם מפי אחרים ומבמות אחרות, כמנהגו של עולם. ישמעו וישמעו להם, יהיו מוכרחים לשמוע, אם רק יהיה מי שרוצה באמת ובתמים בישוב עברי על אדמת ישראל. ישוב העובד צריך להיות לראש פינה בעבודת הישוב.

על דבר עבודה עברית בחנה הרטוב

(מכתב למערכת)

אל נא להימנע מתת מקום לדברים הבאים.¹
 בדין־חשבון שמסר סופרו של „הזמן” מועידת פועלי יהודה נזכרה החוה „הרטוב” בין המושבות המתיחסות באופן רע אל העבודה העברית. אדוני „הרטוב”, מר י. ל. גולדברג, מצא לנחוץ להודיע („הזמן”, נומר 26), שאם כי „רחוק הנהו ממקום המעשה ואינו יודע את מצב הדברים בנוגע למסופר אודות יתר המושבות, אבל הדברים הנאמרים בנוגע להרטוב אינם נכונים”.

ועד פועלי יהודה רואה את עצמו חייב להעיד על האמת המעציבה, כי דברי הכותב ב„הזמן”, שמסר מפי המרצה בוועידה — פנים ונאמנים. לא על הנסתר, על יחסו של בעל הרטוב לעבודה עברית נדבר בוועידה, אלא על הנגלה — על מצב העבודה כהניתו. והעובדה היא — שהעבודה העברית תופסת מקום פעוט מאד במשק החוה, המעסיק הרבה עשרות ידים; שקיומם של הפועלים העבריים הבודדים הנמצאים לפעמים בהרטוב, הוא כל כך ארעי ואי־בטוח, עד שאין מקום אפילו לסדר מטבח פועלים, הקיים בכל מקום שיש מספר פועלים עבריים קבועים; שפחד ההנהלה מפני השומר העברי המסודר הוא כה רב, עד שהיא בוחרת בשמירה עלובה, העושה את המשק העברי ללעג ולקלס בעיני שכני המקום, המרשים לעצמם כאן מה שאינם מעיזים בשום מקום שיש שם שמירה עברית מסודרת.

אלו הן העובדות הפלליות. אם הודעה זו אינה מספיקה, נכונים אנו לפרסם גם מספרים מדויקים בדבר מצב העבודה העברית במשך שנות קיום החוה.

מר י. ל. גולדברג מאמין, כנראה, ל„משגיח” שלו יותר מאשר לכל העדיזיות של עתוני ארץ־ישראל, של פועלים, מורים וסופרים. אבל אפשר גם לנו להאמין, שאין לנו שום ענין ושום רצון להוציא דיבה על חנה עברית, וברצון רב היינו מצרפים גם את הרטוב וגם את פרמי י. ל. גולדברג

¹ העתקה ממכתב שנשלח למערכת „הזמן”.

שבראשון-לציון למקומות העבודה העברית (כרוחמה, בן-שמון, חולדה, פוריה, מגדל, גן-שמואל, דגניה, ביתניה, עין-גנים, נחלת-יהודה), אילו היה הדבר תלוי רק ברצוננו.

עד כאן על דבר „הכחשתו“ של מר י. ל. גולדברג. אכן האמת ניתנת להיאמר, כי לא יחיד במינו הוא מר י. ל. גולדברג. ולא יחידה במינה היא תנות הרטוב. רבים הם בינינו (ולא רק בין האפרים של כל ימות השנה, אלא גם בין הציונים המפורסמים העוסקים בשוב ארץ-ישראל, כרוזוב, קרמנצקי, ניס ודומיהם), שאיך שהוא, אם ברצונם הם, אם ברצון פקידיהם ומשגיחיהם — ושערי אחוזותיהם נעולים בפני הפועל העברי. ישנה לנו גם תחנת-נסיון¹, שנוסדה על אדמת הקרן הקימת לישראל, בכדי לקדם את עבודת האדמה בארצנו, והיא דוקא כולה — על טהרת העבודה הזרה, „יודענריין“. וישנו אדם אחד, שהרבה ממעיניו נתונים לעובד העברי בארץ, ובאחוזותיו הוא — הפועל העברי בטל בששים. שם האיש הזה — אדמונד רוטשילד. וכשעבר עכשיו את הארץ לא חששו פקידיו לרמות אותו לעיני השמש ולעיני כל ישראל ולהחליף לאותו יום את כל הפועלים שבאחוזותיו בעברים, ונתקבל הרושם הדרוש, של עבודה עברית שלמה. והשקר הזה ליוה אותו על כל דרכו.

תינתן איפוא לנו לפחות האפשרות להודיע פעם את האמת קבל-עם. אדר תרע"ד.

כפר-אוריה

החנה כפר-אוריה המסכנה, צעירת-הימים ורבת-התקופות, נכנסת לפרק חדש. פרקו של התורני מר קרסנר, שזכה לפרסום רב על ידי הפרחת התורה והדת, הפצת תפילין וסידורים, עקירת הכפירה, שתילת יחסים פטריארכליים בין ה„אב והבנים“, והרחבת הגבולים של אדמת השכנים, וכל זה בזיל-הזול, רק בשכר של ימי עבודה או אי-עבודה — פרק זה תם ונשלם.

¹ [בעתלית]

גם הנהלת „קרית־משה“ (שם רבי־הטעם הזה רוצה להחליף את השם ההיסטורי של המקום, שיושבי הארץ שמרוהו במשך אלפי שנים ומסרוהו לנו, וכולי האי — תשלוּם שכר בעולם הזה בעד נדבה לבית־כנסת ומקוה: שם עולם לא יִכָּרֵת!) נוכחה סוף סוף, אם כי באיחור זמן קצת, בהצלחתיו הכלכליות והפוליטיות והורידה אותו משאתו, בטרם יוציא את שנת־פחוזתו. במקום קרסנר באה משפחת־משגיחים שלמה, אב על בנים, ועל גבם הועמד מנהל ראשי, אֶפֶר מפתח־תקוה, המסייר את החוה לפרקים. אכן יודעת האגודה הדלה של „קרית־משה“ לסדר את עניניה בזול. משפחת המשגיחים שבמקום מקבלת שכר 400 פרנק לחודש, מלבד שכרו של המנהל הראשי שבפתח־תקוה. חוץ לזה נוסף בעונת הקציר וההובלה עוד משגיח זמני על הערבים הקוצרים ומובילים, יהודי עֶקְרוֹנִי שקיבל בשכרו גם הוא 80 פרנק לחודש. היש תקוה כי תשתנה התקופה החדשה לטוב מהקודמת לה? קשה לנבא. אותיותיה הראשונים אינם מנבאים כל טוב לא בעבודה, לא במשק ולא בחיי הפועלים. שבעה־עשר זוגות סוסים שכירים — ודוקא במחירים שמנים — חורשים את האדמה חרישה קודמת לנטיעה, עבודה הכי־יסודית, ובין העגלונים אין אף יהודי אחד „לרפואה“. אמנם, על כל מחרשה גדולה ממנה יהודי אחד מצד בעלי הסוסים — להשיח על החרישה, כלומר, על כמות העבודה, כי העבודה נעשית בקבלנות בשכר הדונם, והקבלנים מעונינים להרבות עד כמה שאפשר את מספר הדונמים. גם ההנהלה מחזיקה קונטרס משגיח, לכל תיעשה העבודה רמיה. על טיב החרישה יעדו הקרובים לדבר. עבודת הבנין נמסרה ליהודי ירושלמי, ר' חַיִּיקֵל, שבמקומות אחרים הוא אמנם יודע — לפי הדרישה — גם לעבוד ביהודים, אבל בכפראוריה הברוכה הנהו פטור מחובה בלתי־נעימה זו.

הקצירה וההובלה נעשו בידי השכנים ובגמליהם. שבעים נפש היו עסוקות בזה. הדישה והגורן — על פי הנוסח הערבי וכמִתְפֹּנֶתוֹ. היתה אמנם אפשרות לשפור את מכונת־הדישה של בן־שמן, העובדת בקרבת מקום, על אדמת גזר החכורה מאכרי ראשון, ולהיפטר מכל טרדת הגורן בימים אחדים. אבל החכמה העליונה של ההנהלה החדשה גזרה אחרת. לשנה הבאה נמסרת כל אדמת הפלחה לעיבוד לשכנים, לשליש או לרביע, כאֶרְחַח האריסים. זהו המשק הרציוֹנָלִי שמנהיגים עכשיו בכפראוריה.

ואלה הם פניה האמיתיים של ה"עבודה המעורבת", שאבות הישוב, אנשי השם, עושים לה פְּנִיָּים ותּוֹפְרִים לה חגורות עלי-עתונים לכסות על מערומייה. שאלת העבודה העברית נפתרת בכפר-אוריה בפשטות ובקלות. מפיון שממעט הבנינים הנכונים עכשיו בחוה, החצי, ואולי יותר מהחצי, נמסר למשפחת המשגיחים, וחלק גדול מהבנין שהיה יכול לשמש מעון לפועלים מיועד לסככה למכונות (לשואל אמנם הרשות לשאול: לאיזו מכונות יצטרכו בכפר-אוריה, אם אדמת-הפלחה נמסרת לידים אחרות, האומנם יטעו את השקדים והזיתים במכונות?) — הרי מוצא קל ופשוט לפתרון שאלת הפועלים. במטותא, יבואו נא פועלים עברים ונקבלם בזרועות פתוחות. אבל מה נעשה אם הפועלים העברים לא יספיקו בחורף לעבוד מבלי דירה? האם בשביל זה לא נעשה את עבודתנו? ולהתאים את בנין-המטבח למעון, זה הלא יעלה בארץ פרנק. ואת זה אין התקציב מרשה. הוצאות אחרות, כנראה, מרשה התקציב הפלי-כול! יודע הוא מה פדאי להרשות ומה לא, ויודע הוא תמיד לעמוד לבעליו בשעת-דחקם.

בחוה אי-גיקון ואי-סדר. הפועלים מתגוללים בתנאים נוראים. שותים מים נרפשים. מרבים לקדוח. עזרה מדיציניית אֵין, ואין חושבים, כנראה, גם לסדר אותה. בעבודה ובחיים הפנימיים של הפועלים שורר עוד האויר המיוחד, הדכוך הספציפי מימי קרסנר שעדיין לא התנדף. הפועלים רובם או חדשים שרק זה באו לארץ, או שרידי תקופת קרסנר. מובן, שבתנאים כאלה אין פועלים, היודעים לעבוד ומסוגלים למצוא להם עבודה, מוצאים להם ענין או צורך ללכת לעבוד בכפר-אוריה.

ככה סוללים אצלנו את הדרך לפני האיניציאטיבה הפרטית.

פועלי כפר-אוריה פנו לוועד המרפזי של הסתדרות פועלי יהודה לבוא אליהם ולהכניסם לתוך ההסתדרות. שליחי הוועד המרפזי ביקרו את הפועלים, נקראה אסיפה פללית, והאסיפה התנהלה באידיש, מפני שרוב הפועלים לא הבינו עברית. נבחר ועד פועלים, הוחלט לסדר סניף של קופת-חולים. היש מקום לכל אלה בכפר-אוריה — הימים הקרובים יגידו.

אב תרע"ד.

**במלחמה העולמית הקודמת;
לאור בשורת הנאולה**

לתנועת החלוץ¹

מתוך המרחק המעורפל מבקיעות אלינו לפעמים רחוקות ידיעות מקריות ומקוטעות על דבר קיום תנועת החלוץ.

הנדע מי, הישיג מי, מה הן לבו הבשורות המקוטעות הללו?
ואנו — הלא מיום בואנו הננו מחכים ומצפים לנפש חיה, למחנה רעים נאמן, אשר מאניי נפשם, רצונם וכוחותיהם יתלכדו עם שלנו. ובתשובה על ציפיתנו באו השנים האלה, היסופר מה עשו הן לבנו, מה עושות הן אתנו? כל יום מוסיף את שלו, ועוד רחוק, רחוק לגמר חשבונות. והחיים, אחווי־השבץ, קרועים מן העולם, מן העם, מהריסותיהם ובנייתם, עוד לא הוכרעו כליל. קצוצי־אבר, מעוטי־הדמות, עודם פועמים ופועלים ועודם צפויים להכרעות ולסכנות חדשות. והלב, אשר עדיין לא התאבן פולו במיצר החיים, עורג וקלה לקץ ההרס, לראשית הפלאות, לבשורת נחמה, לחידוש והמשכה מעשית של החיים והעבודה.

והנה הן באות: אחת אחת, באורח פלא, הבשורות המקווות, פעמי הגאולה. אולם אותנו אינן מרוות — הן מפעימות, הן חוצות בכנפיהן את הדומיה הכבדה, העמוסה, מעוררות שאלות, תמיהות, מגרות. הנך מגייס את כוחות המחשבה, הדמיון וההשערה לכוון, לקלוע אל מצב הדברים לאמיתם: מהו ערכה האמיתי של תנועה זו? איכותה וכמותה? העולה היא הפעם באמת על הנסיונות הרפויים השונים שקדמו לה, נסיונות אשר היו מעוררים ומכזיבים את תחלתנו, ואשר רק יחידים בודדים עברו דרכם להיכנס לחיי הארץ והעבודה, מהו משקלה הפנימי, כוחותיה הכמוסים? מה הם עתידותיה

¹ איגרת שנשלחה בימי המלחמה העולמית הקודמת באמצעות קציני־צבא יהודי מגרמניה, בתקוה שתגיע לחוגי נוער יהודי בגולה.

הצפונים לה? האומנם כבר בוא באו הימים אשר חליצות העבודה אינה מסתפקת להיות משאלת לב יחידים והיתה למשאלת הלב של ציבור, לתנועה של רצון ומעשים? הקרובים, הוי, קרובים הימים אשר יביאו לנו אתם את פתרוני החידות?

ומקיץ ומתעורר הצורך התמידי, הצורך בקשרים חיים תכופים ואמיצים, קשרים אשר יגידו להם שם: מה לעשות, כיצד להתכונן, להתכשר, להיאזר עכשיו בשביל החיים העתידיים. קשרים אשר יאמרו לנו פה: מה תקוותינו, וגם מה עלינו לעשות — בתוכנו — למען הקל את בואם, פניסתם, קליטתם והתאזרחותם של אלה, אשר אליהם עינינו נשואות.

הצורך בקשרים חיה חיה בלבבות עוד בשנים הקודמות. ולא היה מוצא את ביטויו, למרות הנסיונות הבודדים. אולי חסרו אז נושאים להם. היבטו הקשרים האלה עתה, כשהמסיבות החיצוניות קשות הרבה יותר, אולם תחת זה אולי באו, באו הנושאים האמיתיים? אולי נִחַל.

ולפי שעה אנסה לרשום קצת ציונים על עבודתו ואפיו של „החלוץ“, כאשר אני הוגה אותו. אולי יגיעו פעם הדברים לתעודתם וישאו גם הם חלקם לבירור המחשבות והמעשים.

תנועת „החלוץ“ הצליחה למצוא את נושאה בארצות שונות, בתוך חוגי ציבור שונים ומגוונים. השמות השונים המגיעים אלינו מאמריקה, פולין, רוסיה, גליציה, הולנד, מבין הדור הצעיר בגרמניה, מעידים על זאת. אף אומרים פי תנועה זו יונקת דרך צינורות השפעה שונים מתנועת העבודה אשר בארץ. לעצם עובדה זו יש בעיני חשיבות יתירה, אני נוטה לראות בזה גילום עתידו ותכונתו של „החלוץ“.

כל הפוחות השונים ורחוקים זה מזה, המיחדים את עצמם לעבודה — פולם יקרים, נחוצים וחשובים לנו. אל יפרידו ביניהם, ואל יבנו ביניהם חיצונית. תנועת החליצות אינה יכולה לנתר, לדחות, למעט הדמות של נושאה בשל מולדת שונה, חוגים זרים או חינוך שונה. גם הפועל העובד בארץ לא ממקבת בור אחד חוצב. עם צמיחת עתידנו ודאי ירבו בני החוגים והמכורות השונים, אשר יפנו את לבם ורצונם לנקודה אחת, לנקודת הרצון והמפעל —

לעבודה בארץ, וברוכים יהיו כולם. אחדות העבודה, תנאי החיים הצפויים והשאיפות העתידות לצמוח בתוך העבודה — אחדות רבה ועמוקה זו של העתיד המשותף צריכה לאחד, לשתף, לחנך ואפילו למזג את יסודות החליצות השונים בעברם וחינוכם לחברה אחת עובדת ויוצרת. קרבת הלבבות, איחוד הכוחות, אָמון נפשי וכבוד חברים — אור־חיים זה צריך להיברא בארץ, למען הציל את נפש הבא מדחי, מְקַשֵּׁי הסביבה, מזרותה והתנפרותה, מיאוש, למען צרף את פוחותיו וכוחות חבריו לגש יוצר. את הרכוש הזה צריכה תנועת „החלוץ” להנחיל לחבריה בימי התרועעם, בימי התפוננם לעליה.

הדברים לכאורה פשוטים, פשוטים מאד ומובנים לכל, ואין כמדומה להאריך בהם. ואף על פי כן רואה אני צורך וחובה לעמוד עליהם ולהזהיר על קיומם ושמירתם. משום שחשיבות הדבר הפעם אינה בחידוש הרעיון, אלא בהגשמתו ואופן הגשמתו. והגשמת דברים אלה הפשוטים כל כך, אשר עתידו של „החלוץ” וגם של החלוץ בלי מרכאות תלוי בהם, תפגוש אולי הרבה מכשולים, בין מצד הדעות השוררות והמושרשות בחברתנו, בין מצד תכונות שונות השכיחות בקרבנו, אשר לא יקל כל כך להתגבר עליהן ולהשתחרר מהן.

החליצות אינה רעיון ותורה סתם, אלא מפעל חיים, חזיון אישי בעצם. אמונתנו — כי חזיון זה הוא שליחה הנאמן של ההיסטוריה, שליחה של ההשגחה הלאומית. תקנתנו — כי היה יהיה לאבי־אבות העתיד. הפרתנו — כי קיומו בלתי־אפשרי מבלי מציאות חושים עמוקים בלבות נושאים לחיי הכלל. ועם כל זה אינו חדל להיות בכל עצמותו ועצמתו חזיון אישי. ובוזה גם ערכה, תכנה ועצמותה של כל תנועת העליה. מעין הברכה המקווה. ומפני זה רב כל כך הערך של האיש, של היחיד, של כל חבר בתנועה זו, שאינה יודעת — גם בנקודת־מוצאה וגם בנקודת־תכליתה — פיבוש אחר ושלטון אחר מאשר כפיבוש עצמי ושלטון עצמי, כפיבוש האדם את עולמו ושלטונו בעולמו הוא.

ובזה אולי שונה תנועה זו, השואפת לברוא את העתיד הלאומי על ידי יצירת החיים האישיים, שינוי עיקרי משאר התנועות הציבוריות בנות זמננו. מפני זה אין בתנועה זו, על צד האמת, מנהיגים ומנהילים, כי אם

יש אנשים עובדים וחיים, אשר עבודתם וחייהם צריכים להצטרף לסיפום ממשי. אולי זאת היא התנועה המעשית היחידה בזמננו, אשר במרכזה לא ההנהגה, לא הפרוגרמה, אלא חיי האדם ועבודתו. החבר עצמו הוא המטרה. חיינו, נסיונותינו, פשלונויותינו ונצחונותינו, חולשתו וגבורתו — הם הם עצם התנועה. אם תנועת „החלוץ“ תהיה נאמנה לעצמותה זו, פי אז תהיה השאיפה האישית הממשית לחליצות ולעבודה, היא לבדה, מרכז הרוח והרצון של התנועה. ובגילויים של הכוחות והיסודות השונים, אשר שאיפה זו ורצון זה חיים בקרבם, בחינוך והכשרה אישית, בריכוז הרצון ואיחוד כל הכוחות המגוננים במעשים שבטהרה, אִמון ורעות — תתגלם עבודתה.

אֵל נא תדע תנועה זו, תנועת רצון ומעשים, את ההתפלגות וההתגודדות לחוגים, לבת־מדרשות, לכיתות וכנופיות, פרגיל כל כך בזמננו, שהאסכולסטיקה החברתית היתה לראש־פינה, פביכול, ביצירת החיים. שההתפוררות התורנית והויכוחית שולטת בכל. תפיר תנועת „החלוץ“ את האיש, את הָרֶע, את קבוצת הרעים. כל הערכה של אדם, קירובו ודחייתו באִמת־מידה של נוסחאות תוריות מתהלכות, כל חיפוף והפרדה של ציבורים בתוך „החלוץ“ על יסוד החינוך שבִּעֵבֶר, אשר תוצאותיהם גידול וטיפוח הזרות וההתנכרות בין איש לאיש, בין חבורה לחבורה, — כל זה הרחק ירחיק תנועה זו מעצמותה, יפורר אותה, ידלל את מקור חייה, יכזיב את מַעִינָה. אל תעמיס עליה תנועת „החלוץ“ דעות, פרוגרמות, דיברות למפרע, בהשאלה. אם אכן אמת הדבר, פי גרעיני חיים חדשים, מחשבות ומעשים שפונים בתנועת העבודה, פי אז יותן איפוא להם לצמוח ולגדול ולרבות עם העובדים יחד, בתוך לבם, הגיגם ומעשיהם. תהיה נא תנועת העבודה לַיֵּשׁ מִמֶּשִׁי — והתוכן האישי, הלאומי, החברתי הגלום בתוכה לא יתממה להתילד מאליו. האמינו לה ובטחו בה, וְאֵל נא יפריעו הפירודים התוריים אשר מַצֵּר הם לאיחוד האישי הרב. בחינת „נעשה ונשמע“ תקיים גם בנו, בבני בניהם של אנשי מעמד הר סיני. נעשה נא את חיינו ונשמע מתוכם את קול אלוהים המתהלך במחנה, אם נופה לכך.

התבין זאת התנועה הצעירה, התבין לעצמותה, התדע ליצור את אחדותה, את שלמות היקפה, את ריכוז רצונה? התדע לשלוט בבחירת החומר האישי, בבחינתו וצירופו, התדע לתת לו את חינוכו והכשרתו

הרצונית והמעשית? לי נראה, כי בזה צפונים פוחה, תקנתה ועתידה להיות בקרב הימים מה שלא יכלו להיות המפלגות הלאומיות השונות — תנועה מרכזית לדור הבא. מרכז הרצון, הנפש והמחשבה.

את העבודה העיקרית של „החלוץ“ אני רואה בחינוך והכשרה לחיות, לעבוד ולהתאזרח בארץ. לאלו אנשי-הרצון, אשר העבודה והחיים בארץ היו להם לצורך-חיים, לאלו המחוננים בכושר פנימי, דרושה עוד הכשרה מעשית, וזו — שני צדדים עיקריים לה:

א. ההתפשרות לעבודה גופנית וחקלאית. היא תתן לארץ אנשים מועילים, עובדים פוריים מראשית בואם, ולבאים לעבוד — שחרור מסורי הגוף והנפש האוכלים את המתחיל כל הימים הראשונים עד שהוא מסתגל ותופס לו מקום של עובד. זוהי פרשה קשה ומעציבה ולפעמים גם ארוכה של מכאובים נאמנים, של כלימות צרבות, של חיבוטי הנפש; פרשה המביאה לידי גילוי את האכזריות הטבעית של הסביבה (ולא תמיד דוקא של הסביבה הזרה, לעתים גם של סביבת חברים), את כל חולשותיו של העובד החדש, השואף למלא את פגימותיו. דרך מדורות רבים עובר הפועל, בכשלונות רבים הוא נכשל ובנסיונות רבים הוא מתנסה להיות את אשר הוא. זהו אולי זר-הקוצים הכידוקר, העוטר את הפועל החלוץ. והמתצים הנקנים בנתיב-מכאובים זה לא במהרה ירפאו. מקצרים את הדרך במעט, ולפעמים גם בהרבה (יחידים מאושרים זוכים גם לקפיצת-הדרך) אלה שהביאו אתם הכנה קודמת לעבודה, „תבונת פנים“, ועוד יותר — מי שבא והכנתו החקלאית בידינו. תנועת „החלוץ“ המסודרת צריכה איפוא להקדיש פוחות רבים, למען הקל וקצר תקופת פרודור זו על ידי סידור הכשרה מתאימה.

דרכים רבות להכשרה זו. והן גם ראויות (מי יודע, אולי לתועלת הרבים או המעטים) להינקב בפרטיות. מלבד הצורך והאפשרות של עבודה גופנית וחקלאית — בכפרים, באחוזות, בבתי-הספר — אשר תפתח לפני המתחיל את עבודת הכפר, ישנה עוד האפשרות למתכוננים לבחור להם את אחד המקצועות שבחקלאות ולהשתלם בו כהוגן, למעשה ואף להלכה. ענפי

החקלאות רבים הם ושונים, מרובים הרבה יותר מאשר העירוני המתחיל יכול לשער. פלחות כללית, גננות לענפיה (גידול עצי־פרי, ירקות, משתלות של עצי־פרי ואילני־נוי, יעור, גידול זרעים), גידול דבורים, עופות, בקר וצאן, עבודת המחלבה ותעשיית החלב, גידול בהמות־עבודה, תעשיית שימורים של ירקות ופירות. וישנן גם אומנויות הדרושות בחקלאות: עגלות, רצענות, שימוש במכונות חקלאיות ותיקונן, מסגרות ונפחות חקלאית (עם פירזול סוסים), בנאות חקלאית (גם עם יציקת בטון) ועוד. לכל אחד מהמקצועות הללו יש ערך רב בישוב ההווה וערכם עוד יגדל בעתיד. וכיום דורשים פועלים בעלי ידיעה, נסיון וכשרונות. והמקצועות: תעשיית חלב, תעשיית שימורים, גידול זרעים, גידול בהמות־עבודה, גידול עצי־פרי המצויים באירופה ובאמריקה (מלבד המינים המעטים שהתאזרחו מכבר בארץ), יעור הרים וחולות — אין להם עוד כלל עובדים בארץ, אם כי חיי הישוב כבר מציגים בזה את דרישותיהם.

האפשרות להתמחות באחד או באחדים מהמקצועות החקלאיים מרחיבה הרבה את שדה העבודה גם לכוחות כאלה, אשר בזמנים הקודמים לא היו מוצאים את מקומם בחקלאות. לא רבים עלולים להצליח לסגל לעצמם את החקלאות השלמה בכל היקפה. לא כל אחד מסוגל לכל המקצועות, לא כל אחד לבו נוטה, לא כל אחד כוחותיו הגופניים מספיקים. היו זמנים שאפקי העבודה התחילו במעדר ונסתיימו בחרישה. ואי־הצלחה ראשונה באחד מהם היתה מביאה את המתחיל לידי יאוש מוחלט. שני אלה היו אמנם ונשארו גם עתה יסודות העבודה. אבל בהם העבודה מתחילה, ולא בהם היא מסתיימת. גם אנשים אשר כוחותיהם הגופניים אינם מספיקים לעבודות הקשות שבחקלאות יכולים להגיע לשלימות רבה בגידול דבורים, עופות, בגננות לסעיפיה השונים, בטכניקה וכו', אם אך רצון ונטיה להם.

האפשרויות להתחיל בעבודה חקלאית פתוחות עכשיו לפנינו בכל הארצות: באמריקה, גליציה, גרמניה, הולנד, וגם בפולין ורוסיה. ואפשרויות אלו הן מרובות הרבה יותר מאשר רגילים לחשוב. לא מעבר לים היא. כל עיר מוקפה כפרים ואחוות. ובתי־ספר וחוות לעם הארץ (ולפעמים גם ליהודים) נמצאים גם כן בכל סביבה. ואפילו בני הכפרים כשנפקחו את עיניהם ויצאו קצת מחוץ לתחומה של העיר והנה לפנייהם גני־

פרי, משתלות, גני-ירק, מחלבות, מכנרות, בתי-ספר חקלאיים. ישנה עבודה בכל מקום ויש גם ממי ללמוד. בכמה מקומות ישנם גם שיעורים שימושיים. נחוץ רק קצת אומץ לב לגשת לדבר ולהתחיל במעשה. קרוב הוא הדבר, אלא שהצעיר העברי עומד פזר לכל זה ומפחד לגשת.

מובן, שמצעירים עברים יש לקוות, שיחד עם העבודה המעשית, עם חינוך השרירים ואימון הידים, ילמדו להכיר גם את ספרות המקצוע במדינתם וישתדלו להגיע לשלימות במקצוע שיבחרו להם. וגם אחרי זה הם עוד זקוקים לעבוד וללמוד ולהקשיב קשב רב לנסיחן שבארץ. יען כי לא אומנים גרועים דרושים לארץ. העושים את מלאכתם תפל, ואף לא אנשים המקיימים מצנת עבודה וישוב ארץ-ישראל ולבם — מזה והלאה, אלא אנשים אשר עבודתם היא חלק מחייהם, בה הם משקיעים את כשרונותיהם וחומם, אנשים השואפים לאחד בחייהם את עבודתם וחיי נפשם, היודעים כי קדמת העבודה היא אחד היסודות העיקריים של החיים החדשים, וממנה תוצאות לקדמת הישוב, לקדמת העובד. לא ארחיב לבאר את הדברים האלה, יען כי קשה להאמין, שביאורים יספיקו למי שחי מחוץ לעבודה, ויען כי אקוה שהבאים אלינו והנכנסים לעבודה יבינו זאת מתוכם, מתוך חייהם, לעומק ולרוחב.

הדברים האמורים כאן מכוננים לא רק לבחורי „החלוץ“, כי אם גם לבנות „החלוץ“, באשר הן ישנן. רבים מענפי העבודה המנויים כאן ניתנים גם לכוחה הגופני של האשה, לכשרונותיה ולעמידה בחיים. על רבים מהם אפילו חל השם „המשק הביתי“. ההתכוננות וההשתלמות באחד ממקצועות העבודה עלולה לשנות לטובה את מצב הפועלת אולי עוד יותר מאשר את זה של הפועל. לפועל החדש, הבלתי-מושלם, פתוחה בכל זאת הדרך הרחבה של עבודת המעדר, הסיקול, האמליירציות השונות, גם החרישה וכמה עבודות קשות הקולטות את הפועל הבלתי-רגיל בעבודה, מאמנות ומחזקות את ידיו, ודרפן הוא עובר להשתלמות חקלאית. העבודות הללו אינן לפי כוחותיה הגופניים של הפועלת, ומשום זה חוג עבודתה הרבה יותר מצומצם. ומספר המשקים המסודרים בירקות, עופות וכו' הפתוחים לפועלת אינו מרובה בארץ. וזה גורם לקשי המצב. נגד כל זה יש הרבה לעשות — וגם נעשה עכשיו במקצת — בתוך הארץ על ידי הכנסת פועלות לתוך המשקים

הקיימים, על ידי יצירת המשקים המכוונים לחינוך הפועלת, פעין אלו שהולכים ונבראים בשנים האחרונות בצורת „קבוצות הפועלות“. אבל אין לך דבר מועיל כהתכשרות לפני העליה. הפועלת היודעת את העבודה תמצא את מקומה, את מפעלה, ותרחיב את חוג העבודה בפני חברותיה.

אלו מן החלוצות, המבינות את ערך כלכלת העובדים והמרגישות נטיה לעבוד בזה, לעזור לתיקון הצד הזה בחיים, אם במטבחים הפלליים או במטבחי הקבוצות או גם בחיי המשפחה — אין להן להסתפק במעט ההכנה והידיעות אשר רכשו להן בבית. פדאי ונחוץ להשתלם בעבודת הבית והמבשל ההיגיני, לרכוש את ההשכלה והידיעות הפרוכות בעבודות אלו וגם את הסידור הטכני של הדברים. יש לדעת כי עבודת הבית והמטבח, בתנאי הארץ וחיי העובדים, היא עבודה חמורה שקושי רב־צדדים מלווה אותה, והיא דורשת עובדות אמיצות, בעלות פשרונות וטעם והבנה רבה, ולא תמיד שכרה הנפשי בצדה. יש גם שעבודה חשובה ורבת־אחריות זו גורמת לעובדת רק תמורות. חוסר יכולת טכנית וסידורית, זרות וקושי הסביבה לפעמים, געגועים לעבודת השדה — כל אלה מוסיפים קושי לעבודה זו. אולם כל זה מחייב לא להסתלק ממנה, אלא למצוא בשבילה את האנשים המתאימים, לתקן ולשפר את תנאיה. בריאות העובדים והעובדות, חיי המשפחה, גורל הילדים הנולדים — כל אלה מחייבים אותנו לעבודה רבה במובן זה, ועדיין נעשה רק מעט מעט.

בחוג־לארץ קשה להעריך את החשיבות הרבה של ההכנה השימושית. וכמה שיעירו ויעוררו על זה — אין די. שנות עמל רב תחשוך לנו. וכמה הקלה וסיפוק לעצמם וברכה לארץ ולעבודה יביאו אלה אשר יחד עם „הפשרון לארץ־ישראל“ יביאו אתם גם הכנה שימושית מספיקה: יקל להם למצוא את מקומם הם, לסגל להם את הנסיון שבארץ, יעזרו לבניית המשקים החדשים, לשכלול המקצועות הקיימים והעתידים להיברא, ויפיצו בארץ את הידיעות אשר רכשו. קבוצות חברים מסודרות לשם זה יכולות להקל הרבה את הגשמת הדבר. ואל לעמוד בזה בפני כל מאמץ ועמל.

ב. לימוד השפה העברית. בשביל אותם החלוצים אשר לא קיבלו חינוך עברי, צריך לימוד השפה להיות לא פננה טובה, אשר אינה מצטרפת למעשה, לא מזמור שיר לעתיד לבוא, פאשר אצל רוב בני

התנועה הלאומית, כי אם ציווי מוחלט, חובה פרטית. ויש להקדים מילוי חובה זו לעליה לארץ. ולא רק לשם השפה והארץ, כי אם לשם חייו של העולה עצמו. נחוץ מאד פי החלוצים ידעו זאת ויפירו: חוסר ידיעת העברית מעמיד את הבא במצב קשה. שערי חיי התרבות בארץ נעולים בפניו. לחלקים שונים של הישוב — ליהודי המזרח, לעולם הילדים — אין לו פתח־נְפֶה. הספר, העתון הדן בחיי יום־יום אשר הוא חי בהם, ההרצאה, אסיפת החברים — כל זה חתום בפניו. כמה וכמה חזיונות חיים מתעלמים ממנו. אופק ראייתו נעשה מצומצם. כוח תפיסתו — עמום. אין זו התאזרחות רבת השרשים והיניקה. ועוד: חוסר ידיעת השפה בונה חניץ בתוך חוגי העובדים, מציג אותם מחנות מחנות וגורם להתנכרות קשה. אי־הבנה ופירודים הממריים את החיים ומזרידים אותם. ומצב זה עלול לפעמים להימשך שנים. כי זאת לדעת: האיש החי על עבודתו, עתות הפנאי שלו מצומצמות במאד מאד, ועניני העבודה והחיים דורשים את מאמץ הכוחות וְשִׁעֵת הלב. המסתפק בשיחה קלה אולי יגיע בקרוב למטרתו, אבל מי שצרכיו התרבותיים מרובים יותר ואינו מסתפק באותה תפיסת החיים והפרתם הניתנת לחושיו גם מבלי ידיעת העברית, ודרישותיו לידיעת השפה הן לא פחות מאשר לידיעת שפה תרבותית אחרת — ההוא צפוי לִסְוִי נפש רבים וגם ממושכים. סיגול השפה האטי, הממושך והמקוטע — מעייף ומיגע, נוטל את טעם השפה והלימוד ומרפה גם את הרצון והאמונה באפשרות ההצלחה בעתיד. לידיעה מספיקה, ידיעה שיש בה ממש וטעם, קשה להגיע בתנאים אלה. ורק יחידים מחוגנים בחוש ו"רצון לשוני" זוכים לכך בתנאים הבלתי־נוחים שלנו.

צריך גם לדעת, כי אותם התנאים העוזרים בכל ארץ להקנות את השפה למתישבים חדשים חסרים פה במידה מרובה: השפה אינה לעת עתה שפת המדינה והשלטון. ואף לא שפת המסחר, התעשייה והאפרות. ושומה היא רק בפני תינוקות של בית רבן וחוגים ידועים המסורים לה. עזרה מסודרת להפצת השפה והקלת הלימוד מצד הכוחות הרשמיים העובדים את העבודה התרבותית בארץ אף היא חסרה כמעט לגמרי. האמת דורשת להיאמר: העבודה התרבותית המסודרת בארץ עדיין לא יצאה מכתלי בית־הספר ודבר אין לה עם "העם" יושבי הערים העתיקות ואף לא עם בני המושבות

החדשות. עזרה מסודרת רחבה ורצינית למען הקנות את השפה העברית לבאים ודאי תיִקְרָשׁ ותדרוש חבר עובדים מסורים, מערכת מפעלים מתאימים, אמצעים רבים. אבל לפי שעה — איננה. וחייבים אנו פה ו„החלוץ“ שם לעשות מה שבידינו. קבוצות „החלוץ“ צריכות להמציא לחבריהן עזרה ממשית, מסודרת ונמרצת בלימוד השפה, על ידי מורים מוכשרים ומסורים.

הכשרה חקלאית וידיעת העברית — המביאים אתם את שתי אלה, המה יבואו ברכוש גדול. ובאלה גם יִבְחֶן ויתנסה החלוץ העתידי, באימוץ הרצון וכוחות הגוף והנפש לרכוש לו קנינים אלה. עזרה במובן זה הניתנת על ידי ציבור חברים היא העזרה הכיִאֲנוּשִׁית, הכיִחִיּוּבִית. ואולי זו היא העבודה הכיִפּוֹרִיה היכולה להיעשות בשנים אלו. אותה התנועה אשר תעבוד את העבודה הזאת — יהיה שכרה ההיסטורי רב. ובעבודת הכשרה זו, בסידור תנועת העליה, בקשרים חיים עם תנועת העבודה בארץ, עם ציבור הפועלים המאוחד, תמצא לה תנועת החלוצים את דרכה, „הדרך העולה ציונה“, דרך היצירה האישית של העתיד העברי.

— שאו ברכה, אחים.

ירושלים, תשרי תרע"ח.

לקראת הימים הבאים

(ממה שנאמר בוועידה החקלאית השביעית, פורים תרע"ח)

„אין דבר אשר יִשׁוּה על מעמד שבחברה תו של ערך ושאֲרִירוּח, כאשר ההכרה שהוא נועד להיות מעמד העתיד, שהוא נועד לעשות את יסוד־קיומו ליסוד הכללי של התקופה. את רעיונו לרעיון המנהל של כל החברה, ושהוא עתיד להטביע את דמותו על החברה העתידה.

הכרת התעודה הגדולה הזאת, אשר ההיסטוריה העולמית הטילה עליכם, צריכה למלא את כל מַעֲיָנֵיכֶם ומאֲנִיכֶם. המידות הרעות של הנכנעים, הבלי הבוערים, ואפילו

קלות־הדעת התמה של הריקנים — כל זה אינו נאה לכם. אתם הסלע, אשר עליו יבנה מקדש העתיד.

הרעיון הזה, בכובד מוסרו העמוק, תקוף יתקוף בעצמה את מוחכם, בקנאות לזהטת ימלא את רוחכם, ויעשה את חייכם ראיים לו, שועים תמיד אליו. אל יעזבכם הרעיון הזה. בעבודתכם בסדנה, בשעות מרגועכם, בלכתכם לשוח, בפגישותיכם ואסיפותיכם, ואף בשכבכם על משכבכם הקשה — תהגו בו, עד אשר תפקידו את נשמתכם בידי מלאך החלומות.

ככל אשר תעמיקו לחדור לתוך הרצינות המוסרית של הרעיון הזה, ככל אשר תוסיף תשוקתכם אליו שלמות וחזק, כן — היו נא בטוחים — תחישו את השעה, אשר תקופתנו ההיסטורית תמלא את תפקידה, כן תמהרו אתם להגיע לתעודתכם¹.

(מדברי לסל)

במבוכת־נפש פותח אני את שיחתנו בפגישתנו הראשונה לקראת עתידנו. הנה בא הרגע אשר אליו ציפינו זה כמה. נפלו אזיקים, חלפו חיי השבץ, חיי הדראון, חיי הבלהות, אימת ההרס והחורבן, אשר ריחפה כל השנים האלה על מפעל החיים של שני דורות לעבודת הגאולה וליסוריה — חלפה אף היא. ולאור ברק הבשורות הגדולות המבקיעות אלינו מתוך מחשכי העולם אנו יוצאים מחדש לראות באור החיים. מה זה איפוא נפעם הלב ונבוך? מהו הפאב הנוסס? האומנם רק מבוכת־חדנה היא, דמעות שחרור והקלה? לא רק זה. עוד השמחה במעוננו אינה מלאה. תוסס הפאב של „אפס קצהו“. עוד המרחב המקווה לא נפתח לפנינו. עוד חיי היצירה טרם התחילו, עוד לא התעשרו החיים במחנות חלוצים חדשים, ועוד הלב מתעטף ביגונו, לא רק לזכר העבר, אשר יגורנו בא לנו. אנו מתיימעט — נתמעטנו, נפרדנו. מספר כוחותינו המעטים, המרותקים יחד בתקות ובמכאובים ובחיי ענין זה שנים — חוצצו. ובבואנו עכשיו, אחרי כל מה שעבר עלינו, להינעד על עתידנו, והנה חסרים אנו את רוב כוחותינו, רוב מנין ורוב בנין. אין אתנו זקן־החבורה¹, הפואב ומנחם, התובע ומזכית, ההוגה וצופה, אשר עצם היותו בינינו, חייו אתנו, יש בהם משל העלאת נשמה; אין אתנו החברים החבושים בבת־הפלא התורפיים, המוגילים לקצוי

¹ א. ד. גורדון.

עולם; אין חֶבְרֵה־הַכְּבוֹד, חֶבְרֵה־הַגְּנוּהַ וְהַשְּׂמִירָה, וּמִי יוֹדֵעַ אִים וְמָה אֶתֶם כְּרָגֵע; אִין אַתְּנוּ חֶבְרֵה־הַרְעִים הַחֲבִיב וְהַיִּקָּר, אֲשֶׁר מִילֵא אֶת הַמְשֻׁמְרוֹת הַכִּי־אֲחָרָאִית בַּתְּנוּעָתְנוּ, חֶבְרֵה־שֶׁל אִינִיצִיאַטִיבָה, הַרְגֵּשׁה, רִצּוֹן וְמַעֲשֵׂה: דַּגְנִיָּה, כִּנְרָת, תְּלַעְדָּשִׁים, מִרְחִבִּיה; אִין אַתְּנוּ חֶבְרֵה־הַפּוֹעֵלוֹת אֲשֶׁר בּוֹדְדוֹת עַל־וּ הַרְאֻשׁוֹת בְּמַשְׁעוּלִים הַתְּלוּלִים וְפִילְסוֹ אֶת הַדֶּרֶךְ לְעִבּוֹדַת הָאִשָּׁה. אִין אַתְּנוּ הַגְּלִיל! וְנִלְחֵץ הַלֵּב מִכָּאֵב לִפְגִּישָׁה זֶה בְּמִיעוּטְנוּ, בִּיתְמוֹתְנוּ, וְיֹדֵעַ אֶתְּהָ הֵיטֵב: כִּי לֹא רַק הַפַּעַם, בְּעֶרְבֵי זֶה, אַתְּהָ מִרְגִּישׁ בַּחֲסָרוֹנֵם, כִּי אִם בְּכֹל אֲשֶׁר נִפְנָה, בְּכֹל הָעִבּוּדָה הָעוֹמֶדֶת לְהִיעֻשׁוֹת. וְעַד מַתִּי, עַד אַנְהָ?

מַתִּי זֶה יְבוֹא כִּבְרֵה הַיּוֹם הַהוּא שֶׁל פְּגִישַׁת הָאֲחִים הַשְּׁלֵמָה, כְּאֲשֶׁר נִתְּנָה אַח אֶל אַח אֶת אֲשֶׁר עָבַר עֲלֵינוּ מִיּוֹם נִקְרַעְנוּ, כְּאֲשֶׁר נִבְכַּה וְנִשְׁחַק יַחַד, וְכִשְׁנֵת־אֲחָד מִקְדָּשׁ לִקְרֹאת חַיִּי הַמְּרַחֵב, לִקְרֹאת הַפּוֹחֹת הַחֲדָשִׁים אֲשֶׁר יִנְלָדוּ לַתְּנוּעָת־חַיִּינוּ?

וּלְפִי שַׁעָה אִין אַנּוּ פְּטוּרִים גַּם בְּעִמִּידַתְנוּ זֶה מִלְּרַכּוֹ אֶת מַתִּי מַעַט כּוֹחֵתְנוּ וְלֹהִינְעַד עַל הָעוֹמֵד לִפְנֵינוּ, עַל חוֹבוֹתֵינוּ לְעַצְמָנוּ, לְרַגַע, לְעִתִּידְנוּ. תְּהִיָּה אִפּוֹא שִׁיחַתְנוּ זֶה פְּתִיחָה לְאוֹתָהּ הַעוֹדֵיָה, וְעִידַת פּוֹעֲלֵי אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר תִּיקְרָא בַיּוֹם הַהוּא, יוֹם נִפְגַּשׁ כּוֹלְנוּ.

בִּירוּר דְּרִכְיֵנוּ לִימֵים הַבָּאִים — זֶה־יִי עֲכָשִׁיו חוֹבַתְנוּ, חוֹבַתְנוּ הַמִּיּוֹחֶדֶת, הַגְּדוּלָּה. הַרְגַע הַהוּזָה, הַמְכַרִיעַ אוֹיְלֵי בַחַיִּי הָעַם בְּמִיּוֹבֵן הַצִּיּוֹנִי־הַמְדִינִי, יִהְיֶה לוֹ וְדָאִי גַם כּוֹח־הַכְּרַעָה רַב בַּהַתְּוִיַת הַדְּרִכִּים בְּפָנִים, בְּפָנִים הַיִּצִירָה הַלְאוּמִית.

עַם פְּתִיחַת הַשְּׁעָרִים הַרְחִבִים אֶל תוֹךְ הַחֲבֵרָה הָעֵבְרִית הָעֵתִידָה מַתְּגַלָּה לִפְנֵינוּ פְּרֶשֶׁת דְּרִכִּים שׁוֹנֹת, הַמְתַּפְרְדּוֹת וְהַמְתַּרְחֶקוֹת. מִבְּחִירַת הַדֶּרֶךְ אִין הַפַּעַם לְמִי שֶׁהוּא לְהַשְׁתַּמֵּט. חוֹסֵר בַּחִירָה אִף זֶה־יִי בַּחִירָה יְדוּעָה, אִם בִּיּוֹדָעִים וְאִם בְּלֹא יוֹדָעִים, וְהָאִם לְרַבִּים אִף בְּתוֹךְ הַצִּיּוֹנוֹת נִשְׁנָה אוֹתָהּ הַזְכוּת הַמוֹסְרִית, אוֹתָהּ הַהַכְּנָה הַנַּפְשִׁית לְהַשְׁתַּחֲתֵף בְּבַחִירַת הַדֶּרֶךְ, בְּנִטְיַת הַקּוֹ, כְּאֲשֶׁר לְאוֹתוֹ חֶבְרֵה־אֲנָשִׁים, אֲשֶׁר בָּחַר לוֹ אֶת דֶּרֶךְ חַיִּיו, אֲשֶׁר שְׁאֵלוֹת הָעֵתִיד נִשְׁאֵלוֹת אֲצֵלוֹ מִתּוֹךְ חַיִּיו, מִתּוֹךְ עִבּוֹדָתוֹ, מִתּוֹךְ יִצִירָתוֹ אֶת הָעֵתִיד? זֶה־יִי זְכוּתוֹ וְזֶה־יִי גַם חוֹבַתוֹ הַגְּדוּלָּה שֶׁל הַפּוֹעֵל.

שילוב מיוחד שילב את עצמו הפועל בעבודת הגאולה. תורת-החיים, משא-הנפש היו אצלו למפעל-חיי. עבודתו, עָבָדוֹ, נסיונותיו ואף פשלונותיו הם הם השלבים, אשר בהם הוא מטפס ועולה, ומהם הוא משקיף על העתיד, עתידו, עתיד-העם. העבודה היתה לו למקור צרכים, מחשבות, הערכות. מתוך אקטיביות העבודה היו-יומית צומחת אקטיביות המאניים, הדרישות, אקטיביות הרצון החברתי. והרצון החברתי מתגלה שוב בעבודת היום, מפרנסה ומאששה. הכרת האדם או הקיבוץ את עצמם אינה מכילה רק ביקורת ומוסר-פליזת, כי אם גם אמונה ובטחון, הערכת הרצונות והפוחות. הביקורת והניתוח אינם עוזבים אותנו בעבודתנו. את תביעותינו לעצמנו אין פוחותינו מספיקים לפרוע במלואן. רגילים אנו למשפטים קשים על עצמנו, על חיינו. רחוק, רחוק לנו לשביעת-רצון. אולם נודה, האם כל זה מקטין את עצם הדבר הממלא את חיינו, המעסיק את נפשנו וידינו? מה שלא נחשוב על אודות עצמנו, כמה שלא נגלה את פצעינו, את רפיוננו ומיעוטנו, איננו שוכחים ואל נא נשכח — מה הופקד בידינו. הפעולה האישית, החלוצה, המעשית והאקטיבית להגשמת הציונות יום יום מתוך חיינו, ליצירת חברה עברית חפשית, החיה על עבודתה — נפלה בגורלנו. וגורל-החיים הזה אשר אנו בחרנו בו, הוא הנותן עצמה אף לאי-אונים, הוא המדריך את רצוננו ואת פעולתנו, הוא המאמץ את ידינו ואת מחשבתנו, הוא המנחיל לנו את נאמנות המפעל ואת העֶזת הרעיון.

מעודו, מראשית בואו, היה הפועל בודד בארץ. בודד בעבודתו; בחייו, בלחצו החמרי, במכאובי נפשו, בפגיעו, במחלותיו, בחייו ובמותו. לא רק „פני הארץ“, אלו שראו בו ספנה לכיסם, למנוחתם הקפואה, ל„כבודם“, קיבלו אותו בקלסה ושנינה, בחרמות ורדיפות. גם הטובים והנאמנים בדור החולף, הוגני התחיה בארץ ובחוץ-לארץ, אשר היו צריכים לראות בו אולי את יורשם הרזחני, לא הבינו לו ועמדו כצר לו. זה היה בן-דור אחר, חניך מעמד אחר. האומנם פזה יהיה חלוץ-האומה, מגשם תקוות הדורות? יהף-רגל וקרוע-חולצה? לא. לא. זה לא נתקבל על הדעת. ואף דיבוריו המזורים, שפת הדור ותרועת-הנוער, וההתמרמרות של המהפך, הבלתי-משלים, הרוצה למחוק הכל ולהתחיל מבראשית — כל אלה הילכו אימים.

הפל, הפל בחברה — סדרי החיים הכלכליים ויחסי אנשים — הפל סגר עליו את הדרך. אולם השטן הפנימי אשר בתוכו היה הרבה יותר חמור ומסוכן מכל זה. צריך היה לגבור על החינוך, על ירושת־הדורות, על הרפיון וחוסר־היכולת. הוא צריך היה להוליד בקרב תכונות, כוחות ורצונות, אשר לא היו בו, אשר לא ידעום אבותיו ואבות אבותיו.

והנה, במשך השנים עלה בידי הפועל במידה ידועה לכבוש לו את עמדתו בחיים. אין אנו מעלימים מאתנו אף כל שהוא את מרי האמת. עמדתו הפרטית של הפועל עדיין רחוקה, רחוקה מהיות מבוססה, מנת חלקו החמרי עדיין דחוק ולחץ, שאלת־הקיום של משפחת הפועל עדיין אינה עומדת אף בראשית פתרונה, ובתנאי העבודה הנוכחים קשה גם לחשוב שהיא עלולה להיפתר. כן, עוד רחוק החוף. אולם — העבודה העברית היתה לעובדה, ליש קיים.

והנצחון הזה, הראשוני, הוא ההתחלה, אב־בנין לנצחונות העתידיים, פנימיים וחיצוניים. עמדתו הכלכלית של הפועל היתה תלויה לא רק בו ובכוחותיו הפנימיים שהביא אתו ושפתחו בו, כי אם גם בכל המשטר הכלכלי של הארץ, בגובה החקלאות המקומית, ולשינויים ולתיקונים דרושים עוד הרבה, הרבה כוחות. אולם את עמדתו בעבודה, את עמדתו החברתית, האזרחית ידע הפועל לברוא. הוא כבר ישות, שאינה ניתנת להיבטל בשום אופן. העבודה העברית יצקה דם חדש בעורקי הישוב הקיים. יצירותיה הכלכליות הישועיות, התרבותיות והמדיניות: העבודה המשותפת בצורותיה השונות, הקבוצות, המשיבים, החינוך והנסיון החקלאי, עבודת האשה, השמירה וההגנה, עתונות־העבודה, מוסדותיו ההסתדרותיים של הפועל וכל הסביבה האזרחית החיה, התוססת, שנבראה על ידו, — כל אלה הם גרעינים חיים, אשר בקרבם ציפונים עוברי עתיד. והכוח הפנימי אשר התגבש ביצירות אלו בפעולותיו ובחיייו, הוא אשר הקנה לפועל גם את הכוח החיצוני, את ערכו המשפעתו בחיי הישוב.

מה יהא ערכו של העובד בימים הקרובים?

הנצחון החיצוני של הציונות מנחיל לה נצחונות פנימיים. „אוהבי

עשיר רבים". והספמת אדירי עולם, המשמשת שופר לגאולה, העשירה ותעשיר ודא' את הציונות בהרבה, "מספמים" חדשים גם אצלנו, ובתוכם ודאי גם "אדירים" שלנו. אין לנו כל צורך וכל יסוד להקטין את ערכם של הנצחונות האלה. מעודנו, מאבנו פיללנו לימים, אשר גלי התנועה הלאומית גאו. אולם השאלה תוססת: נצחונות אלה פשהם נמדדים לא רק מצד ערכם המדיני התעמולתי ותגבורת הפוחות סתם, כי אם מצד ערכם הפנימי — מה הם? מה עתידים הם להביא אתם לתוך עבודתנו החיה?

הציונות הישנה, הרגילה, זו שהיתה מטרה לכל החיצים, של אויבים ואוהבים, וגם לחיצינו אנו, בניה הסוררים וממרים, אותה ידענו היטב. ודאי, היא היתה רחוקה, רחוקה מהיות את אשר היא צריכה להיות. ואנחנו — דרשנו, תבענו הרבה יותר מאשר היא היתה יכולה לתת, מאשר היא הבינה לעשות. אנחנו עשינו את שלנו, המשכנו את שלנו בעקשנות של בודדים, התמרמנו, מתחנו גזר-דין קשה, ועם כל אלה ידענו תמיד מי לפנינו. קלסתר הפנים היה מובהק. דור העובדים הראשון, נאמן ביתה, דור הלוינסקים והצ'לנובים, גדל וצמח יחד עם התנועה, קשר את חייו בחייה. לתנועה בארצות רוסיה וגרמניה היו כבר חניכיה, אשר מסורת לאומית בריאה, נאמנות ורדיקליות מעשית — במידה ידועה — התמזגו בהם לתכונה, לגדולות אולי לא קיוונו מהם. אולם בנאמנותם בטחנו. צעדיהם היו מדודים, אבל הם לא עמדו. ומתוך רצונם הלאומי השלם היו הם צריכים סוף סוף לבוא, אמנם באטיות מרובה, ולהכיר בערך העובד, בצורך ההתאמה של הפעולה הלאומית אל הפוחות החדשים המתגלים, ליצירת העבודה העברית. לאטיות של כל החיים הקודמים, לאטיות העבודה, למיעוט הפוחות התאים זה במובן ידוע, אלה היו החשבונות האחרונים של הימים הקודמים. אולם מה יהיו בשביל התנועה, בשביל חיה הפנימיים, בשביל העבודה בארץ, מחנות בני-הלניה החדשים שנספחו אל הדגל? לאן יפנו הם, ולאן יאמרו הם להפנות את התנועה? היקלטו הם בתנועה הציונית, יתמזגו בה, יקבלו בנאמנות את יסודותיה ויעשירוה, או יכריעוה?

עוד מעט וה...ועדה הציונית¹ תבוא לארץ. ברוכים יהיו בבואם, אלה

¹ "ועד הצירים".

אשר בגורלם עלה להביא את התעודות הדרושות, אשר הרצל לא זכה להן. מראש אנו בטוחים בכינותיהם הצינוניות הטובות. אולם הלב מהסס. אצלנו, בפרשת-הדרכים המתגלה לפנינו, נחוצה הבנה עמוקה לא רק לגיש, לקיים, פי אם גם למתחיל להתהוות. היצירות העיקריות, הפוחות העיקריים להגשמת תקוותינו עוד אינם במצב של ישות מוחשית. היבוא אתם הבאים את ההבנה הדרושה, את חוש-העתיד, האם לא יהיו הם זרים לחיים המתחילים להיות, פאשר היו זרים לפני טובי המנהיגים לנו, בראשיתנו? :

ועם גידול האפקים, הלא גדלה בכל גם הסכנה, הסכנה הכרוכה בכל משגה, בכל זרות, בכל דיחוי ועיכוב הפוחות. ואם בימים הקודמים עוד הספיקו פוחותיה המצומצמים של העבודה החלוצה, למען השפיע בצמצום על מהלך החיים הדלים, מה תקוה לימים הבאים, מול שפעת הפוחות השונים העולה? היעלה לה לשגב את עמדתה, לגשם את משאלותיה, להרחיב את דרכה, הירבה גם פוחה בה במידה?

אלה הם החששות המלוים את תקוותינו לימים הקרובים. ותשובה על החששות הללו אין לנו מלבד אחת — נא מנותנו לעמדתנו. פוח ההכרעה העיקרי בעבודה שבארץ, נאמינה בזה, הוא בנו, בכוחות היצירה הספונים בנו; בעבודה אשר אנו עושים. נפנה את פוחותינו פנימה, לבירור המחשבה ולעבודה, ונגביר אותם. כל כיבוש חיצוני הוא פרי הנצחון הפנימי שלנו בתוך עבודתנו. תורת החקלאות המעשית מלמדת אותנו את „חוק המינימום“. לא החמרים המרובים הפזורים למכביר בקרקע, פי אם החומר הנמצא במיעוטו, הוא הקובע את ברפת היבול, כפי מתכונתו. פרבותו הוא — תרבה אפשרות הניצול של החמרים המרובים. ויש גם אשר פחיי החברה הולך הפל אחרי המיעוט, המיעוט האקטיבי, הנושא בקרבו את העתיד, ומיעוט אשר כזה צריך להיות הפועל הארץ-ישראלי. נעשה ונאמין שהיה יהיה.

בבוא ימי המרחב צריך רצון-החיים של הפועל להתגלות בריכוז פל הפוחות, פוחות הנפש והמחשבה, באימון פוחות החיים ומיצוים לעומקם, למען אשר על כף המאזנים ההיסטוריים של העם תהיינה מורגשות אבני-המשקל של הפוח החדש בעם — העובד. עצמותו החברתית של הפועל,

פעולתו המעשית, צרכיו, מאניו ומשאלותיו צריכים להיגלות בכל תקופה ועוזום, צריכים להתוות דרך לחיי העם.

(מאמר מוסגר.)

בימים אלה שועה הלב מאליו והוגה בהרצל.

בראשית התגלותו פגשוהו הדברים על דבר הגאולה, אשר תבוא על ידי נביאים ולא על ידי דיפלומטים. אינה הד מצאו הדברים האלה של אחר העם, הקלסיים בפשטותם הצודקת, בלבבות עבריים צעירים. היכן היה אי-הצדק? בליקוי הראיה, פי נביא-אמת לפנינו. פי דיפלומטיה זו אף היא ממעיני הישועה נובעת, כי צורה חולפת היא של חזון, חזון-ימינו.

העם? העם לאזהליו, טף וזקן, שמע, רצה, רצה להאמין, ללכת כילד אחריו, ולא היה לו הכוח.

יש דברים אשר קשה, קשה להשמיע אותם ברבים. ואולי גם אינם ניתנים להישמע. אבל גם לא תמיד עולה לך להבליג, לכלוא אותם. ויש אשר הדברים מתפרצים ונאמרים. וגם הפעם.

חיה בלבי ההרגשה, כי לא נסתם חזון מעם, התקוה לגילוי-שכינה עוד לא עובתנו. בראשית התגלותה של הציונות, עוד טרם היתה ל"יש", ל"תנועה", נתגלו בה שברירי ניצוצות של חזון-עם. בטרם עלות השחר היבהבו נגוהות, צפירי הגאולה, צופים ומבשרים. — ועוד לבי אמונה, פי בנביא-האמת נישע.

אנא, זכרו נא את מעמד הקונגרס הראשון. האם לא בכפיית הר כגיגית היה מתן הפרוגרמה הבזילאית? עלעלו נא בדפים עתיקים ותקראו מהם את הויכוחים הרבים על דבר "פלקרליך-כטליך". כמה זה היה מוזר. כמה זה לא נתקבל על הדעת. האם תפס מוחנו אותה, האם היו המוח והלב היהודי עלולים לתפוס דברים כאלה כפשוטם, כהניתם; האם לא נכונים, לא צודקים, לא הגיוניים היו דברי הביקורת והביטול שהקיפה מצד טובי העם, מצד ההגיון הלאומי, העממי, הסוציאלי? מאיזה מעמקים, מאיזה מרומים בא כל זה?

גדולה זכותה של ה"דקלרציה" לו גם בזה, שהיא תגביר בנו את

האמונה החיה בגאונותו של הרצל, ובוה אף בגאונות העם, בנבואת־אמת. כמה נחוצה לנו אמונה זו בכל חיי אדם, אמונה פועלת, זכה ומחייבת, כמה עוז ועצמה תוסיף היא לחיינו העתידיים).

על סף העתיד עומדות רגלינו. שעת הפתרון לחלום־הקדומים מתקרבת. מה יהיה תכנון?

העם העברי השיג את פרטיס־הפניסה לשוב לארצו ולעשות את העבודה המחכה לו. את ערפה האמיתי תקבל איפוא הדקלרציה במה שיבוא אחריה, בעליית העם, בשיבת־ציון. מה איפוא יהיה תוכן החיים הלאומי־החברתי של שיבת־ציון בימינו, תוכן החיים אשר יעשו פה?

שאלה זו, החיה בלבנו מעודנו, היתה עוד לפני ימים מועטים בשביל הרוב הגדול אולי רק חומר למזמורי שיר לעתיד לבוא. איזה יהודי רחב־לב יקמץ בהבטחות־הנביאים, יותר על יעודי הבחירה והגאולה, ומעיו לא ישישו על פי מציון תצא תורה? מי לא ידע לחזור אצלנו, פי אנו נתנו לעולם את אידיאלי הצדק והיושר, פי להיות אומה שפלה כאחת אומות הבלקנים זהו בנקרוט היסטורי, פי לא על זה מסרנו את נפשנו במשך דורות, וכי עלינו להיות אור לגויים? מימרות אלה הלא מוכנות ומזומנות אצלנו לכל עת מצוא. ומי זה לא ידע להשתמש בהן, ולהוכיח מהן כל מה שידרש? אכן, לא לשוא חיו הטרדנים הגדולים ישעיהו, מיכה וירמיהו. הם הנחילו סוף סוף כמות פסוקים מספיקה לתבל בהם את שיחתו וסעודתו של אדם הגון בישראל.

גם לא לשוא חיו פעם בעולם בני־המרי: הס, מרפס ולסל, אשר עצמותיהם אינן מוצאות מנוחה בקבר עד היום; לא לשוא יושבים נכדיהם על פסאות המלוכה ברוסיה, באוקראינה ובשאר רפובליקות; לא לשוא הולכים יום יום רבבות נשמות יהודיות, בני העם הנבחר, לשמוע לקח ומסר השפיל בבית־מדרשו של „הפורברסט” הניו־יורקי וחבריו, לוחמי האמת והצדק. האין כל זה בא להעיד על גדולת הגעז, על ה„אתה בחרתנו”, ולהגביר את אמונתנו בעתידנו הגדול? הלא כן?

„לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא” — למי יש צורך עכשיו בדיברה

עתיקה זו, אשר נאמרה בימים אחרים, לאנשים אחרים, לאנשי מעמד הר סיני. פשה, שם" עצמו כבר מזמן נתרקן, מה יש לחוש לחילולו? יבוא כל הרוצה וינגב בו את ידיו.

כן. ה"אתה בחרתנו" יחד עם כל היעודים היה כבר מזמן לצילינדר ישן, ממורט, המהדר את הראש הקרח של הנגיד ה"יורד" לשעת שמחה של מצוה. הדם השפוך מזכריה ועד אחרון הפועלים משמש מחרוזת למליצות לאומיות עוברות לסוחר. ונביאי האמת והצדק קרואים עתה לחפות על סדרי חיי העם, על משטרה העבדים אשר בארץ.

ואי מנוס? לאן תברח לא מן הפאב והרוגו, כי אם מהשמון הזה, משמון חיי-עם?

אֵיזהו, אֵיזהו, אֵיזהו ה"אתה בחרתנו" הקדמון, החי, הלוהט, הממלא לבבות, המצוה, המנקה ומחייב? אֵיזהו ה"אתה בחרתנו" של הקטיגורים הלאומיים הקדמונים, של מכריזי "ציון שְׂדֵה תְּחַרֵּשׁ"?
האומנם כבר נס ליחנו?

"הנה הם באים האנשים הרעים", הטרדנים, גזולי המנוחה, ואינם מסתפקים בכננות טובות ובמתק מליצה. הם שואלים שאלות חמורות, ורוצים בתשובות של ממש: איזה הם התנאים הצריכים לשרור בארץ, למען שהפתח הפתוח לנו לא יצטמצם להיות פקוף של מחט? איזה הם התנאים שהעם צריך לברוא לעצמו, למען יחיה, למען לא יתנון, למען רבבו פוחותיו, למען לא ישח גוו, למען יברא לו חיי אדם ראויים ורצויים? "הצריך להמשיך ולברוא בכוחות האומה ובאמצעה ישוב המתנגד לעניני האומה ועתידה, לתקנת תקומתה?"¹

הציוני הטוב, בעל-הבית החשוב, בעל הפננות הרצויות, מלמד אותנו סבלנות והדרגה: למה אתם תופסים מרובה? למה אתם דוחקים את הקץ? למה אתם מערבבים שאלה בשאלה? תנו לנו לפתור את השאלה הראשונה, והכל יבוא בזמנו על מקומו בשלום.

¹ [עיין למעלה, עמוד 8]

טוב ונאה להם לאמור פכה, לאלה, שהשאלה השניה אינה שאַלְתֵם, לאלה שחושיהם אטומים בפני האסון השולט בעולם. שאלות החיים אפשר בהגיון להפריד ולמיין לכל מיני רובריקות, אולם מה לעשות אם בחיים עצמם, בעשיית החיים אין השאלות רוצות להיפרד, מה לעשות לנו, אם בחיינו אנו שאלה אחת נעוצה בחברתה, או יותר נכון, אין שתי השאלות האלו ניתנות להיפרד כלל? „אם העם רוצה לגאול את אדמתו ומקדיש לזה את חלומותיו, אמצעיו, בניו ובנותיו, אין פננתו כלל לגדל בעלי לטיפונדיות וחיל פרוליטריון חקלאי משועבד לו. — מה היא הפרספקטיבה המושכת את הלבבות? האומנם לשמש הדום לבעלי האחוזות, שבטוב לבם יאספו גם פועל עברי תחת פנפיהם בין מחנות זרים ומשועבדים? האומנם להיות פועל קרוע מן האדמה, משחק לתעלולי משגיחים וקפריזי פקידים, כלי מלא התמררות, עלבון וצער, „שבר־כלי“ בעבודה, באופן היותר טוב מין אומן בעבודת האדמה, אשר כל רוח תפורה, שבניו גדלים תלושים, מחוסרי בית, פינה וד' אמות שלהם? העובדים „המסתפקים במועט“ דורשים „תכלית“: מתן שכרם בעולם הזה; החלוץ הצופה לעתיד, דורש אף הוא את מתן שכרו: סיפוק הנפש, הכרה פי לא בשביל משטר־עבדים הוא עובד, כי לא דורות של „באטראקים“ עלובים הוא מעמיד לשם גאולה עלובה, כי חיי אדם הוא מכין לעצמו, לבניו ולעם“¹.

השאיפה הלאומית בהתגלותה בחיים, בהיותה ליש מוחשי, אינה יכולה להיות נייטרלית, חסרת תוכן חברתי. תוכן־חייה הפנימי, החברתי, מוכרח להיגלות. ואין בזמננו תנועה לאומית קונקרטיית אשר תוכל להימנע מלעמוד ביחסים ידועים לשאלות העבודה וחיי החברה.

כבר עברו הימים, אשר אפשר היה בתמימות לדבר על דבר תנועה לאומית ולא לכוון בזה לעניני העם החי, הרחב, השלם. הלאומיות החיה אינה עוסקת בקנינים מופשטים, מגובשים, הנמצאים מחוץ לנושאים חיים. הציונות בנויה מלכתחילה על האקטיביות של העם, על הרצון לברוא את

¹ [עיין למעלה, עמוד 37]

האקטיביות של העם, והאם תנועה כזו יש לה תקווה להתגשם מבלי להקיף את עניני העם בהמוניו? מה יכולות להיות הפרספקטיבות הציוניות מבלי התוכן העממי, מבלי עליה עממית, מבלי התנאים האנושיים והחברתיים הרחבים שיתנו לעליה את קסמה, את חן הגאולה?

האומנם ישקיע העם את כוחותיו בבנין בית לאומי, אשר לנדלורדים ישורו בו, אשר מתחת ל„חירות הלאומית“ תשלוט העבדות הכלכלית, אשר הזהב יקנה בו את הכל, העובד יעבור תחת שבט הנוגש, ובאשת התרבות הקיימת — קיפוח חיי העובד, שעבוד האדם — תפרח ותשגשג?

ארץ־ישראל — אחר כל ההסכמות — לא תיבנה מבלי מחנות המוני חלוצים עבריים. ואילו היבואו לארץ למען הכין לבניהם אחריהם בית־עבדים? האומנם אין אפשרות ואין תקווה, כי האלפים והרבבות של הפוחות הרעננים, העתידיים להיסלף לעבודת העם, ואשר בלעדיהם אין תקווה לכל בנינו, לא ימצאו בקרבם את הפוחות הנפשיים לבנות את החברה העברית על יסודות יותר בריאים, יותר חפשיים, יותר פוריים? תנועתנו הלאומית היא בת־דורה, משקפת את דמותם וצלמם של נושאייה, והאם לא התלכדה השאיפה לגאולת־העם ולשחרור העובד בלב החלוץ למשא־נפש אחד?

הציונות עומדת שוב לפני פרשת־דרכים. אולם הפעם אין השאלה: מזרח או מערב, מדיניות או ישוב. שאלת עתידה של הציונות היא, אם תגלה ותפתח את התכנים העממיים, האנושיים, הרחבים והעמוקים, הגנוזים בה מראשית היותה, ותמצא את המפתח אל לב העם, לברוא את התמכרותו והתעודדותו, על־ידי חזון גאולה שלמה, חזון חירות וקוממיות יהודית־אנושית, מרחב לחיי אדם, או שתישאר פעוטה ומדולדלת, פוסחת על כל הסעיפים ומפרפרת בין רמזי העתיד ושמוון ההווה.

נדמה לי שבת־קולה של ההשגחה ההיסטורית כבר משיבה: הפוחות הצעירים, השואפים, החלוצים, הם באים, הם יבואו, הם ימסרו את חייהם ויאצילו מרוחם על התנועה, התוכן החברתי החי בלב אלה, אשר הגשמת הציונות היתה לתוכן חייהם האישיים, הוא יתן לציונות את אפיה המשחרר. אמנם, יודע אני, כי כחולמים בהקיץ נהיה בעיני רבים באמונתנו זו. יודע

כי הציונות הרשמית רחוקה־רחוקה ממחשבותינו ורוב נושאייה זרים לגמרי להלך־הרוח הזה. אולם בטחוננו אמיץ, פי בוני הארץ הם ימלאו את הציונות בתוכן־חיים והגיגם, והם, צבא־העבודה העודרים במערכה, יזינו ויפרנסו את התנועה ברוח ובחומר אנשי. והנהלת התנועה, הרחוקה מחלומותינו, אם רק תהיה נאמנה לעצמה, לחובותיה, רצה תרצה להאזין ולהבין לרוחם של הפוחות החיים הפועלים בעם, לא תוכל לנתר עליהם, לא תרצה לשרוף את הגשרים בינה ובין מחנות החלוץ, ותראה את הצורך החיוני להתאים את עבודתה לרצונות, לפוחות ולמושגים הפועלים.

דוגמה לדבר, בזעיר אֶנפין מובן, נתנה לנו עבודת ההסתדרות הציונית בשנים האחרונות. אין לשגות ולחשוב את אֶרתור רופין לחולם סוציאלי. אולם לא מקרה הוא הדבר, שיצירת דגניה, הנסיון הסוציאלי הראשון בישובנו, נקודת־המוצא ל„מהפכה בשלום“, פגשה מצדו יחס חיובי ועזרה. „אדם חדש“, חפשי ממושגי הסביבה ומפניותיה, שוקל ובוחן את הפוחות השונים שבמציאות, למען שתפס למטרה הלאומית, אי־אפשר היה לו שלא להרגיש, פי כאן פועלים פוחות היצירה הנאמנים, הפורצים ומפלסים להם נתיבות נתיבות שלהם, פי החובה על הציונות המנהלת, המְעֵשָׂה, לא להגות אותם ממסילתם, לא לבטל, לנוד, להילחם ולדפא, פי אם להפיר, להעריך ולסייע. יחס זה איננו מקרי, פי אם הגיון פנימי. זה יתגלה במלואו, ויברא לציונות את ההקשבה וההבנה לפוחות המתהווים, ליצירותיהם ולמאנייהם, על אף המכשולים והמכשילים, אשר לא יחסרו.

הפרת הקשר הפנימי שבין הציונות והמהפכה החברתית, רעיון זה עדיין פומרת־זר הוא בחברתנו. אם פי כל תנועת־העבודה בארץ היא הביטוי הריאלי המגשם של רעיון זה, אם פי ניצניו מפוזרים זעיר שם זעיר שם בפינות חבויות של המחשבה העברית. לא על ההיתר להיות יהודי כשר וגם חוסה בצל של איזו תורה חברתית אני מדבר, פי אם — על אחדות השאיפה הציונית־הסוציאלית, על התוכן האנושי המלא של השאיפה הציונית בהתגשמותה. ואמנם, הרעיון הזה לא מתמול הוא. עמוקי ההוגים של המחשבה הלאומית מראשית הינלדה כיוונו

אליה. משה הֵס נשא בנפשו את בשורת התוכן העולמי העמוק של תקומת ירושלים. תיאודור הרצל, אשר לא מצא קורת־רוח בחברה האנושית הקיימת ולא התנחם בחיי החברה המובטחת, אף הוא חש והבין כי החברה היהודית צריכה להיות לא רק חדשה, כי אם גם „יותר טובה“. והוּו הגרעין הפנימי אשר מתחת לכל הקליפות של האַלטֶנְיִילַנד. וברגע ההיסטורי הגדול, ברגע יסוד הקרן הקימת, לא בגדה בנו ההשגחה הלאומית, וידה ניהלה את יד המחוקק, אשר חרת על הלוחות את המטרה: גאולת האדמה לאחוזת־עולם לעם. ביטויים וחיפוישים ערירים בדרך זו נתגלו בציונות מראשית הינצרה, נתגלו ודעכו. זכור לטוב אדם אחד אשר אָשׁוּ לא ככתה. אדם עַר, בעל הרגשה לאומית כפירה וחוישים עמוקים לעתיד, אשר נשאר נאמן לחיפוישים ולתעיות הללו מן הימים הראשונים ועד היום — נחמן סירקין. היה גם רגע שהציונות הסוציאלית התחילה לשפוך מרוחה על עם רב, ואנו עמדנו לפני גלים מכים של תנועה לאומית כפירה. אולם רק צער וכאב־לב מעורר זכר התנועה הגדולה ההיא, אשר נקראה לעשות את הציונות נחלת העם הרחב, ותעתה מני דרך, לא מצאה מדרך לכֶּף־רגֶלָה. פּוֹחֹת רעננים ונאמנים נקלעו בכֶּף־הקלע ולא מצאו נקודת־אחיזה. מקסם הארציות קרא להם למרחב והשאינם לאנחות במדבר הגלות. הרעיון הלאומי שלא מצא לו ביטוי עבודה חיים פוריים התנון, המחשבה נכנעה והסתגלה, הרפינה ראשה בפני הרוחות המנשבות. פּוֹחֹת רעננים נתבזבזו לבטלה, וכוח היצירה נשקע ודעך.

ורק בעליית־העבודה לארץ־ישראל מצאו להם המאניים הסוציאליים של היהודי הלאומי אדמת קליטה וגידול. פה הוא נאמן לעצמו, חי את חייו העצמיים, עובד את עבודתו ויוצר את החברה העתידה, חברת העובד העברי. קוים שונים נפגשו בתנועת העבודה: יחיד ורבים, הלאום והעובד, עבר ועתיד, משא־הנפש והיצירה המוחשית, האקטיביות האישית והחברתית.

לא מתוך ספרים ודעות מקובלות יאמר את דבריו הפועל העברי. מתוך חייו, מתוך עבודתו, מתוך נפשו שואף הוא למלא את צרכיו ולגשם את מאניו במלוא קומתם, וטוהו את ארג הדורות, ורוקם את רקמת העתיד.

הפועל עודנו עושה את מצעדיו הראשונים. לסיכומים, לתכניות שלמות עוד רחוק. אולם רוח אחת חיה בו ומחיה את מעשיו: ה שאיפה לעבודת השחררת ומשחררת. ונקודת אחיזתה — הקרן הקימת. הקרן הלאומית אינה בעיני הפועל אחד המוסדות הישוביים סתם, פי אם „הקרן הקימת” לעם ישראל, גילוי שכינת האומה, סמל רעיון הגאולה השלמה. היצירה הגאוגרפית של העם, העתידה לבנות ולצור את צורת החברה העברית העתידה, קודש־הקדשים של הציונות. ברגשי אהבה והערצה אנו מקיפים את הקרן הקימת, ועלינו לראות, כי זינה לא יועם. „ביצירת הישוב העובד צריכים להשתתף היחיד והציבור. היחיד ישקיע בזה את האיניציאטיבה הפרטית שלו, את אָנו, מרצו, עבודתו ותקנת חייו הוא, הפלל — את האיניציאטיבה הציבורית, את הנורמות הלאומיות, את האדמה והקרדיט הישובי. האומה צריכה לתת לעובד את האדמה. לתת לא במתנה ולא במכירה לחלוטין, כי אם בהשאֵלה — להשתמש בה כל ימי עבודתו וימי עבודת בניו אחריו. עבודה זו צריכה להיעשות על ידי הקרן הקימת לישראל. זוהי תעודתה ההיסטורית, שחזוי התחיה צְפוּהָ ברוח הקודש מתחילת יסודה, ועד היום טרם ניגשה למלאותה. תקופה חדשה עתידה לבוא בעבודת הקרן הקימת, כשדרכה תהיה ברורה לפנייה: לא בזבזו כסף על קטנות, לא הלנאות, לא בנין בתים וכדומה, לא קופסה בשביל כל מיני צדקות ישוביות, לא סרסרות ישוביות, כמצבה היום, אלא — גאולת הקרקע ומסירתו לרשות העובד. ותקופה זו כשתבוא בעבודת הקרן הקימת, תביא בכנפיה גם תקופה חדשה ביחס העם אל הקרן הקימת. ירגיש העם וידע, מה היא העבודה שהקרן הלאומית עושה בארץ. לכל מעשינו יש בת־קול. ה„בת־קול” של עכשיו יודעת לספר על דבר עבודה זרה, חוסר עבודה ליהודים, על תקוות נכזבות וסביבת „בועזים” מתנפרת. אחרת תספר ה„בת־קול” של עבודת הישוב הלאומית. הנעשית על ידי האומה, מכוננה לצרכיה, בת־הקול של הישוב העובד. בת־קול זו תפלט לה נתיבות, תעבור מְים עד ים, תרעיד מיתרים נעלמים בלב האומה, המפורז והקרוע, ואצרות שפונים, אצרות אדם, פוחת בָנים ויוצרים אשר לא פיללנו, תגלה לנו, ואולי תבראם”¹.

¹ [עיון למעלה, עמוד 42]

הציונות יצרה בידה האחת את הקרן הקימת ובשניה השתדלה להפוך אותה לקופסת צדקה פוללת, לכל צרה שלא תבוא. הפננה הגאונית של הקרן הקימת ביסודה נשארה זרה, בלתי נקלטת בתוך היקף ההבנה הציונית. חיפשו עבודה לקרן הקימת ולא מצאו. ולא פעם נכנסו הצעות מצד גדולי העסקנים, להסיר את התקנה „המפריעה להתפתחות המוסד” והשוללת את האפשרות של עבודה ישובית „בריאה”. ההבנה המעשית הבריאה דרשה להפוך את הקרן הקימת ל„גאולה” האודיסאית, לחברת פרצלציה ומכירת קרקעות. אפשר להאמין כי הסכנה של שינוי התקנות, של התנקשות בעתיד העם, כבר חלפה עולמית. צריך גם לדרוש בכל תוקף, כי השימוש בכספי הקרן הקימת לכל מיני מטרות צדדיות לה, אף הוא יעבור מן העולם. אין זה נאמר מתוך יחס של זלזול בערך הדברים השונים, החשובים לפעמים מפאת עצמם, שנעשו בעזרת כספי הקרן הקימת. אולם לא לכך נוצרה. למטרות השונות צריכים להיברא האמצעים הדרושים. אבל אין לעשותם על חשבון קיפוח גאוולת האדמה. כל התרשלות בהוצאת כספי הקרן הקימת למטרתה היא, כל השתמשות למטרות אחרות — חטא הוא לא רק לתקנות הפתובות, חטא הוא לנשמת המוסד, למגמתו, לעתיד העם, חטא אשר לא יכופר.

השעה הגדולה, שעת קבלת הצ'ארטר, צריכה להיות גם שעתה הגדולה של הקרן הקימת. השבת אדמת ישראל לעם ישראל ויצירת אפשרות מהירה של עליה עממית גדולה — זוהי הפעולה החיה רבת-התוכן, הצריכה ללוות את קבלת הדקלרציה. וגדול יהיה ערכו של הצ'ארטר רק אז, אם יחד אתו תבוא גם תשוקתנו הלוהטת, שכל אדמה הפנויה בארץ תעבור לרשות עם ישראל לצמיתות. מבלי שמי שהוא יוכל פעם להתנקש באחוזות-עולם של העם.

אולם לא די להכריו על ערפה של הקרן הקימת. גאולת האדמה, כשהיא לעצמה, עוד אינה מספיקה ליצירת הישוב העובד. את הקרן הקימת צריכה להשלים ולמלא מערכת מפעלי-סיוע ישוביים, העובדים במגמה זו. פאן אין אנו פותרים שאלות טכניות. עבודה זו תיעשה במשך השנים הבאות על ידי

פוחות העבודה והמדע, המאוחדים ביצירת הישוב החדש. אולם פה אנו מסמנים רק את הקוים הפוללים, יותר נכון, מרמזים. בשילוב עם הקרן הקימת צריך להיברא גם הקרדיט הלאומי ליצירת ישוב עובד על אדמת העם. אצלנו רגילים להזכיר קרובות על דבר נחיצות בנק אגררי. אפשר שמוסד כעין זה מספיק במובן הישובי לבעל פרדס הגון שחובותיו עוד לא עלו על ערך אחוזתו. אולם העובד ואלה שרואים בו את יסוד הישוב בעתיד צריכים ביתר זהירות לגשת לשאלה זו. הבנק האגררי, הבנוי על יסודות רגילים, לא יפתור את שאלת הישוב העממי. המושגים הבנקאיים הרגילים של הקפה ובטחון לא יסכנו ליצירת ישוב ארץ חדשה. בעל האחוז הגדולה הוא תמיד הבטוח, מבלי להביט אם עבודתו מוזיקה, מסופנת לעם, לחברה. והמתישב החלוץ הוא בשנים הראשונות תמיד רחוק משכר וקרוב להפסד. ואם נרצה לעבוד את העבודה הישובית בתוך התחומים האלה לא נרחיק ללכת. הקרדיט האגררי שיפרא דורש התאמה מיוחדת לצרכי ההתאחוות על אדמת הקרן הקימת. הנאמן שלו צריך להיות לא בעל הרכוש, כי אם חברת העובדים, הערבים זה לזה. והוא גם צריך להינתן פאחוים מועטים, אשר החקלאות הצעירה תוכל לשאת אותם.

בין המוסדות הישוביים שלנו ישנו הפונד של אופנהיימר, שצורתו וגם מצבו עלובים ביותר. אולם לא מן הנמנע, שאף הוא יתפתח למוסד רב־ערך בשביל ההתישבות הקיבוצית, אם לא ישאר תלוי בסעיפים קבועים של תורה נתונה, ויתאים את עבודתו לצרכים ולתנאים של הפוחות החיוניים במחנה העבודה.

סעיף אחד מצרכי הקרדיט האגררי ליצירת הישוב החדש צריך אולי להיפתר על ידי חברה אקציונרית מיוחדת לבניה עממית. חוסר בניה מספיקה מורגש בכל הארץ במידה עצומה, וביחוד במקומות הישוב החדשים. הכספים הרגילים המושקעים בהתישבות אינם מספיקים על פי רוב לצרכים הכי הכרחיים. ואת הקימוץ הרדיקלי ביותר עושים תמיד במעונות־אדם. אותם דוחים

תמיד ל"כשירחיב". ולפי שעה מסתדרים „איך שהוא". וזהו שגורם לכל אותו מצב הצפיפות הנוראה בתווית הלאומיות והפרטיות, במושבות הצעירות, ואין כבר לדבר על דבר אדמות־פיבוש. המצב הזה של חוסר מעון מטיל את חותמו הקשה על כל החיים בארץ, בגוף וברוח, מוריד ומשפיל את התנאים הסניטריים ועושה לפעמים קרובות לאל את כל הפננות הטובות וההתאמצויות בסידור החיים. על הצער והקושי שמצב זה גורם בחיי הפועלים, בכל מקום, אין צורך להרחיב פה את הדיבור. זה ידוע לכולנו למדי. חוסר הבניה זהו גם הגורם של הספקולציה המבהילה, שכולנו היינו עדים לה בשנים האחרונות שלפני המשבר, של המחירים המבהילים בעד מעונות במושבות, מחירים המתאימים רק לכרכים גדולים בחוף־לארץ, ושל אותה הבניה האנטרסניטרית והמכוערת, המפארת כל כך את חצרות מושבותינו. הצורך הזה לא יפתר מאליו בשום אופן, אם לא יבוא לעזרתו רכוש לאומי מספיק. הבניה תפגר תמיד אחרי ריבוי האוכלוסין, והרכוש הפרטי המושקע בבניה לא יקטין את הספקולציה, כי אם יגדלה. ורק חברה לאומית גדולה ועשירה לבניה, מטיפוסן של החברות השונות בארצות המערב (עבודה זו מילאה גם יק"א במרכזי היהדות בגולה), תוכל לעזור בזה עזרה ניכרת במושבות הקיימות וגם לקבל עליה את עבודת הבניה ביישוב החדש ולהתאימה לעיקרים הסניטריים והחברתיים, הצריכים לשמש יסוד ביישוב בריא.

ומי ידע, אפשר שלא רחוקים הימים שהחלום הישן של החזרת כספי יק"א לרשות העם יהיה למציאות. ואם הדבר הזה לא יעשה בדרך שלום על ידי ההנהלה עצמה, שתכיר סוף סוף בחובתה לעם החי, על ידי המשא־ומתן עם ההסתדרות הציִונית, אזי יבוא גם הזמן, שהרעיון על דבר הכרות מלחמה על מבזובי רכוש העם, רעיון שהיה נחלת חוזים, יהיה לשביב אשר ידליק באמת את המוני העם העברים. ואין כמדומני לפקפק, על צד מי יהיה סוף סוף הנצחון המכריע.

את האפשרות של עליה עממית גדולה צריך לחפש בכל הדרכים. ולשם זה צריך להוסיף אל התכנים הרגילים של עבודה ישוּבית תגים חדשים. מבלי להיכנס בפרטים יש לציין, כי בנידון זה צריך להביא בחשבון יצירת תעשייה חקלאית, הניזונה מן האדמה, המעבדת את החמרים אשר עובדת

האדמה נותנת, ומאפשרת על ידי זה את התפתחות החקלאות והישוב; תעשייה שתהיה לאחת החוליות הטבעיות, תולדה וגם אב-בנין לישוב החדש. בקשר עם יצירת תעשייה חקלאית ובהבנה נכונה של כלכלה לאומית ובהערכת הפוחות השונים שישנם בעם וסידורם למקומותיהם, צריכה לעלות על הפרק גם יצירת חקלאות עירונית; פיתוח סעיפי החקלאות העלולים להתקיים בעיר ובאנפיה, יצירת מעמד חקלאי עירוני, הבראה כלכלית של הערים, והעיקר יצירת ערים חדשות החיות על חקלאות ופרי החקלאות. כל זה צריך להיות מכוון להרחבת שערי הכניסה ולפתיחת הדרך לקיום המזנים בארץ.

בחוגנו רבו האנשים המצפים בכליון עינים להתחלת העבודה הישובית החדשה: ליסוד משקי עובדים, יחידים או שייתפיים. ישנו כבר החומר האישי, אשר עבר את כל המדורות השונים של חיי עבודה בארץ, אשר אינו יכול להשלים עם תנאי העבודה והקיום הקיימים — לא בתור פועל שכיר ולא בתור אָפּר מנצל — והנהו חותר אל החוץ. אולם, הנתעה גם אנו בכללנו לחשוב, פיראשית העבודה הישובית העומדת לפנינו היא יצירת מושבי עובדים חדשים?

אם באמת ובתמים מתכוננים אנו לקראת הישוב החדש, הישוב העובד, אזי נכינה נא לו את אשיות קיומו הבריא, ואל נא נשכח פי שינוי השם בלבד עוד אינו מבטיח את שינוי המזל. וכמה שלא תהיה מרובה חשיבותם של פוחות הנפש והרצון העתידים להישקע בישוב הזה — וגם אלה עוד רחוקים מלהספיק — עוד תקנת ההצלחה רחוקה מאתנו.

הקידמה הישובית-חברתית צריכה להתבסס על קידמה אגריקולטורית, טכנית, מדעית, אשר תקדם לה, והעיקר הזה, מותר כמדומני לאמור, חסר עוד לגמרי מספר-החיים של הישוב.

בטרם נגש איפוא ליצירת ישוב קיים על עבודה, נקדים לו את עבודת ההכשרה הענקית, את יצירת התנאים, אשר יאפשרו את קיומו, הצלחתו והתפתחותו.

לכאורה ישנה הלכה פסוקה בציונות, פי „הכשרת-תנאים קודמת להתישבות“. אולם האמת ניתנת להיאמר, פי גם הלכה זו לא הועילה למעשה להרחיב את צעדינו. גרם המזל, פי בעניני ההתישבות שררו אצלנו כמעט תמיד המושגים הפרופניים, הסברה הבעל-ביתית, ואמת-המידה של הכנסה והוצאה „אביונית“ היתה לנו לקו. פסגת ההבנה של חכמת-המדינה הציונית ביצירת תנאים לישוב הגיעה עד הפרת נחיצותו של הבנק האגררי, אולם לא למעלה מזה.

יודעים אצלנו לדרוש, פי העובד צריך לחיות על עבודתו, יודעים לבקר את המשקים העמוסים דפיציטים, ולשם מוסר והוכחה מציינים למזפת את אותם האפרים או המשקים הקיבוציים שהצליחו, ואינם מבינים פי גם ההצלחות האלו בנס הן תלויות, ושהישוב שלנו, כולו כמו שהוא, עוד טרם הצליח במובן הישוי-פלפלי, עוד טרם עמד על רגליו, טרם מצא את אפשרות-קיומו. עוד אינם מבדילים אצלנו בין הכנסה מקרית ספקולטיבית ובין ההכנסה הטבעית של המשק. למשק בטוח בקיומו ובהכנסתו הטבעית עוד לא הגענו, להנתנו.

גם בארץ אשר אדמתה מעובדת מדורי דורות ויש לה ההלכה והמעשה המסורתיים שלה, ועובדיה לא מתמזל באו, גם שם עדיין מצבו של עובד האדמה אינו איתן, וכל ממשלה, אף הנחשלת ביותר, יודעת את חובתה לבוא לעזרתו — מלבד עזרת הקרדיט הממלכתי — בחקירה מדעית בלתי-פוסקת, בהדרכה, בהמצאת חמרי זרע, מכשירי עבודה, רפואות, בתחנות נסיון ובהשפלה חקלאית. ובארצנו, בישובנו, אשר החקלאות שבו מתחילה מר' ליב המלמד של מנדלי ה„מומחה לחיטים“, אשר הפל, ממסד ועד הטפחות, מן העבודה עצמה ועד העובד והמנהל, הכל היה צריך להיבנות מחדש. בחינת יש מאין, איפה היתה העזרה המוגשה לעובד, למען לא ישא הרוח את עמלו? מי הדריך את הפועל החדש, את התימני, את הפועלת, מי דאג לסקל מעל דרכם את אבני-הנגף היתירות? איפה הם מוסדות העזרה החקלאית, אשר העם נתן לבני-חלוציו? לאן יפנה האכר כשהמגפה הויה בבקרו, לאן יפנה הירקן כשמזיק מתנפל על ירקותיו, לאן יפנה הפלח כשהכפרים מכרסמים את יבול שדהו?

במדינות שרוב העם אינו יודע קרוא וכתוב משוטט האגרונום

המחזוי, המדריך־הנודד, ודופק על פתחו של האָכר, ומערים תחבולות איך להלעיטו את הידיעות החסרות לו, איך להרכיב לו את פרי החקירה והחידוש החקלאי. והפועל העברי, הדופק על כל השערים, הבוחן ומחפש — הימצא פותר לשאלותיו, המדריכות את מנוחתו, לא לשאלותיו הנצחיות, כי אם לאלה שבאו אליו מתוך עמל העבודה והדאגה להצלחת המשק?

הנה נפתח מקצוע חדש בחקלאות שלנו, פרי עבודתו של העובד החדש — גידול ירקות. זה שנים אחדות שאנו מתעסקים בו, ואפילו בהצלחה ידועה ובתקוות. וכל שנה אנו מחפשים מחדש זרע באשר נמצא, בחנות המכולת הערבית, אצל חננני שבא מדמשק, על ידי משלוח מקרי של מפר בחוץ לארץ, אצל האָכר „ניסה“ לגדל בעצמו זרע; ושנים על שנים זורעים אצלנו דוגמים של כרוב וכרובית, סלק וצנון בשורות ישרות ומסודרות להפליא, ובהשקעת־כוחות רחבה של עבודה „מודרנית“ — ויש שהם מביאים לנו רק פרחים ולא פרי, ומוצצים את הלב על אי־פוריות עבודתך, על כספך אתה או על כספי הציבור אשר אכלת. ושוב אתה ממשיך קיום עלוב, חצי־רעב, מלא בושה וכלימה, בחוסר אמונה וכבוד לעצמך ולעבודתך, ואתה חוזר ומשקיע את עצמך בעבודת־פרך עקשנית, שאינה יודעת מרגוע, המלאה דאגות וטרדות מפלי קורטוב קורת־רוח והרחבת־הדעת, והיא שצריכה ויכולה פאילו למלא את אשר החסירו התנאים האופטימיים שבהם אתה עובד. הצריך מי שהוא לדאוג לזה, כי לעובד העיני־גנימי, לתימני במחנה־יהודה, לקבוצת־הפועלות יהיה זרע טוב, מין מתאים? אין דבר. הישוב הולך לו בדרכו ועושה לו את שלו, והעובד מנפץ את ראשו אל הסלע; מנת־חלקו דפיציטים ומפח־נפש, ואשמת אי־פוריות העבודה על ראשו תחול.

והאָכר־הפלח הגילילי שלנו, זה שכל השנים פרע תחת נטל העבודה הקשה, נמק בעניו ודלותו, ובקושי היה מוצא את לחמו — לא מן האדמה שנתנה דפיציטים, כי אם על ידי כל מיני „עבודות זרות“ — העֶזר לו מי לזרוע חיטה ושעורה טובות, בחוננות, בדוקות? הלימד אותו מי מחזור זרעים נכון? ההיה לו מקום להשיג פלי־עבודה מתאימים, פרה חולבת, בהמת־עבודה טובה? האם היה לו עזר אחר ומדריך אחר, מלבד פועלו, הפלח השכן?

בכל פינה שבישוב אשר תפנו, תמצאו את העובד הבודד, המחטט ומחפש דרכים איך להרים את העבודה ואת פריה. זה מנסה לאקלם מין צמח

חדש, זה בוחן או מתאים איזה כלי חדש, זה מגדל בני-מין שונים לבחינה ולבירור, זה מנסה אופן-עבודה או סעיף-משק שעוד אין לו מהלכים. בכל פינה תמצאם, את העמלים האלה, כל אחד בשאר-הרוח המיוחד, אשר חונן בו, וב"שגעון" המיוחד המפעם אותו. כל אחד במקומו הוא לא רק פועל הצריך למלא את יום עבודתו ולדאוג — ועוד איך לדאוג — למחיתו, פי אם גם חוקר ובוחן, ואיניציאטור וסדרן ותלמיד. וכל זה הולך ומגשש קיר מבלי למצוא נקודת-משען. למה היה כל המרץ השכלי והנפשי הזה עדול להביא? ועכשיו — "מה-צחיקה תחלקה ומה-מקללה, אם פרדות קאלה"...

האכן זהו גורלו של ה"מתמיד החדש"?

"עבודה זולה". לא רק המשק הפרטי של פורמינו ובעלי פרדסינו אינו יודע בסיס כלכלי אחר, כי אם גם יצירת הישוב עצמה בנויה על יסוד זה — חסכון ועבודה זולה. הישוב החדש שלנו, של חובבי-ציון, של הציונים ואפילו של ה"נדיב" — שואף להיות "מעשי". ומעשיותו היא מסוג זה שאינה יודעת מעזרה חקלאית, הדרכה מדעית, חקירה נסיונית. כל אלה הם בשבילו מותרות, לופסוס, הוצאה בלתי-פרודוקטיבית, הרובצת לפתח הרכוש הציבורי. ומזה צריך, מובן, לברוח כמטחוייקשת. המישיבים שלנו עסוקים רק בדבר של ממש: העמדה על הקרקע. כל השאר יבוא מאלינו; הקנין הפרטי — הוא יחולל נפלאות, הוא יברא את המשק הבריא, המצליח, המכניס רנחים. עצם המושג "אגרונום" משמש בארץ חומר למהתלות ובדיחות. הנשנה בארץ אפשרות קיום לאגרונום שאינו פקיד ומנהל משק? הישוב שאין לו כל צורך בעובדים מדעיים, הוא ידע להציע לפני האגרונום הצעיר שבא לארץ, חסר-כל-נסיון והכנה מעשית (אגרונומים מומחים לא באו ולא הובאו) רק משרת מנהל או משגיח, ועשה אותו לקלס ולשנינה בעיני החברה, השמחה לאידו.

ככה הבין העם החכם והנבון את בנין הישוב. התימשך גם הלאה דרך זו? התישאר העבודה להיות מוצגה למטרה לחיצי הטבע, לפגעים ופזרענויות, באידיעה ובאי-תרבות? היוגש גם ליצירת הישוב הלאומי — תוך תוכו של העתיד — בחשבונות של חסכון מסוג זה?

הרמת החקלאות היא לעובד החקלאי לקיומו, לעתידו ענין־חיים לא פחות מאשר יצירת סדרי החברה. מבלי קידמת החקלאות והרמתה הרדיקלית אין תקומה לעובד. והדרישות לשיתוף המדע בישוב במידה רחבה, ליצירת המוסדות והמפעלים, להרמת החקלאות ולהפצת השפלה חקלאית, צריכות להיות חלק בלתי נפרד מדרישות העובדים.

בראשית העבודה הישובית השיטתית צריכה להינצר מערכת מפעלים אשר תוסיף להתרחב ולהסתעף, ברחב ובעומק, עם צמיחת הישוב: תחנות־אקלים לנטיעות, ירקות ופלחה, משתלות מרפזיות, המספיקות שתילי עצים בריאים ובטוחים, מרכז להמצאת זרעים ובחינתם, מוסדות אנטומולוגיים למלחמה במזיקים, לבורטוריות חקלאיות, המצאת זבלים ובחינתם, תחנות נסיון, שדות וגנים לבחינות במחוזים השונים מנחל מצרים ועד הלבנון, רפתים לגידול גזעי־חלב ובהמות־עבודה, עזרה וטרנינרית, מוסדות נסיון לתעשיית־שימורים של פירות וירקות, לתעשיית־חלב, נסיונות של בניה מתאימה לצרכי הישוב, הזמנת פלי־עבודה ובחינתם, קורסים חקלאיים, מדריכים נודדים, ועוד ועוד.

על ידי יצירת המפעלים האלה יפנס לארץ חבר של כוחות מדע מעולים, אשר פעולתו תהיה ניפרת בכל ענפי העבודה הישובית, אשר יכניס זרם של דעת, מרץ ואיניציאטיבה. ביחס לכוחות האלה אין להשתמש במידת הקימוץ. ביד נדיבה צריך המדע החקלאי והכשרון האישי להיזרע בארץ, לבל יהיה לריק עמלנו.

אולם, האם רק העזרה החקלאית היא לבדה חסרה לנו בישוב? האם רק להצלחת המשק חסרים אצלנו התנאים האלמנטריים, ולאדם עצמו, לחייו, לבריאותו, להגנה מפני פליטות והתנוונותו האם דאגים אצלנו? האם נחשבת דאגה זו לאחד החובות היסודיים של הישוב?
קשה לדבר בנידון זה. זהו אחד הליקויים הכי־מעציבים בישובנו. חטא חטא הישוב, ואף החדש בכלל, לחלוציו, עד היום. ואף צמצום האמצעים אינו מכפר על דלות המושגים, אשר התגלתה פה בכל עומקה.

במידה ועומה של אקונומיה אביזנית וחסרת-היקף מדדו אצלנו כל צעד לעבודה סניטרית. והתוצאות? ביוקר רב שילם הישוב בעד הקימוץ הלאומי הזה. מי מאתנו לא ימנה מקרי מות של אנשים קרובים לו, שרק חוסר עזרה מדיציניתי מינימלית בארץ גרם לכך? וכמה נשארנו בעלי-מומים מחוסר ריפוי מתאים? האם לא היה הגליל התחתון, תקופת הקדחת ומגפות וצפוי-התנפלויות עזוב במשך כמה שנים מבלי כל רופא? הבאנו לארץ את התימנים, למען החיותם, הרימם, הבריאים, והפקרנום לגויעת-תחלואים. הנזכיר את קרבנות השמירה היתירים, אשר ימים ומצת-לעתים נעו עד בוא העזרה המאחרת? היש צורך פה בינינו לפרש מה הם תנאי ההבראה של הפועל, של התימני (גם אחרי עזרת קופת-חולים שלנו, שהראתה לנו אמנם בשעת המשבר, עד כמה כל עבודה מסודרת ומסורה, בתנאים הכי-דלים, מסייעת להצלת נפשות)? הלא גם בתי-החולים שלנו מתקיימים בנס וסגורים רוב ימות השנה על מסגר. ועל איכותם אל נדבר. אנו הלא מפירים תודה גם על המעט שיש, ויודעים את תנאי קיומם. וזה בארץ שתחלואיה מרובים, שההתאקלמות גוזלת כל כך הרבה כוחות, שכל פיבוש צמדה חדשה מלווה במחלות, שפיתוח אדמת-בור גורר בה התקפת-קדחת.

ובערים, מרכז הפילנטרופיה העברית מפל קצוי תבל? הנך עובר בחוצות ירושלים, צפת, טבריה ורואה את הילדים, ילדי ארץ-ישראל העלובים, אשר טיפת חלב אינם רואים, עם חיורון-פניהם, רפיון-בשרם, רזון-עצמותיהם. ואיך-אונים לעזור ולשנות, אתה תוהה על הכל: מה ה"לאומיות" שלנו, המהוללת, איפה הוא החוש העממי, היכן הם הקשרים, קשרי-אדם, בין האינטליגנציה הלאומית, ה"דמוקרטית" ובין ה"המוף"? האין אלה שני עמים זרים מנוכרים ומתנפרים לפניך? איה, לאחרונה, הרחמנות היהודית?

על העזרה המדיציניתי בארץ ומצבה, על גובה הכוחות ותנאי התפתחותם, על דלות האתמוספירה המדיציניתי, המעכבת בעד עליה והשתלמות יש עוד הרבה לספר, אולם טוב היה אילו היו עושים את זה אלה הקרובים לדבר ממנו.

חייבים אנו, כולנו, לדאוג, פי המושגים והערכים בנידון זה ישונו

כליל.

בשביל עם כעמנו, אשר תנאי הקיום האיזמים עשו בו שמות מפל צד במשך מאות שנה, בתנאי עבודתנו אשר החליצות וההתאקלמות דורשות את כל המאמצים, ותחלואי הארץ ותנאי החיים הקשים גוזלים את מיטב הפוחות — לא צריכים עניני בריאות העם להיות מן האחרונים. אולי עתה, עם לקח המלחמה העולמית, כבר הגיע הזמן לכל האדם, פי במקום ההרס והאבדון השיטתי, במקום הבירור הסיסטמתי של הפוחות הכי-בריאים למען הקריב אותם למולך — תבוא דאגת הבריאות של הדור ההווה והדורות העתידיים, שכנגד הפרוצס של פליון האדם וניונו תבוא העבודה המסודרת לחיזוקו ולהבראתו, ובמקום נורת-המלחמה — הנורה לבריאות-העם. האם עוד לא בא הזמן? בכל אופן, אצלנו, אם חסים אנו על מעט הפוחות שיש בארץ, על אותו הקיבוץ הקטן, בערים ובמושבות, שעלו לנו כל כך ביקר, אם רוצים שהפוחות שיכנסו לארץ לא יתבזבוזו לריק, אם רוצים בפוריות החיים והעבודה — צריכה אזי הדאגה הסניטרית לתפוס מקום בראש פוחות מדע מהמדרגה הראשונה צריכים להיכנס לארץ, מוסדות-חקירה מדעיים, השגחה סניטרית, בתי-חולים מודרניים, בתי-החלמה, בתי-ילדות, מוסדות להזנת התינוקות, להמצאת הלב מפוסטר, מרחצאות עממיים — צריכים להיפתח. שורה של מוסדות וכוחות מאוחדים אשר יספיקו את העזרה הדרושה להבראת הארץ, ויבראו את האתמוספירה הרצינית של עבודה מדעית, שבה יהיה מקום לרופא הטוב, לרופא הגדול.

הלשכה הציונית הסניטרית צריכה ללוות את הבא לכל המקומות החדשים אשר ילך, ועבודתה צריכה להיעשות בכל אותה האחריות, שציפור העובדים עושה את עבודתו הוא. זוהי החובה, אולי הראשונה שבחובות, נגד כל אלה שלהם אנו קוראים ולבואם אנו מחפס.

ועוד סעיף אחד של העבודה בארץ, סעיף עזוב לגמרי, תובע את עלבוננו ודורש את תיקונו: זוהי העבודה התרבותית העממית. עבודה תרבותית בארץ פירושה עד היום הזה — בתי-ספר. מחוץ לתחומי המושג הזה לא יצאנו.

(מאמר מוסגר. אפשר שגם בפינה זו, בתרבות ה"רשמית", רשותם

של המורים ועסקני החינוך, יש לפועל מה לאמור, וצריך שיאמר. הפועל עכשיו כבר אינו הרנק הנודד. שאלת חינוך ילדיו כבר מעסיקה, מדאיגה וגם מטרידה.

ומה הם בתי-הספר שלנו במושבות, ולמה הם מתנכסים, ומתו הקשר שביניהם ובין החיים של העובד ועתידו — זוהי שאלה מרה, הנשאלת כבר חרש באהלינו, ואשר בהכרח עוד ישובו אליה לא פעם. אולם זוהי פרשה (לחוד).

מה נעשה בארץ למען הקל על הבא מחדש את רכישת העברית? זה היה ענין של יחידים, של קנאים, של מתנדבים. בחלקנו אנו, הפועלים, נפל הגורל, גורל הכבוד אמנם, של הפצת השפה בפי חוגים עממיים, משוללי הידיעה. וכל הפאב הפרוך בעקב אי-הידיעה: צמצום החיים, מרירות הלבבות, ההתנכרות והמכאובים הפנימיים — הורגש במחננו שכס אחד. רבים בנו היודעים על עצמם ועל בשרם או על קרובי נפשם את לבו הדני של האדם הבא לארץ ולשונו אינה אתו, את מצב הנפש של האם הרוצה לדבר עם ילדה עברית ולשונה מגמגמת, את המרטירולוג הקשה של האדם הגזול במשך שנים מרגעי מנוחתו הדלה למען תפוס את פירווי השפה מבלי מורה, מבלי ספר-לימוד, מבלי כל עזרה.

ומה יהיה להבא, כשיבוא זרם העולים הצפוי? האומנם יותן לו לגווע בצערו, באי-ידיעתו? האומנם יעוכב הפרוצס ההיסטורי של איחוד העם ותחייתו הכלכלית והתרבותית על ידי צרות האפקים והמושגים, על ידי חוסר החוש העממי, על ידי חוסר אנשים נאמנים, מחוננים, עובדי העבודה התרבותית בעם?

גם במדינה ששפתה שולטת בכל ענפי החיים, יודעים להגיש לאמיגרנט את העזרה הדרושה בלימוד השפה.

ואצלנו?

חובבי-ציון ידעו לפני כמה שנים להוציא חוברת ללימוד ערבית. איפה היא החוברת הראשונה ללימוד הדיבור העברי, אשר העולה יקחנה אתו בעלותו על הספינה, איפה הוא ספר-הלימוד לגדולים, איפה הם המכשירים האפשריים, העוזרים להקנות את ידיעת השפה, אף מבלי ידיעת בעלים?

אכן, גם זהו לופסוס, אחד המותרות „היקרים“, פעורה אַגריקולטורית, פעורה מדיצינית.

והשפלת העם אינה, מובן, שאלת הלשון בלבד. די לזפור את המצב העלוב של הספריות בארץ (מן הספריה העממית במושבה ועד ה„בית נאמן“¹), להתבונן אל מצב ההשכלה של הדור הצעיר גומרי בית-הספר, הנשארם אחרי-כן מבלי כל המשך לימוד והתפתחות. ואין כבר לדבר על דבר מצבה של ספרותנו והתאמתה לצרכי התרבות של הקורא, שואף הדעת. האומנם צריך להשלים עם המצב, שאפרות ובורות הם שמות נרדפים? לא ולא. על בערות לא תיפנה האפרות העברית, לא תיפנה פנסת ישראל, לא תיפנה פנסת העבודה. „וכל בניך למודי ה“ — ברכה עתיקה היא, שנתברכנו בה. ואל נתבייש בה, ואל נכזיבה. עבודה תרבותית עממית, רחבה ועמוקה, צריכה ללוות את כל עבודתנו הישובית. אמצעים ענקיים וגם כוחות אנושיים ענקיים, כוחות אהבה ומקירות צריכים לבוא לעזרת השפה העברית, לעשותה לנחלת-העם השב אל מולדתו, להשכלת העובד, לחינוך הדור הצעיר גם אחרי היפרדו מבית-הספר. שום אמצעים אל יהיו בעינינו גדולים מדי בשביל הקלת הפצת השפה העברית בפני הבאים. מערכת מפעלים תרבותיים צריכה להינצר, מיסוד בית-לימוד השפה לבאים ועד יצירת ספרות עברית לעם, במה טובה מחנכת, מוויאום אמנותי לאומי, ואוניברסיטה עממית, המתאימה לצרכי ההשכלה בארץ, לגובה התרבותי של העובד הארץ-ישראלי.

בחברה העברית הנבנית אין מקום לשתי תרבויות: לתרבות של המעמד העליון ולתרבות של שפלי-הרוח. היצירה התרבותית פולה צריכה להיות בתוך יצירת חיי העם, להיזון ממנה ולהזינה. קניני התרבות, המדע, האמנות והמחשבה, צריכים להיות נחלת העם. ואל תאמרו פי הדברים האלה רחוקים.

¹ [אחד משמותיה הראשונים של הספריה הלאומית בירושלים]

עבודה חקלאית-ישובית בירושלים ובקרבתה

בין העבודות השונות לתקנת ירושלים, להרמתה ולהבראתה צריכה ויכולה גם העבודה החקלאית לתפוס את מקומה. מובן מאליו פי אין עבודה זו צריכה להיעשות על חשבון עבודות כלכליות-עירוניות אחרות. פי אינה יכולה להעלות ארוכה לכל מְדַרְי ירושלים ולפתור את שאלת הקיום של המוניה הרעבים וחדוויים, פי אם להוסיף גנן חדש לעבודה הרבה הצריכה להיעשות, להכניס זרם מַחְנָה לתוך חיי העיר העתידים להיברא.

עיר זו עם אקלימה הנזח לצמיחה, עם עמקיה הפוריים, עם עציה העתיקים — ההולכים אמנם ונחרכים לעינינו בפראות הסביבה והשלטון הקודם, עם הכפרים מלאי הירק וגני-השלחין המקיפים אותה, לנו אין בה מפל זה כלום, רק חומות, חנויות וחרבות. והישוב העברי, הנמק בדלות ובדחקות, בחוסר לחם ואויר בין החומות של עיר זו רק שמועה שמע על דבר „קולונגס“, „קולוניסטין“ ופועלים. ורובו הגדול אף לא ראם, וחושב אותם לאחדים מן הדברים המוזרים בעולם, הרחוקים-רחוקים.

מלבד המקרה היחידי לפני ארבעים שנה, בראשית הינסד פתח-תקוה, לא נתנה עיר יהודית זו, לב האומה, במשך כל שנות עבודת הישוב, חומר אנושי לגאולת הארץ, אפילו באותה מידה שנתנה איזו עיירה זעירה ברוסיה או בגליציה. ולא רק שהישוב הירושלמי לא נתן משלו לישוב החקלאי, הוא גם לא קיבל, לא ינק ממנו ולא ראה אותו מקרוב. נחוצה היתה „גזירה“ של גִּמְלֵפֶחַה בימי הארבה, למען אשר חלק מבני ירושלים יראה בעיניו את אחת המושבות. ואפילו בני „הישוב החדש“, חניכי בתי-הספר, היוצאים אולי לפעמים לטיול למושבה, אינם הרבה יותר קרובים לישוב מחניכי החדרים והישיבות. אף הם, בני הארץ, לא נתנו מתוכם שום עובדים בשביל גאולת הארץ (אפיית למדי היא אַנְקִיטָה אחת שנעשתה בין חברי אגודה ציונית מבני הדור הצעיר. מששים חברים ראו רק שמונה בעיניהם מושבה עברית).

הכנסת עבודה חקלאית בירושלים, זאת אומרת, לברוא קשרים חיים בין העיר ירושלים ובין ישובנו הקרקעי עובד האדמה, להמציא לחלק

מתושביה אפשרויות של עבודה פוריה, של קיום אנושי, — מבלי להיות תלויים בעזרה וצדקה — של התאזרחות קרקעית; להכניס לתוך ירושלים חוג חדש של תושבים, מאנשי הישוב החקלאי העובד, הפובש, השואף ליצירה מעשית, לברוא בקרב הימים בירושלים מעמד חדש של חקלאים עירוניים, גננים, ירקנים, שתלים, מגדלי בהמות, עופות, דבורים.

אולם לא רק ערך כלכלי וחינוכי ישנו לעבודה זו בירושלים, פי אם גם ערך מדינית־תרבותי — אם אפשר לאמור כך. יצירת תנה לאומית יפה בקרבת העיר, סידור גנים יפים על יד בתי־הספר, ואף גם על יד הישיבות ושאר המוסדות העבריים הציבוריים (אולי גם לא רחוק היום שיגשו אצלנו לסידור גן בוטני לאומי); סידור מחלבה גדולה הממציאה חלב מבריא מפוסתר לתינוקות, משתלה טובה, הממציאה שתילי עצים, ירקות ופרחים לשכונות החדשות אשר תיבנינה, נטיעת חורשת הרצל, שתהיה ראיה לשמה, בקרבת העיר, הכנסת הירק והצומח לכל פינה עברית, סידור חנויות הגונות, אשר תמפורנה ירקות, ביצים, חמאה, גבינה משלנו, פרי העבודה העברית. כל השיפור הזה של העיר הראשון בארצנו, כל התיקון הכלכלי והרוחני הזה בחיי תושבי עירנו, כל זה יבוא ויעיד על ערפנו הציביליזטורי, על פוחנו התרבותי, היוצר, אולי לא פחות מאשר הקמת בתים לתורה ולמדע.

מקצועות החקלאות, אשר יש להם מקום ועתיד בירושלים ובקרבתה הם: גידול־ירקות, החזקת בקר וצאן, תעשיית החלב, גידול עופות, גידול דבורים, גידול משתלות של עצים ופרחים, תעשיית־שימורים של ירקות ופירות.

גידול הירקות מעסיק בסביבות ירושלים עם רב. כפרים רבים, ביחוד אלה אשר תנאים נוחים להם: מים, גבעות זבל של דורות, אקלים יותר חם בעמקים — חיים על עבודה זו. ואף על פי כן כמות הירקות מצומצמה ומחיריהם גבוהים מאד. יש עוד די מקום לקיום ציבור של ירקנים יהודים וכמו כן להרחבת המקצוע ולהעלאתו על ידי עבודת־חקירה נסיונית, בחינת מינים והכנסתם וכו'. הכנסת המקצוע הזה במידה רחבה ובתנאים רציניים צריכה לפעול לטובה גם על הספקת המזונות של ירושלים. אפשר לקוות בבטחה כי אחרי עבור שנות עבודה ונסיון, ובכשננו לנו חלקות־אדמה

מתאימות יצליח בידינו לנטוע את הענף החקלאי הזה ולברוא בירושלים וסביבותיה מעמד של ירקות בטוח בקיומו.

הספקת ותעשיית חלב כבר תפסו מקום רב בירושלים, אף בישוב היהודי. ועם ריבוי אוכלוסיה וצמיחתה בעתידה תצמח גם תקומת של המקצועות האלה, אם כי המספוא ושאר צרכי ההספקה של בהמות-החלב, יצטרך להיות מובא ברובו מן החוץ. המתלבה של המושבה האמריקאית יכולה לשמש בנידון זה דוגמה יפה, ואף הצבר בלי קוצים והאספסת והתירס המפסיקאי באים בחשבון. התפתחות המקצוע הזה, מלבד פרנסת העובדים, חשובה עוד לנו ביחוד בשביל בריאות התושבים, הקלת החיים, טיפוח התינוקות והילדים.

גידול משתלות ופרחים ודאי לא יתפוס מקום רחב בשנים הכי קרובות. אולם אפשר לקוות, כי עם בנין שכונות חדשות, עם נטיעת גנים וחורשות — תבוא גם הדרישה, ואזי תפרנס עבודה זו את בעליה בהרחבה. התחלה של עבודה זו צריכה להיעשות בהקדם, באשר היא תעזור לנו לתת את הצורה הנאה לשכונותינו, לחצרות מוסדותינו.

על יד המשקים החקלאיים ימצא מקום גם לגידול עופות. חלק מהמוזנות ימצא להם משיירי הגן, והכנסה של החזקת עופות בעיר תשלם את הוצאות המזונות אשר יקנו.

גם לגידול דבורים ימצא מקום בירושלים. לפי דברי הבוטנאי א. ראובני מרובים צמחי הדבש בסביבה זו, ואף גן-הירקית יוכל להיות לעזר בענין הזה.

עם התפתחות המקצועות האלה יפתח אולי מקום גם לתעשייה חקלאית, לשימורי ירקות ופירות. בסביבות ירושלים מרובות הנטיעות של זיתים, תאנים, גפנים, חבושים. יעלה אולי בידינו להכניס לתוך ירושלים גם את ענף-העבודה הזה, שערפו הפלכלי בשביל העיר יוכל להיות רב מאד.

ההצעות המעשיות לעבודה חקלאית בסביבות ירושלים תהיינה בהכרח מצומצמות מאד, כל זמן אשר רכושנו החקלאי בחבל הזה הוא כל כך דל. בשום מרכז עירוני בארץ — מלבד אולי חברון, אין התאחותנו כל

כך מועטה עדיין פאשר בירושלים. הערים יפו, חיפה, צפת, טבריה הן בכל זאת מוקפות נקודות של אדמה עברית. ועוד דבר: כל מרכזי החקלאות האינטנסיבית בירושלים נמצאים בקרבת המעינות, והמים הם הם שנותנים את האפשרות לקדם את העבודה ולהרויח ממנה. ואדמות פאלו, אדמות שלחין, אין בידינו כלל: ברי הדבר שרכישת חלקת אדמה עם מים במידה מספיקה רק היא תתן לנו אפשרות של יצירת משק יפה בסביבה זו. נקוה כי לזה יושם לב. ולפי שעה מוכרחים אנו להתאים את הצעותינו ועבודותינו המעשיות הקרובות לאלה האדמות שישנן ברשותנו, ולהשתדל לברוא בהן את התנאים המינימליים לפחות, להצלחת העבודה. בבורות חצובים גדולים, אשר יכולו הרבה מים, צריכים לבוא לעזרתנו. בעזרת בורות כאלה ומשאבות של יד או סיסים עולה בידי הגרמנים לסדר את גניהם (שגללר, ביתר החילים הגרמני). באדמות הרים שיסדרו אותן דרגות-דרגות מיושרות נפתרת שאלת המים ביתר הצלחה, מהבורות הגדולים, הבנויים בטרסות העליונות, יורדים המים על ידי צינורות ומשקים את הטרסות התחתונות. באופן כזה נעבדים במנזרים אחדים בהרים גנים יפים למדי.

ואלו הן העבודות אשר בהן אפשר להתחיל בימים הכי-קרובים, לפי האפשרויות הקרקעיות המצומצמות אשר בידינו:

א. באחת החלקות אשר ברשותנו: „בקעה“, „עמק רפאים“ או „תלפיות“, יש לסדר משק של מחלבה וירקות על שטח של 10—15 דונם. את שאר המקצועות יכניסו במשך הזמן. משק זה צריך להיות נקודת-המוצא של העבודה החקלאית בסביבה. בו ימצאו עבודה עשרות אחדות אנשים מבני ירושלים ובנותיה, בו יקבלו בני ירושלים הרוצים בעבודת האדמה חינוך חקלאי שימשי. הוא ימציא לתינוקות ירושלים חלב טרי ונקי — אולי גם מפיכתר — הוא ימציא לסביבה זרעים, שתילי עצים, שתילי ירקות ופרחים; הוא ישמש גם מרכז של חקירה ונסיון חקלאי-שימושי בחבל הארץ הזה, החדש לנו במובן הזה לגמרי.

ב. „בקעה“ יש תקוה כי שאלת המים אולי תיפתר בהצלחה על ידי חפירת באר מים חיים, בקרבת אדמתנו, ובאותו הגובה בערך, בחצר

כומר ינני כבר נחפרה פעם באר, בשנת תרס"ג, על ידי המהנדס האנגלי הונד בעומק של 30 מטר בערך (באר זו ראיתי נעולה בימי שלטון התורכים). אפשר לחשוב, שגם הטמפרטורה ב„בקעה“ היא יותר גבוהה מאשר בתלפיות, מה שחשוב ביותר בסביבה זו בשביל גידולי ירקות החורף. לתלפיות יש היתרון של שטח מישור יפה, נקי כמעט מאבנים.

ב. מלבד המשק הקבוע הזה, הדורש השקעת סכומים גדולים (בריכוז, בנינים, רפתים, אינבנטור חי) יש עוד מקום בירושלים לשורה של משקים ארעיים, אשר ערכם הישועי והחינוכי יכול להיות רב בשנים הראשונות. עד שתיפרא האפשרות של עבודה ישובית יותר יסודית. אלה הם משקים לגידול ירקות ולמשק ביתי קטן על ידי קבוצות פועלים מן המושבות על אדמת המגרשים השייכים לנו בעיר, ובאדמות אשר ודאי תיקנינה בזמן הקרוב בשביל מוסדות ציבוריים שונים. פסידור מוצלח, באפשרות לעבד מגרש אחד במשך שנים אחדות פסדרן, בחציבת בורות הגונים למים, אפשר לקוות שקבוצות אלו תוכלנה להתקיים על פרי עבודתן.

הערך החינוכי של הכנסת פועלים ופועלות לעבודה בירושלים, של יצירת עבודת-אדמה עברית בסביבת בני העיר, בתוך השכונות העבריות, ליעני הדור הצעיר וילדי בתי-הספר — מובן מאליו. מציאות ציבור עובדים חקלאים בתוך העיר ובקרבתה עלולה לעורר פוזות נרדמים, להכניס את התוכן הצינוני, החינוכי, תכני העבודה, כיבוש הארץ וההתאחוות לתוך החוגים העירוניים. בעבודת הקבוצות האלה יתחנכו גם עובדים מועילים בשביל העבודות הישוביות היותר רחבות, אשר נגש אליהן בימים הבאים.

הקבוצות האלו, פשהן לעצמן, תמלאנה גם חלק חשוב מהעבודה הנסיונית החקלאית בסביבה החדשה ויתנה במידה ידועה עבודה גם לבני העיר ובנותיה, ותשתפנה אותם בעבודתן.

קבוצות אחדות כאלו יכולות להסתדר מבלי קושי רב בקרדיטים בלתי-גדולים (5—8 אלפים פרנקים לקבוצה במשך השנה הראשונה) ויש יסוד לקוות שאחרי הנסיון של השנה הראשונה, הפרוכה תמיד בנסיונות ומכשולים רבים, תוכל קבוצה זו לעמוד על רגליה ולחיות על עבודתה.

ג. עבודה חשובה ומיוחדת במינה יש לפנינו בהרמת החלבנות המקומית. פה אין לפנינו יצירת יש מאין, כרגיל, כי אם חיזוק היש, סיוע

וסעד לקיים העלול להתפתח. לפני המשבר היו מונים בירושלים כ־80 משפחות שהתפרנסו על מקצוע זה. במשך השנים האלה נתדלדלו מאד ובקרבם וצאנם נתמעט בתכלית. החלבנים צריכים עכשיו להסתדר בתור אגודה כלכלית, ועל המוסדות הציוניים להמציא להם באחריות הדדית קרדיט מספיק על יסוד מסחרי, למען אשר יוכלו להגדיל את צאנם ובקרבם. בשנים פאלו, שהמספוא עולה כל כך ביוקר והבקר בארץ הולך ומתמעט, יש חשיבות רבה להחזקת המקצוע הזה. עזים וכבשים אפשר לגדל בירושלים, המוקפה גבעות עטופות דשא במשך הרבה חדשים בשנה, והכנסתם עכשיו טובה מאד.

זה יהיה מפעל כלכלי רבי-הערך להרים משפלות חלק נכבד מתושבי ירושלים בעלי ידיעה ונסיון, אשר היו רגילים להתפרנס מעבודתם. אם הנסיון הזה יצליח יהיה גם מקום להמשך של מפעלים בדרך זו. עזרה לסידור תעשיית החלב בירושלים ומכירה משותפת של תעשיית החלב.

ד. מלבד החשיבות החינוכית של סידור גינות עבודה על יד כל בית-ספר בירושלים, אשר כבר הצעתי פעם, ואשר כבר הוחל להתגשם במקצת, הנני מצא לנחוץ להציע שעל יד בית-הספר לבנות תסודר גינה במסשטב יותר גדול, אולי גם בתוספת של משק-בית קטן, שבה תעבודנה בשכר מספר בנות מאלו שגמרו את בית-הספר והראו את נטייתן לעבוד את עבודת הגן. המעבר לעבודת האדמה מתעכב הרבה בשביל בת ירושלים על ידי זה שהוא קשור בהכרח עם עזיבת הבית והיציאה למושבה. צריך לתת להן את האפשרות לעלות על דרך העבודה מבלי ההכרח הזה בהתחלה. אלו שיש להן נטיה רצינית לעבודת-האדמה צריכות להתאמן בעבודה וללמוד אותה קצת למעשה, ואחרי כן יקל להן למצוא את דרכן בחיים, אם בצורה עירונית ואם כפרית. ואף אם לא כל אלו שתעבודנה בגינה זו תישארנה בתוך העבודה החקלאית ומהן תעבורנה אחרי כן להוראה וכו', לא תהיה העבודה לשוא. הן תביאינה אתן את החינוך בעבודה וידיעת הצומח אשר רכשו. עצם מציאת גינה זו, מציאת פינה לעבודה חיה לבנות המקום, יהיה לה ערך חינוכי רב.

מוסד כזה יכול להסתדר בתקציב שנתי של 4—6 אלפים פרנק, לפי

מידת רחבו.

האפשרויות המנויות כאן אין בהן כדי לסמן את התמונה הרצויה והאפשרות של עבודה חקלאית רחבה, זוהי רק התחלה, התחלה הכי קטנה. והאפשרויות הרחבות תבואנה רק עם רכישת אדמה חדשה, ובעיקר אדמת־שלחין. אזי ידובר לא רק על דבר סידורים של חקלאות עירונית בירושלים, כי אם על דבר „ירושלים מושבות סביב לה“.

תרע"ח.

עַל הַחֲרָבוֹת

לנשמת קרל נָסֶר

שמו זה כבר היה לאגדה. לאחת האגדות החדשות של עליית השחר לעם השב. בעודי בילדותי קלטתי מתוך ספרים חביבים, המספרים על ארץ התקוה, את ציור מצבת קבורתו בקצה שדירת ברושי־הבכות אשר במקוה. והדברים החרותים עליה: „יעקב נטר. מקוה ישראל פֶּוֹנְנוּ יְדִיו“, נחרתו גם בלבי, לב ילד. ובין הרשמים החיוניים השונים, רוויי קסמי הגאולה, אשר היונו את הנפש והצעידו את רצון החיים, היה גם זכרו וזכר מפעל־חיינו. ומה זה היה לי, כי שם זה, שם אחד המבשרים הראשונים, המפעמים את הלב ברחשי שמחה רכה, שמחת אור שחר, כי שם זה גורר רגשי צער ועצב וכאב, פאב מחפיר, אשר אין עליו תנחומים? מדוע זה כל ביקור על קברו, מיום בואי לארץ, מזפירני יחד עם חלוֹם היצירה והבנין, גם את החורבן והשממון, מעוררי הזנעה, הכרוכים אחריו?

כחידת פלאים נשארנו לנו היחידים, הענקים בני הדור ההוא, אשר חלוֹם־הגאולה המחודש היה מקופל בלבם פפרח בניצתו. אלה היו צבי קלישר, אליהו גוטמכר, משה הָס, נתן פרידלנדר, יהודה אַלְקֶלְעִי וחבריהם. את ראשית חזון־לבם ראו החולמים ב„כל ישראל חברים“, באנשי המפעל והמעשה, פְּרַמְיָה וחבריו. גם אלה היו מזיגת־פלאים בלתי־מובנה לנו, לבני הדור הזה. גאון עברי, מלחמת הגנה על קיום ישראל וכבודו, איחוד האומה,

„הקצת נרדמים“ בחכמת ישראל, גילוי האחים הנידחים בתימן וכוש, הפצת השפלה בכל רחבי העם, כל אלה עלו בלולים יחד עם תורת ה„כנסיה הדתית“, עם פמה מיני גילויים של התבוללות חיצונית. ההרגישו האנשים האלה בסתירותיהם בפוחות המתנגדים המתרוצצים בקרבם? מי יודע. בחיים שלטו מושגי הדור, אולם הפוחות הפנימיים העמוקים, מאויי-הדורות הכמוסים פרצו להם נתיב מפעם לפעם.

ומקרב הדור ההוא, הראשון לשואפי הגאולה וחזויה, הראשון גם ליצירת כנסת-ישראל מדינית בעולם, יצא גם הוא, המעפיל הראשון, המישב-החלוץ.

לא זכה נטר, לא זכינו גם אנו לביאוגרף אהב, אשר יגלה לפנינו את גלגולי-נפשו, כיצד נרקם בלבו החלום, וכיצד פתר אותו שעל שעל, ומה היה תגמול נפשו בחייו, אם תנחומת-התקוה או מרי-איש. מי יודע אם דאג לזה מי בתוך סביבתו, אם הבין מי לרוחו. לנו נשארה רק העובדה עצמה, האגדה-חידה: יהודי חדש, גר ורחוק, שב ממרחקים לארץ אבותיו לנעוץ בה קנה לגאולת העם העתידה. לנו נשאר גם שם המפעל, הרומז כפולות, מקוה-ישראל: קיוו, כינוס העם ותקנת העם.

עלה בגורלו האושר הבלתי-קל להיות הראשון, הראשון למפעל. ולא נשאר מפעל-חייו בודד, סוף סוף באו גם הממשיכים, אמנם לא מקרוב באו, מאשר הוא קיוה, לא מחניכיו, מבני הארץ. מרחוק באו, הוא עוד זכה לראות בעיניו ולקבל את פני הביילויים, לעודדם, לאמץ את רוחם. אולם מפעלו שלו מה היה עליו? איזו מארה שלטה בו?

מאות ואולי גם אלפי ילדים בארצות רחוקות שומעים בלב פועם את השם המרהיב ומנבא: מקוה-ישראל, וחולמים על קיבוץ גלויות, על עבודה ותורה, על חינוך של אפרות עברית בארץ העבר והעתיד. והמעטים בהם שחלומם לא עזבם והם עולים לארץ-ישראל לבקש פתרון לחלומותיהם, והנה: בית-ספר ללא תורה, ללא חינוך, ללא עבודה, ללא השפלה. החלומות והמעשים של היוצר, הכל הכל מכוסה בשכבה עבה של אבקי-שנים, שממון, אפס כל רצון וחיים. במקום נקודת-מרכז ליצירת

חקלאות בארץ — חוסר כל קשר בין המקום ובין הישוב החי. במקום השפלה — לבגטיות ריקה, קולטורה של מצרים, במקום דיבור עברי — גמגום צרפתי, במקום עבודה — השגחה על הנשים והילדים הערבים העובדים תחת שבת הנוגש. בית חינוך-אפרים מחנך לכל „תכלית“, רק לא אפרים ועובדים. הבית הראשון לקיבוץ גלילות מפיץ ומפזר את בני הארץ לכל קצוי עולם, הבית הראשון לבנין תקות ישראל עומד ומכריו בחורבנו על חורבן ישראל.

בני ביל"ו הראשונים שבאו לעבוד בארץ-ישראל, הם עוד מצאו בנטר מעודד וסומך. אבל מה מצאו יורשיהם הרוחניים של הביל"ויים ביורשיו של יוצר מקוה? הוי, הם דופקים על שערים נעולים. עשרות שנים נמשכו שורות של חלוצים בודדים לחונן אדמת-ישראל בידיהם, בזיעתם, במסירת-נפשם, הם כאבו את כאבם וכאב עמם, וביקשו מרפא באדמת-אבות, באדמת-עבודה. הם קיוו לסעד מוסרי, לחינוך חקלאי, מקוה נשארה נעולה לפניהם. חסד מיוחד היה דרוש מצד הפקיד למען קבל פעם פועל עברי. וקבלה מקרית זמנית של קבוצת פועלים עברים נחשבה לתקופה חדשה, אשר על פי רוב היתה קצרה מאד. לבנות הכפרים שמסביב נמצאה עבודה יום יום. אולם לבנות ישראל, הבאות ממרחקים לבנות את בית ישראל, להן אי אפשר היה להמציא עבודה... „מפני הצניעות“. זו הצניעות והדתיות המפורסמות, אשר פקדי „אליאנס“ נוטעים במזרח.

זהו גורל מפעלו של נטר. המוסד הראשון לתחיית העם ניתק את הקשרים בינו ובין העם החי. את נשמתו החיה החניקו. מטרתו נשכחה מזמן. וכי תשאל את מנהליו ומזרייו: מה מטרתו, מה ידעו הם להשיב. עצם קבלת המשכורת, קבלת פקודות מפריס, נתינת פקודות לערבים העובדים, שמירת צרמוניות ידועות — כל זה ודאי תעודת-חיים מספיקה להם. כל רוחות האביב שעברו בארץ לא נגעו עניו. ההתפתחות החקלאית בארץ אינה ניכרת בו. גם סערת-המלחמה בעד שלטון השפה העברית, אף היא לא השיבה את שכבת-האבק המכסה את מקוה. גם חילופי-גברא, שאליהם מפלל הציבור העברי מפעם לפעם, בתקוה לתיקונים — גם אלה לא הביאו

שינויים. הפל כמו שהיה, זה רבות בשנים. פכה רוצה הגורל ההיסטורי המר להתקלס בנטר, ב„כל ישראל חברים“, בכולנו.

האומנם הגיע כל זה למעפיל הראשון על שהקדים לבוא לפני זמנו? האומנם פכה נגזר עליו, פי מפעל חייו יהיה למעי מפלה, לחורבה ריקה, המטילה אימים בריקנותה, המעידה רק על התהום שבין רצון היוצר ובין מעשי יורשיו הגמדים, לסמל-בלהות, המעורר מחשבות מחרידות על גורלו, על גורלנו? האם לא תימצא היד החזקה, הברוכה, אשר בתנופה אחת תמחה את שנינת-השנים?

עשרות שנים פיטמו את מוחות ילדי ישראל ב„חכמת-מצרים“, עשרות שנים קרעו את ילדי ישראל מעל משפחתם, מעל עמם וארצם, עשרות שנים ביזבוזו את כספי ישראל מבלי כל תועלת לעם, ומעין-ברכה נהפך לאגם עבש, וכל זה בתור המשך של מפעל חיי נטר. האם לא יאמר פעם: די? האם לא הגיעה השעה, פי יזפור העם את נטר ויקים את זכר המת, החי על נחלתו, ויגאל את נשמתו החיה מאבק השממון והמות?

יפו, ל"ג בעומר, תרע"ח.

ממכתבים על ההתנדבות לגדוד העברי

א

זוהי התנדבות של הפועל. ככה לא התנדבו אחרים. פשניסיתי בראשית הימים להביע חלומות כאלו לפני שני הצדדים, היו שניהם מנערים את הצנם, ועכשיו במכתבים, בשיחות, ראיתי ונוכחתי — לאשרי — פי התנדבות הפועל אחת היא בכל מקום, בקשר הכיחוק עם העבודה ועם התנועה הלאומית הכללית, והידיעות החדשות הבאות מחוץ-לארץ (ובהן על דבר גדודי-עבודה וגדודי-נשים) מוכיחות פי לא שגינו, פי פיננו לאמת ההיסטורית. האם אין זה אומר לנו דבר-מה גם בנוגע לשאר הרגשות שעדיין אנו בודדים בהן?

ב

הייתי רוצה שתבין לי ביחסי לגדוד, כמו שאני מבין אותך. ואולם אין לי כל בטחון, כי גם אחרי דברי יוקל לך. בראשית המלחמה כתב א. ד. גורדון את דבריו על המוסר שיש ללמוד ממנה ועל דבר ההתעוררות הצפויה על ידה. לא הבלגתי על התחמצות לפי ולא נמנעתי מלצער אותי בדברים. עצם הטלת תקוות במלחמה היא בשבילי בושה וקלות־דעת. אילו היו שואלים אותי אם רוצה אני במלחמה זו על מנת לקבל בשכרה את ארץ־ישראל, לרשע זה לא הייתי מסוגל אפילו בשביל תקוות עתידנו. וגם עכשיו, אחרי כל מה שעבר, אין בעיני הדבר שאנו נקבל את ארץ־ישראל בזכות המלחמה — זכות יתירה. ואף על פי כן לא נסתלק ממנה. נעלמים דרכי ההיסטוריה.

ובכן הנהו „זיוף הלב“. הצד המלחמתי שבגדוד אינו נתפס בי. ה„ארור מונע חרבו מדם“ — שהוא בשבילי יפה וטוב לא רק בימי יהודה המפבי, כי אם גם במצבים ידועים של ההגנה העצמית ברוסיה — איננו עלול להיקלט הפעם בי, לא על פי תכונתי ולא על פי הגיוני. בראשית המלחמה פאב לי למה איני בחוץ־לארץ, ולמה איני יכול לקדש את שם האדם על ידי הסתלקות מן המלחמה, אף במחיר החיים. שמועת־השוא, כי ליבקנכט הומת על תעמולתו בעד ההסתלקות היתה בשבילי חג. גלתי ברעדה. הוצל כבוד האדם ואף כבוד התנועה, תנועת האדם האחרונה שעלה בגורלי לראותה בירידתה. ועכשיו אני מתנדב. אפשר שהגדוד הוא אסון כחלק מן המלחמה, אולם אני, הרגיל מעודי לראות את האנושי בבלתי־אנושי, את הנעלה בשפל ואת הרעה גם בטוב (איני חושב את זה לי לצדקה. האמנים וחזי הנפש חינכו את זה בנו דורות, ובי זה היה לתכונה, לעצם מעצמי), רואה הפעם פאסון את גילוי האושר. חיי הנפשיים התרכזו בנקודה אחת. אני כֵּלָּה פולי להתעוררות אנושית, ואם נדבר בתוכנו הרי נאמר: להתעוררות לאומית־אנושית וטיהור האויר מאותה העקרונות הרועשת, שמלוא כל הארץ כבודה. אין בי התמימות הקדושה לקוות, כי עיני תחוינה בתיקונו השלם של האדם, אבל בהתעוררות עילאה, המעלה את היחיד ואת הציבור, אני מאמין. ויבוא מקסם ההתעוררות מאין שיבוא, אני לא אשטה ממנו כמקסם כזב. אפשר, שאילו ראיתי אפשרות של התעוררות כפירה,

לשם יצירת חברת-עבודה חדשה, לשם פנסת ישראל חדשה, לשם העלאת האדם, לא היה לי צורך בגדוד לוחם. אבל ברור לי, שאלה יכולות לבוא אולי כתוצאה של איזו התעוררות גדולה, ולפי שעה הם רק גרעינים בודדים הזקוקים לקרקע מפרה. ועוד לי תפיסת חיים כזו האומרת לי, כי יש היסטוריה בעולם וגזירותיה ופקודותיה ודרכיה נעלמות. ואף דבר לוחש פי הנה הדרך שההיסטוריה חפצה לבחור לנסות בו את-כוח העם והתעוררותו. הייתה בי יושר-הקו המחשבתי לבזו להתעוררות כזו? לא. אין אני האיש הזה.

אין לי שום ערובה מה תהיינה הפעם תוצאותיה של התאוששות זו, אולם מניעה בתוך תוכם, מתוך מבט-מרחק, יקרים לי, יקרים מאד. ואני רוצה כי אלפי הניצוצות הנדלקים פה ושם יתאחדו הפעם לשלהבת. ואני רוצה להאמין כי איר הנפשות שיברא על ידי המפעל הזה, שפל מיני סכנות, עליזות וירידות פלולות בו, צריך להביא לאיחוד האדם, לקירוב הלבבות, לגילוי הכוחות שעוד לא מצאו להם את עולמם. ומה שנוגע אלי, אילו גם הייתי מתיחס בפקפוק גמור לאפשרות של כל הצלחה, לא הייתי פורש מאותו חבר האנשים, אשר זה שנים רבות לנו לעבודה וליסורים משותפים. ועל אחת כמה וכמה שעכשיו חובתי הנאמנה לחיות בתוכם. ואומר לך יותר: אני רואה בהליכתי זו המשך העבודה לאיחוד. תקוות שונות לוחשות לי בלכתי. בתוך תוכי אני נתון לרצון, כי בגדוד יהיי חיים חשובים, חיי סגולה, חיים רוויים הרגשת העתיד. ואם הגורל יתקלס בי, לא אצטרך לעמוד לפני פס המשפט של זרים. הדיין מלוה אותי.

הייתי רוצה כי לפני לכתנו נתאסף כולנו יחד לועידת פרידה, אשר תעביר את הרוח הרעה מאתנו ותרם אותנו לגובה של איר טהור, שגם ההליכה וגם ההישארות תהיינה רבות-ערך. הייתי רוצה שהפרידה תזכך אותנו, שתתן להולכים ללכת בלב שלם. ובכבוד ואמון לחבריהם שנסארו נאמנים לעצמם ולעבודתם. והייתי גם רוצה שכבוד אמיתי, בלתי-עשוי ובלתי-מוגזם, ואמון ילון גם את ההולכים, וברכה וציפיה לנצחון, לנצחון פנימי בתוכם, בתוך עם ישראל.

תרע"ח.

פתיחה ל"בעבודה"

לא לשם ספרות נתכנסנו הנה, לשם חיים. לא תביעות וצרכים שבספרות, כי אם תביעות וצרכים שבחיים הביאונו הלום. מִיָּמִים יָמִימָה נוֹהֲגִים אֲנִי לְהִתְכַּנֵּס לְשִׁיחַת רָעִים. מְרֵאשִׁית יִצְרֵתָהּ שֶׁל הַהִסְתַּדְּרוֹת נִיתְּנָה לָנוּ הָאִפְשָׁרוֹת שֶׁל פְּגִישָׁה כְּלִילִית לְכָל הַחַיִּים בַּעֲבוּדָה. מִפְּעַם לְפַעַם נִתְּנָה לָנוּ הוֹעִידוֹת הַכְּלִילִיִּת יָמִים שֶׁל גִּילּוּי־מַחֲשָׁבָה, שֶׁל הַתְּנִיִּית מַעֲשִׂים, שֶׁל שִׁיחַת־אֲמוּנָה, שֶׁל בִּירוּר נְתִיבוֹת וְכוּחֹת. וּבִמְשָׁךְ הַזֶּמֶן בָּאָה הַמְּשָׁאֵלָה לְהַמְשִׁיךְ אֶת חַיֵּי־הוֹעִידָה, אֶת שִׁיחַת־הָרַעִים וְאֶת בִּירוּר הַמַּעֲשִׂים גַּם לְאַחֲרֵי נַעֲלִתָהּ. וְהָרִי אֲנִי מְנַסִּים.

קוֹנְטַרְס זֶה הִנְהַו רַק נִסְיוֹן. נִסְיוֹן לְפַתּוּחַ פֶּתַח לְכוּלָנוּ: לְצִיבּוּר וְלְמוֹסְדוֹתָיו וְגַם לְיַחֲדִידִים, לְשׁוֹנִים, לְהוֹלְכֵי־מַשְׁעוּלִים. לָנוּ, לְמַנְסִים בּוֹה, אֵין כָּל רִצּוֹן לְנִסְחָה. לְיִשְׂרָאֵל הַזֹּוֹיֹת, לְהַקְצִיעַ, לְלַטּוֹשׁ, לְטַשְׁטֵשׁ. „כֹּאֵלָה הַנְּנוּ“.

אֵלֶּה הֵם הַכּוּחֹת וְהַתְּכָנִים הַנְּגָלִים אֲשֶׁר בְּתוֹכָנוּ, בְּתוֹךְ עוֹלָם הַעֲבוּדָה, הַמְּצוּמָצֵם וְהַמְּעוֹט־הַדְּמוּת, פִּיּוֹם. וְהַנְּסַתְרִים — צִיפִּיתָנוּ לְצִמִּיתָתָם, לְהִיגְלוֹתָם. הַיֵּשׁ עֵתִיד לְנִסְיוֹנָנוּ, לְתַקְנָתָנוּ, כִּי לֹא יִצַּר לָנוּ הַמְּקוֹם, כִּי בְּרִשׁוֹת־הָרַבִּים שֶׁלָנוּ יִהְיֶה דִי מְרַחֵב לְכוּלָנוּ, וְכִי הָרוּחַ הַחַיָּה תַּפְּעֵם אֹתָנוּ? הַכּוּחֹת הַעֲתִידִים לְבוֹא, הַעֲתִידִים לְהִיגְלוֹת, לָהֶם הַפְּתָרוֹנִים.

לֹא נִשְׁלָה אֶת עַצְמָנוּ לְחֶשֶׁב, כִּי מַשְׁאֵלַת הוֹצָאָה זֹאת, הַמּוֹבַעַת וְנִתְּבַעַת קְרוּבוֹת מִפִּי חֲבֵרִים שׁוֹנִים בְּמַצְבִּים שׁוֹנִים, הִיא כְּבָר צוּרֵךְ „הַכֵּל“. וְאֵף עַל פִּי כֵן אֲנִי מְנַסִּים לְמִלְאוֹתָהּ, מִפְּנֵי שֶׁאֲנִי חֹשֶׁים בְּחַיּוּגִיוֹתָהּ, בַּעֲתִידָהּ.

נִיגְשָׁנוּ לְהַתְּחַלָּה בְּאוֹיֵר הַמִּיּוּחַד שֶׁל הַיָּמִים הָאֵלֶּה. בְּאֵין יוֹדַע: מִי יִמְשִׁיךְ? הַצִּיפִּיָּה גְדוּלָה — וְהַכּוּחֹת אֵינָם. הַתּוֹחַלַת מִפְּקָה — וְהַחַיִּים פְּלוֹאִים. וְיוֹצֵא הַנְּסִיוֹן הָרֵאשׁוֹן מַעוֹט־הַדְּמוּת. חֶסֶר, חֶסֶר בּוֹ הַרְבֵּה. עֲנִינִים, אֲנָשִׁים. יוֹדַעִים אֲנִי בּוֹ כְּדִי לְסַפֵּךְ אֶת חַזוֹן־הַלֵּב. אוֹלֵי חֲטָאָנוּ לְעַצֵּם הַדְּבַר, בְּהַקְדִּימָנוּ אוֹתוֹ לְפָנֵי זְמָנוּ. אוֹלֵם רוּחַ הָאֲנָשִׁים הַקְּרוּבִים, הַחֲסָרִים אֲתָנוּ פִּיּוֹם הַזֶּה, תַּעֲמוּד לָנוּ לְזִכְרוֹתָנוּ.

יפו, כ"ב תמוז [תרע"ח].

איחוד; «אחרית העבודה»

אחדות העבודה

(שילובי דברים אל הועידה הכללית הראשונה. פתחתקוה, כ"א באדר א' תרע"ט)

עם „לכת" הגדוד העברי הלם הלב והמה לקראת סערת־הבאות. מי יקרא לזה בשמות עתה, עתה. באויר „הימים הנוראים" ההם (אל יסוף זכרם!), באויר ההתנדבות המיוחד, רְנֵה־כַּלְיוֹן־נַפֶּשׁ, יגון נוהר, ערגת־תעלומה ואושר־עקידה, עלו בחביון־הנפש פרחי חלומות רחוקים. עמוק עמוק נִכְּרָה הקבר לרבים מהם בלבוֹת־הַנוֹעַר. לא רצה בהם הגורל, גורלנו. קפצנו ברב, ורק מעט ניתן לנו מאשר איונו. אם עוד לא די איונו, אם עוד טרם גמלו הדברים, אם פוֹחֵנו הפנימי הוא שפִּיחֵשׁ? ומי יאמר לנו כיום, אם המעט אשר בא, מה רב או מעט הוא לעם כַּעֲמֵנו. ועצם דבר־ההתנדבות ודבר יצירת פֹּחַ הגנה עברי, מה ערכו ומה צפון בו לדורות הקרובים והרחוקים? עוד טרם נחתמה פרשת הגדודים. רבים ושונים, מקיימים וסותרים ומתרוצצים הם חזיונות חייהם. ועוד לגורל הלאומי חידות ופתרונים.

בין החלומות הרחוקים היה גם הרעיון המזור, להאזת את הגדודים העברים לא רק כאמצעי מלחמה והגנה, כי אם גם כהמשך חיי החלוץ בארץ, כמרכז חיים וכוח למחשבה וליצירה הלאומית. כבית־יוצר לפעולת־חיים עתידה. מזורה היתה תוחלת זו, המתנגדת כמעט לעצם המושג על אודות גדודים וצבא בימינו. ומזור ומתמיה, כי על אף כל התנאים, המניעות והתנאות, לא עלתה תקוה זו כולה בתוהו. אכן היה הגדוד למרכז הפֹּחַ של רעיון־האיחוד לפועלי ארץ־ישראל.

רצון האיחוד הכללי של תנועת העבודה לא בגדוד חולל. אף לא יצירת יש מאין הוא. מנבכי החיים הממשיים בא אלינו. בתוך הפעולה המתמדת צמת. מראשית היות העבודה והעליה החדשה חי הרצון הנה בקרב

עובדים נאמנים. והסתדרותנו החקלאית, ביהודה, שומרון והגליל, מעת התאסף האסיפה הכללית הראשונה של פועלי הגליל, באזהלהחומר אשר באום-אל-ג'וני על שפת הירדן, בפסח תרע"א, היתה לו לרצון האיחוד, לביטוי ראשון, לאב-בנין ולבצרון. שעל שעל, מועידה לועידה, ממפעל למפעל, כבשה לו עמדה אחרי עמדה, בעבודתה יום יום, בכל אשר פנתה ועשתה היתה הפרת האחדות הפנימית, הטבעית, האמיתית של כל תנועת-העבודה, נשמת אפה. על פני מעקשים וחתחתים שירכה את מעגלה הצר ההסתדרות החקלאית, ניהלה את ציבור הפועלים אט אט והביאתו עד הלום. ההסתדרות במלחמתה על נפשה ועל קיומה, על קיום העובד בארץ, היתה חופפת על רעיון-האיחוד, נָרָה את נירו, מכלה לפניו קוצים, אולם לא ערבה את לבה להציגו במלוא קומתו.

את העוז הזה נתן לאיחוד, בעצם פֶּחוּח, הגדוד. פגישת האחים, בני הארץ והעבודה, בתוך הגדוד הארץ-ישראלי, פגישת האחים השונים ורחוקים, ומאחדים אחדות הרצון והמפעל מכל קצוי הגלילות, פגישה אשר אין ערוך לתכנה, לרגעיה הנפלאים, הנאדרים, לדמותה ההיסטורית — קירבו את שעת התעצומה הפנימית, שעת איחודנו.

ועכשיו, אחרי שנים של עבודת הכנה קודמת, אחרי חדשים של בירורי-מחשבה ומעשים, אנו מתאספים לועידה הכללית הראשונה לכל פועלי הכפר שבארץ. והיא שצריכה לחתוך את גורל האיחוד. בפשטות ובשלימות נתקבלה בשורת האיחוד בגדוד. בששון ובציפיית-אומן נתקבל הדבר ברבים, כבשורת גאולה והתחדשות. אילו היינו זכאים היה האיחוד יוצא לאור החיים מתוך הסכמה כללית חגיגית לקרוא לנו דרור ממצוקות הרפיון והפירודים, האוכלים ומכלים אותנו. עכשיו שלא זכינו, גרם גם רעיון האיחוד לפולמוס-דברים ומחלוקת, והאויר מלא, מלא, "ויפוחי-האיחוד" עד החרש אזנים. אולם לא לשם ויפוחים וניצוחים בא אלינו דבר האיחוד. יש לו רק מגמה אחת: להיות לדבר-חיים, לתעצומת-חיים. הדבר עלה על הפרק בתוקף ועזו לא למען שמש סלע-מחלוקת חדש, כי אם למען היות למעשה, למעשה רב. ואם כי הדברים נשנו ושולשו במסיבות שונות, ואם כי אין מן הנועם וקורת-הרוח לדון בדברים שכבר העלו סביבם שרטון של אבקי-חסים ודעות למפרע, — אין אנו פטורים הפעם, על סף האיחוד (נקוה),

זאת הפעם האחרונה) מלשוב אליהם, למצותם, לעוז יחד על המכשולים, ולבצע את הדבר, אשר ההגיון ואמת־החיים קוראים אותנו אליו זה שנים, אשר בו תקנת החיל והעצמה לפועל העברי בארץ.

א. פירודינו

הרצון לאחדות־העבודה בסידור — מקורו באחדות־העבודה שבחיים, באחדות־העבודה המוחשה, האמיתית שבטבע־הדברים. בחיים, באמת־החיים, בכאבם, ביצירתם, בקשקשם, בנחמתם — הננו חטיבה אחת: הפועל העברי בארץ. אפשר, חטיבה אחת מיוחדת בעולם ישראל כולו. כל אשר עבר עלינו בארץ, תנאי הקיום, העבודה, ההגנה, צורות־החיים הקיבוציות, החיים החברתיים, השפה והתרבות. המחלות והמכאובים, הרפיונות והגבורות, ידידינו הרחוקים, מנדינו הקרובים — הכל, הכל מאחד, מיחד, מקשר, משה, מעמיד ישר במערכה הכבדה, מכוון את פנינו מול משא־נפשנו האחד והשלם, מחייב לאותן הפעולות, לאותן הדרכים ממש ובכל. כל זה מהווה אותנו „כלל” אחד בארץ. ועם כל זה אין אנו חדלים להיות לברות לשיני הפירודים החיצוניים הסידוריים, ההתנפרות ופירודי הלבבות. באמונה ובמסירות־נפש, כשרידידת קדמונים, נוצרים אותם, מרבים ומטפחים.

למה זה? מה הם חקרי־הלב לפלגות־העבודה? האם פלוגות חיוניות מפלגות אותנו?

ממולדתנו, מבית־אבינו הוצאנו והבאנו אתנו את פירודינו, מבתי־מדרשות שונים יצאו החלוצים השונים והביאו אתם שיגרת הדיבור, את שימושי האמרות, את היחוסים שבקבלה ואת ההערכות שבנוסח. כבני שבטים שונים, „איש על מחנהו ואיש על דגלו”, מפולגים, מתנפרים ומתנגחים, נפגשו החלוצים. ובבואם הקימו להם בתים בתים, במות במות. האם כל זה לא אבד עליו פלח? אויר הארץ, אויר העבודה אפפנו, עשה אותנו למה שהננו כיום. העבודה חישלה אותנו, יסורי החיים עברוננו, רצון התקומה השפירנו, הלשון העברית נפתחה לפנינו ותכבשנו. אחת היא האהבה ואחת הקנאה, אחד המרי ואחד הכאב, ואנו, נאמנים לתעותעי הילדות, נשארנו שסועים, מתנפרים, עוינים.

הארץ לא שמה פדות בינינו. לא תחלואיה, לא כדור־אויב, לא הריש וחדחק! גם רדיפות משנאים גם לעג שאננים לא הפלו בינינו. מפלה המילול, מעבודה הזרה למלות.

יחד עמדנו על המשמרות, יחד ידענו נדודי־עבודה, יחד שוטטנו ממושבה למושבה, יחד פרענו למעצבה בבתי־החולים, יחד קיבלנו עלינו עול „סִחָרָה“, יחד נצרפנו בכל הכורים, יחד התנדבנו — ואת התגודדותנו לא עזבנו. ואם הויכוחים העתיקים פג טעמם מזמן, ועומדים הם להישכח ברבות הימים, באה מסורת בתי־הכנסיות ומטפחת ומשננת לדורי דורות: מי היה הראשון, ולמי משפט הבכורה, מי חטא בשכבר הימים ומי זכה — ומדביקה תוים.

יחד אנו בונים את חיי הקבוצה בארץ. לא בנין כלפלי הוא זה. לא עשייה חברתית, במובן הרגיל, את מוח העצמות, את לשד־הנעורים משקעים אנו בין הלבנים האלה, אשר מהן אולי יבנה בית העבודה העתיד. ויחד אנו פושלים וכורעים, קמים ומעפילים בעבודה זו, שלא מן החוץ, לא על פי איזו פקודה או תורה קיבלנו עלינו, כי אם באשר עצם מהותנו האחת נושה בנו ומצווה עלינו; את כל כוח היצירה הסוציאלית הטמון בנו אנו מערים בעבודה זו, את כל הקירבה האמתית, היסודית, האורגנית לתנועת־העבודה בעולם אנו מביעים בזה, לא מן השפה ולחוץ. כי במעבדינו ובמעשיידינו, והנה ישנן קבוצות אשר זכו להיות טבועות בגושפנקה מיוחדת של סוציאליות, והשאר — קבוצות סתם, בנות־בלי־שם.

יחד אנו נושאים בבנין התרבות העברית העתידה בארץ. באיזור פוחתינו הדלים נבראות התחלות של ספרות עברית חדשה, היונקת ישר ממקור־חינוך, ממקור העבודה וחי הישוב החדש, מתאחות השפה העברית בפני העם, מידיקים אנשים חדשים נעדרי הידיעה והחינוך בקניני התרבות העברית. וכל זה נעשה בתנאים מחמירים ומעכבים, באימוץ פוחות בלתי־פוסק, העולה לחדשים, ל„גרים“, בכוחות, אשר העומדים מן החוץ לא ידעו להעריכם, בצער וצרה, אשר המאושרים, „היודעים“, אינם יודעים את טעמם. והנה קובעים לנו שיעורים, ואלה זוכים להיות עברים בלי כל פשרות, והשאר — פולנו — פשרנים.

חותכים בבשר החי, מתחמים בו, מצייבים גבולות ומסיגים גבולות,

וקובעים שלטים ומונופוליות על נכסי רוח ושאיפות חיים. כאילו אפשרי הדבר, שלנו, בני ההנייה האחת, בני היצירה האחת, יהיו צרכים שונים ושאיפות שונות, וכשאינן למצוא „זרמים“ מיוחדים בשאיפות ובצרכים, מחפשים ומכניסים לתוך המושג של זרמים ציבוריים כל מיני דרגות של מידות ומזגים ויחסי־נפש וקובעים אותם לנחלת ציבורים מסוימים, ואין לזר, חלילה, חלק בהם. והממונים על התשבורת החברתית הזאת יודעים ברור למי מאתנו ישנם געגועי מולדת וצער האומה ולמי אין, למי רצון יצירה ולמי הכרה סוציאלית ורגשות מרד ומרי. ביד נדיבה מניפים את „מתנת הכהונה“ לראויים להן, ומשאירים לאחרים, לאספסוף, לגרוס עצמות.

עושים את החיים פולם, חיי הפלל הסתמי, חולין, לשם קדושת החוג, הממונה על דבר־מה, מיוחד ומקודש לו. ולזה יקרא: סוציאליזם או לאומיות. ומרבים פלפול על ויכוח: הי עדיף, מה קודם למה. כאילו במציאותו של הפועל בארץ — לא בתעותי המלים — ישנה לאומיות בלתי־סוציאלית, או סוציאליזם בלתי־לאומית. כאילו ישנם אתנו פועלים, אשר ציונותם משלימה עם שעבוד העובד וניצולו, או יש פועלים בארץ אשר מאנייהם הסוציאליים מרחפים בעולמות זרים, אינם מופנים אל בנין העם והארץ, ויהא, נניח, שבכל זה יש משהו, שישנם איזה תגים, כביכול, המיוחדים דוקא לבני פנסיה זו או אחרת (והרוב הגדול מאתנו, אשר אין לו חלק בכל ההגדרות, מה תגיו?). האימנם טיפוח החיובים דורש דוקא את ההתבדלות וההתגודדות? האין היצירה החברתית בארץ פודה כמו שהיא, על פוחה ורפיונה, על יתירה וחסירה, נחלת כלל העובדים? היש רעיון לפזר את רכוש הפלל פולו, השייך לכולנו, למשקים זעירים, דלי מחשבה ומעש, הממונים על נחלתם־מורשתם, ולא לשאוף לאיחוד־חיים, לצירוף כוחות, ליניקת גומלים, לפעולה רבה, שופעת?

אכן, רב מדי המכס אשר אנו שילמנו ומוסיפים לשלם למכורות־הרוח הדלות שלנו, למורשת השמות, אשר חיינו זה מכבר עלו עליהם בתכנם והרכבתם. אבות־אבותינו היו מביאים מעפר־הארץ ושמים בקברותיהם. אנו, בעלותנו אל הארץ, מילאנו את פיסינו עפרות־הגולה ומוסיפים לאבק בה את אדמת־חיינו, ובאמת־הדברים, הלא גם שם, במולדת המרוחקת, ממקבת בור אחד נוקרנו, וגם שם.

רק מאפס רעיון מרפז, מאפס המפעל האמיתי פוררנו. והנה את המפעל והרעיון נתנה לנו הארץ. האם עלינו עוד להמשיך את פירודנו, המשיך והמשיך, בתוך העבודה היחידה, למסור אותו ככיתות-מורשה: חסידות ומתנגדות, לאחוזת-עולם לבנינו ולבני-בנינו?

השפם והערב אנו קוראים לכם את הדברים האלה, זה שנים. למה זה אנו מוסיפים להתלבט בחוג האומלל והמחפיר הזה? האם לא מוטב, האם לא נכון היה לשטות מכל הדברים ולעבור עליהם, האם לא ירחק כמסתחייקשת כל שומר נפשו מעולם הניצוחים המפלגתיים, לכל ידבק האבק בשמלותיו וברוחו? ואכן, מה טוב היה אילו אפשר היה לכל אלה בתוכנו, אשר נקעה נפשם מזמזום עקר זה, העומד לכאורה ב"רומו של עולם", לפרוש לקרן זוית, לחיות את חייהם ולעשות את עבודתם. ואם רבו בינינו, מפעם לפעם, החברים, אשר אינם נותנים את צוארם בעול המפלגות ובחרים להם ללכת בצדי הדרכים, הרי לא מתוך קהות, אדישות וחוסר יחס לחיי-החברה, לששונה ויגונה, בחרו הם להם את דרכם. אולם, בארץ פארצנו, בתנאים פתנאי עבודתנו, אין חיי היחיד אפשריים בתחום היחיד לבד, חיי כל פרט ופעולתו אחוזים ודבוקים בחיי החברה וסידורם. הפל נוגע בך ואלך ישר. עבודה, השגתה והמצאתה, סידורה והרחבתה, החינוך וההשתלמות בה, מזונות, תחלואים, דאגות-קיום, הגנה מפני כל מיני פורענויות, שפה, ספר, חינוך הילד — הכל אחוז ושלוש בחיי הפלל. ציבור הפועלים, זוהי משפחה אחת המפוזרת בכל מלוא הארץ, וכל אחד מבניה סמוך על שולחן המשפחה. נצרך לה ונסעד על ידה בחומר וברוח, בכל איניציאטיבה, בכל מצוקה. ומפני זה נוגעים כל ליקויי הסידור החברתי הפנימי ישר בכל אחד ואחד. ומכאבים. וכשקהילה זו גדורה בפנים כל מיני גדרות-קוצים ומחולקת רשויות רשויות וכרמליות, נהיר הדבר, כמה זה מרחיב את הדעת, מקל את החיים ומאפשר את היצירה הפללית.

איני יודע, אם יש עוד איזו קהילה החיה פולה חיים פה מתוכם, חיי התאמצות רצון, חיפושים, תהיה ועצבים דרוכים פעדתנו הקטנה, עדת הפועלים בארץ. ויש שאנו מתרשים לדבר רמות או שומעים מדברים על

אודות פעולתנו. אולם, כשהנך ניבט מקרוב ומבחינך לראות לאן כל זה פונה, איככה מוצא כל המרץ הנפשי והרצוני הזה, וראית, פי רק אחוז מיעט מפל זה פונה לצד בנין חיינו, לצד התגברות על מכשולי-חיוץ ופעולה חיובית. רוב הפוחות פונים לעבר אחר, אל המכשלה המלאכותית אשר בבית: מי להגביר פירוד, לחניץ חניץ ולטוח אותו תפל, ומי — להגנה בלתי-פוסקת על פעולתנו ושלימות חיינו מפני הפירודים.

זה שמונה שנים אשר נעשה נסיון-האיחוד הראשון לבנות את קהילתנו, הוקמה הסתדרות הפועלים החקלאית, המאחדת את פולנו לא על יסוד דעות ומסורת, כי אם על יסוד „ענינינו החיוניים ושיאפוטנו המשותפות“. פלנו יחד בנינו את בית העבודה הפללי, בשעה שיסדנו את „ועד פועלי הגליל“ הראשון, טרם ידענו מה תהא פעולתו. לא היה בינינו מי שישב על שאלה זו בביור, היה רק הצורך התמים והפשוט באיגוד פל- שהוא של הציבור לפעולה. ורק מתוך הפעולה עצמה התבררה בהדרגה כל היכולת הגדולה של הפעולה המאוחדת. האיחוד-המעט הזה הוא שעשה אותנו לציבור מעט. שנתן לנו את אפשרות האסיפה הפללית, ניב שפתים לכולנו, אשר נתן לנו את שליחות הציבור הנכונה והפללית, היונקת מתוך העבודה וטרדוניה, הוא שנתן לנו את העזרה ההדדית, את הדאגה התמידית לחוסר-עבודה, את ההגנה המתמידה על ענינינו, את „המשביר“, את מעט העבודה התרבותית, המתעלמת מן העין ועושה בכל זאת את שלה, כפי יכלתנו הזעומה.

„תוכן רב וחשוב — מספר לנו חבר המרכז ל. שקולניק בועידה השביעית — היה להסתדרות במשך שנות המשבר; המצב החמרי הקשה, שאלת הצבא, הרדיפות, עבודת-הממשלה, עבודות רזרביות, עבודות יצירתיות בצורה של קבוצות לירקות, — פל זה ריכז את הפועלים בנקודה אחת. והנקודה הזאת היתה ההסתדרות. רבה היתה השפעתה במלחמתה בעד קיום פרודוקטיבי, צריך היה להימצא במרכז העבודה בכדי לחוש את זה. זה היה „הבית“ של הפועלים. ברגעים קשים ומסופנים היו מתאספים אל תוך בית-הפועלים על יד ועד-הפועלים, סביב המרכז“¹.

¹ [„בעבודה“, עמוד 35]

ובאיחוד־המעט צרה העין מיום היותו.

לא בפרטים ניכנס פה לדון מי האשם בזה היום ומי אתמול. אבל תמיד קמים לה להסתדרות עוינים ומקטרגים מבית, מתוך המחנה, להחליש את כוחה, ותמיד היא אנוסה לבזוז את כוחותיה על מלחמת הגנה בפנים. ואין עבודתה נעשית באויר של אהנה והכרה כללית, כי אם באויר המיוחד של מִדְנֵי־אחים, מִחֶלְקֵי־הירושה. וכי על עניני דעות? חס ושלום. בכל אסיפה כללית מתקבלות כל ההחלטות בשאלות פרינציפיוניות של הישוב, עבודה, תרבות ועניני־הלאום, פה אחד. ואף על פי כן היא מלאה „צדדים“ המתגלים בכל תפארתם והדרם, כשהדבר מגיע לבחירות, למשל. רבי־חובלים ותיקים ומנוסים דרושים לה תדיר לסירת־ההסתדרות העלובה, אשר יחתרו בלי הרף להעבירה מדי פעם בין הפנים והצורים, לבל תישבר.

„שותפי ההסתדרות — מוסיף הנ”ל — נמצאים תמיד במצב ער מאד, המביא אותם לידי התקררות הדדית בכל העבודה, וגם בהשתתפותם בתוך ההסתדרות, וכאילו אין אחד קם אלא בנפילתו של השני, — ומתוך כך אין ההסתדרות יכולה להופיע בשום שאלה רצינית בתוך חטיבה מיוחדת. היא מוכרחה להיות במצב של ערנות חולנית כזאת, שבמציאותה אינה אפשרית עבודה יצירתית, ואם היא הולכת למרות הכל בדרכה, צפויה לה סכנת פירוד, ואין לה אִתּוֹ החוֹק והבטחון הדרוש ליצירה ולעבודה חפשית. בין פה וכה ועבודתנו סובלת ונעכבת“¹.

אילו לפחות היה בחיינו באמת מרחב להתנגשות דעות זורמים, זרמי פעולה ומחשבה, והחרשנו. היינו מוכרחים לקבל את האליה יחד עם קוציה. אולם פשאין כלל שום אחיזה לפירודים מלבד אחיות־העינים, הרואה את אשר איננו ואינה רואה את היש, אנשים מחפשים את הפירוד, „ויחפרוהו ממטמונים“ ממש, בשעה שעל קרש צר אחד אנו עומדים פולנו יחד! עצם דבר מציאות פירודים אורגניזציוניים באין להם ביסודם פירודים חיוניים, אמיתיים, זהו מקור אסונות ונגעים. ה„מפלגה“, באין לה תוכן מחשבה מיוחדת, מוכרחה לרדת למדרגה של פנופיה, של ענין „אנשי־שלומנו“, והיחסים

¹ [„בעבודה“, עמוד 36]

לדברים שבמחשבה, שבספרות, ואפילו שבשירה, חדלים להיות יחסים משחררים, מעלים ומפריים. ה„נאמנות“ המפלגתית משליטה אף עליהם את יחסי־הקנין „שלי“ „שלך“, וכל רעיון וכל מפעל חדש נתקל קודם כל בכתייה: הלנו אתה?

כשאתה מעלה על לב את כל מיני המשובות אשר אכלונו, את תעלולי־המדגים אשר היו פתאום עושים כמרקחה את חיינו, והיו מפים את ביתנו חרם, מה היה תכנם, תמציתם, האם לא נחרו פנינו? באפס רעיון מיוחד, באפס תוכן מבדיל, היו כל שגגה וכל זדון של נרגן נבוכ־לב, של מחפש חטאים מהביל, מטילים סערה, ממררים חיים ומשביעים קלון את פולנו. והכל לשם שמים, מובן, ובחירת ועד פועלים במושבה היתה נהפכת לסלע מחלוקת, להתנגשות השקפות־עולם, כביכול. הטובים שבאנשי המפלגות היו יחד אתנו קובלים וזוכים על זה. אולם כל תקנה לא נמצאה. כבר אמרו: אין אחת מתמלאת אלא מחורבנה של חברתה. בחגוי הפירוים הקיימים מקנת ה„קליפה“ והיא שמרקידה שטנים ומסתוללת אף בתמימי־הכננה.

היובע במלים קשי מצבנו, הצורך המיוחד באימוץ כל הפוחות? ואנו, במה אנו עוסקים? מי ינוד לנו ומי ילעג למשפחתנו? לילד אשר קשר את עצמו בחבל במשחק־הסוסים, ואינו מעיז להתיר, פן, פן יחדל להיות סוס — נמשלנו.

הביטו נא והינכחו: עניני החיים, ילדי־יום, הפשוטים, התמידיים — מאחדים. תקומתנו הלאומית, שחרור העובד, תחיית לשוננו, כל אלה מאחדים. כל מה שיש בו מן הגאולה מאחד. מי מפריד? שיירי הגלות מפרידים. האין החלוציות היסוד הפללי לכולנו, לאלה המרבים לדגול בה ולא לה הממעיסים? האין ההתנדבות לעם והתכנים האישיים, הסוציאליים, הלאומיים של התנדבות הקלויץ — פלליים לכל תנועת־העבודה? האין אותן השאיפות החברתיות פועלות בנו ומניעות אותנו? האם אינן פלולות מפורש בעצם עבודתנו, ויהי השם אשר נדגול בו מה שיהיה? אומרים לנו: הסגנונים שונים, הלך־הרוח שונה, יש עצמויות מיוחדות הדרשות טיפוח וחישות לטשטוש. ישמרנו השם מהתנקש בהן. האם לרדוף את העצמויות פנתנו? הלא רק את הפסלנות והתיפלות רדוף נרדוף. ובזה נפנה את הדרך למחשבה החפשית, לעצמויות החיה. כל המקורי והעצמי — אם ישנו בינינו

ובאיזו מידה, מי יודע — יסול לו את דרכו בקהל העובדים המאוגד, ילחם על נפשו ועל קיומו. אבל האומנם דורשים העצמיות והסגנון גדרות־צאן דוקא? ומבלעדי החיץ התפל אין להם תקומה? הנה תנועת הפועלת בארץ, אשר לא זכתה לחסות בצל כנפי שכינת מפלגה, האומנם פחתה עצמיותה, נפסד תכנה?

אל נא, רעים, תחשבו כי עצמיות ויצירה לאומית וקנינים לאומיים, ואף סוציאליזם בכלל זה, הם נחלת מפלגה ואחוזת־מורשה. כל הבא וחי בזה ומחיה אותם, ומשקיע בהם את חייו — זוכה בהם, גם באין לו זכות אבות. ואל נא תתעסקו בהכרזת זכות־הקנין לעדה פלזנית או אלמונית על תכנים ההולכים ונעשים לנחלת הכלל. בעולם הרוח אין מגופות ל„יין משומר“, ושומריו יכולים בבוקר אחד למצוא את עצמם שומרי חביות ריקות.

ליצירה לאומית חשובה דרוש מרחב, רוב עם, איר־נשימה וחופש־תנועה. באזהל בודד אולי תצמח הישועה, אבל לא בכרמלית של „אנשי־שלומנו“. תנועת־העבודה העברית מפללת ומצפה לכוחות גדולים, כוחות־הכמות והאיכות, אשר יוציאו אותה למרחב, אשר יעשו את חלומותיה לממשות. והם פשנלדו לנו יבואו אל פולנו, ויהיו נחלת פולנו. כל הטוב והיוצר שבנו הוא כבר נחלת פולנו.

מלמדים אותנו להבדיל בין קודש לחול, לשים פדות בין „חיי יום יום“ של הפועל, שהם חולין ומשותפים לכל, ובין „חיי הנצחים“ אשר הם הם מנת־חלקן של המפלגות, ואנחנו — נאמר אולי הפעם את הדברים — 'שואפים לקדושת הכלל, לעליית הכלל, לרוממות הכלל פולו.

אזמרים לנו כי האיחוד הוא חלום, והנה חלום זה כבר כמה שנים שאנו מתקרבים אליו, והוא המפרה מדי פעם את עבודתנו, והוא שנתן לנו את מעט הטוב בשנים האחרונות. מי מפריע לנו לקיימו?

ב. העליה

השעה שעת בין־המשמות לנו, שעת סיומים וחשבונות־נפש וערב התחלות. מסוגלת לסיכומים, לליקוד־ציה, בטרם בוא העליה החדשה עם סבכיה. הניתנו פיוס, אחרי התמוגות מודרגה של שנים והתאזרחות פללית.

מאפשרת את האיחוד. השאיפה ליצירת אַתְמוֹספִירָה של פעולה פוריה וְשִׁלּוּן מחייבת אֹתוֹ, אולם רב יתר מחייבת את איחודנו העליה החדשה עצמה. כל ימינו ציפינו לה. והנה מתקרבת השעה. מארץ לארץ עוברים גלי החלוצ. וראשוני הגלים כבר הודרנו והגיעו אלינו. דרך כל מיני-נדודים וגלגולי מאורעות. אֲתָנוּ פִּיּוֹם המתנדבים מאמריקה ומארגנטינה, חלוצים בודדים מפולין ומרוסיה ומבשרי עליה עממית מרומניה.

בשתיים תיבָּחן הפעם, אולי מבחן אחרון ומכריע, תנועת-הגאולה הלאומית של תקופתנו: בכוח העליה החדשה, תכֻּנֶיה ונושאייה, ובכוח הארץ והשלטון הלאומי לקבל את העליה.

העליה החלוצה, עליית העבודה, זהו הגילוי העברי של אֹתוֹ הפִּיּוֹחַ הפורה בחיי עם ועם אשר בִּלְעִזָּז יִקְרָא רבולוציוני. ההיסטוריה, פביכול, בגשתה להביא שינויים נמרצים והפיכות בחיי עם, בִּוְחָרְתָּ לָהּ בִּבְחִירָה נעלמה את שליחיה נאמניה, עושי רצונה, והם הם המתנדבים אשר בעם. אלה הם אשר בִּלְבַת לבם, באור חייהם רומזים לנו מקרב הדורות, מקרוב ומרחוק, אשר בחייהם ובמותם ציוו לנו את להט-הדרור, את אהבת-העם, את קדושת האדם, את פליוֹן הנפש לעתיד לבוא ואת החובה האישית והעול של חיים פוריים. מה היתה התנועה הסוציאלית במִאָּתָנוּ מבלי רבבות החלוצים אשר נהרו אליה מכל החוגים והמעמדים, ובה עָרוּ את נאמנות-רוחם, את אש נעוריהם, את רעננות נפשם ואת עֲרוֹת-שיבתם? מה היו מבלעדיהם כל תנועות-השחרור הלאומיות בדורנו, או תקופות-היצירה של הדתות בדורות הקודמים?

החלוציות וההתנדבות — בחינת התקדש חג בחיי עם. ואין תקופה חדשה מתקדשת מבלעדיהן. נשמת העם מתעלה על ידיהן, שכינתו מתגלה, ההוד והגבורה מקיצים.

וזהו גם נקודת-המוצא של תקומתנו. יצירת-חינוך בארץ, שינוי המרכז הארצי, האחוז בהכרח פנימי בעקירת מרכזים מוסריים, חברתיים, כלכליים ותרבותיים, יצירתנו החברתית, חיי עבודה וכל הנובע מהם — מה תקנת כל אלה מבלי רצון חלוצי גאוני אשר יקיץ בעם? כל מה שהיה לנו עד עתה, ביל"ו, הפועלים והאפרים הראשוניים, תנועת העבודה, השמירה, הדיבור העברי, ההתנדבות לגדוד — כל זה הלא רק זעיר-אנפין,

יצורים מיקרוסקופיים לעומת המקווה. אַנרגיה של התמכרות ומסירות־נפש לא חסרה בעמנו, אולם לא בחיק אדמתנו הוצקה. על כל מים נשלחה, על כל סלע נזרעה. ועכשיו, הגה הכל מנבא ומבשר: ושבנו בנים לגבולם. בת־קולה של הגאולה דופקת בכוח ועוז על הלבבות ופותחת שערים. עוד מעט וסערת־גאולה תתרומם, והרצון הלאומי, החבוש, יתיר את אזיקיו ויקיץ לחיים חדשים.

אולם הארץ, הארץ — האם לא תבגוד היא בנו, התדע היא לקבל את עוליה, שְׁבִיָּה? את כל התחלות־העליה הקודמות היתה היא (שלטונה, משקה, ישובה היהודי) דוחה בזרוע. בכל התחלת־התעוררות חדשה היתה בת־קול יוצאת מחורבת־חיי־עם ומכריזה: אל תעפילו מבלי ה„מוזמנים“. מי אשר אין לו די אמצעים לרכוש לו „נחלת שדה וכרם“ ולחפוז פך וכך שנים עד שהפרם יתן פריו — יִכְבַּד וישב בביתו. התדע הארץ, הידע השלטון המקבל עליו את ישוב הארץ לבלתי השיב ריכם את חלוציו, לא למותת את הפוזות אשר יבואו, לא להמית, על ידי חוסר פוז הקיבול בארץ, את התחלת־התעוררות שם, באָבָה? זוהי השאלה. זוהי אולי השאלה המרכזית בציונות המתגשמת. התיעשה העליה, עליית העבודה רבת־עם, ליסוד מוסד במהלך הפעולה הציונית? התפנה שיטת־ההנהלה הישובית מקום בראש עבודתה ליצירת תנאים לעליה, להכשרת קיבולה, התיפרא שיטת־סיוע, הדרכה ומחסה לעליה, רחבה ויסודית, כפי צורך העליה עצמה?

לכאורה, וכי שאלה היא זו, וכי יש פאן מקום לשתי תשובות? וכי אין התשובה נובעת מאליה, מעצם מהותה של הציונות? וכי יש מקום לציונות מבלעדי עליה עממית?

אולם פשטות והגיוניות התשובה עוד אינן מבטיחות את שלטונה בחיים. פשוטים ויסודיים היו אף רעיונות העבודה מראשיתם, פשוטים כל פך, עד שאין לתאר שום פוליטיקה לאומית בריאה בלעדיהם. וכי יעלה על הדעת לבנות ישוב־עם מבלי עבודת בני העם, או לקיים ישוב מבלי פוז הגנה ושמירה פנימי? ואף על פי כן אצלנו היתה זו מציאות. ומציאות מקובלת על הדעות והלבבות. ורק ערעור קל של מציאות זו דרש אימוץ־פוזות אישי בלתי־פוסק, ומלחמה מתמידה נגד כל הפוליטיקה הלאומית השוררת. וככה נהיה רעיון העבודה והשמירה העברית לענין חיים של מעטים, אשר היו

ונשאר זרים ובלתי־מובנים. וגם כשלאחר מאמצי־חיים של שנים, לאחר בזבוז כוחות בלתי־פוסק, נתקבלו הרעיונות האלה כהסכמה פללית, ההספיקה הסכמה זו להביא שינוי במהלך־החיים, ההביאה לידי יצירת תנאים כלכליים אחרים, האם לא נשארה הדאגה לקיום העבודה וכל קשי קיומה שוב ענין פרטי, „מעמדי“, ענין העובדים הבוֹדדים?

תביעות הפוליטיקה הלאומית בארץ הן פשוטות וישרות, שוות לכל העם. אולם רוח התגרנות — על השגותיה החברתיות ויסודותיה המוסריים וחכמתה הפלפלית — המבריחה את העבודה הציונית בארץ, היא המטביעה את דמותה על כל מעשי ידינו, והיא הגוזרת את גור־דינן של שאיפותינו הלאומיות עד היום הזה. מלחמה פנימית, חמורה ומתמידה, צפויה לציונות על דרך התגשמותה, מלחמת העבודה והתגרנות. ומלחמה זו היא שתקבע את התוכן הפנימי, החמרי והמוסרי של עתיד העם בארץ. שני יסודות מתנגדים בתכלית נפגשו, וכל אחד מהם אומר לבנות את חיי העם בדמותו, להשליט את עניניו, להאציל מרוחו. אין כאן שאלה עיונית סתם, המקדימה את זמנה וניתנת להידחות בהסתמכות על כתף הזמן הפותר. מראשית העבודה המעשית הרחבה בארץ הוּיָה שאלת תכנה הסוציאלי של הציונות, שאלת שיטת־עבודתה הפלפלית והתרבותית, לשאלה מרכזית, יסודית־היונית. התיבנה הציונות על קיפוח האדם או על קוממותו, על שחרור העבודה־או על שעבודה? הִנְצֵרו תנאים המאפשרים עליה רבת־עם? התהיה אדמת ישראל לנחלת־העם, כר־פעולה לכל עובד בעמו או תהיה למשחק למפקיעי־שערים? התהיה השפה והתרבות נחלת־העם או נחלת־יחידים? התשובה, לכאורה, כבר נתונה. ההשקפה הלאומית העליונה, המוחלטת, אינה יודעת שתי תשובות. הנחותיו של העובד בארץ מוסמכות כיום ומקובלות בפני כל רזולוציה ציונית. הלא כן? אכן, להלכה מוסכם הדבר. אולם מה רב המהלך מן ההסכמה ועד ההגשמה. ההסכמה המופשטת ליסודות העממיים והסוציאליים ביצירת הישוב עוד לא תוּיו את עבודתנו, לא ממנה ניבנה. להגשמת רעיונות חברתיים חדשים, רעיונות של מחר, ליצירת חברת עבודה בארץ, נחוצים מניעים כפירים. נחוץ להתגבר על ענינים, על השגות המקננות במוחות ובהרגלים, ואת הכוח הוּיָה יוצרת החלוציות. מתוך־תוכה ודרך פעולתה היא מפלסת אורח־חיים חדש. בלשד־חייה היא מפרנסת את

תְּכַנִּי הַחַיִּים הַחֲדָשִׁים. וְאֵת הַסִּיּוּעַ הַלְּאוּמִי הַדְּרוֹשׁ אֵינָה מוֹצֵאת. הַסְּבִיבָה הַמְּקִיפָה, רִנְת־הַתְּגַרְנוּת, חֲגֹרֶת אֵת פֶּל כְּחוֹתֶיהָ. בְּכֹחַ הַמְּסוּרֶת וְהַקְּבִלָה, בְּכֹחַ עֲנִיּוֹת־הַרְכוּשׁ הַמִּתְנַגְּדִים, בְּכֹחַ הַתּוֹקֵף הַחֲבֵרְתִּי, בְּכֹחַ פֶּל הַשֶּׁבַע וְהַקְּהָה, בְּכֹחַ פֶּל מַחְפֵּשׁ רִנָּח וּמְרֹדֶף־קְרִיָּרָה, בְּכֹחַ הַקֵּיים שְׁאֵינוֹ רוֹצֵה לְפָנוֹת דֶּרֶךְ — הִיא עוֹמֶדֶת לְבַלּוֹעַ אֵת פֶּל הַמּוֹרֵד בְּמַלְכוּת הַהוּזָה. וְרוּחַ זֶה, הַמּוֹדֶדֶת פֶּל יִצִּירָה לְאוֹמִית בְּאִמְת־מִידַתָּהּ, בְּצַרְכִּיהָ, בְּחַכְמַתָּהּ וּבְנִסְיוֹנָהּ כִּי רַב וּבְמַעוֹפָה הִיא, רוּחַ זֶה הִיא הַקּוֹבַעַת אֵת הָאוֹפִי הַעֵיקְרִי שֶׁל פְּעוּלַת הַצִּיּוֹנוֹת הַשְּׁלֵטֹת בְּבוֹאָה לְגֶשֶׁם בְּחַיִּים אֵת מֶשֶׁא נֶפֶשׁ הַלְּאוּם.

עֵצָב וְחֲרָדָה תּוֹקְפִים אוֹתְךָ לְמַחְשָׁבָה, כִּי שֶׁלְטוֹן־הַתְּגַרְנוּת יִפְגּוֹשׁ כְּדַרְכּוֹ אֵת גְּלִי הַחֲלוּצִיּוֹת הַחֲדָשָׁה. וְאִכְּךָ, פֶּל הַמְּצַב בְּאַרְץ כִּיּוֹם אֵינוֹ מְבַשֵּׁר טוֹבוֹת. הָאֶרֶץ מְלֵאָה תְּשׂוּאוֹת, קְרִיּוֹתֵינוּ — תִּלְאֵבִיב, רֵאשׁוֹן־לְצִיּוֹן וְכוּ' — עֲלִיּוֹת. הַ"עֲתוֹנוֹת" הַיְחִידָה הַצְּבֵאִית מְלֵאָה פֶּרֶשֶׁת חֲגִיגוֹת. חֲגִים יִנְקוּפוּ. לְכַבּוֹד הַמְּנַצְחִים־הַגְּבוּרִים, לְכַבּוֹד מְנַהִיגִים וְאוֹרְחִים חֲשׁוּבִים. הַפֶּל מְבַטִּיחַ, מְלִיץ, מְתַרְוֵן, מְמַלֵּל גְּדוּלוֹת. רַבָּה הַתְּכוּנָה. אִסִּיפּוֹת מְכוֹנְנוֹת. אִסִּיפָה מִיִּסְדָּת. אֲבִי־פִינָה. סְפִינּוֹת מְקַצּוֹי אֶרֶץ מְבִיאוֹת מְכַל טוֹב: גֶּשֶׁמ־יְהוָה, מְנַהִיגִים־אֲלוֹפִים לְרֵאשֵׁנוּ וְאוֹרְחִים, "בּוֹנִים". רַק לְמַסְפֵּר חֲלוּצֵי־הַעֲבוּדָה הַבּוֹדֵדִים, אֲשֶׁר בָּאוּ לֹא לְחוּג וְלֹא לְנַהֵל, כִּי אִם לְעַבּוֹד בְּפִשְׁטוֹת, קֶשֶׁה, קֶשֶׁה לְמַצּוֹא מְקוֹם עֲבוּדָה, מְקַלֵּט לְהַנִּיחַ הָרֵאשׁ. רַק בְּרַחֲוֵב־הַפּוֹעֵלִים בְּאַרְץ שְׁבַתָּה רִינָה, אֵין חוּג. רַק לְפִינָה נִידַחַת זֶה לֹא הִגִּיעוּ פַעְמִי הַגְּאוּלָּה. פִּינָה זֶה, רֵאשׁוֹנָה לְפּוֹרְעֵנוּיּוֹת, לְרֵדִיפּוֹת־אוֹיְבִים, לְכֹלֵא וְלִגִּירוֹשִׁים, לְרַעַב וְלְכֹל עֲלִילָה, שְׁעִיר מִשְׁתַּלַּח לְכֹל חֲטָאוֹת הַיְשׁוּב, הִיא הָאֲחֲרוֹנָה לְשִׁמְחָה, לְנַחְמָה, לְהַקְלַת־חַיִּים. הָרֵאשׁוֹנָה לְעַבּוּדָה, לְשִׁמְרָה, לְהַתְּנַדְבוֹת, לְתַחֲלוּאֵי הָאֶרֶץ — הָאֲחֲרוֹנָה לְשִׁמְחַת הָעוֹלָם הַזֶּה.

אִכְּךָ, מִי בִימֵינוּ, יְמֵי גְדוּלוֹת, יִשְׁעָה לְקִטְנוֹת כְּאַלָּה? מִי זֶה יַעֲלֶה עַל לֵב, כִּי בּוֹמֵן שֶׁל הַיְשׁוּעוֹת וְהַנְּחֻמוֹת לֹא עָבַר פֶּל לְהַמְשִׁיךְ בְּרַחֲוֵב הַפּוֹעֵלִים, כִּי הַמוֹעָקָה הַמְּבִישָׁה, הַמְּדַכְּאָה וּמְכַלִּימָה, הָאוֹכֵלֶת אֵת הַגּוֹף וְהַנֶּפֶשׁ — חוֹסְרֵי־הַעֲבוּדָה — לֹא פִסְקָה, כִּי מַעַט הַעֲבוּדָה בְּאַרְץ עוֹד יִרְדַּבְּ בְּמִשְׁךְ הַזֶּה כְּמָה מַעֲלוֹת אֲחֻרְנִית, כִּי עוֹבְדִים מְנוֹסִים וְחֲרוּצִים, הַמַּעֲטִים

אשר לא הלכו בגדוד — אלה אשר להם לכאורה תמיד מתפללים בנותני עבודה ועסקנים — מתהלכים חדשים מבלי עבודה, פי כל הקושי החמרי של החיים לא הוקל, פי קיום לעובד בעל המשפחה אַן, אַן (ועוד פחות מאשר קודם), פי במשקים ובעבודות השונות המסודרים על ידי השלטון שלנו גזירה על בעלי משפחות לבלי לקבלם (יען... פי המשפורת אינה מספיקה, ולכן ודאי יאולצו לבקש אחר כך הוספה), פי יצירה מעשית כלכלית העלולה לשנות בארץ את המצב איננה, פי כל חלוץ בודד המגיע הנה גורם למרפו הפועלים דאגה נפחד, כיצד ואיפה להעסיקו.

העוד יש שם לב, פי מודעות מחפירות, המחללות שם ישראל, עדות למשטר העבודות שבארץ, מפארות את הפתלים במושבותינו, פי הדאגה האמיתית והמעשית במושבה מכוונת לביצור העבודה, „הזולה“, לריבוייה, לכיבושה ולהכנעתה, פי רכוש־העם מוסיף ללכת בדרך אשר כל יצירה כלכלית בריאה וכל ביצור עבודה עברית אין שם, פי חוגגת הספסרות הקרקעית, החנננות אשר התעשרה על ידי היקרות המלאכותית, מסחר השטרות ומלחמת העולם, פי הקרניזום והפקידות המלאכותית אשר פשו חוגגים את חגם?

וכשאתה מתבונן לגשם־הזהב ופעולתו הפלכלית והמוסרית ושואל מה הולך ונעשה למען אָחוּ בינינו את כל אלה העומדים מחר־מחרתים לצאת מן הגדודים ולעמוד על העבודה בארץ, מה נעשה להרחיב את עמדותינו היסודיות, מה נעשה לקבלת העליה המתחילה, ליצירת עבודה פוריה, להקלת תנאי החיים של העובדים בארץ, — הנך נזכת, פי לא דבר שבמקרה הוא המצב הזה. פי כל אשר בעינינו הוא העיקר, הוא היסוד, אשר בלעדיו אין כל טעם לכל התופים והמחולות, לכל מצילות־השלטון כביכול — כל זה הוא לגבי העומדים מחוץ לעבודה מן הדברים „שלאחר כך“, שאפשר, כנראה, גם מבלעדיהם.

ככה הוא מצב הדברים כיום, בתקופות הגדולות. וככה הם, בעצם, כל הימים והשנים מאז התחיל הפועל העברי לחצוב מסלעו את אבני־בנין העם. „הוי בונה ביתו בלא צדק“ נתקיים בנו; בלא עם, בלא עבודה ביסוד

החיים, בלא חושים והבנה לעתיד, בלא אחריות לפני שכירת יש אל אשר שמה נישא על שפתים. שלטון האדנות, הפספ והנכר הוא המתוה את קוי הבנין. העבודה העברית מתבוססת בחבליה. ועולם פמנהגו, מתקלס בעובד, בצערו ובתחלתו, התחלת היחידה להיות פעם עם עברי חפשי בארץ ישראל. הכל עשוי ליאש את הדעת, לנסוח תקוה מלב, לסלק ידים מפעולה, למות את הנשמה, הרצון והאמונה קמעה קמעה.

אולם אין הפועל בארץ ניתן להיות למאכל לחרון אין-אונים. אין הוא משלים את המציאות הארץ-ישראלית, אין הוא מקבל את הפרספקטיבה של מעמד תלוש מלא מרי ועלבון. הוא אף אינו אומר להיפנע בפני רוח התגרנות השולטת כיום בכל. מעין העבודה לא דלל, והוא לא נחרב, כל עוד רצון הגאולה השלמה לא פבה. ההגיון הפנימי של הציונות, ההגיון הפנימי של פוחות החלוציות הקמים בעם — מבטח לו.

העבודה בציונות טרם בא פוחה, היא עוד לא יצאה מתקופת הגישוש הפנימי וחבלי ראשית. בשכבות עמוקות, באין רואה, חותרת היא בלי הרף, ואף שועתה אינה עולה. מי יעלנה? המשוררים, הציירים והחוקרים יודעים, פדרפס, לבוא לאחר זמן, ל"כל המוכן". לקשור פתרים למנצח, לננות את הכושל. אולם לא רחוק היום, ומשא נפשו של העובד, מראשון הביל"ו ועד אחרון הפועל, הציונות היחידה, הנאמנה לעתיד העם, למקור חייו, תהיה לנסע-עם, לכוח פועל ומפעיל. רעיון חברת העבודה בארץ ושיטת פעולה מודרגה ומתמידה לשינוי חיים נאמנים, ליצירת בסיס בריא לעבודת עם וקיומו, חיי-תרבות לעובד — זוהי דרך הפועל. ובעליה העתידה צפונים עתידותיה, בעליה — אשר כל המכשולים של המציאות המדפאה לא ימיתוה, — ובקשרי העם הרחבים ימצא לו הפועל מעוז ומשגב.

הקבלת פני העליה החדשה תדרוש לא רק אמצעים כספיים ענקיים, רכוש לאומי ומשק לאומי, פי אם גם רצון והבנה, יחסי-אדם ועורת רעים. והעבודה הזאת הנזכרת פה רק דרך אגב ואינה ניתנת פאן להתפרש לפרטיה, לא תוכל להיעשות מבלעדינו, בלעדי הפועל. ובזאת, בהקבלת פני העליה, ניפחן גם אנו, אם לא רוששנו, אם לא ירדנו מנכסינו, אם לא דלל

מקורנו. הנדע להושיט את יד־האחים, הפשוטה והרחבה, הנדע לכלפל את עורת־החברים האמיתית, המלאה, אשר תִּדְרֹשׁ? ואת העליה עלינו לקבל ולשָׁחַר עוד בטרם הגיעה אל חופי הארץ, עוד שם. בידינו להצילה משגגות ועלינו התפקיד לשמרו על אִפּיה המעשי, הישר, הפֶּשְׁטָנִי, על שלמותה ועל אֲחֻדוֹתָה בכל הארצות, לבל תתפורר. רבה העבודה המעשית, הסידורית והחינוכית אשר עלינו לעבוד יחד עם התנועה החלוצית. מבִּנָּה וסידורה הטוב, אחדותה ושלמותה, אִפּיה המעשי והרצוֹנִי, יחזקו את כל העליה בחומר וברוח. הכשרה שימושית, חברתית ורוחנית, בעבודה מעשית ובידיעת הארץ ובשאיפות העובדים בארץ, השפלה מקצועית, ישובית וחברתית, בנין מוסדות כספיים מסודרים, הבטחת־אחריות, אינפורמציה טובה וסידור העליה — כמה עלולים כל אלה להקל את דרכו של החלוץ במעבר ובארץ. ומתוך עבודתנו המעשית המשותפת יִגְלוּ אפקים, יסרו מכשולים, יתקרבו לבבות, תִּדְלַקְנָה משואות ויואר — באור הארץ, ואהבת עם ודירֵיר לעובד — למרחוק.

אולם איך תיעשה עבודה זו? האפשר לתאר, פי תיעשה אף היא כנופיות כנופיות, כששנים או חמישה אחזים בטלית? הנפגוש את העולה במחיצות, בהכנסה לתוך המחיצות, בשאלת „תעודה“: מי אתה, מאנשי שלומנו, מבני בריתנו? האם לעת אשר כזאת נקח עלינו את החטא והפלימה להפנות את מוחו ונפשו של העולה מעבודתו הישרה, מהתקרבותו לארץ ולחיי חברים, ונכניסנו בשערי חכמה עליונה של פירודינו? היתכן הדבר? האם לא נשפיל לבנות את ההסתדרות האחת, השלמה והמקיפה, אשר בה ימצא העולה את ביתו, את רעיו, את מילוי צרכיו ואת סביבת חייו?

את איחוד כוחותינו דורשת מאתנו לא רק החובה הראשונה הסידורית־מעשית בקבלת העליה, פי אם, ובעיקר — התפקידים החינוכיים הפנימיים, המתמידים: החינוך וההדרכה בעבודה, ההכנסה בחברת־העבודה ובשאיפותיה. והפננה האחת לכל זה: להחיש ולהקל את התאורחות והתאקלמותו של העולה החדש, לשתפו ביצירת חברת־העבודה ותרבותה. וכאן, בתוך הפעולה החינוכית־חברתית הלא באה אותה העבודה, שאין כמזה לקושי, לחשיבות, לאחריות, שאין לה רַעַע ודמיון לא בעבר עמנו ולא

בחיי עמים אחרים: השֶׁבֶת העם אל שפתו. עבודה זו, הנחלת הלשון העברית לבאים עם כל הפעולה התרבותית הפרוכה בה, הצריכה לגבור על מכשולים טבעיים ומניעות חיצוניות פה רבים, הלא תדרוש קודם כל אויר טהור, אויר של שלום ואחדות. ולא קנאה הבאה מן החוץ, אויבת, קנטרנית ומרעימה, פי אם רק אותה הקנאה הנמרצת אשר תגלה בתוך יחסי־רעים, מתוך קרבה, אהבה והפרת אדם וערכו תעזור לנו בזה. ובכוחה נגבור גם על ההתנגדות, בת מסורת תלושה והשפעות עוברות — אשר תיפגש לנו בין העולים החדשים. וגם אחרי כל אלה עוד תִּכְבַּד ותרבה העבודה, וכי יש ברשותנו כוח אחר וצורת חיים חברתיים אחרת, אשר תבטיח לנו את הצלחת העבודה, את השלטתה החיונית של השפה מאשר האיחוד של כולנו פה, אזרחי העבודה והחיים בארץ?

נתאחד ואל נשאיר כל סדק לכניסת רוחות פשרה ורפיון לאומי. פירצה קוראת לגנב. יסודות שונים יבואו אלינו, מארצות ותרבויות שונות, ומכמה וכמה בתי־מדרשות. יביאו אתם את חידושיהם, את חיוביהם ועצמיותיהם, זריותיהם, הבדליהם והשפעות שונות בנות־קיום ובנות־חלוף. כל זה יפנס לתוך פור חיי הארץ. ונחוץ שבמצרף־חיינו יהיה הכל מכוון להחיש ולהקל את ההתמזגות וההתגבשות החדשה. יבואו וימצאו אותנו קהילה אחת, חזקה ברוחה ובסידורה — והפירו בפשטות בעובדת חיינו, כמות שהם, בחיובים המתגבשים ומתיצרים בעולמנו, ונוספו עלינו והפירו את חיינו. נלא — באין כוח מרכזי המאחד ומזג את השכבות השונות, ומאציל עליהן מרוח המסורת האזרחית שבעבודה, — האם לא תיהפך תנועת־העבודה לדור־הפלגה, לערב רב? האם לא תישגב אזי כל אמרה מפוצצת, כל מסורת חולפת, כל רוטינה מהבילה בתוך חוגה ומכורתה, למען הוסיף פירוד ונֶכַר, להֶתֵּם את סאת פירודינו, לחפור תהומות חדשים ולהעמיקם, בין „הישנים” ו„החדשים” ובין החדשים השונים ביניהם לבין עצמם? מה יהא אזי גורלנו, כוחנו, עתידותיה של תנועת העבודה?

נתאחד ונפתח את דלתותינו לרֶחַח לעולים, לכל העולים. לנו, לכלל־הפועלים המאוחד, אין להיסגר מפני הרוחות החדשות המנשבות. נאמין ונבטח בכוח הארץ והעבודה, בכוח החושים העמוקים המתעוררים פה לחיים מלאים ואקטיביים. אין פה שאלה וחשש סכנה של „מועט” אזרחים ו„רוב”

חדשים. שלשלת ההיסטוריה היא אתנו. וכוחה פועל בנו, בהם, בכולנו. באמון נפגשם, בחיובים אשר רכשנו, ומפני משוגותיהם אל נפחד. המוץ יסוער והבר ירע. אנו, בכואנו, היינו מוכרחים להתחיל הכל כמעט מבראשית. חוטי היצירה של החלוצים הראשונים ניתקו, ולנו לא היה במה להיאחז. אולם החדשים, מקוים אנו, ימשיכו יחד אתנו את הארג. הם יתאזרחו אתנו, ובקרוב יעזרו לנו לפגוש את אלו אשר יבואו אחריהם.

ודאי, תמיד יהיו הבדלים וגם ניפרים, ופעמים גם מכאיבים, בין האזרח ובין הבא מחדש. אבל ארץ אשר עתידה בנוי על קיבוץ גלויות מתמיד, צריכה לדעת לקבל את הגורל, ולהשפיל לאיחוד ומיווג יסודות ישובה.

האם הפועל נושא את נפשו להיות בארץ חלק, רוב, מעמד? הלא אדיר חפצו ומגמת־פניו להיות העם, העם העברי החי על עבודה, ודרכו דרך שלשלת־הקבלה הפלתי־פוסקת שבעליה עם כל צפונותיה. תכין איפוא התאחדותנו את האפשרות של איחוד כל תנועת החלוץ המקיצה בעולם, ותכין את הכלים, כלי־קיבול וכלי־עבודה, לפעולה שלמה וטהורה של עליית־העבודה המקווה.

רצון האיחוד עוד מרחיק ומוסיף לכוון. צפונה עמו התקווה לרפז סביב לפועל המאוחד בארץ את פזורי הפוחות השונים בגולה, הנאמנים לעבודה ולשאיפותיה בארץ, ובכוחם להגביר יחד יכולת, עוז, השפעה והכרעה לשאיפות העובד בציונות המתגשמת. העובד בארץ במלחמתו בעד הגשמת הציונות הסוציאלית לא ישאר בודד בעמו. הוא יצא אל אֶתוּ, מבלי מחיצות ומתווכים, לא כבן מפלגה, כ"צד", כי אם כעובדה חיה, כחטיבה חברתית טבעית מיוחדת, ייצור לו את עמדתו בציונות ובעם, יבקש וימצא את בני־בריתו.

מי הם בני־בריתו?

כל החוגים אשר בתוכם מפכים מעינות החלוציות ועליית־העבודה הם בני־בריתו הטבעיים. לכל אלה אשר

מהם תקנת־עליה, צריכים להיות, ויהיו, שאלות החיים בארץ, סדרי החיים ויחסיה־חברה, חיי העבודה, הכלכלה והתרבות, ענין־חיים שלהם. והחוגים האלה צריכים להיות נאמנים בברית העבודה בארץ. אליהם צריך לפנות הפועל המאוחד, לפרוש ולגולל לפנייהם את שאיפותיו ומשאלותיו, ובהם מצוא ימצא את הסעד בעבודתו, את עזרת־ההגנה במלחמתו. מן החוגים המסודרים יתחיל, „פועלי־ציון” השונים לארצותיהם, והמאוחדים בברית עולמית אחת לעבודת ארץ־ישראל, „צעירי־ציון” אשר בפולין ורוסיה, ההסתדרויות הציוניות־הסוציאליות אשר במערב אירופה. כל החוגים האלה, המתלבטים זה מכבר בחוג שאלות העבודה בארץ, צריכים להיות הראשונים בברית הציונית־הסוציאלית, הפנויה על יסוד שאיפותיו ופעולתו של הפועל הארץ־ישראלי. ברית זו עתידת גדולות צפונות לה. היא תילחם את מלחמת העבודה בתוך הציונות העולמית, היא תבנה את המוסדות והמפעלים אשר יגבירו את כוח הפועל בארץ. את הבמה, החפשית אשר ממנה ידבר; תעזור לפועל להיות חוג חברתי חזק, בלתי־תלוי, בלתי־כפוף, הולך בדרכו מבלי להרפין ראש. המחנה המאוחד הזה ימצא את הדרך, דרכו שלו, דרך־העבודה, בהגשמה המתמידה של הציונות: בירור הדרכים וריפוז האנרגיה לשינויים עיקריים בחיים, העמדת האדם העובד במרכז הפעולה בארץ, גילוי האופי המשחרר והתרבותי של התנועה הלאומית, מלחמה בשלטון התגרנות והספרות, בשׂררת האוליגרכיה והקריזיזם — עד רדתם.

והברית הציונית־הסוציאלית, בהינצרה ובהתבצרה, תשמש אולי נקודת־מוצא לסידור ולחינוך חדש להמוני עמנו באשר הם. אפשר כי בכוח עבודתה, בכוח החלוציות והעליה, יעלה לפרוץ את המחיצות, אשר הפרידו ומפרידות עד היום הזה, בינינו וביניהם. אולי לא רחוק היום, אשר תנועת־הפועלים היהודית בעולם, הקרועה מעל הגאולה הלאומית, המחונכת כסדר במשך עשרות שנים להתנכרות לעמה ולעתידה, לעם־הארצות ולפסיביות לאומית, להתכחשות לעצמה ולצרכיה, תשתחרר סוף סוף מעול המסורת החלודה, תתנער מאבק־הזרות החונט אותה, וקול החלוציות העברית והעבודה בארץ יגיע אליה, ועשה בה את ההפיכה. העם הולך וקרֵב אל הציונות, וחובת החינוך הנאמן, הציונית־הסוציאלי, לעם, החינוך התרבותי, אשר ישירו

להשתתפות חיובית ופעולה בגורל הארץ וביצירת עתידו, רבה ואחראית. היא אינה יכולה יותר להיזנח או להידחות. בשלושה דברים יצא הפועל העברי אל אחיו בני-בריתו בגולה: בציזנות-הסוציאלית, בפעולה החלוצית, בלשון העברית.

הציזנות-הסוציאלית של הפועל בארץ איננה מחרוזת של אמרות תורניות, התלושות מן החיים ומשמשות חומר לפולמיס ולחקרנות. השגותיו, משאלותיו החברתיות הן מוחשיות. והן צמחו לו אתו יחד, בעבודתו וביחיו. ודרכי ההגשמה הולכות ומתבררות עה מהלך פעולתו. כל זה לא נתון, לא חנוט, כל זה חי חיים אורגניים, טבעיים. וכל זה עומד עדיין בראשית גידולו. ואת מושגיו אלה, ילד-רוחו, מלאי חיים ורצון וקטורים בחייו קשר אורגני, יביא אל בני-בריתו, ויבנה את המרכז הרוחני לפעולה ולמחשבה ציונית-סוציאלית, אשר לא תסתגל, לא תרפין את ראשה לפני הרוחות המנשבות בגולה, כי אם תינק מאדמת-מטעה, ותאציל מרוחה על חוגי העליה העתידה.

אולם לא רק „תורה“ ציונית-סוציאלית יביא אתו, הצמוקה בפסקי הלכות ו„דרישות“ חברתיות, כי את הרצון החלוצי, חובת היצירה האישית של ציונות-העבודה יגלה ויעורר, את תכני הנפש והמחשבה של הרבולוציה הלאומית, את חושי ההתנדבות לעם, את יפקי היצירה הסוציאלית העברית בכוח כל אחד מאתנו. בשפת נאמנים, בשפת הרצון ומעבדי-חיים יגלה הפועל הארץ-ישראלי לפני הדור העברי הצעיר את מרכז הנפש של ההיסטוריה העברית החדשה.

ובלשון העברית יבוא אליו. מבלי פקפוקים וויכוחים, כי אם פעובדת חיים, רעננה ופיריה, הכובשת לכבות וזורעת כבוד ואמונה. הפועל העברי יביא להמונים העברים את בשורת תחיית השפה העברית כשפת החיים והדיבור לעובד בארץ, ובעצם מהותו, בעצם העבודה אשר הוא משקיע בתחייתה ויצירת תרבותה, בעצם השלימות הפלתי-מתפשרת והקנאות היצרת יפרוץ גדרות ויהרס אמונות תפלות וישים קץ למטבעות-הבערות העוברות לסוחר. באור חדש, באור חייו הוא, בשפעת האהבה והרצון וההתמכרות אשר בחייו יאיר היא לפני המזניה העם את פלא הטבע הקס

לעינינו: תחיית הלשון העברית. בין בוני הלשון והתרבות העברית, גאוני היצירה הספרותית, תבוא גם הגאונות החברתית המקובצת של העובד העברי בארץ.

אלה הם אפקיה של אחדות-העבודה.

ג. מהות האיחוד

כיצד יבנה האיחוד הסידורי של פועלי ארץ-ישראל? על יסוד האחדות שבחיים, וקודם כל, לא על יסוד של סעיפי-אמונות והלכות-דעות. אל נא נשאל ל„אני מאמין“, ל„הכרה“ מושבעת ומשביעה. האומנם אין עבודה ציונית טובה יכולה להיעשות בטרם נחתם שטר-שיטה של לאומיות ויהדות על פי נוסח פלוני או אַלמוני, האומנם אין הפועל חי ושואף ולוחם את מלחמתו ומהווה את מהותו, עד שלא התחייב על הלכות פסוקות בשאלות החומר והרוח, גורמי ההיסטוריה וחוקות ההתפתחות? האם לא הגיעה השעה לפשט את העקמומיות מהיצירה החברתית, לשחררה מהעמקנות החקרנית, ולבנותה על פשטות, על אחדות החיים והשאיפה, הרצון והפעולה? עתיקים הדברים ופשוטים. אולם בנו עוד דבקו המושגים המבישים על הסתדרויות וגופים ציבוריים, כעל בריות חריפות ומתפללות, מתנכחות ומתנצחות — נחלת חיי-התחום, המשך מסורת הפלפול התורני (השטחי והריק בעצם), — דבקו פברקנים ואינם רוצים לפנות את מקומם. ולא ככה הבינו יוצרי הציונות והסוציאליזם את תעודתם. במשפטים פשוטים, יבשים ו„מיכניים“ בנו האַדריכלים-הגאונים בנייני-עד לרצון-האדם ולפעולתו. ה„עמקנים“ חיפשו שם את הנשמה ולא מצאוה. הפרוגרמה הבזילאית אינה אוצרת כל הכרוה פֶטֶטית וכל דעה „עמוקה“ על היהדות והלאומיות, וכמה דברים יותר עמוקים, יותר רַגְשִׁים היו יכולים להיפתב על ידי הציונים הרוחניים נושאי התרבות ההיסטורית, אנשי „דרך-החיים“. ואולם פרוגרמה פרזואית ומיכנית זו היא שהפנתה את העם אל דרך-החיים בלי מרכאות, ואף אנשי „דרך-החיים“ מצאו להם בה את מקומם. „שזה לכל נפש“ — בוז לה וביקרוה אנשי המחשבה האצילית. גוף עכור חסר-נשמה, ואולם בנין זה ה„בלתי-מקורי“ הוא שהגביר את התנועה הגדולה

ליציקת „הנשמה העברית“. וגאון תנועת-הפועלים, בבואו לאגד את פועלי העולם, לא דאג לשמות ולתורות ולא שאף לחייב על דעות, שהוא חשב אותן ליחידות-אמיתיות; הוא הסתפק ביצירת אחדות פשוטה ומקיפה, כוללת וחיובית, אחדות הפעולה המשותפת, המביאה לידי חליפת רעיונות ו„מתירה בגבולה כל מיני דעות“¹, וכל זה מתוך אמונה ובטחון, כי „ההתפתחות השכלית של מעמד העובד, אשר תבוא כתוצאה הכרחית מתוך פעולה משותפת ומשא-ומתן הדדי“, תביא ודאי לתכלית הנרצת.

הנסיונות השונים בדורותינו להרכיב לתנועות חברתיות חובת-אמינות, הלכות-דעות דתיות, פילוסופיות או מוסריות — האין סוף פולם יצירת רוטינה חדשה, חקרנות מפולפלת, שעבוד המוחות ואבון ההרגשות, חרדות וגלחות מודרנית? מה רב הוא הפזח המברך, המשחרר של גילוי חוקות חיים וטבע; מהו ערכם של הדרויניזם או המרקסיוז, נקומפסיים במחשבת האדם, לא רק לגאון המגלה אותם ומאיר בעזרתם מחשפי-עולם, כי אם גם לבינוני המשיג אותם בעזרת עבודת מחשבה עצמית? אולם חוקות אלו, כשהן מתקבלות כסעיפי-אמונה, כשהן נעשות דיברות שגורות וקבועות, שאין להרהר אחריהן, האינן מאבדות את כל תכנן המשחרר ונעשות גם הן לעבודת-אלילים, בת-הזמן, למקור קנאות מהבילה, עיפוב ושעבוד? ותורות שבלב הנובעות ממקור חיי-נפש דרוכים, התחדשות וחתירה בלי הרף ומרגוע — האם לא היו לעינינו לדפוסים מוכנים לחיים מיושנים ומדושנים, למרדפי-אמרים? אכן קל וחלק המורד מן החוקה אל הדיברה. האגדה מספרת על ברכת הצדיק אשר הפכה את חול-הארץ לעפרות-זהב; האין המציאות מספרת על מארת-השיגרה ההופכת את זהב היצירה הגאונית לאבק פורת, מסמא-עינים?

האין כל תנועת-שחרור דורשת חירות מחשבה והרגשה, מרחב לרשות היחיד, כמזון ופרנסה לרצון הפעולה המשחררת?
חוששים לחוסר רעיון מרכזי, לחוסר נשמה בתנועה. כמה מזור הדבר לחפש נשמת תנועה חיה בנקודה הנדסית שבהגדרה. אם יתאספו כל בעלי

¹ מתוך חקנות האינטרנציונל הראשון.

הפרה והגדרה בעולם, לא יעלה בידם ליצור אף „יתוש“ אחד, אף תא אחד, שאינו נתון ביכולת הפנימית, בכושר הרצוני, בחיות שבהניה, למה תרחיקו לחפש את נשמת־התנועה בסעיפי פרוגרמה שבכתב, והיא קרובה לנו לכולנו בהתאחדות „שבע־לפה“, בהתאחדות פהניתה, „משפיהם בבוקר והולכת לעבוד“. חיינו יונקים מרעיונות, נושאים בקרבם רעיונות ודעות, ואולם אין החיים מתחייבים על רעיונות, כוחם הפנימי הוא הפורה, הבורא. יהיו נא החיים שופעים, ומתוכם, מתוך חיי־הפעולה, תצהיר הנשמה, שכינת החיים הכמוסה, הפועלת בנו.

אין האיחוד אומר לעשותנו, את כולנו, פיתה, פנסייה דתית או סוציולוגית. אבל הוא גם אינו שואף להיות מפלגה, במרכזה של מפלגה בזמננו עומדת השאיפה לשלטון מדיני, שינוי החיים בכוח תפיסת השלטון, ולפיכך, ריכוז הפעולה החברתית בתעמולה, בבחירות, הנהלה ו„פוליטיקה“. וגם פשהמפלגה עושה עבודה אחרת, רואה היא את עבודתה פאמצעי לשלטון המדיני, ומתוך אמונה זו בכוח המכריע של הפעולה המדינית, באה ההפלגה בערך ה„נצחונות“ המדיניים, בצבאיות המיכנית־המפלגתית, המעבירה את מרכז הפעולה והיצירה מרחוב־החיים, מגילוי פוחו ואחריותו של כל אחד, אל ה„מרכז“, אל המנהיג, הנואם, אל הרזולוציה וביתר המחוקקים. בתנועת העבודה בארץ, בבנין העם, אין הפעולה „המדינית“, עם כל חשיבותה הרבה בימינו, יסוד התנועה. שאיפת התנועה: יצירת החיים, ובכל היקפם, לכל צדיהם. יצירה זו בנויה על העבודה עצמה, פוריותה ותנאיה, על סידור חיי העובד יום יום, על חלוציות מתמידה, על אקטיביות אישית בלתי־פוסקת. גילוי פוחותיו של כל אחד ויצירת תנאים רצויים לגילוי פוחות העובדים — זהו העיקר במצבנו. כיבוש החיים ועשייתם יום יום — זוהי הפעולה, אשר הסידור החברתי צריך לארגנה ולסייע לה.

גינה זו לפני בית־הפעלים, בפתח־תקוה¹, אשר באה במקום קוצי־הבר והחלאה לפנים, מספרת לנו על השינויים שבאו בחיי הפועל, בתנועת העבודה, יותר מאשר כל סיפורי פרשת הבחירות לועד הפועלים במשך שנים.

¹ הבית אשר בו נחכנסה הועידה.

אין החיים שלנו מוציאים את המדיניות, ואף את ליקוייה, אין עבודתנו יכולה להיות פטורה הימנה, אולם אין. המדיניות שבעבודתנו רשאית למעט את דמותה של הפעולה הפלפלית, התרבותית והחברתית הפנימית, היונקות כולן ממקור אחד, וחוזרות ומשפיעות אחת על רעותה, ומפולן יחד מצטרפת היצירה החברתית השלמה.

לא מפלגה תיבנה על ידי האיחוד, כי אם קהילה תסודר. קהילת-העובדים בארץ. לפעולה מקיפה לסיפוק צרכיה, לבנין עתידה, עתיד-העם. זהו בנין-הפלל, המקיף את כל העובדים באשר הם עובדים, ומשאר את רשות-הרבים שלנו מפולשת לרוחות-מחשבה, פתוחה לגשמי-ברכה מפרים. שאיפתה של קהילת-העובדים בארץ, „ככתוב“¹: „לצור את חיי העם העברי בארץ-ישראל כקהלת עובדים בני-חורין ושויוזכויות, החיה על יגיעה, שליטה ברכושה ומסדרת את עבודתה, כלפלה ותרבותה ברשותה“. יסודותיה: הלאמת-הקרקע, הון לאומי ליצירת המשק ולמלוא לעובדים; עליה עממית, קבוצות-עובדים חפשיות המנהלות את עבודתן ברשותן, תנועה חלוצית המפלסת בחייה דרכים לעם, תחיית השפה העברית והנחלתה לעם, תרבות עממית מקיפה.

וכתורה בלב, אשר אינה ניתנת ואינה צריכה להיות מוגדרת בסעיפים, כלולה ברעיון האיחוד האמונה בכוח העבודה ובתכניה הגלויים והגנוזים, בכלל-העובדים ובעליה העתידה, כי לא יכזבו; ואף התקוה לעבודה חברתית פוריה בתוך תנועת-העבודה על יסוד חירות-המחשבה, אמון-חברים וכבוד-אדם.

ההתאחדות מצטרפת מאגודות-עבודה, המאגדות את חבריהן לחיים פעילים לפי משלחידם ותנאי-עבודתם, על יסוד הפעולה האישית והשיתוף החברתי. הסתדרותנו החקלאית הצריכה לאחד מעתה את כל גלילות הארץ, תמשיך את קיומה, משוחררת מכל אפטרופסות מפלגתית, עובדת את כל העבודה הישובית-החקלאית העומדת לפנינו באין מפריע, מסדרת את העורה

¹ [בהצעת האיחוד, עיין עמוד 130]

ההדדית ואת ההספקה המשותפת של חבריה, מטפלת בהדרכה וחינוך-עבודה, ביצירת משקיי-קבוצות, מתכננת לעבודת ההתאחדות הצפויה, ממלאה את העבודה התרבותית הפנימית ודואגת לחינוך ילדי העובדים.

בצדה של ההסתדרות החקלאית צריכה להיבנות ההסתדרות המקיפה את פועלי העיר. משפל המדרגה החברתית צריכים פועלי העיר לצאת לחיים של יצירה כלכלית, של השפלה חברתית; של פעולה חלוצה. לא להתגנחות עם בעלי-בתים בשכונות יפו וירושלים קוראים להם החיים, כי אם להעברת מרכז הפעולה אל יצירה כלכלית משותפת בריאה ופוריה. הנסיונות הרציניים הראשונים של תוצרה משותפת בריאה יאירו את חיי הפועל העירוני, אם בן הישוב הישן ואם החדש והעולה מרחוק, ויתוו דרך ליצירה חדשה, לחיי קוממויות, רבי תוכן ועלילה.

גם פיבוש העבודות הממשלתיות קורא לנו. הכנסת העבודה העברית לרכבות ולמסילות, לחשמל ולטלגרף, יצירת תנאים אנושיים מהוגנים לעובדים האלה ופעולה תרבותית-סידורית בתוך העבודה הזאת תדרושנה את הסתדרותה ועובדיה, ורבי יהיה ערפיה.

וגם אנשי האומנויות החפשיות, ובעיקר המורים העממיים והגננות, ודור התלמידים הצעיר, במידה שהוא מתכונן לא ל"דף", "תכלית" וקריירה, כי אם חיי עבודה והתנדבות עממית, כולם קוראים לסדר יחד אתנו את חייהם. שאיפת ההשתלמות, קשירת קשרים עם העבודה והעובדים, כניסה לעבודה, תיקון החיים, הרמתם ושיפורם, חיפוש דרכים והתכוננות לעתיד — את כל אלה הם צריכים למצוא בסביבתם בתוך הסדרויותיהם.

והסדרויות אלה, המאחדות פולן ברצון אחד, ברצון יצירת חברת העבודה החפשית בארץ, יתאחדו ל"אחדות-העבודה", לתנועת עבודה אחת, כוללת, שלמה ומסודרת. כל אגודה, קבוצה והסתדרות, חיה את חייה, חפשית ורבת-היקף בחוג פעולתה, ומרכזת-האחדות מאחד אותן ועושה את העבודה הכללית, המשותפת לכולן, ממלא את שליחות הציפור המדינית במוסדות הישוב בארץ ובמוסדות העולמיים של העם העברי, בתנועת הפועלים העברית ובתנועת הפועלים העולמית, מרכז סביבו את כל כוחות הגולה הנאמנים בברית הציונית-הסוציאלית, מתקשר ומסייע לתנועת-

החלוץ, מביא לגולה ידיעות נכונות על חיי העבודה בארץ, צרכיה ושיאיו, עובד את העבודה התרבותית-העממית, מוציא ספרות ועתונות לעובדים, ויוצר את המוסדות הכלליים, כספיים, תרבותיים ומדיניים, לתנועת העבודה.

זוהי ההצעה, כפי שעלה בידי לנסחה ולבארה. מובן מאליו, שאין כננתי להטיל את בירוני וביאורי על מי שהוא. לאותה ההצעה עצמה יכולים להגיע גם בדרכי-מחשבה אחרות. המבין יבין, כי אין בכלל לראות בדברים כעין אלה ובראשי-פרקים אחרים דומים להם את מיצוי התוכן האמיתי של תנועה חיה מתחילה. חומר התנאים אשר דרכם צריך רעיון האחדות לפלס את דרכו לא נעלם מאתנו. הרבה משטינים וצירופי-חבלה עומדים לבלע את הטהורות שבכונות. מנדים, מידי-אבנים, מעפריי-עפר, לא יחסרו, ואף פצעי אהבים. אולם לא אלה יכניעו רוחנו. תוכן חייה של „אחדות-העבודה“ תלוי לא במציעים, כי אם בעצם מהות החיים של כלל העובדים בארץ. לגורלו נמסר מהיום גורל האיחוד. הוא אשר יבנה את בית-העבודה יום-יום, והוא אשר ימלא תוכן חייו.

נאמינה נא בחיותו, בשליחותו, להגבירו.

יסוד-המעלה.

הצעת האיחוד

א

תנועת-העבודה בארץ-ישראל היא ענף תנועת העבודה הסוציאלי בעולם, השואפת לגאול את האדם גאולה שלמה מעקת המשטר הקיים, המשליט את ההון הפרטי על חיי הלאום, על יצירתו הכלכלית והתרבותית, על יחסי עמים וארצות. המשטר השורר, הקובע את אוצרות הטבע, עמל הדורות ופרי רוח האדם, המדעים והאמנות לקנין-יחידים, הוא שעושה את הכלכלה הלאומית חומר לספרות אדוני הרכוש והתחרותם, רודה בעמים,

חומס ארצות וקורא למלחמות, מחייב הנית מחנות עובדים „עודפים“ חסרי-כל ומחנות שליטים ושמשיהם עתירי-כל, מקפח את שכר העובד, בריאותו, מזונותיו, חינוכו, משפחתו, כוח יצירתו וחייו, עושק את הילד ואת הדורות העתידים.

מגמתה: לכונן את קיום החברה האנושית, כמשפחת אומות בנות-חורין, שוות-זכויות, על אשיות:
 העבודה הכללית של כל אישיה;
 העברת אוצרות הטבע והרכוש, אשר נצבר מדורי-דורות, מרשות הפרט לרשות הכלל;
 סידור כל עניני העבודה והרכוש על ידי החברה העובדת.

תנועת העבודה בארץ-ישראל היא ענף התנועה הציונית בעם העברי השואפת לגאולת עם ישראל מן הגלות.
 מְשַׁאֲתָה: תקומת עם ישראל, השב לארצו בהמוניו, מתאחו על אדמתו, יוצר את ישובה ועבודתה, והוזה לעם חפשי, השליט בארצו, מדבר בלשונו העברית, מסדר את חייו ברשותו, ויוצר ומפתח את קניניו החמריים והרוחניים.

ב

בציונות המתגשמת שואפת תנועת העבודה בארץ-ישראל, בכוח עליה עממית רחבה ומסודרת:

לצור את חיי העם העברי בארץ-ישראל פְּקֻהֶלֶת עובדים בני-חורין וְשׁוּי־זכויות, החיה על יגיעה, שליטה ברכושה ומסדרת את עבודתה, כלכלתה ותרבותה ברשותה.

הגשמת המטרה מחייבת:

(א) העברת אדמת ארץ-ישראל, מימיה ואוצרותיה הטבעיים לרשות עם ישראל לאחוזת עולם של העם כולו.

(ב) יצירת הון לאומי:

להכשרת האדמה והקמת נכסי-ברזל של הלאום (מסילות, נמלים, יערות, אניות, מכונני-מים, מאור, חשמל); לקרדיט לאומי המוקדש לבנין העבודה הלאומית, החקלאות והתעשיה, בעזרת קהילות-עובדים חפשיות.

ג) עליית חלוצים לארץ, לחיות בה חיי עבודה, לפלס את הדרך ולברוא את התנאים לעליה עממית גדולה, ולהשתתף ביצירת מעמד עובד, רב־אונים, אשר יבנה את קהלת־העבודה העתידה.

ד) הנחלת הלשון העברית ואוצרות התרבות לכל העם, ושיתוף קהל העובדים בחיי התרבות ויצירתה.

ג

„אחדות העבודה“ מקיפה את כל הפועלים והעובדים בארץ וכמו כן בעלי אומנויות חפשיות, החיים על יגיעם, מבלי לקפח עבודת זולתם, — ומנהלת את עבודתה כולה ברשות עצמה.

„האחדות“ מורכבת מהסתדרויות מקצועיות אוטונומיות המאגדות את החברים לפי משלח־ידם.

„אחדות העבודה“ מאגדת את מעמדי־העובדים לפעולה כלכלית, תרבותית ומדינית; עוסקת בהמצאת עבודה ובסידורה, בהספקה קואופרטיבית, בחינוך־עבודה ובהשכלה כללית ומקצועית, גוננת על כבוד העובד ועניניו, דואגת להשבחת תנאי העבודה וקדמתה, לוחמת את מלחמת שחרורה ושוקדת על הגברת כוח היצירה של מעמד העובדים.

„אחדות העבודה“ באה לעזרה לתנועת „החלוץ“ בחוץ־לארץ בהמצאת אינפורמציה והדרכה, למען התאים את פעולתה לעניני העבודה בארץ, מסייעת לאחד את כל ההסתדרויות הארציות של „החלוץ“ לאגודה אחת על יסוד עזרת־חברים, משמעת־חברים ומסודות עבודה משותפים, ולקשרה קשר מעשי וסידורי את תנועת העבודה בארץ־ישראל.

ד

„אחדות העבודה“ משתתפת, בתור גוף ארצי אוטונומי:
בהסתדרות הציונית העולמית;
באינטרנציונל הסוציאליסטי.

„אחדות העבודה“ רואה צורך וחובה לעזור לאיחוד כל ההסתדרויות והמפלגות אשר בתנועת הפועלים העברים ובתנועה הציונית בחוץ־לארץ, השואפות לחברת עבודה בארץ־ישראל, לברית לאומית, ציונית־

סוציאליסטית, אשר תעבוד שכם אחד במפעלים כלכליים, תרבותיים ומדיניים להגשמת מטרותן המשותפת. בשאיפה זו משתתפת ההתאחדות, בתור הסתדרות ארצית אוטונומית, בברית הפדרטיבית העולמית של הסתדרויות „פועלי-ציון“.

ה

מרכז „האחדות“ נבחר בוועידה הכללית של פועלי ארץ-ישראל. משרד העבודה של ההסתדרות החקלאית, בהשתתפות חבר מרכז האחדות, הנהו בא-כוח „אחדות העבודה“ בכל פעולתה הישובית-החקלאית. המוסדות המרפזיים של „אחדות העבודה“, העומדים ראשונה על הפרק (מיעוטם קיימים פיוס ברשות הסתדרויות יחידות ודורשים ביצור, תיקון, הרחבה והעברה לרשות מחנה הפועלים פולו, ורובם עומדים להינצר):

1. תחנת-העולים, בית-אוכל ומלון מסודר, לפגישת העולים ולקבלתם בראשית בואם, להכנסת חפציהם ושמירתם, למרגוע ראשון מעמל הדרך.
2. לשכת-עבודה לחיפוש עבודה, לאינפורמציה וקבלת עבודה בארץ ולקשרי מודיעין בחוץ-לארץ.
3. קופת-חולים.
4. המשרד.
5. אגודת-המטבחים. סידור כל מטבחי הפועלים בקואופרציה אחת ובהנהלה מרפזית, הדואגת להטבת המזונות והבישול, לנקיון, לשיפור הסדרים, לסידור האקונומיה והנהלת-החשבונות, לתקנת תנאי העבודה של המטבח, להנגות חדרי האוכל, חיצוניותם ורהיטתם.
6. בנק פועלים, אשר ימצא בידי ציבור הפועלים, ויהיה המוסד הכספי הראשי של מחנה העובדים, אשר יסייע להתפתחות העבודה בארץ.
7. מרכז לעבודה תרבותית. להפצת השפה, להשכלת אנוּשית, חברתית ומקצועית.
8. עתונות חפשית המשותפת לכל קהל העובדים.
9. הוצאת-ספרים לחינוכו ולהשכלתו של העובד.

תשובה לדברי חברים בוועידת האיחוד

(הוועידה החקלאית)

מרצה מאושר אני. בדברי כמעט שלא נגעו, לא השתדלו לערער עליהם. חדשים אחדים רגשה הארץ על ענין האיחוד, עיבדנו תכנית מפורטת. חשבנו שצירי הוועידה ישקיעו את כל כוחם בבירור התכנית לפרטיה — והנה לזה כלל לא היו הלבבות פנויים.

אולם מרגיש אני את עצמי הפעם לא כמרצה הבא להגן על הנחותיו, כי אם כעומד לפני פס המשפט. יותר נכון, פנידון ומוקע לעמוד הקלון. פה דיבר חבר אחד שלדבריו אנו מקשיבים כולנו, וחיפנינו לשמוע דברים אשר יבארו לנו, אשר יעזרו לנו, אשר יוציאו אותנו מטעותנו, אם טועים אנחנו. והנה בא אותו החבר בעל העבר הגדול, בעל המידות הטובות, היכול להפיץ אור על כל הענין ואומר לנו כי אנו טוחנים קמח טחון, ואומר לנו כי אנו זורעים קנאה ומשטמה. דברים אלה היו פסק־דין. אני, לפחות, ראיתי בזה הוצאת גזר עלי, ולא על חטאי היום, כי אם על כל עבודתי בארץ־ישראל. אחרי זה אין לי לקוות לבירור עיוני. אני בעצמי שקוע יותר בשאלה: אם אשמים אנחנו ובמה?

היו ימים שלא הייתי בעיניכם איש פסול. איש מלחמה אני מנעורי. אני וחברי התנגדנו תמיד לשעבוד למלים, לצורות־חיים חנוטות. ואזי, כשהמגינים על המצב הקיים היו מתנגדיכם — לא היינו בעיניכם זורעי ריב ומשטמה. והנה נהפכנו כולנו, עובדי ההסתדרות, לוחמי אחדות־הפועלים כל השנים, לאנשי־מְדָנִים. מדוע? יען כי אין אנו מספיקים לכם? השקעני בתנועת־האיחוד את מיטב שאיפותינו ואת כל כוחותינו. השתתפתי והייתי נוכח בשורה של הרצאות, אסיפות ושיחות לבירור הענין. ובכל מקום היה רעיון־האיחוד למקים אח נגד את.

אני רוצה להזכיר דבר אחד. אנחנו רודפי השררה ומפיצי המדנים הזמנו קודם כל את המפלגות להינעץ.

אומרים לנו, כי אנו רוצים להקדים באיחודנו את החיים. כי החיים צריכים לבוא ולהוכיח. מאימתי התחילו אנשי „הפועל הצעיר” להשתמש

בטרמינים פאלה. פרוזה זו היתה לפני נחלת חוג אחר לגמרי. אנשי „הפועל הצעיר“ חשבו תמיד את עצמם לחלוצים, ההולכים לפני החיים. אבל אם לחיים אתם שואלים, הרינו אומרים: כבר באו החיים והוכיחו! האנשים שעבדו בהסתדרות כבר נלאו, אין הם יכולים לעבוד ככה יותר. 28 צירים בלתי מפלגתיים, 19 צירים של „פועלי-ציון“ רוצים באיחוד. ובמה אנו עוסקים? לא בשאלת האיחוד, כי אם בזכות-הַנְּטוּ. הרצון לאיחוד זהו רצון הציבור, רצון הרוב הגדול — ואולי גם רצונכם אתם בעומק לבכם — והרצון הזה רוצה לגבור על זכות הוטו. ולוה אתם קוראים אונס וכפיה.

על יסוד של אונס אי אפשר להיות, ואי אפשר לבנות שום חיים חברתיים בריאים. והַאֲשָׁמָה באונס היא האשמה כבדה מאד. השאלה היא מי אונס את מי: ציבור הפועלים את „הפועל הצעיר“ או להיפך.

אין שום רוב יכול להטיל דעות. אבל אין פה כלל ענין של דעות. האם אנו גוזרים על חופש-המחשבה? האם נפריע בעד קבוצה הבאה ומסדרת על יסוד קשר פנימי מיוחד, על יסוד יחסי חיים ננפש מיוחדים? אבל אין אנו יכולים להסכים, כי חיי-הציבור של קהילת העובדים ישָארו בלתי-מסודרים, כל זמן שאיזה מיעוט לא ירצה בסידורם.

אנו שואלים, איפה הוא הבסיס המוסרי להתבדלות? אומרים לנו, הבסיס המוסרי הוא שאנחנו מאמינים בכוחות עצמנו. אני נזכר ב„בני משה“ של אחד-העם. ההחליטו גם הם, מתוך אמונתם בכוחות עצמם, בבחירותם העילאית, כי אין להם חלק בהסתדרות הציונית הכללית? ועוד בימים ההם וביניהם היה מי שטען: האם מתאחדים בני-אדם רק משום שהם אנשים טובים? אתה אדם הגון, אני אדם הגון — הבה נתאחד! הפעולה המיוחדת, אשר אין לאחרים חלק בה, היכן היא?

אנו בוחרים לנו חזית קשה מאד, חזית שבה ניפגש עם הרבה עם-הארצות, עם הרבה זרות, עם הרבה הרגלי-חינוך המתנגדים לנו ולעבודתנו. ואנו רואים בזה את חובתנו, חובת כולנו. אתם מוצאים לנחוץ לפרוש מאתנו. אני לא השתתפתי באסיפת „פועלי-ציון“ האחרונה, אותה האסיפה הפתחה ששפרינצק הצטער, על של „הפועל הצעיר“, הסוגר את דלתותיו, לא היה בה פתב, בכדי להוקיענה. אבל לפי היה אתם, עם אנשי „פועלי-ציון“, בשעה זו מילאו הם את החובה ההיסטורית הגדולה.

לא חשוב, שפה תישמענה התחכמויות או ניצוחים, פי אם שפה יעשה הדבר הנכון: איחוד כוחות העובדים. ואתם, המבקרים אותנו, יודעים לאמור לנו רק דבר אחד: איש לאוהליך ישראל! הוזהי המלה הדרושה לנו פיוס?

אתם חוזים בנו מראש את נקמתכם. אתם אומרים לנו: „טוב, התאחדו, אם רוצונכם בכך, אבל האיחוד הלא יצליח, ואנחנו נבוא אחרי כן ונתבעכם לאיחוד חדש“. לשים את שאיפתנו לא, להפוך את האיחוד לדבר של „צד“, של קנאה, ואחרי כן לתקוע: איחוד חדש. — נקמה כזאת עוד לא ברא השטן.

אני מציין בדאבון־לב, כי אלה החברים של „הפועל הצעיר“ שלפנים עבדנו יחד, והיו יחד אתנו בבוני אחדות־הפועלים — היתה רוח אחרת אתם זה שנים אחדות. הרוח המיוחדת השולטת ב„הפועל הצעיר“, החשש להתרחבות ההסתדרות והשפעתה — תקפו אותם.

ההצעה שאתם מכניסים, הצעת הפרציה, אינה מעלה פי אם מורידה. הפרציה יש לה מקום בין מדינות שונות, בין ציבורים חיים לחוד. לפרציה יש מקום ביחסים שבינינו ובין הסתדרות של חוץ, שקולניק הציע פעין משפט בין־לאומי בין המפלגות. אבל אנו רוצים בפירוק ההזדיונות. מה עושה אסיפתנו? היא עומדת ומדברת תחנונים: אל תפרדו מאתנו.

אין אנו רוצים לבנות מפלגה — לשם זה יש לנו, לרוצים באיחוד, די כוח גם מבלעדיכם. אין אנו רוצים בשום שלילה של זכות־המיעוט. איננו יודעים איזה מיעוטים יהיו בתוך התאחדותנו, מי יהיה בתוך המיעוט. אנו רוצים רק אחת, כי בית־העבודה יבנה. אנו חושבים את קיום המפלגות בקרבנו לרע מוחלט. אנו רוצים בסידור קהילת־העובדים, ובוזה הוא הקושי. מבלי השתתפות חלק קטן קשה לבנות את בנין הכלל. אבל קל מאד לחלק קטן להפריע את בנין הכלל, שהכלל רוצה בו. בארץ־ישראל עדים אנו לחזיונות כאלה. מפריעים לסדר את ועד העיר בירושלים, מפריעים לסדר את התאחדות המושבות בגליל, כל רצון של בנין נפגש באופוזיציה. ובשביל כך כל אופוזיציה היא חזקה למדי. הרוצים אתם למלא את התפקיד הזה בינינו?

אומרים כי איחודנו הוא מפלגתי, יען כי הוא מיוסד על „דעות“. אבל אי־מפלגתיות אינה אומרת חוסר־דעה. כל סידור של כל קהילה יש לו ביסודו הנחות עיקריות, גם לסידור הקהילה היפואית. הסידור הוא כללי, בלתי־מפלגתי, כשהוא שואף לאיחוד הכללי, וכשהוא מתבסס על דעות, שעל יסודן יכול הכלל להתאחד.

פנסת־העבודה אינה אפשרית בלי רעיון מרכזי. והרעיון המרכזי של פנסת־העבודה ישנו והוא משותף לכולנו — יצירת חברת־העבודה העברית העתידה, באיזו מלים שלא יבוטא.

אני, למשל, מאמין בפנסת־ישראל, אפילו ב„פוליטיקה של כלל־ישראל“. יש עמים אשר לפי מצבם המיוחד, נעשה הגורם הלאומי למרכז חייהם. כך כיום מצבה של בלגיה. אבל יש תקופות בהיסטוריה אשר התוכן הסוציאלי נעשה למרכז חייו של הלאום כולו. עם כזה הוא עמנו, תקופה כזו היא תקופתנו.

אנו התחלנו בדבר קשה. קשי הדבר הוא בעיקר לא בו בעצמו, כי אם בהתנגדותכם ובאוויר אשר אתם מקיפים את הדבר. אנחנו מלאים ספיקות וחששות. אולי אין אנו הראויים לאחד? יודעים אנו, את חולשותינו ורפיוננו. אפשר שמפנינו סובל הדבר. פורעים אנו תחת המשא. ויודעים כי אחריות כבדה קיבלנו עלינו. שלם ישלם המבעיר את הבעירה. ואחרי כל האשמות אשר אנו שומעים, יודעים אנו, כי בזה אין אנו אשמים. פירוד ומשטמה לא זרענו. אנו רק מילאנו את החובה, לא השתמטנו מגורלנו.

ההתאחדות אינה ענין של רצון רע ושל יצר־הרע של יחידים. זהו צמת חי. וכוחותיו גדלים מיום ליום. הרצון הזה חי בכלנו, והוא הפועל גם בנו. בגלל המכשולים שפגשנו אי אפשר להסתלק מן הרעיון אשר אנו מאמינים כי הוא הצודק, כי הוא הגואל. אפשר שפעולתנו תהיה לקויה, כי ידינו תרפינה, פי אנו לא נצליח. אבל הדבר כבר גדל מאתנו. אנו נמשיך לפי כוחותינו. ואם לא אנחנו — אחרים ימשיכו אחרינו.

אדר א' תרע"ט.

בוועידת האיחוד

(ועידת „אחדות־העבודה“)

אפיי מאד בשביל מצב הדברים, כי ציר הויכוחים הוא לא הענינים עצמם, כי אם השם ויחסי־השם. ואני מוצא לנחוץ להתיחס לענין־השם מתוך יחס אחר, יהודי. מתוך פפירה ב„עבודה זרה“. כל העולם נהנה מהשמש והירח, אבל יש עובדים להם ועושים מהם אלילים. אלה הם אנשי ה„שם“. בכנותם את השם, הם רואים אותו כמציאות. במערכת „האור“ היו רגילים לכתוב על עניני משפחת בן־יהודה ושאר יקירי ירושלים פעל שוכני חצרות־מלכים, ובוזה סיפקו ודאי את הצרכים שלהם בציונות מדינית. אצלנו מתחילים פאן להשתמש בשמות קומונה, בולשביזם וכז, אבל כל אלה הם ענין למחשבה ולחיפוש דרכים ולא ל„שמות“.

ד״ר מטמן־פהן גילה בתכנית ההתאחדות סוציאליות קתדראית. בשביל חברינו התימנים, שאינם רגילים בשימוש מלים זרות, צריך אני לבאר, כי סוציאליות קתדראית נאמר לשאיפות השונות הרוצות לפשר בין העובדים והבלתי־עובדים, בניגוד לשאיפות הסוציאליות של העובדים עצמם והקרויות רבולוציוניות. אנתנו, אנשי „אחדות־העבודה“, הננו אנשי־העבודה. והסוציאליות שלנו היא סוציאליות של העבודה, המובעת במלים עממיות ובסגנון הנובע מתוך חיינו והרגשתנו. ואין לנו כל צורך להתפנס דוקא לתוך דפוסים מיכניים. אבל הסוציאליות הקתדראית מוכרחה להכריז על הסוציאליות שלה, נלא — תישאר לה רק הקתדרה.

הייתי רוצה לספר לכם איזו דוגמאות היסטוריות מתנועת הפועלים. האינטרנציונל הראשון לא נקרא בשם סוציאליסטי, כי אם „אגודת־הפועלים העולמית“. מרכס אמר בפירושו, כי אינו רואה צורך בשם אחר. הקומונה הפריסאית — אף היא נקראה רק בשמה היא. והסובייטים הרוסיים נקראו לא בשם תורני, כי אם בשם כזה, אשר כל גוי פשוט יבין אותו. באנגליה תנועת הפועלים מסודרת בצורה של „מפלגת פועלים“ סתם. ובבלגיה מצאה לנחוץ המפלגה הסוציאלית להתרחב ולקרוז לעצמה מפלגת הפועלים. איני אומר זאת לשם הוראת־היתר, ולא לשם ניצוח. כדאי פשוט לדעת דברים כאלה.

התנועה הרוסית, הקוסמופוליטית בדעותיה, והלאומית בעצם, נקראה בשם עממי, ושם זה (בולשביזם) היה עכשיו ליצירה עולמית. ולא שאלו את פי אחרים. ואצלנו אנשים חוששים להעמיד רגל בעצמם.

אין לנו צורך לסמן שום אידיאולוגיה, לא ציונית ולא סוציאליט, פי אם את הניתנו — עובד עברי. זה אומר הכל.

אנחנו איננו מפלגה, ואיננו שואפים להיות מפלגה. אנחנו הננו ברית ההסתדרויות המקצועיות של העובדים וממלאים את כל העבודה של העובדים. ומגמתנו — סידור העבודה, גילוייה והנהלתה על ידי העובדים.

מתנגדים פה לסעיף, המבטא את האוטונומיה הגמורה של ההסתדרות החקלאית בכל הענינים הישוביים-חקלאיים. במשך זמן האסיפה לא מצאתי לנחוץ לדבר על דבר הערך המיוחד של עבודת-האדמה בתנועתנו. על זה אין צורך לדבר. זה יש וקיים בכל תנועת-העבודה שבארץ. אין אנו רוצים להטיל יחס זה על מי שאינו עובד בחקלאות. אבל ההסתדרות החקלאית לא תשלים עם שום צמצום של עבודתה. הנוגע בזה מזוי אבן בכל הבנין. פשרוצים לצמצם אומרים: פרופסיה, פרופסיונלי. יחס זה של צמצום ה"פרופסיה" אינו נובע מחיי העבודה בארץ. כל עובד אמיתי רואה ב"פרופסיה" שלו חזות הכל: החקלאי, המורה, האומן. וכל משלחיד יונק מתוך יצירת הישוב פולו, ויש לו מה לאמור ליצירת הישוב בתוך עבודתו.

אדר א' תרע"ט.

פתיחה ל"קונטרס"

לא, "במקום ספרות" ניתנה חוברת זו. ההכנות לעבודה ספרותית, אשר תהיה ראויה לתנועתנו ולמטרותיה, הולכות ונעשות. אולם אנו עומדים רק בראשיתן. ולפי שעה, עד אשר יוצרו המפעלים הספרותיים, אשר בהכנתם אנו משקיעים עכשיו מאמצי כוחות, אין אנו רואים את עצמנו רשאים להימנע מן המלה הנדפסת, לשם מילוי העבודה המעשית של "אחדות-העבודה", לשם יצירת קשרים מעשיים, מתמידים עם חברינו. בקונטרסים

האלה, הבאים במקום חוזרים, תבואנה ידיעות קצרות מחיי העבודה והארץ, מעניני ההסתדרות, מצרכי השעה, חליפת מכתבי-חברים בשאלות ההווה, ואגב גם ידיעות מהמתרחש בעולם ישראל, בעבודת הגאולה הלאומית, בתנועת החלוץ והעליה, בתנועת השחרור הסוציאלית ובחיי הפועלים העברים בעולם.

ניסן תרע"ט.

מן המבוכה

ההיסטוריה שלנו אינה פוסקת אף יום אחד מלהיעשות. יום יום פותב העולם את תולדותינו בדמנו. ואנו — לא רק אולת יד, גם קולנו נחבא. העתונים היהודיים מביאים את הידיעות המחרדות ביותר (ל"רגילות" מי ישים פיום לב?), ומסתפקים בזה. אפסה, פנראה, גם האמונה בערכו של קול יעקב. מי ישמע לקולנו? אין מקאות, אין צעקות „על הזבח", אין קינות „על השחיטה". עיפה הנפש להורגים. וכשניסה עתון אחד באמריקה, ודוקא עתון „קל" — „הקונדס" — להשמיע על דבר העמדת כל החיים בניו-יורק, לחצי יום לפחות, ולהשמיע את קול היהדות האמריקאית לפריס — לא נענה. מפינות רחוקות עדיין נשמע קול ענות חלושה. נוספו לנו לטענותינו הנצחיות טענות חדשות. פלפי מי הטענות?

„אמור אמרנו, כותבת ה„ני צייט" בארגנטינה, כי כאן לפחות זכאים אנו לחיי חירות. את ערבות השממה של ארגנטינה הלא הפכנו לישוב פורה. בלב המדבר בנינו נאות תרבות. פה הרבה סייענו למסחר ולתעשייה. ולא רק כמתווכים נגלינו כאן, כי אם כאנשי כפר ופועלים. בכל מקצועות המדע נתגלינו. רופאים ועורכי-דין, מלומדים, סופרים ואנשי-מדינה המצאנו לארגנטינה. ואמריקה זו הצעירה הלא כמהה לזרם אנשים. אולם — לא לנו, לא לנו. כמו תמיד וכמו בכל — אנו לצננים בעינים, שעיר לעזאזל, מטרה לכל חץ. נסתם הגולל על החלומות של „מדינות חפשיות". אין כבר יותר מקום, אשר בו אנו בטוחים בחיינו. אם פאוכלי דם תינוקות ואם כמורדים

מסופנים — אחת דתנו: להורג. לא רבולוציונרים אסרו ברחוב היהודים של בירת ארגנטינה, כי אם יהודים. יהודים ארוכירזקון, לבושי ארבע־פנפות, גם טליתות ותפילין שודדו. יהודים נסחבו בוקניהם ונדחפו בכידונים לרְבועי הממשלה. ספריות יהודיות שודדו ונשרפו. והפל באמתלה, כי „הרוסים” הם מכסימליסטים. הפוגרומים היו לנו לחם חוקנו. פצענו אינם מספיקים להירפא. ואין מנוס. רוחות רעות מטלטלות אותנו מארץ לארץ. חולות־מדבר אנו משקים, שדות־בור אנו מפרים, ומקלט להניח ראשנו אין אנו מוצאים. בכל העולם נדדנו. ממזרח עד לפאתי מערב הגענו ושוב אנו צריכים לעקור את שרשינו.”

הישוב העברי בארגנטינה, בפי בעל המאמר הזה ובפי אחרים מטובי התושבים שם, עושה את חשבון־הנפש של „שלושים שנות ישוב”, במובן המדיני, הישובי והרוחני — וקורע קריעה. היתה התאמצות, התאמצות חזקה, מושפלת, חסרת חוש היסטורי, חסרת שירת־נשמת־עם, אולם מלאה רצון וכוננות בריאות לחי אגוש, לקיום חפשי, לעבודה, לאדמה. והנה, אחרי שלושים שנה — זה החלום וזה שֶׁבְרוּ. לוינסקי המנחה, באידילית־העתיד התמימה „מסע לארץ־ישראל בשנת ת”ת” חלם על דבר היחסים בין המטרופולין שבארץ־ישראל ובין הישוב הקולוניאלי „שלנו” בארגנטינה, ועל דבר עלייתם של בני ארגנטינה לארץ־ישראל, והנה הם עומדים לבוא — פליטי חרב.

„הביתה, הביתה” — מסיים המאמר. זוהי הבת־קול העוברת עכשיו בארגנטינה ולוחשת תנחומים.

מה אנו עושים בשביל זה, שהתנחומים בל יהיו תנחומי־שוא?

אין תקוה לַיִזְנָה בְּצַפְרָנֵי הַבָּץ.

יַעֲתָה שְׂתֵי עֵינַי מִזְרְחָה נְשׂוּאוֹת —

ניסח המשורר, בשנת תרנ”ד, את התקוה האחרונה. ועתה, אחרי חצי יובל שנים, עדיין נשארה זו התקוה היחידה, הראשונה והאחרונה. הרבה התקרבו אליה? רטט, רטט עובר את פולך, למראה דמות העינים הנשואות מזרחה, למראה עם שרידי חרב הנמלט על נפשו, למראה תקות־העם האחרונה

השומה בכף. ולמראה עמידתנו אנו, הישוב הארץ־ישראלי, הדלה והריקה, עמידת „האח המבורך“, אשר לו „שְׁדוֹת בָּר, נַחֲלַת אָבוֹת וּמִרְקָב וְדָרוֹר“, אשר לו הובטח כי „לא תִּרְעַע אֶל קוֹצִים, לֹא תִיַּנֵּעַ לְרִיק“.

מה תקנתנו כי נִיחַל, מה תקות עם, אשר אלוהיו שש עליו להאבידו ולהשמידו ולנסחו מעל האדמה, אשר גורלו חפץ נִכְאוּ והפגיע בו את עוון פולם, אשר מחוץ תִּשְׁכַּל בו חרב עולמית, ומבית — שגעון ועינרון, בגד נמעל.

ואם עוד נגזר עלינו לחיות וליחל, הרי בכך, בכך, העינים החיות הנשואות מזרחה, בכך תקותנו רוטטת.

סיון תרע"ט.

לנשמת א. ניטר

בימים אלה, פשהעם פולו מתבוסס בדמיו, כשכל עינויינו וכלימות־חינו ו„שאלותינו“ עלולים להימחות בבת־אחת במבול־הדם העומד לללותנו, כשהמות והפליזן מקיפים אותו מפל עבר, חיים בנו ונעשים לחלק מחיינו, חלק טבעי ורגיל, אפשר שמוזר, מיותר אולי, לטפל בציון לנפש, לנפש יחיד. ועם כל זאת אין אני מבליג על הזפרה־מעטה זו. יזכר נא גם בינינו, ה„מאושרים“, העומדים כיום מחוץ לתחום החורבן, הפטורים הפעם מן הסכנה להיסחב על המרצפת, להיות מוצגים אל הקיר, ולהִיָּרוֹת, שמו של א. ניטר, „הסופר היהודי“ הידוע ודאי רק במעט בתוך קהִלָּנוּ, ואף לא בהרבה בקהל קוראי אידיש.

את האבידה הספרותית שאבדה לנו בניטר איני יודע להעריך. איני יודע מה הערכתו בפי מְרִי־הביקורת, איני יודע לדון אם ביצירותיו יש מן השלימות, אם הן בנות־קיום, ונדאי שאין אתנו פה יודע מה היה לעבודתו הספרותית בשנות הפורענות העולמית. אולם לי, לקורא, היתה מצהירה מבין שורותיו עצמות אישית, מחשבה ערה ושירה כנה גם בנסינותיו הפיוטיים: גם ברשימות־היום. הכניסה הראשונה שלו לספרות הלגלית (אגב — א. ניטר

זהו רק פינוי הספרותי), הפואמה „לפנות־בוקר“ („פאר טאג“), היתה בשבילי גילוי של מוסיקה טהורת־צלילים, דבר־מה העומד מחוץ לספרות הרגילה, ומבטיח. ברשימתו הראשונה על התיאטרון היהודי — אשר לטיפוחו, אגב, נשא את נפשו — נשמעו אגב־אורחא ניבים אחדים של עומק לאומי־היסטורי, אשר דוגמתם אינם מרובים בספרותנו הצעירה. וזה שוב הבטיח. עד כמה נתקיימו הבטחות אלו, מי יודע?

איני חושב את נײטר לאחד מאלה, אשר ביכלתם הספרותית נמדדים חיהם. הוא גופו היה בשבילי אחד מִיקירי־הרוח של דורנו. בתוך מחנה אחר, זר או מתנכר לנו, היה זה אחד האנשים הקרובים, היקרים. אין הפילוגים החברתיים בוחרים להם להיעשות דוקא על פי חשבונות נפשנו, ויש שמעבר לתחום חי ופועל אדם יקר לך וקרוב רב יתר מאשר בני בריתך המסורתיים. מלבד דרך־המלך ישנם עוד שבילים ומשעולים צדדיים, אשר אף בהם חלות פגישות, ומלבד קולות־דברים שלמים, מאחדים ומפרידים בהחלט, ישנן בנות־קול, אשר לא לכל אוזן הן מגיעות. ומי יודע, אם לא בהן הקירבה האמיתית.

בתוך האינטליגנציה הישראלית של דורנו היה זה אחד המעטים, אשר חיותו, ערותו וחושיו הטבעיים פרצו להם דרך בסיגי ההנחות המקובלות ושולטות, היה זה בן־חורין וזקוף־קומה. המצא נײטר את מקומו בעבודה החברתית? מסופקני. אפשר, כי בעצם הדבר היה גר גם בספרות וגם בציבוריות. בין אנשי ה„בונד“, אשר לו עבד באמונה מנעוריו, היה הוא איש החושים הלאומיים־היסטוריים, איש האמנות והניקה התרבותית, „קל“, חשוד על „מינות“ ואף מרידה. „שנה ופירש. בין פרחי־הפהונה בעולם האמנות הצעירה, אשר אתם התהלך, ולהם היה לרע, היה הוא איש המחשבה, הנאמנות הרבה לעם, להמונים, איש החיפושים הרציניים, ההיפך של סטילינציה וצעצועי־מליצה.

הפדור הפולני המציא לנשמתו מנוחה נכונה בין שאר קדושים ומעונים.

סיון תרע״ט.

בעתונות

ועתוני יהודים, בקשר עם מאורעות חיים ועם ספנת ההשמדה המרחפת עלינו, מפשפשים במעשים ובאי־מעשים. מנסים עוד להרים קול, כחזן שנצטרד, מנסים לקיים מצנת קינות, אולם נובלות השפתים בקללות רפויות, והאגרוף המכונץ מורד פלעומת שהורם. אגב מנסים עוד ללמוד דבר־מה, יותר נכון, ללמד, ללמד אחרים. מאופן הלימוד הזה וקבלת המאורעות יש גם פן אולי מה ללמוד. שונים המדברים ושונים דבריהם וכולם — „על חטא“.

פתח ד״ר ז׳יטלובסקי. הוא, בחריפותו הרבה, מצא, תפס את האשם. חייב בכל הצרה אשר מצאתנו בפולניה — היהודי, כמובן. אותו היהודי — המפירים אתם אותו? — אשר לא רצה לדבר אידיש, ובבואו לנרשה הכניס לשם את השפה הרוסית, והקים נגדו את טובי פולניה. את האינטליגנציה הפולנית, זו אשר בעצם היא חפה וזכה, ואפילו לאוטונומיה שלנו ולדיבור־אידיש שלנו לא היתה היא מתנגדת, אילמלא האינטליגנציה שלנו (המתבוללת־הפולנית? — לא), הרוסיפיקטורית. וככה הולכת ונדפסת בימי השמד שורת מאמרים ב„טאג“ הניו־יורקי, בשם: היהודי בתור רוסיפיקטור בפולין, ובהם כורך הד״ר הנכבד את כל חריפות המחשבה ודקות הרגשה זו במסירת זכרונות ודברי שיחות „היסטוריות“ שהתנהלו בשנים אלו ואלו בין הד״ר ז׳יטלובסקי ו„ידידו“ המנהיג הפולני הסוציאלי פלוני, ואיש־עמיתו אלמוני. החליפות והתמורות אשר חלו בהשקפת־עולמו הסוציאלי־רב־לוצינית־מתבוללת־לאומית־אוטונומית־טריטוריאלי־ציונית־אידישית של הד״ר ז׳יטלובסקי, הלא הן בעצם, בדמות אישית — הביטוי ההיסטורי של פרוצס התפתחות המחשבה של האינטליגנציה העברית הסוציאליטית, פידוע. מובן, ששיחות אלו וכיוצא בהן, ודאי שהן מסמנות תחנות חשובות על דרך התפתחות זו, והרי הן נמסרות על עמודים שלמים, מבלי שתלך חס ושלום טיפה לאיבוד, זכרון לדור אחרון. זכו הדברים להקים קצת רעש בעתונות היהודית באמריקה, להעלות סביבם שרטון — ספרות ומכתבי־מחאה של קוראים. בימים פתיקונם היו דברים אלה, — אחד הקוריוזים הספרותיים־התורניים המצויים בעבודתו של ז׳יטלובסקי, כ„שאלת־הצלם“ למשל,

בזמנה — עלולים רק לעורר מבטיה-הערצה של הקורא ה„חסיד“ על מקורות ועמקות המחשבה של רבו, ובולמוס הסופרים היה עוטר את הסופרה-ההגה בחשיבות נוספת. אולם בימים אלה היתה קהות-נפש זו, הזולפת לה בניחותא ועל פי כל כללי ההגיון הפורמלי, סיבה לזעזע את הקוראים וסופריהם, עד כדי לתת את ז'. למסייע בידי צוררי ישראל. הרעש, אמנם, היה קצת מוגזם, והד"ר ותורתו החריפה נקיים, הלא כל הענין בעצם אינו בא אלא מתוך „אמנות לשמה“, „ואם לא נאה דרש, הרי נאה כיוון“, אומר פתגם יהודי-רוסי לחצאים. והפננה ודאי שהיתה לטובה. האם באמת אין שווה הדבר, להוציא מפל „הענין“ מוסר-השכל מועט: דעו לכם, רבותי, כי אין כל הפורענויות מתרחשות ובאות על ישראל, אלא באשר לא הגעתם למדרגת ההכרה האחרונה, שאני זכיתי להגיע אליה בשנה פלונית ושמאותה שעה שהגעתי אליה נעשתה היא, הפרה זו, למרפנו ההיסטוריה. וסוף דבר. שגם פאן נמצאים אנו למדים, כי שאלת השאלות בחיי העם, מרפנו הפוח והרוח, בגלות ובארץ-ישראל — היא האידיש.

מוסר-השכל אחר לומד מפל הנעשה סופר יהודי אחר, פיליפ קראנץ, מלומד שב„פורברטס“. לומד, אמרנו, עד כמה שבכלל יש לו צורך ללמוד דבר-מה, מה שמסופק מאד אם לשפוט לפי כל הלך-הדיבור. בעצם הדבר אין השאלה נוגעת בו ביותר, ואם הוא נוגע בה, הרי זה באותה המידה שהוא בכלל נוגע בענינים תורניים, רציניים, הדורשים הסברה לקורא הפורברטסאי, המספן, אולם נוגעת בו הפעם שאלה אחרת: בארזים נפלה שלהבת! גייקוב שיף הכריז בראש גלי, כי „גם הוא מספנים“ ל„צינות“. וחרדה נפלה על ה„פורברטס“. לכאורה, תמוה הדבר, מה ראה ה„פורברטס“ לחרוד כל כך על ההספמה של גייקוב שיף, מה לבוחריו של „אולדרמן ולדק“, הרבולוציונר, לקוראיו של אולגין הבולשביק הניוירוקי ולאיל-הפספ מואטוטי ישראל. אולם יש, פנראה, חוטים נעלמים (בימינו יש לאמור, זרמים אל-חוטטיים) חזקים, המבריחים את שני האגפים שלנו, את אדם הפורברטס וזהב-היא-הודיות. בעלי זכרונות זוכרים ודאי את רחשי האהדה, אשר ריחפו באויר הימים „ההם“ בין אנשי ה„בונד“ וה„רכנופרכנה“. ובכן חרד פ. קראנץ ויצא להוכיח לחבר גייקוב שיף את משוגתו על פניו. עצם הדברים — גרה עתיקה, עתיקה, כאילו פלום לא קרה בעולם במשך עשרות

השנים האחרונות — אפיים, אפיים. לא בשביל הזמן הזה, כי אם בשביל הכותב. אדם תמים, וכחוגי המעגל בשעתו, משפּשֵׁף עינו ואינו תופס את התודה ובוהו ואינו מאבד את בטחונו. חבריו האחרים כבר למדו לרוח הזמן, וגם את הציניות האנטיציונית התאימו וסיגלו ל„אפנה“. והוא נשאר בשלו, ואגב, לפי תומו, הוא מסיח לנו בלחישה עצה טובה: „אילמלא היו הציונים והלאומיים שלנו מופי סנורים, והיו יודעים, כי יהודים צריכים לחיות בין אומות העולם, לא היו מרגיזים את הגויים בדרישות לאומיות וכו' והיו מוצאים פשרת־שלום“.

אכן יש יסוד יהודי שבנפש, השולט ומתגלה לפעמים מבלי דעת בעלים. נעלם הלבוש הסוציאלי של התלמיד־חכם התורני (זה שהשתתף, אגב, בימי נעוריו בקובץ של „ביל"ו" וכתב דברים חריפים וטובים בשעתו על ה„אליאנס" שאינה מבינה את השאיפות של הדור העברי הצעיר — זה היה אמנם לפני שלושים ושש שנה — תרמ"ג!) ונתגלה לפי תומו הפרצוף האמיתי של היהודי החי בין הגויים, ב„גלות“, ודואג לבלתי הרגוזם. שבו ימי הבינים. ואחרי עשרות שנים של תחיה לאומית, ודרישות וזכויות אוטונומיות, מופיע שוב צל־הקדומים, עם הפחד בעינים, עם ההתחמקות וההסתגלות. אין דבר, שאת תחילתו המחודשת מבשר פ. קראנץ, אדם בן דור עבר, אשר ראשיתו נעוצה בהשפלה של שנות השבעים — הוא הולך, הצל, הולך ובא.

זו ז'בוטינסקי — נאמן לעצמו. הוא אינו מפחד להרגיז את הגויים. אדרבה, ב„פחד יהודי" זה רואה הוא את אשמתנו אנו באסונותינו החדשים. בגליון א' של העתון העברי החדש בירושלים, „חדשות־הארץ“, הוא כותב:

„ואין צעקותינו מועילות; ולא תועלנה. כמובן, מלונדון או מִפְּרִיסְלִיה, תישלחנה טלגרמות של נזיפה, ומנרשה יענו שכבר התחילו לחקור חקירות והאשמים יענשו פראוי, אבל לא מלונדון ולא מִפְּרִיסְלִיה לא יגידו את הדבר היחידי העלול לעצור את יד התלין — לא יגידו: אם לא יחדל הטבח, ואם לא נתנו ערובה מעשית שלא יקרה עוד כדבר הזה, אזי אין פולניה ראויה להיות למדינה חפשית, את זאת לא יגידו; כי הורגל העולם — העולם שאיננו יודע — להאמין, כי ראויה פולניה להיות למדינה חפשית, כי העם

הפולני הוא עם אהב־חירות ורודף צדק, ואנחנו, אנחנו שידענו את האמת זה מכבר, לא עשינו מאומה כדי לספר אותה ברבים. לפני עשר שנים בקירוב הודיעו מנהיגי פולניה בגלוי ובפומבי את החלטתם להחריב את הישוב היהודי בארצם. את ההחלטה הזאת פירסמו והבליטו בכל האמצעים שהיו בידיהם: בעתוניהם, באסיפות, ב"דומה" הרוסית — שדרשו ממנה להגביל את זכויות היהודים בפולניה. — וגם על ידי חרם כלפני, ואף גם על ידי פוגרומים בוציר־אנפין, למשל, כאשר סגרו את דלתי בית יהודי מבחון ושרפו אותו באש עם כל הדרים בו. אז נשמעו קולות בודדים בישראל שקראו באזני הקהל היהודי, פי מימי מסעי הצלב ומימי ספרד עוד לא עמדנו לפני סכנה כזו הצפויה לנו מפולניה, וכי אוטונומיה של המדינה הזאת היא חורבן לשתי מאות ריבוא של אחינו. אך לא האמין הקהל. למה בחרנו במגן־דויד לאות על דגלנו: הרבה יותר היתה מתאימה בת־היענה וראשה בחול, והכתובת למטה: „גם זו לטובה“. מה שצריך היה לעשות, זהו: היה צריך להבין שבפעם הראשונה אחרי גלותנו ממדינתנו נמצאנו עתה לפני שונא שיש בידינו נשק להילחם בו. בימים ההם ופולניה עוד לא היתה מדינה, וגם תקות האוטונומיה עוד לא היתה כי אם תקוה. ובשאלה להגשמת התקוה הזאת, לא יכלה פולניה להישען על כוחותיה היא, כי אם הוכרחה לבקש עזרה מיסרית ומעשית מפל הצדדים, ודוקא מהמפלגות המסורות לרעיון החופש והשוויון לכל. היא נשענה על המשמאילים ברוסיה ובגרמניה, היא נשענה על דעת הקהל המתקדם באנגליה וצרפת ואמריקה, אהדת החוגים האלה היתה החץ היותר מחודד באשפתה — אולי החץ היחידי. את המצב הזה צריכים היינו להבין, ובמצב הזה — להשתמש. היינו צריכים להתחבר עם יתר האומות שידעו את טיבה האמיתי של פולניה — עם הרוֹתְנִי בגליציה שהפאן מוצץ את דמו ויורק בפניו, אותו האֶפֶר הרוֹתְנִי שתמך בצירינו נגד הפולנים בבחירות לפרלמנט האוסטרי בשנת 1906; עם הליטאי, שאת שפתו גירשו הפולנים אף מבית־התפילה; עם הבנְלוֹרוֹסי בפלכי מינסק ומוהילב, שגם לו יש מה לספר על אהבת־החופש הפולנית. כל העמים האלה היו שכנינו, את נפשם ידענו, את שנאתם לפולנים ידענו! חייבים היינו „לפרסם ספרים ודוקומנטים, לשלוח משלחות לכל מנהיגי הקהל, וצירים וסופרים, — מזוריס ועד האפיפיור — ולגלות לפני

אומות העולם שהפולני ה„אומלל“ וה„מדופא“ הוא הוא הלוחץ והמענה את היהודי, את האוניאטי וגם את אחיו הקתולי מגזע ליטא; לגלות את הכל ולהפיר אותם, כי שלטון־בית הוא פלי־זין חשוב ומסוכן, שאסור למסרו בידי ילד, או שיכור, או תלין או חולה־רוח“.

אבל נגד זה טענו, כי „אסור לנו להתנגד לאוטונומיה של עם אחר גם אם העם הזה מודיע בגלוי שקודם כל ישתמש בשלטונו כדי להשמיד את אחינו מעל פני הארץ; אסור לנו להזיק לעתידו גם אם מתכוון הוא להחריב את הונו ועתידו; וכתבו מאמרי מחאה בעתונות הַזְרָגוּנִית — וגם את המאמרים האלה אהבו לסיים בהבטחה, שבכל זאת, מובן מאליו, אין מתנגדים חלילה לשאיפותיה הלאומיות של פולניה, אבל מקוים, שהעם הפולני בעצמו בטוב לבו... מי אינו יודע את השיר בעל־פה?“

לו השתמשנו בכלי־נשק זה כראוי, „לו מילאנו את העולם, כמו אחרי קישינ׳וב ובימי משפט בייליס, בפרסום תועבות פולניה, ולו המשכנו והתמדנו בזה שנה אחרי שנה, — אז עוד לפני פרוץ המלחמה הזאת היה כל עסקן מדיני באירופה הנאורה מביך, כי שאלת פולניה איננה אַקסיומה של המוסר הפוליטי, כי אם פרובלימה, מסובכת ומורכבת ומסופנת“; ואז היו מכירים בקיומנו ובשויונו...

אשרי אדם בלתי מפחד. אשרי אדם המאמין בכוח העתונות והתעמולה המדינית, בכוח היהודים לעבודת פרסום, ליצירת סנסציה“, שהיא תעמוד לנו בצרתנו. פלא הדבר, שבין חורבותינו עוד מהלך קול אמיץ ובטוח, יצר־קוממיות, המשיא אותנו, כי יכולים אנו להיות שוים במלחמה זו, אבל מה פוחו של הקול הזה נגד הרגשה יהודית פשוטה, של שיה בין זאבים, של מיעוט קטן, תלוי ברוח ורפה־ידיים, נגד המונים־המונים שכורי נצחון ושמחים להשמדתנו, מה פוחה של כל התעמולה, ל„דעת הקהל המתקדם“, מול ערפה של פולניה ב„שמירת הקיים“, במלחמה נגד סכנת־החופש? מאין נקח את הכוח להאמין בכוחנו?

אמר ה"קונטרס"

(לשאלת השפות)

חזקה על הועד הפועל של „אחדות־העבודה" שעשה מצדו את הדרוש, למען הסביר בהסתדרויות־ביתנו שבחוף־לארץ את עמדתנו, את המצב הנכון של שאלת־הלשון בארץ, את מהות ההחלטה של האסיפה המכוננת בשעתה, וכמו כן, את כל ההפסד ואי־הכבוד שהתגלו בפולמוס שהתעורר סביב להחלטת האסיפה המכוננת בעתונות היהודית באמריקה, פולמוס אשר היתה לו רק פננה אחת: תחת מסוה „הדמוקרטיה" להבאיש את ריח העברית והעברים בעיני הקוראים.

אולם ה"קונטרס", בהביאו את דברי ההחלטה של ועידת־לידו כצורתה, מוצא לנחוך ללזותם בדברים אחדים על פי הכתובת של שולחיהם. דברים מעטים — וברורים:

בעולמו של הפועל העברי בארץ־ישראל אין שאלת־לשונות קיימת. ההיסטוריה העברית נתנה לעמנו פעם אחת את ארץ־ישראל ואת הלשון העברית, ותקומת ישראל השלמה היא בהתחדשות חיי העם בארצו ובלשונו, ובחידוש חיים שלמים אורגניים. בשבילנו קיימת רק שאלה אחת, מעשית, בלשון: כיצד להחיש את תחיית הלשון הגמורה בפני כל העם, כיצד לעשות את אוצרות התרבות העברית לנחלה לא רק ליחידי־סגולה, כי אם לנחלת העם כולו, כיצד להכניס את המוני העם בתור כוח פועל לתוך טויית התרבות העברית החדשה, כיצד לעבוד בנידון זה את הפעולה הכי־נמרצת והכי־פועלת.

החלטת האסיפה המכוננת, הדורשת מאת הנבחר לאסיפה את ידיעת הלשון העברית נתקבלה, לא על פי לחץ של מי שהוא מן החוץ, כי אם על פי הסכמה כללית, שאנו פועלי ארץ־ישראל, השתתפנו בה ותמכנו בה. החלטה זו אינה באה לשם שלילת זכויות ממי שהוא, האסיפה, אשר קבעה את חוק הבחירה, לא שללה שום זכות מאת הבוחרים. אסיפה זו היא שנתנה את זכות־הבחירה לחברי הגדודים העברים מאנגליה, אמריקה, ארגנטינה וקנדה, מבלי לשאול לידיעתם בעברית. החלטה זו שנתקבלה מביעה

את הפרתנו המוחלטת — ואנו בטוחים כי זו היא ההפרה של העם העברי — כי שפת בית המחוקקים העברי בארץ־ישראל היא רק אחת: עברית. ואת ההפרה הזאת החיה בקרבנו לא ישנו כל מלכי מזרח ומערב. למעשה, מתאימה ההחלטה שנתקבלה לדרישת צְנוּה־שְׁפֵלָה מינימלי. אין פאן דרישת „למדנות” ובחינות, כי אם ידיעת שימוש־הלשון בדיבור. וקנדי־ט, הנמצא בארץ לא פחות משנה (לפני זה אין לו, על פי החוק, הזכות להיבחר) ואת שפת־העם לא למד, זאת אומרת, את עניני הארץ לא ידע, את הכתוב בספרים ובעתונים לא יקרא, את המדובר באסיפות, ובאסיפה המיסדת עצמה, לא יבין. — לשם מה הוא יבחר, ומה יהיה תפקידו? רק תפקיד אחד נשאר לו — לסדר אוֹבסטרֹוקציות לעברית, ולדרוש לשון אחרת. אולי יש בחוץ־לארץ מי שרוצה להעסיק את האסיפה המיסדת בענינים כגון אלו. פה הם אינם. זוהי איפוא ההחלטה הנוראה, „הגזירה”, אשר מתובלת ומפולפלת בצירוף עוד כמה שמועות־שוא¹, הרתיחה את העתונות היהודית באמריקה, גרמה צער לכמה אנשים תמימים, הרימה את הצעקה: עברים עליך, ישראל! ונתנה בפיות יהודים דברי בוז וקלסה ללשון, לארץ ולעובדיה, דיבורים אשר הזכירו את תקופת הטריטוריאליזם, עליו השלום.

ואל חברינו שבחוץ־לארץ פה נאמר: חדלו לכם משרידי האופורטוניזם הלאומי. התנועה הציונית־הסוציאלית היא תנועה רבולוציונית במובנה הכי־נעלה. היא גברה על המושגים השולטים ברחוב־היהודי, מושגי ההסתגלות והסוציאליות של שיווי־זכויות וביטול התחום, היא עמדה בפני מגפת הטריטוריאליות, השכלית וההגיונית, האומנם תיכנע היא לפני האוגנדיזם הלשוני? ברבולוציה העברית הגדולה תופסת תקומת הלשון העברית את מקומה. ואל נא, אחי, תבזבוזו כוחות, כוחות הדרושים כל כך לעבודת הגאולה, במלחמה בנו, אשר עברנו לפני כם. אם הדברים האלה בגולה עוד אינם מובנים לכם למדי, הרי אנו מבטיחים לכם, כי בבואכם לארץ — תאינו

¹ כגון הבדוה אשר עברה את כל העולם, כי אין מקבלים לעבודה החקלאית המסודרת בשביל אנשי־הצבא במקוה־ישראל אלא את היודעים עברית ובפני השאר נעולה הדלת, בשעה שלאמיתו של דבר, אין בודקים לשום ידיעות, ועוד לא נפסל איש למקוה מפני אידיעותו עברית, ואדרבא עשרות־עשרות חסרי ידיעת עברית נכנסים לשם ויוצאים אחרי שני חדשים כשהם מדברים עברית.

ותבינו. האומנם תזרקו אבנים באותו מעין הברכה והגאולה, אשר תבואו בקרוב לשתות ממימיו? המעבר של הפועל הבא לארץ אל שפתנו הוא טבעי, פרי ההכרח הפנימי, — למה תכפידו עליו את המעבר הזה בהרפכת מושגים פוזבים בגולה? טבעי הוא הדבר, שאתם שם עובדים את העבודה החינוכית בכל לשון שהעם שומע. אולם הפועל היהודי צריך כבר מעתה להתחנך על ההכרה, כי פה קמה לתחיה שפת־העם, השפה היחידה. והכרה זו תקל עליו גם את המעבר. הנה קיבלתם החלטה על „החלוץ“ ועל הכשרת חלוצים על ידי עבודת־אדמה ושיעורי־עברית. זוהי הדרך!

סיון תרע"ט.

ע ב ו ד ה !

לשנה המתקרבת

הלוח מתחיל את השנה הבאה בעוד שלושה חדשים. עם שנת הלוח העברי מתחילה גם השנה החקלאית, שנת המשק והעבודה. אולם את הדאגה לשנת־עבודה, לשנה שיש עמה פעולה ישובית, אין לדחות עד בוא השנה החדשה. חייבים להתחיל בהכנות נמרצות מעכשיו. הורגלנו, אמנם, לזה, כי קבוצות אשר שנת עבודתן מתחילה בתשרי, תקציביהן מתאשרים בחשון, ובהמות־עבודה נקנות בשעה שפל העולם עומד באמצע זריעה. עד כמה זה מבטיח את עמל השנה, הראשונה, המתחילה, כמה זה מעודד ומקל על העובדים — אין להרבות דברים. ואנו הלא גם למקרים פאלה שמחים, ובלבד שייעשה דבר. ורק באופן זה ובתנאים כעין אלה נוסדו רוב משקיני החדשים. אולם הפעם, בתקופת הגדולות, יש לשקוד בכל מאמצינו, כי ההכנות תיעשינה מעכשיו, וההתחלות — במועדן.

עוד לא היו ימים רעים לפועל, ימים רעים לכל העבודה הישובית הפרודוקטיבית, כשנות־גאולה אלו, זו השנה השניה. אם בשאר פינות־החיים באו עם התסיסה המדינית והתקוות הגדולות גם כיבושים מעשיים אחדים (בחינוך, במדיצינה ובעולם הפקידות והמשרדים — הלא הרבינו את ישובנו

במידה הגונה) — הרי במקצוע זה נמשכים חיי המשבר האפלים, בלחצם ובדחקם, ביקרות הגוברת מיום ליום, בתחלואים ובאבדן כוחות גוף ונפש. ועוד יותר. דוקא בשנות המשבר, אם כי נפסקו האפשרויות של רכישת שטחים חדשים, לא נפסקה העבודה הישובית הפנימית. מצד ציבור הפועלים לא פסקו המאמצים לבצר את עמדות העבודה, להחליף את לחם־הקלוקל של קיום המשבר בעבודה פובשת, מישבת, מחנכת. והדרישות האלו נפגשו בהבנה ידועה מצד הנהלת העבודה הישובית הציונית ואף מצד פקידות יק"א בגליל העליון. והמאמצים האלה נתנו את פריהם. על חשבונם יש לזקוף את התפתחות מקצוע הירקות, את השינוי הגדול לטובה שבא — רק בימי המשבר — בעבודת הפועלות וסידורן בקבוצות לעבודה עצמית, התחלת עבודה ישובית רצינית על ידי קבוצות־פועלים בגליל העליון, ובמידה ידועה גם הרחבת גידול הדבורים בארץ. כל זה לא צעק בראש הזמיות, כל זה אולי בלתי ידוע לא רק לקהל העירוני הרחב, כי אם גם לרבים מהעסקנים ולאפרי המושבות; אולם מי שרוצה בארץ־ישראל עובדת ידע להעריך את המשקל האמיתי של הפעולות המעטות האלו, ובמחנה־העובדים היו הם המשען בצר, נקודות התקווה וההבטחה. כל זה, אמנם, נוסד בבזבוז כוחות גוף ונפש, שאין למעלה הימנו. בתנאי חיים, אוכל ומעון, אשר אין כל יכולת להמשיך בהם הרבה. עשרים פועלות בחדר אחד, על יד אורנה („קבוצת־עשרים" בכנרת), וישוב של משפחות מבלי כל בנינים, במשך שלוש שנים (קבוצת כפר־גלעדי בגליל העליון) — הן רק דוגמאות בודדות מתנאי הפעולה הישובית שלנו. וכל הסבל הזה נישא בסבלנות עקשנית, ואף בחדנת־יצירה והתקדמות, בתקווה לצאת על ידי כך למרחב.

והנה באו שנות־התקווה הגדולות ומעופן, ונתבשרנו כי „במקום הדונם יבוא המיל" — ומעינות העבודה הישובית נסתתמו. נתדלדלה הפעולה, חסר כל חידוש, אין הרחבת השטח המעובד, ואין אינטנסיפיקציה של העבודה בפנים, בתוך התנאים הקיימים.

ואותו הציבור העומד בחירוף־נפש, בשארית־כוחותיו, בקשרי־מלחמה בלתי־פוסקים מול תנאי־הקיום הקשים, אשר ממנו ורק ממנו יש לצפות לעזרה בהכנסת העליה החדשה, ביצירת הישוב העתיד, אשר באבדנו הוא יש לראות גזר־דין מעשי ומוסרי על כל עבודתנו — מבזבוז את כוחותיו

האחרונים בקיום מנוון, באבדן התוחלת לראות בנחמה, במריי־אוש, הבא בזמן שפל העולם אומר שירה כביכול, יאוש, אשר אחריו קשה, קשה התקומה. ומצב העבודה בארץ מחריד ואיום. שועת התימנים נחנקת ואין משמיע. פועלי המושבות ביהודה, והחלוצים החדשים מפולין ביניהם, נמקים ברעב, פשוטו כמשמעו. פועלים, אשר היו מהטובים בקבוצות, והלכו לחיות ולעבוד במושבה, אינם מרויחים, בשום אופן, בעבודה תמידית, לקיום־נזירים מצומצם. תעברו במושבות יהודה, בפתח־תקוה, ברחובות, בראשון־לציון, ותראו כמה עסוקים וכיצד ניוזנים הפועלים, האשפנוים, התימנים, ה„פולנים“. הדברים אפילו אינם נשמעים בין הבריות. העתונות בארץ — מחרישה. ורק המתנדבים הארץ־ישראלים — מאות החקלאים שבינינו, משוללי היכולת להשתתף בעבודה הישובית — ואנשי הגדודים האמריקאיים מתבוננים ועיניהם פלות, והם רואים לפנייהם את עתידם, בצאתם לחופש, לחיי עבודה — ולבם מתחמץ.

התהיה גם השנה הבאה שנת־מִשְׁבֵּר, שנה שאין עמה עבודה פורייה, שאין עמה קיום אנושי, הרחבת־האופק, שנה של בושה וכלימה, של מְדוּיָם ומרי צורב ומדכא?

תשובה, אם רוצים אתם, שנה מן המוכן: עד שלא ישתנו התנאים המדיניים, עד שלא יתברר המצב הכללי וכו' וכו' — אין כל אפשרות להתחיל. אולם, שימו נא יד על לב ושאלו את עצמכם, מי הוא הסופליוֹר השם בפניכם את הדברים האלה: רצון־הפעולה, יצר־היצירה, חושה־האחריות, הכרת־המצב, הבנת־העבודה?

לא ולא, כי רק הרישול, הרחוק מן החיים, מחיי האדמה והעובדים, חוסר היחס לעבודה הממשית — הם המשיבים את התשובה הזאת. פי התנאים שלנו הם קשים, פי שטח הפעולה הוא מצומצם — על זה אין צורך לספר לנו. אנו בשאיפותינו הישוביות שלנו, יודעים ומרגישים ודאי, עד כמה הארץ אינה מתנועעת, עד כמה ידינו אסורות. אבל האומנם בא קשי־התנאים בכדי לשמש פסות־עינים להצדיק את חוסר הפעולה, את הרישול, את אפס־ההתחלה? עוד בתנאים של היום יש די מקום לעבודה בריאה, מִחֻנְכָה, עבודה אשר תתן פרי. עדים הם המפעלים החדשים הבודדים, שנעשו מוזמן פיבוש הארץ, בהתאמצות ציבור הפועלים החקלאי ובעזרת מוסדות הציונית: קבוצת הפועלות במקוה־ישראל, קבוצת טירה, אשר על

שפת הים, לרגלי הפרמל. והקהל הרחב ודאי אף את שְׁמַעַם לא שמע. בשׁוֹפְרוֹת לא נתקע עליהם. יש לחשוב כי העסקנות הציונית הגבוהה והעסקנות הציבורית האפרית לא יִדְעָתֶם, יש לקוות כי ה„ספרות“ של זקני הישוב ו„בני־הבית“ תגע בהם רק לשם חיפוש־מומים והוצאת דיבה. ואולם האם לא הן הנקודות היחידות שנוספו לנו השנה, שאפשר להביט עליהן בקצת נחמה? האם לא הם המקומות, אשר כל הסר אליהם יחוש, שיש כאן חיים אמיתיים, פועלים, שיש עוד מקומות בארץ שהעובד עובד, מבלי להרגיש את כובד־היאוש ואת מרי המציאות הארץ־ישראלית, שיש עוד מקומות, שהכוחות לא פסו, ומציאות ציונית, מציאות עובדת, מתרקמת? והמפעלים האלה נבראו רק מפני שעוד היה קצת רצון ואמצעים. הם לא היו צריכים להישאר בודדים. בגליל העליון ובעמק יזרעאל יש עוד די שטחים ברשותנו העומדים ריקים ושוממים, מעובדים בידי זרים, יש די אדמת הרים ברשותנו להתחיל בהם בנטיעה, כמו שהתחילו במידה לְבוֹרְטוּרית בפרמל. נטיעת־ההרים יכולה להמציא עבודה לכמה ידים, עבודה פוריה ומרהיבה, עבודה שבקרוב הימים נהיה גאים עליה ובצדק. יש עוד די שטחי־אדמה בידי סרסורים יהודים, אשר להעבירם לידינו ולהתחיל בהם עבודה ישובית רצינית, זהו רק ענין של כסף ורצון.

מרכז ההסתדרות החקלאית! אַל דמי לכם! ישנה עוד האפשרות לעשות את השנה הבאה, גם אם התנאים הרעים הנוכחים טרם שוננו, לשנת־עבודה, לסידור העובדים בארץ, לקבלת־עולים, להתאחוות ולמשק. אַל תחשו ואַל תתנו מנוחה למוסדות הישוב, למנהלים האחראים של העבודה הציונית בארץ.

אם גם השנה הבאה תהיה שנת אפלה, שנת רעב ודכאון, שנת־דלדול ומחנק־כוחות — לא יכופר לנו, לכולנו.

סיון תרע"ט.

¹ פסידונים של סוסר הירחון „האורח“, שיצא בימים ההם לקטרנג על הקבוצות.

בעתונות

„פּלשתינה“, האָרְגָן שֶׁל הוֹעֵד הַבְּרִיטִי־הַפְּלֶשְׁתִּינָאִי הוֹצֵא בַּמְנַצֵּסְטֶר, כּוֹתֵב בַּחוֹבֶרֶת מִיּוֹם 26 אֶפְרֵיל בְּדַבַּר הַשְּׁלֵטוֹן הַנּוֹכְחִי בֶּאֱרֶץ־יִשְׂרָאֵל: „הַשְּׁלֵטוֹת הַצְּבָאִיִּם, וּבִיחּוּד הָאֲרֶעִיִּים, יֵשׁ בְּהֵם לִיקוּיִים. הִרְכַּבְתֶּם הַאִישִׁית הַיָּא מַקְרִית. וּכְמוֹ כֵּן גַּם אֶפְנֵי פַעוּלְתֶּם וּמְכוֹנְתֶּה. הַפְּקִידִים הַבְּרִיטִיִּים, בְּמִידָה שֶׁהֵם אֲנִשִּׁי־צְבָא, הֵנִם חֲסָרֵי נְסִיּוֹן אֲדַמִּינִיסְטְרַטִּיבִי. בְּמִידָה שֶׁהֵם שִׁיכִים לַשְּׁלֵטוֹן הָאֲזֹרְחִי, הֵנִם פְּרֵי הוֹדוֹ וּמְצָרִים. וְלֹא הוֹדוֹ וְלֹא מְצָרִים אֵינֶן יְכוֹלֹת לַשְׁמֵשׁ בֵּית־סֶפֶר טוֹב לְהַנְהִיל אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל. — הַהַבְדָּלִים בֵּין אַרְצוֹת אֵלּוֹ אֵינֶם רַק בַּחַיִּים הַכִּלְפִּלִּיִּים, כִּי אִם גַּם בְּתַנָּאִים הַמְדִינִיִּים. לֹא הוֹדוֹ וְלֹא מְצָרִים אֵינֶן מְתַנְהֵלוֹת עַל פִּי שִׁטַּת־מְנַדְטִים. וְהַפְּקִידוֹת שֶׁל אַרְצוֹת אֵלּוֹ אֵינָה רְגִילָה לְרֹאֲתֵת אֶת עֲצֻמָּה כַּחֲזוּיוֹן עוֹבֵר, הַמְכַשִּׁיר אֶת הַדְּרָכִים לְהַנְהִיגָה עֲצֻמִּית שֶׁל הָעַם. הֵם נוֹטִים לַחֲשׂוֹב, כִּי גוֹרֵל הָעַמִּים לְהִיּוֹת מְנוּהָלִים עוֹלָמִית וְתַעֲוֹדָתָם הֵם — לְנַהֵל תְּדִיר. הַשְּׁקֵפָה כְּזוֹ אֵינָה מוֹצִיאָה אוֹלֵי אֶת מְסִירוֹת הַפַּעוּלָה וְחֲרִיצוֹתָה, אוֹלָם אֵינָה יְכוֹלָה לְחַיֹּת בְּשָׁלוֹם עִם הַגִּשְׁמַת הַמְנַדְט, אֲשֶׁר וְעִידַת הַשְּׁלוֹם אוֹמְרַת לְמַסּוֹר לְבְּרִיטַנְיָה — הַמְנַדְט הוּא לְשֵׁם אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל עֵבְרִית. לְגַבִּי פְקִיד, שֶׁחֹנֵן בְּמְצָרִים אוֹ הוֹדוֹ, טַבְעִית הַיָּא הַנְּטִיָּה, לְרֹאֲתֵת אֶת הַרְעִיוֹן הַזֶּה כְּמוֹזֹר וּכְבִּלְתִּי־סִימְפְטִי“. — הַמְאֹמֵר מוֹפִיר עוֹד, כִּי הַמְכוֹנָה הַפְּקִידוֹתִית נִשְׂאָרָה בַּעֲצֵם וּבְרוּבָה אוֹתָהּ הַמְכוֹנָה הַקְּדוּמָה הַתּוֹרְפִית, וּמוֹסִיף: „אֵינֶן כָּל טַעַם לְהַכְחִישׁ כִּי הַיֵּשׁוּב הָאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵלִי יֵשׁ לוֹ טַעֲנוֹתָיו שְׁלוֹ נֶגַד הַהַנְהִלָּה הַנּוֹכְחִית. אִם הַמְנַדְט לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל יִתְגַּשֵּׁם בְּאַמוּנָה, אֲזִי מִן הַהֲכָרַח לְהִבְיֵא שִׁנּוּיִים בְּשִׁטָּה, בְּרוּחַ וּבַהֲרַכְבָּה הַאִישִׁית“.

הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כְּצוֹרֶתָם אֲמוּרִים כְּלַפִּי חוּץ בִּיחַס אֶל הָאֲדַמִּינִיסְטְרַצִּיָּה הַחִיצוֹנִית הַשּׁוֹלְטַת בְּנֵי פִּיּוֹם. אוֹלָם לְגוֹ, הַנְּמַצָּאִים בְּפָנִים, יֵשׁ מְקוֹם לְהַרְהֵר: וְכִי אֵינֶן הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, בִּיסוּדָם, הוֹלְמִים גַּם אֶת הָאֲדַמִּינִיסְטְרַצִּיָּה הַפְּנִמִּית שֶׁלָּנוּ? וְכִי לֹא צָרִיךְ לְהִיאָמֵר בְּרוּר, כִּי הַגִּשְׁמַת הַמְנַדְט, כְּלוֹמֵר; פַּעוּלָה צִיּוֹנִית אֲמִיתִית, מְכוֹנֶנֶת לְמַטְרָה, דוֹרְשֶׁת — מְבַלִּי דִּיחּוּי — „שִׁנּוּיִים בְּשִׁטָּה, בְּרוּחַ וּבַהֲרַכְבָּה אִישִׁית“?

משה סמילנסקי, במאמרו „מיליונים“, בגליון ה' של „חדשות-הארץ“, מנסה להוציא קצת לאור העולם את ענין „ההלנאה“ של פתח-תקוה, אחד העינים אשר מפני מעשייתם האמיתית אינם אוהבים את הפרסום היתר, ונוח להם להיעשות במהשך. ענין ההלנאה הוא כך: עוד בטרם דרכו כפות רגלי ועד-הצירים הראשון על אדמת ארץ-ישראל, זכה שליח המושבה פתח-תקוה לקבל את פניו על אדמת מצרים, ולקבל את דמי-הקדימה להלואה הלאומית. מהלנאה זו נתן לפתח-תקוה בראש וראשונה 50.000 פונט (פלומר — מיליון ורבע פרנקים). בדבר השאר עוד נמשכת הפעולה המעשית. לשם זה אמנם לא נכתבו „מאמרים“ ובירורי-שאלות (אפילו לא ב„אורח“), כי אם נדפס „מכתב“ עם ההתחלה א. נ. בראש, ובתוכו תקציב ברור של כל הדרוש למען הקים את פתח-תקוה על תלה — בסך-הכל, לא פחות ולא יותר, — עשרה מיליון וחצי. הסכום הזה דרוש: ראשית בכדי לסלק את כל החובות הפרטיים והציבוריים שישנם לפתח-תקוה, ושנית, למען השיב לפתח-תקוה את כל ההפסדים — למעלה משה מיליון פרנק — שסבלה בימי המלחמה. שני חדשים אחרי המכתב יצאה בדפוס חוברת מיוחדת בשם „מצב פתח-תקוה אחרי המלחמה“, שגם היא לא נפוצה בקהל הרחב ונועדה, כנראה, לאותו ה„א. נ.“ הנעלם, ושם באו אמנם שינויים במספרים, פתח-תקוה הסכימה להוריד קצת — אבל תחת זה נתברר הצורך-בהלנאה לאומית זו וערכה הרחב ביתר הרחבה ורגש.

מ. סמילנסקי אומר:

„כשבאו וסיפרו לי על „מכתב“ של פתח-תקוה, אמרתי בלבי, רק עלילת דברים היא. וכשבא לידי עצם המכתב, לא ידעתי אם לצחוק, אם לקלל ואם לבקש רחמים. — בשעה זו, שהקפיטלים הלאומיים הם אישון העין; בשעה זו שהקפיטלים הלאומיים יש להם שני תפקידים כל כך חשובים: להציל את העם בגולה מפליון, פליון ממש, ולבנות את הבית הלאומי, בשעה זו שכל פרוטה ציבורית היא בכחינת הקֹדֶשׁ, ושכל הנוגע בה אם במזיד ואם בשוגג, לא ינקה — בה בשעה באים אנשים מן הישוב, אשר בחשבון ממוצע יש לכל אחד מהם רכוש של מאַת אלף פרנק, ומבקשים עוד חמישים אלף! האין זה עוון פלילי?.. האימנם לא חשבו האנשים הטובים, השפויים בין פרדסיהם, גפניהם ושקדיהם בפתח-תקוה, כי בעשרת מיליון פרנק יכולים לגאול חלק

מן האדמה העומדת יצועקת: גאלוני! כי בעשרת מיליון פרנק יכולים להעמיד על הקרקע 500 משפחות צעירות של עובדים (הפיזור של הכותב), אשר יחיו ויפרו את הארץ בזיעת־אפיהם?"

„אם אנשי פתח־תקוה ישתחררו מכל חובותיהם הפרטיים והציבוריים, למה להם ששת המיליון הללו? מה יעשו בהם? האימנם לא תחיינה אותם נחלותיהם גם כשישתחררו מכל החובות? או שילכו לעסוק בנטיעות חדשות?.. האימנם הגיעו לידי כך, שיחשבו כי כלל ישראל חייב ליצור להם נטיעות חדשות על הישנות? ולאן ילכו אותם ששת המיליונים? בדרך הישנה והכבושה, דרך פתח־תקוה לכל אותם המקומות שהצרו ומצרים את רגלי פתח־תקוה ואת רגלי כל הישוב? הלא הסכימו גם אתם, בני פתח־תקוה, שמוטב להקים בששת המיליונים הללו, שלוש מאות בתי־אב, אשר יעזרו בבנין הישוב!..“

לא יפלא הדבר, אם בני פתח־תקוה לא יסכימו לרעיון זה. בני פתח־תקוה יודעים, כידוע, חשבון, ויודעים כי אין להם חשבון להסכים לרעיון זה. השאלה היא אם אלה, אשר אליהם פונים בדבר ה„הלנאה הלאומית“, אם אלה אשר כבר נתנו לפתח־תקוה את כל ההלנאות של השנים הקודמות ואת המיליון ורבע פרנקים של ראשית הפעולה החדשה, שאלה היא, אם אלה, שלדיהם נמסר הסידור של כספי הלאום, ועליהם האחריות בעד השימוש הנכון והמוביל למטרה, שאלה היא, אם אלה יבינו את הרעיון הפשוט הזה, ויסכימו לעבוד על פיו?

את שאלת קיומה החמרי של פתח־תקוה עצמה, שאלה חמורה אמנם והנראית לכזבי המכתב לשאלה מדינית, הדורשת את כל התאמצות הלאום והשקעת כספים „פי שנים מאשר אספה הקרן הקימת במשך חמש עשרה שנה“, פותר מ. ס. בפשטות: „ימכרו למוסדות או ליחידים משלנו שליש נחלותיהם וישלמו את חובותיהם והקימו את הריסותיהם. הרי ככה עושים אנשים נורמליים בכל מקום ומקום“.

היושם לב להצעה זו, היוצאת מפי אדם, המעיד על עצמו כי הוא „מאמין גם היום בתועלת הישובית של ההתחלות הקפיטליסטיות“? לביקורת הבאה מצד הפועלים אין, כידוע, לשים לב. היא הלא קיצונית, מפלגתית, מוגזמת. הלא גם בשעת ההלואה של המיליון ורבע באו הפועלים ב„דרישות

מוגזמות" (הכנסת 200 פועלים חדשים, וקביעת משפורתם המינימלית — שני שילינג וחצי, שמעו ושמו), דרישות, שכמובן, לא נתקבלו וגם לא הפריעו חס ושלום להלנאה. אולם הפעם הלא באה הביקורת ממקור נאמן. בלתי־חשוד על כגון דא? ואף על פי כן, קשה להאמין. מן הנסיון יש ללמוד ולשער, כי אם ההלואה הרצויה לפתח־תקוה לא תינתן יהיה זה רק מפני דלות עם ישראל וחוסר כספים, ואולם אם כסף להלנאה לאומית ימצא — אזי, מובן מאליו, שבעל הפרדס קודם לסידור עבודה לחדשים. הלא זוהי הלנאה „מסחרית" ו„בטוחה".

תמוז תרע"ט.

בִּירוּרִים

לפועלי ארץ־ישראל קרה אסון: נוסדה „אחדות־העבודה". אחרי שנים של פירוּדים, אשר נימוקיהם נתרקנו זה כבר מתכנם, אחרי שנים של מדני־מפלגות, אשר נתנונו ללעג ולקלס בעיני כל עובר, ועשו את קיומנו הרציני והחמור חומר לליציני הדור, הורם דגל האיחוד. חבר אנשים מבינינו, השייכים על פי עברם לחוגים שונים, ומכל החוגים, הכירו בכל עצמת החובה הגדולה, לשים קץ לקיום קריקטורי ומחפיר של המפלגתיות בציבור העובדים בארץ. נאמרו מלים פשוטות: שאיפה אחת יחידה לנו — בנין עם ישראל עובד וחפשי בארץ־ישראל, ודרך אחת דרכנו — דרך העבודה והיצירה הסוציאלי, ותרבות אחת קוראת לנו — תרבות־עבודה עברית. לקריאת האיחוד נענו: הסתדרויות הפועלים החקלאיות ביהודה, גליל ושומרון, מפלגת „פועלי־ציון", כל האגודות המקצועיות של פועלי העיר, מאות חברי הגדודים מארץ־ישראל ואמריקאים, המתכוננים להישאר בארץ, חבורות חבורות של מורים, תלמידים, בוגרים, פקידים ושאר בעלי אומנויות חפשיות. לא נענו — חברי „מפלגת הפועלים העברים בארץ־ישראל הפועל הצעיר". האיחוד לא יצא איפוא שלם ומלא, לצערם הגדול של ה„מאחדים", אשר קיוו להיחלץ בבת־אחת מלחץ היחסים המפלגתיים. אולם במקום

כמקומנו, אשר כל שאיפת־ארגון פוגשת תמיד כוח מתנגד, לא יפלא הדבר, ולא ידהים, כמה שלא יהיה קשה ומצער.

יסוד ועד העיר בירושלים נפגש בצאתו לאויר־העולם בהתנגדות „ועד העדה האשכנזית“, אשר לא רצה בשום אופן בנעד נבחר מפל העיר, כי אם ב„בלוק“ פדרטיבי של ועדי־העדות ;

יסוד הסתדרות כפרית של מושבות הגליל על יסודות־דמוקרטיים פגש בהתנגדות נמרצה מצד חלק מהאפרים החשובים, אשר אינם רוצים להפיר בהסתדרות הכללית, ויצרו לעצמם בימה מיוחדת ;

ועכשיו, לעינינו, נתקלה ה„אסיפה המיסדת“ עצמה בהתנגדותם של „מתנגדי האשה“, אשר אינם מתנגדים מתוך איוז ענינים או פניות, חס ושלום, כי אם מתוך פרינציפ „דתי“ — והתנגדות זו, ההולכת וגוברת, יזנקת מרפיון ה„מיסדים“, ועומדת לבלע את האסיפה המיסדת פולה.

כוח משפטי חיצוני אשר יכריח אותנו להסתדר — אין. הכל בנוי רק על הרצון הטוב וההסכמה הכללית. יסוד לאופוזיציה לכל רצון של סידור ימצא תמיד בשעת הצורך. ומצב זה עושה תמיד את אלו הרוצים לסדר את החיים הכלליים : את הקהילה, את המושבה, את הישוב, ל„צד“, וכשפא, למשל, ועד הצירים לעשות סידורים בירושלים, הוא אינו מכיר בוועד־העיר בתור כזה, ובאופוזיציה, בתור כוח מתנגד לעצם סידור הקהילה, כי אם בשני ועדי־עיר, בשתי „מפלגות“ חדשות. והמושגים „ועד עיר“, „הסתדרות כפרית“ ודומיהם הולכים ונעשים למושגים־מפלגות. נמצא, מי שרוצה באיחודה וסידורה של ירושלים — הוא „צד“, מי שרוצה בהסתדרות כפרית בגליל — הוא „צד“, מי שרוצה באמת באסיפה מיסדת — הוא „צד“. והשופט האוביקטיבי, הרוצה לצאת ידי חובת הצדק לכל ה„צדדים“, מחפש לו את שבילה־הזהב, את נקודת הפשרה. מה פלא, כי היינו גם אנחנו, הלוחמים כל ימינו נגד האבסורד החטא של מפלגתיות בקרב פועלי ארץ־ישראל, ל„מפלגה“, לצד. אין מפלט ממפלגתיות כל זמן שכל איפכא מסתברא יכול לעשות אותך למפלגה.

אפשר היה להשלים בקושי עם המצב שנברא. לאמור : עוד לא איכשר דרא. ישאר המצב כאשר נברא. תעבדנה ההסתדרויות בתוך תחומיהן. ויהי רצון שתהא יצירת „אחדות־העבודה“ הצעד המכריע לאיחוד העובדים, אשר

יגרור אחריו. עם ההתפתחות הטבעית של הענינים, או עם התאמצות שניה, את האיחוד הגמור והשלם. אולם לא ככה רצה „הפועל הצעיר“.

„אחדות-העבודה“ עוד לא הספיקה לגלות את פרצופה המעשי; רוב חבריה-עובדיה נמצאים בגדודים; עבודתה הסידורית, הישובית והספרותית מתעכבת; חייה הפנימיים, סידור האגודות המקצועיות והסניפים, תובעים את שלהם, את כל הפוחות שישנם. התעמולה בעד האיחוד התנהלה רק עד צאת האיחוד לפועל, מאז פסקה מצד „אחדות-העבודה“ אפילו כל תעמולה. אין לבה למלחמת חוץ, וכל עבודתה פנימה. והנה — מלאה הארץ תרועה, צעקת-חמס, „הפועל הצעיר“ הקדיש מלחמה על ה„מפלגתיות“. „פתח אש“, בלשוננו הצבאית.

בקול רם תובעים את המאחדים והמאוחדים למשפט, למשפט ההיסטוריה. ולא רק תובעים למשפט פי אם דנים, ומתחננים „להתאחד“, ומאימים, ואם בכוחות-בית אין יש די, מביאים מרחוק את „מי שהיו לפני פועלי-ציון ולא נסחפו בזרם“ (מתוך מה?) לקוב את המתאחדים וליראם, ומגלים פשעים ועוונות.

להיכנס בפרטי פולמיקה כזו איני מתכוון. מי שלא יצדק ומי שלא יאשם, אולם ברור לי, כי עתיד תנועת-העבודה, ועליית-חלוצים, והבנין הסוציאלי של הארץ אינם תלויים אף כל שהוא בחריצת-לשון ובחריצות של מחפשי-חטאים. ואקוה, כי יעלה בידי להשתמר מכל אלה. הדבר שחפצתי — זהו לתת בירורים אחדים לקורא המתענין בעצם הדבר, לקורא אשר אינו בא לראות כיצד הצדדים מתקוטטים ומי יצליח בזה יותר, כי אם רוצה לעמוד על טיב הדבר.

לא את שאלת-האיחוד ביסודה אני רוצה לברר כי אם פרטים אחדים, פרטי אשמות וטענות. השומע ישמע.

מקריאת נוסחאות הטלגרמות לחוץ-לארץ, מהדיעות האופיציוזיות, והאופיציוזיות למחצה, ומדברי הפולמוס השונים, מתקבל רושם אחד: באו איזה „אינטליגנטים“, שעשו קנוניה ביניהם, כפו את ההר כגיגית על פועלי ארץ-ישראל, בחטיפה ובחפזון בטרם הספיקו אלה לפקוח עין, הטילו עליהם

איזו תורה זרה, הכניסו בערמה בפח של מפלגה אחת, אשר שינתה לשם זה את שמה, ובמקום איחוד נתנו להם פירודים חדשים, מלאכותיות, פניות, עריצות, עריצות ממש, כעריצות ה„העברער“, הכופים על ההמון המספן בארץ־ישראל את העברית, כפי שהיא מתוארת בעתוני אמריקה.

והנה דברים כהניתם:

א. ועדת האיחוד של ההסתדרויות החקלאיות פנתה אל שתי המפלגות, „פועלי־ציון“ ו„הפועל הצעיר“, לעבד יחד את תכנית האיחוד, מבלי כל תנאים מחייבים למפרע, בכדי שעל ידי המשא־ומתן המשותף והחפשי תוברר אפשרות האיחוד. „הפועל הצעיר“ דחה את ההצעה.

ב. שאלת־האיחוד „החטופה“ נתבררה בקרב ציבור הפועלים והחיילים במשך יותר משלושה חדשים. הצעת־התכנית נתפרסמה ונפוצה ונידונה זמן הגון לפני הועידה. על התוכחה ל„הפועל הצעיר“, בוועידת פתח־תקוה, למה אינו מוכיח לנו את טעותנו, השיב הנואם הרשמי של „הפועל הצעיר“:

להתנכח אתכם? אנחנו בינינו התנכחנו זה שלושה חדשים.

ג. החלטת־האיחוד, על פי הצעת־התכנית של „אחדות־העבודה“, נתקבלה: בוועידת „פועלי־ציון“ הי"ג — פה אחד; בוועידת הסתדרות הפועלים החקלאים ב־48 דעות נגד 12 (27 צירים בלתי־מפלגתיים, 19 „פועלי־ציון“, 11 „הפועל הצעיר“, 2 חברי המרכז); בוועידה הכללית של פועלי הכפר והעיר ואנשי־הצבא — פה אחד.

הפולמוסים וה„ידיעות“ מתארים את ענין האיחוד כגלגול או שינוי־צורה של מפלגת „פועלי־ציון“. בלשונם העברית הצרופה יקרא לזה מַנְבֵּר, מניפולציה, ואכן, הדבר מתקבל על הדעת: אם מפלגה הסכימה להיבטל, ודאי שראתה כאן „רנח“, למה לה כל ה„עסק“, והראיה, שמפלגה ב' שחששה להפסד לא ויתרה על קיומה, והראיה, שחבר „פועלי־ציון“ פלוני אמר ככה ועתון פלוני כתב ככה.

ואמנם יש בזה מן האמת. פועלי־ציון „הרויחו“, כל פועל־ציון, שהפועל־ציוניות שלו אינה דבר שבשלט, אינה פניה של כנופיה, אינה שם חנוט, כי אם שאיפה חיה לחברת־עבודה עברית סוציאלית בארץ־ישראל.

ימצא בתכנית „אחדות־העבודה“ ובפעולתה את הביטוי הצרוף והשלם של משא־נפשו, אם כי „אחדות־העבודה“ אינה מוגבלת במסגרת עיונית או מפלגתית של „פועלי־ציון“ ומשאירה בקרבה חירות מחשבה והערכה עיונית לכל הזרמים האפשריים בתנועת־העבודה. חברי „פועלי־ציון“ התאחדו, יען כי הם הפירו ונוכחו כי שאיפת היצירה הסוציאלית אינה נחלת חוג מצומצם, כי אם שאיפתו של כלל־העובדים בארץ.

אולם יודע אני כמו כן חברים ב„אחדות־העבודה“ מ„זקני“ „הפועל הצעיר“ ומראשוניו, החושבים את עצמם עד היום לאנשי „הפועל הצעיר“ האמיתיים, ולנאמנים לרוח „הפועל הצעיר“ משנותיו הראשונות, בטרם נהפך ל„מפלגה“. הם משתתפים ב„אחדות־העבודה“, ורואים בה את הכוח המאחד את כל העובדים לשם גאולת־ישראל על ידי העבודה, לשם תחיית התרבות העברית בעם ועל ידי העם. הם רוצים באחדות־העבודה, יען כי הפירו באחדות שאיפת הגאולה, הלאומית וסוציאלית כאחת, יען נוכחו, כי השאיפה החלוצית ותחיית העברית אינן זכות־יחידים, כי אם נחלת כלל־העובדים.

ויודע אני גם כן חברים רבים שהיו והזוים על פי כל חינוכם ויחסיהם בלתי־מפלגתיים, לא במובן של חוסר יחסים לחיי העם והעבודה כי אם ביחס לשני החוגים אשר שררו בארץ־ישראל, ויסוד הפרתם היה — אחדות השאיפה של שחרור העם ושחרור העובד, אחדות החיים והצרכים של העובדים בארץ, אחדות השאיפה החלוצית בכל גילוייה: בעבודה, בשמירה, בגדודים, אחדות הסידור הכללי והמקיף של כלל־העובדים. לפי הגדרות „המעיינים“, הרי זוהי השקפת־העבודה הסינדיקלית של תנועת־הפועלים בימינו, בצורה עברית, ארץ־ישראלית, וחברים אלה רואים ב„אחדות־העבודה“ את ההסתדרות המארגנת את העובד בתוך עבודתו, יום יום, מחנכתו בעבודה, לוחמת את מלחמת עניונו, צרכי השעה וצרכי העתיד, ומכשירתו לעבודה עצמית ולשלטון בעבודה. היא אינה מפרידה בין הפעולה הכלכלית, התרבותית והמדינית, המעמדית והלאומית — ורואה אותן כפעולה אחת רבת־צדדים. היא שואפת לחירות המחשבה העיונית ולאחדות־הפעולה המעשית.

ובא החבר, החפשי מכל החשבונות והכינויים וההגדרות הקודמות, ומכריע ביניהם: פולכם צדקתם בהתאחדכם. היסודות אשר היו שונים

ומתרוצצים בראשית בואם לארץ, נצרפו בתוך חיי העבודה מסיגיהם והתמזגו לשלימות אחת יותר פוללת ויותר מקיפה.

ואין דבר, שכל אחד, פשיגיע לידי ניסוח, ינסח את הדברים פיד הרגלו וחינוכו. לנפחן ולנצחון יתן זה אמנם מקום להריע אף להצריח. אולם אנו, אנשי „אחדות־העבודה“, איננו רואים בזה כל אסון. אין זו הלכה למשה מסיני, שכל הפועלים המאוחדים למעשה מתחייבים על שפה אחת ודברים אחדים. העיקר — שלא מן החוץ הובאה לנו „אחדות־העבודה“, כי אם מולדת־בית היא, ולא נצחון של צד, כי אם נצחון של כולנו, פרי השאיפה לאיחוד ולפעולה, המונחת ביסודה של כל תנועת־עובדים אם היא נאמנה לעצמה, ואינה נתעה בשוא.

חטא אשר אין לו פפרה חטאו המאחדים: הם הרסו את הסתדרות הפועלים החקלאים. זוהי הרינה אשר מעבירים במחנה, במאמרי־עתונים, בשיחות יושבי־קרנות, ורק עכשיו הולך ומתפרסם בעולם הדבר, כי היתה לנו הסתדרות חקלאית, טובה, מצוינה, כללית, מאחדת, „אם רחמניה“ אפילו. באו המאחדים פביכול“ נהרסוה. ודמעות־תנים מוולות, והספדים ושכחים, וסיסמה חדשה עולה ובוקעת: הם, הם הרסו את ההסתדרות החקלאית. הבה ונקימנה אנו, הבה נתאחד!

רְבִי עֲקֵרָה לֹא יִלְדָה! זכינו סוף סוף אנחנו, „אנשי ההסתדרות“, אשר עליה שבענו תמיד מרורות, לקצת נחמה: רבים בני שוממה. נשמח אפוא על נצחון רעיון ההסתדרות ועל הגואלים אשר קמו לה, אם כי באו אלה לפצענו ולהוכיח את בגידתנו, היה, אפשר, פדאי לחקור קצת ולדעת, מאין באו אלה, מי הם המקוננים והמבכים את ההסתדרות. כמה מהם אשר לפנים היו אמנם בבנייה, אך פרשו ממנה מזמן ולא השתתפו לא בבנייה ולא בצערה, וכמה מהם היו מרודפי ההסתדרות כל ימיהם, משבית־שלום, מפריעים בעד כל מפעל. אולם לא נטפל בזה. מי שחי בתוך ציבור הפועלים החקלאי יודע זאת מבלעדו, ולעומדים מן החוץ, הלא אין עדותי נאמנה: נוגע אני בדבר. אני אדבר לא על דברים שביחס, התלויים באמון, כי אם דברים הניתנים להתפרש ולהתאשר שחור על גבי לבן.

השאלה היא אם באמת נהרס דבר, מה נהרס ומי הרס. ההוצא מי מתוך ההסתדרות החקלאית ומי המוציא? והתשובה היא: איש לא הוצא מתוך ההסתדרות החקלאית. שום דרישות לחברי המיעוט, אשר יכריחום לעזוב את ההסתדרות, לא הוצגו. נכון הדבר, פי הרוב של ארבע חמישיות הועידה החקלאית קיבל החלטה על דבר איחוד כל פועלי הארץ בברית ההסתדרויות המקצועיות, והמיעוט לא היתה דעתו נוחה מהחלטה זו. ואולם על יסוד זה לא היה לו שום הכרח לצאת מתוך ההסתדרות החקלאית. ואם המיעוט, אשר מנהיגיו הסתלקו מלכתחילה מלהשתתף בבירור חפשי של תכנית-איחוד, לא ביקש לו שום דרך להישאר בתוך ההסתדרות החקלאית ולא דרש לו אפילו שום זכויות של מיעוט, המבטיחות לו את קיומו ואת חופש פעולתו בתוך ההתאחדות, ומצא לו ליותר נוח לבדוח מן ההסתדרות החקלאית ולהרעיש אחרייכן שמים וארץ על ההסתדרות שנחרבה ועל ה"מאחדים" — מחריביה, על ראש מי תפול תלונתם? או אפשר שתורת זכות-המיעוט אומרת, פי הרוב של ארבע חמישיות של ההסתדרות צריך היה להיכנע לרצון המיעוט, להישאר בלתי-מאוחד, חסר כוח פעולה, מפני שכך רצה "הפועל הצעיר", אשר אגב לא הציע שום תכנית אחרת, כי אם שלל את עצם האיחוד, והביא לוועידה רק הצעה של "אינפורמציה ורגולציה" בין שלושה גופים מפוזרים, אשר אין כל יסוד לפירודם?

אולם יש לברר גם את עצם צדקת הבכיה אשר מבכים את ההסתדרות החקלאית. מה היתה ההסתדרות ומה קרה לה מעת הינסד "אחדות-העבודה"? האומנם הורע מזלה?

ההסתדרות החקלאית הכללית בתור מוסד המאחד את כל ציבור הפועלים החקלאים לכל עניניו החיוניים, ומנהל את כל הענינים הפרופסיורליים, החקלאיים-ישוביים, על דעת עצמו, היתה קיימת רק בהחלטות ועידות, בלבנות ה"הסתדרותיים", הקרויים כיום "מאחדים", ואשר זכו משום זה בימים ההם לשם הגנאי "מפלגת הבלתי-מפלגתיים". חוץ לזה היתה ההסתדרות משמשת חומר ליופוחים ולניצוחים, לרדיפות ולעקיפות בעל-פה ובעתונות, לאיומים תמידיים על עזיבה ויציאה. הועידה הכללית של ההסתדרות היתה אמנם מקבלת החלטות ברוח ההגמוניה הגמורה של הציבור

העובד החקלאי על עניניו, אולם מה היה פִּוְחָה למחרת־היום, פשהיתה מתאספת ועידת־המפלגה והיתה מקבלת החלטה מהופכת, והחברים אשר היו גם פה וגם שם היו נקלעים בכף־הקלע? מה היה ערפה של השאיפה לברוא מרכז חקלאי אוטוריטטי, שיוכל לדבר בשם כל הציבור החקלאי, ולהגביר את הציבור על כל מיני סכסוכים פנימיים, ולהציג לפני המוסדות הישוביים פוֹח־עבודה מאורגן, אם בכל דלת ובכל משרד היו שליחי המרכז החקלאי נפגשים עם זוגות שליחי המפלגות, המופיעים אף הם עם תכניותיהם? ויש שחבר המרכז עצמו היה צריך להיקרע לשנים: פה הוא משתתף בעבודה חקלאית אחת, ושם — שניה, סותרת, מתנגדת. וככה התנהלה עבודתנו בהסתדרות במשך כל השנים, למרות ההתאמצות הבלתי־פוסקת של רודפ־השלום הבלתי־מפלגתיים וחברי המפלגות המסורים להסתדרות. כל מפעל חדש שצריך היה להינסד, מן הספריה החקלאית המסכנה ועד „המשפיר“ ועד קרן־העבודה, נתקל בהתנגדות של מפלגה זו או אחרת, שראתה בזה סכנת התחרות לקיומה היא, למוסדותיה שלה. המפלגות לא השלימו מעולם עם האוטונומיה החקלאית־ישובית של ההסתדרות, ואין לדבר, שלא השלימו עם עבודתה התרבותית ועם שליחותה שיצרה לה במוסדות הארץ. אם שליחות זו היתה מתנהגת שלא לפי טעמים של מנהיגי אחת המפלגות היו פוסלים את זכותה: הלא היא נבחרה גם מאת חברינו המפלגתיים, איככה זה היא יכולה להביע את דעתה בניגוד אלינו? קיום לא היה להסתדרות: אופוזיציות, גליות או נסתרות, מצד זה או אחר לא חדלו. רוב פוֹחָה היה מוצא על הגנה. כל ענין ההסתדרות היה כעין „מינות“, ересь בלעז, אשר סובלים אותה כל זמן שהיא אינה מרימה ראש. ובכל מקרה שההסתדרות היתה מגלה את שאיפת־שחרורה ושלימות־פעולתה היו גם בעתונים וגם באסיפות נשמעים האיומים: נצא ונעזובכם. והנה קיימו את הדבר: יצאו ועזבו. ואולם קיימו קצת באיחור־זמן. ההכרה של אחדות־הפועלים העמיקה לחדור במשך הזמן הזה לתוך חוגים רחבים, ועבודת ההסתדרות הכשירה את הקרקע להתאחדות הכללית. עובדה מענינת: כל אלה שעבדו בשנים האחרונות בהסתדרות והתמכרו לפעולתה, משתי המפלגות גם יחד, היו במאחדים. נראה שיש איזה קשר בין ההסתדרות החקלאית והאיחוד. הנפלה באמת ההסתדרות החקלאית? זוהי טעות, שמפיצים בכנגה

ובחשבון. מספר חבריה יצאוה, לצערה הגדול, מבלי כל הכרת. ועל יסוד זה משתדלים להשיא את העולם, כי ההסתדרות הלכה לאנחות, כי היא היתה למפלגה, וכי מצנה למרר את חייה.

אולם ככה הוא מצב הדברים מבחוץ, בעתונות הלוחמת, בלשכות המשרדים. מבפנים — אחר המצב לגמרי. ההסתדרות חיה ועושה את עבודתה, משוחררת מכל הלחץ והאפטרופסות והקנאה והתחומים המלאכותיים אשר הדריכוה מנוחה. החבר של ההסתדרות החקלאית חפשי עכשיו מהצורך לחלק את יחסיו הנפשיים לשני מרפזים. את אשר להסתדרות ה„פרופסינלית“ להסתדרות ואת אשר למפלגה — למפלגה. שם בהסתדרות — החוליק, ופה במפלגה — קודש־קדשים. הוא אינו עוסק יותר בחיפוש תחומים, בצמצומם והרחבתם.

בחברו להסתדרות הוא רואה חבר שלם, ולא חבר למחצה ואויב למחצה הטומן לו פחים ורוקם מזימות, כפי שזה היה מקובל אצל רוב חברי המפלגות שבהסתדרות. הוא יודע, כי הסתדרותו זה הכל, והוא הבוחר את המרכז של ההסתדרות החקלאית והוא הבוחר את המועצה הפללית של „אחדות־העבודה“ פולה. הוא יודע, כי זכויותיו „המדיניות“ אינן מקופחות, כי עבודתו התרבותית אינה צוררת לעבודה אחרת, כי הפועל העירוני הוא בן־בריתו, ואינו זר לו, ואינו עוזו אותו, המחיצות המלאכותיות נפלו. מיטת־הסדום, אשר בה היו כל השנים משפכים את ההסתדרות החקלאית, נתפרקה. העבודה התרבותית המתנהלת עכשיו בתוך ההסתדרות החקלאית, עם סידור המורים המיוחדים לכך במושבות ובקבוצות ועם פתיחת חדרי־הקריאה, היתה בלתי־אפשרית בימי שלטון המפלגות. ההתנגדות לעבודה תרבותית היתה באה לא מפני גריעות העבודה או פסול־הפונה, כי אם: למה עושה זאת ההסתדרות „הפרופסינלית“, למה היא יוצאת מתוך תחומיה? עברו הימים שחזור או מכתב של המרכז החקלאי היו זקוקים לחפש להם מחסה בצל כנפי אחת המפלגות, ומה שלא היה לפי רוחה היה נידון בגניזה, כשם שנידונו במערכת „הפועל הצעיר“ בגניזה החלטות הועידה השביעית של פועלי יהודה, כשם שנידון שם בשתיקה, בשתיקת־חרם, הקובץ של הסתדרות הפועלים החקלאים „בעבודה“.

ההסתדרות החקלאית קבעה איתן מקומה בתנועת־העבודה שבארץ,

ועתידה מובטח לה בעבודת־הבנין של ארצנו. גורלה קשור בגורל העובד החקלאי, שרשיה עמוקים וחיוניים, ושום רוחות לא יעקרוה ולא יערערוה. לא רק הפועלים החיים אִתנו בארץ, לא רק התימנים היודעים אותה ומפירים בה, כי אם כל פועל חדש אפילו, יראה בה את המוסד הטבעי של כל הפועלים החקלאים, כמה שלא יֵעָפְרוּ בעפר לעומתה. ההשתתפות עם שאר הסתדרויות הפועלים המקצועיות בברית אחת רק מגבירה את כוחה ואת ערכה, מִבְּהִירָה את אוטונומיותה.

הכרה זו של ערך ההסתדרות החקלאית ועתידה אינה מביאה, חלילה, את חבריה לידי כפיה והטלת דעתם על אחרים. כל זמן שיש עוד איזה חוג חקלאי עובד מחוץ להסתדרות, צריכה להינתן לו האפשרות להשתתף בהנהלת הענינים החקלאיים של פועלי הארץ. ואחת היא, אם אלה הם חברי „הפועל הצעיר” או „הצעיר הארץ־ישראלי”, או „האָכר הצעיר”, ובלבד אם על העבודה מחיתם, ולא על ניצול. ועל יסוד זה באה הצעת הסתדרות הפועלים החקלאים, כשהתעוררה שאלת סידור העבודות החקלאיות לשנה הבאה, בדבר סידור מועצה חקלאית, נבחרת מכל העובדים החקלאים, עם הבטחת זכות המיעוט, בתור מוסד עליון העומד למעלה מכל ההסתדרויות ויחסיהן. לא מוסד, המתווך ומפְּשֵׁר בין שני „צדדים”, צריכה להיות מועצה זו, כי אם המוסד העליון של העובדים החקלאים. ההגיון של ההסתדרות החקלאית אמר לה, כי הדרך היחידה ליצירת מועצה כזו, אשר תשחרר אותנו מכל חיפוכים בין־מפלגתיים, היא דרך הבחירה העממית, הכללית והפרופורציונלית, הנותנת את האפשרות לכל „זרם” וחוג להשפיע על מהלך הענינים במידה המגיעה לו. אילו היתה הצעה זו מתקבלת, אילו היתה מועצה זו נכנסת לחיים ומצליחה, היה אפשר לראות בזה פתח תקוה לעוד מוסדות אחרים, כלליים לכל ציבור העובדים, מוסדות בעלי כוח משפטי, מוכר ומאושר מכל ציבור העובדים. אם תקנתנו, כי „אחדות־העבודה” תהיה לאחדות כל העובדים, תקום בקרוב או לא, אבל, לפי שעה, היו מוסדות פעין אלה מקיימים בענינים חלקיים את אחדות העובדים. אולם — גם בזה לא רצה הגורל.

נגד הצעת מועצה נבחרת הוצג מצד „הפועל הצעיר”, „פרינציפ” אחר: מינויים. שתי „מפלגות” ממנות מקרבן, שוה בשוה, את חברי המועצה. אחרת לא סגי. וענין המועצה נתבטל. והאשמים, כמובן, גם הפעם „מאחדים”. אודה, כי בהיותי מן הצד לכל המשא-והמתן הזה, ניסיתי לברר לעצמי ולמצוא את היסודות המוסריים או ההגיוניים של פרינציפ המינויים, ולא עלה בידי. האומנם מקבל חלק מן הציבור, המוכתר בשם עצם פרטי, על ידי זה בלבד, זכות של חצי הדעות? האומנם נטולים זכות השתתפות זו הפועלים הבלתי-מאורגנים, הפועלים חברי „המזרחי”, התימנים (המפירים) אמנם בהסתדרות החקלאית ומשתתפים בה, אבל זקוקים יחד עם זה לביאת-פוח נבחרת ישר מקרבם), או החלוצים החדשים, שטרם ביררו את יחסם להסתדרויות שבארץ? האומנם זכאים הכוחות המסודרים „להוציא” את כל אלה בברכה? או האומנם צריך חבר המועצה החקלאית להיות שליח המפלגה, היכולה כל יום לצוות עליו ולקראו בחזרה, ולא שליח נבחר מפל הציבור, האחראי בפני כל הציבור, ואיננו כפוף לשום מוסד? האומנם צריכים אנו להכניס בחיינו החברתיים שיטה זו של מינויים על ידי המפלגות ולא בחירות כלליות על ידי הציבור?

כאלה וכאלה עוד אפשר להקשות. אולם מה תועלנה הקושיות? פה גור היושר העליון של מפלגה, ובפניו מי יעמוד? מי יברר, מי ידון, מי יכריע? יביע מי שהוא את דעתו — והיה אף הוא תיכף ומיד ל„צד”. ופרינציפ המינויים הולך ומתהווה, כנראה, לשיטה, וההזכחות והביסוסים לא יאחרו ודאי לבוא. אולם אנשים פשוטים מרשים לעצמם לפי שעה לבאֵר את הדבר בתכלית הפשטות: „הפועל הצעיר” אינו רוצה להיות מיעוט במועצה. נוח לו שלא תהיה מועצה, והוא בתור פוח מאורגן ישיג בין פה וכה את שלו. זהו הנימוק התמידי הפשוט של כל ביקוטיזם ציבורי ושל כל אובסטרקציה, החל מחרדי ירושלים וכלה בשמאל שבשמאל.

ובכן?

— „אחדות-העבודה” לא הצליחה. היא רק מניבר.

— הסתדרות הפועלים החקלאית לא תהא לה תקומה, עד אשר לא

תִּפְרַת את בריתה ולא תצא מתוך „אחדות-העבודה”.

— מועצה חקלאית לא תיפון, עד שלא תתרו על בחירות פליות
ופרופורציונליות.

והלאה?

— חפצתם באיחוד? הרי לכם. שתו את פוס התרעלה עד תומה. איש
בשר רעהו נאכלה.

האם להוסיף, לברר, לפנות ב„דברי שלום ואמת“, אוי עוד יש לתקן,
להציל? פלום ישמעו הדברים? הלא „איש־מפלגה“ אנכי, נוגע בדבר.

תמוז תרע”ט.

קלות וחמורות

על מאגדי הרוח

כמים קרים על נפש עייפה הן באות, החדשות הטובות, היפות,
משמיעות הישועה. הרוח מתאגד. בגרמניה — מועצת העובדים האינטלקטור
אליים, בצרפת — „בהירות“ המחשבה והאמנות. ועוד יותר, אויבים
מושיטים יד אח אל אח, והנה — „אינטרנציונל של הרוח“, וכי אין
הנחמה דיה?

הנה חלפו הימים, אשר רק האָטד, העקר ונבוב־הלב, התנשא למלך,
והזית והתאנה והגפן, עמוסי התנובה הטובה, התחמקו בעננת־חן גאה
מ„לנוע על העצים“. הרוח, בכבודו ובעצמו, אומר הפעם למשול בנו. ודבריו
מה נמרצים. האזינו: אנשי־הרוח מתנגדים „למדינה הנשענת על פוח
ומשפילה את האדם לתפקיד של פלי־שרת לפוליטיקה של אונס“,
„לקפיטליזם העושה את האדם למכשיר“, „לכל צורה של אַדנות־מעמד“,
הם רוצים „לבטל באופן בין־לאומי את עבודת־הצבא“, „להנהיג הלאָמה
מתקדמת, הפחתה מתקדמת של שעות־העבודה בהתאם לטבע הטכניקה ושני
התנובה“, „להגות את המעצורים מדרך התפתחותו של הפשרון העובד“,
ועל כולם הם שואפים: „לעשות את החיים הציבוריים לכלי־שרת לתכליות
מוסריות“.

ככה מדבר אלינו הרוח הגרמני, אִמון הביטוי המגדיר, העיוני והכבד. הרוח הצרפתי ממתיק וממליץ: „הרוח אינה צריכה להיות משועבדה לשום דבר. אנו עבדיה והיא גברתנו. עלינו להִגָן על אורה וכו', לשאת את עינינו אל הפוכב הזה המאיר לנו ממעל וכו'. ואין אנו מרימים על נס אלא את האמת היחידה והחפשית, שאין לה גבולים” וגומר וגומר.

שפתים ישקו. באמת אמרו: דְבָרֵי פִי־חֶכֶם חֵן. מה טוב ומה נעים. מה טוב, שלעומת נהמת חיות, פציעות, טרופות ואפלות, עונה מנגינת־עדן ממרומים. מה טוב שיש גדול־רוח בעולם, ושהם אינם מתנפרים לנו, לעם ההולך בחושך, ויורדים להטות שכם לנו, ולחלצנו ממצוקותינו. ואנו, החלפאים הכמהים לדבר ד', מאוינים לסוד שיח שרפי־מעלה, ולא תימלא האוזן משמוע. הנך נכון להסיח כליל את הדעת מן התווה והבהוה והחושך על פני תהום, מפני אורה של הרוח המרחפת וממללת.

לפי שעה אנו שומעים רק את קול־הענות, את קשירת הכתרים לרוח ואת נפנוף־הדגלים. ואנו, יושבי השפל, רואים את הקולות ואת ברק־המניפסטים ולבנו פֶלֶה. מתי זה יגלו לנו שליט־הרוח, איככה יעשו הם את הפלא הגדול הזה, את חיזוש החברה האנושית, אשר כולנו, בצר לנו, משתוקקים אליו, כיד השגתנו הדלה? הירדו גם הם לשם זה לתוך מרתפי־חיינו, לתוך הבוץ והרפש שאנו שוקעים בו, לתוך עסקי־הקהל המנוולים והמנוולים, לתוך מלחמת המעמדות האפלה והאכזרית, לתוך בתי הדיבור והחיקוק ושאר חמודות חיינו, לתוך עולם המרי והזעם, והעלבון והאפלה? היתבוססו הם אֲתָנוּ בדמינו ובבשתנו, היגאלו הם את עצמם בזהמת־חיינו, כמונו זחלי־ארץ, או שהם יעשו את כל זאת ממרום שבתם, מהזר־ההר של „אינטרנציונל הרוח”? האומנם יסתפקו הם, גדול־הרוח, בראשי־תיבות, בפרשות סתומות ולא יגלו לנו: מהו הדבר הצריך להיעשות או, אפשר, רק להיאמר, בכדי שתבוא הרוח ותיכנס בגודי הפנים, החלופים וההיידמקים ותאיר להם את ה„אמת היחידה והחפשית, אשר אינה יודעת גבולין בין גזע וסיעה”, שתיכנס הרוח בהסתדרויות הפועלים ודְבָרֵיהֶם, „לבֵל ישפילו את רוח האדם”, ובכדי שיאיר אור האמת והצדק והחירות על כל תופסי־שרביט ורועי עדרי־אדם?

למה זה הם מחרישים?

היהין אדם סתם להתיצב לפני הדרת כבוד אנשי־מרום־הרוח ולאמור להם קצת מאשר בלבד?
ישנה שנינה יהודית־מונית, השואלת: „והיכן הייתם בימי הקור הגדול?”

— מורי ורבותי, אשר לאורכם אנו הולכים, ובזכותכם גם לנו מותר האדם מן הבהמה, ומימיכם אנו שותים (אם כי לא תמיד לרניה) ובידכם מפתחות שערי התפארת וההוד והאצילות והדעת, והעיקר — האלמות — היכן הייתם אתם בימי הקור הגדול?

מה טוב ויפה לשמוע על ביטול המלחמות והצבא. למה זה איפוא לא הקדמתם קצת כשאלפי „שקצים” רוסים, אשר לא ידעו ממרומי־הרוח, אשר אפשר אף קרוא ספר לא ידעו, מסרו את גנם למכס, על אירצונם לקחת חלק בטבח־האדם ובממשלת הזדון? למה לא הקדמתם אתם, מאורי עולם, לפני חמש שנים לפחות, ולא גאלתם אותנו מפל זה אשר בא עלינו? מה נכוחים הדברים על „הפחתה מתקדמת של שעות־העבודה”, חבל רק על שהיא באה בזמן ש„האבירים השחורים”, מבלי דעת כי אנשי־הרוח שואפים לכך, תובעים 44 שעות־עבודה בשבוע והמהדרים מתקרבים לארבעים, ואף לשלושים ושש. למה זה לא הקדמתם קצת לבוא, אז, כשהתופרת המסכנה עיורה את עיניה שש־עשרה ושמונה־עשרה שעות על גבי המחט, כשעובד־הפחם לא היה רואה את השמש לא בעלותו ולא בבואו, וכל פעולה ורצון פעולה להפחתת שעות־העבודה היה מביא לבעליו רעב, תפיסה, הרג? מה חשובים הדברים, פי עמלם של העובדים צריך לחדול היות מכלה־עולם. איפה זה הייתם כל הימים פשילדי עניים נעשקו מילדותם אויר, מזון, חינוך, אור־עולם? למה זה בוששתם לבוא?

רוכבי אתונות צחורות, יושבי על מדין, האומנם בני מרוז אתם? האומנם צריכים היו לעבור שלושת יובלות שנים, עם מכאוביהם ואפלתם, עם כל הרעידות והנפצים שבטב־האדמה, עם התגוששות־הדמים העיורת במעי החברה, בכדי שתופיע הרוח? האומנם כך דרפה של הרוח לפגר, להופיע מקץ הדברים, על פסגת־החיים, או זוהי רוחכם אתם שבוששה לבוא? האומנם לא חורו פניכם, בהעלותכם על לב, כי אתכם, אתכם, עם מניפסטיים שלכם וכרוזיכם שלכם הופיעה הרוח?

לא. עלילה היא זו על הרוח.

אף אנחנו, נחותי־דרגה, ידענו את הרוח, את הרוח אשר באנוש, אשר אדם חוזה מבשרו. את הרוח המפעמת בהגר שפחת שרִי, הבורחת מפני גברתה, ואת רוח האיש היוצא אל אחיו, נושא בסבלותם ומצויאם מפית־עבדים.

ואת שמע אנשי־הרוח, אשר נגלו לאדם, בטרם היות ה„אינטר־נציונל של הרוח“ שמענו. ואם גם לא גרתיק נדוד לאיתני־עולם, אבות הנבואה והגאולה, אשר בדם־לבם היו קורעים חלונות בכלא ההניה האנושית, נזכור את בני הדורות האחרונים, אבות־תנועת־הגאולה של ימינו. ידענו את רוסו, מבשרה של המהפכה האנושית הגדולה אשר התחילה מאז וטרם נגמרה (ומתי תיגמר?), ידענו את רופרט אוֹן, זה בעל בית־חרושת, המאמין ברוח האדם החפשי וביצרו הטוב, אשר הפך לפני כמאה שנה את בית־חרשתו לבית־חינוך נעלה ואת אלפי פועליו לבני־חורין, ידענו את בנו של בעל בית־חרושת, את פרידריך אַנגלס, אשר הלך לפני פשמונים שנה בעסקי אביו וירא בעניו ומרודיו של העובד האובד ויכתוב את ספרו המחריד למצבו של הפועל האנגלי, אשר ממנו תוצאות להתחלת התיקונים המעשיים; ידענו את בִּירוֹן המשורר הלורד, החולם על שחרורה של ינו, ואת היינה המשורר היהודי, „קל־הרוח“ ומפיל מבצרים, וידענו את פרידיננד לֶסל, הנער הגאה והעז, בן הסוחר היהודי, אשר נשבע, בן ט״ו, שבועת־אמונים למלחמת־הרוח, ואת הנערים בני הפריצים הרוסיים, את הרצן ואוגריוב, אשר באו „באֶלת־חניבעל“ לשם „העם“, והניחו את היסוד למלה החפשית, המשחררת של רוסיה, וידענו את נכדי הרבנים, את משה קֶס, החסיד, ואת קרל מֶרפס, החריף, ואת רוסקין, ואת קרופוטקין, ואת פרוֹדון וְרַקְלִיו ידענו, ואת קדושי שליסלבורג ומעונייסיביריה, ואת כל הגבורים והקדושים האֶנוֹנימיים, בני־בלי שם — מי ימנע? אכן עשה רוח האדם את מעשהו, בעלטה ובאורה, ביחידי־הסגולה ובהמונים, מבלי לחפות להכרות המניפסטים. „פֶחוֹ כמים“ היו כל אלה. למה לא חיפו עד שתימצא המלה ההולמת, האחרונה, של „אנשי־הרוח“, למה פרצו להם פרץ?

למניפסטים חיכו רבים, רבים מבין „אנשי־הרוח“. לא רק אלה אשר „מסרו את נפשם, את תורתם ואמונתם לשירות הממלכות“, כאמור במניפסט.

חיפו גם אנשי היופי והעומק והאינדיבידואליות, כל אלה אשר לא יכלו לבוא בטרם אשר החכמות בחוצות תרונה.

„יודעים אנו את חולשת נפש היחיד וכוח הזרמים הציבוריים“. אכן ידענו. הניחו איפוא לרוח־הקודש. אזי נשארות רק רוחות מנשבות ומספרות.

התאגדות הרוח. היומלח המלח? הרוח (אם להשתמש במלה אוירית זו), הלא זהו הכוח המאגד את החומר העולמי, הנופח באפו נשמת חיים. מהו איפוא הרוח המאגד כשהוא לעצמו, מהו צרכו להיות מאוגד? מה כל ברית־אנושית מבלי רוח, ומהי ברית־הרוח? מהי הרוח, אשר צוררים אותה בחפנים ומאגדים אותה?

אפשר שהליקוי הוא בי, בשואל. יש עוד דברים דומים שאינם מתקבלים על דעתי. וגם פן מעניני רוח. בילדותי קראתי את מאמריו של מרדכי בן הלל הכהן על אגודת־סופרים. ותמהתי. ולא הבִּנְוֹתִי כיצד מאגדים חומר זה הקרוי סופרים, ולמי יקרא סופר ובמה יוכר הסופר, ומה זה יעשו הסופרים בצותא. כשִׁקְנֵתִי נֹדַע לִי, כִּי „סופר“ זה משלח־יד, פרוֹפֶסִיָה בלע״ז, ומפיון שאני „עומד על ההשקפה“ של סידור עובדים פרוֹפֶסִיּוֹנִי, הריני מתחיל להבין מה זאת אגודת־סופרים. דבר אחד עוד פחות נתקבל על דעתי. שמעתי על קונגרסים לחופש הדתות והאמונות, ושמעתי כי פילוסוף יהודי ידוע קידש שם פעם באחד הקונגרסים הללו שם שמים: דרש לפני כמה גִּלְחִים וחוקרים בשבח היהדות. ואת עצם הדבר של חופש־האמונה מחשיב אני דוקא במאד, ויודע אני כי אפילו בחוגינו, בין צעירים שבצעירים, חפשים שבחפשים ודעתנים שבדעתנים, חסר לנו בנידון זה הרבה. ואף על פי כן לא היתה השגתי תופסת את עצם הענין בשום אופן: כיצד משחרר קונגרס־החוקרים את האמונות וכיצד הוא משרה חופש דעות וסבלנות?

אגב, היה לי גם צער על הדבר, למה זה לא דאג קונגרס דְּנָא להקדים ולהוציא את שפינוזה מן החרם, את שלמה מולכו ואת גיִיִרְדֵנו ברונז ומדורות האינקביוזיציה, ולפחות, את תינוקותינו הקנטוניסטים מן השמד. האומנם רצה כל כך ונחפזת ההיסטוריה האנושית החולנית, עד בלתי רצותה

להמתין להם קצת? ואפשר אשם שפינוזה, שנבהל ופרץ והקדים, מבלי לחכות לקונגרסי חוקרי הדת והסבלנות?

אין לקפח שכר כל בריה. ודאי, שמניפסטים אלה ודומיהם אומרים דבר-מה. הם אומרים, פי גלי החיים מתרחבים, פי האמנות והשירה אינן יכולות להישאר ספונות בארמנותיהן. פי ענינים „אלה“ חדלים להיות ענין ל„שונים“ יחידים, לגאונים, לאימללים ומופקרים; ובמובן זה הרי זה מאותות הזמן.

אולם אם כן, לשון זו מדברת גדולות למה?

תנועת הגאולה האנושית, אשר בראשית ימיה קמו לה גאוני המחשבה והרגש, צדיקיהדור, קדושים וגואלים, קרה לה אסון גדול. היא פרעה ללדת ועמדה במשברה. התנועה הולכת ורחבה, יומה קרב, וגואל — אין. קמו לה תלמידים, אנשייהבינוניות, חסידים, נאמנים, פקידים, הקיצו המונים — והיא מצפה לגאונהגואלה, לגאוןהמפעל, לגאון הטכניקה והסידור, לגאון השלטון וחינוךהעם, ועיניה פָּלוֹת, וקרבנותיה רבים, והיא מתבוססת בחבליה, ועל מזבחה אנו נופלים יום יום. והוא, המשיח האסור בכבלים, מתמהמה, אך אינו בא.

המבשר את בואו אינטרנציונל הרוח? היש בקרב רמז לתשובה על צרכי השעה הגדולה, החמורה והאחראית? המאיר הוא את „דרך־הרוח“? עד הייתי מנעורי לדרך־הרוח של אנשיהרוח של עם אחד. ידעתי את ה„הליכה לתוך העם“. זו הדרך, אשר בה בחרו האמנים, גאוני העם, העומדים על הור ההר של היצירה האמנותית, דוסטובסקי וטולסטוי, נביאי הרבולוציה, גם בשעה ששטמוה וביקרוה, ובה בחרו ילדי העם מן „הנערה על הסף“ של טורגניב ועד המורה העממי והחובשת הכפרית וה„פרופ־גנדיסט“, והנער הטרוריסט. זו הרוח אשר נתנה את קרופוטקין ואת קורולנקו, את ירה פיגנר ואת סופיה פּרובסקי. זו הרוח אשר הוציאה להורג גם את ילדינו, החל מהסיה הַלפֶּמן, תרמ־א, ועד בלתי פֶּלֶה. זוהי הרוח אשר הביאה את שלושת חללינו במדינה אחת קטנה, בפּוֹריה: את קורט אַייזנר, את גוסטב לנדאָר ואת לויִן.

מפינות שונות, בדרכים שונים, לעזרת העם האחת. היודעת ברית אנשי־הרוח דרך אחרת מאשר החיים בעם, בקרב העם, מאשר חייעבודה ופעולה אנושית?

פרחוק האלילות, המצמצמת את שכינתה בבית־זבול לאדוניה, משכינת־העולם אשר מלוא כל הארץ כבודה — כן רחוקה הרוח המסתלסלת ומתפנקת, ורואה את עצמה סגורה במחיצת אנשי־שם, בועידות, במדינאות, במניפסטים ובאינטרנציונל של הרוח, מרוח המהפכה האנושית הגדולה, המתחוללת עלינו, רוח המהפכה אשר לא תשקוט ולא תירגע ולא תשוב אל תערה, אם גם חבליה ימשכו שנים ודורות, עד הקימה חיים אחרים לאדם.

על עדרי אדם עיורים וגלמיים לא תופיע לעולם שמש צדקה (אם תופיע, בכלל, ביום מן הימים ואם לנצח הסתירה פניה מאתנו, וכל קיומה הוא רק בלבבות דוויים — לא לנו לפתור. האדם החי, כל עת חיותו על פני האדמה, לא יחדל לחתור אליה). ועצם הקיום של „אנשי־הרוח“, אדוני הרוח, פדבר שבמעמד, כחלק מהמציאות השלטת, כחבר המתנשא על העם והעומד מחוצה לו — זהו אחד היסודות האיתנים של אפלת חיי העם.

אין מעמד מדוכא שבחברה יוצא לגאולה, אלא אם הרים את היסוד המוסרי של קיומו מעל ליסודות הקיום של החברה השלטת, וסחף בכוח החיוניות של מוסרו ורוחו את הטוב והער והמחונן שבמעמדים השולטים ובעלי הזכויות. יחידי־סגולה, אנשי־הרוח בחסד אלוהים, יודעים לקדם את פני הכוחות החדשים, החורגים ממסגרותיהם. אבל כל זה אינו די לגאולה אנושית. התערות הרוח בכל בשר, ברית אנשי־הרוח עם העם, ברית אמיתית עד כדי התמוגות, אחדות המדע והעבודה — לזה קוראת המהפכה האנושית הגדולה.

היש כזאת את ברית אנשי הרוח המתנשא, באשר הם שם? קהילת אנשי־הרוח של ימינו עוד רחוקה־רחוקה מזה. רחוקה לא רק אותה האינטליגנציה אשר היא עצם מעצמה של חברת השלטון, הרכוש והזכויות, ולא רק זו המוכרת את רוחה בכל הצורות בשירות הרשות והממון, כי אם אפילו זו, אשר היא בת־העם, לכאורה, ודוגלת בשם העממיות, בשם ההפכה.

שאלות החיים, החברה והעבודה, חדלות להיות ענין של הגדרות ונוסחאות, אשר בהן אפשר להתגדר. לא לחידושי־הגדרות מצפה העולם עכשיו. ומי שבקי קצת בענינים אלה, יטעם בכל החידושים האלה רק טעם גרר ולא טעם יצירה. כמו בנוגע לפתרון צרת־ישראל — בויכוחים על מהות־היהדות ועל צדקת הגר"א או הפעש"ט. לא דבר שפתיים, עצה וגבורה למלחמה. סוד העומק של תנועת הגאולה הוא לא בהגדרותיה, כי אם בפעולותיה. לא ראו חכמים ותיקים מה שראתה שפחה על הים בשעת יציאת מצרים.

פרידריך גיטשה, גדול החוזים בדורנו, ואומלל החוזים, אשר בקהל מתקני־עולם לא יחד כבודו, אשר ידע לקרוא במשל ובחידות לכל מדוה ומכאוב־לבנו, אשר שטמנו, ואשר ידע לכאוב עמנו ולבנו לנו ולרחם עלינו ברחמים רחוקים — משל לנו משל על „שלוש התמורות לרוח“.

התזכרו? התמורה הראשונה, פי „יהיה הרוח לגמל“, פנ „יעמיס עליו הפכד מפל כבד“. לתמורה זו, הראשונה בתמורות הרוח, בטרם יהיה לאריה, טרם הגעתם, מורי ורבותי, אנשי־הרוח המוכתרים.

תשרי תר"פ.

להצעתו של החבר יוסף טרומפלדור

יוסף טרומפלדור פונה אל פועלי ארץ־ישראל בהצעה בת־ערך. חבל מאד שהחבר טרומפלדור מצא עוד לנחוץ להוסיף אל ההצעה המעשית והפשוטה הזאת גם נופך, תערובת של הערכות ויחסים, אשר אינם מוסיפים לדבריו לא „נייטרליות“ ולא „שחרור מהשקפות פרטיות“, דברים הרצויים, לכאורה, כל כך לבעל ההצעה. ביקורת „נייטרלית“ זו, התופסת מקום הגון במכתב, ודנה ופוסקת על רגל אחת גם בדבר „מהותה ורוחה“ של „אחדות־העבודה“, וגם בדבר „אי־ההסכמה של „הפועל הצעיר“ למות, כל עוד לא הוכיחו לו שאין זכות לקיומו“, ודואגת אפילו ליחס השלילי של „פועלי־

ציון" בוחץ-לארץ ל„אחדות-העבודה“, הבאה, רחמנא ליצלן, „להאפיל על הבהירות המפלגתית“ — מוטב היה, כמדומה, שביקורת זו תראה אור מחוץ לגבולות ההצעה המעשית, הבאה לאחד פוחות ולמעט פירוידים. אולם לא נטפל בצד זה של המכתב כשם שאיננו מטפלים בשאר ספרות-הפולמוס, היורדת עלינו בשפע. סחורת-אפספורט זו — פניה מועדות מערבה, אל מול פני הועידה של „צעירי-ציון“, פן יתור חס ושלום לבם אחרי דברי „אחדות-העבודה“. — אולם חשובה לנו, חשובה מאד, ההצעה גופה של החבר טרומפלדור, ואליה, אל ההצעה המעשית, רוצים אנו להביע את יחסנו גלוי, מבלי לב ולב.

אנו מקבלים אותה.

מקבלים מבלי דחיות ועיונים והגהות, מבלי דברי סחור-סחור.

טרומפלדור מציע:

„הפועלים (יותר נכון העמלים שאינם מנצלים את עמל אחרים) בוחרים צירים למועצה משותפת. שיטת הבחירות תהיה פרופורציונלית. רשימות יכולים להציג גם המפלגות וגם אגודות שונות אחרות. המועצה היא בלתי-מפלגתית ויוצרת מוסדות משותפים.“

אנו מקבלים את ההצעה, מבלי עקיפין, מבלי החמצה, ועוד יותר. אנו נכונים ללכת הלאה, לקראת כל הצעה, המרחיבה את חוג-הפעולה של מועצת-פועלים נבחרת, המרבה את זכויותיה, המגבירה את כוחה. אנו מקבלים, עד כמה שהדבר תלוי בקבלתנו, פי, לצערנו הגדול, למדנו במשך הימים, פי קבלת-הצעה זו מצדנו אינה מספיקה עדיין להגשמה.

וכאן חובה עלינו לספר לפני חברינו ולפני קוראינו, שהצעה זו גופה, בעצם יסודה, ובצורות שונות, הוצעה על ידינו כמה פעמים, וללא תוצאות. לא פעם נאמרו ונכתבו מצדנו דברים מעין אלה, הנאמרים פיוס על ידי החבר טרומפלדור, לא פעם נכנסנו במשאומתן ברוח זה,¹ ובמקום שיתוף-פעולה הביאו לנו הדברים רק מפח-נפש.

בקונטרס ט', עמוד 28, אמור¹: „סידור מועצה חקלאית,

¹ [עיין למעלה, עמוד 166]

נבחרת מכל העובדים החקלאים, עם הבטחת זכות המיעוט, בתור מוסד עליון, העומד למעלה מכל ההסתדרויות ויחסיהן. לא מוסד, המתווך ומפשר בין שני „צדדים“, צריכה להיות מועצה זו, פי אם המוסד העליון של העובדים החקלאים. הדרך היחידה ליצירת מועצה כזו, אשר תשחרר אותנו מכל חיכוכים בין-מפלגתיים, היא דרך הבחירה העממית, הכללית והפרופורציונלית, הנותנת את האפשרות לכל „זרם“ וחוג להשפיע על מהלך הענינים במידה המגיעה לו. אילו היתה הצעה זו מתקבלת, אילו היתה מועצה זו נכנסת לחיים ומצליחה, היה אפשר לראות בזה פתח תקוה לעוד מוסדות אחרים, כלליים לכל ציבור העובדים, מוסדות בעלי כוח משפטי, מוכר ומאושר מכל ציבור העובדים. אם תקותנו, פי „אחדות-העבודה“ תהיה לאחדות כל העובדים, תקום בקרוב או לא, אבל, לפי שעה, היו מוסדות כעין אלה מקיימים בענינים חלקיים את אחדות-העובדים“.

בקונטרס י', עמוד 32—33, כותב נ. גולדברג: „רוצה אני להשיח לכם את המעיק על לבי, ובמלים ברורות. אנו עומדים לפני מצב קשה. כל עבודתנו סובלת מן הפירודים, ואסור לעשות מזה משחק והתקרות של מפלגות. הענינים מקבלים על ידי זה צורה מכוערת עד למאד. זה ירעיל וישחית את כל אחד מאתנו. אפילו את החדש שרק זה בא או עומד לבוא אלינו. תמונות אחדות מן הזמן האחרון עומדות לפני, ואני רואה ירידה בתוכנו. אני מציע איפוא שנתאסף עוד הפעם לשם האיחוד. אנו מוכרחים להתגבר על כל מיני הרגלים, ולהתרומם פראוי למצבנו ולתעודתנו. ועוד אתי הצעה זמנית, עד סידור האיחוד הגמור: תיבחר מתוך כל ציבור הפועלים החקלאים מועצה חקלאית לשם קבלת עבודה וסידורה, ותיבחר כמו כן לשכה אינפורמציונית אחת. שתי הצעות אלו הן בעיני הכרחיות מכל הצדדים, פן נגיע, חלילה, לידי ירידה בחומר וברוח“.

דברים אלה לא מצאו הד. יותר נכון, הצעה פשוטה זו לאיחוד-הפוחות נהפכה עצמה לסלע מחלוקת. ולסלע זה נתפוצצו כל אפני-הפתרון שהוצעו מאתנו בכמה פגישות חברים. אנחנו הצענו מועצה בלתי-מפלגתית ונבחרת על ידי בחירות כלליות ופרופורציונליות מאת כל העובדים, שאינם חיים על ניצול, אם הם, בהפועל הצעיר“.

או ב„ארץ־ישראלי הצעיר“, או ב„אחדות־העבודה“, או עומדים מחוץ לכל הסתדרות. נגד הרעיון של מועצה בין־מפלגתית ונבחרת דרש „הפועל הצעיר“ מועצה בין־מפלגתית וממונה.

נסיונות להגיע לידי פעולה מאוחדת־מאורגנת נמשכו מצדנו גם אחר־כך. בזמן שהותה של המשלחת של „אחדות־העבודה“ בחוץ־לארץ, נתחדש המשא־ומתן בצורה חדשה ומעשית. בישיבה, בפריס, אשר נכחו בה: ד״ר הוגו ברגמן, ב. פצנלסון, אליעזר קפלן, י. שוחט, י. שפרינצק, הוצעה הצעה על דבר יצירת מוסדות כלליים, חוקיים לפועלי ארץ־ישראל. ב. פצנלסון הציע תכנית, אשר על פיה יקבע בדיוק חוג הזכויות והחובות של המוסדות הנבחרים, ויבטח כוחם המשפטי כלפי חוץ וכלפי פנים. הצעה זו נתמכה גם מצד אנשי חוץ־לארץ. מצד בא־כוחו של „הפועל הצעיר“ לא באו ערעורים, אלא הודעה, כי הוא ישאל את פי חבריו בארץ־ישראל. תשובה לא הגיעה אלינו עד היום. הנסיון לחידוש המשא־ומתן הזה למעשה, בלונדון, לא הביא לשום תשובה חיובית, אף לא להצעת סידור חיובי אחר, כי אם להטלת חשדים בעצם ההצעה.

והמשא־ומתן הזה נתחדש שוב בשבועות האחרונים בארץ־ישראל שתי ישיבות משותפות היו לנו עם חברי „הפועל הצעיר“, בנוכחותו ובהשתתפותו גם של החבר טרום־מפלדור. אנו חזרנו על הצעתנו: מוסדות משותפים נבחרים, כלליים וחוקיים, הצענו כי תיסגרנה לשכות־העבודה המיוחדות של המפלגות, כי תיבטלנה קופות־החולים הנפרדות, ותסודרנה: לשכת־עליה (לקבלת הבאים), לשכת־עבודה, לשכה חקלאית (אשר תרכז ותנהל את כל המשא־ומתן בעבודה ושובית וחקלאית עם מוסדות הישוב), קופת־חולים והנהלה לענייני בנק־הפועלים. אנו מצדנו מוכנים לסגור את כל מוסדותינו העוסקים בכך, ולמסור למוסדות שיבחרו מאת ציבור הפועלים את כל הזכויות כלפי ציבור הפועלים וכלפי מוסדות־חוץ.

הצעה זו לא נתקבלה מצד „הפועל הצעיר“. נגד זה באה הצעה: לא לסגור את הלשכות הקיימות, כי אם לסדר לשכה שלישית, אשר תפשר בין הלשכות הקיימות, ותדאג להקטין את שטח הניגודים. לשכה שלישית זו תיבחר לא בבחירות כלליות ופרופורציונליות, כי אם תמונה מִחֲצָה על מחצה, על ידי המפלגות. עד כאן הגיע המשא־ומתן בדבר „שיתוף הפעולה“.

ולסיפור־מעשה זה יש לנו להוסיף מלים אחדות: אנחנו מאמינים באפשרות הגמורה של איחוד העובדים בארץ־ישראל. אנחנו מוכנים להצעות של איחוד, המרחיקות לכת הרבה יותר מאשר הצעות מוסדות כלליים משותפים. אולם לא נספים לשום צורה אשר תזייף את האיחוד, אשר לא תמסור את הנהלת הענינים לידי נבחר־העובדים, כי אם תחלק את השלטון בעובדים על פי הסכמת־מפלגות. בהצעה של טרומפלדור, בהצעה של יסוד מוסדות משותפים נבחרים (על ידי מועצה או על ידי הציבור) בבחירות כלליות ופרופורציונליות על ידי כל העובדים — אנו תומכים בכל תוקף ודורשים את הגשמתה. אבל לא נספים להחליף מוסדות פועלים בסורוג'טים, ארגון־פועלים בלתי־מפלגתי בסידור־ענינים בין־מפלגתי, ובחירת־העובדים במינוי של ועדי־מפלגות.

טבת תר"פ.

ליסוד בנק הפועלים

רעיון הבנק חי בעולמנו זה שנים אחדות ומבקש את תיקונו, כלומר, את הגשמתו. משעה שהפועל הארץ־ישראלי התחיל לחפש דרכים ולנסות למעשה לצאת מעול עבודה (או יותר נכון, אי־עבודה) אצל בעלים, ולהיפנס לתוך עבודה פוריה ברשות עצמו וברשות העם, נברא גם הצורך במוסד כספי מיוחד, אשר יסייע לכך. הקבוצות הראשונות, אשר היו כהופעות בודדות, נוצרו בעזרת הכספים אשר נקרו לפנינו בהודמנויות שונות. גם הקרן הקימת, גם ה"חברה להכשרת הישוב", גם קופת־הפועלים הארץ־ישראלית, ואפילו "ק"א — השתתפו מדי פעם בפעם באמצעיהם ביסוד הקבוצות. בימי המשבר השתדלנו אפילו, עד כמה שאפשר, להוציא את כספי הסיוע למטרות עבודה פרודוקטיבית. אולם ברור הדבר, כי אין כל תקוה להוציא את העבודה הקבוצתית למרחב, לפתח אותה כצורה קבועה, שיטתית של עבודה, של קבלנות, של אריסות, כל עוד לא נברא המוסד הכספי החזק, המיועד מתחילת ברייתו להמצאת אשראי חולף לעבודה

הפרודוקטיבית המשותפת בצורותיה השונות. אין כל תקווה לעשות את הפועל לשליט בעבודתו, לבעל-יכולת, המסוגל לאיניציאטיבה ולמילוי האיניציאטיבה. כל זמן אשר כל קיום של כל קבוצה תלוי לא ביכולתה ובערכה הכלכלי כי אם בשתדלנות ובהמון הערכות והשפעות ו"דעות", ובהגנה על תקציבים לפני מוסדות שונים, אשר כל הענין הזה הוא כלפיהם, "בן חורג", אם לא גרוע מזה. מבלי מוסד כספי אשר כזה תישאר הקבוצה — ויחד אתה גם הפועל — חיוון מקרי בודד, מתנדנד לרוח ותלוי בכל מיני עילות וירידות על פס העסקנות.

עוד בוועידה השלישית של הסתדרות פועלי יהודה החקלאים, בבן שמן, חנופה תרע"ג, עוד בראשית ימי הקבוצות נתקבלה החלטה, פי, "הועידה מפירה בנחיצות מוסד כספי מיוחד, שיוכל לערוב בעת הצורך בעד הקבוצות לפני בעלים פרטיים ומוסדות ישוביים שונים". המושג בדבר מהות המוסד וחוג פעולתו עוד היה מצומצם למדי. הועידה ראתה לפני מוסדות לאומיים או גם פרטיים, המישיבים את הקבוצה או מוסרים לה אדמה באריסות, בכליהם ובבהמותיהם, ונחוץ רק המוסד אשר יערוב (לפני יק"א, למשל, או לפני ה"אחוזות") בעד הקבוצות. אולם פה היתה כבר ראשית ההכרה, פי מוסד כספי, אשר יעמוד לימין העובד וימצא ברשותו, הוא הכרחי בשביל פיתוח התנועה הקבוצתית. רעיון זה הובע ביתר תוקף וביתר בהירות בוועידה הרביעית של ההסתדרות החקלאית בראשון-לציון, תרע"ד. נדבר שם בדבר יצירת "קרדיט על יסודות מסחריים". במשך השנה גם נעשו הכנות לבידור הענין ולהגשתו. אבל — הדביקנו המשבר, והפסיק הרבה התחלות בעולם עבודתנו וגם את זו.

בשנות המשבר היו כל הפוחות נתונים להחזקת מעמד, לחיזוק הפושלים. "שמירת הקיים" זו, אשר נעשתה בחירוף-נפש, לא יכלה בטבעה להסתפק בקיים, והיתה מוכרחה לפנות לדרך היצירה. בתוך המצוקות נוסדו קבוצות הפועלים, הושם לב והושקע פוח בפיתוח מקצוע הירקות ואפילו גידול דבורים. נפתחה העבודה בגליל העליון (כפר-גלעדי, אגלת-השחר, מחנים) ונוסדה גם היצירה הפיננסית הכיחשובה של פועלי ארץ-ישראל — "המשפיר", אשר קיומו בלבד דרש את ריפוי כל הפוחות הכספיים שהיו ברשותנו. יצירת הבנק היתה מוכרחה להידחות לימים יותר טובים. אולם

גם באמצע שנות המשבר היה צף ענין הבנק, בהכרח, מתוך הפעולה הישובית. הועידה הששית של פועלי יהודה, בפתח-תקוה, סוכות תרע"ו, מביעה את ההכרה של "הצורך הרב שיש לציבור הפועלים במוסד כספי לענייני העבודה, אשר ימצא ברשות הסתדרות הפועלים ב"רץ-ישראל". הועידה, אשר לא היה בכוחה לעשות דבר-מה ניפר, לעשה, לשם זה, החליטה, בכל זאת לחפש דרכים, "להתאמץ ולקדם את הוצאת הדבר מן הכוח אל הפועל".

בועידה השביעית של פועלי יהודה (תיכף לאחר פינוש יהודה), ברחובות, אדר תרע"ח, ובועידה האחרונה בגליל לפני פינושו, הונח היסוד למוסד כספי אחר של פועלי ארץ-ישראל, לקרן-העבודה, אשר תפקידה לא אשראי מסחר לקבוצות ולמשקים, כי אם סיוע לאותם הצדדים של הפעולה החברתית של תנועת העבודה, אשר איננה יכולה להימלא בדרך של קרדיט מסחרי. ובועידה הראשונה, המיסדת, של "אחדות-העבודה", בפתח-תקוה, תרע"ט, נתקבלה ההחלטה בדבר יסוד בנק-פועלים ועיבוד תכניתו.

רעיון הבנק נתעורר גם מחוץ לגבולות ארץ-ישראל. חברינו, גולי ארץ-ישראל שבאמריקה, בן-צבי ובן-גוריון, עשו פרסום לרעיון זה, והשאלה הוצגה על סדר היום של התנועה הפועל-ציונית.

לרעיון של בנק הפועלים הגיע גם פן, אולם בדרך אחרת, הד"ר רופין. אין הוא חושב כי יצירת ישוב עובד, עומד ברשות עצמו, הוא תנאי הכרחי לבנין הארץ ולהגשמת הציונות. אדרבא, תכניותיו הישוביות מכוונות בעיקר אל יצירת אחוזות-מעטים וכל מיני צורות אחרות של משק קפיטליסטי, המשתמש אמנם בעבודה עברית. ולסיוע לעבודה עברית, שתוכל להחזיק מעמד בתנאים אלה, מכונן אצלו רעיון הבנק. רופין סובר, כי אין צורה יותר הולמת לעבודה העברית ולגותן העבודה מאשר קבוצות פועלים, בעלות יכולת, המקבלות עליהן עבודות על פי חוים, ומעונינות להוציא אותן לפועל על צד היותר טוב. ולשם חיזוק הקבוצות האלה והתפתחותן, ובכדי שנותן העבודה ימצא לפניו גוף עובד חזק ומסוגל לתפקידו ולמען הסיר מעל נותן-העבודה את עול הדאגה הכספית לקיום הקבוצה בטרם גמרה את עבודתה, מציע הד"ר רופין לועד הפועל הציוני, ליסד בנק-פועלים אשר יקל לפועלי ארץ-ישראל לקבל עבודה על פי חוים, בצורה של קבוצות

קבלניות, במשקים חקלאיים, או אצל קבלנים בעבודות ציבוריות". יחד עם זאת קובע הד"ר רופין את ההנחה, כי הבנק יכול למלא את תפקידו זה ולהצליח רק אם יהיה בנק של הפועלים, המתנהל על ידיהם, וברוחם, ורוכש את אמונם המוחלט.

הועד הפועל הציוני קיבל את הצעתו של רופין, הדורשת להקציב לבנק הפועלים 50,000 ל"ש (מזה 20,000 ל"ש יהיו שייכים לוועד הפועל ו-30,000 לקולוניאל-בנק) ביסודה, ועל יסוד זה התנהל משאומתן, לבריור שאלות הבנק, בין שליחיו בלונדון ובין הועד הפועל הציוני. חברינו, שאינם פוברים בערך העבודה הקבלנית, העלולה לתפוס מקום רב גם בעבודות ציבוריות וגם בתנאים אחרים, לא יכלו להסכים, כי בנק הרוצה להיות בנק של פועלים יראה את עצמו רק כלי-שרת לכל מיני אחוזות וקבלנים, ויצמצם את פעולותיו רק בסוג אחד של קואופרציות קבלניות, ולא יסייע לתנועה קואופרטיבית בכל דרכיה, בשאיפתה לרכוש לעובד את עמידתו ברשות עצמו, בפתחה את הצרכנות המשותפת, בסייעה להתחלות כלכליות שונות של הסתדרויות הפועלים. חברינו גם דרשו את הביטוי המעשי, החוקי, של השפעת הפועלים בהנהלת עניני הבנק. אחרי משאומתן בשאלות אלו נקראה ישיבה משותפת, אשר בה באו לידי הסכמה ביחס ליסודות העיקריים. זהו הפרוטוקול של הישיבה שנתקיימה ב-29 באוקטובר ואשר השתתפו בה: יוליוס סימון, ד"ר אביגדור יעקבסון, ברטולד פייבל, א. בלוימנסלד, ב. פצנלסון, י. שוחט, י. שפרינצק.

א. בישיבה זו הוסכם דבר מטרת הבנק, כי בנק הפועלים עומד לשירותן של כל קבוצות הפועלים, המיוסדות על בסיס קואופרטיבי, בכל ענפי פעולתן.

ב. ואשר לאפי הבנק בתור בנק פועלים אמיתי, הוסכם:

מנהל הבנק ימנה על ידי כל ציבור הפועלים שבארץ-ישראל.

ההון הנומינלי של בנק הפועלים יגיע ל-200,000 ל"ש. מזה מכניס הבנק הקולוניאלי היהודי 30,000 מניות-הבכורה (אשר להן משפט-הבכורה בקבלת הדיינדנות), השאר 170,000 הן מניות רגילות, ומהן מכניס הועד הפועל הציוני 20,000 ל"ש.

הועד המפקח, המורכב משבעה עד חמישה-עשר חברים, נבחר רק על

ידי בעלי המניות הרגילות. ל־30,000 מניות־הַבְּכֹרָה אין זכות־הבחירה. הועד המפקח הראשון מורכב משבעה חברים, אשר מהם ארבעה נבחרים על ידי הועד הפועל הציוני ושלושה על ידי הפועלים.

ג. הסעיף האחרון מחייב הנחה קודמת, כי ציבור הפועלים ידאג ליצור את ביאת־הכוח המשפטית של כל החלקים והקבוצות שבקרבו, אשר תשמש כביאת־כוח צודקת לפני הבנק.

ד. על כל הסעיפים הללו באה ההסכמה פה אחד, מלבד הסעיף ב' אשר נגדו הצביע מר שוחט, בבארז בפירוש, שאין הוא יכול לזוז מן העיקר, המבטיח לפועלים מלכתחילה את הרויב המכריע או לפחות את הדעה השווה. הוסכם עם זה, כי הצעת־התכנית של הבנק תוצע לחַנְת־הדעת של משרד הברית של „פועלי־ציון“.

במכתבו של הועד הפועל הציוני אל משרד־הברית מיום ג' בנובמבר נאמר, בין יתר הדברים: „אפשר לאמור בבטחה, כי כל המשתתפים בישיבה ראו לפנייהם מטרה אחת — לברוא בנק פועלים אמיתי ולהבטיח לפועלים השפעה מחליטה ומכריעה בהנהלתו, בכדי שהפועלים יראו את הבנק הזה כשל הם, ויוכלו לקבל את האחריות בעד הנהלתו. לפיכך נמסרה לפועלים הזכות לבחור את המנהל, לפיכך ויתר הועד הפועל הציוני על זכות המניות המיסדות, אשר לפי ההצעה הקודמת היתה זכות בחירת־הנהלה נתונה להן. בעלי המניות הרגילות בחרים את חברי המועצה המפקחת. בשעה שהפועלים מצדם ירכשו להם את ה־20,000 מניה, הרי הם מקבלים את הרויב, ובידיהם לבחור מקרבם את רוב היועצים, או גם את כולם. הועד הפועל, אשר הוא כיום בעל כל המניות, מתחייב למסור לפועלים שלושה מקומות מהשבעה שלועד המפקח. ולארבעת המקומות הנשארים ברשותו ימנה אנשים, המבינים הבנה גמורה את מטרת בנק־הפועלים, ואשר זכו לאמון גדול של ציבור הפועלים. אחרי עיבוד תכנית־התקנות, ברוח העיקרים המופיעים לעיל, נשלח לכבודם את ההעתקה, ונשאל את חַנְת־דעתם“.

עד כאן מצב הדברים, עד התחלת העיבוד של התכנית המשפטית. לידעוֹת חדשות אנו מחפים.

שכט תר"ט.

על מות בוריס קריצ'בסקי

על שולחן־הניתוח, תחת הכלורופורם, גנע בפריס בוריס קריצ'בסקי. יהודי זה — נמוך, בלתי־מגוהץ, זקן בלא עת (לו טרם מלאו חמישים ושלוש שנים) ובוֹדד — היה לפניו אחד מרבי־ההשפעה על הדור הצעיר, הוגה־דעות ולוחם ישר־לב.

ילד־עילוי, בן מלמד משפיל מהאדיטש שבפולטבה אשר מסר לפני מותו בצנאה לבנו להתעסק דוקא ב„חכמות חיצוניות“. גלה למקומות התורה שבחוץ־לארץ. שם התמכר הנער לא רק לחכמות החיצוניות, אשר מהן לא חדל כל ימיו, כי אם גם לתנועת־הפועלים ושחרור־החברה. מאז מתחילים חיים של סוהר, של גניבת־גבולים, של נדודים מארץ לארץ ושל מלחמות־רוח. התחיל כתלמיד נאמן לסוציאלי־דמוקרטיה הגרמנית, השתתף ביצירת התנועה הסוציאלי־דמוקרטית ברוסיה. בעתונות הפלתי־לגלית הרוסית (רבו־צ'יה דילוי) ובעתונות הס. ד. הגרמנית („נויא צייט“, „פורברסט“, „לייפציגר פולקס־צייטונג“) היה מסביר את דעותיו שלו, המיוחדות, אשר נטו קצת מן הדרך, ויחד עם פלֶכְנוֹב, בר־פלוֹגֶתִיה, היה הוא צירה של הסוציאליזם הרוסי, בקונגרסים העולמיים ובלשכת האֵינטרנַציוֹנל. מפני הלקד־דעותיו המיוחדות רחק מעל הסוציאלי־דמוקרטיה והתמכר לתנועת־הפועלים הסינדיקלית שבצרפת, אשר היה לה קרוב ברוחו. על ידו של ז'ורס היה הוא אחד העוזרים הנאמנים ועורך המחלקה המדינית ב„הומניטה“. שנים רבות חי קריצ'בסקי מחוץ לחיי־ישראל. בשנים האחרונות הושבר לבו על שבר עמו, התמכר לעבודת־ההגנה על זכויות חיינו, היה הוגה בספר התנ"ך, אשר ממנו, לדבריו, לא נפרד כל חייו. וארץ־ישראל היתה תנחומיו.

עד יום מותו עבד, יחד עם מוצ'קין, בועד המשלחות היהודיות. על קברו נאמו שלוחי הסוציאליזם הצרפתי והרוסי, נאומים עבריים לא נשמעו.

סבת תר"ם.

בעתונות

(להקמת האינטרנציונל)

ה"דיילי הרולד" כותב: „אין בפרוגרמה של „מפלגת הפועלים“ אף רמז למלחמה ברדיפות שרודפים את היהודים בארץ זו (באנגליה). אולם במלחמה זו יש עתה צורך רב, אשר יגדל עוד בעתיד. השנאה אל היהודים גדלה עם פרוץ המלחמה, והעתונות חירחרה אותה ככל יכלתה: זכורה עדיין התפרצות חמת-העתונים על עזות-פניהם של היהודים לבקש להם מחסה במנהרות מפני אוירוונים גרמניים.“

הדברים ישרים ונכוחים. אולם דברים אלה הם הלא רק קורטוב מן האמת. והאמת עצמה, האמת האכזרית, אשר אין להתעלם ממנה, חייבת להפנות את הדברים אל הטוענים עצמם: למה זה באה הטענה נגד „מפלגת הפועלים“ דוקא? והיכן היא פעולתה והדרכתה של עתונות-הפועלים? מה עושה עתונות הפועלים, בעולם בכלל ובאנגליה האדירה בפרט, להציל אותנו לא רק מאותן הרדיפות הצפויות לנו באנגליה, כי אם מן המרמס ומן הטבח אשר המוני-העולם ומפקדיהם עורכים בנו בעולם כולו, בפולין, באוקראינה, בהונגריה, ברומניה? מדוע יודעת עתונות-הפועלים להסתער יום יום על רודפי הבולשביות ואינה אוזרת את כוחותיה לשים קץ לשמד ולפליה ולהסתוללות אשר נגזרו על עמנו? מדוע ידעה עתונות הפועלים באנגליה להיקלץ במלחמת-החירות של הודו, ואינה יודעת להרים את קולה באומץ במלחמת הקיום האנושי והלאומי של יהודה? והאינטרנציונל גופו, אם פי לקוי ורפוי, מה עשה הוא במשך שנות הטבח, אם אפילו את ההחלטה הפושרת בדבר משלוח „ועדה לחקירה“ לא קיים, לא התאמץ לקיים, אם אפילו את מחנהו הוא לא טיהר מחברת המפלגה השליטה של הפועל הפולני, אשר יד לה בכל מעשי איבה, רדיפה ותועבה? האומנם ביחס אלינו אפשר לצאת ידי חובה באיזו מלים נדיבות פושרות? הוי, פהנה וכהנה יש עוד לשאול. ולא לשאול, כי אם לדבר משפטים. אבל, האם יש לדברינו שומע? ובינינו לבין עצמנו הלא אין לנו להכביר מלים.

שבט תר"פ.

נגיעות

א. „מצבנו טוב, כאשר היה“

נאום סוקולוב בוועידה הציונית בצרפת, בסוף נובמבר¹:

„יחסינו עם הערבים הם ידידותיים בכל נכל ומיוסדים על ענינים הדדיים. כיום, כשהאדמה אינה נעבדת פהוגן, צר המקום עדיין לנו ולהם. אבל גם הערבים וגם אנחנו חושבים בדבר התפתחות עצומה של החקלאות והתעשייה, והערבים מיטיבים להבין עד מה חשוב התפקיד אשר היהודים ימלאו בבנין הכלכלי והתרבותי של הארץ. בזמן האחרון נודמנתי כמה פעמים עם באי־כוח חוקיים של העם הערבי, ולא חשתי שום איבה, כי אם אדרבא, את הידידות הכי־רבה ואהדה למטרותינו. איני מכחיש, כי ישנם ערבים גם בארץ־ישראל וגם אפילו בפריס המתחסיס אלינו אחרת. מדברים גם על איזה שבטי־בדוים, המתנגדים לעבודתנו. כל זה מוכיח רק, כי ישנם ערבים אשר טרם הבינו את עניניהם הלאומיים, ואין להוציא מזה, שהם לעולם לא יגיעו לידי הבנה. וכיצד אתם רוצים כי כל הערבים יהיו בעד הציונות, וכי אנחנו בעצמנו, כלומר, כל היהודים, הננו ציונים ?

„מצבנו טוב כאשר היה. גם לורד קרוזן באנגליה גם פישון וטרדיה בצרפת הבטיחו לנו בזמן האחרון, כי הדקלרציה הפלפורית תישמר בשלימותה.

„הממשלה הצרפתית מתיחסת לציונות בסימפטיה רבה. כל חיילוקי הדעות בין המעצמות יושרו. על סדר היום של ועידת־השלום עומדת הונגריה, ורק אחרי כן יגשו לשאלת השלום עם תורכיה. לפתרון שאלת ארץ־ישראל יש איפוא לחכות רק בעוד ארבעה חדשים, בקירוב. נוסח המנדט של אנגליה יכיל את זכויותינו בארץ־ישראל, את כל אשר אנחנו דורשים. כמוכן, לא ידובר בתעודה זו בדבר פרטים. לטובתנו אנו הוא הדבר, כי פרטים בודדים לא יתבררו בצותא עם שאר הממלכות. אבל על סמך הסעיפים האלה, הנכנסים בתוך גוף המנדט, ובגבולות סעיפים אלה, נעבד אנחנו בהסכם עם הממשלה האנגלית את הקונסטיטוציה היהודית בעד ארץ־ישראל.

¹ [1919]

מדברים על מפסימליוזם. אומרים, כי אנו המעטנו לדרוש. אבל אנחנו דרשנו וגם הובטח לנו המפסימוזם האפשרי. הרוצה להגיע למטרה חייב להתחשב עם האפשרויות.

„ואשר בדבר הפניסה לארץ־ישראל, יש מדברים על „פתיחת שערים“ ועל „דלתים נעולות“. אוכל לאמור רק אחת: מצד אנגליה לא תהיינה שום הגבלות חוקיות לפניסה היהודית. אבל בנו תלוי הדבר, כיצד להשתמש בחירות זו. אלה, החושבים להעביר לארץ־ישראל את כל היהודים הנענים מרה במזרח אירופה, אל ישכחו כי בזה אנו מקבלים עלינו אחריות גדולה ביותר. כאן מדובר על אנשים חיים. האם תהיה זו הצלה להמונים היהודים הנענים, אם הם יגיעו ברעב בארץ־ישראל? אין זאת אומרת, כמוכן, כי בשעת סידור הפניסה לא ידאגו קודם כל למצוא מקום בפלשתינה לנגועי־הפוגרומים. אבל בכדי שלא נחריב את מטרתנו בעצם ידינו, חייבים אנו להיות זהירים, חייבים להכשיר בשיטתיות את הארץ. בפלשתינה נמצא עכשו חברי, חיים וייצמן, עם ועדה, המורכבת מאנשים בני־סמך. עבודתם מתנהלת במגמה של הכשרת־הארץ שיטתית בשביל הפניסה היהודית“.

מה טוב ומה נעים הכל בעולם הציונות „היודעת להתחשב עם האפשרויות“ ואשר „הובטח“ לה כבר המפסימוזם האפשרי, ואלפי לבבות יגילו ברעדה לשמע הבשורות, היוצאות מפי המנהיג, על הערבים המיטיבים להבין את תפקידנו בבנין הארץ, ועל הלורד קרוון, השומר את הדקלרציה הבלפורית, ועל הממשלות אשר ישרו ביניהן את כל המעקשים, ועל אנגליה אשר לא תשים כל הגבלות בפני הפניסה היהודית, והעיקר על ה„ועדה המורכבת מבני־סמך“ העובדת יחד עם הד״ר וייצמן „להכשרה שיטתית של הארץ בשביל הפניסה היהודית“.

אולם אנו, היושבים כאן, החשים על עצמנו, על נפשנו ועל בשרנו את פשר דבר הבשורות האלה ומשקלן האמיתי, אנחנו היודעים ועדים וחשים, במה מתבטאת פעולה זו של „בני־הסמך“ להכשרת הארץ לכניסה, אנחנו השומעים מדי פעם על תכנית־הישוב רבת־המעוף, המתבטאת בהצעה הגאונית להפוך חמש קבוצות למושבים, אנחנו הרואים גם כיצד נעשית ההכשרה ה„רוחנית“ שמכשירים את הישוב לעמידה ברשות עצמו, לארגון, לפרודוקציה טיביות, אנו המפירים במקצת גם במה מתבטאים יחסי־הידידות בין הנהגתנו

ובין עמ־הארץ, ורוצים עם כל זאת להשתעוֹת קצת בנחמה, לנו נשאר רק לעמוֹד ולהרהר:

היכן ההצלחה מרובה יותר, אם בפוליטיקה של חוץ או בעבודת ההכשרה שבפנים?

הנאום של סוקולוב נגמר פהלכה, ב„דרך־המלך“, כשאר נאומי המנהיגים: בקריאה לסבלנות ולבטחון, איני יודע, עד מה רב הבטחון והסבלנות בקהל הציוני, איני יודע מהי הפעולה החינוכית של קריאה זו על רבבות קווי־ציון, ואיך פועלים בקרב העם דברי החכמה העליונה על ה„אחריות הגדולה ביותר“, אם יכניסו לארץ המוני־גולים, „אשר יגועו בארץ־ישראל ברעב“. אולם ברור הדבר, ישנם חוגים אשר שם אין הדברים עוברים ללא רושם. אלה הם החוגים המבטיחים נאמנה, לבלי שים הגבלות על דרך הכניסה היהודית.

מנהיגי הציונות בדברם דברי הטפה והרגעה וזהירות „באזני העם“ אינם שוכחים לכוון באותה שעה גם כלפי הצד ההוא, ודבריהם, כנראה, נשמעים. לא לשוא הרבה כל כך סוקולוב להסביר ביום הדקלרציה של השנה, עד כמה זה מוטעה לחשוב, כי בית לאומי זהו מדינה עברית.

המנהיג הציוני מאמריקה, אשר תר את הארץ בסוף הקיץ, בישר לעולם כי הארץ היא ארץ אוכלת יושביה, וחטא הוא, כמובן, ומכשול לפני עוירים לפתוח את שעריה בטרם ש„הדסה“ תבריא. המנהיגים הציונים האחרים, המזרחיים שבמערב, אלה הרואים כל כך בסתר אהלים על דברי המנהיג האמריקאי, אינם מוציאים חס ושלום דיבת־הארץ, הם רק מכריזים מדי פעם על רגש האחריות הגדול המפעם בלבם בפני „אנשים חיים“, ועל זהירותם הרבה לבלי להחריב חס ושלום על ידי כניסה המונית את מטרותינו. והדברים נגמרים תדיר במליצות הנצחיות על ה„הכשרה“ הנצחית.

והדברים, כאמור, אינם עוברים מבלי רושם. היה מעשה והשלטונות הגבוהים שבבירת הדקלרציה נשאלו מצד מוסד בלתי־יהודי על ענין הכניסה היהודית והטעמים לעיכובה. והתשובה היתה קצרה ובהירה, ברוח הציונות: ראשית, בארץ שוררת המלריה ואסור לספן את חיי

המהגרים, ושנית, הארץ איננה מפותחה כלל במובן הכלכלי, ועד שלא יכשירוה יגועו המהגרים ברעב, אכן, דברינו נשמעים.

ב. הודאת בעל־דין .

על המפלגתיות בקשר עם העבודה התרבותית כותב ו. מדם, אחד מדברי הבונד, ב"לעבענס־פראגען":

"אני מדבר על עניי־מפלגה במובן הצר, הפעוט. לא על הבדלי־הדעות, חילוקי־השקפות. כאלה ישנם ואין לבטל אותם בתנופת־יד. אבל ההתחרות המפלגתית הקטנה, ההתקוטטות בעד ההשפעה, הדאגה פיצד „לצבור רכוש" ממפעל תרבותי פלוני או אלמוני, הרצון ההדדי לתת מכשול אחד לפני השני, כל זה יכה בשבץ את כל הפעולה.

יודע אני היטב, כי יחסים כאלה אינם ניתנים להיבטל בבת־אחת, על ידי צורות סידוריות אלו או אחרות. פה בארץ העמיקה המסורת הזאת את שרשיה, וקשה להיפטר ממנה. אולם השאלה היא, פיצד להתקרב ליחסים יותר בריאים. מנין להתחיל? ונדמה לי כי הצעד הראשון צריך להיות לנסות להחליף את אופן הסידור הבין־מפלגתי בסידור בלתי־מפלגתי."

הדברים פיקחיים־שכליים, זהירים, כדרפו של „מנהיג" שבע־אחריות, המרשה לעצמו להסתכל במה שאסור ולהפליט לפעמים מתוך דאגה אמיתית לצאן־מרעיתו גם קצת מיונות. „לו מותר", גם להציג שאלות מסופנות, חזקה עליו, שהוא גם ידע לישב אותן כהלכה, והכל יבוא על מקומו בשלום. אולם השומע יאזין קול המית־נכאים חרישית עולה מתוך הדברים השקולים, כעין הרהור־וידיי מעלה חרדה. נפתח כאן לפנינו סדק צר להציץ דרכו אל המבוכה הגדולה והמרה אשר מחנותינו השונים נלכדו בה. עדיין מחפים הדברים איש, אולי לא מנהיג, כי אם אמן וחזנה, אשר יגלה לנו מבלי פחד וזהירות את המארה המיוחדת אשר רבצה בתוך דורנו, את ה„תוכחה" אשר נשפכה עלינו, הגולת את היסוד האנושי, התרבותי ממיטב־שאיפותינו, המאטימה אונים משמוע ולב מהבין, ומביאה בכל אשר אנו פונים לידי סנורים, איבת־אחים, הקרבת העיקר לשם הטפל, שריפת נשמה וגוף קיים.

פן, האמן ואיש־השנינה עוד יבוא פעם, אבל הגואל — מתי יבוא להצילנו?

ג. פחדים

„דאס יודישע פאלק“ בַּרְשָׁה מביא פרוז של „צעירי־ציון הרדיקלים“ („הימניים“). בין שאר הדברים נאמר שם:

„התפלגות „צעירי־ציון“ בפולין היתה למאורע חשוב בתולדות התנועה העולמית של „צעירי־ציון“ ו„הפועל הצעיר“, ובת־קולה נשמע בכל חלקי התנועה. כשחלק ידוע זרה הלאה את המסורת הישנה הצעירי־ציונית, ומבלי לבוא בהסכמה עם שאר חלקי התנועה, ובעיקר עם החברים שבארץ־ישראל, מבלי להידבר אתם בדבר היסודות האפשריים של פְּקֻגְרָמָה מאוחדת, הטיל על עצמו סיסמה אשר רבים מתוך חברי הפרקציה בכל מקום, וגם בארץ־ישראל, יעצו לבלי הזדיין בה — לא יכולנו אנחנו, אשר הרגשנו את עצמנו תמיד פאחים ברוח לחברינו ב„הפועל הצעיר“, לא יכולנו לתת פי העמדות של „הפועל הצעיר“ במלחמתו הקשה עם „אחדות־העבודה“ תתרופנה על ידי כך, ש„צעירי־ציון“ לא יחויקו בקראיחוד מתאים אתם. אנחנו הבינונו כי ה„מלחמה בעד הסוציאליזם“, שנתקבלה בחיפזון, וההחלטה להיקרע מעל ההסתדרות הציונית הארצית, עלולות רק להרים את כוחה המוסרי של „אחדות־העבודה“, ולבודד את האידיאליזם של חברינו ב„הפועל הצעיר“, בהישארים מבלי עזרה ותמיכה רוחנית“.

זכתה „אחדות־העבודה“ להטיל סערה באגמי־המים השונים של הציבוריות היהודית. לא רק בויכוח שבין „צעירי־ציון“ ה„רדיקליים“ וה„סוציאליים“ משתמשים ב„אחדות־העבודה“ להטלת אימה: „אחדות־העבודה“ עליכם!“, „שארית האידיאליזם בספנה!“ לא רק בחוג זה. הזעקה הקיפה גם רדיקלים אחרים, החוג „השמאלי“ פביכול שבוינה ושבניו־יורק. גם פה וגם שם רואים ב„אחדות־העבודה“ ספנה, חשים בה „איב“. האין זה אות לטובה ל„אחדות־העבודה“? אמנם, לא לשם הפחדה באה לעולם „אחדות־העבודה“, כי אם לשם בנין חברת־עבודה עברית־סוציאליזם בארץ־ישראל, ולשם איחוד הפוחות הצריכים לעבוד שכם אחד בבנין זה. פן, אנו באנו לשלום, אולם אין אנו מסתלקים מהיות „ספנה“ לרבים: ספנה לשלטנו

של בעלי־הבית בציונות, ספנה למשחק הנוח והיפה בסימפטייות לעבודה עברית ורדיקליות ציונית, ספנה לרבולוציוניות המבולבלת חסרת תוכן־פעולה יהודי, חסרת כל חוש לחיי עם ואדם, ספנה לאותה הפרזיולוגיה המשלה את נושאייה במליצות שדופות ותיאוריות על ארץ־ישראל, מבלי לזוז, מבלי לפעול, מבלי להניע את המחשבה, מבלי לעורר את רגש האחריות החלוצית, ספנה לכל מחיצות־התפל ולשליטי־השוא ולהתגודדות הנבערה, המפרידה בין אחים, המכה את העין, מקהה את הנפש ומטפחת את היצרים הרעים. יש, כנראה, אחרי מה לבער, ויש בשביל מי להיות למסופנים. הלנאי רק ש„אחדות העבודה“ תהיה נאמנה לעצמה, לספנה זו שהביאה לעולם, ותדע באומץ־רוח ובחירות פנימית לאמת את הפחדים שהיא מעוררת. התדע?

שבט תר"פ.

בַּעֲתוֹנוֹת

„סיוע“

אמריקה עושה את עבודת־הסיוע ברחבות אמריקאית. אולם הרחבות מתגלה לא רק בכמות הנתינה, כי אם גם באופן סידורה והוצאתה. „ועד הסיוע המאוחד“ אינו יכול, כמובן, לסמוך על ה„מקבלים“ שהם ידעו לסדר את עניני העזרה כהלכה. היש לסמוך על „מקבל“? ולפיכך שולח „הועד“ את אנשיו־נאמניו, בני־אמריקה פשרים, אשר בהם יבטח לב כל בן־ארץ קולומבוס. „המקבלים“ הנם אמנם כפויי־טובה, מקבלים וקובלים ומבקרים. והעתונות, גם הנרשאית והניו־יורקית, עוזרת על ידיהם. אולם „ועד הסיוע“ יודע, כמובן, כי לביקורת זו אין לשים לב, וכי האמצעי היחידי לסדר את עניני הסיוע — הרי זה לשלוח „משלחת“ חדשה.

לפי דברי העתונים האמריקאיים יצאה עכשיו לפילין „משלחת“ חדשה, „יוניט“ בת 26 איש, בראשותו של הד״ר בוגן, שנתפרסם בשעתו. חברי המשלחת אינם אנשים פשוטים. בהם מי שהיו קפיטנים בצבא האמריקאי, סגני־רבנים רפורמיים, דירקטורים, פקידי מוסדות ציבוריים, וכולם לבושים

בגדי־שרד (יוניפורם בלע"ז) אמריקאיים, ונוסעים הם ברשיון ובסיוע של הממשלה האמריקאית.

העתונים מרבים לספר, כיצד מתפונן הד"ר בוגן לסדר את עבודת המשלחת: „את הארץ הוא יחלק ל-17 מחוזות. ובכל מחוז יהיה „אופיס“, ובראש כל האופיסים יעמוד האופיס הנרשאי, אשר בו יושב הוא, הד"ר בוגן. הכספים והחבילות המתקבלים מאמריקה ישלחו לכל מקום באוטומוביל. בכל מחוז יקבע מנהל ראשי, מתוך אלה המלוים עתה את הד"ר בוגן. על יד המנהל יהיו שנים או שלושה סגנים, אשר יקובלו שם, על המקום יהיו 100 אוטומובילי־משא גדולים, כמו אלו של הצלב האדום, כלומר 5 אוטומובילים לכל מחוז, ולמחוזות אחרים עוד יותר. אפשר יהיה לשלוח 150,000 חבילות בחודש“.

כמה זה מרהיב! האוטומובילים, וגם המחוזות, והאופיסים, ומספר החבילות. אולם הד"ר בוגן אינו מסתפק בזה. הוא מצא כי „סדר הסיוע בפולין אינו די דמוקרטי. ובעזרת המשלחת יכניס הוא שם סדרים דמוקרטיים וצדקים, וגם את העשירים המקומיים, אשר התרגלו כי כל החובות מוטלות רק על אמריקה, יכניס לאט־לאט בעול האחריות והסיוע. ה„יוניט“ תשהה בנרשה 4 עד 6 שבועות, ואחר כך ישלח כל אחד לעירו. לפני נסיעתם סודרו בשביל השלוחים שיעורים מיוחדים, להכשירם לתפקידם. מרצים מיוחדים הקריאו לפניהם על המצבים המדיניים והגיאוגרפיים החדשים, על חיי היהודים ופעולותיהם בפולין, על הנהלת משרדים ועל הפעולות של ועד הסיוע המאוחד“.

והעתונות היהודית אינה מרוצה. ה„טאג“ טוען, כי נוסעים אנשים, אשר אף לדבר יהודית אינם יודעים, אנשים, אשר את העזרה הדרושה, עזרת אחים, אינם יודעים להביא, פי העיקר הוא לא מה אומרים לעשות, פי אם כי צד יעשה הדבר, ועוד מיני טענות, אשר רק אנשים החשודים על קרבת־משפחה למקבלים עלולים לטעון.

ו„צביון“ של ה„פורברטס“ כותב: „לאנשי „ועד־הסיוע“ יש כבר מסלול נוסף של פעולה פילנטרופית, ועל פיו הם מנהלים גם את עבודתם בפולין. יש להם כל מיני „מומחים“ לעבודות פילנטרופיות, מומחים ליתומים, מומחים לאלמנות, מומחים לעגונות, מומחים ל„סושיל וורקרט“ ועוד מומחים

ממומחים שונים. והעיקר הוא להעביר את כל מיני המומחים האלה לפולין, — ועם ישראל? נשע תשועת עולמים. אני מפקפק בכל הצורך של משלחת ה"יוניט" הזאת לפולין. יש למצוא בין יהודי פולין די אנשים מוכשרים וראויים לעבודה זו, תחת השגחת באי־פוחו של „ועד־הסיוע". ואם „ועד־הסיוע" רוצה להחזיק את כל פעולת הסיוע תחת השגחתו, ורוצה לשלוח דוקא אנשי־אמריקה, היה צריך, לפחות, לבחור באנשים הראויים לכך. אבל רוב השליחים אין להם אפילו כל השגה בחיי יהודי פולין. ישנם כאלה שאינם יודעים לדבר יהודית. ואת אלה שולחים להיות המתקנים והמקיימים את הריסות החיים בפולין. אני מתאר לי, מה יחשבו יהודי פולין בראותם את השליחים החדשים. הם יחשבו, כי טוב להם מאד ליהודי אמריקה, והנה חמדו להם לצון, והם משטים בהם, באומללי פולין.

ככה כותב עתונאי יהודי באמריקה. ועתון יהודי המופיע שם, בפּוֹליִסְטוֹק — „דאס נייע לעבען" — כותב: „אמריקה יודעת לתת לנו כסף, אבל לא איניציאטיבה. אדרבא, האיניציאטיבה שלנו נמצאת בפרופורציה הפוכה לכספים השלוחים. שום אוצרות, אפילו אוצרותיה של אמריקה, לא יספיקו לכסות את הגרעון של האוצר שדלל: אוצר האגרגיה העממית והאיניציאטיבה העממית."

ככה תופס את הדבר עתון יהודי, בארץ הזקוקה לסיוע. אבל פיצד להסביר דברים כאלה לא רק לפרנסיו של „ועד הסיוע המאוחד", כי אם גם למנהיגים אחראים של תנועה לאומית?

„בדרך הנכונה"

ה„בעפריאונג", כלי־מבטא של „צעירי־ציון השמאליים" בפולין, מעריך בגליונו הכ"ח את דבר המשא־ומתן שניהלו החברים נ. סירקין, א. בלומנפלד, ב. כצנלסון וי. שוחט עם באי־הכוח של פועלי אנגליה בשם „בדרך הנכונה": „פועלי ציון שבאמריקה, אשר הצטיינו תמיד בהשקפה יותר ריאליית על דרכי הגשמת הציונות, ו„אחדות־העבודה", המבקשת את הסינתזה של ציונות בריאה, איתנה בתוך הסוציאליית היהודית, העממית באמת, מצאו סוף סוף את הדרך הנכונה — את הדרך אל הדמוקרטיה העובדת האנגלית. מפעם לפעם אנו מתחזקים בהכרתנו, כי רק אז כשהאימפריאליית הקפיטליסטית

תמוגר לעד — רק אז תהיה אפשרית אותה עבודת־הבניה הציונית בארץ־ישראל, המתאימה לענינים ולאידאילים של כל תנועת־העבודה היהודית. דרך אחרת אין. ושום מליצות, ושום קידות בפני שליטי־העולם של זמננו לא יחפו על האמת המרה הזאת. ואת זאת מיטיבים לדעת ולחוש על כתפיהם חברינו שבארץ־ישראל...”

נעים הדבר, כידוע, לקבל ציון טוב, וביחוד מצד אשר אין עליו כל חובה רשמית לחלוק מחמאות. ואף על פי כן, עלינו, למען האמת, להעביר את המהקלים על פי כתובת אחרת. את המשא־ומתן ניהלו אמנם חברי ארץ־ישראל ואמריקה, אבל לא על דעת עצמם בלבד עשו הם מה שעשו. כי אם על דעת „משרד הברית העולמית של פועלי־ציון“, הרואה במשא־ומתן זה רק חוליה אחת בשלשלת עבודתה. עבודה מדינית זו, ציונית־סוציאלית, מנהל משרד־הברית כל ימי קיומו, וכמדומה שתוצאותיה צריכות להיות ידועות לכל מי שאינו מאפיל בכננה על עיניו לבלתי ראות. גם המפלגה המקומית של „פועלי־ציון“ יש לה חלק חשוב בעבודה מתמידה לפרסום שאיפותינו בתוך תנועת־הפועלים האנגלית.

הדבר היחידי הראוי להיזקק על חשבונה של „אחדות־העבודה“ דוקא, הוא, אשר זאת הפעם הראשונה התנהל המשא־ומתן בין שליחי הפועל היהודי ומנהיגי הפועל האנגלי, בלשוננו, בעברית. אבל את הדבר הזה, כמדומה, אינם מוצאים לנחוץ לציין לא המפלגות השונות הנמצאות בתוך הברית העולמית של „פועלי־ציון“ ולא העומדות מחוצה לה.

ואולי יש ליטול רשות, אגב אורחא, ולשאול את אנשי ה„בעפרייאונג“: אם באמת ובתמים אתם יודעים להעריך ככה את הערך של הפגישה והתחלת־קשרים בינינו ובין פועלי אנגליה, למה זה איפוא לא תבואו גם אתם למלא את החובה הלאומית הגדולה ולהגביר את כוחו של הפועל היהודי בתוך תנועת העבודה העולמית, ולהיענות לתביעה הציונית־הסוציאלית, אשר החברים בארץ־ישראל קוראים אליה?

ועד מתי תבחרו לכם בענין זה, בענין השתתפותו של הפועל היהודי באינטרנציונל, להסתפק רק בהבעת סימפטיה גרידא?

בימי מצור

(ימי תלחי, הפרעות בירושלים)

הַרְגָּעָה

לשפּת־עַתּוֹנוֹת אוֹפִיזוֹיִית יש כּבֵר לְעֵד־הַצִּירִים שֶׁלֵּנוּ, כּרֵאוֹי לִמְשֻׁלָּה הַגּוֹנָה מִמֶּשׁ. בְּמוֹדְעוֹת מִיּוֹחֲדוֹת וּבַעֲתוֹנוֹת פִּירָסָם וְעֵד־הַצִּירִים אֶת הַיִּדְעִיָּה „הַמְּרַגֵּיעָה” שְׁקִיבֵל מֵאֵת הַמְּצַבִּיא גִּוְרוֹ: „הַפְּלִיטִים הַיְהוּדִים מִכִּפְר־גַּלְעָדִי וְתִלְ-חֵי הַקְּרֹבִים לְמִתּוֹלָה יוֹכְלוּ לְשׁוּב עַכְשָׁיו. הַסֵּדֵר הוֹשֵׁב לְגַמְרִי בְּאֶזְרוֹ הַהוּא.” אַכֵּן, תְּעוּדָה הִיא זֶה, לֹא לְמְצַבִּיא גִּוְרוֹ, כִּי אִם לְעֵד־הַצִּירִים, וְרֵאוּיָהּ הִיא לְהִשְׁמֵר לְדוֹרוֹת בְּבִית־הַגְּנוּזִים הַלְּאוּמִי.

הַאוּמָנָם נִעְלָם הַדְּבַר מֵאֵת וְעֵד־הַצִּירִים, כִּי אֵיךְ פְּלִיטִים יְהוּדִים מִכִּפְר־גַּלְעָדִי וְתִלְ-חֵי, כִּי אֲנִשִּׁי הַמְּקוֹמוֹת הָאֵלֶּה לֹא יֵצְאוּ אִף רַגְעַ? אוֹ אֲפֶשֶׁר נִשְׁכַּח כִּלְיֵל מִלֵּב וְעֵד־הַצִּירִים דְּבַר בּוֹאֵם הַ„מְטְרִיד” מִדֵּי פַעַם שֶׁל שְׁלִיחֵי אוֹתָם הַמְּקוֹמוֹת, אֲשֶׁר הֵיוּ מוֹסְרִים עַל הַמְּצַב, דוֹרְשִׁים אֶת דְּרִישׁוֹתֵיהֶם וְשׁוֹבִים חוֹרָה בְּמִפְחֵ-נֶפֶשׁ?

אוֹ אֲפֶשֶׁר בֵּאֵה יִדְעִיָּה מְרַגֵּיעָה זֶה לְשֵׁם תְּשׁוּבָה עַל צִיפִיִּתָם וְעִמִּידָתָם שֶׁל אֲנִשִּׁי כִּפְר־גַּלְעָדִי וְתִלְ-חֵי, אֲשֶׁר אֵינָם רוֹצִים לְהִיּוֹת בְּפִלִּיטִים? - כִּי בֵּאֵמֶת לְמָה זֶה לְעֵד־הַצִּירִים כָּל הַדְּאֵגוֹת וְהַטְּרָדוֹת הַיִּתְיָרוֹת, אִם הַמְּצַבִּיא גִּוְרוֹ עֲצָמוֹ מוֹדִיעַ, כִּי „הַסֵּדֵר הוֹשֵׁב לְגַמְרִי בְּאֶזְרוֹ הַהוּא”?

שֶׁבֶט תר״ם.

עֲמִדָּה

הַסּוֹפֵר, בְּעַל הַמֵּאמְרִים הָרֵאשִׁיִּים בַּ„הָאֵרֶץ”¹, הוּא אִדָּם מְדִינָאִי. וְכֵשֶׁהוּא מְדַבֵּר, לְכֹאזְרָה, אֵלֵינוּ, בְּלִשׁוֹנָנוּ, הֵרִי זֶה רַק דְּבַר שֶׁבְּצוּרָה, מִיָּן מְנַזְרָה שֶׁל דִּיבּוּר. בְּעֵצָם הַדְּבַר מוֹפְנִים פְּנִיּוֹ מִבְּעַד הָאֶשְׁנֵב שֶׁל „הָאֵרֶץ” — הַחֻצוּה, אֵל

¹ זֶאֵב ז'בוֹטִינְסְקִי.

מול פני העומדים מעבר לחומה, אל שליטי־העולם, ואליהם הוא מדבר נכבדות. וכאדם שהנהו בן־בית אצל כל מיני ענינים וחשבונות מדיניים, ראה הפעם להזהיר אותנו ולהודיע לנו, כי „ערפו הפוליטי, השפעתו המדינית של מות־קדושים בימינו אלה נפל עתה הרבה מזה מה שהיה במלחמה“¹. הוא היודע נַעַד, כי „אז היו מתחשבים בדם והפירו בו כעין סגולה מִזְכָּה, מְקַנָּה וכוֹיֹת. אך מאז עברו כשנה ורבע“ — והקורס ירד פְּלָאִים.

בזה, כנראה, יש לבאר את החזיון, שנראה לכתחילה תמוה במקצת, כי כל ה„ענין“ של הגליל העליון לא זכה לתפוס יותר משתי שורות וחצי ב„ידיעות האחרונות“ של „הארץ“ בשם „הרג יהודי“, וכי מדברי המכתב מיפו על אסיפת האזכרה הוצא החצי, היינו תוכן דברי האסיפה (ככה מסר לנו פֹּתֵב המכתב), וכי דברי ה„מנזח מר“ שָׁר עֲצָמוּ במכתבו האחרון לא זפו בעיני העורך וחצים הושמטו. אכן יודעת, כנראה, מערכת „הארץ“ את מצב־הקורס של מות־קדושים.

אולם הסופר עצמו אינו מסתפק, כנראה, בידעה זו. והנהו מזדרז ומתעורר — אחרי שני חדשים וחצי של דומיה נמרצת — „לשים קץ לתרדמתו של הקהל“. בעלי זכרון, אמנם, זוכרים ודאי, כי עצם השאלה המדינית של הצפון כבר נפתרה על ידי אותו סופר לפני זמן־מה, פתרון קצר, פשוט, ברור והעיקר — מדינאי ממש, במלה אחת לְקֹנִית — דְּשָׁנָל²! כלומר, צרפת החזקה, הכבשנית, מְסִיגַת־הגבול, זו שתדע לעמוד בתוקף על הסכם סִיקְס־פִּיקוֹ — היא תוֹשִׁיעֵנו. אולם, אם ערכו של דם־אדם יכול להשתנות כל כך במשך שנה ורבע, היפלא הדבר, כי גם מסקנות מדיניות, חריפות ובטוחות תרדנה מגדולתן, מבלי שבעליהן יפיר בזה, במשך מספר שבועות?

מה יש לעשות כיום בגליל העליון ולשם הגליל העליון — את זאת אין הסופר המדינאי טורח לגלות לנו. הטוב עושים האנשים העומדים שם על משמרם, או מקסס־כזב מְטַעֵה אותם; הצריכים ללכת אלה שהחליטו לעלות לשם, הדרושה עזרת־הגנה או לא; מה צריך הישוב לאמור לאנשים

¹ במאמרו „הגליל העליון“, „הארץ“, א' אדר תר"פ.

² במאמרו „מתולה ודשנל“, „הארץ“, כ' שבט תר"פ.

האלה, מה חובת ההנהלה הציונית — זה בעצם אינו מענינו. הלא לשם תשובה על שאלות אלו נחוץ לאמור ברור אם „מסכמים אנו לנוסחאותיה של אסיפת־ההסדר שנקראה ביפו“ אם לאו. ועל ענין כזה לא מקובל, כנראה, בחברה הגונה שבארץ־ישראל לדבר ישר ממש. הלא סוף סוף זהו ענין של הפלֶבס. אפשר אולי בג'סט של איש־המעלה להזכיר ברפרוף אמנותי פלאחר־יד, כנוגע ולא נוגע, כי החלטות „בין שתצאנה או שלא תצאנה לפועל“ הן „טובות או גם גרועות“. לנגוע בזה יותר — אין זה כלל ממידה של ג'נטלמן. חבל, חבל מאד. חבל על זה שנוסחאות האסיפה היפואית¹ לא זפו בעיני הסופר שאינו יפואי עד פדי לאמור, אם באמת נחוץ כי הן תצאנה או לא תצאנה לפועל, ואם הן באמת טובות או גם גרועות. חבל יותר וגם מפליא במקצת על שאותו סופר „הארץ“ וחבריו במערכת ואתם יחד כל האינטליגנציה הלאומית, המדינית והתרבותית של ירושלים² לא מצאו לנחוץ לסדר אסיפת־הסדר שלהם, כיכלתם וכהרגשתם וכהבנתם המדינית הם ולקבל החלטות שלהם, בנות „ערך מעשי“. או אפשר גם ענין זה של אסיפות־אזכרה כבשו לרשותם אלה האנשים מן הסוג של באי־האסיפה ביפו, אשר לפי התאוננות בן־אכר אחד בעתון היומי השני שלנו כבשו להם גם את „המשביר“ והקפא³ ו„עד הצירים“, ויש להוסיף: אף את ההתנדבות לגדוד, ואת רב־ושהביצות ואפילו את יציאת־הנשמה הקצרה והמהירה אם „בשל אשפול ענבים“ ואם בשל איזו בְּרָקָה³ נידחת בצפון — הפל כבשו להם? אולם לא שאלה זו, שאלת האמצעים, מעסיקה את הסופר. השאלה היא — „מהי המטרה: הגנה או הפגנה?“ וכאן אנו שומעים, מתוך הבנה מדינית עילאית, כי „להגן על העמדות אי אפשר“, כי „אין בידני פֹּחַ

¹ באסיפת־האזכרה, כ"ה שבט, הזכרו: „על החובה להגן על עמדותינו בגליל ולחזק את מקומות ישובנו שם“. „הגנה זו אפשרית על ידי הכנסת פוחות עבודה במספר גדול לגליל התחתון והעליון“, „האסיפה קוראת למתנדבים להעמיד את עצמם לפקודת חברינו בגליל העליון“; „האסיפה מחליטה להכניס תיכף ומיד תרומה של הוצאת יום אחד לכל בית לקופת הגליל“; „האסיפה דורשת מאת הועד הזמני ליהודי ארץ־ישראל להכריז מס של הערכה עצמית לכל הישוב לטובת הגליל“.

² שם יצא אז העתון „הארץ“.

³ [צריף]

שיספיק לדחות ולהבריה את התוקפים". האומנם פיו של הסופר הוא המדבר אלינו? ככה, כמדומה. היו אומרים לנו לפנינו, בימי ההגנה ברוסיה, דודינו וזקנינו הטובים! ואנחנו, גם שם וגם פה, חשבנו וגם ראינו, כי במקום שאין מאחורי השודדים שלטון מארגן — יכולים גם עשרות מאתנו להניס מאות, ולעצור בעד פורענויות חדשות, ולצאת בכבוד אם רק לא ימשיכו את המסורת של „אשוי אדם מִפְּחַד תמיד". ומִנֵּן לכאורה חכמת־זקנים זו לאדם שהרבה ללמד אותנו עוד לפני שנה ורבע, על מוסר־נשרים ועל גבורת־תְּרַמּוּפִילִיס, ועל אותו אנגלי אשר התעקש ולא רצה לנתר על פרוטתו ותבעותבע כל ימי־חיו עד שקיבל את שלו? האומנם „האזיר המִּחְפִּים" פועל כאן, או הסיטואציה העולמית של „שנה ורבע", או אפשר אין פה כלל שינוי, אפשר כי מי שמסוגל למדוד מות־קדושים באמת־מידה של חשבון מדיני, לא ידע מעולם דבר אחר, מאשר המלה הנערצה — הפגנה?

יש, כנראה, אנשים אשר אינם יודעים תפארת אחרת מאשר נוצות־כובעים, דְּרַבְנֵי־מַגְפִּים וזהב־אֶפֻּלָּטִים, גבורה אחרת מאשר התגוששות אֶתְלֵטִים בזירה, כבוד אחר מאשר כבוד מִפְּקִידִים, ומדיניות אחרת מאשר היזכר ברפורטים של תקיפ־עולם. מה יאמר ללבם של אלה דבר אסיפת יפו, אשר לא תואר לה ולא הדר, או קבוצת האנשים, חסרי כל פשרון־ההפגנה, אשר חמדו להם לעמוד בתל־חי, במקום אשר שום סינימטוגרף ושום רפורטר ואפילו שום כֶּתָב של „הארץ" לא יגיע. ואיזה זמן בחרו להפגנה דלה זו? כשלטובת הרעיון מפגינים באופן מצוין אחרים, „השודדים המזוינים שהרגו את שָׂר ושרפו את חֲמֶרָה", ועושים בעדנו הפגנה (כשם שהם עושים תמיד בעדנו גם את ההיסטוריה). האם אין טוב קזה להרים קצת את הקול ולאמור מבעד האֶשְׁנָב, כמִנְצָת, ישר על פי המען הרם והנישא: „תמיד אמרנו, שאם ינסו לחתוך את הגליל באופן מלאכותי ואפילו לפי שעה — התוצאות לא תשִׁמְחנה את לב המִּנְסָה. כך אמרנו תמיד גם פה וגם בפריס ובלונדון — והנה עובדות לראִיה; או האם לא טוב, טוב מזה, „שהקהל העברי בארץ יביע בפומבי את יחסו למצב" (באסיפת יפו, כנראה, אין לא „הבעת־יחס" וגם לא „קהל"), — ככה מסיים הסופר את הבעת יחסו הוא, המכוון „לעורר את הקהל מתרדמתו", בהביעו גם את השמחה על אשר השאלה „תעמוד על הפרק באסיפת הועד הזמני". ככה, הוי, יורדת הפוליטיקה הגבוהה מפסייה.

המאמר, המקיץ גרדמים, אינו רק פותר שאלה מדינית. הוא גם עובר על גדותיו הבעה של רגש, טקט וכבוד. „מתוך רגש הולכים. תשתוק כל ביקורת. נשתחוו בכבוד“. חי אלוהי הטקט והכבוד! גם אלה „ההולכים מתוך רגש“ ידעו לכבד את מכבדיהם. ככוד תחת כבוד.

ולא רק כבוד. יש גם דרישה. הסופר המדיני אינו אומר למתנדב כי ילך. איננו אומר לו גם לבל ילך. אבל הוא יודע, כי „אחת צריך לדרוש מכל מתנדב: שדע את כנותו“, כלומר, להפגין! איני יודע, אם המתנדבים יודעים להשתחוו בכבוד. אולם נדמה שאלה האנשים, העומדים פיוס בכפר גלעדי, תל-חי ומתולה, וגם אלה אשר עלו לשם אחרי אסיפת-יפו, ואפילו אלה העומדים מוכנים לעלות כל שעה שהדבר יִדרש מהם, רשאים לענות ולאמור:

דרכנו לפנינו. אנשים פנים אנחנו ולא מפגינים. לא התכוננו להפגין לא בלכתנו לגדוד ולא בעבודתנו בכל התנאים ולא בשמירתנו בלילות. לא מפקדים שולחים אותנו, ואבידת-חבר אינה קלה בעינינו, כי לא חומר לחשבונות מדיניים הוא — ואנחנו — בשבילנו, כי אם עצמנו ובשרנו. אנו רוצים בחיים ויודעים את הצפוי לנו, בלכתנו, ביחוד אחרי המעל שאתם, אנשי-המעלה, מעלתם בנו ובדבר; והולכים אנו, מפני שאת שליחותנו אנו ממלאים. כי בכבוד הישוב יובנפו שוה הוא הדבר, כי לא שאלה של חלקת אדמה וקצת רכוש יהודי פאן, כי אם שאלת ארץ-ישראל. כי העזיבה והנסיגה הן המופת החותך על רפיוננו ואפסותנו, וכי ההוכחה היחידה של זכותנו על ארצנו, על אחדות ראש-פינה ומתולה, היא בעמידה קשת-עורף ונואשת, מבלי הִבֵּט אחורנית.

ככה יכולים לאמור האנשים שם, ככה אומר דבר היותם שם.

או אפשר, חלום הוא זה. ודרך-המלך של תולדותינו בארץ היא דרך מגורשי יפו ופליטי מתולה?

אדר תר"פ.

בוועד הזמני

(בריון על המצב בגליל העליון)

אכן, בכל סטרטגיה קל להזכיח למפרע מפלה, וקשה להבטיח נצחון. פל כן מזכירים הנאומים האלה את הטענות נגד ההתנדבות. לגדוד היה מפלה מבפנים, ואם תהיה מפלה להגנה אף היא תהיה מבפנים. פנראה שאנז עומדים פה בויפוח ישן, ויפוח שהטענות ההגיוניות אינן מכריעות בו. יש „מעשיות“ שעושה את החשבון למפרע — לעזוב, ויש מעשיות אחרת המתעקשת לעמוד עד הרגע האחרון. ואז יש שהדבר הבלתי־אפשרי נעשה לאפשרי.

יזכור

יזכור עם ישראל את הנשמות הטהורות של בניו ובנותיו:

שניאור שפושניק

אהרן שר

דבורה דרן־קלר

בנימין מונטר

זאב שרף

שרה צ'יז'יק

יעקב טוקר

יוסף טרומפלדור

הנאמנים והאמיצים, אנשי העבודה והשלום, אשר הלכו מאחרי המחרשה ויחרפו נפשם על כבוד ישראל ועל אדמת ישראל.

יזכור ישראל ויתברך בזרעו ונאבל על זיו העלומים וחמדת־הגבורה וקדושת־הרצון ומסירות־הנפש אשר נספו במערכה הכבדה.

אל ישקוט ואל ינחם ואל יפוג האבל עד בוא יום בו ישוב ישראל ונאל אדמתו השדודה.

אדר תר"פ.

ש א ל ה

לא שעת ויכוחים וחשבונות היום. ואל להזכיר יחסים של אתמול לכל המאוחדים היום בפּאבל ובהפּרת האסון הגדול. אבל הצריך להבליג גם על חילול־השם הבא היום, לאחר פּכלות הפּל ? וכשאתה קורא בידיעות הרשמיות של „לשפּת־העתונות שעל יד ועד־הצירים” פּי „הפּליטים עזבו את המקום ניסעו”, אינך יכול להבליג מלשאול : האומנם קרא למגיני פּפּר־גלעדי ותל־חי „פּליטים” בעברית ? או ששם זה מציין רק את ראייתה ולשונה של לשפּת־העתונות ? והאם אין תקוה שנעדה־הצירים יבין, פּי פּבּודה של לשפּת־העתונות שלו הוא גם פּבּודו, פּבּוד פּולנו ?

נגד „אחדות־העבודה”

המלחמה ב„אחדות־העבודה” תופסת מקום חשוב בעתונות של בני־בריתנו. הראשונה שהזדרזה בזה היתה המפלגה הפּולנית, אשר הועד המרכזי שלה הקדים תיכּף בבוא הידיעה המעציבה על הינסד „אחדות־העבודה” להכריז פּי „החברים „פּע־לי־ציון” שבארץ־ישראל חטאו חטא פּבּד לעניני הפּועלים היהודים ולפּרינציפּים הסוציאלי־דמוקרטיים של הפּועל־ציוניות בזה שהצטרפו ל„אחדות־העבודה”, וכי משרד הברית העולמית של „פּועל־לי־ציון” אינו רשאי להכניס על דעת עצמו את „אחדות־העבודה” לתוך שורותיו וחייב לדרוש מאת חברינו בארץ־ישראל אשר נשאר נאמנים לעיקרי „פּועל־לי־ציון” לצאת מ„אחדות־העבודה” ולהקים את מפלגת „פּועל־לי־ציון” הסוציאלי־דמוקרטים בארץ־ישראל”. ואפילו בשעה ששליחי המפלגה שבפּולין ישבו בשיבת שטוקהולם ודנו בשאלה והשתתפו בהחלטה החיובית אשר נתקבלה פּה אחד באותו מעמד (אם פּי בהוספת דקלרציה, פּנהוג), לא מנעה המועצה המפלגתית שנתכנסה באותם הימים ממש בפּולין לדון בדבר ולגזור לכּף חובה. ומאז נבראה שם ספרות שלמה בנידון זה, ההוספת

והופכת ב„אחדות-העבודה“, מכשירה ומטריפה. וטבעם של רוב המאמרים האלה, המלאים חריפות ושקלא וטריא, הוא כזה שעד שאתה אינך מגיע לסיפא דקרא, אינך יודע לאן פניהם מועדות. אולם בדבר אחד נשארה מאז העתונות של חברינו בפולין נאמנה לעצמה: ידיעות מתוך ספרותנו על המתרחש בארץ-ישראל כל יבואו בגבולה. יש לה, כנראה, גם ענינים אחרים וגם מקורות אחרים יותר נאמנים.

אולם בשביל ה„אגף השמאלי של פועלי-ציון“, זה שהקים לו את מבצרו ההסתדרותיים והספרותיים בוינה ובניו-יורק, נעשתה באמת ארץ-ישראל לאחד מעיקרי העיקרים של עבודתם, ואת עיקר עבודתם הארץ-ישראלית הם רואים, כנראה, בהקדשת תשומת-לב מרובה ל„אחדות-העבודה“. והמלחמה נטושה.

כל היצאה חדשה מצד זה מביאה אתה פנינים חדשות, ידיעות „מדויקות“ מחיי הארץ, כתבות מעוררות רחמים על רדיפת-האידיש, על נואם פלוני שלא ניתן לו לדבר באסיפה ועל עתון אלמוני שלא נדפס; וכל זה עוד מלווה בהוקעת-שמות של „החברים הזקנים בן-צבי ובן-גוריון המעוררים משטמה ומלחמת-לשונות“, ובידיעות סנסציוניות ומחרידות-לב, כי בבוקר בהיר אחד החרימו את כל הספרים היהודיים שבספריית תל-אביב, וכי בן-גוריון „המסכים לאוטונומיה הגמורה של הערבים ולשונם, אינו מסכים לזכויות האידיש, אלא בתנאי כי האידישיסטים יכריזו על עצמם כעל לאום מיוחד“, ועוד, ועוד.

באחד הגליונות של ההיצאה הוינאית פותב כתבה מיפא, הבקי, כנראה, בכל מסתרי הציונות ועניני העבודה בארץ, בזה הלשון:
 „הרוח של „אחדות-העבודה“ הוא קונסרבטיבי עד למאד. בהיותה קרועה מתנועת-הפועלים העולמית, בהיותה תלויה בהסתדרות הציונית ושקועה רק ב„כלכליות“ טהורה — נמצאת „אחדות-העבודה“ רחוקה מעיקרים ודרכים פרולטריים. — לצערנו הגדול נמצאים כמעט כל הפועלים קשורים בחבלים כלכליים ופיננסיים ל„אחדות-העבודה“. כל ההלונות לקבוצות עוברות דרך „אחדות-העבודה“, כל מי שנכנס לאגודה מקצועית נעשה ממילא גם חבר ל„אחדות-העבודה“, וקשה לקבל השפעה על הפועלים.“

אולם בשעה שהכתב מיפו לוינה מוצא לנחוץ יחד עם הקינה על הקונסרבטיביות של „אחדות־העבודה“ ועל רדיפת־האידיש וכז' לציין גם את פוחה הפמותי והסידורי, סוברים אחרת הפתבים, המריצים אגרות מירושלים לניו־יורק. אלה מודיעים, כי ב„אחדות־העבודה“ אין אף פועל אחד, ואין להם אפילו את מי להציג לבחירות לאסיפה המיסדת. ובעל המאמר העיוני, הניו־יורקי, הפתוב על סמך כל האינפורמציות הללו יודע נַעַד „כי „אחדות־העבודה“ הולכת יד ביד עם הכוחות השחורים שבארץ, הרוצים להיפטר ולהבטיח את עצמם מפל השפעה של המוני־פועלים, העתידים לבוא.“ ובדברו על סעיף ד' שבהצעת התכנית של „אחדות־העבודה“ (הנחלת הלשון העברית ואוצרות התרבות לכל העם, ושיתוף קהל העובדים בחיי התרבות ויצירתה) נכמרים רחמיו על „המוני הפועלים המוצאים לחלוטין מכל אפשרות של השתתפות בחיים המדיניים, התרבותיים וממילא גם הפלפליים של הארץ“.

ואנקת־שאלה מתפרצת מפי בעל המאמר: „האין זו אירוניה של הגורל? בשעה שגם היסודות המשמרים ביותר פונים שמאלה.“ — האם לא סימן רע הוא לנו שבשעה זו נוסדה בארץ־ישראל „אחדות־העבודה“ זו? וצפה ממחבואה הדאגה החנוקה: „אויבינו הפחידונו תמיד, כי בארץ־ישראל תהיה יד הריאקציה על העליונה. ואנחנו התקוממנו בכל פוחנו נגד נבואה שחורה זו“ — והנה, הנה היא באה הסכנה השחורה בדמותה ובצלמה של „אחדות־העבודה“. הריאקציה, אויה, פרצה בחלונותינו!

לבי, לבי לסופר העמקן. מי ינחמנו?

אדר תר"פ.

לאסיפה הלאומית

אסיפת הנבחרים, אשר דחיתיה המרובות היו נעשות בקול־קולות, בסערת־ויכוחים, בתקוות ופחדים, נכנסת עכשיו לתוך חיי הישוב, אחרי ההסכמה מלמעלה, בחשאי־חשאי, מבלי לעורר כל תנועה, מבלי להרים שום גל.

ימי הבחירות מתקרבים. ומעלת־החוס מסביב — למטה מאפס. קור וקפאון. סופרים אחדים מנסים כוח לזעזע את הקהל — וללא הועיל. לו נשמעה לפחות הברה של התנגדות! אולי היתה מעלה איזה שרטון של פולמוס וקורעת את קורי השממון שמסביב. אבל מי יעזו להתנגד, אם גזירה היא מלפני ועד הצירים להסכים לבחירות? ולהתענין? מה יש להתענין אם ועד הצירים עצמו הבטיח עזרה? עכשיו אפשר לשקוט ולבטוח. פי תוגש לנו אסיפת־הנבחרים, כשהיא מוכנה וערוכה בכל.

אין להתפלא על הדבר. זה שנתים אשר הישוב הארץ־ישראלי, זה שבכל מיעוטו ודלותו עמד בכל זאת בהתאמצויות כוחותיו בפני משטינים ופוערענויות (אם פי עמידה זו דרשה עזרה קמרית ומדינית מן החוץ), חדל לראות את עצמו כדבר־מה העומד ברשות עצמו, אחראי בפני עצמו, בעל דעה, רצון, חובות וזכויות. זה שנתים רואה הישוב את עצמו חוסה בצל סינרם של המנהיגים (מהם חשובים ומחוננים ומהם אורחים־פורחים, זרים ומקריים) ויחד עם זה בטול כל כוח וכל ערך. זה שנתים שאנו נמצאים למדים יום־יום, פי ערפנו אנו המדיני הוא אפס, וכי תחת לפעול ולעשות פציבור חי וער ולשמש בזה משען לעבודה המדינית־הלאומית הכללית, חייבים, אנו להתנהג בנימוס, לשקוט וליחל ולא להרים קול גם כשהפאב גדול מאד, כשעיוות־הדין צועק חמס, כשחוצפת משטינים־שליטים דורכת ורומסת. דרשו מן הישוב מנדט והוא נתן ברצון, אבל הכי הפירו גם בזכותו להביע דעה אגב מסירת יפוי־כוח זה, ההורגש איזה צורך לשמוע את דעתו? להלכה (ורק בתורת מתנה) אולי כן, אבל למעשה הלא נדחה הדבר בלך ושוב עד היום הזה. זה שנתים שהרצון־מעט המתגלה בתוך חלק מן הישוב לארגן את הכלל העברי בארץ לכוח לאומי־מדיני הולך ונידף על ידי חתירות מלמטה ופקודות של זהירות ואחריות מלמעלה, וכל צעד של פעולה עצמית מצד הישוב מתבטל למפרע על ידי כל סברה של כל יועץ עליון — היפלא הדבר, פי חדל הצורך, תלף הענין ופס האמון בכל הענין הממושך הזה של אסיפת־נבחרים?

ויחס זה חדר גם אל ציבור הפועלים, ציבור זה אשר אקטיביזתו הלאומית והחברתית אינה ניתנת להיפנע על אף כל התלאות. היפלא הדבר? זה שנתים ימים וכל ה־התקהלות של באי־כוחו ב־האסיפות המכוננות

הרבות, בועד הזמני ובועד הפועל של הועד הזמני, התעסקות זו הגוזלת כל כך הרבה פוחות, זמן, עצבים ומוח (הדרושים, וחסרים כל כך פנימה, בתוך העבודה) לא הביאה כל פרי, לא עזרה להמציא עבודה לאף יהודי אחד, לא עזרה להכניס לארץ אף חלוץ אחד חדש, לא יצרה שום מוסד של ממש בחיי הפלפלה או התרבות, לא שינתה לטובה שום ליקוי, ולא מילאה שום ענין חיוני בישוב, לא הביאה לידי שום גילוי של כוח ורצון כלפי משטינו, כלפי השלטון הכובש, ואפילו כלפי השלטון הציוני, רב החליפות והתמורות. היפלא הדבר, כי פס האמון בכוח היצירה המדינית של הישוב הקיים, רפה הרח ודל־הפלפלה?

הלא לא משום נחת־רוח ולא לשם משחק בפיקציות מדיניות מטיל עליו הפועל את כל העול הכבד והבלתי־נעים הזה של השתתפות בעסקנות ציבורית, ורק מטרה אחת לעיניו: ריבוי הישוב העברי העובד בארץ, אשר ממנו תוצאות לכל. ואם כל זה אינו משתנה אף פל־שהוא — מה לנו כל העמל הזה?

כן, יחס זה הוא מובן, ואף על פי כן הוא מוטעה, חולה, מסופן. כל ההתאמצות הציבורית המתמידה של מעט הפוחות הערים לחיים מדיניים בישובנו, במשך השנים האלה, עתידה באמת להישאר עקרה בהחלט, בלי להביא כל פרי, אם לא יעלה הדבר לברוא את המוסד המדיני־העממי, אשר יעשה את הישוב הקיים והעתיד להיות בארץ, ליחידה מדינית־לאומית. ודוקא התלאות מפל הסוגים שהשתרגו עלינו במשך השנים האחרונות צריכות ללמד אותנו עד כמה הכרחי הוא ויסודי הצורך בארגון חוקי של הישוב.

לא בבת־אחת ולא בשטרות־חוץ נרפוש לנו את זכותנו. עוד ארוכה הדרך, ועוד תתנגפנה רגלינו על הריינשף. עוד צפויים אנו למלחמה כבדה ולמסירת־נפש על זכויותינו ועל יצירת־חיינו. ודרושים לזה לא רק נושאים חיים, חלוצים, עובדים, מגינים. דרושים גם כלים, מכשירים למלחמת קיומנו הלאומי, ליצירת חיינו הפנימיים, פלי סידור וריכוז־פוחות. והכלי הטבעי, החוקי והמכניס לקרב את כל הפוחות העממיים — זוהי האוטונומיה הלאומית. ולשם יסודה, קביעתה והכרזה והגנה על קיומה נקראת אסיפת־הנבחרים. אין להטיל על אסיפה זו תקוות מוגזמות. לא רב יהיה פוחה

בראשונה. עם מכשולים רבים יהיה עליה להיאבק, — ואולי גם ימים רבים — עד אשר תרגיל את הכוחות השונים מבית ומהוץ להתיחס אליה בכבוד וכאל פוח. השלטון הכובש אינו מכיר ואיננו יודע את הישוב העברי המקומי. על קיום האוטונומיה העברית אף לא הוגד לו בביאור (מה שהיהדות בגולה ידעה לשמור ולעשות בכל פניסת כובש), גם ההנהגה הציונית לא רגילה לראות את הישוב זקוף־קומה ומשמיע את קולו, גם פעולת הסיוע. אשר היתה לפני הכיבוש נתונה במקצת בידי הכוחות הציבוריים, נמצאת עכשיו מחוץ להשפעת הישוב (בכל אופן מחוץ להשפעת הסתדרויות העובדים וגם מחוץ לוועד הזמני. אולי יש כוחות אחרים בישוב, אשר לידיהם נסדרו עניני הסיוע?). וכולנו הלא יודעים, כי גם פעולה זו יכולה להיות לישוב גם לרועץ וגם לברכה. אולם לא רק פלפי חוץ צריכה האוטונומיה העברית לכבוש את עמדתה. תקופות השליטה של כל מיני פקידויות מימי „אליאנס“, „עזרה“, הברון — עוד לא נמחו עקבותיהן. וכמה זקוקים לחינוך בני הישוב עצמם. עד אשר יתרגלו לראות ב„ישוב“ דבר־מה אשר אינו הפקר, אשר אינו משועבד לבצעו ולזדונו של כל יחיד, אשר בכוחו לגדור ולסייג סייגים? עם יצירת אסיפת־הנבחרים תתחיל אולי ראשית הקץ למצב זה.

אולם אם מצערה תהיה ראשית האוטונומיה הלאומית שלנו, אם את רוב פוחה תצטרך להשקיע בראשונה בכיבוש עמדתה, הרי עתידה גדול, ותכנה הרחב וכוחה מובטחים לה עם צמיחת הישוב.

בחוק־לארץ היו נוהגים להתנפח ארופות על היקף־הענינים של האוטונומיה הלאומית: אם לצמצם אותה בעניני תרבות וחינוך או להרחיב בתכנים לאומיים וכלכליים. שאלה זו אינה קיימת בארץ־ישראל. האוטונומיה הלאומית שלנו, אם כי אינה עדיין במדרגה של אוטונומיה ארצית, מצורפת היא מכמה וכמה אוטונומיות ארציות קטנות: המושבות והשכונות העירוניות שלנו הן לא רק קהילות לאומיות ודתיות גרידא, „היחידה הזעירה“ של האוטונומיה הלאומית מקיפה את כל צדדיהחיים של אזרחיה. עניניה הישוביים, הפלכליים והתרבותיים רחבים למדי. ועל ידי זה ניתנת גם למסדות המרכזיים של האוטונומיה הלאומית אפשרות רחבה של אינציאטיבה פלפלית וישובית.

האסיפה הראשונה אולי לא יהיה בכוחה להתחיל בזה. אבל אחרי

הראשונה תבוא השניה והשלישית. והן תפתחנה את הכוח הפנימי הטמון בישוב ותפתחנה אולי גם דרכים חדשות ליצירת הישוב. נקים עכשיו את שלד הבנין, את כתליו. הישוב אשר יגדל, אשר יתנסף אלינו ויתרבה למרות כל העיכובים מבית ומחוץ, הוא אשר ימלא את הבנין הלאומי תוכן וכוח.

ניסן תר"ס.

הצעת איחוד

המשאומתן של שני המרפזים בדבר איחוד עומד עדיין בעינו. והעגלה אינה זזה. אולם שאיפת האיחוד החיה בלבות חברים, של „אחדות העבודה“ ושל „הפועל הצעיר“, אינה מסתפקת בזה. ההכרה, כי אי אפשר בשום אופן להמשיך הלאה את המצב הנוכחי, הביאה לידי פגישות ושיחות רעים, אשר הראו לנו שוב, כי רצון טוב ישנו בין כולנו. ועל יסוד זה אני מציע את הצעה.

ואלה הם סעיפי ההצעה:

א. הפועלים והעובדים שבארץ מתאחדים ומסדרים למקצועותיהם. ההסתדרות המקצועית פוללת את כל העובדים במקצוע ומסדרת את עבודתה באופן אוטונומי.

ב. להסתדרות ההקלאית ביאת הכוח היחידה של ציבור העובדים החקלאים בארץ בכל הענינים החקלאיים והישוביים.

ג. כל האגודות המקצועיות מתאחדות לברית אחת, המנהלת את הענינים הפלליים, המשותפים לכל ציבור העובדים. לנעד העליון של ברית האגודות המקצועיות ביאת הכוח היחידה בכל הענינים הישוביים-המעשיים של ציבור העובדים בארץ.

ד. ועידה פללית של כל העובדים בארץ קובעת את יסודות הסידור המקצועי ואת המוסדות המרפזיים והפלליים של ציבור העובדים: לשפת מודיעין (בשביל חוץ-לארץ), לשפת-עליה, לשפת-עבודה, קופת-חולים, בנק פועלים, ועדת-תרבות, משרד טכני וכ'.

ה. יחד עם הוועידה הכללית מתאספות גם הוועידות המקצועיות לסידור הסתדרויותיהן.

ו. זכות ההשתתפות בוועידה הכללית לכל חברי האגודות המקצועיות הקיימות, בכפר ובעיר, וכל העובדים בארץ, אם הם חיים על יגיע פניהם או על עבודה רוחנית, מבלי נצל את זולתם (זכות זו שמורה להם גם אם הם נמצאים מחוץ לכל הסתדרות. ולהיפך, מי ששייך למפלגה של פועלים ואינו חי על עבודתו — אין לו זכות הבחירה לוועידה זו).

ז. הבחירות לוועידה ולנְעִידֵיהֶנְהֶלָה מתנהלות בזכות הפרופורציוֹנִי־ליות, למען הגן על זכות המיעוטים.

ח. בכדי לשמור על האוטונומיה הפנימית המלאה של האגודה המקצועית, יש לקבוע פי למפלגות המתקיימות בתוך ציבור הפועלים אין הזכות לטפל למעשה באותן העבודות הנכנסות לחוג הענינים של מוסדות הפועלים המשותפים או של האגודות המקצועיות.

יודע אני, כי הצעה זו פוגעת קשה בזכויותיהן של „אחדות־העבודה“ ו„הפועל הצעיר“ יחד ועלולה משום זה לפגוש התנגדות חזקה מצדדים שונים. ואף על פי כן אני מעיו להציע אותה, אם כי אינני חושב אותה לאידיאלית, פי אם רק למועילה בתנאים הנוכחים. אידיאלית תהיה רק אותה צורת־הסידור, אשר תאחד את כל העובדים בכל ענפי הפעולה החברתית. בהצעה זו אין איחוד שלם כזה. נשארים סוגי פעולה חברתית מחוץ לרשות הכלל, נשארות קיימות מחיצות וקשרי מפלגות. יש פאן איחוד כל העובדים, אבל אין איחוד כל הפעולה הציבורית. איחוד־פעולה שלם לא יתכן כל עוד אשר לא יבוא הדבר לידי איחוד הפוחות הציוניים־הסוציאליים גם בגולה. לפי שעה הגולה מעפבת. חייבים אנו, לשם הגשמת הציונות, לעבוד בתוקף לשינוי המצב בגולה, וזאת עושה „אחדות־העבודה“, אם כי לא במידה מספיקה, לדעתי. אולם אין לנו לחכות באיחוד פועלי־הארץ עד אשר יכשרו הלבבות בחוץ־לארץ. אדרבא, איחוד ארצי ישפיע שוב לטובה על המצב והיחסים בארץ־ישראל, כאשר כבר השפיע במידה ידועה דבר יסודה של „אחדות־העבודה“. הגשמת הצעד החדש, אם כי בלתי־שלם ולא אחרון, לאיחודנו — הוא בידינו, בידי כולנו. והצורך בו מוחש לרבים, גם לעובדים בשדה ובסדנה וגם לעובדים בשליחות הציבור. לבאר עד כמה עלול סידור

חדש זה להגביר את כוח העובדים ולשנות לטובה את מצב העבודה, אין לי היכולת. אנחנו, חברי „אחדות־העבודה“, נוכחנו במשך השנה מה רב הטוב המוסרי והמעשי הצפון באיחוד; והצעד החדש לאיחוד הלא יכניס לתוך קהילת־העובדים לא רק את חברי „אחדות־העבודה“ ו„הפועל הצעיר“, פי אם עוד מאות רבות של עובדים, הצריכים ויכולים להיות חברים לתנועת־הפועלים בכל שאיפותינו הלאומיות, הסוציאליות והתרבותיות. סידור זה גם ישנה במידה גדולה את מצב העולה. וזה בלבד דיו לחייב את ההצעה.

ניסן תר"פ.

בימי ירושלים

הרוגי־מלכות

שם עתיק זה, אחד השרידים המעטים ממלחמת־חירותנו האחרונה, הוכנס שוב, ביד רמיה ואכזריה, לתוך דברי ימינו. מאליו צף ועלה שם זה בעמדך על יד ששת החללים, אשר שכבו דומם בתכריכיהם הלבנים, בשורה אחת, תחת הסככה אשר בחצר בית־החולים של „הדסה“.

והכל מסביב בא לחזק את ההרגשה הזאת: המוני יהודי ירושלים, הצובאים על שערי חצר בית־החולים ונאלצים להתפור על ידי אנשי־הצבא ההודים, מכונת־היריה שבחוצץ, המשמר ההודי, ועל פולם — ההלניה. הממשלה עצמה הואילה ברוב חסדה לטפל בהרוגינו. אפילו אוטו־מובילים של הצלב האדום שלחה לנו ומשמר צבאי, ומכונת־יריה. הפל, ורק גזירה אחת גזרה עלינו, פי ההלניה תהיה בשעה שתכלה רגל מן השוק. בשעה שלפי חוקי מצב המצור לא יעזו שום קרוב ושום גואל להיטפל אל ההלניה. והאנשים שלנו, האחראים והרציניים, קיבלו עליהם את הגזירה. לא נדון אותם. הם הראו את כוחם ואת אמיתם בימים אלה. אבל מה קשה להשלים עם היפגעים ברגע זה.

ההלנייה היתה אילמת. כָּאֵלֶם הַמְּכַאֹב הגדול. זו היתה הלנייה של הרוגי־מלכות.

מוקפים זרים וזה ההלנייה. באוטומובילים סגורים הלכו גם המתים וגם החיים. אפלת הרחובות שָׁנְדְמו בלעה אותנו. רק משפחה פּרְבוֹסְלֵבִית־צוֹרֶרֶת עמדה על המעקה והסתכלה.

ועל קברותיהם החדשים של הרוגי־מלכות, החצובים ביד זרה, עמדתי אני, בן למשפחה הצעירה בישראל, משפחת דוּחְקִי־הַקֶּץ של פועלי ארץ־ישראל, המלומדה בקברות־קדושים, החוצבת כמו ידיה את מבחר קבריה, וחשתי כי ברית חדשה פרוּתה בינינו, הישוב הצעיר שבצעירים המְשִׁיר את ניצתו בטרם גְּמְלָה, ובין הישוב הישן היודע אותנו רק מרחוק.

בימים שלאחר זה שוטטתי בין משפנות יעקב שבעיר העתיקה וראיתי את בחוריהם המשתתפים בהגנה, ראיתי את היהודים הקוראים ל"ציוניסטים" לבוא אליהם לעזרה, ראיתי את הישישים והישישות המברכים את אחיהם הרחוקים, שמעתי על הזקנים המצרפים את שמותיהם לרשימת הנאשמים בעוון הגנה, ואדע כי — איוו פורענויות חיצוניות ובידודות פנימיות לא יביאו לנו יום מחר — נחתמה הברית.

פּוֹשְׁעֵי־יִשְׂרָאֵל

עשרות בחורי ישראל נתפסו למלכות. הם חטאו חטא כבד מנשוא. הם לא הספיקו לפשוט צואר אל המאכלת. הם עמדו מוכנים להגן על נפשם, על אחיהם, על נשיהם ואחיותיהם.

ובידיעות הראשונות, אשר הרשות מוציאה לפרסום, כתוב מפורש: "היום משפט היהודים אשר נתפסו ונשק בידם", על משפט האַנְסִים ולאומיותם לא מיהרו להודיע. מי המופים, מי הפצועים, מי נאנס — גם על זה לא מיהרו לספר. זולתי יהודים לא נתפסו, כנראה, איש עם נשק ביד, בזה אפשר דוקא להאמין. הוּי, עם כָּבֵד עוֹן.

את המלאכה למדו, כנראה, על בוריה. תיכף לאחר התחלת הפוגרום נסגרים השערים בפני ההגנה היהודית. הפְּתָבוֹת האופיציוזית ממציאה לעולם את הידיעות הנכונות ואת הביאורים המְסֻפִּיקים. בדותות פרובוקציוניות כבר נפוצו ו"ממקור נאמן". הביולטיין הרשמי עצמו מעיד, כי היהודים התנקשו

בנפש... המופתית. עוד ביוליטין ויתברר נדאי, כיצד גרמו היהודים לפוגרום. אחר־כך נאסרים בחורי ישראל, ואשמתם הפכדה לא תאחר להיגלות. ידעתי קצת אחדים מן הפושעים. זו ז'בוטינסקי הוא נדאי אשם. בשעה שהזעיק תחת הדגל הבריטי אלפי צעירים עברים, לא פילל, כנראה, כי לא רבו הימים ובשם הדגל הזה יושם בפלא, ולנושאיו של הדגל הזה יהיה הוא לצנינים. ובשעה שנפצע במלחמת יריחו, לא ניבא לו לבו, כי עוד מעט ופצעים הרבה יותר רציניים יגרמו לנו ידידינו המנצחים.

הנה אפרים רובינוביץ. בוטנאי ותלמיד־חכם זה, אשר לא ייעף ולא ייגע מלדלג על הגבעות, מלרדוף אחרי האזוב אשר בקיר והדרדר בשדה, מלטפס באילן ומלהרביץ תורה ברבים ומלעבוד בסתר אהלו — אף הוא פושעים.

ידעתי גם אותו זקן, המורד במלכות רחמנא ליצלן, ר' יעקב ליב הפהן לוזובסקי, זה שההודים ירו בו ובשכנו הזקן והאשימו אותם אחר כך, כי התנפלו על הצבא¹. זה היה יהודי תורני וחקרן, לפניו רב בישראל, אשר עזב את כסא רבנותו ויתהלך נישוטט בארץ כמה שנים במקלו ותרמילו, חונן את עפרה ממש, חקר כל אבן וכל צרור, התפרנס בגרוגרת ובכוס חמין, עסק בכתיבת איזה חיבור על הגיאולוגיה של ארץ־ישראל, וציפה לגאולה במהרה בימינו.

אלה הם פושעי ישראל. לא, לא פנינו חנרנו. רבו פזותם בישראל.

נעילת־שערים

בעתוני מצרים עברה הידיעה:

„לרגל המאורעות בירושלים החליטו השלטונות הצבאיים לבלי תת רשיונות נסיעה ממצרים לארץ־ישראל מיום 4 אפריל ואילך, לא בים ולא ביבשה“.

את הבאים לארץ־ישראל מצד דמשק אין מעכבים, כנראה. את זאת

¹ ביום השלישי לפרעות התנפלו ערבים על חצר ר' שמואל אליעזר הנגר בעיר העתיקה. גרי החצר עמדו על נפשם ולא נתנו את המתנפלים להתפרץ פנימה. אותה שעה עברו שם חיילים הודים, ירו על תושבי החצר והמיתו שנים מהם: את ר' שמואל אליעזר ואת ר' יעקב ליב לוזובסקי.

אין מחייבים „המאורעות בירושלים“. משם אין כל סכנה צפויה לשלום הארץ. הסכנה היא רק מצד באי־המערב. אכן, שיטה היא.

ואחת היא השיטה בכל.

שערי העיר העתיקה בירושלים מוקפים צבא, וכידוניהם שלופים. הפניסה אסורה. הצבא שומר... על הפורעים.

ועל דרך קנטרה ובמבוא חוף יפו יעמוד שומר הסדר, וחרבו שלופה — להדוף אחור את היהודי הבא. הוא ישמור על... „המאורעות בירושלים“.

מה מביאה אתה ידיעת־עוֹנִים זו, אם סיום אחרון של שיטה או התחלה של גזירת־אֲדְרִינוס, שחיק־עצמות?

האין ידיעה זו מבושרת, כי מכינים בשעה זו, באחת המעפדות המדיניות, את החרב המתהפכת של דקלרציה חדשה, עושקת־תקנתנו?

האין ידיעה זו אומרת, כי לא באו כל אלה „המאורעות בירושלים“ אלא למען הכשיר את מזימת־הזודון?

דעו איפוא צוררינו:

לא תפחידו אותנו.

לא בחסדכם ניתנה לנו הארץ ולא בזדון־רְמִיתכם תשפלו אותה מאֲתָנו. לא תוכלו לנו.

בראשינו ננפץ את בריחי הברזל.

המוקשים החדשים אשר טמנתם לרגלינו לא יכשילו אותנו, הסכנה החדשה תעיר בנו את הפוחות הספונים, תדליק את להט הקנאות הקדושה,

תדלה ממעמקי הנפש את ההתמכרות הגמורה, תתוה את המפעל הגדול.

יהיו צוררינו אשר יהיו, אם פראי השוד והאונס, או נציבי ה„תרבות“

השולטת, —

לא תכניעו אותנו.

המירוֹתם את הצהרת בלפור בהצהרת דם ותָּבֵל,

קניתם לכם שם עולם בדברי־הימים:

את זכר עמלק,

את מזימת אֲדְרִינוס,

חַרְתָּם את צִיְהִיכם בדם ירושלים, —

בשבילנו אתם אבק פורה, שוט עובר.
 על פני גיותינו, גיוֹת חללינו,
 בדם לבנו,
 באור אמונתנו,
 ובתקנתנו האחרונה,
 נפרוץ כל חומה.
 נפרוץ ונעלה.
 ניסן תר"ס.

חִפּוּשׁ

החיפוש הראשון היה ב„ועד הצירים“, בשעת הבוקר הראשונה, כשלא היה עוד שום איש בבית הזה. אופיצר אחד ושנים־עשר חיילים חיפשו בכל חדרי „ועד הצירים“. שולחנות אשר מגרותיהם היו סגורות נפתחו בחוקת־היד. חיפוש כזה נערך גם בדירתו הפרטית של הד"ר חיים וייצמן (אחרי צאתו).

מה חיפשו שם האדונים המחפשים?

ועל דעת מי חיפשו שם?

האם פרי חכמתם ובינתם של נציבי־ירושלים, המגואלים בדם הוא זה או — רמז מגבוה, תשובה לישוב על אַנקתו? האם קהות־נפש היא זאת של חיילים שליטים בארץ כבושה, אשר אינם יודעים את אשר הם עושים או הסתוללות בצדיה בכבוד העם ותקנתו? לא את חיים וייצמן הפרט יודע העם, ואף לא את וייצמן המנהיג של מפלגה בישראל, כי אם את וייצמן אשר הביא לארץ־ישראל בהדרת־חג את בשורת הקמת הבית הלאומי, אשר בו חזינו את הכרת זכותנו. לא בדירה העזובה, אשר וייצמן יצאה, לא במגרות הריקות של „ועד הצירים“ נערכו החיפוש והבדיקה — בתקנתנו, באישון־עיננו, נקלע החץ.

„הדסה“

חובה גדולה לציין את אשר עשתה „הדסה“ בימי העברות. את כל אשר עשתה „הדסה“, רופאיה, אחיותיה, תלמידותיה ונהגיה בימים האלה —

יודעים רק הקרובים לדבר. אבל גם לנו, הרחוקים יותר, היה ברור: ה"מגן-
 דויד האדום" לא הוביש, לא הכויב. המסירות הרבה, הנוריות, הנאמנות
 והחריצות התגלו בפל. וברור עוד דבר: תקופת-התהווה, כאשר אנשי "הדסה"
 היו זרים לנו ורחוקים ומתנכרים — כבר חלפה ועברה. "הדסה" היתה למוסד
 של הישוב, למוסד רב-פעלים ורב-ערך, ואנשיה העמיקו שורש בחיינו, בכל
 הקורה אותנו.

פעולותיה של "הדסה" היו יכולות להיות לכבוד לכל מוסד סניטרי-
 ממשלתי. ואמנם גם הממשלה הרוממה, השומרת על הסדרים בארץ, ידעה
 להעריך את פעולת "הדסה": המושל של ירושלים, מר סטורס, כיבד אותה,
 מרוב דאגה, אפילו בלינת-לילה, בטרם באו שליחיו אל בית-החולים לעשות
 בו... חיפוש.

במקום המשפט — שם הרשע

יקרא לדבר בשמו הנכון. ונאמר מבלי מורך, גלוי קבל-עם:
 הפגרום על ישראל בארץ-ישראל עודנו נמשך!
 שינוי צורה, חילופי-פרצופים, ואולם ידה-נודים אחת היא. והיא עודנה
 נטויה על הישוב, להכחידו, להורידו עד דפא.
 במקום פרעות-הרחוב ודקירות-הספינים של אספסוף-בליעל, פרוע
 ומשוסה, בא הפגרום המדיני, הערוך כהלכה, לעין השמש, על ידי לבושי-
 מכלול, עושי דבר השלטון.

הישוב העברי, פצוע בלבבו, העיו לדרוש משפט.
 ובמקום המשפט באה הנקמה, נקמת אלים המתקלס בנו.
 אלה אשר מקומם על ספסל הנאשמים, אלה אשר גיאלו את שלטונם
 בדם, אלה אשר אותם דרשנו למשפט — הם הממנים עלינו דינים ושופטים.
 והדיינים מילאו את שליחותם: נקמה אחת אפים. בנ'בוטינסקי, בהגנה,
 בישוב העברי פילוף, המעיו לעמוד קוממיות בפני מרצחיו ומעניו.
 עשרים איש, מיטב אנשינו, אנשי תרבות ומדע, טהורי-שאיפות
 ומסוריי-נפש, נמסרו לגרדום. ראש ההגנה העצמית, אחד העומדים ראשונה
 בתנועת הגאולה העברית, הושנה על ידי בית-הדין של הצבא הכובש אל
 חלאת המין האנושי, אל המענים. המשפט לא הסתפק בזה: נחוץ היה עוד

לאיים על הישוב בלהט־החרב של גזירת־גלות, והנה גם הוספה זו: לאחר
גמר העוֹשׁ יוגלה מן הארץ.
אכן, צדקו הפורעים. עין בעין יראה עתה תושב הארץ, כי „אֲדוֹלָה
מֵעַנָּא” (הממשלה אֲתָנוּ).

החובה — לא להתעלם מן הסכנה. מראיית האמת, מהפירוש האמיתי
של מזימות־הַרְשַׁע הנרקמות סביבנו כל הימים, מיום הכיבוש. אולם —
גם כשחרב חדה מונפה על צוארנו — לא נרפין את ראשינו, לא
נכבוש את פנינו בקרקע.

פוחנו גדול רב יתר מאשר חושבת הרשות המקומית, מאשר חושבים
רבים מבינינו.

אם כוח אין עמנו כיום פה לשבור זרוע רשעים, עוד חזקים אנו למדי
להרעיד את הכסאות המוקמים על דמי חללינו. על אַנְקֵת־אִסִּירֵינוּ.
אֵל דְּמִי וְאֵל פַּחַד.

ישמע קולנו בארץ ובגולה. ביהדות ובאנושות הישרה. זעקת־שברנו
אשר תפרוץ, תזעיק את הכוחות. ולא רק בשביל החוץ, בשביל הפעולה
בחוץ, כי אם גם בשבילנו עצמנו, בִּשְׁבִיל יְלָדֵינוּ. אֵל נְטִמִין אֵת
שֶׁאֲנָנוּ בְּחֻבְנוּ.

ילדינו ראו בַּסּוּרֵינוּ וּבְתַקוּתֵינוּ, וּבַעֲבֹדֵתֵנוּ יוֹם יוֹם. הֵם רָאוּ בִּימֵי
הַהֲתַנְדְּבוֹת הַגְּדוֹלִים, יָדְעוּ גַם אֵת הַנַּעֲשָׂה לָנוּ וּמִיָּדֵי מִי נַעֲשָׂה לָנוּ
וִירוּ אֵת זַעֲמָנוּ.

אבית לבנים יספרו, מזרים לתלמידיהם, אַמּוֹת לַתִּינוּקוֹתֵיהֶן אֵת אֲשֶׁר
עוֹלְלוּ לָנוּ בְּנִי־עוֹלָה.

נקרא יום לְאַבְל וְלוֹעַם, וּבַיּוֹם זֶה תִּירָאָה עַל הַקִּיר פִּיסַת הַיָּד הַפּוֹתֶבֶת:
מִנָּה מְנָה תִּקַּל וּפְרָסִין.
שֵׁם רִשְׁעִים יִרְקַב וּזְרוּעַ נְבָלִים תִּשְׁבֵּר.

אייר תר"ם.

שלמה קפלן

בבית־הקברות שביפו נוסף לנו קבר חדש. נטמן אחד היקרים והאהובים. בעצם ימי הבלהות משו ממימי הים את גופתו של שלמה קפלן. ונבלע מספד היחיד באבל הכללי.

למדתי וידעתי, אם כי מרחוק. עוד משעת בואו לפני שבע־שמונה שנים בספינה. חזות פניו של עלם חיור זה היתה רועפת טוהר, תום, אומן, וכשנפגשתי אתו בעבודה, בחיי יום יום עם עולם, טרדותיהם ואחריותם הגדולה, הרגשתי כי כאן לפני איזו אישיות מוסרית מיוחדת במינה, המעוררת גם מבלי דעת למה, מבלי לנקוב בשם, פליאה, כבוד ואפילו קנאה על היותך אתה נעדר היופי הנוך הזה. ולפני חן הנפש האצילית הזאת, היודעת את חובתה בפשטות עילאָה, נכבשו כל הלבבות. וחיפית: זה עדיין לא הפל. מתחת לכל זה יש דבר־מה עוד יותר חשוב, חשוב בשביל פולנו. יבוא היום וזה יתגלה — ויורגש לכולם האור הגנוז. מתי?

ועכשיו נגנז האור.

הוא נלקח מאתנו בימים אלה. ואין איש אתנו יודע נאמנה, אם בידי בני־עוֹלה נפל, או שלבו — המנוסה ביסורי הפרט והכלל — לא יכול יותר לשוא את המצוקות. בשביל פולנו הוא חלל הימים האלה, ואולם לקרובים קצת הביא מותו של קפלן את הסיום האחרון של משפחה קטנה ויקרה: יוסף מיכאלי, אשר גמר את חייו בראשית שחרותו. בכנרת, אחותו חנה מיכאלי, אשר גועה בהרי הלבנון, ושלישי להם שלמה קפלן.

מי מונה לאכידותינו?

ניסן תר"פ.

חנינה

זכינו לחסד. לפושעים שלנו ניתנה חנינה. הופחת צבא־עוזבם. את העונש לא ביטלו. את המשפט לא ביקרו, את החוטאים והעוֹלים האמיתיים לא הענישו — „ריחמו" את פושעינו.

האין חנינה זו עצמה מעידה על מצבנו, כאשר העידו המשפט והעונש? שאיפת-הדרור של עם ישראל שומה בכלא, ולפני העולם מכריזים על גאולה ודרור.

תחת להצדיק את הצדיק ולהרשיע את הרשע, תחת לקרוא דרור ללוחמי-הדרור החפים מפשע בא מעשה-הנכלים חדש: למען סתום פה, שפך רעש וטשטש את העול הצועק שמימה.

מעיוזים לחון אותנו. ומי מעיו? — אלה אשר העיוז לדון אותנו, לשפוט את הגנתנו. הם הם הנם כיום אנשי-החסד, הממתיקים את גזר-הדין.

מי מבקש מאתכם רחמים? ירצו הרשעים את עונם פאשר להם יאתה, פאשר דנו אותם דייני-הצדק!

טרם חדלו להתקלס בנו, התקלסו בנו בכוח השלטון, בכוח ההגנה הצבאית, כביכול, בכוח המשפט. עכשיו באו להתקלס בנו בכוח החנינה, החוננים!

ואנו — לא ברחמים ולא בחסדים ולא בחנינות אנו רוצים, פי אם בצדק. ואם שבעתים תושם יד לפינו, לא נחשה ולא נשקוט. ולא נתן לתפוח בחנינות על מעשי-רשע, על קרבנות ועינוי-עם.

לא נחדל מקרוא ומדרוש משפט עד אשר קולנו יבקיע ושועתנו תישמע.

אייר תר"פ.

צדק-לאומים

בשעה חמורה לתנועת גאולתנו, פשיד זדים הונפה לקרוע את ארג עבודתנו, באה לעזרתנו מפלגת-העבודה שבאנגליה. „מפלגת הפועלים שלחה טלגרמה ללויז' ג'ורג' בסן-רמו בדרישה להגשים בפועל בהקדם האפשרי את הכרות בלפור תחת חסות אנגליה“.

לא לשם תרועות נצחון וקריאות הידד, לא למען השתפך במחמאות לחזק, אשר הואיל לפשוט יד-ישע לחלש ממנו, פדאי להתעכב על מעשה זה, פי אם להכנת המאורעות, להערכת הפוחות הפועלים והעתידים לפעול.

אין אֲתָנוּ כּיוֹם פּה אִישׁ הַיּוֹדֵעַ נֶאֱמָנָה, עַד מָה פִּעֵלָה טִלְגֵּרמָה זֶה שֶׁל הַפּוֹעֲלִים עַל הַחֲלָטָה שֶׁל הַשְּׁלִיטִים בְּסֶן־רֵמוֹ, אִין גַּם אִישׁ הַיּוֹדֵעַ נְכוֹנָה מְהֵרָה תִּכְנֶה הָאֵמִיתִי וְעֵרְפָה הַמְּמַשִּׁי שֶׁל הַחֲלָטָה סֶן־רֵמוֹ. אוֹלָם עֲצָם מַעֲשֵׂה זֶה, עֲצָם דְּרִישָׁה זֶה שְׂבָאָה בְּתוֹקֶף מִצַּד פּוֹעֲלֵי אַנְגְלִיָּה, תִּכְנֶה הַמוֹסְרִי וְעֵרְפָה הַמַּעֲשִׂי לַעֲבוֹדָתָנוּ הַקְּרוֹבָה — אֵלֶּה רֵאוּיִים לַהֲתַבּוֹנְנוֹת, לַהֲכַרַת מְהוּתָם, לַהֲעֵרְכָה בְּשֵׁים לֵב.

בֵּין מְנַהֲיֵי הַפּוֹעֲלִים בְּאַנְגְלִיָּה יוֹדְעִים לָנוּ לֹא מַעֲטִים אֶשֶׁר הִבִּיעוּ כִּמְהַר פְּעַמִּים אֶת יַחֲסֵם הַחַיּוּבִי וְהַנְּלַבֵּב לְשֵׁאִיפּוֹתֵינוּ וְלֹא הִסְתַּפְּקוּ בַּהֲסַכְּמוֹת וּבַחֲתִימוֹת לְבַד. כִּדְאִי לְהוֹזִכִּיר אֶת תּוֹם מֶן, הַנּוֹאֵם הָעַמְמִי וְחַבִּיב הַמוֹנִי הַפּוֹעֲלִים הַמְּפּוֹרָסִם בְּבוֹר־לֵבּוֹ וּבְקִיצוֹנוֹת דַּעְתּוֹ הַסִּינְדִיקָלִית, אֲשֶׁר הִיא מְקַהֵל קְהִילוֹת וּמְטִיף בְּרַבִּים עַל תַּחֲיִית יִשְׂרָאֵל בְּאַרְץ־יִשְׂרָאֵל. חֲבֵרֵינוּ שֶׁשָׁהוּ בְּאַנְגְלִיָּה נֹדֵמָן לָהֶם לֹא פִּעַם לְהִינְכַח בַּהֲתַעֲנִינּוֹת הַחַיּוּבִית שֶׁמְנַהֲיֵי הַפּוֹעֲלִים בְּאַנְגְלִיָּה רוֹחֲשִׁים לַעֲבוֹדָתָנוּ. אוֹלָם כֹּל זֶה עוֹד לֹא נָתַן אֶת הַבְּטָחוֹן הַשְּׁלֵם, כִּי בַּעַת צָרָה יַחֲוֶשׁוּ לַעֲזֹרָתָנוּ.

הַיַּחֲסֵם הַחַיּוּבִי לְשֵׁאִיפּוֹתֵינוּ הַתְּגֵלָה הַפִּעַם בַּמַּעֲשֵׂה נִמְרָץ, אֲשֶׁר לֹא פִּילְלָנוּ. וַיֵּשׁ לְהַבִּיץ כִּי לֹא כִּקְצָף עַל פְּנֵי מִים עֵלָה הַדְּרָב, כִּי לֹא דָבַר שְׁבַמְקָרָה וְלֹא עֲנִין שֶׁל הַשְּׁפַעָה אִישִׁית הוּא. כֹּאֵן יֵשׁ שִׁטָּה, וְלִשְׁטָה הַזֹּאת כִּדְאִי לַהֲתַבּוֹן.

עוֹד לְפָנֵי שְׁנַיִם אַחְדוֹת לֹא יִדְעָה הַסּוֹצִיאֲלִית וְלֹא הַכִּירָה בְּקִיּוֹם אוֹמָה יִשְׂרָאֵלִית. הִיא יִדְעָה אֶת הַסּוֹחֵר וְהַמְתּוֹךְ הַיְהוּדִי בְּתוֹר צִיבּוֹר, יִדְעָה גַּם אֶת הָאֵינְטֵלִיגֵנְט הַיְהוּדִי הַמְתַּמְסָר לַתְּנוּעַת־הַפּוֹעֲלִים — בְּתוֹר פֶּרֶט. אֶת הַצִּיּוֹנוֹת לֹא יִדְעָה כֹּלֵל, אוֹ חֲשָׁבָה אוֹתָהּ לַתְּנוּעָה רִיאָקְצִיּוֹנִית, הַמְּרַחֵקָה אֶת הַיְהוּדִי, הַעֲלוּל לְהִיּוֹת מוֹעִיל לַתְּנוּעָה שֶׁל הָעַם אֲשֶׁר בְּתוֹכּוֹ הוּא יוֹשֵׁב, מֵהַשְּׁתַּתֵּף בַּפְּעוּלָה לְטוֹבַת הַקִּדְמָה הַכִּלְלִית. וְהַיְהוּדִים הַמַּתְבַּלְלִים הַרְבִּים כֹּלֵל הַתְּנוּעוֹת הַסּוֹצִיאֲלִית שֶׁל הָעַמִּים הָאַחֵרִים הוֹעִילוּ לִזְרוֹעַ וְלַהֲצַמִּיחַ אֶת הַיַּחֲסֵם הַשְּׁלִילִי הַזֶּה לְכֹל הַתְּעוֹרְרוֹת יְהוּדִית לְאוֹמִית. וְאַנְשִׁים בְּעֵלֵי תְּרַבּוֹת גְּבוּהָה, כְּפֶרֶסְטוֹרְפֶר הָאוֹסְטְרִי, אֲשֶׁר הִתְיַחֲסוּ מִלְּכַתְחִילָה לְצִיּוֹנוֹת וְלַתְּנוּעָה הַלְּאוֹמִית בְּקֶרֶב הַיְהוּדִים בְּחִיבָה וּבַהֲפָרָה, הִיוּ רַק בּוֹדְדִים. וְהֵנָּה בְּשָׁנִים הָאַחֲרוֹנוֹת שׁוֹנֵן הַיַּחֲסִים הָאֵלֶּה שִׁנּוּי נִיכָר, וּבּוֹעִידוֹת הַשּׁוֹנוֹת שֶׁל הַפּוֹעֲלִים אֲנוּ שׁוֹמְעִים מִפְּעַם לַפְּעַם דְּבָרִים כְּאַלֶּה, אֲשֶׁר הֵינּוּ שְׂמַחִים אֵילּוֹ הִיוּ כְּבָר חוֹדְרִים לְלִבָּם

של כל בני עמנו; ומתוך מנהיגי הסוציאליזם קמו לנו ידידים ורעים, כטרולסטרה, פהויזמן, כֶּן־קול, המסורים בכל הפרתם לתנועת תחיתנו. די להביא מספר של גילויי־הדעת, אשר נתקבלו בוועידות־הפועלים השונות במשך שנות־המלחמה האחרונות, כדי ללמוד מהם על דרך הפוליטיקה הלאומית הנקבעת להלכה ולמעשה בתוך התנועה הסוציאליטית. המפלגה הלאומית הרבולוציונית „דשנְקצוּטיון“ של העם האַרמני, האח לצרה לעמנו, היתה הראשונה, כמדומה, אשר הכריזה על דרישתנו עוד בקיץ תרע"ז, חדשים אחדים לפני הכרזת בלפור: „אנו דורשים כמו כן — — כי סוריה וארץ־ישראל (פלשתינה היהודית) תהיינה חטיבות מיוחדות. החובה של החטיבות הללו ויחסיהן ההדדיים ובין־הלאומיים יקבעו אחרי המלחמה“.

במנשר של המשלחות הסוציאליסטיות הנייטרליות אשר התאספו בשטוקהולם, באוקטובר תרע"ז, לפני הצהרת בלפור, נאמר: „פתרון ביך לאומי של שאלת היהודים, אוטונומיה אישית בגלילות רוסיה, אשר שם חיים היהודים בהמונים; הגנה על ההתישבות היהודית בארץ־ישראל“. ובגוף־התזכיר הנוסף למנשר נאמר: „אנו מכירים באופי בין־הלאומי של שאלת־היהודים ובהכרח לפתור אותה על ידי חזו־השלום. לפיכך צריכים להימנות הגלילות, אשר שם חיים היהודים בהמוניהם, ושם צריכה האוטונומיה האישית־הלאומית להיות מובטחת להם. הגלילות האלו שייכים לרוסיה, אוסטריה, רומניה ופולין. התפתחות הישוב היהודי בארץ־ישראל צריכה להיות מובטחת במשפט־הלאומים“.

הוועידה של „ברית־העבודה“ (התאחדות כל ההסתדרויות המקצועיות) שבאמריקה, אשר נתכנסה בנובמבר 1917 בפּוֹלֶו, החליטה: „היות שהעם העברי הוא היחידי בין העמים הקטנים, המשולל מולדת, הננו דורשים מאת הנשיא של כנסיות־הברית באמריקה ומאת הקונגרס בין־הלאומי אשר יקבע את תנאי־השלום, כי יפירו בדרישה הצודקת של העם העברי להקמת מולדתו הלאומית בארץ־ישראל על בסיס אוטונומי. מר גומפּרס, הנשיא של „ברית־העבודה“, חייב להשפיע על הממשלה, שהיא תפרסם גילוי־דעת ברוח החלטה זו“.

ובתכנית־השלום אשר נתקבלה בוועידת־הסוציאליסטים של ארצות־ההספמה, בפברואר 1918 בלונדון, נאמר: „כי פלשתינה תשחרר משעבוד

הממשלה התורפית ותוקם להיות מדינה חפשית בערובה בין־לאומית, וכי יוכלו לשוב אליה כל היהודים הרוצים בכך, למען עבוד לטובת עצמם מבלי התערבות גזעים ודתות אחרים”.

ואחרי כל אלה באו חמשת הסעיפים של החלטת אַמשטרדם בשאלות ישראל, ובהם: „ד. הכרת הזכות של העם היהודי להקמת בית לאומי בארץ־ישראל, ויצירת התנאים לכך תחת חסות וביקורת חֲבֵר־העמים, שעליו להגן גם על העניינים הצודקים של שאר תושבי הארץ. ה. השתתפות העם העברי בחבר־העמים”.

ככה הסתמנה השיטה המדינית של הסוציאליזם העולמית ביחס למשא־נפשנו ההיסטורי. ושיטה זו היא שהביאה עכשיו לידי מעשה־רב זה, לידי אַקטיביות נאמנה זו של המפלגה האנגלית. כי לא מקרה ולא השפעות זמניות ואישיות הצטרפו כאן, כי אם שיטה מדינית חדשה, שיטת בין־הלאומיות, המפה את שרשיה בתנועת־הפועלים העולמית והמביאה לידי זה שפועלי אנגליה מגינים על שחרור אירלנדיה, צועקים חמס על שעבודה של הודו. שיטה זו מביאה לידי כך ששלטון הפועלים ברוסיה מפיר בזכות כל לאום להיקרע מעל המדינה הַרְבֵּתִי ולסדר את חייו הלאומיים כרוחו. זוהי בין־לאומיות.

אלה המציגים את הסוציאליזם כקריקטורה ומפלצת, רואים בכל התנועה הסוציאליזם רק ענין של מעמד שפל ונדכא הרוצה לעלות על כתפיו של המעמד השולט ולרדות בו; ואין להם עינים לראות ולב להבין כי התנועה של מעמד העובדים קלטה לתוכה ימזגה בקרבה את מיטב השאיפות האנושיות של הדורות, כי הסוציאליזם אינה רוצה בשלטון המעמד האחד על רעהו, כי אם בביטול המעמדות ואי־השויון הכלכלי, וכי אין הסוציאליזם באה לבטל את הלאומים או להכניעם, כי אם להביא חירות לכל עם ולהשפין צדק בין עם ועם.

והכרה בין־לאומית זו החודרת את הפוליטיקה העולמית של תנועת־הפועלים, במידה שתנועה זו נאמנה לעצמה, נפגשה בתנועת החירות הלאומית העברית: ההתעוררות הלאומית שהביאה הציונות לעולם; התנועה

הסוציאליסטית היהודית אשר חדלה להיות כלי־שרת לאחרים, נְתָהי למטרה בפני עצמה, ענין חיים עצמיים של המוני ישראל, תנועה זו, אשר בידועים ובלוי יודעים, הכריזה על החיים המיוחדים של פנסת־ישראל וקיומה הלאומי והרוחני; ואחרון אחרון — תנועת הפועלים הציונית, זו המנואצה בפי רבים, אשר לא חדלה לעורר בתוך הפועל העברי את רצון הגאולה ולא חדלה לתבוע את זכויות העובד העברי במשפחת העובדים העולמית.

פגישה אקטיבית זו של התנועה הסוציאליטית הכללית עם תנועת הפועל העברי הציוני היא שהביאתנו עד הלום, היא שהביאה את פועלי העולם להפיר בצדקת דרישתנו. ולהמשכת הפגישה הזאת, להגברת פוח הפועל העברי בין שאר הפועלים בעולם — צריכים לשאוף כל אלה אשר עינים להם לראות את המתרחש ובא לעולם.

יש בארץ אנשים אשר ראש יניעו לדברים אלה. וגם מלה מוכנה לזה בפייהם: „חסד לאומים“ (מלה שגורה זו הוכנסה אפילו למלחמת הבחירות, וכמדומה, עד אסיפות תימנים הגיעה). אולם אם הפננה של „חסד לאומים“ זהו בטחון בחסדי־אחרים, חוסר פעולה עצמית, מקורית — הרי אנו, פועלי ארץ־ישראל, חברי הקבוצות, ההגנה, הגדוד, נוכל לפגוש בבת־צחוק את ההאשמה הזאת. נתחלף להם המושג צדק בחסד. לא על חסד־לאומים אנו בוטחים, כי אם לצדק־לאומים אנו שואפים, לברית אמת בין העמים העובדים. והסוציאליטיות כולה, בכל גילויה, אינה יודעת קבלת חסד. כל תנועה סוציאליטית אמיתית היא עצמית, מקורית, בנויה על פעולה עצמית, בוטחת בכוחותיה ובעבודתה, ומסתייעה ביחסי הצדק, הרעות וההבנה ההדדית עם רעותיה. וכזאת היא וכזאת תהיה תנועת־הפועלים העברית בארץ־ישראל.

אייר תר"ס.

ועידת לונדון

ועידת לונדון

(כ"א תמוז תר"פ)

„בידינו החיים והמות, הכבוד והחרפה, קידוש השם וחילולו. בידינו לעשות שהבית הלאומי לא יהיה בית עכביש, כי אם בנין עדי־עד“.

הדברים יצאו מפי סוקולוב ולא התוו את דרך עבודתה של הועידה. דברים אלה, מעטים ופשוטים, פיונו להביע את התביעה אל הועידה של השעה הגדולה והחמורה, את הציפיה של רבבות, את חרדת הלבבות מכל קצו־ארץ. מה היה המענה אשר ניתן על תביעה זו מאת הועידה, מאת מנהיגיה, קוראיה ומסדריה?

המענה היה: רפיון־רוח, דלות־מעשה, חוסר אחריות מצד המנהיגים והעדה גם יחד, רישול, נצחנות, הוצאת פוח לבטלה וחוסר כל דרך.

ברצוני לספר לשולחי מאשר ראיתי, מאשר התבוננתי והתרשמתי. יודע אני כי לא יקל עלי הדבר. אין חלקי בין הצירים המאושרים הרואים בכל ועידה, שהם לוקחים בה חלק, סיום של תקופה ובקיעת השחר של תקופה היסטורית חדשה; היודעים לדלות את הצפונות ודברי הנבואות, הבשורות והנחמות, אשר נחבאו בקמטי הדברים של המנהיגים וראשי הדור. חבלי נפל לי לא בנעימים, דברי המנהיגים לא האירו לי את אפלת חיינו, פעמי תקופה חדשה לא חשתי בועידה, חידושי־מחשבה מרחיבי־הדעת לא האונתי ברוב הדברים וההמולה, והעיקר — המעשים אשר להם ציפינו, אני ושולחי, לא באו, ואפילו באותו „סיום של תקופה“, כלומר, בסיומם של הדברים והמצבים השונים, אשר בכל לב היינו רוצים לראות בסיומם, בחליפתם — לא ראיתי. ומאידך גיסא, לא מן החוץ באתי אל הועידה. בפנים אני עומד מעודי, בכל רמ"ח אברי. המסקנות הקלות והמהירות והנוחות להתקבל על דעת כל

מי שבא למען לעוג לְמִשְׁבֶּתֵנוּ וּלְהַתְּכַפֵּד בְּקִלּוֹנֵנוּ — אינן גֹּרְמֹת לִי נַחֲת־
 רִיחַ, אינן מְבִיאֹת לִי בְּכַנְפֵיהֶן כֹּל מְרֻגָע וְכֹל פֶּתְרוֹן. מוֹמִיָּה וְלִיקוּיָיָה שֶׁל
 הַתְּנוּעָה הַצִּיּוֹנִית כִּיּוֹם לֹא לִיקוּיֵי גּוֹף זֶר הֵם בְּשִׁבְלִי, כִּי הַמַּכְאוֹב מְכֹאֲבֵי
 וְהַקְלוֹן קְלוֹנֵי, מְכֹאֲבֵי הָעַם, רִפְיוֹן הָעַם, קְלוֹן הָעַם. וּבַעֲצֵם הַמַּסְקִנֹת הַקְלוֹת
 הַ"מִּשְׁחַרְרוֹת" אֵת בַּעֲלֵיהֶן מִן הַמַּכְאוֹבִים עַל־יְדֵי תְּנוּפֶת־יַד שֶׁל בֵּיטוּל, עַל־יְדֵי
 לִיקוּדִיצִיָּה לְפִי רִיחַ הַזְּמָן, עַל יְדֵי פִיסְקָאוֹת תּוֹרְנִיּוֹת פּוֹתְרוֹת הַכֹּל — אֲנִי
 רוֹאֵה לֹא סִימָן שֶׁל גְּבוּרָה, שֶׁל רְאִיית הַגּוֹלֵד, שֶׁל הַעֲפָלָה, כִּי אִם סִימָנִים
 גּוֹסְפִים שֶׁל רִפְיוֹן וְקִלּוֹן, שֶׁל הַכְּנַעַה וְהַשְׁתַּמְטוֹת.

אֲבָל גַּם כִּשְׂאִין אֲנִי רוֹאֵה לִי כֹל הַנָּאָה בְּגִילוּי מִשְׁבֶּתֵנוּ, רִפְיוֹנֵנוּ וְקִלּוֹנֵנוּ.
 אִין אֲנִי רוֹאֵה אֵת עֲצָמֵי פֶטוֹר מְלִסְפָּר אֵת אֲשֶׁר אֲתִי, כִּפִּי רְאִייתִי, גַּם בְּאִין
 אֲתִי מְרַפָּא. נִפְיֵר אֵת הַמַּצִּיאוֹת הַצִּיּוֹנִית וְהַיְהוּדִית, נִפְיֵר אֵת מַצְבֵּנוּ הָאֲמִיתִי,
 כִּי בְּרַע הוּא.

מִמִּי מוֹרַכְבַּת וְעִידָה צִיּוֹנִית? מִ"צִּיּוֹנִים טוֹבִים", כְּמוֹכֵן. מִי הֵם צִיּוֹנִים
 טוֹבִים — יְדוּעֵי, אֲנָשִׁים אֲשֶׁר בַּעֲדָתָם, בַּעֲיִירָתָם, בְּאִגּוּדָתָם הֵנָּם עוֹמְדִים בְּרֹאשׁ.
 וְאֵלֶּה הָאֲנָשִׁים, הַגּוֹשְׂאִים זֶה כְּמָה בַּעוֹל הָאוֹרְגָנִיזַצִיָּה וְהַפְּסִיפִים וְדִאגּוֹת הַמַּקּוֹם
 וְהַפְּרוֹבְלִימֹת הַצִּיּוֹנִית וְעִנְיֵי הַפּוֹלִיטִיקָה הָאֲרִצִּית, וְנוֹסְעִים מִיָּמִים יָמִימָה
 לְוַעֲדוֹת וְלִקְוִנְגְרִסִים, וְיודְעִים לְנֹאֹם נֹאֹם וְלְהַתְּנַכַּח לְסֹדֵר הַיּוֹם — כֹּל אֵלֶּה
 נִוְעָדוּ גַם הַפַּעַם, כְּדֵי לְדוֹן וְלְהַחֲלִיט בְּכֹל הַשְּׁאֵלוֹת שֶׁל בְּנֵין הַבַּיִת הַלְּאוּמִי,
 "שְׁלֹא יִהְיֶה בְּנֵין עַכְבִּישׁ, כִּי אִם בְּנֵין עַדִּיעֵד".

הַאֲפֶשֶׁר לַעֲרַעֵר עַל זֶה? הֵן זֹהֵי זְכוּתָם שֶׁל אֱלֹהֵי הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר נִשְׂאִי
 עַל כַּתְּפֵיהֶם אֵת הַתְּנוּעָה עַד "יּוֹם הַנִּצְחוֹן". אֲכֵן, אֲיִנִּי מַעֲרַעֵר, אֲנִי רַק מְרַצֵּה
 עַל מַה שֵׁשׁ.

בַּעֲצֵם הַעַסְקָנוֹת הַצִּיּוֹנִית בֹּא בִּינְתִים אִיזוֹה שִׁינּוּי. עִנְיֵי הַתְּעוּמָלָה
 הַצִּיּוֹנִית, מְכִירַת שְׁקֵלִים, הַפְּצַת חוֹבְרוֹת חֲדָלוּ לְתַפּוֹס אֵת הַמַּקּוֹם הָרֵאשִׁי
 בַּצִּיּוֹנִת. הַפּוֹלִיטִיקָה הָאֲרִצִּית הַתְּחִילָה תּוֹפְסַת מַקּוֹם בְּרֹאשׁ. וְהַעַסְקָנִים הַתְּמַחּוּ
 בָּה. הַהִסְתַּדְרִיּוֹת הַצִּיּוֹנִית נַעֲשׂוּ בְּכֹל אֲרִצוֹת מוֹרַח אִירוּפָּה לְמַפְלָגוֹת
 פּוֹלִיטִיּוֹת, בַּעֲל־בִּיתוֹת, מַקּוּמִיּוֹת, עִם כֹּל הַכְּרוּךְ בַּעֲקֵב הַקִּיּוּם שֶׁל מַפְלָגָה
 מְדִינִית מְסוּג זֶה, עִם כֹּל הַמְּנַהֲגִים, עִם כֹּל הַיַּחְסִים וְהַהִשְׁקָפוֹת שֶׁל מַפְלָגָה
 בַּעֲל־בִּיתִית יְהוּדִית בְּתַחוּם. וּבְאוֹתָהּ שַׁעַת חֲדָלוּ שְׂאֵלוֹת אֲרִץ־יִשְׂרָאֵל לִהְיוֹת
 מְסוּג זֶה שֶׁהָיוּ בְּקוֹנְגְרִסִים הַקּוֹדְמִים, הֵן קְשׁוּרוֹת עִם עִנְיֵי חוּגִים חַיִּים בְּאֲרֶץ.

עם עניני ההמונים המצפים לעליה, הן דורשות ידיעה, ידיעת הארץ וחייה, ידיעת הפזחות המתרוצצים בקרבה, הבנה בעניני חקלאות ופיננסים, הפרת התנאים הכלכליים והאנושיים, השפלה קולוניזציונית. וכל אלה השאלות צפויות להיפתר בוועדה על ידי אלה שקנו להם נסיון רב בעסקנות המפלגתית בארצם.

אמנם גם מומחים לעניני ארץ־ישראל אינם חסרים בציונות שבגולה. מומחים אלה ניתנים, כמדומה, להתמיין לשלושה סוגים:
א. המומחים החובבים, בעלי האידיאות־פיכס השונות, והנם מומחים לאידיאות אלו.

ב. מומחים־חוקרים, כלומר, אלה שהתחקו במשך כמה שנים ואספו ולקטו את כל הקורספונדנציות בעתונות הרשמית (עד לידי העתונות הארץ־ישראלית לא הגיעו הדברים) ויזפו לכתוב על פיהן חיבורים ודיסרטיציות בעניני הקולוניזציה.

ג. מומחים־ארציים, כלומר, אנשים שהיו בשעתם נושאי־משרות בארץ־ישראל ואחרי שזכו על ידי כמה סיבות, טהורות או בלתי־טהורות, לעזיבת הארץ, נתפרסמו בגולה בתור מומחים ובעלי־נסיון.

וכשצירי ועידה ציונית נמצאים מזוינים במומחיות פזאת ונוסף לזה באה גם סקירה, קלת־פנה, מחודדת, מכוונת ונוחה לעיפול, באחת — סקירה של מנהיג, הרי זה מספיק לישוב את כל הפרכות, לישר את כל ההדורים ולהכשיר את האנשים לתפקידם האחראי. ואנשים מרגישים אזי בחוש, כי הם פותרים באמת את שאלות ארץ־ישראל.

ומאות אנשים אלה, אשר כל אחד מהם ודאי חשוב מכמה וכמה בחינות, קנה חכמה ומעשים טובים, וכל אחד נחלה על שבר העם, והנה כשהם מתקבצים יחד לשם המטרה הגדולה, איזו מארה רובצת עליהם: האנשים החשובים והיקרים מוציאים לבטלה את זמנם באותם דקדוקי חכמה וחרifות, הקרויים גֶשְׁפֶטס־אֶרְדֶנוּג, מגלים את כל פוחם בהתנגחות זו, לועסים את הקליפה של הֶרְגֶלְמֶנט, של השולחן־ערוך הפרלמנטרי, ואל התוך, אל עצם העבודה העיקרית, אינם מגיעים כלל. ואודה, יש אשר בשבתי בין כל המסובין, בעצם הלהבה של השקלא וטריא החריפה „לסדר היום“, אני מרים את עיני אל הדובר, מסתפל בעצמי ובמסובין, פוגש פנים שונות

המביעות פקחות, חריפות, חשיבות, חיי מוח ועצבים. ואני כובש את פני בקרקע: נראה לי אז, שחלקי עם מבלי-עולם.

רחוק אני מלתלות את הקולר דוקא בוועידה זו. הלא מחלה זו אוכלת את אסיפותינו, את ישיבותינו, בכל אשר אנו פונים. מה אמילה היא פעולתנו הציבורית, הנאחזת בחוקה בכל הפסולת של הפרלמנטריות החיצונית, וטובעת ברוב להג, מבלי למצוא כל דרך ישרה ונמרצה ומכוונת לפעולה מועילה, מאשר דרך זו של דיבור, דיבור ודיבור.

ואלה האנשים, אשר כל אחד מהם הוא ודאי „מנהיג“ בחסד עליון בעדתו ואגודתו, ובהודמנם יחד והנה סר צלם. הם עצמם, נשואי-הפנים, הוגי-הדעות ויוצרי דעת הקהל, נעשים, במחילה, איזה „המון“ עם כל המנהגים והאינסטינקטים של המון, איזה עדר, כפוף ונכנע ומבטל את רצונו בפני משהו ומאן דהו, בפני איזה תוהו נבוהו, חסר-מגמה, חסר רצון וכוח אמיתי. ובפקודת-מפקדים הם מתכנסים ובפקודה זו כשהיא ניתנת, ממהרים לחבוש את החפצים ולהתפור, מבלי דעת, מבלי לשאול, מבלי עשות חשבון-הנפש אם באמת עשו וגמרו את העבודה אשר לשמה נתכנסו.

ושבו הרהורים רעים: למה זה איפוא כל צורה זו של דמוקרטיה לכל חוקותיה ומצוותיה, עם תופיה ופעמוניה, כל השפע הזה הניתך עלינו, אם אין ביכלתו להגביר ולהעלות את כוח הפעולה של הציבור? האומנם בא כל זה רק למען ספות רעש על המולה, לגרות קצת עצבים, להוציא רוח מבטן, מבלי כל כוח לפעולה של כוחות מקובצים, להחלטה תקיפה ומחייבת, לשינוי מצבים, לתיקון?

כל המכונה של הוועידה היתה מסודרה באופן כזה, אשר בכל התמורות והחליפות של ה„סיטואציה“, בכל צירופי הקומבינציות והחשבונות יעשה רצון ה„מנהיגים“.

המנהיגים! כמה מקובל השם הזה בקרב הציננות. באיזה רגשות תום והערצה פלאית מוקפת מלה זו בקצוי עיירות. וכיצד מבטאים מלה זו הנתנים הנאמנים שבוועידות, אשר לבם סמוך, בטוח. האומנם ישנה הנהגה לתנועה הציננית? ודאי, נשיאים, נשיאים סתם ונשיאי-כבוד, פרנסי ציבור, יושבים לכסא, „גדולים“ אכולי-אמביציות ופרטנדנטים אינם חסרים, אבל מנהיגים, אנשים עם רעיון, עם דרך, עם רצון (מבלעדי הרצון להיות

המנהיג), היודעים את אשר לפניהם, היודעים לאן הם מובילים, הרואים לפנייהם דרך — לא, נאמר על מנהיגי הציונות אשר נאמר, יותן להם כל הכבוד המגיע להם על פשרונותיהם והצלחותיהם הדיפלומטיות — כזאת אין אתם.

את זאת הוכיחה הועידה בכל, מפתיחתה ועד בעילתה, מסידורה הטכני הנחמד ועד ההכנה הרוחנית ועד ההרצאות הפרוגרמטיות אשר הרצו המנהיגים. בשנה של התחלת-עליה, של שאלות היסוד והבנין, של מדיניות ארץ-ישראלית, נתברר, כי הנהגה אין לתנועה הציונית, אין רועה, אין רואה דרך, אין מכוון למטרה. אין.

את הנאום, שהיה צריך להיות העיקרי, את הדין-וחשבון של הועד הפועל, השמיע וייצמן. אולם במקום סקירה על שנעשה, במקום בירור של השיטה המדינית, של עיקרים התישבותיים, הגיש המנהיג לפני קהל שומעיו — קטיגוריה על ארץ-ישראל. ארץ-ישראל זו, אשר כבדו עוונותיה מנשוא. היא מתיחסת אל עצמה „ברצינות יתירה“, חסרת סבלנות, חסרת חוש-המידה, מתרגשת, מפריזה, אינה מבחינה בין הנשגב ובין המגוחך, מרעישה עולם, מחולקת למפלגות.

מיזהו ואיזהו אשר משך את וייצמן בלשונו, הוריד אותו מגובה של מנהיג למדרגה של בעל-פולמוס ובר-פלוגתא, למדרגה של „צד“? ידיעות רעות הגיעו. ארץ-ישראל אינה שקטה, מתקוממת. הועד הזמני נחמץ. הפסא מתמוטט. נחוץ היה למצוא איזו תחבולה חריפה, פועלת. נחוץ ליסר, להכניע, להמית בהלצה, לבער את הרע. ונתגלה הנפחן הנתיק, הדיסקוטנט שבקולוניות התלמידים שבשוייץ, ובמקום השקפה פוליטית בא פיליטון אינדלסוני, השקפת-עולם ראזסביטית, עם הביטול לארץ-ישראל, עם הלעג לרש. הנואם נישא בורם הויכוח, ההלצה, החשבונות והקנאה שנצטברו בלב, עד לבלתי התאפק, עד לבלתי שלוט ביצר. חדלה האחריות בעד כבוד הבמה, בעד הענין, בעד אותו הקהל אשר אתו עבד ואתו יצטרך לעבוד מחר. נתגלה הנואם המיטינגאי, אשר אין מעצור ללשונו, היודע לקנות את לב הקהל, לגרות אינסטינקטים, להנחיל קלון למתנגד, בקיצור — „לנצח“.

ארץ־ישראל חדלה באותה שעה להיות ארץ־ישראל והיתה למתנגד, אשר צריך לנצחו ויהי מה. שכח וייצמן ולא הזכיר את אשר היתה לו ארץ־ישראל, שכח את זה המעט אשר תפס הוא בימי היותו ארץ־ישראלי. שכח את הגדוד וחבלי יצירתו וסבל קיימו, שכח את תלחי, שכח את ירושלים והגנתה, שכח את אומץ הבחירות לאסיפת־הנבחרים, הבחירות שהוכרזו בעצם היאוש והדכאון (והכריחו גם את המנהיגים להיפנע מפניהן), את קרן הגאולה (הדבר היחידי בכל אלה המוחש ל כל ציוני) — שכח את כל זה, אשר עשתה ארץ־ישראל הקטנה, הדלה והמגוחכת, עשתה ותוכל לעשותו אולי רק משום שהיא מתיחסת „ברצינות יתירה“, מפני שהיא „חסרת סבלנות“ ו„חסרת חוש המידה“, מפני שהיא „מתרגשת ומפריזה“, אולי גם מפני שיש בקרבה ה„מפלגות“, אלו שעזכרות כל כך את מצב־הרוח הטוב של כל ציוני טוב.

וייצמן הופיע הפעם, וכמו כן בפּוֹרְקוֹנְפּרְנְצִיּוֹת של הארצות, ניגלה את עצמו בתור מחנך. הוא קיבל עליו את התפקיד לחנך ולפתח את היחס הציוני לארץ־ישראל, לזשובה, לעובדיה. הוא ידע, כי בשעה רצינית זו נחוץ לגשור גשרים ולהגביר את ההבנה בעולם הציוני בשביל ארץ־ישראל, הוא היודע להדגיש מדי פעם את הזרות ואי־ההבנה של טובי הציונים ואת הצורך „להזביל אותם החדרה“, „לגייר“, מילא הפעם את חובתו. והקהל, קהל הצעירים, חובבי הארץ, שמע, לקק את האצבעות, מחא בהתלהבות כף. הדברים באו כשמן בעצמות הקהל. קורי סימפטיה נטו באולם בין הנואם המוצלח, הקולע בחצים, ובין שומעיו.

אגב, מי שלא זכה להיות במסיבות ציוניות בגולה, אינו יכול לתאר לעצמו את אותו העונג המיוחד וההנאה המדושנת אשר בה נפגשת בחוגי הציונים החשובים כל הלצה וכל קלסה על חשבון ארץ־ישראל. נדמה, כי איזה ניגוד נפשי, המתחיל להתהוות בין הציונות ובין הארץ־ישראליות, נותן את אותותיו בזה, בהלצות אֵלָּה, בהתקמות זו.

העולם הציוני, הציוני הרשמי, הציוני הגדול, נכנה מארץ־ישראל. הישוב העברי בארץ־ישראל מתחיל לקבל את אפיו ואת צביונו המיוחד לו. ואפיו זה של הישוב אינו כלל לפי רוחו של „אדוניו“, של ההסתדרות הציונית. מי שהסתכל בישוב הארץ־ישראלי ולמד בשים־לב להבין לתכונותיו,

לא רק מתוך אמת-מידה פיליטוניסטית-וייצמנית. יעמוד על הדבר, פי ישוב צעיר וקטן זה יש לו חוט-שדרה שלו, פי תכונות מיוחדות, לאומיות-אנושיות, מגיעות בישוב זה לידי התרפוזות והתגבשות, ומתרוממות להיות בקרבו לכוח פועל, לרצון מניע. בישוב דל זה מתפתחת הרגשה דקה למדי לכל גילויי השפלה ושעבוד, מתגלה אומץ-רוח, „חוסר סבלנות“, דחיקת-הקץ, בקיצור, תכונות-נפש רבולוציוניות. בישוב זה הולך ונברא היחס אל הציונות, היינו, אל הקוממיות השלמה, כאל דבר אישי, כאל צורך אישי. ויחס זה הוא שגורם גם לדרישות ותביעות מאת אחרים, גורם גם להבנה מדינית אחרת, גם להערכה מוסרית אחרת. ישוב זה, העורג למעשים, היודע כי באפס מעשה ציוני נדון הוא לגסיסה ארוכה, לומד לחפש מתחת לכל הקישוטים וההצלחות את התוך, את הממש, מתרגל ללמוד בכל את ה„פשט“, ומבקש התאמה בין הדיבורים ובין המעשים. אבל ישוב זה, החי את חיי הציונות כולו, כגוף אחד, יותר מאשר איזה ציבור יהודי שהוא, אשר פקודות הציונות הובלעו בדמיו והיו לציוני מוסרי אישי, יודע לא רק לצפות לנחמה, להעריך את הנערץ, ולצאת חוצץ לקראת צו המדבר אל לבו, יודע הוא גם כן לבוא במשפט. לבחון את התוך ואת הבר, להתחמץ על עול, להתמרמר על הכנעה ולהתקומם. ציבור זה פיתח בקרבו את חוש השנינה הדק לכל אותה הריקנות הציונית המקשקשת ומתהדרת, את הבזו והביטול לכל אותו הנכר הבא, בשם הציונות, לשלוט ולרדות בארץ-ישראל, את העמידה על דעת עצמו, מבלי להישמע לפקודות גבוהים, בשעה שההרגשה הפנימית מצוה עליו זאת. ובתכונות אלה, המתחילות רק להינלד ולהתגלות בקרב הישוב הארץ-ישראלי החדש, תכונות האפיוניות בשביל הישוב הצעיר, אשר הכוח הדוחף והמפרה בו הוא העובד, תכונות המבטיחות לעשות את הישוב הארץ-ישראלי לחלוץ התקומה השלמה בישראל, המנבאות לאופי אישי מיוחד ולקנאות עברית חדשה — בתכונות אלה נתקלת הציונות כבר עתה, בהן נתקל השלטון הציוני בארץ, בהן נתקל וייצמן.

ועל יסוד התכונות האלה מתגלע ועוד תגלע הריב הנפשי בין הציונות ובין ארץ-ישראל. היחס התמים והפשוט אל ארץ-ישראל, יחס ההערצה לכל הנמצא ועובד שם, זו חיבת-ציון הפרימיטיבית, הוי, כמה יקרת-מציאות היא

כיום בקרב הציונות. זו נשארה עכשיו לבחלה רק לתינוקות של בית-הספר או לאותם האנשים התמימים, החושבים באמת ובתמים לגשם שם בעצמם את משא-נפשם. אבל אנשי-התנועה, עושי החשבונות, התכניות ומתני האפקים המדיניים, להם נחוצה ארץ-ישראל כזו, אשר לא תפריע, אשר תחיה על פי הצו מגבוה, אשר תביע כבוד ודרך-ארץ, ואולי גם קצת הכנעה וחנופה. אבל ארץ-ישראל זו, עם פועליה וגדודאיה, עם הירוחה ומריחותה — הלא בית-המרי היא. ומה הפלא, אם בית-המרי הזה, אשר עדיין לא עמד על רגליו עד כדי להיות רק נשגב ורציני, אשר עדיין הוא זקוק לעזרה, לטיפוח, ותלוי בכוח מן החוץ, תלוי בעבודת ההסתדרות הציונית, אשר לה הוא נאמן ובה הוא בועט גם יחד, מה הפלא, אם הוא נותן מקום למהתלות ולביקורת עילאה על „ארץ שאפריה אינם אפרים ופועליה אינם פועלים“, ויוצר את הצורך לקרר את הדעת בחידודי-נקמה דקים (או בלתי-דקים) על רפינונו ודלותנו.

כשאתה שומע את הסברותיו של וייצמן על דבר פעולת ועד-הצירים ויחסה של ארץ-ישראל אליו, אתה רואה בחוש, כי צדקה עשה הקדוש-ברוך הוא עם ועד-הצירים שהזמין לו עזר כנגדו — אדמיניסטרציה בריטית גרועה. כמה נחוצה היא עכשיו למען פפר על חטאי ועד-הצירים. עכשיו הפל שפיר אָתִי. עכשיו מתברר, כי ועד-הצירים היה מורכב באופן הכי-טוב שאפשר היה להרכיבו, ואם משהו בו לא היה כל כך משובח, הרי רק עם ישראל אָשם שלא המציא חומר אנושי אחר בשביל ועד-הצירים. ועוד יותר מתבלט האופי המגוחך של ארץ-ישראל, אשר לא הבינה כלל למצב הקשה, לתנאים החיצוניים, וכילד מפונק דרשה: הבה, וחפשה בקפדנות מומים ומגרעות: פלוני החבר של ועד-הצירים לא קם ולא זע בשעת זמרת „התקוה“, ואלמוני לא הבין לרוח הפועלים, ופלמוני לא ידע עברית. וכך מסתדר הפל על הצד היותר טוב, בקלות רבה ונעימה, הענינים הבלתי-נעימים מוצגים כפרטים תפלים, הביקורת הארץ-ישראלית מוצגת ככלי ריק, מלא בוישה וכלימה, מלא רגשנות מסתאנת, בטלנות מגוחכת, „סערה בצלוחית של מים“.

פשרון מיוחד יש לו לוייצמן, נוסף על כל פשרונותיו הרבים, פשרון של בלתי-אחריות. יודע הוא לבלתי היות אחראי בעד יציר-כפיו. הוא יצר את ועד-הצירים, זו המכונה הגלמית המגושמת והמטומטמת, כבדת-התנועה ודלת-המעשה, יקרה ועקרה, והוא גם ידע ללמד את הישוב הארץ-ישראלי להבדיל בין ועד-הצירים ובין וייצמן, בין הגולם ובין הצדיק: הגולם צריך שיהיה גרוע, קהה, בלתי-חביב, בלתי-מרוצה לקהל, והקהל מצפה לבואו של הצדיק, אשר יציל, אשר יתקן. בכל התלונות, בכל הביטול אל ועד-הצירים, וייצמן מה הוא פי ילינו עליו? זה היה היחס של ארץ-ישראל. וייצמן מדי בואו ידע לנענע בראש, להצטער על הקלקולים, להשתתף בביקורת ולהתענג בעומק לבו על האמון הנעים. פי אילו היה הוא כאן היה הפל אחרת. אבל הנה באה שעת הבמה, וייצמן בחוסר-אחריות מחודש מספר באופי-קטיבות נפלאה, כאדם העומד מחוץ לכל זה, על מעשי ועד-הצירים.

הדברים מקבלים צורה של פרטים. ומה בכך, באמת, אם פלוני שגה ואלמוני טעה במשהו? וייצמן עושה את עצמו פאינו יודע, כי סערת הקהל היתה לא נגד פלוני שלא ידע עברית ואלמוני שלא הבין לרוח הפועלים. כי פאן קרה מה שקרה לאותו חתן עלוב אשר שנא שלושה דברים: מחותן ושולנט ושטריימל, כל אלה כתומם באו עליו. המחותן חבש את השטריימל ואכל את השולנט. ועד-הצירים, זה המוסד אשר הוקם לנהל את הפעולה הציונית בארץ, היה אותו המחותן אשר לא הבין מה זה הימנון לאומי, אשר לא הבין מה זאת עבודה בארץ ומה הם רוצים, הפועלים הללו, אשר לא הבין מה הוא גדוד זה, ומדוע אינו רוצה להיות גדוד ככל הגדודים הבריטיים בעולם, ומה זאת לשון עברית, ומה היא רוצה ארץ-ישראל זו.

ועל האסון האיום הזה אשר קם לציונות, בעצם גשתה להיות לכוח פועל בבנין הארץ; על אשר הלכה בדרך של כל ההסתדרויות היהודיות הנוטפליות-אפוסטרופיות, מימי האליאנס ועד ה„ג'וינט“, ותביא לידי כך, כי התנועה הלאומית יצרה בארץ מכשיר אנטטי-לאומי, כי התנועה העממית הקימה מוסד זר ונכרי, כי התנועה בעלת המגמה הישובית-הסוציאלית פעלה באופן אנטטי-סוציאלי ואנטטי-ישובי כי התנועה העברית המדינית לא הגבירה על ידי באי-פוחה כי אם החלישה את הכוח המדיני של הישוב בארץ-ישראל, וכי בתקופה הרת תהפוכות ומאורעות שלנו נוצר מוסד שליט, חסר-

תבונה, חסר הרגשת השעה, חסר קשר עם הפוחות החיוניים ופועלים בארץ — על זה לקתה הפעולה הציונית בארץ מימי הכיבוש, על זה יצאו האמצעים וההתאמצויות של התנועה הציונית לבטלה, ועל זה פאכה ורגזה הארץ.

מיום הניסד ועד־הצירים לא חדלו התאמצויות רפויות גם בארץ וגם בחוץ־לארץ בוועדות ציוניות ובישיבות של הועד הפועל הגדול, להשפיע קצת על צירופו, להרפיב לתוכו גם קצת מבאי־פוח הישוב ואגפי הציונות. ההפרה הדמוקרטית דרשה לתת איוו ביאת־פוח גם ל„נייטיבס“, לבני המקום. אולם פל הנסיונות האלה, למרות החלטות הועידה הציונית בלונדון, אשתקד, למרות ההחלטה השנית בישיבת הועד הפועל באוגוסט, עלו בתוהו. הפרינציפ של הרפבת אלופים, של שלטון הנוטבליים והלבירים מלונדון ומניו־יורק, נשאר בתקפו, בלתי נפגם אף כמלוא נימה. נדרשה, כמובן, הרבה חריצות מדינית וטקט חברתי בכדי לעכב מפעם לפעם את מילוי ההחלטה, אבל פל זה נמצא למנהיגים במידה הדרושה. עכשיו מגלה וייצמן, פי הוא אשר התנגד לנישואי־תרובת אלו, אין על זה להתרעם, חס ושלום. אם הציונות הגיעה למדרגה של רדיה ביושבי ארץ־ישראל, על ידי האנשים הכי־מתאימים שהיו בישראל, כהפרידנלדים וליון־אפשטיינים ורופרט סולדים, וכל שאר אנשי־המעלה, הגבורים הסינימטוגרפיים, אשר „סידרו“ את פל עניני ארץ־ישראל — מובן שאין אתם יחד פל מקום ל„נייטיבס“. מובן אפילו גם זאת, פי אף ל„הנהגה“ של וייצמן ואויסקין יותר נוח מבלעדי השתתפות החומר „המקומי“ (אל תיחשב לי זאת לדיבה — זה הוכח למדי). יחס זה לישוב הארץ־ישראלי, שהונח ביסוד „השיטה“ של הפעולה הציונית בארץ, מוכיח למדי פיכר מבינים מנהיגי הציונות את החיים הפנימיים בישראל ואת התפתחות היחסים בין ארץ־ישראל וה„שלטון“ הציוני, ואת אפיה העממי של התנועה הציונית. אבל יחס זה מכיל עוד דבר־מה. יחס זה מוכיח גם, פן, מהי תפיסתם המדינית של שליטי הציונות.

זכות הנצחון הדיפלומטי הגדול נתגלגלה על ידי אנשים אשר דגלו בשם הציונות המעשית. אולם הנצחון המשכר השפיח מלבם את פל תורתם. עוד לא היו שנים רעות לעבודה המעשית של הישוב כשנים אלו; עוד לא

ישבו בארץ, מטעם מוסדות לאומיים, ממונים פה זרים לזרם הישוב, כאשר בימי שפוט הטוריסטים שבנעד־הצירים. אבל העבודה הישובית המזוהה והיחסים לחיי ארץ־ישראל ולפעולתה הארגונית והמדינית מוכיחים, כי צד מבינים קברניטי הציונות את הציונות המדינית.

השיבוש הישן, עוד מימי הקונגרסים, קם לתחיה. ציונות מדינית נתחלפה על נקלה בציונות דיפלומטית. המדיניות היהודית בימינו, חסרת כל כוח ממשי למשען, — אחת היא, אם היא בורגנית או שמאלית, אם היא מתדפקת על ורסיל או על מוסקבה — תלויה בהכרח ב"הצלחה" דיפלומטית, בהשפעה אישית, בפיתוי, בשעת־רצון, בנזפת־שפתים, בהזכחת תועלתנו, באסמכתות מדברי תורה. כך הוא המצב. ואין להתקלס באותם שליחי הציפור ההולכים בדרך זו לשם השגת המטרה. אולם הציונות המדינית של ימינו, אשר זכתה להצלחה פה גדולה בשדה הדיפלומטיה, ראתה בזה את פסגת נצחונה המדינית, שמחה בחלקה, הסתפקה בו ונשענה עליו וגילתה חוסר כל חושים וכל דאגה לאפשרות של הכנת כוח מדיני, של ביסוס עמדה מדינית ליום מחר. ההנהגה הציונית פיוס הזניחה במו ידיה את כל האמצעים המדיניים של הציונות, את ארגון העם בגולה, את ביצור הכוח המדיני של הישוב, את טיפוח הכוחות בארץ והבטחת המוסדות העלולים להיות לגורמים מדיניים חיוביים, היכולים להבטיח את ממשות הנצחון הדיפלומטי. הנצחון הדיפלומטי פתח וחיבב ליצירת כוחות מדיניים ממש בתוך הארץ. ארץ־ישראל עצמה, אשר לא יד לה בהנהגה ולא שם בין אנשי מדינה, הרגישה בדבר ומאליהן התחילו להתהוות אותן שלוש ההתחלות הצעירות, אשר סופן להיות לגורמים המדיניים (בהא הידיעה) של הציונות: תנועת הפועלים המסודרת, הגדוד, אסיפת־הנבחרים. בעצם הצמיחה של תנועות אלו, ביצירת הגדוד, בארגון הפועלים, בתנועת התעמולה לקריאת אסיפה מוסדת, ובבחירות, בהגנת הגבולות בתל־חי, בימי ירושלים ובהגנת אסירי־עפ, בכל אלה נרמזו למדי מה הם הכוחות המדיניים, הצעירים והרעננים, הצפויים בחיק הישוב הצעיר. אבל הציונות המדינית שלנו היא לא קראה להם, היא לא חפצה בהם. בשבילה היו כל אלה מסוג הדברים המיותרים, המפריעים לה, המכבידים על המצב.

במשך כל קיומו של ועד־הצירים בכל גלגוליו, עמד הוא כצד לארגון

הישוב. הפוחות המאורגנים שבישוב היתה להם תמיד מלחמה כפולה: במתנגדי הארגון שבתוך הישוב ובהנהגה העליונה. כשם שדחו באופן שיטתי את השתתפות הישוב בוועד־הצירים, פן דחו מפעם לפעם ומאמתלה לאמתלה את קריאת אסיפת־הנבחרים. הזרות והנכר לחיי הגדוד, למאורעותיו ומצוקותיו, ליוז אותו כל הימים, והם שעזרו לפזר אותו, להמעיטו, להמעיט את דמותו, לא פחות מאשר מעשי אויבינו וצוררינו. ותנועת הפועלים? הלא אליה לא ידעה ההנהגה יחס אחר מאשר חששות, פעולה אחרת מאשר השלטת חלק מן הציבור על משנהו, מאשר ניצול הפירוד והחולשה. בקוצר ראייתה הלאומית לא יכלה ההנהגה לראות, כי דוקא בתנועה זו, בצמיחתה ובחיווקה, מונחת הערובה של קיומנו הלאומי בארץ, צפון הפוח המדיני העתיד של הישוב, וכי הנהגה לאומית אשר אינה משועבדת למטרות מעמדיות בורגניות ולמושגים של נוֹטְבֵּלִים, חייבת להגביר את הפוח הזה, כי הוא המגביר את פוח הלאום.

אבל השיטה המדינית של הציונות הדיפלומטית מה לה ולכל זה? היא העוסקת תמיד בפיקציות ובדיקורציות, הרודפת אחרי זאוטוי ישראל וזאוטוי העולם, מצאה כי כל זה רק מפריע לדיקורציה, לטעם הטוב. לא לשוא אמר וייצמן בנאום הפתיחה: „אין אנו אומרים לעשות את א״י לארץ־ישראל במשך החדשים הקרובים ואפילו במשך השנים הקרובות“.

זוהי התמצית של הציונות הדיפלומטית.

ומה עמוק הוא היחס ומה רבה ההבנה של הקברניטים לחיים המדיניים של ארץ־ישראל, לחזיונות העבודה וההגנה, אפשר ללמוד מדבר קטן, מדבר שבמילוי־חובה והבעת־פכוד: בנאומים הרשמיים של סוקולוב ושל וייצמן לא נמצא אפילו מקום להזכרת תל־חי ואנשיו. אף זוהי מדיניות.

בתאונת הפולמוס לא נוקה גם הגדוד. לספר ולהסביר לצירי הוועידה מהו גדוד זה, פיצד נולד ומה הם חייו ומכאוביו ונצחונותיו של גדוד עברי, הרפתקאותיו של הגדוד, שאיפותיו וסבלו, קשריו עם תנועת העבודה ועם חיי התרבות שבארץ — אין זה נכנס בתפקידו החינוכי של וייצמן. מי זה

צריך לדעת באיזו סבלנות ואורך־רוח ובאיזו מצוקות־נפש עומד לו ציבור זה, עצם מעצמו של הציבור הארץ־ישראלי, „חסר הסבלנות” והחסר חוש המציאות” על עמדתו, לא בשלנת השקט של נתינים נאמנים הבוטחים בַּרְבוֹתיהם — שקט כזה לא ידע הגדוד העברי מעודו — כי אם פצבא־משמר, העוזב במיצר, נתון בין תקוה ויאוש, עומד על דעת עצמו, בציפיה בלתי־פוסקת לבוא המשמר המחליף. כל זה אינו חומר בשביל ועידה ציונית ואינו ענין למנהיג. הזכרת הגדוד היתה נחוצה לשם התאוננות על מפלגתיותו, על אי היותו גדוד ככל הגדודים, על התערבותו בפוליטיקה וגומר¹. במקום אחר, בפורקונפּרנציה הרוסית, עוד נוספו לכך הבדותות הידועות אשר נשלחו על ידי הסוכנות הירושלמית ויביעתי את לונדון. הבדותות האומרות כבוד למפיציהן — כל זה היה צריך לברוא את האתמוספירה הדרושה, להכין יחס, להבאיש ריח ולקדם את פני ה„סכנה”, האסורה בעכו.

אבל לַכֶּרְפֵּטְרִיסְטִיקָה מעולה מזו זכו המתנדבים האמריקאים. ודוקא באופן רשמי, מעל במת הועידה. הענין האיום והמחפיר של הברחת אלפי צעירים מן הארץ, אשר רובם הגדול רצה להישאר, שהתנדב על מנת להישאר, ופגש רק זרות, דחיה וביטול, וראה רק מעשים המבריחים המשרשים כל תקוה, ולא מצא איש בכל השליטים אשר יבין לו, אשר יבין לחשיבותם של אלפי אנשים בריאים, עובדים, — ענין זה, אשר אין עליו כל כפרה, נזכר על ידי בֶּנְגוֹרִיוֹן. ואזי באה התשובה הרשמית עם הערכת החומר האנושי, עם חזרת כל היחס של זלזול וביטול. חומר אנושי יותר מתאים בשביל ועד־הצירים לא מצאה ההנהגה הציונית, אבל החומר האנושי של מתנדבים ועובדים, הוא ישנו, כנראה, למדי. ויצאת אלפי איש בין הקלרציה הבלפורית ובין סֶן־רֶמוֹ מה היא ?

ככה נכתבו תולדות הגדודים בוועידה הלונדונית.

¹ כידוע סירב הגדוד לציית לרשימת השלטונות לצאת מתחומי הארץ ולהשתתף בדיכוי מהומות במצרים. הגדוד ראה בדרישה זו סתירה גמורה לכל נימוקי ההתנדבות (ראה: „ילקוט אחדות העבודה”, כרך א', „הגדוד והגנת הישוב” לא. גולומב, עמוד 189). בא־כוח ועד־הצירים קָצַף קָצַף רב על התנהגות הגדוד מלאַת־הסכנות, תבע „משמעת” והביא את קטרוגו ללונדון.

האדמיניסטרציה הבריטית הגרועה — כמה טובה היא ונחוצה למען כפר על כל החטאים של האדמיניסטרציה הציונית, המשובחת. וייצמן אמנם אינו מוצא כלל, שהאדמיניסטרציה הבריטית חטאה נגדנו. אדרבא, בניתוח ארוך, דק מן הדק, על דבר טבעו של הבריטי (השקט, הקר והמתון וכ"ו וכ"ו) ושל היהודי (הפזיז, הנלהב, חסר-הסבלנות וכ"ו וכ"ו), הפל פנהוג וכידוע, ובהסברה יפה אשר היתה מתקבלת ברצון גם על עמודי עתון בריטי רשמי — תיאר לנו וייצמן את המצב שבארץ אחרי הכיבוש. אם כל הסצנה הזאת של לימוד זכית באה מתוך שיטה פוליטית, להגן ולכשר את מעשי האדמיניסטרציה הבריטית, אם זה בא מתוך אמנות לשמה, מתוך נטיה לאנליזה יפתרות, או למען הכשיר את דעת-הקהל הציונית להערכה נכונה של הישוב הארץ-ישראלי ושל תביעותיו — מי יאמר. לב מלכים ושרים אין חקר.

צניעות. פדבר אל יורש-עצר, צעיר ויהיר, הקושר קשר ומזדרו לתפוס את הרסן, דיבר וייצמן מעל במת הועידה על המפיל חיתיתו מעכו. „עוד יבוא יומך, לאחר מאה ועשרים שנה“, אמרו הדברים הטובים, מלויים בחצי מוסר ללב האויב החדש, אשר קם מתוך הבית: סבלנות, אל לרדוף אחרי שלטון ופרסום, אל להשתעשע בפזוה וגיסטים של גבור, צניעות! וברגש מיוחד דיבר וייצמן על הגבורה היהודית אשר צנועה היא. לגבורה הצנועה של יוסף טרומפלדור ואהרון שר לא נמצא אמנם מליץ מעל במה זו. אבל מופת חי של הצנע לכת נתן המנהיג עצמו. הלא פה היו דברי הסיים של נאום הנצחון אשר לונה במחיאות פפים נלהבות: אנחנו את שלנו עשינו, עם ישראל, מה עשית אתה? — מי מפרנסי הדורות הגיע למדרגה זו של צניעות?

ראיתי את וייצמן בימים ההם. ראיתיו בחינוך, בקסמו, לאור זיו הבשורה, לאור ההתנדבות העממית. העם היושב בציון, זה אשר „הכניס“, כפי שאמר וייצמן, מתוך הרהורי לבו לתוך הדקלרציה הפלפורית, הכניס

משלו גם לתוך וייצמן, שינה עליו מחדנת שכרונו ואמונתו. וראיתי עכשיו — באַבדנו, באין דרך, באין מפעל, באין הבקנת המצב, באין הכרת האחריות הכבדה. כל התנהגותו, התנהגות של אדם אשר נישא על פתפי התנועה העממית הגדולה, עלה וכבש, סער ופרח בשכרון הנצחון — ולא ידע מה עליו לעשות, הביעה אי־כבוד לבמה, אי־אמונה ואי־בטחון, מלבד הבטחון היחידי, כי הוא עוד ימצא בַּמָּה לקחת את לב העם הזה.

וגדול הצער. העלבון בעד האדם ובעד התנועה. למה לא הבין אדם נבון ומחונן זה לכוון את השעה הנכונה ולאמור: רב לי. אני את שלי עשיתי. ואני הולך. כמה היה זה אומר לכבוד האדם, לכבוד התנועה, כמה היה זה מסייע ליצירת מסורת נכונה וישרה בקרב התנועה. גוה שעת הקסמים ואדם לא הבין. חבל.

הויכוחים על מעשי הועד הפועל לא נגמרו, כמובן. אחרי שהמנהיגים הוציאו את רוחם, והגשה הגיליוטינה הפרלמנטרית, אשר לכך נוצרה, נעשה מובן, כי אין כל טעם לבלות את הזמן בויכוחים, כי צריך לגשת אל העיקר. איפה היה העיקר, מרכזה של הועידה? מי שיחשוב כי בשאלות העליה, ההתישבות, המצב המדיני, הגברת התנועה בעם, בהכשרת הדור הציוני הצעיר לחיי עבודה בארץ — טועה הוא. מרכז הועידה היה — מאחורי הקלעים. ביחסים שם, ב„ספירות“, בהסכמה או אי־הסכמה בין פלוני ואלמוני. בזה היה תלוי הכל, גורל הציונות. ולהשלים, ולפשר, ולהביא לידי הסכמות — בזה עסקו טובי־הפוחות, „זקני“ הועידה. לבל תלך הועידה בטל — ניתנה לה עבודה. היא נתחלקה לועדות. הועדות רעו באשר רעו, עסקו באשר עסקו. אבל היה ברור, כי ברגע אשר שם יגמר הדבר ויוספם, תיגמר גם עבודת הועדות — והקץ לועידה.

הויכוח היחידי העיוני והפרינציפיוני בוועידה, אשר ממנו אי־אפשר היה להשתמט, היה הויכוח בשאלות הקרקע. הויכוח היה בלתי־מוכן, פועידה עצמה. להמציא לוועידה הרצאות יסודיות בשאלות אלו לא מצא איש לנחון, שום התאמצות לא היתה מצד מכיני הועידה להעמיד את שאלות ההתישבות

על הגובה. הויכוח פרץ, משום שבועידה היו פועלי ארץ-ישראל, אשר גם מבלי לקוות הפעם לנצחון, לא יכלו לבליתי העמיד את השאלה. הועדה הארץ-ישראלית, אשר בה נפתח הויכוח ובה נתגלה תכנון ביותר, היתה גדולה, גדולה מאד. כמעט ועידה שלמה. אליה צורפו כל המומחים מפל שלושת הסוגים, המגויים לעיל, אשר על פי איזה צו מיוחד נטו אל הועידה. כל מי שהיתה לו איזו אידיאה-פיכס הכניס אותה הנה, מבלי חוס, מבלי רחם, כל מי שהיה לפניו בארץ-ישראל, ויצא משם בשן ועין, לא הניח את ההודמנות לגלות את רוב נסיונו וחכמתו, וחתר — בצנעה וברמו — תחת אנשי-חרמו אשר שם. כל זה היה מבלי כל קשר עם שאר הדברים, עם איזו תכנית כללית, עם העבודה המתנהלת כיום בארץ-ישראל, עם עיקרי ההתישבות. המומחים הוציאו את כל רוחם, והועדה נהפכה למין אולם מפולש, של יוצאים ונכנסים, לישיבה שרבו בה הנואמים ומעטו המקשיבים. רק ביום הראשון והאחרון של הועדה, עלה לועדה להתרכז באמת בויכוחים הכלליים היסודיים בשאלת הקרקע.

הויכוחים נפתחו בסקירה של מנהל הקרן הקימת על מצבה ועל פעולתה בעתיד. חוט של עצבות נמשך בכל הסקירה הזאת. טעות היא לחשוב, כי הקרן הקימת כיום מנהלת פוליטיקה קרקעית בארץ. באמצעיה המצומצמים ובמקום שהיא תופסת בציונות אין היא יכולה להשפיע כל שהוא על המשטר הקרקעי בארץ, אין היא יכולה להמציא את האדמה הדרושה לישוב העובד, לישוב העירוני החדש. אילו היתה הקרן הקימת עובדת מלכתחילה לא על פי מקרה כי אם בשיטה קרקעית היתה הרגשה שלה כיום משמשת יסוד להלנאה ולריבוי נכסינו הלאומיים. הנואם דורש הבטחת סכומים גדולים לקרן הקימת, ומציג בראש התזוים את הסעיף, כי הקרן הקימת היא המוסד העיקרי של הפוליטיקה הקרקעית היהודית בארץ-ישראל. אבל אינו מראה שום דרך, כיצד להבטיח שהסעיף הזה לא יתנוסס לתפארה בלבד, כי אם יהיה לממשות.

בויכוחים נתגלו שלושה זרמים. פועלי ארץ-ישראל והנגלום אליהם טענו, כי הקרן הקימת אין לה תקוה להיות למוסד העיקרי של ההתישבות היהודית, כל זמן שהציונות תולה את תקנתה לגאולת הארץ בהון פרטי. כי כל הציפיה להון הפרטי כי יבוא ויגאל את הארץ, היא אילוזיית-שוא. המעמד

הבינוני במורח נתרֹושש, וכל ההמוֹן היהודי המצפה לעליה זקוק לאדמה לאומית, אשר מבלעדיה לא ימצא פל' פר לעבודה ולמחיה, פי האפשרות של "גאולה" מצד מספר היחידים העשירים במצרים או בניוֹ יורק שְׁכָרָה יוצא בהפסדה, פי כל קניה פרטית מעלה את השער וחוסמת בעד קניות חדשות, פי בעד הרנחים של הקונה הפרטי והסרסור משלמים אנחנו בהוֹן־העם, פי נחלה פרטית בארץ אינה מרבה את הישוב היהודי, פי אם גזזלת אפשרות של התנחלות מאדם עובד, פי אין לנו כל אפשרות להגביר ולעצור בעד הספקולציה המלאכותית כל זמן ששגנה האפשרות של קניה פרטית, פי היקרות שבארץ באה לא מן ההכנסה הטבעית של הקרקעות, פי אם על חשבון ניצול צרכינו הלאומיים, וכי המוצא היחידי אשר ידחוף את התנועה הציונית לעשות את הקרן הקימת למרפּו הפעולה הקרקעית ולהמציא לה את האמצעים הדרושים, זהו להסתלק מפל תקוה להיגאל על ידי קניית אדמה לבעלי הוֹן ולהחליט פי הקרן הקימת הנה המוסד היחידי, אשר לידו מסורה רכישת־קרקעות, ולא לשם פְּרָצְצִיָה" ומכירה, פי אם למען השאירה פרשות העם.

בעלי־ההוֹן ונושאי־פליהם וחולמי הגאולה ה"בוֹעִזִים" אמרו: האדמה היא בספנה, אם לא נבעלה אנחנו וּבְעֵלוֹהָ אחרים. עוֹל הוא לשלול מיהודי את התקוה להיות בעל נכסים בארץ־ישראל, לקרן הקימת יתן אדם פרוטה, אבל לאחווה, לנחלה לו, יתן את המנה, אין אנו יכולים לצמצם פּוֹם את אמצעינו רק בכספים לאומיים. אין איש מאתנו מתנגד להלאמה לעתיד לבוא, כשפל הקרקע תהיה בידי ישראל, אבל לפי שעה חייבים אנו לסייע בידי ההתישבות הרכושנית.

הזרם השלישי, של "הציונים הטובים" והרדיקליים, גיענע בראשו לכל דברי הביקורת והעיון שאמרו העובדים, אבל — למעשה — נלנה אל מצדדי ההוֹן הפרטי, הם לא חדלו להבטיח את חיבתם להלאמה ולישוב העובד, אבל לא יכלו לספן את הציונות בקבלם נוסחה קיצונית פזאת, "אתם בקיצוניותכם מכריחים אותנו להצביע נגד הצעת ההלאמה". הם עיבדו רוזולוציה, אשר הכילה את כל הדברים הטובים, היכולים לענג ולהרחיב כל לב ציוני, חסר היה בה רק דבר אחד — החיוב המוחלט, כל הפסוקים הטובים, המכריזים פי קצה מטרתה של הציונות היא הלאמת הקרקע, וכי מטרת הקולוניזציה

היא יצירת ישוב עובד — כל זה, אשר היה טוב למדי בשביל כל אסיפה ציונית רדיקלית, לא חייב לשום דבר, לא הבטיח שום ממש.

האנשים הטובים לא הבינו מדוע אנחנו כל כך קפריזיים, כל כך עקשנים, מדוע איננו רוצים לקבל את הפשרה היפה. אבל אנחנו ידענו, פי מאחורי המלים האלה אין כל תוקף מחייב לשיטת־פעולה, פי אין בזה רצינות. פי אם אנשים מסתלקים מלִרְכֹּז את כל רכישת הקרקע בידי הקרן הקימת, ומהחלטה השוללת את מתן הקרדיטים הציוניים ממשקים הבנויים על יסוד של ניצול וקרקע פרטי — אין ערך לכל הרוזולוציות של סימפטיה, ואין כל צורך לכסות בעלי־תאגנים על המצב המציאותי. הכרחנו אותם, באמת, פי יאמרו בגלוי ובפומבי, פי הם נגד שיטת־הלאמה ממש ולאֲלֹתֶר וכי לשיטת־ההתישבות הנוכחית של הציונות לא נאמר שיטת־התישבות לאומית, פי אם שיטת־התישבות מעמדית, בורגנית.

מהועדה עבר הויכוח אל הועידה. למרות זה שהועידה לא שמעה בשאלות אלו שום הרצאות חשובות (הויכוחים בתוך הועדה עלו הרבה בתכנם ובהספרתם על מה שנאמר בפלגום של הועידה), היה מורגש לכל, פי זהו רגע רציני, שעת־מבחן. פי ברגע זה צריכה ההסתדרות הציונית לאמור לעם ישראל ולפני באי־עולם, מה הדרך אשר בה רוצה היא ללכת ולהוביל, כיצד היא רואה את חזון ההיסטוריה העתידה של ישראל, אם „בית־עפביש“ או „בנין עדי־עד“.

והועידה אמרה. הרוב אמר את שלו והמועט את שלו. נתגלו יחסי הפוחות בקרב הציונות, נתגלתה התהום הרובצת בינינו, נתגלה האסון הפנימי של הציונות השלטת, אי־רצונה ואי־יכולתה להיות תנועת־שחרור עממית. עד הרגע האחרון עוד ריחפה באויר האולם רווי־ההתנגשות איזו תקוה, פי הימצא ימצא הפוח אשר ינתק את הציונות מאבן־המעסה הבעל־ביתית הסוחבת אותה שאולה, העושה אותה לרפויה, לפוסחת על שתי הסעיפים, לנגררת, שמבטיחה ומכזבת; פי הימצא ימצא הפוח אשר יפנה אל העם ויגולל לפניו את התוכן הצרופ של תנועת־השחרור הלאומית, את אפקיה האנושיים, את אפשרויותיה הממשיות של התישבות עממית, של חברת־עבודה ושל קנין לאומי — ויפתח שערים חדשים ללב העם; אבל בוועידה זו, בהרכב האישי והציבורי שלה, היתה תקוה זו יכולה להימלא רק בדרך גס. הנס

לא בא. ואף כי החשבון היה כל כך ברור, וידענו שאנו המועטים, והיינו צפויים לתוצאת ההצבעה, אף על פי כן נקרע דבר־מה בלב.

המיעוט עוד טרם נכנע. הוא הוסיף לדרוש כי ההצבעה תהיה מפורשת, בשם. לא משום שהאמינו להגיע על ידי כך לשינוי ההחלטה, כי אם מפני הצורך העז שהחלטה אשר כזאת תיעשה בכל הרצינות והאחריות, כי כל אחד יצטרך לפני רגש־הצדק שלו ולפני כל שולחיו להגיד מפורש בעד או כנגד. היו־שבראש לא ניאזת זמן רב. וההמולה באולם היתה גדולה. יודע אני, כי היו גם בקרבנו — בקרב המיעוט — איסטניסים, אשר דעתם לא היתה נוחה מאי־טקטיות זו. אבל אודה, לבי לא הלך אחרי האיסטניסים. העקשנות והתקיפות הנמרצת אשר הראה בזה אגף העבודה (ויזכר בעיקר לטובה על זה ב. צוקרמן) היתה כל כך אמיתית, כל כך נבעה מבפנים, וגילתה כוח של עמידה ורצון — שאין בזה להתבייש כלל. היו־שבראש שמצא לנחוץ לעזוב את הבמה, שב והודיע כי על פי מה שנמצא כתוב בספר־החוקים צָדק המיעוט ודרישתו ניתנת לו, אם דרישה זו נתמכת מחמישים ציר. חמישים הציר נמצאו והתחילה ההצבעה המפורשת. שם שם ואחריו — בעד או כנגד, ובאולם, כמו לפני כס המשפט — הושלך הס.

ההצבעה המפורשת לא שינתה, כמו־כן, את המצב, אבל ביררה אותו, הראתה את היחסים עין בעין. רק בודדים מבין אנשי השם בציונות היו בעד דרישת העובדים. כל ה„מנהיגים“ היו כנגד. אמריקה, זו אמריקה שנתנה לעולם בקולות וברקים את הפרוגרמה הפיטסבורגית, זו הפרוגרמה אשר מלוא כל הארץ כבודה, המלאה על כל גדותיה רדיקליות וסוציאליות, הראתה למעשה כיצד היא נכונה לגשם אותה. בעונג רב ובהדגשה רבה היה כל אמריקאי (מלבד יחידים) מודיע, כי עמד על הטעות אשר טעה בפייטסבורג. מפייטסבורג עד לונדון עברו הרבה מים, והאמריקאים המעשיים למדו בינתיים הרבה.

האינטליגנציה הרדיקלית הצביעה כנגד — באנחה, ו„לצער“, ובהתמררות על אלה הקנאים, חסרי חוש המציאות, המציעים נוסחאות בלתי־מוצלחות.

וה"מזרחי" עם כל רבניו וחכמיו — נתן כבוד לתורה. כשם שצירי אמריקה ידעו לפרש את תורת פיטסבורג, ידעו ודאי גדולי ה"מזרחי" לפרש את פסוקי התורה. אף יד אחת של "מזרחי", של ההסתדרות המגינה על היהדות המקורית, לא ניתנה בעד הגשמת הפתוב: "והארץ לא תמכר לצמיתות". מכל הסתדרות זו, החושבת את עצמה, לזכאית לדבר בשם המוני ישראל, לא נמצא איש אשר יגן על הדרישות, אשר רק בהן ישנה התקוה של אדמה להמוני העובדים.

למחרת סח לי רב אחד, ביגון גדול, פי אמנם היו בין צירי ה"מזרחי" אנשים אחדים אשר היו בכל לבם בעד דרישות העובדים, אלא שהכריחו אותם בכוח הרוב להצביע נגד. לא הורשה להם אפילו להימנע. מהצבעה. אכן, גדולה משמעת! עד כדי לאסור את התורה למרכבתו של השיל פרבשטין.

נגמרה ההצבעה בסעיף הראשון: קרקע. אחרי זה היה כבר הפל ברור, פלאחר תגרה מכריעה. אבל תגרות עוד נמשכו. למחרת הצביעו בשאר סעיפי ההתישבות. על הפרק עמד הסעיף: קרדיט למתנחלים. האינלינגציה הרדיקלית, זו שלא יכלה להסכים לעמדתנו בשאלת הקרקע, היתה טוענת פל הזמן: למה זה לכם, האם לא יספיק, פי הקרדיט ההתישבותי? נתן רק למי שמקבל עליו את התנאים של הקרן הקימת, ודבר זה הלא יתקבל מאליו. הלא בלונדון, בישיבת הועד הפועל בפברואר, כבר הוחלט הדבר. ואכן, הקרדיט הקרקעי, בכפר ובעיר, הנהו נשק כפיר בישוב, בידי ההסתדרות השולטת בו, וכל זמן שאין הקרקע נמצא בידי הציבור, הרי זה גורם חשוב, ואולי גם מכריע בכל ההתישבות. הלא פל ההתישבות הפרטית אינה יכולה להתקיים מבלעדי קרדיט לאומי, ולזה, רק לזה נשואות עיניה, ורק בכוחו תקים היא את עמודיה, והקרדיט הציוני — ושל שאר המוסדות: "ק"א, חובבי ציון וכו' — הלא שימש עד עכשיו רק למטרה אחת: להקים את הבועז, להבטיח הכנסה הגונה למשפיר הדירה, לעזור לבעל הפרדס. הקרדיט הלאומי לא שימש לנו לסייע להכניס את העבודה העברית, להבטיח את הרנסה לקרן הקימת, להבטיח את התנאים החברתיים בחיי השכונה, את

עניגי הדייר והעובד. וכך הולך ונמשך הדבר עד היום הזה. גם אחרי החלטות הועד הפועל בלונדון. והקרדיטים שניתנו בזמן האחרון, הקרדיטים לפתחתקוה על ידי וייצמן ולתל-אביב על ידי רופין, יוכיחו מה רבה בחוגי ההנהגה הציונית ההבנה לחובות ולדרישות חברתיות, לדברים אֶלְמַנְטָרִיים, שכל הנהגה עירונית באירופה כבר מסוגלה להבין אותם.

אולם הבטחון הגדול של האינטליגנציה הרדיקלית לא נתאמת. עוד בוועידה נפלה הנוסחה, כי אמצעי הקרדיט של ההסתדרות הציונית ינתנו אך ורק לאלה המתנחלים המקבלים עליהם את עיקרי הקרן הקימת. ונתקבלה הנוסחה: במקום „אך ורק” — „בשורה ראשונה”. נוסחה מרופכת ומבטלת בעצם את כל הענין. מי ישמור על ה„שורה הראשונה”? הבנק? אבל כל סגנון זה של ניסוח הוא אֶפְיָנִי בשביל המציעים. יש בו כל טוב, יש בו כל הבטחה, אלא — „בשורה ראשונה”. הפתח בשביל „השורה השניה” נשאר פתוח, ופתוח למדי. והמפתח, תוכלו להיות בטוחים, ימסר לידים המתאימות. בוועידה נתקבלה, כמובן, הצעת הרוב — „בשורה הראשונה”. התיקון של המיעוט נפל, וכמו כן מובן שנפלה ההצעה הברורה לגמרי של אגף־העבודה: „מוסדות ההתישבות הציוניים אינם רשאים לסייע להתישבות חקלאית ולבנין בתים בערים על אדמה שאינה שייכת לקרן הקימת. או שאינה נמסרת לרשותה של הקרן הקימת”.

הוכנסו אחר כך הוספות קטנות מצד אגף־העבודה לסעיפי ההתישבות הכלליים — הפל נפל (מלבד תיקון אחד, המחייב עבודה עצמית). כל מה שיצא מתוך חוג העובדים היה נופל בששון, בהמולת-חדוה, באַקְטִיבִּיזָת. אחר־כך עמדה על הפרק הצעת העובדים: סידור כל עניגי העובדים בישוב נמסר לביאת־הפזח החוקית של ציבור העובדים, הנבחרת מתוך כל ציבור העובדים על־פי האופן אשר יקבע בוועידה הכללית של פועלי ארץ־ישראל. בהצעה זו, הרוצה להבטיח את מקום העבודה המאורגנת בחיים הכלכליים של הישוב, את האפשרות לקבל קבלנויות של עבודה ישר, מבלעדי מתווכים ואדמיניסטרטורים, את האפשרות של משא־ומתן חוקי בין ההנהגה הישובית ובין ציבור הפועלים המאורגן, בהצעה זו הריחו ריח של בולשביזם, של סוביטים, והפילוה.

המיעוט, אף על פי כן, לא רצה להיפגע והכניס את הסעיף השני של

הצעתו להגנת הקיום והאוטונומיה של מוסדות הפועלים. בצורה קצת מרוככת, אחרי שנעשו בה איזו שינויים, עברה ההצעה בנוסח זה: „ההסתדרות הציונית משתתפת בעבודה עם מוסדות הפועלים לקבלת עבודה, לקואופרציה, לעבודה תרבותית, לעזרה מדיצינית ולקרדיט הדדי”. על-ידי רזולוציה זו הפירה ההסתדרות הציונית במוסדות הפועלים הקיימים, הפירה בחובתה לעבוד אתם במקצועות פעילתם, ולא לחתור תחתם. במלחמה שלנו בעד קיום מוסדותינו, בעד האוטונומיה של מוסדות הפועלים, אין זה עדיין נצחון מכריע, אבל יש ברזולוציה זו כדי אחיזה וסעד.

השאלה, אשר רבצה פאבן־מעמסה על הועידה והפריעה לה להתעסק בדבר־מה של ממש, היתה שאלת ההנהגה. אבל את ההנהגה עצמה הטרידו שתי שאלות: שאלת ההנהגה ושאלת הכספים. ואמנם שאלת הכספים ניצבת פיום לפני כל התנועה הציונית באופן חמור, חמור מאד, עד להעמיד בסכנה את כל הנצחון, עד להמשיך קיום עלוב, כמוש. ואין פותר לשאלה. כל הקושי של הגשמת הציונות כאילו התרכזו ברגע זה בשאלת־הכסף. ואולם שאלת הכספים בציונות אינה יכולה להיפתר בפני עצמה מבלי קשר עם שאלות אחרות, עם שאלות בנין הארץ, עם שאלות סידור־העבודה וההשפעה על עבודת־הבנין.

בעלי ההזיה, חולמי ההון הלאומי, אומרים: מפתח לאוצר הכסף אין לנו, אבל מפתח כזה טרם נמצא לציונות בכלל. כל הכוח והאמצעים שישנם לציונות באו בשל הרעיון הגדול, המעיו, בשל התנועה הרחבה. כל אלה אינם מספיקים עכשיו. נכון, אבל מזה צריך רק ללמוד, פי ההסתדרות הציונית צריכה לחדש את נעוריה, למצוא בקרבה את האומץ לתכנית־ישוב גדולת־מעוף ורחבת־פעולה, ובהתאם לה תינצר השיטה הכספית. אם במצב הנוכחי של הציונות, כשהעם רואה לפניו חוסר פעולה מוחשית, כשהוא שומע מן הארץ רק דבריי־קינה וכשהוא רואה את השערים סגורים ואף שעל אדמה אינו נוסף, אף על פי כן הוא מחזיק בכל המכונה הגדולה הזאת, הרי מה ישתנה המצב כשהוא יראה בהתחלת עליה רבת־עם, בעבודת־ישוב ממש, ברכישת אדמה לקרן הקימת, ביצירת נכסים לאומיים וכו'. בקיצור,

הטענה הישנה: קודם הרעיון ואחריו יבואו האמצעים. אבל הדברים האלה אינם מרפאים את השבר אשר בחוגי ההנהגה. שם שורר יאוש גדול. המקורות הישנים היו לאֶכֶזב. התקוות הגדולות „בגדו כמו נחל“. „העם“ נתבע ואינו נענה. אמריקה התעייפה ואגב היא מכרפת כרפורט־רוגז. וחרב חדה מונחת על הצואר.

אמונה בדברי בעלי־החלומות, באפשרות של חידוש התנועה והגברתה, בשעיה גדולה אל העם, אינה. המושגים של הציונות ה„קופמנישה“ מימי וולפסון התבצרו דוקא יפה בהנהגה הנוכחית. אלה שנלחמו לפנים בוולפסון סיגלו הרבה מטכסיסיו הויפוחיים ומיחסיו והשגותיו. המומחים פסלו את דבר ההלנאה הלאומית. פסלו לגמרי וקברו אותה לעידן ועידנים. ובפני מומחים מי יעמוד? נשארה התקוה היחידה, התקוה הנושנה, לרכוש לציונות את לב עשירי־ישראל, כי הם ימציאו את צרור הפספ. אבל בעוד שלפנים, בימי נעוריה של הציונות, היו לשם כך נשמעים דברי־תוכחה אמיצים כלפי אילי־הכסף, המתנכרים לצרת ישראל, ותביעות נמרצות לשליטי יקא ושאר מוסדות הנמצאים בידי היהודים הגדולים — הנה עכשיו נדמו אותם הקולות. בשפה רכה ומאחורי הקלעים מנהלים משא־ומתן, העתיד לצוד נפשות עשירות ולהעשיר אותנו עושר רב. ההצלה נמצאה בדמות ה„איקונומיק קונסיל“ (המועצה הכלכלית), אשר יקבל עליו את כל הטורח הפספי והכלכלי של בנין הארץ.

הצעה זו של ה„איקונומיק קונסיל“ לא הובאה לפני הועידה. והועידה לא יכלה לדון עליה. רק בשיבות של ה„סניורין־קונננט“ עם המנהיגים נתבררו במקצת פרטיה. בפרטיה עוד יכולים לחול שינויים, אבל תמצית הרעיון של ה„איקונומיק קונסיל“ הוא זה: מתיסד מוסד, המורכב מאנשי־שם אדירים בעולם הפספי והמדיני. המוסד הזה עומד מחוץ לתנועה הציונית, אינו מתמנה על ידה ואינו אחראי בפניה, אלא שהוא משתף בקרבן גם חלק של ציונים. המוסד הזה נעשה המוסד העיקרי, המוציא והמביא בכל הבנין התמרי של הישוב. הקונגרס הציוני יוכל, כמובן, כמקודם לדון בכל השאלות, איש לא ימנע בעדו, אבל הפתרון לכל השאלות האלה ימצא בידי מוסד זה.

ההצעה אינה מגלה עדיין מי הם האנשים הנעלמים אשר אולי יואילו לקבל עליהם מבלי כל קונטרול לאומית את יצירת הטרסט הזה לבנין הארץ, מה פונותיהם ומה נאמנותם; ההצעה אינה מגלה אפילו מה תהא היכולת התמריית של הטרסט הזה, אשר אותו צריכה ההסתדרות הציונית להשליט על כל תקותיה. כל זה עדיין בגדר של „אפשרויות“.

לא מבלי מלחמה נפגשה ההצעה. וְטָרְגִים זקנים יצאו למערכה. הקושיות היו חזקות. ואף־על־פי־כן — לא שונה המצב. ההצעה לא הובאה אל במת הועידה, החלטה בענין זה לא נתקבלה. הדבר, ככל שאר הענינים הכי־חיוניים של התנועה, נמסר לראות עיניה של ההנהגה החדשה, אותה ההנהגה אשר הודיעה מקרב לב, כי בזה היא רואה את עוגן ההצלה היחיד. ואפשר לבטוח פי אם העיפוב לא יבוא מצד אלה, אשר אחריהם רודפים כל־כך והם עומדים בסירובם, או שמגדילים את דרישותיהם ואת תביעת־זכויותיהם, יעשו המנהיגים את שלהם, על צד היותר טוב, להגשים את הענין. ככה הגיעה ההסתדרות הציונית, אחרי 23 שנה של קיום, של מלחמת־

קיים, אחרי נצחונות מדיניים, אחרי שנעשתה לגורם חשוב וממשי בחיי העם, אחרי שהיתה לפזח היחידי ביהדות אשר לו הזכויות המשפטיות של בנין הארץ, להצעה ההופכת את הגשמת הציונות לענין פרטי של חבר בעלי הון, בלתי־ציונים, תלושים מן העם, פטורים מפל עין מפקחת, מפל חובה ואחריות כלפי המוסדות הלאומיים, רשאים לעשות בדבר כברשותם, רשות־יחיד, ועתידים לעשותו, כמובן, לפי כל ההגיון והמוסר הטבעי של ההון ובעליו. ככה הגיעה תנועה עממית, אשר התחילה מבלי רחמי נדיבים ואילי־כסף ורבי־השפעה והיתה מה שהיתה בכוחה היא, בכוח הרעיון העממי, ההתלהבות, ההתנדבות והפעולה העממית, להצעה העושה את הציונות לדקל־רציה ריקה, לאבר מדולדל, לכלי־שרת, לכסות־עינים־שֶׁ טרסט קפיטליסטי, להצעה אשר פירושה — איבוד עצמה לדעת.

ובעוד מוסד אחד זיכתה ההנהגה את ההסתדרות. „בֹּרֵד אוֹף טרוֹסטיס“ שמו בטרמינולוגיה האנגלית השוררת פיוס בציונות. כלומר, לשכת הנאמנים. אם תפקידן של „בֹּרֵד“ זה יהיה כתפקיד של כל נַעֲדַת ביקורת פספית או

שפוחו יהיה עדיף — לא פורש למדי. בשמחה רבה הודיע על נצחון חדש זה וייצמן בשיבת הנעילה החגיגית, ניפרסם את שמות הנכבדים אשר הואילו לקבל על עצמם ולהיכנס לתוך לשכה זו ולהיות האפוטרופסים ורואי-החשבון של כל הפעולות הכספיות של ההסתדרות הציונית. לכאורה יפלא הדבר, הלא ועד כזה קיים בכל מוסד ציבורי, וחזקה על ההסתדרות הציונית ומוסדותיה הכספיים, כי גם לה לא חסרו ועדות־ביקורת. אבל ההכרזה החגיגית על הניסד הדבר העידה, כי כאן פונים אל מי שהוא שצריך לקנות את לבו. ושוב ודאי בחזון — אותם „בעלי-היכולת“, המפקקים ביכולת הציונות לנהל עסקים, לסדר חשבונות, המתיחסים בקצת ביטול לכשרונות המעשיים של מי שהוא ציוניסט. והמנהיגים, בכדי לזכות את אורחם ולרפוש את האמון, מיהרו להציג את התנועה, כדבר שטרם הגיע לידי בגרות וזקוק עדיין למינני אפוטרופסים.

לכך הגענו. היה זמן שהיינו דלים ומעטים וידענו לדבר באומץ ובכבוד לעצמנו, בהפרת ערך הענין אשר הופקד בידינו, ובאמונה בעתידנו. פשהגיעה שעת התשלומים — והנה פלו כל הפוחות, נכרתה אמונה מלב-רפיון, התבטלות. רדיפה אחרי משענת קנה רצון.

נתקיים בוועידה „גם מזה וגם מזה אל תנח ידיך“¹. באותה שעה שפל ציפיית ההנהגה הופנתה אל ה„איקונומיק קונסיל“, נמצאה קבוצה קטנה של אנשים אשר לחמה ועבדה, והגינה בהתמדה ובעקשנות על יסוד קרן-היסוד — וניצחה. ואל לזול בקרן-היסוד. אפשר להצטער הרבה על שהועידה לא מצאה את השעה ראויה, או לא מצאה און בקרבה להגשים את ההלואה הלאומית. אבל אין משום זה להקטין את ערך הרעיון של קרן-היסוד ולראות בה הסגת גבול של ההלנאה הלאומית. סוף־סוף לאו בשמא תליא מילתא. ולא העיקר הוא דוקא הלואה על מנת להחזיר, יקרא זה הלואה, או תרומה או מעשר, ובלבד שזו תהיה התחלה רצינית, ממשיה של יצירת הון לאומי. והתחלה פזו צריכה להיות קרן-היסוד. התהיה קרן-היסוד לאשר היא צרכה להיות? מי יאמר? האנשים האחדים, אשר התמסרו לרעיון

¹ [הכתוב אומר: „טוב אשר תאחזו בזה וגם מזה אל תנח את ידך“.

הזה בועידה, עבדו בתום לב ומילאו את שלהם באמונה. אפשר גם להאמין, כי אילו היתה קרן־היסוד מוצגת במרכז של הפעולה הציונית, היתה היא נעשית למפעל רב־ערך והיתה יוצרת את ההתחלה, את ראשית נכסי־צאן־ברזל הלאומיים, אשר ישמשו בסיס להלוואה הלאומית. למה יכולה להביא תנועת התנדבות עממית הזכיחה ארץ־ישראל. ואילמלי הבינה ההסתדרות הציונית להעמיד פניה את הדבר בארצות הפספס והזהב, היתה היא ודאי רואה פרי בעמלה, אבל יש לחשוש, כי האויר השזור בקרב החוגים הרשמיים, אי־האמון שלהם בדבר, חוסר השיטה הישובית (אשר רק בקשר אתה יכולה קרן־היסוד להיות למפעל לאומי חשוב), חוסר פעולה נמרצה בשביל העליה ויצירת מקורות מְחִיָּה ועבודה — לא יסייעו לכך. הימצאו הפוחות אשר יתגברו על כל זה ויוציאו את קרן־היסוד למרחב ויבצרו לה את המקום המתאים בבנין הארץ?

כבת חורגת היתה הקרן הקימת בועידה זו. בסדר־היום לא הוקצב לה מקום. בקרן־זוית ניסתה ההנהלה לסדר לשמה שורה של אסיפות לברור שאלותיה. ואף זה לא הצליח. יותר מדי היו הצירים עסוקים בפרקציותיהם, בלנדסמַנְשפטיהם ובוועדותיהם. לא ניכר היה כי יש בהנהגה או בועידה חבר אנשים המסור לדבר זה, המתמכר לו ומטפח אותו. יצירת קרן־היסוד מציגה את הקרן הקימת שוב במצב בלתי־נוח כאשר עשו זאת כל הזמן הרסטורישין ופרפרישין־פונדים באמריקה. חוג העובדים דאג אמנם והשפיע פי מקרון היסוד יקבעו עשרים אחוזים לקרן הקימת. אבל גם הכנסותיה של קרן היסוד הן לפי שעה על קרן־הצבי, ולקרן הקימת אסור לסכן את עצמה בקשר עם איזו קרן אחרת. ומה הן כל תקוותינו הישוביות, אם בזמן הכי־קרוב לא תמצא לה הקרן הקימת את הסכומים הגדולים, אשר יעשו אותה לא לאידיאה מופשטת פי אם לגורם מוחשי בישוב? אלה הדברים אפילו לא זכו להעסיק את הוועידה. זו לא עשתה כלום להגביר, לטפח את הקולט של הקרן הקימת, של אותה העבודה הקולקטיבית הקטנה והמתמידה, המחנכת ויוצרת מסורת לדורות וערכין לחיי עם, ועלולה להקים מגרגר לגרגר בניני־עד.

דומה, שביחס זה מצד החוגים השליטים אל הקרן הקימת, המוסד הכריסמטורי בציונות והכירמקובל על הלבבות, מתגלה למדי, פיצד אנחנו במו ידנו, בקהות חושינו, בחוסר הבנה ל"קטנות", לפשוטות, לרגשיינם, לרעיונות ולחלומות, בחוסר רומנטיקה לאומית, מוניחים ומדלדלים את מקורותיה המחיה של הציונות.

במשך חדשים עסקו בארץ־ישראל בהכנת "תקציב" לועידה הלונדונית. כל הלשכות עבדו, בכל קבוצה, בכל מוסד הזדרזו: נחוץ להכין בהקדם את התקציב; להבטיח בעוד מועד את גורל השנה הבאה. הכל, ברוך השם, הוכן בזמנו. התקציבים עברו תחת שבט־הביקורת של ועד־הצירים, צורפו בכל הפורים, והובאו בידי של ראש ועד־הצירים, "עצמו" ללונדון. אבל בלונדון גמרה הועידה את עבודתה מבלי לדון כלל בתקציב של עבודת ארץ־ישראל. יק־שם הדבר. לא במקרה קרה הדבר. עוד בישיבה הכללית של ועדות ארץ־ישראל, אחרי הקראת התקציב על ידי אוסישקין, הודיע סימון, כי אין הועד הפועל אחראי להוצאה, והוא טרם קבע את יחסו לתקציב. ועדה תקציבית לא נבחרה לא בוועידה ולא בועדת ארץ־ישראל. באיזה אופן שהוא סודרה אחר־כך איזו מין ועדה לבירור התקציב. בועדה זו היה לבא־פוח ההנהגה תפקיד אחד: לעכב בעד קבלת כל תקציב. ההנהגה הודיעה כי אין היא יכולה להיות אחראית בעד תקציב שתקבל הועידה, כי אין היא יודעת מוצא לכסף, כי אמריקה אינה רוצה להתחייב, וכוליה עד גמירא. בכל מיני פרפורים, שקיבלו ממש צורה של סבוטז', עלה הדבר להביא את הועדה התקציבית, פביכול, למצב של חוסר כל החלטה. היושב־ראש, פרופסור נרבורג, לא יכול היה למצוא דרך בין ההנהגה ובין הארץ־ישראלים אשר תבעו בחזקה את בירור התקציב, וממילא ניצחה ההנהגה. אילמלי היתה הועדה עושה את עבודתה, היתה הועידה צריכה להחליט, אם היא רוצה לנתר על זכותה לטובת ההנהגה, ואם לא. אבל מכיון שהועדה נתפזרה בלא כלום, נשארה הועידה ממילא בלי תקציב. ואפשר שגם לא הרגישה בזה כל כך. רק סעיף אחד עלה להציל: את העבודה התרבותית. מפיון שהועדה לתרבות לא העסיקה הרבה את ההנהגה

וזה לא שלחה לשם שליחים שיעפכו את עבודתה — עיבדה האחרונה את תקציבה. בוועידה ניסה שוב מר סימון להזכיר, כי אסור לוועידה לקבל תקציב, אבל הוועידה, כלומר, החקלאים שלה המעוניינים בעבודת התרבות בארץ־ישראל — עמדה הפעם על שלה — וניצחה.

ועידת־צירים שמתפזרת מבלי להשתמש בזכות וחובה של בירור התקציב וקביעתו, הנהגה המעפכת בעד הדבר בכל האמצעים, קהל נבחרים הנותן לעשות אתו אופרציה כזאת, ואופוזיציה שאין בה די כוח למנוע בעד הדבר — כל זה מסמן למדי את אפי עבודת ועידתנו. אבל כיצד זה מציין את גורל העבודה בארץ־ישראל ותנאיה ומה זה מבטיח לשנת העבודה הבאה?

אי אפשר להבין לוועידה ולדון בצדק עליה ועל כשרון עבודתה, מבלי לזכור את אסונה, אשר כמו עוד הרבה חזיונות המדוברים פאן, אינו דוקא נחלת הציזנות, כי אם אסון היהדות בכלל. ענין זה — בלבול־השפות. איני יודע אם בקונגרסים אינטרנציונליים שזרר דורה־פלגה כזה, ומבלי לדבר על הצביון הלאומי והמוסרי הניתן לוועידה על ידי שלטון השפות הזרות, זמהפך אותה לאסיפה תלושה וזרה, הנה ענין השפות נעשה ממש לגורם המשפיע על כל טיב־עבודתה של הוועידה. כל ענין לסדר־היום, כל הצעה וכו' מיתרגמת ארבע פעמים. כשנאום מדבר נמצא תדיר חלק הגון בקהל, שאינו מקשיב לו מפני הלשון. הצירים מתחלקים לא לפי הזרמים, כי אם לפי השפות המקרבות ומרחיקות. ויש אשר לקבוצות שלמות של צירים אין להן כל דרך, כל פתח־זרם, כל אפשרות של יצירת הבנה הדדית — מפני הלשון. הפרקציות הסתדרו אף הן הפעם לפי הלשונות: דוברי אנגלית, דוברי צרפתית (אלה הם „בניה־הקדם“, כלומר: מצרים, תוניס, צרפת, רומניה וארץ־ישראל הספרדית אתם), דוברי גרמנית, דוברי רוסיית. רק בחוג העובדים והצעירים אין שליטה לשפות זרות. שם משמשות יחד עברית ואידיש.

וענין הלשונות מתגלה קרובות גם בכל יפיו המוסרי. בדברים השונים ובהופעות צדדיות, הפרוכות בו, מתגלה העבודת המושרשת עמוק בקרבנו. האנגלית נטלה, כמובן, מקום בראש. הנשיאות והנאומים החשובים — כל

זה ממלל אנגלית. כשניסה מי שהוא לערער פעם על הדבר, נמצא רברנד אמריקאי אשר ידע להזכיר כי זוהי שפת המנדט. ויהודי הגר באמריקה או באנגליה לא ירד חס ושלום עד פדי יהודית פשוטה, המובנת לפחות לרובא דרובא. ו"הרוסים", כלומר, בני כל הארצות השונות אשר היו פעם תחת שרביט הצאר, נשאר נאמנים למסורת שלהם ומדברים רוסית, אם כי על ידי זה נשללת האפשרות להשתתף לבני פולין הגליציאית, ואם כי כל אלה האנשים עוד לא שכחו ודאי גירסה דינקוואט ושפת-אמא. ויהודי פר' מנחם אוסישקין מדבר מעל במת הועידה, כמובן, גרמנית צחה. ועוד כהנה וכהנה. ומצב דוברי העברית בוועידה אינו מן המשובחים. ראשי הנשיאים אינם זקוקים ללשון זו, וכשיש לך ענין לנשיאות, אתה צריך לעשותו על-ידי שליח, או לפנות לסגן — והענין על-פירוב מתחמץ. והרצון להיות מיון לקהל, להשפיע באמת על מהלך הענינים ולא רק לשמש דמונסטרציה ל"דיבור", מכריח אותך לנתר על זה שנעשה בשבילך טבעי, נוח, פשוט ונחוץ. בקיצור — גלות. מהומה של עשירות לשונית, הגורמת לעקרנות וכלימה.

ה"שמאל" — נאמר הדבר מבלי כל משוא-פנים — לא הצטיין. הוא תסס, הוא רתח, הוא סבל והרגיש ברוע המצב, אבל לא הראה את עצמו ככוח, אשר הגיעה שעתו, הנזשא בקרבן את ההצלה, היודע היטב מה הוא רוצה ומכוון את פעולתו למטרה. לא, אופוזיציה בוגרת כזאת לא היתה לנו. צירופה היה כרגיל: מיעוט קטן של אנשי-מעשה, רובה הגדול — מנהלי הסתדרויות, עתונאים, תלמידי-חכמים צעירים. הרצון היה טוב, אבל היכולת, הידיעה, השליטה בדברים, לא היתה מרובה. השמאל היה אגב משולל כל תפארת של הופעה פרלמנטרית. לא היו לו גואמים אשר ירעיפו את הלבבות, אשר יכבשו את הקהל, לא היו כוחות אשר ידעו לדבר אל העם מעל לראשי המנהיגים והועידה, אשר יטביעו את חותמם על מהלך-הענינים הפומבי. אפשר שלא במקרה הוא ככה; אפשר אולי להתנחם בזה שכוח האמיתי של השמאל הוא במקום אחר ולא כאן, באולם הועידה, בין אנשי השם, בין עסקנים ותיקים, נוטבלים, במקום שמדברים בכל הלשונות. אני גם נוטה לחשוב שהציבור גופו, אשר ממנו נשלחו צירי השמאל, עולה על

שליחיו. „החלוץ“, למשל, נתן אולי איוו ביא־ת־פּוֹחַ לועידה, אבל לא הורגש. לא הובעו צרכיו ומשאלותיו. לא בועידה הרשמית ולא בחיי הועידה הבלתי־רשמיים. ואף על פי כן אין זה עדיין מְקַטֵּין את ערכו של „החלוץ“ בתור תנועה בשבילנו, אם גם הוא טרם בגר בכדי להשמיע את קולו לציִונות השולטת. יש גם לציין לזכות שליחי העובדים שבועידה, כי הם נתנו לועדות השונות עובדים לא גרועים, אשר בכל מקום שעבדו הכניסו משלהם. פעלו דבר־מה, השפיעו על מהלך הענינים. אבל דוקא מעל במת הועידה, בפני הקהל והעתונות, לא נתגלה פֹּחַם, לא עלה להם להביע את רוחם ורוח שולחיהם.

ה„נצחונות“ הקטנים השונים אשר ניצחו באי־כוח העובדים בועידה אלה הם: נתקבלו הַרְזוּלוּצִיּוֹת שלהם על־דבר קונגרס יהודי כללי, על־דבר הפרת אסיפת־הנבחרים ועל־דבר הצורך בכניסה חפשית לארץ־ישראל. כל אלה עברו לא מבלי מלחמה. שתיים האחרונות ניצחו בועדה המדינית, אבל המיעוט עמד על שלו והכניסן לועידה, והועידה עמדה לפני ויכוח יסודי בשאלות אלו. וייצמן ראה את עצמו נאלץ להגן על הצעות המיעוט, בשפה רפה אמנם עד למאד, והן עברו בשלום. נתקבלו החלטות על־דבר הפרת מוסדות הפעלים בארץ־ישראל ועל־דבר השתתפות הסתדרויות הפועלים במשרדי־העליה שבגולה, ויצירת מחלקות עבודה מיוחדות בקרבן. לשתי ההחלטות האלו ישנה חשיבות מעשית רבה. נתקבלה ההוספה של קפלן בדבר „עבודה עצמית“. נתקבל התקציב לשיעורים לגדולים ולעבודה תרבותית עממית, כפי שהועבר בועדה לתרבות על־ידי בא־כוח הפועלים. הובטחו 20 אחוזים מפסי קרן־היסוד לטובת הקרן הקימת. בין הדברים החיוביים, אשר עברו הודות לתמיכתו של השמאל, יש לחשוב את ההחלטה להעביר לארץ־ישראל את כל המחלקות של ההסתדרות הציִונית לישוב ולאִמיגְרַצִּיה (החלטה זו מתחילה סוף־סוף לשחרר קצת את העבודה הישובית בארץ־ישראל מעול האפוטרוֹפֶסֶנֶת של לשכות חוץ־לארץ). את אישור התקציב לחינוך בארץ ובגולה, ושורה של החלטות אורגניזִצִּיוֹנִית התומכות בפרינציפ הפְּדָרְטִיבִי.

צריך גם לציין שזוהי הפעם הראשונה שאגף העבודה הכניס את באי־כוחו לתוך הועד הפועל הגדול המחודש, אשר בעצם חדל מזמן להיות ועד

פועל ונעשה עכשיו לכעין פרלמנט ציוני קבוע. אם לחשוב זאת לנצחון או למשגה, יזכיח האופי של הועד הפועל המחדש והתנהגותם של צירי העובדים בקרב.

אולם גם הנצחונות האלה, מבלי להקטין את ערכם, אינם ממצים את כל אשר השמאל היה יכול לאמור ולעשות בוועידה זו, ואינם מכפרים על חולשתו. את זו אין לזקוף רק על חשבון של גורמים חיצוניים. נכון הדבר כי אילו לא סודרה הפעם ועידה זו כאשר סודרה, בצירוף כל מיני מזמנים ובעלי יחס־אבות, כי אם עלידי באי־פז נבחרים באופן צדק מקרב הציונות, היתה ודאי הרכבתה של הוועידה אחרת לגמרי. האנשים הקרובים לדבר מבקרים קשה את שיטת־השקלים ומכירתם, את אפני ה„בחירות“ לוועידה, ומזכירים כי להסתדרויות השמאל הגיעה גם בוועידה וגם בוועד הפועל ביאת־פז הרבה יותר גדולה. אבל המכאיב ביותר הוא זה, שגם במצב הציונות כיום והרכבת הוועידה הזאת היו חוגי העובדים והגלנים אליהם יכולים להיות לכוח, לפעול הרבה, ולהעביר כמה דברים ממשיים בעניני העבודה, המוסדות הישוביים, התקציבים, העליה, להשפיע הרבה יותר על סידור הועד הפועל החדש והרכבתו ולתפוס בו מקום יותר ניכר. ואם לא הגענו לידי זה, הרי האשם בנו.

איני מקבל עלי למצות את עומק הענין, מדוע לא התגבש עדיין אגף העבודה בציונות ולא קנה לו את הזכות ואת הכוח להשפיע באופן ניכר וממריץ על מהלך הענינים. שאלה זו פשהיא לעצמה מעוררת שאלות חדשות ומרחיקה להוביל אותנו לחקר תולדותיה של התנועה הציונית, תנועת הפועלים היהודים, פגישתן ההיסטורית של זו וזו. אבל שתי סיבות מוחשיות, אשר פעלו בוועידה זו וגרמו להמעיט את דמותו ולצמצם את פעולתו של אגף העבודה מתבקשות להירשם. דומני, שבשתיהן מתבלטים ליקויים רציניים של הציונות הסוציאלית במצבה כיום. הדבר הראשון — מיעוט ההשתתפות מצד פועלי־ציון. עשרות אלפי פועלים ציונים נתחנכו בשנים האחרונות חינוך כזה, אשר גרם להם להתחמק ולהשתמט אט־אט מתוך ההסתדרות הציונית. המחלה התמידית של תנועת־הפועלים היהודית, קליטת מושגים והרגשות מתוך הסביבה המדינית והאידיאולוגית הפללית ופליטתם, מבלי לעפל, לתוך הסביבה היהודית — מחלה זו דרפה שהיא

הולכת וגוברת עם גיאות גלי החיים הפלליים. ועכשיו, אחרי שהפועל הרוסי מצא לנחוץ להרוס את מוסדות השלטון הבורגני ולהחליפם במוסדות שלטון קומוניסטי, ראה לו הפועל היהודי חובה ללמוד גזירה שוה בעצמו ולקיים אף הוא מצות דיקטטורה. שאלה היא, כיצד השתמשו ההסתדרויות הסוציאליסטיות היהודיות בכוח הדיקטטורה הפרוליטרית בארץ המועצות, אם הן יצרו את קהילת-העובדים היהודית, במקום הקהילה העתיקה, אשר „פשטה את הרגל“, אם הן דאגו לברוא את המוסדות אשר יפתרו את שאלות חיי המונים היהודים בתקופת המהפכה. שאלה היא. אבל אין כל שאלה בדבר, כיצד הבינו הסתדרויות הפועלים ענין זה של דיקטטורה, במקום שעדיין לא נתגשם שלטון העובדים בחיים הפלליים, במקום שלא היה כל מקום למעשה של הגשמת הדיקטטורה. שם היה הדבר לאידיאולוגיה, לציווי מוסרי. מה פירושה של דיקטטורה זו שאין עמה כל שלטון וכוח? פירושה — בריחה והסתלקות מכל מוסדות הקהילה והציבוריות היהודית, פירושה — להשאיר את כל המציאות היהודית ואת חיי ההמון היהודי לשלטון הנבאים ופרנסי הקהל. ומצנה זו של בריחה מיהרה התנועה הפועל-ציונית לקיים בנוגע לציונות, בטרם ראתה לה אינו אפשרות שהיא לארגן את כוחות העם להגשמת הציונות בתנועה אחרת, אשר הפועל ילך בראשה. אין כאן המקום לטפל בעצם שאלה זו, לברר את האסון הצפוי בבריחה זאת גם לציונות וגם לתנועה הפועל-ציונית. אבל זאמר הדבר, כי לנו, לפועלי ארץ-ישראל, העומדים בקשרי מלחמה ריאלי (ולא תיאורטית) על עניני העבודה בארץ, על יצירת אפשרות של כניסת עובדים, על הכשרת התנאים ויצירת הפוחות לחברת-עבודה סוציאליסטית בארץ-ישראל, לנו היתה התנהגות זו של „פועל-ציון“ — מעשה „פראר“, בריחה מן המערכה, ספין בעורף.

ומשרד הברית, אשר כלל חבריו הנם קונגרסיסטים, כלומר מחייבים את ההשתתפות האקטיבית של מעמד העובדים בתנועה הציונית, משרד הברית החייב לפי תקנותיו ומסרתו להשתתף — נהג הפעם לפנים משורת הדין, והחליט על סמך מצב-הרוח של הרוב להיות נייטרלי, להימנע מלהשתתף בתור ברית עולמית ולהשאיר לכל ארץ וארץ שתעשה בדבר כרצונה. וכך בא הדבר, כי בשנת תר"פ, בראשית פתיחת השערים והתחלת העבודה הישובית המחודשת, בשעה שההשתתפות בהסתדרות הציונית

נעשתה לדבר־מה ממשי, העלול להשפיע למעשה על מצב הפניסה והעבודה בארץ, בשעה שלפני תנועת פועלים יהודית יש על מה להגן ובעד מה להילחם בציונות — נפקד מקומם של רוב פועלי־ציון. תחת לברר לפני כל ההסתדרויות והחברים את ענין ההשתתפות, את הצורך החיוני בהשתתפות זו בשביל כל אלה אשר בנין חברת עבודה בארץ אינו בשבילם דבר מן השפה ולחוץ או הֶלְכָה לימי המשית, תחת להרים תנועה גדולה של תעמולה ציונית־סוציאלית, של הפצת שקל סוציאליסטי, ולהשתמש בפחירות בשביל הצגת עניני הציונות העובדת על סדר היום של הפועלים היהודים ואנשי־ההמון — באה העמידה מן הצד. ובמקום עשרות צירי הפועלים, אשר היו צריכים לנהור מפל הפינות אשר שם חי ועובד והוגה הפועל היהודי, נשאר חלל ריק, אשר הועיל רק להכביד על מצב־רוחה של הקבוצה הקטנה (צירי ארץ־ישראל, אמריקה, אנגליה ואלכסנדריה של מצרים), זו שנתלקטה הודות לעבודתה של „אחדות־העבודה“ בימים האחרונים שלפני הועידה. גם לקבוצה זו, מתוך חוסר סידור בזמנו, חסרו הפוחות האישיים, מהכי־חשובים שישנם לה, ואשר לא יכלו או לא הספיקו לבוא לוועידה, וחוסר זה בוועידה זו ובמיעוט הפוחות של אגף־העבודה היה מורגש למדי.

זוהי הסיבה האחת: „חסר“ העדר רוב מגיניה של תנועת הפועלים שבציונות. הסיבה השניה: „יתר, שפע המפלגות וההסתדרויות שבתוך גוף זה הנקרא „שמאל“.

גם במצב הנוכחי של הועידה היתה קבוצת־צירים, אשר מספרה מגיע לשלושים ואולי יותר, יכולה למלא תפקיד אחר, לכבוש לה עמדה אחרת, לנחול נצחונות אחרים, אילו היתה קבוצה זו גוף שלם, היודע את אשר הוא רוצה, מאוחד בתכנית־פעולה ובשיטה טכסיטית, מסדר ומחלק בקרב את חלקי העבודה, וקולע למטרה. אבל ה„שמאל“ שבועידה זו לא היה גוף כזה. הוא הורכב מכמה וכמה גופים: „פועלי־ציון“—„אחדות־העבודה“, „הפועל־הצעיר“ ו„צעירי־ציון“, שנשארו בהתאחדות הפרגאית, „צעירי־ציון הסוציאליסטים“ („הברית המזרחית“), „הפועל הצעיר“ הפולני, היה גם מי שהוא מ„החלוץ“, וגם בלתי־מפלגתיים לא חסרו. כל אלה — חוגים חוגים, עם חינוך ציבורי שונה, הרגלים, מנהיגים ויחסי־חברה שונים. וכל חוג יש לו מלבד המטרות הכלליות גם מטרותיו, חשבונותיו וחששותיו. פכה היתה

האופוזיציה. מפוצצה ומפוררה לכמה שברירים, שגם בקרבם, מסופקני, אם שררה ההרמוניה הגמורה. לא חסרו, כמובן, כל הימים נסיונות והתאמצויות לאיחוד, להתאמה, לסידור קואורדינציה, לשיתוף פעולה וכל הדברים הידועים. אבל עצם הצורך לדאוג ולטפל תדיר בהתאמה ובשיתוף פעולה, לא הגביר ולא העשיר את פוחות האופוזיציה. אדרבא, המשאומתן הזה והשיבות המשותפות בציבורים קטנים או גדולים ובירור הנוסחאות המשותפות והבלתי־משותפות — גולו זמן כל־כך מרובה. ובשעה שכל רגע יקר, שהכל צריך להיות מופנה לפעולה נמרצה, למעשים, להחלטות מהירות, לפקודות, ליציאות פומביות, לכיוון השעה, היינו מוכרחים להתעסק בדקדוקים, בביורים פנימיים ובויכוחים. וסוף־סוף לא הביאו התאמצויות אלו לידי תוצאות של ממש. כל חוג וחוג נשאר קיים בפני עצמו, חי את חייו, יושב בישיבותיו, מנהל את ויכוחיו בפנים ודואג לסידור עניניו. כל חוג היה חייב לשלוח לכל ועדה אנשים משלו, כי לא היה יכול לצאת ידי חובתו באנשי החוג האחר, ובחוסר אנשים מתאימים היו נמצאים אותם חברי הסיעות בועדות שונות, מה שהכביד על פעולתם, וגרם להם להזניח כמה ענינים נחוצים. בעצם המשאומתן לא חסרו גם חיפוכים (בין פרג ובין „צעירי ציון המזרחיים” בשאלת המנדטים לועד הפועל הציוני), נתגלו גם בכמה שאלות ניגודים רציניים: בשאלת הגדוד (עירער „הפועל הצעיר” מאירופה), בשאלת הקונגרס היהודי הפללי (עירער „הפועל הצעיר” מארץ־ישראל), בשאלת שלילת הקרדיט למשק הפרטי בתעשיה (פנ”ל), בשאלת העברת מרכז ההנהגה הציונית לארץ־ישראל (עירער) אנשי פרג מחוץ לארץ). בקיצור — לא עלה הדבר להביא את קבוצות צירי האופוזיציה להיות ציבור אחד, לקיר מוצק, וזה שלל מהם את התוקף, את פוח הטכסיס, את אפשרות הפעולה הרחבה. אם במקרים ידועים באה פעולה משותפת או התנהגות שנה, היה זה בא מאליו, הודות לעצם המצב, לצרה המשותפת, לרגע הבא ומחייב ממילא לצעדים שוים.

ככה נפגשו בלונדון, בשעה שעמדו פנים־אל־פנים מול השאלות הכי חמורות והמצבים הכי־מסופנים שבציונות, חוגי העובדים והנללים אליהם. האנשים נשארו מה שהיו ומה שהנם. לא שכחו את חשבונותיהם, את שלטיהם ואת פבליהם. לא נמצא להם האומץ, החירות הפנימית, תפיסת־

הענין המקיפה והמשחררת, הציווי המוסרי המחייב. באויר ריחף איוה קול. הקורא להבנה אחרת, ליחס חברים אחר, להערכה הדדית אחרת, לריפוז ולזיקוק. אבל הקול לא נשמע, לא נתפס. הרוח אשר תאחז את האנשים בציצית ראשם, תוציא אותם מִיַּן־הַקִּטְנוֹת וההִרְגְּלִים, ותציג פנים־אל־פנים מול האחריות הגדולה של בוני בנין עדי־עד, תברר ותלבן בסערה, ותהפוך לאנשים אלה (הרוצים באמת באחת ומקדישים את חייהם לאחת) לב אחד להבין ולעבוד, לאהוב ולקנא פאחד — לא באה. הכל נשאר מפורד, דל. רפוי, נלעג, עלוב ומכלים. בוסר.

סיפרתי פאשר יכולתי. איני מסיק מסקנות והייתי רוצה להזהיר גם את חברי מלחשוב את הועידה כחותכת את גזר־הדין של התנועה הציונית. הועידה הראתה בעליל, בהבלטה הכי־רבה, את כל ליקוייה של התנועה. ומה איום ומחריד צריך היה להיות גזר־הדין אם גורל העם צפון באמת במענה ובצירוף הפוחות אשר נתגלה בוועידה. אולם הועידה לא דלתה את הפוחות העמוקים הצפונים בתוך העם ואפילו בתוך הציונות. רק מקצת מן המקצת ובצורה רפויה נתבטא מזה בוועידה. ונחמתנו בעִנְיֵנו, כי לא בתוך ועידות — ציוניות או לא־ציוניות — יוטל גורל עם, פי עוברי העתיד אינם בוחרים להם מקום־צמיחה בדרך־המלך, וכי לשר־האומה עוד נצפנו שבילים אחרים. דרך שדות והרים.

כפר ציילרן, אלול תר"פ.

פראשית ההסתדרות

בועידת יסוד ההסתדרות

(חיפה, כ"ד בכסלו תרפ"א)

דברי פתיחה

זו הועידה הראשונה המונה מספר צירים כל כך רב. לא רחוקים מאתנו הימים שהיחידה הבוחרת לוועידתנו היתה שמונה אנשים, ואף אז לא היה מספר הצירים מגיע למספר צירינו כיום. החברים הותיקים שנשאו בסבל החיים האישיים והציבוריים מקדמים בברכה את חברינו העולים ומצטרפים אלינו. ועידתנו זו שונה מן הקודמות לה לא רק בכמותה כי אם גם בתכנה, באיכותה. ישנה הרגשה פי בחיי הפועל צריך להתגשם דבר-מה, והדבר הזה מחייב את הועידה להתרומם. לא בלב קל התאספנו הנה. חיכינו לשנים טובות, להתגשמות התקוות, והנה באה המציאות והכיבה את תקוותינו. יש די כוחות בעם העברי, אבל הם אינם מצטרפים יחד. על ציבור הפועלים רובץ קשי העבודה מצד עצמה וקשי ההרס החמרי והרוחני של היהדות כולה. ציבור הפועלים אמנם אינו מאוחד איחוד הסתדרותי, אך הוא מאוחד במעשיו, בחייו, בתקוותיו, איחוד חיוני. הציבור הזה הנהו חטיבה אחת בתוך היהדות, והוא ניתן למשיסה ולקטטות פנימיות הקורעות אותו לגזרים. הציבור כולו שואף להיחלץ מן המצב הזה, ולא עלה הדבר בידו עד היום. ספק אם גם ועידה זו תתן את הפתרון הגמור, אבל ועידה זו נקראה בכדי להתגבר על הקושי, שיש בידינו לסלקו. החבר ברץ בדבריו הביע את מגמת פולנו: לא נצא מפה בלתי אם מאוחדים. כמו כן נכונה ההשנאה בין ועידתנו ואסיפת הנבחרים. ועידתנו היא אסיפת הנבחרים שלנו, וכמו שם פן גם פה, מתוך התאמצות נגשים את רצוננו. אך יתריכוח לנו על אסיפת הנבחרים, באשר אסיפת הנבחרים היא ביאתר כוח של ציבור מפוזר ומחולק במשלח-ידו, בחייו ובעניניו יום יום. לא כן

אנחנו. אם נצליח להניח פה יסוד לקהילת העובדים בארץ, נעשה דבר גדול. עיני ארבעת אלפים עובדים נשואות אלינו ומצוות עלינו: התגברו! ופקודה זו אנו חשים פולנו, ולה נישמע.

חובתיי־חובתנו להזכיר בשעת הפתיחה את חברינו אשר נעדרו מקרבנו במשך התקופה הקצרה, מתחילת העליה החדשה. לא בדרך כלל הארץ ולא בעתם מתים חברינו. כל קבר חדש הוא פרי מקרים מיוחדים ותנאי חיינו. כשהיינו מעטים הפרנו זה את זה פולנו, ועתה על חברינו החדשים הנעדרים אין גם מי שיודע לספר לנו. אין אנו יודעים להקים מצבות־זכרון לפרט הנופל. גדלנו על מושג הגבורה האנונימית. אבל כל ההולך מאתנו הן עולם מלא אבד עמו. רציתי לפחות להזכיר בשם את חברנו משה פרוז'ינין, הגבור והישר, המסור והאמיץ, אשר נרצח אך זה לפני ימים אחדים בשדות כרפור על משמרו. תהי רוח חברינו אשר ציוו לנו את החיים, את מסירות הנפש והעבודה — שורה בקרב אסיפתנו.

על מהות ההסדרות

עד פאן דיברו על הקלקלה של הפירוד. החבר אלקינד נתן תמונה שלמה ונאמנה למצב הזה, אך לא דובר עוד על עצם האיחוד. מהות האיחוד תלויה במהות הפועל. ובענין זה עלינו לבוא לידי הבנה הדדית. ישנה השקפה בקרבנו על דבר איחוד מעשי, אולם הלא פולנו בארץ־ישראל מעשיים ואין איחוד לא מעשי. מדברים נגדנו בשם הבדל השקפית־עולם, פאילו אנשים מתאחדים על יסודות השקפות־עולם: חמריות, דתיות וכו'. כשאני לעצמי איני יודע מה זאת השקפת־עולם. המושגים, שבשם אומרים לחלק את עניני הפועלים בארץ־ישראל לענינים מעשיים, מעשי יום יום, חולין, ולענינים עילאיים, קודש — אינם נובעים מתוך צרכי הפועל בארץ־ישראל ומתוך חייו, ואף לא מחיי הפועלים בכלל בכל מקום שהוא. תנועת הפועלים בראשיתה הכילה בקרבה יסודות אנושיים נעלים ונשגבים, ורק לאחר המשבר בתנועה זו עמדה על הפרקסיו־נליות הדלה והיבשה.

פועלי ארץ־ישראל לכל גוניהם המרובים אין ביניהם הבדלי־מקצוע — בין אלה שכבר התישבו על הקרקע ובין אלה שתמול באו. ואם אתם באים

ורוצים לחלק אותנו לפשוטים־חמריים ולרוחניים־נאצלים. — בראשון, בחומר, אנו מאחדים ובשני, ברוח, נפרדים — מי פועל בארץ־ישראל יספיק לחלוקה כזו? אם תוציאו מהאיחוד את זה הנותן תוכן לחיי הפועל בארץ — מה איחדתם? אין טעם לחיינו פה מבלעדי הרעיון — האחד לכולנו. אם תוציאו, למשל, מתוך האגודה הפרופסיונלית את הלשון העברית — פי מה ענין אגודה מקצועית אצל השפה — מה תהא לנו האגודה הזאת? אגודה מקצועית שאין עמה ציונות ואחריות בפני בנין הארץ, שאין עמה סוציאליזם (לא השם דוקא!) — זו אינה יכולה להיות בארץ־ישראל. היא תתפורר מאליה. זכרו את האגודות המקצועיות ה„טהורות“ שלנו, את פועלי הרפכת, פועלי החולות.

בעולם בכלל אין פרופסיונליות בלי פרספקטיבה אנושית. האם התנועה הסינדיקליסטית של צרפת אינה מדינית? גם באמריקה התנועה הפרופסיונלית או שהיא נכנעת לרכוש או שהיא כנגד; איננה סתם פרופסיונלית. לא ניתן לבנות את ארץ־ישראל על ידי אגודות מקצועיות — הן תהיינה מאליהן לנושאות רעיון אנושי; והאומר לבנותן על יסוד פרופסיונליות — אינו מפיר את הפועל העברי ואת רוחו. הפרופסיונליות חשובה לו רק באותה מידה שהיא קשורה ברעיונו. רק אגודה מקצועית אחת היתה חשובה לנו — זו ההסתדרות החקלאית — אולם אותה הלא ידעתם, כמה מן הפרופסיונליות הטהורה היה בה. אם נבוא היום ולא ניצור את הצורה השלמה, האחת, של האיחוד הגמור, ניחלק בהכרח לשתיים: המפלגה תמשוך אליה.

אודה, אנו באים אליכם בהכנעה. „אחדות־העבודה“ נכנעת. לא על דעותינו התחרטנו. אנו מפירים היום כאשר הפרנו אתמול שאין מקום למפלגות בארץ. בואו וראו, דוקא בינינו היה הריב כל כך מכוער, כל כך אישי — פשוט: מפני שלא היה לנו על מה לריב. הריב עבר על אישים, על חיפוש־הבדלי־מפלגה, על חיטוט וכז'. כשעמדנו לפני השאלה, אם לעמוד על המכסימום של דרישותינו, ובשביל זה לא לעשות את האפשר לעשות היום — החלטנו להיכנע בפני הרוב.

ועלינו להודות, לא קל לנו הדבר הזה. טוב היה לנו ב„אחדות־העבודה“, הפוללת את כל צרכינו, וטוב היה לחברי „הפועל הצעיר“, אשר

נתנו כל אשר היה בידם לרשות אחת, ואין אנו מאשרים בזה את זכות קיום הכנופיות, כי אם, אדרבא, אנו מוצאים כי יכול היה הטוב הזה להיות מרוכז כולו בקרב ציבור הפועלים המאוחד.

יקפחו אותנו בעבודה של מציאות מ.פ.ס.ע. — לפני חמש־עשרה שנה שמענו את הפומון הזה מפי אלה שנעשו חברים טובים בעבודה. הצורך באיחוד הוא הכי־עמוק. והרי על אותם הדברים, היכולים להפריד בינינו באמת, כמו התכחשות לשפה או ללאום — לא ינתר אף חלק מההסתדרות של כל פועלי ארץ־ישראל. אנחנו לא נוכל לבנות את ההסתדרות על שותפות של שתי שפות ולא נכלול בקרבנו מנצלים ולא את אלה המתנגדים לארץ־ישראל עובדת.

החלוצים באו ומצאו שתי לשכות־עבודה ונזכחו כי רע הדבר. אולם אי אפשר לסדר לשכת עבודה אחת ובה בשעה להשאיר שלוש לשכות־עליה. וכך גם הכשרת העליה והקשר עם החלוצים. שתי משלחות של פועלי ארץ־ישראל לחוץ־לארץ הן מזיקות לעניינינו לא כחות מאשר שלוש לשכות־עליה ושתי קופות־חולים.

ההסתדרות של פועלי ארץ־ישראל צריכה להיות גם נושאת הקשרים של תנועת העבודה בארץ עם החוץ.

זוהי תכנית האיחוד.

טבת תרפ"א.

בוועד הלאומי

לזכותו של „המושב השלישי של הנהד הלאומי” יש לציין, כי הוא לא הרדים, לא השקוט, לא השלים עם רפיונו, עם רפיון הישוב. אדרבא, הוא ניסה לעמוד על מצב הדברים לאמיתו והתאמץ להצעיד אותנו צעד כל־שהוא קדימה. הוא תבע את זכותו, הוא תבע את זכותנו.

חשיבותו של המושב השלישי אינה בזה שהוא זכה לשמש דְקוֹרְצִיָה לאורחים חשובים, ששמע או השמיע נאומים יפים. ערכו — בהחלטות המעשיות המעטות שהוא קיבל (ודוקא על דעת עצמו, מבלי לשאול אם זה

יהיה לרצון לאחרים או לא), ברצון הברור אשר היה חדור: להגביר את כוח האוטונומיה היהודית בארץ־ישראל.

בחוץ־לארץ רואים את הועד הלאומי כמוסד העליון של היהדות הארץ־ישראלית. כעין סנהדרין, כביטוי השלטון היהודי. רואים בו מהרהורי הלב, המבקש תנחומים ומפלל לגאולה. מתארים אותו בשללי־צבעים. ההנהגה הציונית רואה בו עד היום פלי־תשמיש דְקוֹרְטִיבִי אשר אין לו כל זכויות, ואשר ביחס אליו אין כל התחייבויות, מוסד לקבלת פני אורחים, פורום „לדבר על לב ירושלים“. לגבי הקהל הרחב בארץ, המתעורר רק לתרועת שופרות, למנגינת תהלוכות בסך או לנפץ נפילת חומות, כבר נגמרה המלחמה בעד ארגון הישוב. נגמרה בהצלחה. נקראה אסיפת־הנבחרים, נוסד הועד הלאומי. יש בו כבר פדי אחיזה, תביעות, ביקורת, יחס־ביטול ותקוות־אֶכְזֹב. אולם בשביל הועד הלאומי, בשביל אותם הכוחות אשר הודות לעמלם ולמאמציהם הגענו עד הלום — מלחמה זו בעד הגשמת השלטון העצמי של כנסת ישראל בארץ אֶךְ־הַחֵלָה.

גדולות לא נדרוש פִּיּוֹם מאת הועד הלאומי. את שאלות חיינו הכי־חמורות לא בידינו לפתור. לא בידינו פִּיּוֹם להעלות ארוכה למְדוּיֵנו בארץ, לעמדתנו הנקלה והרפויה בממשלת הארץ, לחקלאותנו המפרפרת בחוסר כל הרחבה, באין תקוה לימים יותר טובים, לעליה הנעכבת ונעצרת, לחוסר העבודה המחפיר, השולט בערינו ובמושבותינו. לא נטיל על שכמו פִּיּוֹם את כל אלה. למען הילחם בכל זה נחוץ כֹּחַ. והכֹּחַ הזה, העושה ומצוה בפנים, המשפיע כלפי חוץ, אין לו. הכֹּחַ הזה צריך להינצר. זכות קיומו של הועד הלאומי פִּיּוֹם היא במידה שהוא נלחם על הכֹּחַ הזה, במידה שהוא יוצר אותו לעצמו.

ובמובן זה יש לציין לטובה את המושב האחרון.

הועד הלאומי לא הסתפק הפעם בכיבודים ומחמאות, בנאומי נשיאות ארוכים (אלה לא חסרו, כמובן) ובהרצאות סתם על עליה וכלכלה, שאינן גוררות אחריהן מעשים. הוא דרש לו את כֹּחוֹ, את הכֹּחַ המגיע לו: הוא דרש מאת ההנהגה הציונית שתתמוך בו בתביעת־זכויותיו. הוא קיבל החלטה לדרוש מאת הממשלה — בשליחת מלאכות מורכבת מאת הועד הלאומי ונעדי הקהילות — את הזכות של קביעת חוקת הקהילות, של הטלת מסים

לקהילות ולוועד הלאומי (הצעת א. בלוימנפלד). הוא קיבל החלטה כי פל עניני הקרקעות של היהודים והעברתם נעשים רק על ידי הוועד הלאומי. הוא קיבל את ההחלטה, כי כל הכספים הנמצאים בעין בקופת „קרן הגאולה“ ואשר יגבו — יוקדשו פולם לגאולת הקרקע בתור רכוש לאומי (הצעת ב. פצנלסון).

להחלטות אלו יש חשיבות רבה: מלחמה זו בעד אישור משפטי של הוועד הלאומי, של זכותו להטיל מסים, לקבוע את חוקת הקהילות — זוהי מלחמתנו בעד חיים מדיניים בארץ. זהו הדבר אשר יעשה את ביאת־הפוח של הישוב בארץ־ישראל לכוח פועל ומשפיע על חיי הישוב.

ההחלטה בענין הקרקעות, אשר נתמכה ברצון טוב מצד אפרי המושבות, מכוונת להשליט את הוועד הלאומי על הענינים הקרקעיים המשפטיים, מגבירה את פוחו הכספי, מציגה ברשות החלטתו את ענין הקרקעות המסופקים, אשר היו עד הנה הפקר לכל אלים, לכל מסיג גבול ולכל מרדף־אבנטורה. בהחלטה על דבר כספי קרן־הגאולה הביע הוועד הלאומי גלוי וברור, לשם מה התנדב הישוב העברי בארץ בימים היפים ההם. עוד אז דרשנו אנחנו, חברי „אחדות־העבודה“ שבועד הזמני, כי הכספים יוקדשו למפרע לקרן הקימת לגאולת הארץ. והצעה זו לא נתקבלה, אם כי הובע הרצון הפללי כי הכספים יוקדשו לשם זה, באשר ראו בה פגיעה ב„משמעת“.

עכשיו נתעוררה השאלה מחדש. גם כאן היו נסיונות מצד חסידי־ המשמעת להטיל ספק בזכותו של הוועד הלאומי, היה גם נסיון מצד הגזבר של ועד־הצירים לאיים, כי החלטה שכזאת תעמיד חס ושלום בסכנה את קיום המורים, הפקידים והקבוצות. אבל ההגנה על זכות הוועד הלאומי ועל הקדשת הכספים לשם המטרה העיקרית של ההתנדבות — גאולת הקרקע — נתמכה הפעם גם מפי אפרים וחרדים (גיסין, הרב ציטרון), וההחלטה נתקבלה. לקבלת ההחלטות האמורות, ולמהלך הישיבות בדרך כלל, גרמה במידה מרובה השתתפותם של שליחי הפועלים, ציבור הפועלים, המרכוז את פל מענינו במלחמה בעד פיוש עמדה בעבודה, בעד יצירת מקום לחיים אנושיים פוריים לעובדים ולבאים, אינו יכול להזניח גם את המלחמה בעד הזכויות הלאומיות של הישוב. החלטת ההסתדרות הכללית של העובדים

העברים בארץ־ישראל בדבר. הפצת סלע הישוב, מביעה את ההפרה הזאת של ציבור הפועלים, את נכונותו ואת צרותו להגן על האתחלתא של חיים אוטונומיים, אשר נוצרה לרגל התאמצותו ופעולתו.

שבט תרפ"א.

לאחד במאי

בעצם חבלי המהפכה האנושית הגדולה, בעצם הוֹיֵאָבֶקוֹת לחיים ולמות של עולם הולך ועולם בא, בעצם המצוקות והעינויים, הירידות והעליות, הנצחונות והפשלונות, חוגג האדם העובד את חגו, החג הצעיר במוֹעֵד־האדם. טרם הגיעה שעתו של העובד לחוג את חג עִבְרוֹ, חג הנצחון והגאולה. ויום זה, הצופה פני העתיד, המקודש מראשית בואו בהוד־גבורה, תום אמונה ובזוהר של מסירת־נפש, יום זה האחד והמייוחד לכל עמי העולם, יותר מאשר הוא חג הנהו יום בשורה וקריאה, יום מִפְקֵד הכוחות, יום הדין וחשבון הנפש.

לא קל הוא חשבון־הנפש של תנועת הפועלים בשנים אלה, שנות החורבן האנושי הגדול. החוזים הגדולים אשר קמו לתנועת הפועלים צפו מראש את ההרס והאבדון אשר שלטון הבצע והניצול נושא בקרבן לכל האדם. אולם כל תיאורי הדמיון והמדע הרבולוציוני תורו לעומת המציאות של המלחמה העולמית אשר החברה הבנויה על שלטון מעמדות, ניצול לאזמים וקיפוח חיי אדם המיטה על העולם, ותנועת הפועלים, אשר לא קמה בה הרוח להיות נאמנה עם עצמה, להִפָּר ביד אמיצה את מוזמת התופת של זדון־עריצים, המכניסים מטבח לעולם, נושאת את ענשה עד היום והנה מתבוססת בדמיה, במכאוביה, בסגורים, בהתפוררות, במשטמת־אחים, בעצם המלחמה בעד העולם החדש, בעד חברה אֶל־מעמדית, בעד גאולת האדם מעול הבצע והעוֹשֶׁק, בעד גאולת העמים משעבודם, אורב לפועל רעלו של העולם הישן, שעבודו, רקבונו, עריצותו ונכליו. ומלחמה כבדה לפועל בעצמו, בעולם הישן אשר הוא נושא בקרבן.

אל תרפינה הידים.

והפועל העברי שבארץ, אשר מצא בקרבו את האומץ, את כליוֹן־הנפש ואת הרצון להיות את אשר הוא, אשר קם ועלה מתוך החורבן, מתוך מעמקי שממת־העם, מתוך הפליה, ההרס והשמד, לפלס דרך חיים לאֶחיו, הפועל העברי המרגיש את עצמו אחד העובדים והלוחמים בעד עולם אנושי חדש, בעד תרבות־אנשים חדשה, בעד יחסים אחרים בין אדם לאדם ובין עם לעם, בעד חיים חדשים של האדם בעבודה — חוגג אף הוא היום את חג העובדים בעולם.

אף פניו מועדים אל העתיד. הוא חי את שבר־עמו, את פלימת־שעבודו, את פֶּאֶב־עלבֹּנוֹ ויודע הוא את הפדידות הגדולה והקשה, את בדידותו בתוך עמו, את בדידותו בין אֶחיו העובדים בעמו, אשר לא יבינו לרוחו, לא יטו שכם לפעלו. הוא הרבולוציונר, המעפיל, דוחק הקץ, אשר בחלה נפשו בחיי הקלון, יודע את אשר העמים עליו, יודע כמה מעטים כוחותיו לעומת התפקיד אשר קיבל עליו, יודע הוא את מְדוּי עמו, את קלונו ורפיונו, יודע הוא את מְדוּנו הוא עצמו — וידיו לא תרפינה. הוא רואה מאחוריו את מחנות העולים, המעפילים, דוחק־הקץ כמזהו, חברים אמיצים לחיים וליצירה, למלחמה, לרצון אנושי רבולוציוני, לחלומות וליענויים, הנוהרים דרך כל מדורי הגיהנום ופורצים גדרים ושערים נעולים — ויודע הוא כי אם רבה הדרך וכבדה המלחמה ועצומים החללים, לא יסוג אחור.

ניסן תרפ"א.

„הבשורה הגדולה לבני המולדת“

טרם קמנו מאַבלנו. טרם שקטה ארץ מְדֵם־הנקיים. עוד אנו מחבשים את פצעינו, וברחובות יפו צהלה ושמחה. הכְּרוֹז — סמל זה של תורפיה הישנה וסדריה, זה שהיה מְכֵרִיו בימי גְּמֶל־פְּחָה את ה„מות יומת“ — עבר בשבת ברחובות קריה, באותם הרחובות שהיו רק זה עדים למעשי השוד והרצח, ובישר בערבית „לבני המולדת“, כי ההגירה נפסקת. בתופים

ובמחולות ליווהו, ועל פפים נשאוהו. ובחוצות חיפה מודעות מתנוססות בערבית לבשר את „הבשורה הגדולה לבני המולדת“. בראשינו, בראשי החלוצים העברים הנקלעים מגבול אל גבול, מים אל ים, מתרצה הממשלה אל צוררינו ושויסינו.

נמצא עוגן-ההצלה, נמצא התכסיס הפטוח לשלום ולהרגעה. מאחורי גבנו נבחר והוחלט התכסיס הזה. בעתונות הערבית נתפרסם הדבר בשבת, יחד עם ההודעות בחיפה וההכרזה ביפו. לעתונות היהודית נמסר הדבר ביום ב'. עם המנהיגים היהודים ניהלו משא-ומתן, הבטיחו „בטחון“, יצאו ידי חובה בהסברת פנים, ולמוסא כאזם פקה נתנו את מבוקשי: לשים לקלס את תקנתנו, לשים לאל את מבטחנו.

אייר תרפ"א.

נֹכַח הַמִּצַּב

הפוגרום בירושלים גילה את הלוט מעל פני שיטת השלטון של הממשלה הפובשת, הממשלה הצורת של אלנבי ובולס. הפוגרום ביפו גילה את מהותה של שיטת הממשלה הנוכחית, הממשלה הידידותית של הנציב היהודי הרברט סמואל.

כפילות ודו־פרצופיות שלטו בשלטון הזה כל הימים. נציב שנשלח בדבר-מלך, פדי „לקיים את העיקרים“ של בית לאומי ונשען על אפרט פקידותי, מורשת המשטר הישן, צורר חותר ומשסה, רוקם מזימות וקושר קשרים. ממשלה נאורה הרודפת שלום, במחיר של כל מיני ויתורים — חוששת רק לבטחון הארץ, ומחזיקה בקרבה — למרות כל האזהרות — משטרה שופכת-דם, רוצחת, שודדת, עלולה לכל מעשי פשע ותבול, נתונה לכל בגידה והשפעה זרה; ממשלה ידידותית, המקרבת ומגדלת כל צורר ומסית, ודוחה ומרחיקה כל איש מבני הארץ שאין חלקו עם משנאינו; ממשלה ליברלית, המסתלקת מלהילחם בפוגרומים ומסיתיהם, באשר היא רואה בהם „תנועה לאומית“, שאין מדכאים אותה בכוח, וביחס אלינו אינה

נמנעת להשתמש בחומרות הצנזורה הפראית ביותר וחותרת פקודות של גירוש. באופן אדמיניסטרטיבי, לאנשים שלא הוברר עונם, עוון השתתפות בתנועה, שאותה, כנראה, אפשר לדפא בכוח; ממשלה הדוגלת בשם הצדק, ומעוולת משפט לשם חשבונות ופחדים פוליטיים; ממשלה האומרת „לרמות“ את הערבים על ידי ויתורים למעשה, ומרמה אותנו בהסברת פנים ריקה.

ההצהרה של השלישי ביוני מסיימת ומסכמת את שיטת שלטון זה בבהירות שאין לאחריה כלום.

אל מי פונה ההצהרה, על לב מי היא מדברת?

היא אינה רואה לפניה לא ישוב יהודי בארץ ולא עם עברי בעולם. היא מתעלמת מדמו השפוך, אינה יודעת את אבולו, אינה רואה את סכנת החורבן האורבת לו כל עוד מצב־שלטון זה ישאר. ההצהרה רואה לפניה רק את מחנה הפורעים, את מנהיגיהם־משסיהם, רואה אותם כשליטי־מחר, לפניהם היא מתרפסת, מהם היא מבקשת לה אַרְכָּה. בחסדם רוצה הנציב היהודי, המבוהל והנכנע, להציל את פסאָו ואת שְׁלֶטֶר שלטונו.

מורכ־לב, הכנעה מבוהלת, התנצלות רַמְיָה, התרפסות לפני צוררים ופורעים — אלה הם קויה היסודיים של ההצהרה החדשה.

הנציב היהודי העליון, אשר נשלח לגשם את ההצהרה הפלפורית, לא ידע בִּוְשֶׁת לאמור גלוי לפני העולם, כי יוכל היות ש„תרגום המלים האנגליות אינו מוסר את הפירוש האמיתי“, הפירוש האמיתי הוא „פי אחדים מהיהודים בגדר התחומים אשר יקבעו על ידי מספר התושבים הנוכחים יבואו“.

על דם רַעֲיִנֹו־חַלְלִינֹו, על דם הישוב העברי הנתון לרצח ולמשסה, עומד הנציב היהודי לעיני הפקידים הבוגדים והמשטרה הרוצחת, ומפייס את הערבים, ומבטיח להם הגנה מפני הסכנה היהודית, מפני הסכנה, „שארצם, מקומותיהם הקדושים ונחלותיהם יופקעו מהם וינתנו לזרים“. ולפני כל העולם הוא חוזר על העלילה, שהמציאו מארגני הפרעות, ותמכו בה ההודעות הרשמיות, על ה„בולשבים האשמים בכלבולים ביפו“.

הוא, שאמר לפני ימים אחדים לנכבדי היהודים, כי מבלי עליה אין לו מה לעשות כאן, גוזר על העליה, מבטל את העליה, מוציא אותה מרשות ההסתדרות הציונית, ואינו מסתפק בזה: הוא מצטרף לעיני כל העולם אל כל שונאי ציון ומנדיה, ומתרצה לאויביו, בהוציא את דיבת הארץ, „כי תנאי פלשתינא הנם תנאים כאלה שאינם פְּרָשִׁים הגירה בהמון“.

ואין לו די בכל אלה, אלא שהוא גוזר מתוך מבוכת-פחד גם על הטוריסטים, שאין להם לשהות בארץ „יותר משלושה חדשים“, לטובת התפתחות הארץ, כמובן.

מהיום והלאה נתונה העליה לארץ-ישראל — הערובה היחידה להגשמת הציונות — בידי שרירות-לב של פקידים, בידי „חוקי-הגירה“, הגרועים הרבה יותר מאשר בכמה ארצות שאין בהן „בית לאומי“.

וגם לבטחון הארץ דאג הנציב.

אחרי הנצחונות הגדולים של המשטרה הערבית, הוא מבטיח לנו בטחון גמור: „גודד משטרה של 500 איש מהמעולים, ואשר יגויסו מפל בני התושבים“. האין לך בטחון טוב מזה?

והרי אחרי כל אלה, סיכום תכנה האמיתי של ההצהרה החדשה:

א. הכרות ליקיודציה של הצהרת בלפור, מפי הנציב היהודי.

ב. הכרות נצחונם של הקונגרס החיפאי ושל פורעי יפו.

ג. עיכוב העליה, מתמיד וקבוע, בדרך החוק.

ד. הודעה לעולם, כי אין ארץ-ישראל ארץ של הגירה.

והתוצאה: סכנה של פרעות חדשות.

זוהי התשובה של הנציבות היהודית על הדם השפוך, על ידי פקידיו ושוטריה.

ככה סיים הנציב היהודי את הקריירה שלו בתור נציב יהודי.

בארמון הממשלה, שבוי בידי צוררים ונוכלים, ממלא את פקודותיהם,

עושה את רצונם — „הנציב היהודי“.

אפשר שאת כסאו הוא יציל, את שלטונו ימלט. אולם מפני גזר-דינה

של ההיסטוריה העברית, עקובת-הדמים ורבתת-הבידודת, לא ימלט. את

ההיסטוריה אי-אפשר להונות.

הנציבות היהודית היתה לדְקוֹרְצִית־שוא. השמחה התמימה של ההמון היהודי לנציבות היהודית היתה לשמחת־שוא. הציפיה — לאֲכֹב. נשאר לנו האֲבֵל, אֲבֵל העם על מות בניו, על מות בניו העולים, העובדים, היוצרים, על בְּרֵנְךָ יחידוֹ. אֲבֵל־אמת.

סיון תרפ"א.

טְרִיֶסט

גם הִנֵּה הגיע כבר הפקיד „הגואל” הממונה מטעם הממשלה הארץ־ישראלית על העליה. אנשי המשדד הארץ־ישראלי בטְרִיֶסט כבר הרגישו שמעכשיו אין להם מה לעשות. ענין העליה הוצא — למעשה — מידי ההסתדרות הציונית, ותפקידם עכשיו ללכת להשתדל לפני הפקיד, כשם שהולכים לכל קונסולט זר, בהבדל הניכר, שכאן — גזירות והגבלות. במשך הימים המעטים ראיתי בעיני, מה עשה הנציב היהודי בגזירתו למאות אנשים האלה. ראיתי קבוצת אנשים שכבר עמדה פעמים בשערי יפו, בבואם בראשונה ליפו שלחו אותם לבירות. שם לא הורידום. שלחום לטריפולי. בטריפולי היו אֲסוּרִים איזה ימים. חיכו לידיעות. אמרו להם, כי יורידום ביפו. התגוללו על הקרקע, מבלי משכב, מבלי מזון — ואחר כך הוחזרו לאלֶפְסַנְדְרִיה ומשם לטְרִיֶסט. ועכשיו מצא הפקיד הממונה על העליה — זה שבארץ קיבלו את נסיעתו לֶסְדֵר את העליה בשביעת־רצון — כי היות שאין להם סְרְטִיפִיקָטִים הרי עליהם להישאר כאן, על כל פנים, עד אשר יתנו לעלות לכל אלה שבוינה וכו', אשר להם הסרטיפיקטים. מאת צעירה, אשר לה חתן בארץ, נדרש פי תְּרָאָה את מכתבו. היא לא הסכימה — נגזר עליה להישאר. למחרת חזרה בה ונכנעה —¹ ראיתי שני סרטיפיקטים שנפסלו, משום שבהם כתוב, כי החלוצים הנ"ל נמצאו באותה ארץ שני חדשים; משמע, שאין ההסתדרות הציונית המקומית מפירה אותם די ואינה רשאית

¹ [משהו נמחק מטעם הצנזורה]

להעיד עליהם — והרי הם פסולים. ראיתי בעל-מלאכה, בנאי-מומחה, שמעפבים אותו ואומרים לו שאין עבודה. ראיתי עתונאי יהודי, תייר, שהיתה לו ויוזה, וש אחרי שיחתו עם הפקיד מצא זה לנחויץ למחוק לו את הויוזה (אגב, עתונאי זה כתב כמה דברי קטרוג על הבולשביזם, אבל בעיני הפקיד נראה למסוכן).

את מצב-הרוח של החלוצים האלה, אשר כבר כלו פוחותיהם מנדודים, תלאות ומפח-נפש והנקלעים עכשיו מתקוה ליאוש — אין לתאר. ועומד המשרד הארץ-ישראלי ורוצה לעזור — ואין לאל ידו להושיע. בין מאת החלוצים, אשר לא זכו להישלח לארץ-ישראל והמחכים עדיין, עד שוב הפקיד מוינה, לגזר-דינם, ישנם אנשים אשר להם בארץ קרובים, אשר להם גם אמצעים, — אבל הפקיד הממונה עמד וגזר...

תמוז תרפ"א.

שליחות

מן הדרך

ישיבת פרג היתה חיובית: היא ניסתה לתקן את קלקולי־לונדון. היא חידשה את ימי הציונות הפשוטה, המבקשת מעשים, ולו גם קטנים, אבל ממשיים. היא הגבירה את ערך קרן־היסוד. החליטה בפרינציפ בדבר קניית־הקרקע בעמק־ירזעאל ובענין חישובול הירקון — והיא יצרה אויר מתאים לקונגרס.

ישיבתי בוועידת „א.ר.ט.“, המורכבת מאפס־אנטי־ציונים. שם ראיתי איזה מקום קטן אנחנו עדיין תופסים במציאות היהודית, ונזכחתי כי אין שום תקווה להגיע לעם, אם לא נעשה את ארץ־ישראל — על ידי פתיחת עליה וסידור עבודה — לחתיכה של ממשות. הפננה היא, שלא נצחונות פוליטיים ולא תעמולה רעיונית יכבשו את לב העם לתנועת הגאולה, כי אם רק ממשות ארץ־ישראלית.

בכל הביטול, השנאה והקנאה לציונים — בצדק ושלא בצדק — ישנה פינה אחת שאודותיה מדברים עם אויבים בכבוד: החלוק ואפשרות של עליה לארץ. רק היא עלולה עכשיו לשנות את היחס אל הציונות. חוסר־פעולה אמיגרציונית וישובית אחרי ההצלחות וההפרזות המדיניות שמו לאל את כל ערך הציונות ואת שארית התקווה הלוחשת בלבבות, כי עוד ישנה ארץ־ישראל בעולם.

נזכחתי כי ההפכה של הצרה הכלכלית היהודית, כי אידיאולוגיה על דבר הגירה והתישבות של המוני־העם גוברת עכשיו לא רק בין אלה שהיו ציונים, כי אם גם בין אלה ששללו את המושגים האלה כל ימיהם. פמזבן, כל זה אצל אלה שאינם קומוניסטים. הקומוניזם פותר לחסידיו את כל השאלות.

מענין לציון, כי בשעה שאצל „פועלי־ציון“ עדיין מתנכחים, אם מותר

ללכת לקונגרס, יושבים ב„א.ר.ט.“ יחד עם ה„בורגנים“ — „בונדאים“, „מאוחדים“ ואפילו אנשים שהיו ברוסיה חברים ל„בונד הקומוניסטי“ — ולא יתבוששו. דיברתי עם ו. הבונדאי והוא סיפר לי הרבה אמיתות מרות על מהות תנועת הפועלים היהודים בליטא. הוא אמר, כי הכוח היותר חשוב בפרויבניציה הם „צעירי-ציון“. ב„בונד“ אין שריד מחברים „זקנים“, פועלים, שהיו בו לפני 10 שנים. פולם יצאו ממעמד הפועלים.

אב תרפ"א.

בקונגרס השנים-עשר

(בקרלסבד, 1 בספטמבר 1921)

העם בתפוצותיו מחכה לדברינו, למעשינו, לדברי-אמת, למעשים של ממש, ועלינו לעשות פאן חשבון-הנפש.

„ארץ-ישראל היא אפשרות של מעשים גדולים לפני העם העברי“, — אמר הרצל — אבל פיצד הראינו את עצמנו פשהגיעה השעה הגדולה? הפוליטיקה הועמדה ברום עולמנו, והעיקר, העבודה נדחתה לקרן-זווית. עניני הישוב, החקלאות, העליה הוזנחו, נתפוצצו. לא עבודה מדינית נעשתה על ידינו, כי אם עבודה דיפלומטית. עבודה פוליטית פירושה: ארגון העם, יצירת פוח ממשי בארץ-ישראל, בסיס למדיניות ריאלי. את העם לא ארגנו, את ההסתדרות הציונית הרסנו, פוח בארץ לא יצרנו, את העליה לא קידמנו, קרקע לא רכשנו, משקים חדשים לא הקימונו ומעט העבודה הפוליטית הריאלית הנעשית בארץ על ידי הישוב עצמו, לא הבינה לו ההנהגה הציונית. מאז נכבשה הארץ על ידי האנגלים חתר הישוב בכל מאמציו לארגון, ליסוד אוטונומיה לאומית בארץ. ההנהגה היא ששמה מכשולים על דרך הישוב. רק אחרי מלחמה של שנתים הושג מאתה היתר. הנה בא די-לימה ומתקלס בועד הלאומי, הדורש דעה בשעה שאין לו עוד המאה. ההנהגה הציונית לא הבינה גם לצורך הכיחייני של הישוב — הגנה עצמית, וגם בחדשים הכיחמורים לא מילאה את חובתה.

מיום מינוי הנציב הסתפקה ההסתדרות הציונית בעשיית רַקְלָמָה ולא עשתה דבר בכדי ליצור פּוֹחַ מְמָשִׁי בארץ. מִפְחֵה־הַנֶּפֶשׁ הַקִּיף עֲכָשָׁיו לֹא רָק אֶת הַפּוֹעֲלִים, כִּי אִם אֶת רוֹב חֲלָקֵי הָעַם בְּאַרֶץ וּבִגְלוֹהָ. עֲבֵר־הִירָדוֹן נִיתַח מֵאַרֶץ־יִשְׂרָאֵל, הָאֲדַמִּינִיסְטְרָצִיָּה הַקְּדוּמָת הַצּוֹרֶרֶת נִשְׂאָרָה עַל כַּנָּה. הַמִּשְׁטָרָה הִירוּדָה, מֵרַפְזוֹ הַשְּׂנָאָה, נִשְׂאָרָה כַּמְקוּדָם. לָנוּ הָיוּ מִשְׁנָנִים יוֹם־יוֹם, כִּי סְמוּאֵל הוּא אִישׁ הַצֶּדֶק. לֹא הַצֶּדֶק, כִּי אִם הַכְּנִיעָה הוּא הַיִּסוּד לַעֲמֵדֵת הַמִּמְשָׁלָה. לֹא־אֶחָד הַמְּסִיתִים לַפְּרָעוֹת בִּירוּשָׁלַיִם נִיתְּנָה לֹא רָק חֲנִינָה, כִּי אִם מִשְׁרַת מוֹשֵׁל בְּאַחַת הָעָרִים. לֹא־סִירִי עֹפּוֹ לֹא נִיתְּנוּ מִשְׁרֹת כְּאֶלּוֹ. בְּמִסֵּר־הָאָרֶץ וּבְמַכְסֵי יֵשׁ לָנוּ חֶלֶק רַב. וְאִין מִפִּירִים בּוֹכּוֹתָנוּ לְקַבֵּל אֶת הַחֶלֶק הַמְּגִיעַ לָנוּ בְּתִי־הַסֶּפֶר.

הוּעַד הַלְּאוּמִי לֹא זָכָה לְקַבֵּל עַד עֲכָשָׁיו אֶת זְכוּת הַטֵּל־מַסִּים, זֶה שִׁישְׁנָה לָנוּ בְּלִיטָא. מִזְכִּיר הַמִּשְׁפָּטִים בְּנִטְבִּיטְשׁ מֵיָאָן הַלְּכִיר בּוֹכּוֹת הַקְּהִילָה שֶׁלָּנוּ. כֹּל זֶה הָיָה עוֹד בֵּימֵי הָרֵאשׁוֹנִים, „הַטּוֹבִים“. אַחֲרֵי כֵן בָּאוּ הַיָּמִים הָרַעִים: פְּרָעוֹת יַפּוֹ. וּמָה בָּא אַחֲרֵיהֶם? לֹא הַגְּנָה, לֹא עוֹרָה, כִּי אִם פּוֹגְרוֹם פּוֹלִיטִי: לְכֹל הָעוֹלָם הוֹדִיעַ הַנְּצִיב הַיְּהוּדִי, כִּי הַבּוֹלְשֵׁבִיקִים הִיְהוּדִים הֵם שְׂגָרְמוּ לְמַהוּמֹת בִּיפּוֹ. הַדְּבָר הַנּוֹרָא בִּיּוֹתֵר הָיָה אִיסוּר הָעֲלִיָּה. פּוֹרְעֵנוֹת זֶה עֲלָתָה עַל הַכֹּל. לְצִיּוֹנִים אָמַר סְמוּאֵל: מְבַלִּי עֲלִיָּה אִין לִי כִּאֵן מָה לַעֲשׂוֹת. וּבְרַמְלָה בְּעֶצְרַת הַמוֹץ הַפּוֹרְעִים הַחֹגֵג הוֹדִיעַ, כִּי הָעֲלִיָּה נִעְצְרָה. זֶהוּ הַגְּמוּלָּ - בְּעַד הַפְּרָעוֹת. אִיסוּר הָעֲלִיָּה קִשָּׁה לָנוּ מֵהַכְּרֹת ג' בִּיוֹנִי וְאִף מִבִּיטוּל הַצְּהָרַת בְּלָפּוֹר; בְּלִי עֲלִיָּה יֵשׁ לְהַצְּהָרוֹת לֹא רָק עֶרֶךְ אֶפְסִי, כִּי אִם שְׁלִילִי: הֵן מְעוֹרְרוֹת נִגְדָנוּ אֶת מְשִׁטִּינֵנוּ מְבַלִּי שִׁנְתָן לָנוּ פֶּתַח תְּקוּהָ לְשִׁינּוֹי הַמִּצְבָּ. עֲלִינוּ לְהַכְרִיז פֹּה, כִּי אֶת זְכוּתָנוּ לְעֹלֹת לְאַרֶץ לֹא יִגְזוּל שׁוּם שְׁלִטוֹן מֵאַתָּנוּ. לֹא נוֹדָה בְּשׁוּם מְנַדָּט, שְׁנַעִילַת שְׁעָרֵי הָאָרֶץ בְּעַדָנוּ כְּרוּכָה בּוֹ.

אַחֲרֵי־כֵן הַחֲלוּ הַרְדִּיפּוֹת. מְכוֹנְנוֹת כְּאֵילּוֹ נִגַּד הָאֵגֶף הַשְּׂמָאֲלִי, אֵךְ מִיּוֹעֲדוֹת בְּאַמַּת כְּלָפֵי יְהוּדִים בְּכֹלֵל, הַהִנְהָגָה הַצִּיּוֹנִית שְׂתַקָּה וְחִטָּאָה בּוֹה.

אַחֲרֵי הַפּוֹגְרוֹם בָּא „מִשְׁפַּט הַצֶּדֶק“. מִשְׁפַּט שֶׁל אִסִּירֵי־עֹפּוֹ הוּא כְּאֵין לְעוֹמְתוֹ. חוֹבָה עָלֵי לְהוֹזְכִיר מִבְּמָה זֶה אֶת מִשְׁפַּט רִצַּח בְּרַנְר, אַרְבַּעַה חֲדָשִׁים עָבְרוּ מִיּוֹם שֶׁנִּרְצְחוּ בְּרַנְר וְחִכְרִיו, וְדָבָר לֹא נַעֲשָׂה בְּכַדִּי לְגַלּוֹת אֶת עַקְבוֹת הַרְצוּחִים. אִינִי יוֹדֵעַ אִם בְּאוֹלָם זֶה יוֹדְעִים כּוֹלָם, מָה הָיָה בְּרַנְר לָנוּ, לְפּוֹעֲלֵי אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל. אַחֲרֵי כֹל הַמַּחֲאֹזֹת וְהַדְּרִישׁוֹת וְהַיִּנְטְרִפְלִצִּיָּה בְּפֶרְלֵמֶנְט הָאֲנְגֵלִי

לא נקפה הממשלה אצבע בענין זה, בה בשעה שילדים ביפו יודעים את פרטי הרצח. על דבר זה הנוגע בעמקי נשמת העם אין לחשוד. —

ההסתדרות הציונית, תחת לעורר את כוחות העם, דיכאה את הבעת המחאה והמרי. בעתונות הציונית החלה להישמע אמירת „על חטא“: אנו אשמים. וכאן הסכנה החמורה ביותר ואי־הבנה גמורה בעיני ארץ־ישראל. אולי אשמים אנחנו גם בפוגרומי אוקראינה? מוסר חדש זה יש בו משום סכנה מוסרית והוצאת לעז על הציונות ועל הישוב. במשך 40 שנות הישוב החדש עוד לא התנפלו יהודים על כפר ערבי, עוד לא קרה מקרה שיהודי יתנפל על ערבי, והנה מטיפים לנו מוסר, כי עלינו להיטיב את יחסינו לערבים, קוראים לרביזיה וליחסים חדשים וכדומה. שני אנשים אבדו לנו בשנות המלחמה, אשר חלמו את חלום אֶחָת העמים השמיים — יהושע בְּרִזְלִי ומיכאל הַלְפֵרִין. בכל ספרות הפועלים בארץ נשמעו דברי אֶחָנָה ושלוש עמוקים. הפועל העברי נתן את תשובתו: חיי העמים השונים בארץ־ישראל צריכים להיבנות על יסוד האוטונומיה הלאומית הרחבה. רק אז יהיה אפשרי משא־ומתן אנושי בין שני העמים. רב המרחק בינינו ובין הערבים. עד שנבוא לכפר ערבי לדבר אִתָּם לשלום — תלויים לנו חיינו מנגד. עלינו להבטיח את בטחון חיינו, רק אז יהיה הבסיס למשא־ומתן. אסור לנתר על שאיפתנו להיות הרוב בארץ. התעמולה הַנְעִשִׂית נגדנו בארץ־ישראל מזדייפת לתנועה לאומית, בכל הפעולה האויבת הזאת חלות ידים זרות. התזכירים המוגשים לממשלה האנגלית בשם הערבים נכתבים ביד אירופית.

שני הדברים היחידים שזכינו בהם בשנתיים האחרונות הם: עליית החלוצים וקניית־האדמה בעמק. ושניהם נעשו באיסור ולא בהיתר, נגד דעת השליטים בהסתדרות הציונית. קניית העמק אינה חדשה, יהושע חנקין עמל בה זה 28 שנה. עלינו ליצור אפשרויות מעשיות של פוליטיקה חדשה. בזמן הראשון של ועד־הצירים נתבזבו פסח רב, אבל נתבזבו דבר יקר יותר מזה — אֶבְדוּ אַנְשִׁים. מפל עבר פרצו אלינו חלוצים מתנדבים לעליה, לעבודת הישוב, לקרבנות. ברור לכל, כי הפעולה הפוליטית הנחוצה ביותר היא: חידוש העליה, חיזוק „החלוץ“, הגברת ההגנה, ביצור העמדות בארץ.

אלול תרפ"א.

אל הפועלים היהודים באמריקה

כל מי שהסתפל קמעה לחייו של הפועל הארץ-ישראלי במשך חמש-עשרה השנים האחרונות, אל חייו הפנימיים ואל מלחמתו הגלויה, נוכח כי יש לו האומץ לדבר אמת ובלב גלוי לא רק נוכח מתנגדיו כי אם גם ביחס אל עצמו. מורנו ורבנו יוסף חיים ברנר, אשר עליו נאמר „את חלננו הוא נשא“, אשר כָּאֵב את מְכַאֲבֵינו, היה לו הפּוֹחַ לפתוח את כל פצעינו מבלי רחמים ועל ידו חונכנו.

ובבואנו אליכם יש לנו הצורך לספר גם לכם את אמיתנו, את כל האמת. לא נתאר לכם את חינו כאידיליה. אדרבא, אנו נגלה את כל הבקעים הרַגִּיִּים שבקיומנו. וּבְדַבְרֵנוּ בגילוי־לב עלי להגיד לכם לְמַצְדְּנוּ הראשון כי תפקיד שליחותנו פה כבד. בָּאֵנוּ הנה לְבַצֵּעַ בעזרת פועלי אמריקה את יסוד בנק הפועלים, שתעודתו להיות גורם גדול בישוב העובדים ובעליית העובדים לארץ. אבל לא זה בלבד. תפקידנו הקשה ביותר הוא להביאכם לידי הבנת עניננו. אני רוצה כי לא תטעו בנו. ודאי באו לפניכם שלוחים רבים של קהילות יהודיות לשם „רְלִיף“, ומובטחים אנו כי אילו לא באנו אלא לשם כך ודאי היה תפקידנו הרבה יותר קל. יהודים רחמנים בני רחמנים הנם. אולם לא באנו לעורר בכם שום רגשות־רחמנות. נֶאֱמְרוּ הדברים גלויים. הפועל העברי בארץ-ישראל אינו זקוק לחסדים. הוא „עושה את חייו“, כמבטא השגור פה בלשונכם ואולי לא רק למען עצמו בלבד.

לא כמקבלים באנו אליכם כי אם כנותנים. באנו כי עמנו ההרגשה שיש לנו מה לאמור לכם; כי בעבודתנו בארץ אנו יוצרים לא רק את חיי הפועל שלנו כי אם גם אפשרויות־עבודה בעד עשרות אלפים פועלים וזקוקי־עבודה, המתדפקים על שערי הארץ, ומי יודע, אולי גם למענכם.

חמש־עשרה שנה עבדנו חרש, סגורים, עד אשר חשנו בנו, בתוצאות עבודתנו, את הפּוֹחַ ואת הזכות לצאת אל ציבור העובדים הרחב. באנו אל הארץ בתחילה יחידים, איש לנפשו, מי שצרו לו מסגרות החוגים השונים, אלה אשר לא יכלו להירגע על ידי השיטות והתורות השונות. נשאה אותנו המשיכה אל האדמה, ל„בית“, לפדות. החשבונות הכי־כבדים היו לנו עם

עצמנו. מצאנו סביבה אשר התייחסה אלינו בלעג; האם אלה יעבודו? האלה יכשרו לדבר־מה? „יעבדו נכרים“. ועלינו היה לרכוש את הזכות על העבודה. זה עלה לנו ביסורי גוף ונפש, והיסורים האלה הביאונו אל בריאת משק סוציאליסטי, אל הקבוצה.

בכונה תחילה אני משתמש בביטוי הארץ־ישראלי „קבוצה“ ולא בקואופרציה או קומוניזם. המושג קואופרציה אינו הולם את קבוצתנו, משום שהקואופרציה עוסקת לרוב בקניה ומכירה משותפת, וקבוצתנו מכילה בה עבודה משותפת, מטבח, חיים תרבותיים וציבוריים וחינוך־ילדים.

אינני משתמש גם במושג קומוניזם, משום שמושג זה קרם בזמן האחרון עור ספציפי־פוליטי צר, בה בשעה שתוכן חיי הקבוצה הוא הרבה יותר קרוב אל הקומוניזם המשקי האמיתי. טעות היא בידי אלה החושבים, כי כל ענין הקבוצה אינו אלא המצאה יפה של בעלי־סברה, אידיאליסטים, יחידים. אילו היה הדבר באַמְנָה כן היה הענין מכבר מוציא את נשמתו. יותר מדי עקובה היא דרך החיים המשותפים של בני־אדם. יותר מדי סתירות ותקלות שנוכחנו בהן על עצמנו וברשנו כרוכים בה בקבוצה לפי שעה. ואף על פי כן היה דבר־מה בחיינו שחייבנו והביאנו לצורת עבודה וחיים מאוחדים אלה. הקבוצה היתה להופעה סטיכית, היא גדלה בכוח סטיכי על אף כל המכשולים. דמות חיינו וצלמם שימשה דמות לצורות המשק והעבודה של רוב העליה החדשה. הצרכים החדשים רק הרחיבו את הקבוצה ובראו את טיפוס „גדוד העבודה“, המכיל בקרב מאות אנשים, החיים חיים משותפים במקום העשרות שחיו יחד עד עתה.

נפש קבוצתנו קשורה בנפש הערך הסוציאלי האנושי של העבודה, של העבודה הפלתי משועבדת. פועלנו אינו רוצה לעבוד בעד אחרים, תחת מרותם של אחרים, הוא רוצה לעבוד עבורו, עבור החברה, עבור עם־עובד, ולחוש את כוחו, את כוח העבודה. ומתוך כך גדלה השאיפה בקרב הפועלים להיות פועל טוב, להשתלמות עצמית, לדאוג לפוריות העבודה, לרכישת פלי־עבודה משובחים, לקדם את המשק. פי לא „מירוק“ העבודה היא לנו פי אם הניה. ומצב האדם וערכו בחברתנו תלוי ונערך לפי יחסיו אל עבודתו, לפי מדרגתו אשר הגיע בהשלמת עצמו בעבודה. ביסורים רכשנו את אשר בידינו כיום הזה. וזה רחוק מאד, רחוק עוד מתכלית השלימות.

אולם עלי לספר לכם, כי זולת המצוקות הכלכליות והפוליטיות שעברו עלינו עקב התנאים הקיימים, עקב המציאות, סבלנו, יסורי־חינם, מ פ.ס. ערירים, מיותמים הרגשנו את עצמנו שנים בקרב העולם היהודי. אנו ריתקנו את עצמנו לעבודה. חיפינו לבוא מחנות חדשים, אשר יגבירו את פִּוְחֵנו, אשר ימשיכו את עבודתנו. תחת זה סָבֵנו לעתים קרובות עלילות דברים, שקרים מחפירים וחוסר הבנה נוקשה, קהה. אולם גם במובן זה הנחנו סוף סוף למרחב. הנה באים אלינו, נחלצים אלינו לאלפים ממיטב בנינו, מן הרעננים, הטהורים ומאמיצי הרצון שבקרב בני עמנו. הם עוברים דרך ימים ומדבריות, דרך מים וגבולים ובכואם אלינו הם באים פחברים מסורים בלב ונפש. אנו, זקני הפועלים, הולכים ונבלעים בתוך זרם הפִּוְחֵת הרעננים, הנמלטים מתוך החורבן הגדול, ורק עם בואם, בקשר עם הפרספקטיבות הנשקפות לנו אנו חשים את התוכן האמיתי ואת טעם עבודתנו.

ועל דבר אפשרויות העבודה, על אודות העזרה שיש בידכם להביא לנו למען הכשיר את אפשרויות העבודה, עלינו לדבר עמכם. עד היום הזה היתה קיימת לפניכם ארץ־ישראל כאידיאה מופשטת ואולי פתיאוריה בלבד. אנו מביאים לפניכם מציאות. אנו באים אליכם מארץ־ישראל ממשית, עובדת וחיה, אין אנו עוד רבים כי אם משמונה עד עשרת אלפים פועלים מאורגנים. אולם הננו כבר גוף אורגני המסוגל לצמוח, העומד בגידולו. מידת גְּדֻלָּת תלוייה, בהרבה, בכם.

פה, באולם הזה, נאספו רק חלק קטן של הפועלים היהודים אשר בניו־יורק. לרבים ודאי אין קולנו מגיע עדיין. אולם זה לא יפחידנו. הן זה הוא גורל כל אידיאה רבולוציונית. אנו רגילים להיות מועט. מעודי הנני בתוך תנועת הפועלים היהודית ועודני זוכר את הימים, שלימוד ה"גראמוטה"¹ הרוסית עמד בראש העבודה התרבותית בין הפועלים. ובגורלנו עלה להילחם בעד קריאת "חיים משרת" במקום הקריאה הרוסית. עודני זוכר את הימים, בשעה שַׁחֲמַן סירקין היה, "המשוגע" היחיד בקרב הפועלים שהגה ברעיון ארץ־ישראלי. זה לא יפחידנו. בארץ־ישראל חי ועובד עמנו פועל זקן, הוגה, אישיות מאירה, א. ד. גורדון. הוא היה אומר לנו: "למען יצטרף

¹ [קרוא וכתוב]

מנין צריך פי הראשונים לא יעזבו את מקומם, שיהיה להם הפזח לחפזת ;
שהרי אם יתפזרו אחד אחד ויאמרו לשוב בהתאסף הציבור — המנין לא
יצטרף לעולם". ידענו לחפזת. אנו בארץ היינו למנין. האם נכונים אתם
להצטרף אלינו בכל מהותכם, באמת?

פסליו תרפ"ב.

דברים

מתקופת המדורים הקודמים שלא נכללו בהם

רשימות מגידול ירקות בכנרת בשנת תרע"ו

(דוגמאות מרישומי החלקות)

עגבניות, שלהי קיץ תרע"ו

חלקה 1.

הזרע: ג' זנים: א. ממקוה־ישראל, פשוט ומבורר; ב. ערבי מגליל העליון, מכפר־הורא; ג. „פלא השוק“, מפרי כנרת וגליל העליון.

המשתלות הוכנו ונורעו מ־12 אב עד 9 אלול.

הנביטה — 17 אב. וכן כל הנביטות במשך 4—5 ימים.

שטח האדמה — כדונם וחצי.

הכשרת הקרקע, האדמה — אדמת שדה (ולא גן) הוצפה מים,

זובלה ונחרשה היטב לפני השתילה.

השתילה בשורות ישירות, בשתי וערב, במרחקים של מטר על מטר.

ימי השתילה — 22, 29 אלול, 8, 21 תשרי (כארבעים יום

אחרי הזריעה).

הקליטה — טובה. קליטה א' — 26 אלול. קליטה ג' — 13 תשרי.

איזה מחבל בלתי־נתפש קוטם את ראשי הגבעולים, סמוך לקליטה.

השקאות: 22, 24, 29 אלול, 8, 11, 20, 25, 30 תשרי, 2 חשון,

24 כסליו. בסך הכל — 10.

פירור הקרום בתלם — 26 אלול.

עידור א' וקילטור — 16—18 תשרי.

קילטור ב' וכיסוי תלמים, בחיפוי לגשם, ב־11 חשון. לפני

הקילטור הפנו וסילקו את הבדים הצדה, ואף־על־פי־כן היה קשה לקלטר.

עידור ג' ותילול חזק — 19—20 חשון. המלבן הכי־צעיר קיבל

את התילול ב־2—3 כסליו.

תנאי העיבוד — קלים ונוחים. אפשרות הקילטור בשתי וערב קימצה הרבה בעידור והקלה את העבודה. השתילה הישרה שמרה על השיחים מפני הפסדים בשעת קילטור.

הפריחה — מראשית חשון, כארבעים יום אחרי השתילה. ב־12 חשון צוין, כי יש כבר פריחה הגונה, אשכולות וגם פרי צעיר, ירוק.

מחלות. חשש־מחלה נגלה ב־18 חשון. הקליפה בקצה הגבעול, בצמרות הבדים הצעירים, מאפירה, משחירה. זה מזכיר את ראשית המחלה שהסתערה על העגבניות באביב תרע"ו. הכתם האפור לא העמיק לפי שעה לחדור פנימה. מלבד זה נגלה גם מספר שיחים עם עלים מגושמים, מכונצים, מקופלים, מחוררים וכישותיים. למחרת היגלות המחלה ניסו לזמור את קצות הבדים המשחירים וחדלו. חסו על האשכולות הרבים, וגם העבודה רבה מאד. מתרבה מספר השיחים קמוטי־העלים. מתחת בגבעולים מתרבות השערות הלבנות. דומה, שגם זהו אחד הסימנים למחלה הנ"ל.

21—22 חשון. המחלה גוברת. זריקת־בורדו: גפרית־נחושת אחוז וחצי. סיד שחוק בכמות כפולה. אולם בתוך כמות זו של סיד ישנן אבנים, שאינן נמסות. ריאקציה של חומצה לא נתקבלה — לפי הבחינות שלנו — גם פשנתתי סיד פחות משיעור כפול. הזריקה מוצלחת והריסוס יפה. השיחים מגודלים ובולעים הרבה זריקה. בסך־הכל קלטה הזריקה 2 ק"ג גפרית נחושת וכשמונה פחים מים.

25 חשון. המחלה אינה מתפתחת. 16 כסליו — מתרבים העלים הצהובים בתחתית השיחים.

בשעת האסיף נמצאו בפרי עגבניות אחדות, בודדות, עם כתמי רקבון לח, שחור, כאלה שהיו באביב. גילויים אחרים של המחלה לא באו. הגבעולים בתחתיתם אפורים מאד, וכאילו מכוסים איזה טחב כהה.
אורופֶנְכָה¹ — הסוג הקטן, הפחלחל *Phaillipea muteli* נתגלה מראשית כסליו.

עקירת האורובנכה בקלשון־העידור, לפי הנסיון של אשתקד, 17—19 כסליו. עולה להוציא את כל אחד על שרשיו, לפעמים גם עם נימת־שרש של

¹ [עֶלְקָת — צמח טפיל]

עגבניה. רק אא אתה בטוח בהחלט, פי נפטרת מהאורובנכה. בזהירות ידועה ובהסתגלות עולה הדבר על פי רוב לבלי לזעזע הרבה את העגבניה עצמה. בין האורובנכה יש כאלו שכבר הוריעו, יש אכולים על ידי מזיק, ויש גם רקובים. כמות האורובנכה גדולה מאד.

עקירת אורובנכה בשנית — 30 כסליו. וגם אחרי עקירה זו נפוצה האורובנכה שוב, בראשית טבת, ונמשך קיומה במשך כל הזמן של קיום החלקה. עיפו לעקור אותה וחדלו.

תנאי הגידול. בראשונה היו התנאים נוחים בכל: הזיבול, ההשקאות התכופות, העיבוד בזמנו, והחלקה היתה נהדרה ביפיה, ברעננותה, בפריחתה הטובה. ב־7—9 חשון ירד גשם ראשון, קטן ובלתי־מספיק. מאז לא קיבלו העגבניות מים. במקום הגשם השני המקווה באו מ־26 חשון סערות הקדים ונמשכו זמן מרובה, בהפסקות. כל הזמן הזה עמדה השאלה: אם יש צורך בהשקאה ואם לאו, פסחו על שתי הסעיפים, ולא הכריעו. ב־15 כסליו כבר התפוננו והכינו הכל להשקאה, פשראו שהתקוה לגשם נכזבת, אבל השמים התקדרו, ירד גשם של 5 מ"מ וחדל. נדחתה ההשקאה ויחד אתה נדחה גם הגשם. במשך הסערות האלו ופחד המחלות נהפך הודה של החלקה לחרדה. נתרבו העלים והבדים הנובלים, שיחים קמוטים ונובלים, וסוף סוף נאלצו, אחרי כל הציפיה לגשמים, להשקות ב־24 כסליו, ערב חנוכה! — לא הספיקו לכסות את התלמים אחרי ההשקאה — והתחילה הרביעה האמיתית מא' טבת שנמשכה 11 יום (5.1—25.XII) ונתנה 202.3 מ"מ מים. במשך כל הזמן הזה והימים של אחרי הרביעה עמדו העגבניות פחולות ורועדות מקור, בתוך התלמים הפתוחים. הגשמים באו תכופים ולא נתנו לסגור את התלמים. 21 טבת, כשהאדמה עוד היתה רטובה קילטרו וכיסו את התלמים. הקילטור התנהל בקושי רב, מפני הרטיבות. בקילטור זה ברטיבות היה גם חשש של הפסד, ואולם הפחד מפני הגשמים הקרובים והבאים בתכיפות אילץ לבלתי דחות.

הפריה. עגבניה אדומה ראשונה — 6 כסליו. יש מתקרבות להאדים. אסיף ראשון — 11 כסליו, 4 חדשים לזריעה. 6 ק"ג. 15 כסליו — אסיף של 3 תיבות־נפט. 18 כסליו — סידור עגבניות ירקות בתבן להקדים את ההסמקה. טבת: 7, 12, 13, 15, 18 — אסיפים גדולים, כ־72—86 ק"ג מדי

פעם, מאדימות. 23 טבת — אסיף של 200 ק"ג. משבט הולך האסיף ופוחת. אסיף אחרון — 26 שבט. פרי לזרע הורד בשני חדשי פסליו וטבת. הַסְמֵכָה. ניסו להסמיך מלבן אחד, את הכי־צעיר (נשתל 21 תשרי) — 13—15 פסליו. צורת ההסמכה: תוקעים מסביב לכל שיח 3—4—5 יתדות נמוכות הסועדות אותו, לכל יתחל על פני הארץ. ההסמכה יחד עם הכנת היתדות נמשכו $2\frac{3}{4}$ ימי־עבודה. מראה המלבן המוסמך היה יפה, אבל לא חוק. רוחות, עידורים, קילטור הפילו את היתדות. ושוב לא תיקנו אותן. בעבודה זו עוד אפשר היה להתמחות ולעשותה בִּתְר הצלחה. 3 טבת, צוין, כי בחלקה המוסמכה יש עגבניות המאדימות יפה מאד והאודם שלהן — אַרְגָּמן, אביבי. ועדיין לא הוברר, אם זוהי פעולת ההסמכה והאור המספיק או רק מקרה הוא שלא הקדימו להסירן והשהוּן על השיחים? האסיף נמשך בחלקה זו, הכי־צעירה, אחרי כל החלקות, והפרי היה יפה, בזמן שבאחרות כבר הורד לגמרי. וגם את זה יש לתלות בגיל, בצעירות החלקה ובִּזְנ המוצלת. ואולם דבר אחד ברור, כי הפרי נשמר בנקיון וביובש.

קִץ החלקה מיהר לבוא. רוב השיחים מתו, וכאילו פתאום. רק בודדים נשארו ירוקים ומבטיחים. לכתחילה התכוונו לזמור את החלקה כולה, או חלק ממנה, ולעבדה לאביב. אבל החורבן הפתאומי של החלקה היה איזם ובלט מדי, שיהיה שווה לטפל בה. חהליטו להשאיר בחיים ובעיבוד רק את המלבן המוסמך, הכי־צעיר, וכבר עישבוהו. ואולם אחר כך, מחוסר תקווה. הוניחו גם אותו. אמנם, בראשית שבט התחילו כמה שיחים להוציא ענפים חדשים, אבל בשביל בודדים אלה לא היה שווה לעבד את כל החלקה. בראשית אדר חרשו את החלקה — החרישה היתה קשה — והכינוה לזריעת דלעת.

פמות היבול וההכנסה:

פסליו	123	ק"ג	—	43	פרנק
טבת	763	"	—	270	"
שבט	432	"	—	169	"
	1318	ק"ג		482	פרנק

העבודה:

אלול: הכנה להשקאה $2\frac{3}{4}$. השקאה $2\frac{1}{4}$. שתילה $1\frac{1}{4}$. עידור $1\frac{1}{2}$. $7\frac{3}{4}$.

תשרי: תילום $1\frac{1}{2}$. הכנה להשקאה $3\frac{1}{2}$. השקאה 3. שתילה 2. עידור 3 = 13.

חשון: השקאה $\frac{3}{4}$. הכנה $\frac{3}{4}$. עידור ותילול $4\frac{1}{4}$. קילטור $1\frac{1}{4}$. זריקה 2 = 9.

כסליו: אסיף $1\frac{1}{2}$. הסמכה $2\frac{3}{4}$. תילול $\frac{3}{4}$. עקירת אורובנכה 1. הסרת בדים כמושים $\frac{3}{4}$. סידור בדים להשקאה 1. השקאה 1 = $8\frac{3}{4}$.

טבת: אסיף ומכירה $8\frac{3}{4}$. סידור בדים לפני הקילטור $\frac{3}{4}$. קילטור $\frac{1}{2}$ = 10.

שבט: אסיף ומכירה $5\frac{3}{4}$. סך־הכל $54\frac{1}{4}$ ימי־עבודה.

השנאות. אשתקד היו לנו 2 חלקות עגבניות. הראשונה נשתלה 16 אלול ואחר כך במילואים. קיבלה 9 השקאות עד 11 חשון. הפרי הראשון — 23 כסליו, האחרון — 30 שבט. החלקה היתה חולנית ומדולדלת. עבודה השקיעו בה 17 יום. היבול — משטח של חצי דונם — היה 106 ק"ג. הביאה הפסד גמור. תלחה הרבה בקמיטת העלים.

חלקה ב' נשתלה ב־11 חשון. פרי ראשון — 9 שבט. הספיקה לתת עד הקור — 115 ק"ג ועמדה. עיקר פרייתה באביב. סבלה הרבה ממחלות (רקבון חלל־הגבעול. פתמים אפורים בקליפת העלים והגבעולים המעמיקים לחדור). שתי המחלות נתגלו אחרי עבור הקור באדר ב'. החום הגדול של חצי אייר קיפד את חייה. האסיף האחרון — 10 סיון. כמות היבול כולו — משטח של 2 דונם — 982 ק"ג. ימי עבודה $49\frac{1}{2}$. זיבול בתלמים.

כמות היבול לדונם בשלוש החלקות: א) — 260 ק"ג. ב) — 489 ק"ג. השנה — 865 ק"ג.

ה ע ר ו ת ו ס ב ר ו ת ב ע ק ב ה ע ב ו ד ה .

א. התילול המצויין, שניתן לעגבניות תיכף לאחר הגשם הראשון, מי יודע אם היה להן לברכה. בעונת הרוחות המיבשות הזעיל הוא להרבות את שטח ההתנדפות. את שטח היניקה לא הגדיל מחוסר רטיבות.

¹ החשבונות של הכשרת קרקע, עבודת הבהמות, השקאה, זרעים, משתלות, זריקות — נערכים בסוף השנה.

ב. מציפיה לגשם לא השקו את העגבניות במשך זמן רב, והגשם הכויב. תוחלת נכזבה זו נמשכה דוקא בעונה קשה, בעונת הקָדִים, שנגדה היה צריך למְצַעַר להגן על הצמח במקצת בעזרת ההשקאה.

ג. מה היתה סיבת החורבן הפתאומי של החלקה וכליון רוב השיחים? האם החלישה אותם הפריה הרבה ביותר? או הדריכה הרבה באסיף, בחוסר עיבוד בימות הגשמים, הכבידה עליהם? דבר־מה קרה פה שלא עמדנו עליו.

ד. כיצד להילחם באורובנכה? האם בעקירת־קלשון גמורה, כמנהגו, או אפשר להסתפק בקטימת התפרחות, פדעת אחרים? העלול הוא להציץ שוב אחרי קטימת ראשו? ואם עלולים היונקות להמשיך את היניקה גם אחרי שרוב הצמח נעקר? ומתי זרע האורובנכה עלול לנביטה? ולכמה הוא שומר את כוח הנביטה?

ה. אחרנו בסגירת התלמים, אפשר שזהו שגרם הפסד לחלקה, ואולם בהחלט לא נתבררו אצלנו התוצאות. בחלקה שכנה אחת היה ההבדל בין שתילים שנשתלו בעונת הגשמים בשטח ישר ובין אלו שנשתלו בתלמים פתוחים — רב מאד. השטוחים במישור עמדו הרבה יותר יפה. מאידך גיסא, חלקה אחת שכנה שעמדה כל החורף בתלמים פתוחים ובלי עידור היתה בראשית אדר יפה ובריאה. וכן גם אצל הערבים בסביבה עומדות העגבניות בעשבים ובלי עיבוד עד אדר, באדמה שלנו, בכל אופן, יש להודרו בסגירת התלמים.

ו. על ערך ההסמכה לא יתכן עוד לשפוט על פי עבודתנו. ההסמכה נעשתה קצת באיחור ובלי הקפדה יתירה. אבל אם ברור כי בסביבת פנרת אין שום צורך להסמיך עגבניות אביביות, הנה יש צורך לנסות ולחזור לנסות את ערך ההסמכה בעגבניות־חורף. ריבוי הפרי ההולך לאיבוד מרטיבות ורפש דורש את זה.

ז. על תכונות הַזְנִים שעיבדנו אפשר היה לעמוד במקצת. האמונה ש"פלא השוק" מבכיר משאר המינים לא נתאמתה. הגלילי הבכיר אצלנו לאי פחות. הפרי הגלילי מכפר הורא הצטיין בגודל. טעם הפרי לא היה מוצלח, אבל גם לא גרוע. הפרי המקואי, המצולע, לא עשה רושם מיוחד. פוריותו אינה רעה, אבל טיבו נמוך.

ח. ערך הגיל וזמן הזריעה הובלט מאד, אם כי לא במדידות ומספרים. המלבנים הראשונים, הכי-בכירים, הקדימו לתת והרבו לתת, הספיקו למדי עד היחרבם, והם הם שנתנו את פמות היבול. ומהם ואילך — הולך ויורד. המלבן האחרון, המוסמך, נתן פרי יפה, אבל תקופת פרייתו היתה קצרה מאד. ועוד יותר היה חזיון זה ניכר במלבנים אחרים שלא בחלקה זו, בחלקה 2, הם פרחו ופרו בזמן אי-פושר וללא הועיל. כנראה, שבעונה זו של עגבניות, שלְהי קיץ, יש קצת להקדים, והמאחר מסוף אלול — מפסיד.

בדין על העבודה התרבותית

בועידה השביעית של פועלי יהודה ברחובות

בדרך כלל קל מאד להתוות תכניות לעבודה תרבותית. מרבים לדבר בתוכנו על הצורך באגרונום נודד. נתקבלה גם פעם החלטה, כי דבר זה עומד בשורה ראשונה של המעשים. ולמעשה איננו ולא במהרה ימצא. גדול המרחק בין תביעות הפועל וההתפתחות האטית של התנאים המכשירים את צרכיו. מורה העבודה יפרא מתוך נבכי החיים לאט לאט. הוצאת „האדמה“ נוסדה במומנט של אחדות ההשקפות בתוך עולם העובדים. זה היה בשנת-עבודה רחבה של הקרן הקימת, בשנת בוא הברון, אחר הועידה הרביעית, ערב עליה חדשה. אליעזר שוחט אמר אז כי הוצאתנו תהיה נזיפה חיה לאלה שהיכולת בידם לעשות ואינם עושים. נקבעה פרוגרמה להוצאה: תקלאות, עבודה וישוב, שלא היתה עוד בספרות העברית. ומה היא השאלה למה לוקחה אבן זו לבנין ולא אחרת? הביאורים המעשיים לבחירה היו: הולך ונולד מעמד חדש ואתו יחד נולדים צרכים חדשים שאינם לא בש"ס ולא בפ'סקים, גם שאלות מדע בחיי הטבע והאדם מעסיקות אותו. כל הצרכים האלה הולכים ומתעוררים. אמונתם בעתיד הפועל העברי, אמונתם במוסד הזה אמרו להם כי יש דברים הזקוקים בראשיתם לטיפול והם נעשים אחר כך לכוח פועל. שואלים מה להוצאת פועלים ולספר בוטני? הוציא-ל-דמוקרטיה הגרמנית מצאה לנחוץ להוציא את דרין ושאפה להפוך אותו

לנחלת-עם. כל מה שמרחיב את דעתו של הפועל הרי זה חשוב לו. אילו היתה קיימת הוצאת-ספרים חקלאית לפנינו, בנדאי לא היינו באים ליסוד „האדמה“. אמנם לא כל פועל מחויב להיות בוטנאי, אולם לעורר את הנטיות רשאים אנו ומחויבים. עמדה לפנינו שאלת ספר טוב בהפרת הארץ על אודות חיי הערבים, וגם בספר זה ראינו נגיעה ישרה בחוגנו. על הצורך בספר זה נדבר גם ב„השומר“ בין החברים בגליל.

תובעים ספר על אודות גידול דבורים ועל גידול בהמות, פאילו אין אנו מפירים בנחיצותם, פאילו היה הדבר תלוי בידינו. אולם מה נעשה אם ספרים מעין אלה אינם נעשים בידינו, ולא על פי הזמנה, גם אין לוקחים ומריקים אותם מפלי אל פלי. מה שהונח ונתאמת בארץ זו הוכחש בארץ אחרת. ספרים מקצועיים נבראים במשך דורות מתוך נסיונות עבודה והכרת הארץ.

אדר תרע"ח.

ממכתבים אל חברים

א

מי ידע לפתור את השאלות האלה? האומנם מקורנו הוא שדלל ובגד בנו, וטל הילדות נדף מאתנו או זה הדור כולו ומעשיו, ופעולותיו ואישיו גזולים ועלובים וזיו השכינה לא ינה על ראשינו? האומנם כל זה הוא רק „במקום“, רק סורוגט? קשה, קשה לחיות בימים כאלה בהרגשות כאלה. ואני מיום הראשון של כניסת המנצחים חי אני בהרגשה זו של קציצת-כנפים, של הכלל כולו, וגם של הפרט שלי. הייתי מתנחם אילו ראיתי את האחרים בזיום, בשפּעם. אפשר שאוי היה גם עלינו נאצל מרוחם. אולם בכל אשר אפנה — מלאכת-כפפים, פּבריקציה, ואם אנחנו הזקנים שבדור עמוסי התלאות מרגישים ככה ואשמתנו בנו וליחנו הוא שָנֶס, מדוע זה הילדים שבנו, אחינו ואחיותינו הקטנים, אשר להם עולה עמוד השחר, מדוע זה הם כל כך יתומים, מדוע זה אין להם מאור?

ב

בדבריק אידות ההסתדרות לא מיצית את עומק הדברים. לא בכוח הרגע פִּזְנוּ. ימים יבואו וגם עיורים יראו וינכחו, מה היה התוכן הפנימי של ה"מלחמה" בעד ההסתדרות. איחוד האנשים לא על יסוד של דעות מתהלכות כי אם על יסוד החיים הממשיים. העבודה הפללית, הרצון הפועל, — ההבדל הגדול הזה והברכה הצפונה בזה עוד יתגלו. אֵל תשאלני אידות אדם פלוני או אלמוני. פנסת ישראל אינה חֲדָלָה להיות פנסת ישראל, ואינה מִנִּתֶרֶת על אֲחֵדוֹתָהּ גם בשל פִּשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל. וכן תהיה לנו גם פנסת העבודה אם נזכה לכך, אם נהיה ראויים. אזי יחדלו לחפש את ה"פינות החמות" וירגישו את הטעם של הנהר השוטף. אכן יש מקום בתוך המים הרחבים לזרמים עמוקים, לזרמים בפני עצמם, אולם אלה אינם חוששים למיעוט דמותם על ידי גאות־הגלים. יפחדו אלה הדואגים לקיום השלטים, אולם אֵל יִדַע פֶּחַד מִי אֲשֶׁר תֹּכַח־חַיִּים חַי בִּלְבוֹ.

הייתי רוצה בחליפת־מכתבים קרובה עם רבים מַרְעִינוּ מבלי כל פִּנְנָה רשמית, כי אם לשם הצורך הפנימי. בתוך העבודה החברתית גדול הצורך להיזון משיחת רעים.

תרע"ח.

הספרדים באסיפת הנבחרים

בין שאר התוצאות של הבחירות, הראויות לתשומת־לב, ישנה אחת, שכבר הפנתה אליה את כל הלבבות: האקטיביות הספרדית. זו הפעם הראשונה מיום הַיְחָלֵה הישוב החדש, אשר המוני הספרדים וגם שאר העדות המזרחיות נכנסים לתוך חוג הפוזחות הציבוריים הפועלים, היוצרים את חיינו המדיניים והתרבותיים. ומה שלא תהיינה עמדותיהם של נבחרים הספרדים בשאלה זו או אחרת, אם יקדמו את חיינו ואת פעולתנו או יעצרו בעדם, תהיה השפעתם על אסיפת הנבחרים הנוכחית אשר תהיה, הרי עצם דבר ההשתתפות הזאת

והקשרים החדשים המתהווים על ידי זה בין חלקים שונים של ישובנו — קובעים ברכה רבה בפני עצמם, ורב טוב צפון בהם לכל עתידנו. ואילו לא באו הבחירות אלא לשם זה, לאושש את הכוחות האלה ולשתפם בעבודת הבנין, ולעשותם אחראים בעד עבודת הישוב — דיינו הפעם. אולם אנשים, ואנשי־מפלגה ביחוד, אינם מסתפקים בכגון זה בלבד, והרי מנחשים מכל צד על תפקידם של הספרדים באסיפת הנבחרים, כאילו השם ספרדי כבר מחייב שיטה ועמדה מיוחדת בכל, וכל הספרדים זהו גוש אחד, אשר לאשר יטווה — יפנה, ואינם מסתפקים בניחושים לבד, כי אם גם מנסים לקלט ולשבח — ולרכוש את אשר לא הספיקו לרכוש בבחירות. מענין משום זה להקשיב, מה אומרים נבחרים הספרדים עצמם.

הנה הד"ר לוי, נשיא הסתדרות הספרדים, זמנהל האפ"ק, יוצא ובא

זה כמה שנים בחוגי „הציונות“ הירושלמית. נשמע מה בפיו: —

„נראה לי שאסיפת הנבחרים כפי שיצאה מהבחירות שסודרו על ידי הועד הזמני לא תהיה בת־קיימא. על פי מספרי הבחירות הרשמיים נראה ברור שלמפלגות השמאליות יהיה הרוב באסיפת הנבחרים וכי תהיה להן השפעה מכרעת. נראה לי, שבמצב הענינים הנזכרי השפעה פזאת תהיה מוקת. נראה לי שחובת כל המפלגות המתונות תהיה לדרוש את הכנסת כל החרדים ולתת לכל ארבעים בחרים חרדים את הזכות לבא־פזח.“

אין אנו מתנכחים עם הד"ר לוי הנכבד, הידוע לאחד ממשכילי העדה

הספרדית. אנו מקשיבים. האומנם זוהי „העדה הספרדית“? הנה עוד קול.

מר דוד אבישר, מנהל התלמוד־תורה של הספרדים, פותב: „חשיבותו של ה„בלוק“ הספרדי הוא בזה שבו נשתקפה כל היהדות הספרדית לכל זרמיה ולא נעדרו בו גם מועמדים אשכנזיים. מסדרי הבלוק שאפו לבלי תת לתימנים, בוכרים וגורגים להיפרד ממנו. פאן נראתה הרמוניה־ציבורית עם עבודה משותפת בתקוה שגם להבא תשרור הרמוניה זו ותהיה שאיפה ליצירת חיים שלמים ומגוונים. ההגיון הספרדי הפשוט והתמים, אשר דרכו סלולה ובטוחה, המוצא את שביל החיים והיצירה מבלי העניות ופולפולים ימצא ב„שמאל“ תכניות רבות ישרות ותמימות לפעולה ולעבודה, הרבה יותר מאשר ימצא בימין ואפילו במרכז. ב„שמאל“ יראה הספרדי את הקלפים גלויים, את המחשבה המובעת בריש גלי, את הרעיון ההולך וחודר עד סתרי

העתיד, ויתן להם יד. צאו אל ההמון הספרדי והמזרחי ודברו אתו על דבר עבודה ובנין, ארגון וסדרי חיים דמוקרטיים ותראו שנתון יתן לכם את ברכתו האמיתית והישרה. ונבחרו ההמונים הללו מחויבים לעמוד על שאיפות בוחריהם וידעו מיד לאן עליהם לנטות ועם מי לעבוד. ולעומת זה, סעד יותר ימצאו הנבחרים הספרדים באגף השמאלי, בכל דרישותיהם, מאשר במרכז. יודע השמאל — שיהיה הרוב באסיפת הנבחרים — את היסודות הבריאים אשר ליהדות הספרדית, ובנטיה טבעית ירגיש גם הוא. בכוח הפעולה והקידמה אשר ליהדות הזאת, ולא ישפח את בני הארץ מאז ומעולם. ותמוך יתמוך בהם ויצרפם בכל נְעֵדָה ובכל מעשה, והגן יגן על זכויותיהם בחרוץ נפש. באי־כוח היהדות החיה על עמלה ועל יגיע פפיה ולא על „החלוקה” בצורותיה ובגנניה השונים, יגשו מבט אנושי חפשי, מבאי־כוח אגף העבודה אשר בזיעת אפיהם, בחלבם ובדמם יוצרים את חייהם — חיינו הכלליים והפרטיים. נזכור נא זאת ובעינים פקוחות נגש לעבודה. בקשתנו היא רק, שהשמאל יתאחד לחטיבה אחת מוצקה ויחד עם באי־כוח היהדות הספרדית יניחו את אבן־הפינה — יסוד העבודה והיזר, לבנין הארץ ולתחית האומה“.

גם אלה דברי ספרדי. לשוא איפוא מקדימים רבים לעשות את החשבון מבלי דעת בעלים. סִדְנָא דְאַרְעָא, כנראה, חד הוא. גם בין הספרדים וגם בין האשכנזים ישנם המפחדים מפני אסיפת הנבחרים ו„חוששים” פי לא יהיה לה קיום, ואין לבם כעת פנוי אלא להפחיד את הקהל: הנה ה„שמאל” הולך! וישנם גם אחרים הרוצים בעבודה, מקוים לעבודה ומאמינים בכנסת ישראל עובדת.

אל נא תהלכו עלינו אִימים. הולכים אנו בארץ, פולנו, לקראת חיים ופעולה. והחיים והפעולה הם יקרבו והם ירחיקו, ובפגישת־אנשים זו הקרויה אסיפת־נבחרים יורו הענינים והצרכים את כל אחד למצוא את רְעוֹ ואת בְּרִיתוֹ. חלפה, חלפה תקופת הגבאים ופרנסי־הקהל, וצירופי־כוחות והסכמות בין פלוני ואֶלְמוֹנִי לא יושיעו. הקהל שומע, הקהל מקשיב, ועיניו נפקחות: מעשיכם יקרבוכם, מעשיכם ירחקוכם.

אייר תר”פ.

מלפני היציאה

(מועידת „פועלי־ציון“ בווינה)

וינה, 5 אוגוסט [1920]

כל המלחמה הנוראה מתנהלת אפילו לא בשאלות פרינציפיות. בשאלות הפעולה הציבורית, כי אם סביב לענינים פורמליים ודקדוקים פרקציניים. וכל התהומות, אשר רוצים לעבור עליהן ולהעלימן, מתבלטות בכל סעיף פעוט של „סדר היום“. הכרח הפירוד ברור למדי לכולם.

הטרגדיה היהודית מתגלה בוועידה זו בכל מראה ובכל גילוייה השונים. קודם כל מתגלה הפירוד לא רק העיוני, התכני, כי אם פירוד אחר לגמרי, אשר אינו תלוי בנו וברצוננו. פשם שבשבילנו שאלת העבודה המעשית בארץ־ישראל ודרכיה היא מרכז הענינים, כך לאנשי מזרח אירופה שאלת האינטרנציונל והמדיניות המהפכנית היא עילת העילות. ואין כאן רק ויכוח עיוני, הבלדה של טשרניחובסקי על שני האחים, בני סלונקי — אשר לאור ברק היריה איש את אחיו הפירו, חוזרת גם כאן. חזית מבדילה בינינו, והחזית הזאת היא עוד יותר איומה, באשר היא לנו לא רק חזית בין עמים ומדינות, ואינה רק ענין של לויאליות פטריוטית, כי אם באשר היא מוארה אשדת המהפכה העולמית. וכל פעולותינו ונצחונותינו ואפשרויותינו נערכים אצלם, החיים בתוך החזית, במידה שלהם, שהיא מדינית ומוסרית כאחת. וגם פשהם מוכרחים להודות בחיוב מפעלינו, הם מחשבים תמיד שכר מצוה פנגד הפסדה, ויוצאים אנו החייבים. ובאותה שעה שהם מביאים לנו את הידיעות הכי־מחירדות על מצב ישראל שמעבר לחזית, על ההידללות הגמורה, על חורבן כל העמדות הפלפלות, על ירידה מוסרית, על מעמד עלוב של בטלים וריקנים בתוך חברה המעריכה רק את העובד, על חוסר כל פניסה שהיא לתוך חיים פרודוקטיביים, על עם, הניתן פולו להיעסק רק בעבודות של אונס, בטיאטוא הרחובות וניקוי המחראות, באותה שעה הם — שכורי המלחמה הפללית, ובנצחונה של מלכותם, ורק בה, הם רואים את עתידנו. ואתה רואה לפניך יהודים פואבים, המפירים במציאות היהודית, החושבים את עצמם ליהודים אקטיביים ופלשתניאים גמורים, וידיהם ריקות וכל דרך של פעולה יהודית אין לפניהם. ואלה הם הטובים. הגרועים — או שהם ריקנים ביותר או שהם עושים רושם של שליחי מלכויות ותקיפים.

לכאורה מוכרח לבוא הפירוד לשנים באופן טבעי: אלה הקשורים בהשגותיהם ובפעולתם לארץ־ישראל ואלה המשוללים כל אפשרות מעשית ונפשית לפעול יחד אִתנו, והם מחפים לנסים שלא פדרך הטבע. היינו צריכים, פדרך ההיסטוריה שלנו, לחלק את המחנה לשנים, ולהיפרד פיזידים, אשר דרכיהם שונות, בתקוה פי יבוא יום ומתוך החרבות השונות יציצו עוד אלה אשר ישארו בחיים — במובן האישי והארץ־ישראלי — ויושיטו יד, אבל הזמין לנו הקדוש־ברוך־הוא עוד בינוניים. אם מצד אחד עומדת ארץ־ישראל ואתה אמריקה, אנגליה וארגנטינה ומאידך גיסא — המזרח ואתם הוינאים והצ'כוסלובקים וכו' (רובם — ריקים שבריקים ובהם גם שונאי־ציון ממש, ומיעוטם — יקרים ומסורים בלב ונפש לישראל ולאֶרץ־ישראל), הנה יש לנו פולין וגליציה, הנקלעות בכף הקלע, המתנגדות לדרכינו אנו הריאקציו־ניות ואינן רוצות להיפרד מאִתנו, כי הן מרגישות את עצמן קשורות לארץ־ישראל. וצד בינוני זה, הגדול בכמות ובמספר של דעות ויש לו באמת הסתדרויות גדולות (ברוסיה — הָרֶס), מסבך את הדברים. גם המצב המדיני הבינוני וההגמוניה הרוחנית השולטת בארצות אלה אינם נותנים להן לקבוע את מקומן. וכל זה גזול מאִתנו כוחות־נפש ומוציא לפי שעה את זמננו בחיפוש דרכי־שלום ופשרות, ללא תוצאות.

לזכויות לשוננו

במשדר החשבונות (Audit) של הרפכת הוצאה פקודה זו:

„השפה הרשמית של רפכות א"י היא אנגלית ועל כל העובדים ב־Audit להשתמש בה במשך כל שעות העבודה. נטיה הצדה פלישהיא מהפקודה הנוכחית תגרום לענשי המשמעת לעובד או לעובדים פאלה. בבקשה להודיע פקודה זו לכל העובדים במחלקתך. חתום: אודיתור של רפכות א"י.“

לזכות הלשון האנגלית דואג לא רק הפקיד הממונה על הנהלת החשבונות ברפכת, פי אם גם... הנציב העליון. הנה אנו קוראים מפורש

בדין-וחשבון של „האסיפה הכללית המשותפת הראשונה של לשכות המסחר הארץ-ישראליות“:

„ה. מ. הנציב הציע, כדי להרויח זמן, ומפני שרוב באי-כוח היהודים של הלשכות השונות יודעים אנגלית או ערבית, יתרגמו רק לשתי השפות האלו, ורק אם החברים העברים יחפצו לדבר, יוכלו לדבר עברית, באופן כזה יקמץ הרבה זמן. ההצעה נתקבלה“.

הנה כיצד מבינה הממשלה הממונה על המנדט את פירוש הסעיף המכיר בשפה העברית כאחת השפות הרשמיות של הארץ, והנה התשובה שניתנה מאת הנציב העליון לחברים העברים בלשכת-המסחר של חיפה, התובעים מופירות עברית.

והחברים העברים הנכבדים של אותה אסיפה כללית של לשכות המסחר מה עשו באותה שעה?

לא אלמן ישראל, ברוך השם. הבעל-בית היהודי, הסוחר המשפיל, הנאמן עם כל קדשי האומה, לא בייש, חס ושלום, לא הכזיב את מבטחנו. מתוך עדת-הגבורים קם האיש אשר קידש שם ישראל ברבים. הנה מה שמוסיף הפרוטוקול לספר: „על פי בקשתו של מר ט. מיפו הוחלט שהדברים שנאמרו על ידי הנציב יתורגמו גם לעברית“.

מר ט. „הרהיב עוז בנפשו“ לדרוש — עד חצי המלכות! — פי דברי הנציב הללו יתורגמו, כלומר, שגם אלה החברים שלא זכו להיות שייכים אל „הרוב היודע אנגלית או ערבית“ יבינו אף הם הפעם למה פונו דברי הנציב. ואמנם הבקשה „עשתה פרי“: הדברים תורגמו והחברים היהודים פולם, גם אלה מן „הרוב היודע אנגלית או ערבית“ וגם המיעוט שאינו יודע — הבינו.

הבינו והחרישו.

אכן, עם חכם ונבון!

אדר א' תרס"א.

מעולם התוהו

לא יגום ולא יישן ה"יהודי המלומד" השוכן בחצרות הקרמל. הוא יודע כי על בעליו "המוחות הגויים" אין לסמוך. "בעינים פקוחות הבט". מארץ רחוקה בא הלך להסתופף בחצרות האינטרנציונל השלישי, ושי יוכל אתו, שי אשר יהיה לרצון אדוני הקרמל — נתינות אמונים של המוני העובדים שם, במזרח. אולם שומר הסף הנאמן, הקומיסר היהודי המלומד מרזין הריח — את ריח... "פועלי-ציון" זעומי נפשו, וידע כי דבק דבר-מרמה בשלמות האזרח, אשר בא לקחת את הברכה. נישא את קולו: "משטים באינטרנציונל השלישי, מרמים אותו, ק—ך—או—ל!" וב"עמעס" המוסקבאי (זוהי האמת של הקומיסרים היהודים ככתבה וכלשונה, להבדיל מה"אונזער אמת") משתער המורה העברי מרזין על חברו בא"כוח המ.פ.ס. (אפשר מ.פ.ס.ע. — מי ביניהם יברר?) מבלי רחם:

"וכשבאים בשקרים זמרמים פשוט בשרלטניות לא את מישוהו סתם, כי אם את האינטרנציונל השלישי עצמו, הרי נהיה הדבר כבד מנשוא, ונכנס לתחומים של מעשי-פלילים. בישיבה של הועד הפועל של האינטרנציונל השלישי מכ"א בספטמבר הודיע מאירסון הלז קטיגורית, "כי מפלגתו אין לה כל שייכות אל המפלגה הנציונליסטית המפורסמת, "פועלי-ציון" (מתוך הפרוטוקול הרשמי), זה נאמר גלוי בפני באי-הכוח של הפרולטריון הקומוניסטי העולמי, ואותם הדברים נשנו על ידו בישיבות ה.צ.ב. (הלשכה המרכזית) של הסקציות היהודיות ליד ה.צ.ק. (הועד המרכזי) של ה.ק.פ. (המפלגה הרוסית הקומוניסטית). באותה ישיבה הסביר הוא, כי בוועידה החמישית של "פועלי-ציון" בוינה, "היה נזכח במטרות אינפורמציונות" (פרוטוקול של ה.צ.ב. מ-16 לספטמבר). על שאלת צ'מרנינסקי מהי הפריפריה (ההיקף) של המפלגה הפלשתינאית השיב מאירסון, כי "הפריפריה היא ברובה ערבית" (שם). — — "ועכשיו מתברר לנו, כי הוא פשוט שיקר ורימה בגסות את האינטרנציונל הקומוניסטי ואת ה.צ.ב.; בדין-וחשבון של הברית הימנית של "פועלי-ציון" אנו קוראים, כי מאירסון הלך לוועידה החמישית לא לשם אינפורמציה, כי הפרקציה הקומוניסטית בוועידה אזרה את כל פוחותיה בכדי להשיג למ.פ.ס. ולי.ק.פ. זכות דעה מוחלטת, אבל שאר

חלקי הועידה דחו און ההצעה, והועידה אישרה אותן רק בזכות דעה מיעצת. ברור איפוא, פי מאירסון עם הפריפריה הערבית שלו רצה להיות חבר בזכויות שוות בפרית הפועל-ציונית עוד בטרם נתפלה, יחד עם מפלגות-הלגיזנים, הוא, מספן, לא זכה לכך, אולם לא באשמתו. הוא את חובתו לפריפריה הערבית מילא באמונה, ואם בשיבת האינטרנציונל הקומוניסטי הוא סיפר משהו אחרת, מה בכך? רשמו עליו, על הפועל-ציון, עולה."

נפלאים דרכי ההשגחה, כלום לקבלת-פנים פנו היה ראוי בא-פוחה של ערב ומצרים מאת מרזין וחבריו בצ. ב. של הסקציות היהודיות? וכי לא נודמנה להם כאן אבן-טובה, אשר הפסידו בידים? ומי עוד עלול לגלות להם את כל מסתרי „מפלגות-הלגיזנים” כמוהו? והנה, — את הניצוץ היהודי אין לשער — נתגלגלה לו לאדם זה הזכות לקדש שם „פועל-ציון” ברבים, להיות מחולל מפשעינו, מדוכא מעוונותינו. האין זאת „מדרגה”?

הקטיגור הקפדן מוסיף „לגלות פני הלוט”: „יחד עם הציר בעל זכות הדעה המיעצת של מפלגת מ. פ. ס. בקונגרס השני של האינטרנציונל מחדש עכשיו מאירסון את הא. ב. (אורגניזציונס ביורו) העולמית של „פועל-ציון” השמאליים, זו שנתבטלה אחרי הועידה החמישית.”

לשוא רועם כל כך מרזין, אף זוהי מדרגה. מדרגה בדרך אל — מרזין.

אדר א' תרפ"א.

מיכה יוסף ברדיצ'בסקי

והנה נלקח מאתנו גם הוא, מיכה יוסף ברדיצ'בסקי. אנו פוסעים מקבר אל קבר, היודעים אנו, לפחות, את מי אנו מובילים לקברות?

יש אומרים: לא אביון דורנו. מי יודע, אולי דורנו זה הוא אחד היותר אכזריים, אבל גם אחד היותר חשובים שבדורות שקמו לנו בזמן מן הזמנים. ובכל זאת דור יתום הנהו: אינו יודע מי יש לו ומי הולך מאתו.

זרה לי המחשבה לכתוב הערכה ספרותית. אין זה ממקצועי. וגם אין לפי לזה. הייתי רוצה רק לעשות „הזכרת־נשמה“ להזכיר לרחוקים ולמרוחקים על דבר ה„קרוב־הרחוק“, כפי שהיה מכנה את עצמו בכתביו. אין את נפשי להיות בין אלה הנכונים בכל עת „לענוד עטרות“ ולקשור תארים, מאותם השכחים, הגלמיים, המטולאים, המצויים בשוק, פי מה שם לא פינהו אצלנו: הניטשהאיסטן הראשון, מנהיגם של הצעירים, המודרניסטן, האמן האירופאי, — כל אותם השמות הטובים, הבאים, בלתי־קרואים, מאליהם, עד שאין להיפטר מהם.

„מנהיג“. מה טעם יש בכינוי זה ביחס אליו. בימינו אלה, שלא צדיק, לא רבי ולא משורר הוא המנהיג, אלא כל פוליטיקאי בר־בירב, היודע „להתקרב“ אל איזו מפלגה או לרפוש לו קיבוץ של חסידים. איזה „מנהיג“, כביכול, היה הוא, זה „היחיד ברשות הרבים“, כמו שהיה מכנה את עצמו בילדותו, זה הסגור בעלייתו, כפי שהיה באחרית ימיו.

אמן אירופאי מודרני — ובלי צבעים, בלי סיפור־המעשה כמעט, בלי דמות הגוף, בלי כל אותה הטכניקה שבציירות האירופאית. כאילו הוא מצייר בסיועו של „שם המפורש“, בסגילות רוחניות גרידא.

ניטשהאיסטן — והוא תלמיד ותיק של החסידות, שקוע כולו בספרים עתיקים, נפשו עגומה למראה „שקיעת“ עמו, רואה את עצמו אולי אחרון, אך נשמתו — שרשה בקדמונים, בדורות עברו.

האם לא יותר נבונה הסברה, שאת האמן האירופאי המודרני הזה יש לציין דוקא בתארים היותר עתיקים שלנו: הצדיק החסיד, „המקובל האלוהי“, מי ש„נכנס לפרדס“ ו„שָׁרָה עם אלוהים ואנשים“.

שלושה המה שהכניסו בידם הברוכה את החסידות אל תוך ספרותנו: ברדיצ'בסקי, פרץ, יהודה שטיינברג. באופן כרוֹנולוגי היה ברדיצ'בסקי הראשון. אבל לא זה העיקר. מה שחשוב ביותר הוא: ברדיצ'בסקי לא סיגנן את חסידותו, לא צָר לה צורה שירית, אף גם לא עשה לה „כִּנְוִים“. הוא גופו היה חלק מן החסידות, החסידות עצמה, מתוך מקורה, אחד מתלמידיו היותר מובהקים של הבעש"ט. רק חבר אחד דוגמתו במובן זה אנו מוצאים בספרותנו: מרדכי זאב פייארברג, זה שהיה, גם הוא, ניצוץ מנשמת הבעש"ט. אבל פייארברג נסתלק בטרם הספיק לגלות את כל פוחו.

ומתוך מקור זה, מקור אותה החסידות האמיתית, בלתי הבדויה והמהוקצעה, נבעה גם אפיקורסותו, מרידתו והמחלוקת שלו עם המסורת היהודית פולה. בפעם הראשונה בתקופה החדשה נתגלתה על ידו אפיקורסות חדשה, בלתי־רציונלית, אי־השכלתית, לא מלחמה לשכל, אלא אחרת לגמרי. אפיקורסות נגד הניזות העולם, כפירה בהיסטוריה, מרידה של החושים, של הלב, של האדם החי. הוא היחיד, הבודד, שלא עמד איש לימינו, נועז להרים יד על אותו הכוח ששמו: יבנה. הוא נעשה בר־פלוגתא של קורות עמנו; של השגותינו המסורתיות. הוא תבע את עלבונם ההיסטורי של הקנאים, של הבריזנים נזופי המסורת העתיקה, את עלבונם של אלישע בן אבויה, של עֶזְרָא, של כל המוחרמים והמנוזדים מן הקהל. השמות: אחר, בן־גֵּרְיוֹן, היו שמותיו הנרדפים.

הוא נלחם יחידי, לא עם איש ולא לאיש, כי אם לו לעצמו. ועם כל זה ביקש את הנצחון לא בו בעצמו אלא בכלל כולו. הוא עזר את רוח האדם, קרא לגאולה. והגאולה לא באה. הוא הקשיב ל"דופק", מתוך רשות־היחיד שלו הסתכל בעין חודרת בכל המתהווה על פני השטח וגם אל אשר למטה הימנו. חיפש תגליות. ואשר ביקש לא מצא. ויתבודד בתוך ד' אמותיו ויסגר מחוץ לעולם החיים העבריים. זה האיש, אשר קרא מלחמה על הספרים העתיקים — הלך והתעמק בהם, עמד שוב לבקש את חשבון הפרט וחשבון הכלל, את חשבונו של עולם ושל כנסת ישראל.

ואולם כל האומר שהוא נעשה בעל־תשובה, מחשב קצין, המבקש נחמה ורפואה בגנוי־שמות — אינו אלא טועה. גם פה לא חדל להיות אותו מנסה־האלוהים, אותו המקשן והמורד במלכות, אם כי פסק מהטיח טענותיו ברמה.

שני גאוני דורנו השקיעו שנים של התמדה והתעמקות באוצרות האגדה: ביאליק וברדיצ'בסקי. שניהם חפרו להם אותה הבאר ושתו מאותו המעיין, אך קסמים בבאר, ועולמות שונים זה מזה העלו לנו מתוכה.

ביאליק, זה היורש האמיתי של המסורת היהודית, הקלטיקן מלידה, מצא את שלו. הוא ניפה וצירף והעלה את כל אשר ניתן להינצל מתוך החרבות ולהימסר לדורות יבואו, כדי להוסיף ולארוג את המסכת הפשרה.

את כל הטוב והמקובל, הממשי כמעט, שיש בו כדי ליצור מסורת חדשה וכדי ליתן תשובה ניצחת — את כל זה כמעט שהביא לידי שיטה.

ברדיצ'בסקי — הוא הביא לנו אגדה אחרת לגמרי, בצלמו ובדמותו. את העולם התחתון של הרוח היהודי: משיח־שקר, מבשר־יישועה, פושעים, בעלי־תשובה, אפיקורסים, בעלי־יסורים, דוחק־הקץ. עולם של אימה ופחדים, עולם של תאוות וגעגועים, של שכר ועונש, של רוחות המתנגשות ושופכות ממשלתן, זו המיתולוגיה היהודית, שנאות המסורת שלנו. והוא לא בירר ולא הבחין, איזו מהן — מי יודע — נפלה בגניבה אל תוך ספרינו הקדושים. תוהו ובוהו נורא, אין אלא סתירות, שאלות בלי תשובות.

אבל לא את זה בלבד שלח לנו ממרחקיו. לבי היה אומר לי תמיד, כי כל זה באמת אינו אלא חומר, ראשי־פרקים לאגדה שלו, שהוא בעצמו יצָרָה. בכל אופן לא היה זה אלא ענף של אותו האילן הירוק שלא חדל לתת פריו. הוא עלה ממדרגה למדרגה, מספירה לספירה. לא אבוא לציין את המדרגות. מה חשיבות יש לערכין לעומת ספרים גדולים יהודים־אנושיים כעין „מהעבר הקרוב“ ו„מעמק החיים“. צריך לחיות בהם ולהתיחד עמם, מי ברה־הכי.

חמישים ושש היו שנות חייו. לאיש מאתנו הרי זה די בזמנינו אלה. ובכל זאת הלך מאתנו כֶּרֶךְ וצעיר, לפני זמנו, בעודנו באבו, בעצם תתו את כְּבוֹרוֹתָיו.

גדולי־ספרותנו הגיעו לעצם גדולתם רק לעת זקנתם. מה היינו יודעים את מְנַדְלֵי לולא שיבתו המופלגת? מתי התחילה התגלותו האמיתית של פרץ? מי יודע עד היכן היו מגיעים מיכה יוסף קֶבְנוֹן, פייארברג, גנָסִין? היודע הקהל להעריך את אשר לקח אתו ברנר? ברדיצ'בסקי היה גם הוא מאלה המעפילים בלי הרף ובמשך כל חמישים ושש שנות־חייו עוד לא חדל מעלות.

הוא היה יודע באופן נפלא להקדים לסיפוריו שורות אחדות, שבהן היה מדבר על פי דרכו על דבר „מלאכת הסיפור“, „אנחנו, מספרי המעשיות“, לא ללמד על עצמו, אלא על כלל בני אומנותו פולו. כמכשף, המספר על מכשפים, כמנגן — על נגינה. ובהקדמתו לרומן החדש „מרים“ („התקופה“, י) הוא אומר: „היום כבר עבר, צללי הליל יבואו מרחוק — — אני כותב

רק לאור הנר והשעה דחוקה". היתה זאת בשורה. אמרנו, בשורה רחוקה היא, המעמיקה את חושיו של המשורר. ואולם הוא ידע את האמת, גילה אותה לנו ואנחנו לא הבינונו.

מי יודע, אולי גם רָמַז רָמַז לנו באיזה מקום שהוא, היכן ומתי יורשו יולד?

[כ"ו חשוון תרפ"ב, 23.11.1921]

מאמרים באודיש

(נדפסו ב"די צייט", עתונם של «פועלי-ציון» באמריקה,
בשנות 1920–1922 ותורגמו עתה לראשונה)

עבודתנו בארץ־ישראל ולמענה

(מכתב מארץ־ישראל)

חברים אהובים ויקרים —

בעוד ימים מספר יתחיל להופיע בשעה טובה ה„צייט“ שלכם. אנחנו, החברים מארץ־ישראל, חזקה עלינו שאין אנו זריוזים כל צרכנו לכוון בדיקק את השעה ולשלוח את ברכתנו למועד הנכון, וכדרך הטבע נאחר. אולם בכל זאת הייתי רוצה, כי בימים אלה, ימים ראשונים לרך הנולד, שעה שהלב מלא חרדה לגורלו, לאשר צפוי לו, ימים שהם לכם ימי נסיון קשה, עבודה גדולה ומאומצת, דאגות וציפיה — בימים אלה הייתי רוצה שתדעו ותרגישו, כי אנו אתכם, וכי אנו יודעים יפה שנסיונכם אתם הוא גם נסיונונו אנו, נסיון כולנו הוא.

ועוד אגלה לכם, כי אנו, פועלי ארץ־ישראל, קושרים בענין זה את תקוותינו אנו, „שלנו“. אנו מכוונים בזאת פונות שלנו ויש לנו „פניות“ שלנו. אם לכל העולם הציוניסוציאליסטי, הפעיל והחושב, הופעת עתוננו היומי הוא לו יום־חג ויום־דין כאחד, סיום של שנות־עבודה והתחלה לפעולות הבאות, הבטחה שנתקיימה והתחייבות לעתיד — הרי אנו מצדנו מקוים יחד עם זאת, כי עתונכם יתקן מעונת אחד אשר עיתתה העתונות היהודית, האזרחית והסוציאליסטית כאחת, כלפי תנועת הפועלים בארץ־ישראל.

ואל תחשבו, כי אנו מתאוננים, חס וחלילה, על מיעוט תשומת־לב. אדרבא, אנו יודעים כי הגיעו ימים וארץ־ישראל נעשתה סחורה עוברת לסוחר, דבר שבמזדה. ואמנם נטפלו אלינו פותבי רומנים ודברייזכרונות והם ציירו אותנו „לרחבנו ולארכנו“, מצבעים בכל מיני צבעים, צבעים שמנים וצעקניים, מרוממים אותנו עד לשמים, מספרים מעשי גבורותיהם

של ציידינו ושומרינו, מנשאים את הבידואינים שלנו ואת בנות הקולוניסטים, מציירים את הרכבים שלנו ואת החגיגות העממיות. האח, האח, לכל אלה הסופרים והאמנים אנו מביעים את תודתנו העמוקה ביותר; ולנאי והניחו אותנו לִגְפֶשְנו (וישלח להם ריבון העולמים פרנסה טובה מזו), אולם את הקול האמיתי, לא המזויף, את האמת מארץ־ישראל, זה הקול העולה מכל אסיפת פועלים רגילה, מכל שיחה בחדר־האוכל, על המשמר, על הגורן, הקול הרוטט ועולה מכל עלה של ספרות הפועלים שלנו, האמיתי, לא המזויפת — לקול זה, לא הסנטימנטלי והמתובל רומנטיקה, אלא הפשוט, של כל ימות השבוע, הפובליציסטי, האמיתי, ממה שיש לו לפועל הארץ־ישראלי לספר על עצמו, לספר לחבריו בעולם, ממה שיש לו לזעוק או להזכיר — לקול זה אין לה לעתונות היהודית אונים.

האם תספר עתונות זאת על שביתות, על קבוצות, על צער וחרון? והיא הלא יודעת יפה, כי מתחת להתלהבות הלאומית ומסירת־הנפש של הפועל הארץ־ישראלי מסתתר משהו לא־שקט, מסופן, משהו המעמיד בספק את כל הגדולה והשאננות ושביעת־הרצון העצמית של הציגות המושלת. העתונות הציגית הרשמית כל כמה שאין היא נוטה להיפנות לענינים מעין אלה, כל כמה שחסרים לה חושים לכל אלה, יודעת בכל זאת, כי החוג הזה אשר מן ההכרח לספר עליו לפעמים פעל גבורים לאומיים, אינו תמים־דעה כלל עם האוירה הורודה הזאת של התעמולה הציגית, כי החוג הזה מלא טענות ותביעות, משפית את השמחה בעצבות ובמרה־שחורה שלו, מדבר מרה על הגדולים והמנהיגים, מביא עמו תמיד את הביקורת שלו, האפיקורסות והשנינה, ואין דבר ישר בעיניו. ותמיד בעוצה בו סכנה, לא רק פשהוא מכריז על שביתות, מוריד אדמיניסטרטורים, בונה קבוצות וסותר את התקוה למשוך יהודים עשירים לבנין ארץ־ישראל; לא, ספנתו מרובה יותר דוקא בענינים לאומיים טהורים, אשר הוא מכניס לתוכם את שגעונותיו, את ההשגות המהפכניות שלו, מטפס על כתלים ישרים ומפיל פחד. כך היה בימי ג'מאל פחה, בימי הגירוש ביהודה, פשהפועלים ניסו לעמוד על עמדתם ולא לעזוב את המקום, בניגוד לשכל הישר של כל הישוב; כך היה בימי הגדוד, שעה שכל מיושב דעת ומכובד בישוב רעד ורטט, כך היה לא מכבר בימי מצור תל־חי, בימי ירושלים והנדונים בעפו. עתונות זו עצמה, שאינה

מקמצת בכל דברי שבח לגבורי השמירה ותל-חי, לא זו בלבד שאינה מוכנה לעזור לאלה בעודם בחיים, לקרוא לעזרה להם, להסביר את פגונותיהם ומעשיהם האמיתיים — אלא, אדרבא, היא לא תימנע מידות בהם אבן, מלבדות עלילות, מהפיץ שמועות רעות, מעבור בשתיקה בשעת הצורך ומרמוז דרך איום בשעה הנאותה. יודעת העתונות הציונית האופיציונית למלא את רצון בעליה. היא ידעה להחרים את ה„קונטרס“ המהפכני (פלימבטאה של „אחדות-העבודה“) וככל האפשר נמנעה מלהביא ידיעות ממנו, או לכל הפחות העלימה את שמו. היא ידעה לכלפל במשך חדשים רבים את העולם באינפורמציה על „אחדות-העבודה“, שהיא ענין של „קבוצה קטנה של פועלי-ציון בירושלם“. היא ידעה — וכיצד ידעה! — להתערב בוידוע הפנימי שבתנועת העבודה ולעשות שם טוב לחלק הפשר, ל„הפועל הצעיר“ הנאמן, שהוא ממונה מששת ימי בראשית על כל הקנינים הלאומיים ועל כל מידה אנושית נכונה, ועל ידי עמדתה זו להוסיף פזח לניגוד הישן, האוילי, העובר ובטל, אשר אין לו כבר כל אחיזה בין הפועלים, וכל עיקרו אינו אלא פדי להחליש את פזחם, לעכב את התפתחותם המהפכנית הטבעית ואת עמידתם ברשות עצמם.

כך טיפלה בנו העתונות האזרחית, ועתונות הפועלים היהודית פיצד ? בשבילה ובשביל הסוציאליזם היהודי הכשר היינו ועודנו עד היום הזה בני חורגים, אשר מוטב לא לשים לב אליהם, להתעלם מהם, „פלא יודעים“, מה לו לסוציאליזם זה ולחיינו הפועליים, ליסורי עבודתנו, ליצירתנו הסוציאליסטית, למרצנו המהפכני, לנסיונותינו שאנו מנסים לעשות את חיי היהודים פרודוקטיביים (על זאת הן מרבים כל כך לדבר וממעטים כל כך לעשות), להצלחותינו ולכיבושינו בשדה הקואופרציה הפועלית ובארגון הפועלים ? והלא אנו גופנו פסולים, ממזרים, „לא רשומים“, והלא סוציאליזם ומהפכה ומלחמת-פועלים מכיון שהם קשורים בארץ-ישראל, ביהדות, בלאומיות שבפרהסיה ובהדגשת יסורי ישראל ובעיותיו — הם מלכתחילה טריפה, יתכן דוקא, כי המתרחש שם, בארץ-ישראל הרחוקה, יש לו אמנם ענין מה, ולולא הפועלים היהודים שם ולולא הם העושים זאת, היו חושבים על כל אלה ברצון והיו מטים אוזן לשמוע, ונדאי היו מנשאים ומפרסמים ומוציאים מוניטין ברבים, אולם איך יתכן לעשות זאת.

אם על ידי כך מסתכנת העמדה שלך, אם ריח פרי אסור עולה מזאת, אם זו אינה אלא אֶפִיקורסות ו"חתירה תחת יסודות"? הרי שיש להשתיק את כל אלה או לנגוע בהם רק כשניתן להיתלות בהם ולדבר על השוביניזם והריאקציה של הפועלים המשונים האלה, אשר נפשם חשקה במהפכה סוציאלית עברית בארץ־ישראל. ואם כך, הרי, כמובן מאליו, שאין מחסור בידיעות, חמודות, מגרות, רבות־רושם. הנה כך גדל הגדוד שלנו עד פדי 80 אלף נפש, ומטרתו, כמובן, רק אחת: לתמוך במדיניות האימפריאליסטית של בעלות ההסכמה ולדכא את המהפכה הסוציאלית אשר התלקחה בערב, בממשלתו הקומוניסטית של האמיר פייצל. הידיעות הללו נתפשטו ברחבי הפרסה הפועלית היהודית במזרח אירופה, ונדאי שירתו יפה את הויכוח עם "פועלי־ציון" האימפריאליסטיים. האם אמנם מחוייב סופר יהודי סוציאליסטי לדעת את הרפכו האמיתי של הגדוד שלנו, את אֶפִיו הפועלי, את ריח השחרור שלו, את עמידתו המהפכנית כל פעם כשנעשה נסיון לנצל אותו לשם מטרות אימפריאליסטיות? האם הוא מצווה לחשוב על תפקידו של הגדוד בארץ, בהגנה־עצמית, בחיזוק תנועת־העבודה ובביצורה? לשם מה כל אלה, והגדוד הלא הוא כלי מחזיק ברכה לתעמולה, למלחמה בשונא, וממילא נעשות שאיפות אימפריאליסטיות של פיאודלים ערביים ענין למהפכה הסוציאלית, ופגרום אינו אלא התקוממות קומוניסטית. והעבודה הקשה, מרובת־הנסיגות שאינה יודעת ליאות, של הפועל היהודי למען מולדת לעם, למען מקום עבודה, למען חיים אמיצים, חפשיים, אנושיים, מוקעת ללא כל בוששה לעיני המוני הפועלים היהודים כשוביניזם, גיבולאיוזם, קונטר־רבולוציה.

אולם גור־דינה של ההיסטוריה אינו נחרץ כך. היה טוב דוקא בעיני ההיסטוריה כי העבודה הנעשית בארץ־ישראל בידי הענף הקטן והרך של ציבור הפועלים היהודי, לצד דרך־המלך הרחב של הדיסקוסיה הפל־יהודית, לא תהיה עבודת שוא. רצתה ההיסטוריה, כי ארץ־ישראל תועמד במרפז ענין חייהם של המוני ישראל המנודים, שאינם רוצים לגוע בבשתם לאור השלהבות של סערת־המהפכה, על פרנסות ספסרים ורוכלים, מתחת לספינים של ההייד־מק, האל־רצייק, הורטי. והפועלים בארץ־ישראל, חלוצים בודדים, שכבר נעשו ציבור פועלים, הם כוח פוליטי, חברתי ותרבותי רציני

בארץ, והם עתידים להיות בכוח נסיונם ההתישבותי והארגוני מורה-דרך ועוזר להמוני העולים. ועוד בטרם החלה יציאת מצרים החדשה, הגדולה והמהפכנית המיסטית, נתברכו הפועלים היהודים בארץ-ישראל (והם הולכים ומתברכים מיום ליום) באלפים אחדים של צעירים וצעירות יהודים, חיילים, פועלים וחלוצים הבאים אלינו, עולים מתוך תוכם של פוחות השחרור העמוקים אשר בעמנו והם מתייחדים אתנו לאחד, נעשים חברים שויי-זכויות לתנועת הפועלים העברים בארץ-ישראל על האמונה שלה ועל יסוריה, על חפץ החיים שבה, על קרבנותיה, על רוח הקנאות שבה ועל המוסר הסוציאלי-המהפכני שלה. והם יחד יוצרים את המהפכה היהודית, את החלוץ העובר לפני העם העובד היהודי, העתיד לחיות בארץ-ישראל.

ובה בשעה שהפועל העברי בארץ גדל מיום ליום במספרו, מתחזק בארגונו ומתעצם בפעולותיו, בה בשעה שהחיים בארץ-ישראל הולכים ונעשים חשובים ובעל-ערך יותר בשביל כלל-ישראל בכל מקום שהוא, בשעה ששאלות בנינה של ארץ-ישראל מזדקרות כל כך והפועל היהודי צריך ויש לו לאמור מה בכל אלה — בשעה זו הופעתו של עתונכם הוא לנו דבר בעתו, בשורה גדולה שציפינו לה הרבה, על ידי כך תינתן לנו האפשרות לדבר מעל במת פועלים גדולה, באזני המונים יהודים רבים, לספר להם על הדברים כפי שהם, וכפי שהם צריכים להיות, וגם לעזור לכל עבודה למען בנין ארץ-ישראל יהודית סוציאליסטית. אנו יכולים להבטיח לכם כי לא נשמיט את ההזדמנות הזאת מידינו.

ודבר זה יקל לנו לעשותו, הואיל ואנו כיום קרובים זה לזה הרבה יותר מכפי שנראה מרחוק. אנו כיום הרבה יותר משתי מפלגות בנות-ברית. כשם ש"פועלי-ציון" בהומל פתחו בעצם סערת הויכוח על אוגנדה את ראשית העליה הבודדת, זו שיצרה את קהילת העבדה בארץ, כן היו הפועלים היהודים באמריקה שבאו אלינו עם הגדוד, הראשונים שהביאו לנו את בשורת העליה החדשה, עליית-המונים. מאז נתקשרנו עם אמריקה קשר אחר לגמרי. באזהלים, בהלמיה ובתל-אל-כפיר, ביריחו ובסלט, לאש פדורי תלחי וכפר-גלעדי, בשדה, בקבוצות, בקואופרטיבים ליד הסדנה, בכל מוסדותינו ומפעלינו, בעבודת הרכבת וליד עמודי הטלפון, בסימטאות ירושלים ובהגנת המושבות, במלחמת הבחירות לאסיפת הנבחרים, בעבודתנו

התרבותית והספרותית הנאמנה. בכל אלה היתה עמנו, ובכל מקום — בשורות הראשונות, נאמנים, פעילים, אמיצים ונבונים. בכל מקום שנודמני לאחר כך עם חבריכם פנים אל פנים, בוועידה הארץ-ישראלית בלונדון, בוונה, — בכל מקום ומקום הרגיש החבר מארץ-ישראל, כי לפניו חברים קרובים, לבביים, צרים, אשר עוד לפנינו יחד עבודה רבה מאד בעולם הפועלים היהודים הרחב.

יארך ה„ציט“ ימים ויעזור לנו בעבודתנו.

[סוף תר"פ]

עבודה עברית בכביש. טבריה—צמח

(מכתב מארץ-ישראל)

ראוי לכם שתדעו מה פיוס מצב העבודה העברית. אנו עומדים פיוס בפרשת „כביש“. סוללים פבישים ואליהם מופנים עתה פוחתינו העיקריים וסיפויינו. לאחר שקוצצו התקציבים בלונדון ובניו-יורק קיצוץ יסודי, עד אפס כמעט, וניטלה מאתנו כל אפשרות של חקלאות ועבודה — אתם סבורים ודאי, כי חוסר-עבודה שורר אצלנו, העולים החדשים מסתובבים בטלים בחוצות, מחפשים אניות לחזור וכדומה. אינכם אלא טועים. יש אב בשמים, או ארץ-ישראל — אמא. ישועה כמעט הַנְצָה לנו ממקום אחר לגמרי. אמנם המצב הכספי של הציונות ושיטתה הפלפלית של ההנהלה פגעו קשה בקיום הקבוצות, נטלו מהן את התקוה לעמוד בקרוב איתן; שיתקו בדרך כלל את ההתפתחות החקלאית (על התעשייה אין לדבר — עוד לא הוחל בה כלל) והניחו את המשקים הקיימים ללא כל עזרה בהיאבקותם הקשה במשך שנים עם הגרעונות. היתה צפויה סכנה כי הפועלים החדשים והחלוצים לא ימצאו להם לא רק אפשרות לחדור לעבודה החקלאית, אלא כל עבודה שהיא כדי קיומם. אולם ציבור הפועלים דחה לזמן-מה בכוחותיו הא, במאמציו הגדולים, את סכנת החורבן ופתח על אחריהו הוא שערי עבודה

חדשה בשביל העולים שבאו ושעומדים לבוא. הפועלים זנקו לכיבוש חדש. לעבודות הממשלה, לעבודות הציבוריות.

דרך פנרת-טבריה הומה עתה. אוהלים לבנים נטושים לצדי הדרך. נעשית פה עבודה שמחה. סלעי הבגלת של הרי טבריה מופצצים עתה באבק־שריפה בידי נוער יהודי. את האבנים המופצצות הם מפזרים בפטיש. על פני הנחלים נבנים גשרים, הקרקע נחפר ועריסת הדרך מותנית. מריצות וקרוניות על פסים מתרוצצות הלך ושוב, טעונות עפר.

שש מאות פועלים, מהם „ותיקים” ומהם שעלו זה עתה מהאניה, מהם אנשי טבריה ומהם ספרדים וחיילים משוחררים, צעירים וצעירות פזרחים ורעננים מכל העולם: מקרים, מליטא, גליציה, גרמניה, פולין, אוקראינה, פזורים פאן על פני הדרך חבורות חבורות. הם סוללים את הכביש מטבריה לצמח (תחנה במסילת־הברזל חיפה־דמשק). הכביש 12 קילומטר. דרך רחבה לאורך חופו של ים פנרת, מותאמת לחשמלית בעתיד. אומרים כי אין זה דבר רחוק.

העבודה מתנהלת לא על ידי בעל־בית, לא על ידי קבלן, ללא כל עזרת משגיחים, בלי מנגנון של מנצחים על המלאכה ומשרתים. הסתדרות הפועלים החקלאים, עמוד התווך של „אחדות־העבודה”, היא שקיבלה את העבודה מאת המחלקה לעבודות ציבוריות. בפעם הראשונה בתולדות תנועת הפועלים בארץ מופיעה הסתדרות פועלים יהודים בתורת אישיות משפטית. מקוימת על ידי הממשלה, יחומה על חוזה נוטריוני ואחראית לביצוע העבודה. עבודה זו עולה לערך פדי 30.000 לירה.

הסתדרות הפועלים החקלאים עושה את המלאכה לא פארגון של שכירי יום, העובדים בהשגחת פקידים ממשלתיים. לא היא עצמה בעלת העבודה, היא האחראית לביצוע הטכני. על אחריותה כל הפלים והחמרים. בידיה כל ההנהלה הטכנית והכלכלית של העבודה.

היה זה נסיון נועז, כמעט מחוצף. ההסתדרות ידעה יפה אילו מכשולים וקשיים לפניו. מה לא היה חסר לה לקבלת עבודה מעין זו? לא הפסך להנהלת הפעולה, לא המכונות הדרושות להקלת המלאכה ולחסכונה (הן עודן חסרות עד היום בארץ, כי הקבלנים המעבידים פועלים מלגיונות העבודה המצריים הזולים אינם צריכים להן). לא חבר עובדים

טכניים. לא גרעין של פועלים בעלי מקצוע. לא קל היה להשיג ולהגיע לקבלנות זו. ישנם בעלי חֲזָקָה: קבלנים יהודים, ערביים, מצריים, היודעים יפה היכן יש „למשוח“, אלה שלשירותם לגיון העבודה המצרי, ככל אַנְת נפשך, נשים וילדים, נוגשים בשוט, והם יודעים יפה לקבוע מחירים. אולם ההסתדרות פרצה את החומה. היה לה ברור מלכתחילה, כי המדובר הוא לא רק בהשגת עבודה בשביל מאות אחדות של פועלים (אם כי גם דבר זה בתנאינו אנו הוא הזדמנות חשובה, אשר כדאי להקדיש לה פִּיחֹת הרבה; עסקני הפועלים מרגישים תמיד מאחרי כתפיהם, את העוֹלִים ומבקשי העבודה, וכל דבר לא יקשה מהם בעבורם) — המדובר פה הוא בגילוי מַעֵין חדש של אפשרויות-עבודה מרובות, בחינוך הפועל היהודי ובארגונו, כדי שיוכל לקבל על עצמו, הן מהצד הטכני והן מצד הארגון, את עבודת-הממשלה הגדולות: דרכים, נמלים, מסילות-ברזל; המדובר הוא בארגון העבודה על דרך שלא תהא נעשית מתוך כפיה, רק כדי „קיום הנשמה“, אלא שיהיו בה אפשרות חיים בריאה, קיום אנושי, סיפוק רוחני וברכת פריון.

מתוך חשק מיוחד שיקעה ההסתדרות את עצמה בעבודה זו, כי היא ידעה יפה שבביצוע מהיר וטוב של העבודה הזאת תלויה במידה ידועה האפשרות להתגשמות קרובה של תכנית פינחס רוטנברג. זו התכנית הגדולה לְהַפְקֵת חשמל מהירדן ולניצול מימיו להשקאה, וליצירת כוח מניע בשביל התעשייה בארץ-ישראל. העבודה הזאת שתתחיל בסביבת פגרת קשורה בכביש אשר ההסתדרות קיבלה על עצמה לסלול, והיא ידעה, כי אגב עבודה זו היא מביחה את מקומם של הפועלים במפעל ההתישבותי הגדול הזה, ואת השפעתם עליו.

ההסתדרות קבעה קבוצה קטנה של חברים ותיקים, מוכשרים ונאמנים, לנהל את העבודה, משכה אליה פִּיחֹת טכניים אחדים וניגשה אל המלאכה. הקשיים היו מרובים יתר על המידה. הממשלה היתה צריכה לספק אוהלים, פלִי־עִבְדָה, שְׁסִי ברזל, קרוניות, צרכי מזון, שמיכות וכדומה. מפל אלה סיפקה רק חלק. שכר העבודה נפרע רק לאחר זמן, לאחר מסירת העבודה שנעשתה. ההסתדרות נאלצת לתת מפרעות, ערבויות, ויש צורך בהוֹן־חֹזֵר להחזקת הפועלים ולקניית פלִי־עִבְדָה אשר אינם בידי הממשלה. קרנות

משלה אין להסתדרות. קופת הפועלים הארץ-ישראלית לא יכלה, לצערנו הרב, לבוא לעזרתנו, כידוע. את הכסף לערבויזות והון מוגבל למחזור הֶלֶן לנו ועד הצירים. יותר מזה לא דרשנו ממנו. גְרוּיח או נְפִסִיד, יהיה רֶחַח או לא יהיה — זה עניננו אנו, זו אחריות שלנו. אין לשום איש לכוֹף עלינו את דעתו, אולם אף לנו אין כל רשות לבוא לבקש עזרה במקרה אם נפסיד.

כשהוחל בעבודה בחודש אב, עוד לא היו בארץ פועלים די הצורך לעשותה. אולם אז דוקא החלו להגיע האניות עם חברות החלוצים הראשונות הגדולות. מיד באה לעזרת ההסתדרות הקבוצה הקְרִימֵאית, מתלמידיו של יוסף טרומפלדור, אשר נתנסו לא מעט בקושטא עד אשר עלה בידיהם לפרוץ ולהגיע אל חופינו. הם תפסו את הענין פהלכתו והתמסרו לו. לא עברו ימים רבים והמצב הוקל: החלו באים מפל הארץ, האניות הבאות אף הן עשו את שלהן ומספר הפועלים בכביש הגיע עד שש מאות.

העבודה מתנהלת על ידי ועד בן חמישה: שלושה נקבעים על ידי ההסתדרות, שנים נבחרים על ידי הפועלים. הדאגה לצד הטכני, לכספים, להנהלת החשבונות, למשאומתן עם העולם החיצוני, לאספקה — פולה על הנהלה, זוהי מין רפובליקה קטנה על כל דאגותיה וזרכיה. ונדרשת הרבה זהירות משקית כדי לאֶזן את התקציב, ונדרשת מסירות חברים רבה ומידה רבה של טַקט כדי שהפועלים החדשים, לא אנשי מקצוע ולא מנוסים, יבינו את ההבדל בין הנהלה משקית עצמאית של הסתדרות פועלים לבין קבלנות פרטית, ויהיו חדורים ברוח עבודת הקבוצה הארץ-ישראלית.

העבודה נעשית ברובה על ידי חברות, אם קטנות ואם גדולות, בקבלנות, לאמור, לפי המטר המרובע וכדומה. אם פי בשעת קבלת העבודה היה לה להסתדרות להתחרות עם קבלנים פרטיים, הנהנים ממחירי עבודה נמוכים ומרנחים צדיים, משתכר הפועל על פי רוב משבעה עד עשרה שילינג ליום, ולפעמים יותר מזה. ואין לשכוח, כי הפועלים ברובם הם חדשים. לפי תנאי ארץ-ישראל הרי התחלה זו מְשִׁיעָה רצון.

אזכלים במטבח הפועלים המשותף, שלושה הם המטבחים, בנקודות שונות במקומות המחנות. חבר-מנהל דואג לכל. פשלושים חברות עובדות

במטבח. האוכל לשוכע. אינו מגיע לזה של הקבוצות המסודרות (פנרת, דגניה), אולם טוב לאין ערוך מזה שבמטבחי הפועלים לפנים, אשר האוכלים בהם היו יוצאים רעבים למחצה והעובדות מפוחמות תמיד. האוכל במטבח עולה פארבעה שילינגים ליום.

יש קופת-חולים וכל פועל משלם לה תשלום קבוע. יש חדרים מיוחדים שכורים בשביל חולים, בבניני חמי-טבריה שליד הדרך. יש חובשת ואחיות ורופא מבקר יום יום.

יש ענין לראות אנשים שאינם מסוגלים לעבודה פיסית קשה (קשישים, נכים) איך הם מוצאים להם לפעמים עבודה במקום אשר פועלים יהודים רבים עובדים שם. אלה אשר המשק הפרטי היה פולט אותם, מביאים פה תועלת.

וכל מקום אשר הפועל היהודי הולך — השכינה הולכת עמו שמה. בכל אחד משלושת המחנות יש סניפים לועדות התרבות של „אחדות-העבודה“, ספרייה; ששה חברים-מזרים, הרצאות בשבת, ולפעמים גם בימי חול. חלק מהמזרים עובדים חצי יום עבודה פיסית ובחציו השני הם מלמדים. המעשה אשר העיזה ההנהלה הציונית לעשות במחקה את התקציב לעבודה התרבותית, פפי שאושר בוועידת לונדון, לעבודת התרבות של הסתדרויות הפועלים, גרם יסורים קשים לכל אלה העוסקים בדבר, אולם הם לא נכנעו ואת העבודה לא הפסיקו. בדחקות, במחסור (בפועל ממש!) היא נעשית. אולם זהו ענין בפני עצמו.

ועוד התחלה אחת מתוצאות ה„פביש“:

מיד כשניגשה ההסתדרות לעבודה, הוצע לפניו על ידי קלוב ערבי פלשתינאי אזרחי בטבריה להעסיק פועלים ערבים. ההנהלה ענתה כי היא מקבלת את ההצעה, אולם היא רוצה לבוא במגע ישיר עם הפועלים. לאחר משא-ומתן קצר נתארגנה חבורה ערבית שקיבלה בקבלנות חלק מן העבודה, לפי אותם התנאים עצמם של הפועלים היהודים: אותם המחירים, חלק ברוך, עזרה רפואית, תשלומים להסתדרות החקלאית ולקופת-חולים, אחריות לעבודה ולגרעון אם יהיה. לחבורה רשות לעבודה בתורת חבורה וגם ביחידות, אולם אין לה רשות להיות חבורה קבלנית ולהעסיק פועלים במחירים זולים.

הנה פי כן קיבלה „אחדות-העבודה“ ה„שׁוֹבֵי־ניסֵי־טֵיט“ את האפשרות הראשונה ליצור יחסי ידידות וסולידריות עם הפועל הערבי. היה פדאי, פי האנשים הישרים המאמינים בתמימות בכל אותם סיפורי-המעשיות והרכילות הנפוצים על ידי יהודים פייצילאים על ה„חרם“ שהפועלים היהודים מחרימים את הערבים (כך נתפסת בתפיסה „שמאלית“ אותה מלחמה מרה וטרגית, שעל הפועל היהודי לאסור גם בגולה וגם בארץ-ישראל נגד החרם שמחרימים אותו בעל-הבית היהודי והגוי כאחד) — פדאי היה שאנשים אלה יעיניו בדבר ויראו איך נזהג הפועל היהודי לאמיתו של דבר בשעה שמוטבחות לו עמדות-עבודה ראשונות.

לצערנו, לא האריכה הקבוצה הערבית ימים. „הגזירה“ שבחווה, לא להיחפך לקבלנים ולא להעסיק פועלים שכירים זולים, היתה קשה יותר מדי בשבילם. ואמנם קשה היה לעמוד בפני יצר הרע: לשם מה לעבוד קשה ולהשתפר במצומצם, אם אפשר להרויח בנקל הרבה יותר, כשנש נשים וילדים הרבה להעסיקם. הקבוצה לא יכלה לעמוד מפפנים — ונתפוררה. נשאר רק הפועלים המקצועיים ליד עבודת הבנין.

כ"ש טבריה — צמח הוא הראשון, אולם לא היחיד. כבר עובדים בדרכים ליד חיפה, נצרת, ראש-פינה. בימים אלה חתמה הסתדרות הפועלים החקלאים על חוזה לסלילת כביש חדש מטבריה לטפחה, 13 ק"מ ארפו. בשביל מאתים החלוצים שבאו בשבוע שעבר ובשביל אלה שיבואו עוד הרי זו ההצלה האחת.

הפועלים מעלים בפני ההסתדרות החקלאית דרישות חדשות. על ההסתדרות לרכוש מכונות משלה, מטבחים, אוהלים, מיטות, פלי-מצע וכיו. צריך שיהיה ברשותה חבר עובדים טכניים טוב. לפי שעה אי אפשר לה לרכוש את כל אלה באמצעה היא. זה צריך להיות אחד מתפקידיה של „קופת הפועלים הארץ-ישראלית“: לעזור להקים את חבורות הפועלים הגדולות ולעשות את ציבור הפועלים המאורגנים קבלן-העבודה היחיד בארץ.

פנרת, כ"א חשוון [תרפ"א].

טענות כנגד ארץ־ישראל

הקדמה קטנה.

שעה שחברינו בארץ־ישראל אמרו אלינו, חברי משלחת הפועלים הארץ־ישראלית: טלו את צרורותיכם וקומו סעו לאמריקה ועשו שם משהו, אותה שעה הם חפצו פחות מכל כי נהל כאן „דיסקוסיות“. פשחברינו שלחו אותנו לדרך הרחוקה הזאת ודאי לא תלו בנו תקוות גדולות, כי נשפיל להתנצח עם מתנגדינו ומקטרגינו, נשים לאל את טענותיהם ונטה אותם אל דרכנו. שולחינו היו בטוחים במשהו אחרת. הם האמינו כי פעולתנו בארץ־ישראל היא כבר מקצת ממשיות, יצירת ממש של פועלים יהודים, העשויה לעורר ענין ותשומת־לב אצל כל ער ורענן בקרב הפועלים היהודים. הם קיוו כי בקרב הפועלים והנוער היהודי, הן אלה הקרובים אלינו והן העומדים מרחוק, יש לנו פה ושם בני־משפחה, עצם מעצמנו ובשר משרנו, אשר כל ידיעה נכונה על אודות חיינו, מעשינו והתחלותינו ואף פשלונותינו חשובה להם, יכולה להיות חשובה. ואך נביא להם את הידיעה הזאת, נראה להם, נספר — ועיניהם תיפקחנה ואזנם לא תימלא משמוע. ובין כל אלה הן ימצאו גם כאלה, אשר ירגישו בדרך חיינו מעין בשורה אישית להם, אפשרות להטות שכם, לפעול מה בלב ונפש, וכן גם כאלה אשר אמנם אין הם עומדים לקחת בעצמם חלק ישר בעבודתנו, אבל עשויים מפל מקום להעריך את ערך עבודתנו בשביל אחיהם וחבריהם ומרחוק יושיטו לנו את עזרתם להקים את בנין. חיי הפועל העברי בארץ־ישראל.

הרי שעבודתנו פה עמדה להיות אינפורמטיבית וארגונית. היה עלינו לספר ולהסביר בכנות מה הם חיי הפועלים בארץ־ישראל, מה הן הקבוצות שלנו, מה הן דרכי פעולתנו הכלכלית ומה הם סיפוייה ואפשרויותיה הקרובים. בנק הפועלים שיסדנו ושעלינו לבססו ולהרחיבו מהו, העליה לארץ מהי, מה צרכיה וכיצד נגביר אותה ואיך נקל את חבלי קליטתה ומה סיפויי עבודה ישנם בארץ־ישראל בשביל פועלים ובעלי־מקצוע שבאמריקה.

זאת הייתה פננתנו.

אולם משלחת ארץ־ישראלית אומרת והדיסקוסיה היהודית גוזרת.

פזאב־ערכות היא אורבת לך וסופך שאתה נופל קרבן לה, אין מפלט ממנה. אַשריך אם יעלה בידך לפדות עצמך ולא להינתן טרף לשיניה.

מה לעשות? הרי זה שיקול־דעת ישן־נושן, מימות שלמה המלך: „ענה — אַל תען“. ואמרתי לנפשי: שלוחי פועלי ארץ־ישראל אנו ויש לנו התחייבויות ידועות, אולם לא קיבלנו על עצמנו לתרץ כל קושיה, לִישב כל תיקון ולפתור כל בעיה. לא לשם כך נשלחנו הנה; לדבר הזה יש פאן מומחים גדולים ממנו. רק חובה אחת עלינו והיא — לבאָר באר היטב את מעשינו, למסור בכנות כל ידיעה נכונה על פעולותינו ולפנות את הררי השקר שנערמו סביבנו.

אשתדל ללכת בדרך זו, אם היצר הרע של הפולמוס לא יטני הצדה. החבר ד״ר חיים זײטלובסקי זיכה אותנו, חברי המשלחת הארץ־ישראלית, בקבלת־פנים לבבית וְחברית. לאמיתו של דבר לא היתה קבלת־פנים זו מופנית ישר אלינו; היא הופנתה לכתובת צדדית, לכתובתו של ד״ר י. ל. מַגנס.

ד״ר זײטלובסקי, הוא, כפי דבריו, „מגורה“ על ידי המשלחת. היא בעיניו פולה מוקשה, פולה מעין סימן השאלה והתימה. ד״ר זײטלובסקי, אשר עבר במשך עשרות שנים דרך ארוכה, „מהתבוללות לפועל־ציוניות“ וזה שנים לא מעטות הוא נמנה על חברי מפלגת „פועל־ציון“, עוד לא היה סיפק בידינו להבהיר לעצמו איזה מין משלחת היא זו ולשם מה היא באה. „מה אפיה של תעודתה, לשם מי ולשם מה הם באו הנה, ומהו האידיאל אשר הביאו אתם?“

וד״ר זײטלובסקי מחפש מקור לשאוב ממנו ידיעות על השאלות החמורות האלו. יגעת ומצאת. לא בהופעותיהם הרשמיות של חברי המשלחת, לא בהודעותיהם הפומביות, לא בדברים שנאמרו במועצה המיוחדת של „פועל־ציון“ בהשתתפות חברי המשלחת הארץ־ישראלית, לא בכל אלה מצא, אלא... במכתב שפירסם ד״ר י. ל. מַגנס ב„פארווערטס“, בו הוא מספר על עמדתו כלפינו וקורא גם לפועלים היהודים שאינם שותפים להרגשות ציוניות, להתענין בעבודתנו. וד״ר זײטלובסקי מפליא להסיק, כי הואיל וד״ר מַגנס „יודע יפה את עמדתה (של המשלחת) לענין“, הרי הוא מוסר את „העמדה הזאת“ אגב נימוקיו הוא.

ד"ר זיטלובסקי מקור נאמן מצא, אולם את צמאוננו לא ריזה. אי זה מין אידיאל הוא זה? הוא שואל בהדגשה. ומכיון שאין הוא מוצא תשובה לשאלתו, הוא קובע כי „יגרה אותנו כאשר יגרה האידיאל החדש שהמשלחת מביאה בשבילנו מארץ־ישראל, ואנו ניאלץ לדפא בתוכנו את יצר הסקרנות שלנו, נכבד לעת עתה את סודם של חברינו הארץ־ישראליים ונשתדל לפתוח את מוחותינו ולהכין את לבותינו לקראת השעה בה יופיעו החברים עם האור החדש אשר הם מביאים אתם בשבילנו מארץ המזרח.“

וכך מתלוצץ והולך החבר הד"ר זיטלובסקי בנוסח דיסקוסיה חֲבֵרִית מובהקת. אולם מיד הוא נעשה רציני ומעיר בתקיפות את אוזן המשלחת, כי „מחובתה להופיע ברבים עם האידיאלים שלה“.

בעוד שעה קלה מתברר, כי השאלה אינה שאלה כלל וכי ד"ר זיטלובסקי יודע הכל מראש. וכל דבריו לא היו אלא מעין תמרון שכלי, מעין אמצאה פדגוגית פיצד לגלות את סודה של המשלחת, כדי שאפשר יהיה לשלוח אותה „רק אל אותם האַלמנטים שבתנועת הפועלים היהודית האזהדים את האידיאלים שלה“.

והסוד מתגלה בעצם על ידי משפט אחד מתוך הרצאה שלי אשר החבר ב. לוקר מביאו במאמר פולמוסי שלו. שם נאמר בפירושו: „והפננה היחידה בכל אלה היא: להחזיר את העם אל שפתו“.

הנה כי כן, משפט זה הוא הוא העשוי להוכיח, כי המשלחת מדברת, כביכול, על בנק של פועלים, על עליה, משקים וקואופרטיבים, חקלאות ותעשייה, התישבות של פועלים, אולם לאמיתו של דבר אינה מתכוונת כלל ועיקר לכל הדברים האלה, והאידיאל שלה הוא בלשוננו של ד"ר זיטלובסקי: „אותו אידיאל עצמו של הציונות האזרחית, האידיאל של עברית מושלת בפיה“.

אם פי ד"ר זיטלובסקי כבר גילה וניסח יפה „את האידיאל הסודי שעליו יקריבו פועלי ארץ־ישראל את חייהם“, אין אני מסתפק בזאת והייתי רוצה אף אני להסביר משהו בענין זה — ומיניה וביה — אולם לצערי עלִי להתעכב על הקטע האומלל הזה, המיטיב לגלות כל כך את סודותי אני ואת סודות המשלחת. אני עושה זאת בלי חשק. ואכן אין זו מלאכה נעימה, אולם אני אנוס לכך.

אני מודה ומתנדה, פי בעל חטאים מרובים הנני, אולם אין זה מטבעי להסתיר את חטאי. הנני מוכן ומזומן לבוא על שכרי, אולם איני רוצה להילקוט על חטא שלא חטאתי. לא העונש עיקר, אלא על שום מה ובשל מה אני נענש. נכון, אין אני אדם צדדי בענין „השפה“. אין אני נמנה על סוג עסקנים שבינינו שהם „נייטרליים“ בשאלת השפה, אלה היודעים פי השפה אינה אלא „אמצעי“ והם דוחים את פתרונה עד „שהחיים עצמם יראו“. אמת, העברית שלי היא לי הרבה יותר מאשר ניתן לאחרים להשיג, ואני אומר זאת בגלוי, וגם בשעה שאני עומד על „טריטוריה“ זרה מוקף מתנגדים, ואף על פי כן — הקטע המובא בשמי אינו לפי רוחי. פננות רבות אני מכוון ביחסי לשפה העברית, אולם שפה בתורת פננה יחידה — והו ענין לחובבי־שפת־עבר או לחובבי־שפת־אידיש (שנסם גם כאלה, אַל תתביישו), וחובב לא הייתי מימי.

לא התעצלתי והחילותי לחפש. תחילה חיפשתי את המשפט הנ"ל בתוך ההרצאה שלי במקורה, זו היתה הרצאה בימי יסוד „אחדות־העבודה“ והיא נגעה בכמה וכמה צדדים בחיינו: אגודות מקצועיות, התישבות, תנועת החלוץ, עליה, תרבות, ואני טרחתני או להביא את כל אלה לידי רעיון אחד: האחדות האורגנית של הפועלים היהודים בארץ־ישראל, ושם לענין חינוך הפועלים אמרתי, לפי ד"ר זיטלובסקי, פי: „הפננה היחידה בכל אלה היא: להחזיר את העם אל שפתו“.

בקיצור, במקור לא מצאתי משפט מעין זה. ומפיון שכן, הלכתי אצל מאמרו של ב. לוקר והנה מה שמצאתי בציטטה זו לפי תרגומו של ב. לוקר: „מטרות החינוך: חינוך חברת העבודה והדרכתה. והפונה היחידה בכל אלה: להגדיל את פוח הקליטה וההתאקלמות של העולה החדש ולהקל עליו, לשתף אותו ביצירת חברת העבודה ותרבותה. וכאן, בעבודה הציבורית החינוכית, נתונה אותה פעולה שאין דומה לה — החזרת העם אל שפתו“.

אין בדעתי, חס וחלילה, לחשוך בד"ר זיטלובסקי פי במתכוון השמיט מהקטע שלי כל מה ששייך ליצירת חברת העבודה, להקלת העליה והקלטתה, כדי שישאר אך ורק: עברית. אני מאמין באמונה שלמה, פי מפל מה שכתוב שם לא ראה ד"ר זיטלובסקי בלתי אם זאת ורק מזאת

נתרשם, וכל השאר נעלם ממנו, פדרך שנעלם מעיני ד"ר זייטלובסקי כל דבר משלחת הפועלים, עצם הענין של מענו היא באה הנה ולשמו היא פועלת. על הכל מאפיל צלה של העברית. ברור לי, כי לא רק העברית פסולה בעיני ד"ר זייטלובסקי, המודד עתה את כל ההופעות בחיי היהודים באמת-המידה של „אידיש המושלת בפיה" והוא מביט על הכל בעד משקפת של חובב-שפת-אידיש: לא, לא רק העברית פסולה, אלא כל תנועת הפועלים בארץ-ישראל פסולה בעיניו משום שהיא עברית. אין הוא רואה אותה, אין הוא רואה בה דבר זולתי עברית. אין אני רופא-עינים ולא אשתמש במונחים שלו, אולם אף אני הבור בעיני רפואה יודע, כי יש מחלה שאין האדם רואה מפל צבעי הקשת רק צבע אחד בלבד.

האם יש תרופה למחלה זו?

רק עתה לאחר תיקון-טעות קטן זה אני ניגש לעיקר — לתפקידה של המשלחת. ועל זה במאמר הקרוב.

[פסליו תרפ"ב, 18.12.1921]

על עבודתנו

אני מבין, כי ד"ר זייטלובסקי השואל לאפיה של שליחותנו, אינו מתכוון לקבל תשובה לעצמו. הוא עצמו יש לו כבר התשובה, אולם הוא רוצה לפזר את „העננים הורודים" העוטרים אותנו ולהכריח אותנו להעמיד „במקום הראשון" לא את הפעולה „ליצור עבודה בשביל אלה המתעתדים להתישב בפלשתינה", אלא את „התפקיד התעמולתי", היינו את הויכוח, את ה„פורום".

אענה בפשטות ללא כל התחכמות וגירוי שבויכוח. לא באנו הנה „להגן" על „האידיאל „שלנו", אף לא באנו הנה לגלות אידיאל חדש. אם מישוהו מבינינו רוצה לעשות זאת — אדרבא. אולם אנו כאן איננו באיכוח קבוצה אידיאולוגית זו או אחרת, לא באיכוח שיטה

תיאורטית מסוימת ונוסח קבוע. אנו באי־כוח של חיים, של עבודה. הלהגדיר את האידיאל שלנו? הלהגדיר את הדבר שהוא הולך ומוגדר ללא הפסק מאז משה הס ועד האחרון שבאחרונים? לא לשם כך נשלחנו הנה. ילך לו איש איש בשם אלוהיו. אצלנו גופא, בתוך המחנה אשר שלח אותנו הנה, יכול כל אחד ואחד להגות ולנסח לו להנאתו את האידיאל שלו, ככל הקרוב ללבו. האחד פותח ברעיון המשיחי העתיק ובקיבוץ־גלויות, והאחר — אפשר ב„הפלטפורמה“ של ברוכוב. יש רואה בזאת משהו אוניברסלי־אנושי, משהו העשוי לעזור לגאולה הסוציאלית והתרבותית של האנושות לתיקון פגימה בתולדות האדם; ויש מי אשר בשבילו אין פאן אלא חיים אנושיים ועבודה פרודוקטיבית להמוני היהודים הנחרבים והמנוגדים. יכולתי למנות עוד ועוד. אולם הן נשלחנו הנה לא על ידי קלבים לתיאוריות המבקשים הגדרות נאות, אלא על ידי חיילים המתאמצים לקלוע יפה אל המטרה. ומטרתנו אנו, המטרה הקרובה שלנו, זו שאנו רואים אותה לפנינו, זו המשותפת לכולנו, היא: חבירת העבודה בארץ־ישראל. ערפנו אנו אינו בזה האיך אנו נאה דורשים, אלא האיך ובאיזו מידה אנו נאה מקיימים, באיזו מידה מוליכים מעשינו אל עצם המטרה הזאת. אם יש עמנו בשורה, הרי אינה בתורות־חדשות, אלא במעשים ישנים וגם חדשים. מה אנו עושים, מה עובר עלינו, מה אנו רואים סביבנו ובמה אנו נתקלים בדרכנו — לספר על כל אלה באנו הנה. יודעים אנו, כי מה שיש לנו לספר עליו הוא דבר מועט, קטן, פשוט. ואל יסתפק איש בזה, אנו מסתפקים בו פחות מכל. אולם הוא דבר של חיים, עובדה, ממשות.

יש לנו לספר, כי ארץ־ישראל נעשתה ארץ של עבודה, של עבודה יהודית. כי היהודי הבא לארץ אינו נעשה בה רוכל, ספסר, סוחר בולוטה, אלא פועל. יש לנו לספר, כי אצלנו, בארץ־ישראל, חודר היהודי לפעולות הכלכליות העמוקות והיסודיות ביותר: בחקלאות, במסילות־הברזל, בעבודת הבנין, בעבודת המתכת ובמקצועות המיכניים.

יש לנו לספר כי ארץ־ישראל על אף הגזירות והמכשולים, והוצאות הנסיעה בעיקר, על אף הכל, נעשתה ארץ־הגירה. העליה נמשכת, פורצת, סוללת דרך לעצמה, והעולה ארצה מוצא בה עבודה. יש לנו לספר, כי

הפועל בארץ עוזר לעליה, חוסך מהוצאותיו ועוזר להעלות את הזריו, את אֶחָיו ואֶחִיּוֹתָיו, את חבריו.

כי הפועל העברי בארץ מגלה כוח יצירה כלכלית חשובה, כי הוא מעמיק לחדור לעבודה ויוצר צורות משק משלו. כי יש לנו עשרות קואופרטיבים חקלאיים ותעשייתיים, קואופרטיב־צרפנים גדול המקיף את כל הפועלים בכל הארץ, עשרות מטבחים קואופרטיביים, חבורות וגדודי־עבודה.

כי שתי־עשרה שנות פעולתנו המשקית העצמאית הוכיחו, כי הקואופרציה הפועלית שלנו נקיה מהמגמה להיהפך שותפות רכושנית, והיא חלק נאמן מתנועת הפועלים כולה, נמצאת בהשגחתה, משרתת את מטרות הפועלים הכלליות ושואפת לבנות את משק הפועלים הכללי.

כי התנועה הקואופרטיבית שלנו נתגלתה לא כתנועת מעבר, לא כנסיון אידיאליסטי, אלא היא גדלה והולכת ומסתעפת בכוח סטיכי, למן הקבוצה הראשונה שמנתה ששה חברים. עתה יש לנו חבורות המונות חברים למאות, המרכיזים שלנו חותמים על חוזים, מקבלים עבודה פדי רבבות לירות ומעסיקים אלפי פועלים, וכי על אף כל חסרונותינו אנו כבר כוח משקי חשוב בארץ.

כי ארץ־ישראל היא עתה, דומני, הארץ היחידה, אשר כל ציבור הפועלים היהודים בה מאוחד כולו בהסתדרות מעמדית אחת (הנה יתפסו אותי מיד על דבר־שקר: לא „פולם“, אני מתקן: „מנינים“ אחדים עומדים מבחוץ), המקיפה את כולנו עד אחד, האגודות המקצועיות והקואופרטיבים כולם, קבוצות, חבורות וגדודי־עבודה.

כי המחנה שלנו גדל מחודש לחודש, כי נוצר טוב, אמיץ, מלופד יפה, ברוך פשרון עבודה, שש אלי קרב וצמאי־יצירה נוהר אלינו. כי כל תנועת החלוצים החדשה דבקה בתנועת העבודה הקיימת ונעשית מיד חלק אורגני ופעיל בכל שטחי הפעולה של ציבור הפועלים.

אלה הם ראשי־הפרקים שיש לנו לספר עליהם. כל אלה מעשים רגילים, חמריים כמעט, אשר אפשר לראותם בעין ולמשש ביד, ויש לנו ההרגשה, כי מעשים אלה חשובים הם, גם לגבי זה אשר יראה בהם רק תקוות רחוקות וגם לגבי זה אשר יראה בהם את אשר ישנם.

אולם יש בחיינו גם דברים ותופעות, שאינם חמריים כל כך, שאינם אמפיריים כל כך, והם ניתנים לתפיסה שונה ולהערכות שונות. אולם אין לדבר עליהם בבטחה ובבהירות, פאשר דובר על הקודם.

אנסה לקרוא אותם בשם, רק לרמוז עליהם: נדמה לי, כי אצלנו נוצרים והולכים חיי חברה, שבהם אין היחיד אבר בפני עצמו, אלא הוא שייך לפלל, לכלל אורגני חי. נדמה לי, כי אצלנו בחיי הפועלים שלנו, צומחים מתוך העבודה יחסים ומושגים של חובה וכבוד, יופי וכיעור, טוב ורע, יחיד וכלל.

נדמה לי, כי בישוב החדש מתגבש והולך אופי פוליטי מיוחד, טמפרמנט, רגש חזק של איתנות במישהו, של אומץ-לב, של הקנאות העתיקה השבה לתחיה. נדמה לי, כי מסתמנת והולכת התחלה למצב אחר של האשה, של עצמאות משקית ושל שיוון סוציאלי.

יש לנו כבר עתונות פועלים, אמיצה, נאמנה, הנקראת על ידי פועלים ונתמכת על ידי פועלים ברוב אהבה ומסירות. ונדמה לי שיש לנו כבר התחלה לספרות-פועלים, ספרות שאינה רק בשביל פועלים, אלא גם כתובה בידי פועלים, צומחת ועולה מתוך העבודה, אחוזה בעבודה ובחיי עבודה שלא רק דרך אידיאולוגית אלא אורגנית.

נדמה לי, כי יש לנו כבר הרשות לרשום לזכותנו פעולת תרבות צעירה אבל רצינית: רשת ספריות ענפה, השפלה ספרותית, טכנית וסוציאלית.

כן, זו אמת! נמצא החטא. הפועל בארץ-ישראל מדבר, חי ויוצר ספרות בעברית.

אולם פיצד נערמו סביב החטא הזה תלי. תלים של לשון-הרע, רכילות ועלילות — על זאת יש לשוחח במיוחד.

[כסליו חרפ"ב, 19.12.1921]

כיצד מסלפים ידיעות מארץ־ישראל

נראה, פי לבם של יהודים באמריקה טוב עליהם תמיד. תמיד הם מוכנים לנושאים נעלים, רוחניים. אתה מדבר אליהם על הקלת מצוקתו של הנודד היהודי, על מלחמת פועלים ועל חיי פועלים, על המצב הפוליטי הקשה, איך וכיצד להתגבר עליו, איך להגיע לעליה חפשית באמת לארץ־ישראל, על ההגנה העצמית, על חלוצים, על גדודי־עבודה, כל אלה דברים גשמיים ממש. ענינים ארציים, אולם השומע את דבריך נתון פולו ברוחניות טהורה. והנושא היחיד המטריד את מוחו בשעה שמדברים אליו על הגברת העליה וכיצד להקל עליה, על בנק־הפועלים ועל משקי הפועלים, הוא: אידיש. ויורשה לי להעיר, דרך אגב, על דבר מופלא: הדאגה לאידיש איננה כלל ועיקר למצבה פה, לעיניך ממש, אלא דוקא שם בארץ־ישראל.

הרי זה משונה למדי, אם באים למשלחת שמטרותיה הן משקי־התישבותיות בויפוח בעניני לשון, אולם את זאת אפשר היה לסבול. הצרה היא, כי עצם הויפוח בעניני לשון ותרבות בארץ־ישראל קשור בסבך קשה של דברי רכילות ועלילות, ב"מעשים נוראים" המסמרים את השערות. וכדי להגיע לשיחה רצינית וגלוית־לב בענינים אלה יש להבקיע דרך, "שורת עונשין" ארוכה של שנאה, של התכחשות זדון, של חיפוש־חטאים נוקשה, של קנאות מפלגתית מרה, דרך כל סבך גידולי־הבר, אשר שונאים בנפש זרעו בחריצות כזאת, והציבור הרחב, זה שלך והזר, קיבל בקלות כזו, באמונת־אומן מפליאה כל כך.

זה שנים אחדות שארץ־ישראל נעשתה קרקע מבורך לכל מיני רכילות ומלשינות. לפנים היתה זאת נחלתם של ממונים ידועים מ"הישוב הישן", אשר הרגישו בסכנה הצפויה להם, לכל עצם קיומם, מההתישבות החדשה, והם קראו עליה מלחמה דרך "מכתבים" מארץ־ישראל. בחוגים השמאליים האנטי־ציוניים נלחמו ברעיון ארץ־ישראל, בשיטה הציונית; אולם מאז חדלה ארץ־ישראל להיות תיאוריה והיא נעשתה ממשות ריאליית בחיי היהודים, תפסה ה"קורספונדנציה" מארץ־ישראל את מקומו של הויפוח התיאורטי עם הציונות, ונתברר כי האמצעי הזה כוחו יפה.

את אשר לא עשו הטענות, התיאוריות, עשו „סיפורי־המעשיות“. התנפלו עליהם פעל „בכורה בטרם קיץ“ והם זרעו בכל רעל, בוז ושנאה לארץ־ישראל ויליזשיבה. והכל סחורה עוברת לסוחר: מעשה ונערה סירבה לטייל עם חייל מהגדוד — והדבר נדפס בעתונים אמריקאיים דרך טענה קשה: למה היה לו לחייל הזה למסור את נפשו בעד „עמו“? ואם משהו לא זכה לקבלת־פנים נאה כל כך, והרי נשלחת טענה נגד כל „הישוב“ על פני העתונות היהודית בכל התפוצות.

מי שמסביר, כי ענין הדיבות על ארץ־ישראל מצטמצם רק בשטח אחד: אידיש, ומהלכים להן רק בחוגים „הרדיקליים“, אינו אלא טועה. על פני שלושה שטחים פרושה המלשינות על ארץ־ישראל: כשרות, דיקטטורה של הפרולטריון ואידיש. כל אלה לפי שלושת החוגים הרואים עצמם מקופחים בארץ־ישראל: האורתודוקסיה הקיצונית, עסקנים ציוניים אורחיים ואידישיסטים.

אכן, נכון הדבר, כי שלושת החוגים האלה אינם מרגישים את עצמם יפה ביותר בארץ־ישראל. כל אחד מהחוגים האלה השתתף במידה מועטה מאד בחומר האנושי שלו בתוך העבודה החלוצית, ולכל אחד ואחד מהם הלא יש פרטנזיות להשפעה פוליטית ורוחנית.

האורתודוקסיה, אשר לה זכויות מרובות בבנין הישוב הישן ואשר אמנם הטביעה עליו את חותמה העתיק, חלקה מועט בכל התנועה החלוצית בתקופה האחרונה, וממילא השפעתה על חיי הארץ מצַעֶרָה. עתה יש לה טענות: החיים בארץ־ישראל אינם לפי ה„שולחן־ערוך“ והיא תובעת לעצמה אפוטרוֹפסות והשגחה.

העסקן הציוני האזרחי רואה את עצמו בארץ־ישראל נעלב. מפל אותו חוג גדול שלו „שם“ בגולה, הוא בא יחידי הנה. הציבור שלו נשאר שם. ופה — רק פועלים חלוצים הם ראשי המדברים, להם ההשפעה, הם המוליקים את הכל בדרך אחרת לגמרי. אנשי־שם, בעלי־זכויות, אין להם אפילו במה, הציבור הבעל־ביתי שבארץ נתון פולו לעסקיו ואין להם צורך ב„מנהיג“. לו ניתן לו לנהל, היה הכל אחרת, טוב יותר, ממשי יותר, בחכמה יותר. אולם איש אינו שומע לו ונפשו מרה עליו.

גם האידישיזם השתתף מעט מאד בכל התנועה החלוצית והשפעתו

כמוה פאפס. החלוצן שאינן אדוק במצוות, כשם שאינן בעל-בית, כן אינן אף אידישיסט, וגם אם הוא מדבר אידיש. יש איפוא על מה להתרגן.

לו היו כל הבלתי-מרוצים הללו לומדים מוזאת פי כל כיוון וכיוון אפשר לו לצפות לאותה מידה של כוח והשפעה בארץ-ישראל, כמידה זו עצמה של אנרגיה חלוצית השופעת ממנו, כפוחות אשר הוא מעניק לארץ, פי אז היתה אי-שביעת-הרצון הזאת לברכה, פי אז היתה לכוח מניע, בונה. הביקורת היתה דוחפת אותם לפעולות כלכליות ותרבותיות חדשות. אולם הם בחרו להם בדרך קלה: טענות כלפי ארץ-ישראל. ואין מספיק להם לספר את הדברים כמות שהם. זה לא היה עושה כל רושם מיוחד, נמצא שיש לתבל את הדברים. האם לספר פי הפועלים אינם אדוקים, פי הם מטיילים ברכיבה בשבת, פי לפעמים המטבחים אינם על טהרת הכשרות? דברים אלה יתכן ולא היו לוקחים כלל את לב הציבור. הרי שדרוש לספר, פי מעבירים על הדת, פי מכריחים לאכול נבילות וטריפות, פי לזעגים ליהודים המתפללים, בקיצור — רודפים את האמונה הישראלית.

העסקן האזרחי הנעלב אף הוא אינו מסתפק במסירת דברים כהנחתם: יש כאן ארגוני פועלים חזקים, העונינים קשה את העולם הקפיטליסטי; הפועלים יש להם בארץ השפעה מרובה והם החלק הגדול ביותר של העליה, והנער הארץ-ישראלי מתחנך על ידיהם חינוך חברתי. כל זה מעט מדי. ועל כן יש הכרח לספר, פי הפועלים תפסו את הכל בידיהם, ובארץ-ישראל שוררת „הצורה הקשה ביותר של דיקטטורת הפרולטריון“, פי „דגניה קשה ממוסקבה“, פי הפועלים אינם נותנים ליהודים בעלי הבתים לבוא לארץ. בקיצור — טרור אדום.

גם בשביל אידישיסט ימעט מלספר על המצב כפי שהוא באמת. היהודי הרגיל, ולו המדבר אידיש, ספק אם יצטרע בשמעו פי בתי-הספר בארץ-ישראל הם עבריים וכי פועלים מוציאים שם את עתונם בעברית וכי העברית הופרה על ידי השלטונות והיא תופסת מקום בחיים הרשמיים. על כן יש לספר פי יש שם רדיפות וחרמות על אידיש.

והענין עולה יפה. מתנפלים על המעשיות הללו כעל „מים שלג“ ועל אלה היוצרים את הבדיות האלו על האבנים יאמר: „יודע צדיק נפש בהמתו“. יודעים הם את הציבור שלהם. הוא יאמין להם יותר מאשר לכל

ארץ־ישראל כולה. והכחשה אם גם תבוא, הרי לאחר חדשים אחדים תבוא ובינתים — „שקר, שקר, משהו הן יקלט”.

הנה קראתי לא מכבר ידיעה ממקור אורתודוקסי „מהימן”: אנשים מכובדים שבאו לארץ־ישראל מספרים, כי יהודים חרדים רבים נאנסו לאכול הפסח חמץ. והפל בשל „המנהיגים”, כמובן, המעשה יסופר כך: יהודים מאמריקה שלחו השנה, כדרכם מאז, מצה לארץ־ישראל, אולם „המנהיגים של תל־אביב” הניחו את המצה לעצמם ויהודים רבים וביניהם יראי־שמים אמיתיים, נאלצו רחמנא ליצלן לאכול חמץ בפסח.

ואתה לך והבן ליהודי־בית־הכנסת באמריקה הקורא את ה„פייפר” שלו, כמה מגוחך, כמה משונה בגיחוכו השקר המכוון הזה. לך וספר לו כי אין לה לתל־אביב ולחלוקת המצה ולא כלום, ואשר להנאתם מקערת הקהל, אין „המנהיגים” בתל־אביב צריכים כלל ללחם־עוני זה. ואילו אמנם הגיעו הדברים לידי כך, כי יהודים אדוקים בארץ־ישראל נשאר בלא מצה לפסח, לא היו צריכים אלה לחפות עד שאנשים נאמנים יודיעו על כך לאמריקה. ונוסף על כל אלה עוד הדבר בגדר שאלה, אם אמנם שלחה אמריקה מצות.

אולם אם לא קשה לי להוכיח את המגוחך שבשקר מעין זה לקוראי ה„צייט”, אין לי כל בטחון, אם יש בכוחי לעקור זאת מלבן של היהודי איש בית־הכנסת. האת, אין היהודי שוטה והוא יודע: „כשמצלצלים — משמע קנא” ועל לא דבר אין מתריעים. ומן הסתם יש משהו. והוא הלא צודק. אין ברצוני להוציא לעז על יהודים, אולם מי יודע אם כל יהודי ארץ־ישראל מקפידים בביעור חמץ? וביתד להיתלות עליה אין מחסור.

אולם אם הקורא הרדיקל ילעג לקלות אמונתו של איש בית־הכנסת, הרי ספק בדבר, אם ירגיש כיצד הוא עצמו נותן עצמו לצחוק. לפעמים מגיעים לארץ־ישראל סיפורי־מעשיות שאין אתה מתפעס עליהם, אלא צוחק. כל כך דרך גסה הם נעשים, כל כך דרך קומית הם „תפורים”, כל כך בולטים החוטים „הלבנים” ואתה מכיר יפה את „חוט התפר”. היינו צוחקים, לולא היה זה הטיפש „שלנו”.

הנה צחקתי השבוע.

הגיע אלי גליון של „נייע צייט”, ונתקלתי שם במאמר של ב.

רוזמן. הוא מציג אותי ואת חברי בפני הציבור שלו. הוא פותח בהוכחות על השוביניזם שלי. יפה. אחר כך רשימה של חטאים שאני עשוי לחטוא: מה הייתי עושה אילו באה לארץ אסתר-רחל קמינסקי ואיך הייתי מגרש יהודים המדברים אידיש, אילו היה השלטון בידי יפה מאד. אולם הנה עולה על דעתו של רוזמן לרדת מעל הקרקע המוצק של „מה היה אילו“ ולנגוע בדבר שאמנם היה, כביכול. והנה הוא מספר שם לקוראיו על „אותו ברל עצמו“ הוא שהיה מראשי המנהיגים שהתנגדו לתת זכות-בחירה ליהודים בארץ-ישראל שאינם יודעים לדבר, לקרוא ולכתוב עברית.

הנה פה קלע המומחה לענין היהודים אל המטרה ממש. פי הנה אותו „אחראי“ לדבר הגזירה, לא רק שלא השתתף אפילו בשיבה אחת של אותה „אסיפה מכוננת“, אשר קבעה את חוקת זכות-הבחירה, אלא הוא לא היה כל אותם הימים ביפו. הוא גם לא השתייך לשום מפלגה מהמפלגות הפוליטיות. האחראיות באיזו מידה שהיא לאותה ההחלטה.

ובאמת אין בדעתי, חלילה, לטהר את עצמי מכל החטאים שלי. אין אני מוציא עצמי מהאחריות לשגגותיהם וטעויותיהם של פועלי ארץ-ישראל. עוד תהיה לי ודאי הזדמנות להסביר את עצם ענין זכות-הבחירה בארץ-ישראל, כפי שהוא לאמיתו. ואין בכונתי לבייש את רוזמן ולקפח את פרנסתו של יהודי המתפרנס, מסכן, מזלילת ארץ-ישראל. ושוב אני מקוה, כי לשמו הטוב בעיני קוראיו לא יבולע על ידי כך, חפצתי רק להביא דוגמה פיצד מודיעים לציבור על עניני ארץ-ישראל. ידיעות ברורות ומהימנות, שחזר על גבי לבן, וזה בשעה שהנוגע בדבר אינו רחוק כל כך ויש בכל זאת מקצת סכנה של הכחשה. ועתה צא ולמד מה אם המדובר הוא ברחוק?

ודרך אגב עוד הערה אחת. משלחת פועלי ארץ-ישראל מוכתרת באותו מאמר בשם „המשלחת של פועלי-ציון מארץ-ישראל לעניניה של „אחדות-העבודה“ שם“. מובן מאליו, פי כך ולא אחרת יש להציגה. וכי מה, לספר לקוראים, פי זוהי משלחת של הסתדרות הפועלים הפללית, של כל האגודות המקצועיות והקואופרטיבים ובעניניו של בנק הפועלים? לא, לא, על דיוק מעין זה אין מר רוזמן מצווה כלל. אלא לשם מה עליו להוסיף מיניה-יביה על „הפועל צעיר/ניק ברץ“ שהוא חבר המשלחת?

„אחדות-העבודה“ היא כיוון אחד בתוך פועלי ארץ-ישראל ו„הפועל הצעיר“ כיוון אחר. מה לחבר „הפועל הצעיר“ ולמשלחת של „פועלי-ציון“ בעניניה של „אחדות-העבודה“? אי-זהירות שפזו!

אכן, נראה שהסופר בטוח מאד בקוראיו, כי איש מהם לא ישאל קושיות אפיקורסיות והפל יתקבל על דעתם בשלום.

מכיון שאני עומד בפרשת ב. רזמן יורשה לי לנגוע בענין ממסכת אחרת לגמרי. הוא, רזמן, מספר שם כי המשלחת וידידיה מתאוננים על שמתחסים אליה בחוסר אדיבות ועל שעוברים עליה בשתיקה. איני יודע למי היתה הזכות להתאונן על כך. לשליחים בודאי לא. אדרבא ודרבא. אם מנהיגי פועלים ידועי-שם הביעו אהדה גמורה למשלחת ונכונות להטות שכם, לקחו חלק בפרוץ, חתמו עליו, השתתפו בנעד, נתנו את שמם על תפקידי-כבוד שונים, ואם אחר כך הם הוכרחו להסתלק מעבודה משותפת שהם חפצו בה מאד — פלום לזאת יקרא לעבור בשתיקה?

אם משתמשים, כדי להטריף את המשלחת, בכל מיני עלילות אישיות גסות אשר המפיצים אותן אינם מאמינים בעצמם — פלום לזאת יקרא השתקה?

נטיתי הצדה. אולי בכל זאת יועיל זה למהו. בפעם הבאה אנסה להתיר פקעת של דברי „אמת“ מארץ-ישראל.

[25.12.1921]

מי רודף את מי ?

לפני זמן-מה נודמן לי להיפגש עם אחד מוקני הסופרים העבריים הכותב גם הרבה אידיש. מסרתי לו פריסת-שלום מספרו החדש, אשר נתקבל בענין מיוחד בחוגנו בארץ-ישראל. הוא הסתכל בי בתמהון ושאל: האומנם רואים את אלה שם אצלכם? האם זה מותר בכניסה אליכם? זאת שאל יהודי תלמיד-חכם מליטא.

ובניו-יורק — בניו-יורק מרחיקים לכת. פה פותבים אחרי מות ברנר

מאמר ראשי בעתון יהודי, פי לברנר היה חלק ברדיפות על יהודים שאינם הבריאיסטים, ובעתון אחר כותב סופר יהודי ידוע אחרי הפרעות ביפו, כי ההבריאיסטים הם הם שלימדו את הערבים לעשות פרעות.

האם להגדיר את הדברים האלה, להוקיעם פראי להם? לא. אני רק קובע, פי דברים אלה נכתבו וכי על השגות מעין אלו מתחנך הציבור שלנו, הציבור התרבותי שלנו.

אתאזר עוז ואגע בדברים, בסיפורי־המעשיות, אשר בושה לדעתי לדבר עליהם ולהסבירם. ואני עושה זאת — אהיה גלוי־לב — בתקוה מעטה מאד שיבינו אותי, ואני עושה זאת לא כדי להגן על עצמנו, אלא בשבילכם, אני בכל זאת רוצה לקוות, כי ישנם פה אנשים המסוגלים להשתחרר מהסיוט, לקרוע את רשת הלעג והקלס אשר פרוש סביבכם.

מכל מבול הידיעות אשר הציף את העולם היהודי על הנגישות והרדיפות שלנו אבחר אחדות מהנודעות ביותר, הבלטות ביותר, אשר הסעירו עולם ומלואו. אֶפְסַח על השאלה: מי הם מחברי הידיעות ומה מטרתיהם. היה זה ודאי „מענין“ מאד, אולם היה זה מרחיק אותי הרבה. לא אטפל בזאת כל עוד לא אֶאָלֵץ לכך, רצוני לברר את העובדות גופן.

הנה שומע אני מפי „אנשים מכובדים“, חכמים, יהודים מודרניים, פי הם מקבלים מכתבים משם ובהם מסופר, פי עתונים באידיש נעפכים שם בדואר ואינם מגיעים לתעודתם.. דומני, כי באסיפות־מחאה כבר מחו על כך. שומע אני את סיפור־המעשה הזה, כדרך ששמעתי את הסיפור על מצות הקהל, אשר בעלי־בתים בתל־אביב חילקו אותן ביניהם. לך והסבר ליהודי חכם בניו־יורק, פי הדואר בארץ־ישראל נמצא לעת עתה בידי הממשלה האנגלית ולה יש לעת עתה עבודות חשובות יותר מאשר לבדוק את שפת העתונים המתקבלים, וכל פקידי הדואר: ערבים, יננים, אַרְמֵנִים, השולטים בדואר, אינם מעונינים כל כך בויכוח השפות שלנו. והיהודי החכם הניו־יורקי אומר לי: אבל הלא כתב זאת איש ישר. ובכן איני יודע מה קרה לו לאיש ישר זה, אבל לעומת זה אני יודע משהו אחר, אשר אותם האנשים הישרים המודיעים על הנעשה בארץ־ישראל, אינם יודעים זאת, פנראה: פי בכל מיני קיוסקים ביפו, תל־אביב ובירושלים נמכרים יום יום עשרות טפסים של „צייט“ (וגם עתונים אחרים של „פועלי־ציון“).

ו"צעירי-ציון" הסוציאליסטים שולחים הנה מספר גדול של טפסים מעתונם „באפרייאונג“, הנפוץ יפה בארץ; וכי הנהלת „אחדות-העבודה“, לא רק שהיא המארגנת את מכירת העתונים האלה אלא היא שולחת לכבישים ולמחנות החלוצים כל מיני דברי-דפוס המתקבלים מחוץ-לארץ, על פי רוב באידיש; וכי חנות הספרים „תרבות“, שיש לה סניפים בכל ערי הארץ, מביאה לפרקים למכירה משלוחים שלמים של ספרות באידיש, וכי „ועדת התרבות“ המנהלת את עבודת התרבות המסועפת של הסתדרות הפועלים הכללית, קנתה בחוץ-לארץ מאות ספרים באידיש; וכי ועדת התרבות של „אחדות-העבודה“ (לפנים, ועתה זו של ההסתדרות הכללית), מנויה על מספר ניכר של טפסי הירחון „צוקונפט“, הנשלחים לספריות הפועלים.

יכולתי להמשיך עוד ועוד. אבל אפשר יהיה די באלה לתת מושג נכון מהחרם על הספר היהודי, וכן מיחס ה„בוז“ שמתיחסים, כביכול, בחוגי הפועלים בארץ-ישראל לכל מה שנוצר באידיש. ועוד עלי להעיר, כדי למנוע טעות, כי הפצת העתונים והספרים האידישים אינה נעשית סתם על ידי מישהו, אלא על ידי אלה המנהלים בעצמם את הפעולה התרבותית העברית, והם אינם רואים, כנראה, בהפצת ספרות באידיש כל סכנה לגורל העברית. והם עושים זאת לא כדי להשביע רצון מישהו, לא כדי למצוא חן בעיני מישהו, אלא מתוך שהם עצמם רוצים בזאת. הנה הוא החרם על הספר האידישי. ומה בדבר הרדיפות על הדפוס?

הנה סיפור-המעשה הידוע: מפלגת מ.פ.ס. מסרה לדפוס „אחדות“ להדפיס את כלי-מבטאה „ידיעות“, באידיש ובעברית. באמצע ההדפסה הסתלק מנהל „אחדות“ מההדפסה והחזיר את כתבי-היד. האם זאת אמת? כן, אולם רק חלק מהאמת. וכל האמת היא בזאת, כי הדפוס „אחדות“ הדפיס לא פעם דברי-דפוס באידיש, למשל, חוברות „דאס לאנד“, קובץ שירים של א. ראובני, הספר „די ארץ-ישראל ארבייט“ של ועדת „פועלי-ציון“ וגם הוצאות שונות של מ.פ.ס. אגב, על הדפסת כרוז של מ.פ.ס. נענש הדפוס, שהוא שייך ל„אחדות-העבודה“. נראה, כי הדפוס לא ראה בכל אלה כל סכנה לעברית. מה איפוא קרה הפעם? דבר שאין לו כל שייכות לשפות „ידיעות“ הכילו בתוכם דברי-שיסוי בהסתדרות הפועלים הכללית, כתב-פלסטר על „אחדות-העבודה“, התנפלויות על הברית

העולמית של „פועלי-ציון“ (ואגב שקרים מקומיים גם מאמר מיוחד על זה שהאינטרנציונל הוינאי מסתלק מלקבל לתוכו את „פועלי-ציון“). דפוס „אחדות“, שאינו עסק פרטי, אלא מוסד של תנועת הפועלים, כבר נכשל פעם בהדפסת כתב-פלסטר של מ. פ. ס. נגד הסתדרות הפועלים הכללית, ודבר זה גרם התמרמרות בין כל חוגי הפועלים ביפו. הפעם משנוכחו חברי הדפוס הקואופרטיבי לדעת מה טיבה של ספרות זאת, הסתלקו מההדפסה. והנה בשל החטא הזה נודעוזה העתונות היהודית, נישאו גאומי-מחאה ו„די צייט“ הדפיסה מאמר.

אין אני יודע איך מתיחסת „די צייט“ למעלילים עליה, ואם הגוהג הוא באמריקה, פי דפוס מפלגתי מחויב להדפיס דברי-פלסטר וולוזלים נגד מפלגתו הוא, נגד תנועתו העולמית, נגד הסתדרות הפועלים אשר הדפוס משתייך אליה, ואם אין הוא עושה כך, אחת דתו לקרוע אותו כדג והפל ניצב לימינו של „הנרדף“. ואולי בכלל יש לכם פה מין מוסר „נוצרי“ מיוחד בשביל ארץ-ישראל, וכשאנו איננו מדקדקים במצוות, לא עליכם, כל צרכנו, אתם מוחים ומרעישים עלינו את העולם פולו?

וכדי שיהיה לכם מושג שלם יותר מהסכנה התלויה מעל ראשיהם של אלה המדפיסים באידיש, על העיניניים שעליהם להתענות, ראוי לכם לדעת פי אין ארץ-ישראל עומדת רק על דפוס „אחדות“. ביפו גופא יש דפוס פרטי, אשר הדפיס לפני כן וגם לאחר כך ללא כל מניעה כל מיני כתב-פלסטר של מ. פ. ס.

ועוד קצת אינפורמציה ממקצוע הדפוס: בירושלים מופיע — שמעו והיתמהו! — עתון באידיש: „מחזיקי הדת“. ואפשר יש צורך לערוך רשימה של כל מיני הוצאות באידיש הנדפסות בדפוס ירושלים וצפת? הנה זהו מצב „החרם“ על הדפוס האידישי.

ומה המצב בדבר דיכוי הדיבור באידיש? הנה מספר מעשיות מפורסמות: מעשה בבחור אחד שזכה להסעיר את כל העולם הפועל-ציוני ולקנות לו שם עולם. במכתב שנתגלגל דרך העתונות הלשין על „אחדות-העבודה“: הוא, הבחור דגן, הציע עצמו להרצות באסיפת האזכרה לברוכוב והחברים שערכו את האזכרה לא קיבלו את הצעתו.

על דעת איש לא עלה, כנראה, לשאול: האומנם מחויבת מפלגה

לקבוע בשם מידת הסבלנות בין הנואמים שלה באסיפת-אזכרה חשובה, בפני קהל אלפים, כל מי שלהוט לשאת נאום, — אך ורק משום שהוא מדבר אידיש? (אגב, באותה אסיפה דיברו רק מתלמידיו הקרובים של ברוכוב: בן-צבי ובלומנפלד ורבו הזקן א.ז. רבינוביץ). וכן לא עלה על דעתו של פותב המכתב, שהתגורר בארץ-ישראל חדשים אחדים (פדרך ששה זמן קצר ב„פועלי-ציון“, נכנס בדלת זו ויצא בדלת אחרת, ובינתים היה „ציר“ מפלגה פועל-ציונית), לספר כמה הרצאות הרצה, כמה נאומים נאם באסיפות ובוועידות באידיש. עובדה משונה, כי הדיבור באידיש בארץ-ישראל נשמר בסוד, אולם על ידי האידישיסטים יותר מאשר על ידי ההבריאיסטים.

יש להבין, כי אם נמצאים בין החוגים העבריים תמימים שפאלה, המפיצים דברי אילוזיה, כי האידיש בארץ-ישראל היא „בבל יזכר ובבל יפקד“, הרי זה רק דמיון כוזב של אנשים מוגבלים. להיפך, הנבונים והעמוקים שבינינו אינם נמנעים לעולם מלספר דברים פהיתם. אולם מה כונתם של אלה שאין להם כל הנאה מ„שלטון יחיד“ של העברית, אלה אשר התמידו ודיברו אידיש בכל הזדמנות שהיא, מה כונתם בעשותם עצמם כלא יודעים ובשמרם את עובדת דְבָרָם אידיש בסוד?

הנה אני קורא במאמר אידישיסטי רציני, כי „הנעדה של „פועלי-ציון“ שבאה לארץ-ישראל הופרעה בדיבוריה“?

ואתה לך וספר, כי הנעדה, לאמור, בעצם החלק האנטטי-עברי שבה, הרביצה אצלנו תורה על כל צעד ושעל, לא הניחה חלילה שום קהילה, מושבה, קבוצה, ממש מדין ועד באר-שבע, בלא הרצאה. אם זוהי הפרעה, חופש הדיבור פירושו מה?

אולם מיד תופסים אותך כתפוס גנב ביד: נו, וענינו של רבוצקי? ומה בענין האובסטרקציה בשעת קבלת-הפנים הרשמית? האם מחויב אני להסביר גם זאת? אין ברצוני לפגוע בכבודו של מישהו ולהזכיר עוונות ישנים. אולם אם בא מי שבא ועושה זאת „ענין“, הרי שמן הנמנע לא לנגוע בדברים בלתי-נעימים, שלא אני רוצה ולא אני יכול לעמוד על טיבם. רבוצקי בא לארץ-ישראל לאחר שהיה במיניסטרום של פֶּטְלִיֹּורָה. העתונות היהודית היתה מאד נגדו. הפליטים והחלוצים מאוקראינה התיחסו אליו באיבה. אין אני נכנס לעצם הענין, אולם יודע אני, כי היה עלינו,

כלומר על „אחדות־העבודה“, להתיסר או הרבה על מידת הכנסת־האורחים הנאה שלנו. ושוב, מספרים (אני לא הייתי באותו מעמד), פי רבוצקי שיצא לו שם בין אנשי אוקראינה כרודף עברית, פתח את נאומו בעברית והצהיר, פי הוא רוצה לדבר אידיש. אז עשה לו חלק מהקהל אובסטרוקציה. ועל זאת יצא העולם כולו להגן.

אם האובסטרוקציה היא אמצעי פשר במלחמה פוליטית — אני יודע. רק אחת ידעתי, פי אצלנו, במחנה שלנו, ישנם חברים רבים מאד שאינם אֹהֵדִים את האמצעי הזה. ושוב אני יודע, פי לא אסרתם עוד על עצמכם את האמצעי הזה. ואני יודע עוד, פי בשעה שנעשתה לאוסישקין האובסטרוקציה הגדולה באסיפה הלאומית האוקראינית בגלל נאמו עברית, לא מחיתם על כך בשום מקום. אולם אם אכנס בפרטי ענין זה, על אִיפֵה ואיפה שבידכם, על מה שמותר לכם פה ולנו שם אסור, והובילונו הדברים הרחק מאד. אז יהיה עלי לשאול: היכן הייתם אתם, כל אלה המזיחים על כל עולה בדויה ומדומה הדורשת סבלנות ושיוון זכויות, היכן הייתם כל השנים האלו, בבוא ידיעות איך פוזר בפקודת הקומיסר הסדר של הוצאת שטיבל, האיך החריבו את הוצאת אָבֶן־גבירול של ביאליק, איך פותבים בכל גליון של „צמסע“ דברי עלילה על „הבימה“ ואיך אוסרים ורודשים כל מלה עברית?

ועתה עוד הערות אחדות קצרות למצב כמות שהוא:

היתה לי הזדמנות להשתתף בחורף שעבר במספר גדול של אסיפות פועלים בארץ. הרבה מאד מבין הפועלים החדשים דיברו אידיש ועל דעת איש לא עלה להפריע אותם. היו מקרים יוצאים מן הכלל ביחס ליחידים, שהם מדברים לא סתם אידיש, אלא מפגינים את התנגדותם לעברית. אז נמצא חלק בין הקהל שהפגין את יחסו לנואם. למעלה מאובסטרוקציה רגילה לא הגיעו הדברים מעולם.

ואני רוצה להוסיף אגב כך, פי באידיש דובר לא רק באסיפות פועלים רגילות, אלא גם בוועידת ההסתדרות הפללית של הפועלים. ולמועצת ההסתדרות שנבחרה בחיפה נכנסו שני חברים, באיפוף אותה הקבוצה המנהלת את המלחמה בעד אידיש. לאמור, אין נדרש כל צנו עברי פדי להיבחר אל מוסד הפועלים העליון. אם בכל הענינים האלה היה לי להסביר

מה ולהבדיל בין האמת ובין מה שנערם סביבה, הרי ביחס לכל אותה מלשינות על חרם כלכלי, על רדיפות אישיות, על חלוקה בלתי־צודקת של עבודה — על כל אלה אין לי לאמור אלא שתי מלים: שקר וכזב. שום אגודה מקצועית, שום קבוצה, שום מוסד של פועלים אינם מפלים בין פועלים לפועלים על יסוד חילוקי דעות בשאלת השפוט, ואני מודיע כי כל סיפורי המעשיות ממין זה אינם אלא עלילות זדון. היה זה בשבוע הפרעות ביפו. אסור היה לנו להתיחד עם יגוננו, כי היה עלינו לעמוד הֶכֶן מול הסכנה. ובאותם הימים עצמם הגיעו אלינו המאמרים עם דברי ההלשנה והמחאות, היתה זאת נעיצת ספין בגבנו.

[1.1.1922]

שבע מאות וארבעים חלוצים | מאוקראינה

טר:סט, 23 בדצמבר [1921] [א.ק.ב.]

הנמל פה ראה בשבועים האחרונים עליה מוגברת לארץ־ישראל. בשבוע האחרון לנובמבר ובשבוע הראשון לדצמבר עברו כאן 740 חלוצים מאוקראינה בלבד. חוץ מאלה עבר מספר גדול לקדי מצ'כ־סלובקיה ושתי קבוצות סטודנטים ממרכז אירופה, אשר למדו זמן ארוך תורת עבודת האדמה כדי להתכונן לעבודה מועילה בפלשתינה. הסטודנטים נסעו להתישב במושבה חדרה.

לשכת המודיעין הנהיגה מנהג נאה. היא מפרסמת מזמן לזמן מספרים על העליה לארץ־ישראל. המספרים אינם גדולים — רק של מאות. אולם לעומת זה מעלה יתירה להם — הם ממקור רשמי. אפשר לסמוך עליהם. הטלגרמה של אתמול מספרת לנו על עליה מוגברת דרך טר:סט. היה פְּדאי מאד לקבל בקביעות מספרים על כל העליה לארץ־ישראל דרך כל הנמלים ומסילות־הברזל, חודש חודש.

הנה לפני המספרים האלה, המספרים של מאות צעירים וצעירות בישראל אשר עלה בידם אחרי עמל רב למלא את שאיפתם העמוקה —

להגיע אל חופי ארץ־ישראל ולהצטרף אל מחנה הפועלים הארץ־ישראליים. יום חג ובשורה. הבשורה האמיתית המרנינה.

העולם הרחב, ואפילו זה שהוא בעד ארץ־ישראל, פוסח על הידיעות האלה, אין בהן כל סנסציה. בשביל כותבי מאמרים ראשיים אין הן נושא. אחרת לגמרי פשאפשר לספר על איזה סינטור אשר הצהיר כי הוא מאהד, על דיפלומט שהבטיח מה, על מיניסטר שהואיל לקבל לראיון. הציבור מצפה לבשורות, ישועות ונחמות. את החדשות האלו הוא תופס, רואה בהן נצחון, מוצא בהן תנחומים.

עוד הציבור משיב את נפשו בדברים של מה בכך. עוד שוררות, כנראה, ברחוב היהודי כלפי ארץ־ישראל, ואפשר כלפי כל ענין יהודי, ההשגות הריקות, השטחיות, האויליות. שנים על שנים חי הרחוב היהודי, אני מתכוון לרחוב היהודי המודרני, „הפורח“¹, על האמונה ב„שיויוזכויות“, באידיאל של הגוי הטוב, שהוא מקור כל הטוב בעולם. אותו, על פפתוריו הנוצצים, צייר ברוב דרך־ארץ המספר היהודי, בכל שפה שהיא, רוסית ופולנית, עברית ואידיש, בו תלה כל תקוותיו הליברל היהודי, האינטליגנט המדופלם והסוציאליסט שוה־הזכויות. הלאה מזה לא הרחיקו. הציונות אשר החלה מאז ראשיתה ב„אוטואַמנסיפציה“, בשחרור עצמי, באמונה בפוח הגואל של רצון העם, היא בעצם נתפונה להוציא את הציבור היהודי מטיט הַיִן הזה. לא היה כל סכוי לציונות להיעשות פוח יוצר בחיי היהודים, לולא שיחררה את הציבור מהאמונה התפלה, כי אפשר להיבנות מחסדו של מי שהוא. כל סודה של הציונות הוא ברצון להיות פוח עצמי: פוח כלכלי, פוליטי, תרבותי, פוח ברשות עצמו.

אולם התעמולה עשתה בציונות כדרכה לעשות לעתים קרובות ביהודים ובתנועות. — הורידה אותה לידי השגות שהן מתנגדיה הקשים ביותר, שונאיה בלב ונפש. מתוך רצון למשוך אחריה את ההמונים הרחבים, נאחזה הציונות בכל מיני תכסיסי תעמולה מבריקים, גם באלה שבכוחם לא לעורר את מרץ האומה אלא להרדימו. והנצחון הדיפלומטי הציוני, שערכו רק במידה שאפשר לחזקו, להחזיקו ולנצלו בכוחות עצמיים כדי לשזור

¹ [במקור: „אויפגעבליהטע“]

במו ידינו את חוט יצירתנו העצמאית, נעשה מין קמיע מחולל נסים ונפלאות. העשוי להצילנו מכל צרה ופגע. אבד הקמיע, חס ושלום, אבד המזל. וכשעתון זולל־ארץ־ישראל רוצה לשחרר פעם ולתמיד את הפועל היהודי מסכנת הציונות, הוא מגלה איזה לורד, הנושא בשביל ה„פארווערטס“ דְרָשָׁה אנטישמית, והעתון מתמוגג מרוב שמחה: הנה עיניכם הרואות מה שְׁוִיה של הציונות. לא היה ולא נברא. אנגליה מתחרטת.

אכן, השגות סוציאליסטיות אמיתיות. חדשה בעצם לא ההשגה, אלא הוילגרויות, ההנאה השמנה מהדְרָשָׁה, תרועת הנצחון (ואולי גם זה אינו חדש?). בעמקות ההשגה בענינים יהודיים לא הצטיינו מעולם רובם של האינטליגנטים הסוציאליסטים שלנו. אני נזכר באפיוזדה ישנה נשכחת. על גבי לוחות תולדותיה של האינטליגנציה היהודית־סוציאליסטית מסופר על מעשה מופלא אחד. לפני כארבעים שנה היתה בשוייץ קבוצת סטודנטים יהודים, הימים ימי ביליז. הקבוצה, מנוהלת על ידי פ. אַקסלרוד (זה הידוע יפה בתולדות הסוציאליזם־דמוקרטיה הרוסית), החליטה ללכת לארץ־ישראל ולהסתדר שם בקומונה. לפני צאתם החליטו להתייעץ באליזה רַקליו, הגיאוגרף והאַנְרְכִיסט הידוע. הוא הניא את לבם: ארץ שמשטרה רע, ארץ שלטון הפכסיות והמיסיון. זה הספיק להם כדי להפחידם. שנים על שנים אחרי כן היה ירא הסוציאליסט היהודי, ואפילו זה שיגע את מוחו על כל מיני שיטות לאומיות, את ארץ־ישראל, הפחיד אותו תמיד התורכי. לו היתה אנגליה, היה זה ענין אחר לגמרי. התורכי הלך וארץ־ישראל עודנה מוקצה, ודוקא בשל אנגליה. בשביל אלה היא פסולה משום ש„האַנטאַנט“ רוצה בזאת, וכל מה שבא מהאַנטאַנט אסור בהנאה: לסוציאליסט פשר. ובשביל אלה רע המעשה משום שהאַנטאַנט אינה רוצה בו. משום שצרפת מסכסכת, משום שאנגליה עתידה להתחרט.

השגות אחרות לגמרי מביאים אתם 740 החלוצים מאוקראינה, האלפים שבאו לפניהם ומאות האלפים העומדים על הסף, החיים בצפייה אחת לגורלם. פוח אחר, מוסר אחר, פוליטיקה אחרת לגמרי. להם, לאלה, אין גאולת ישראל דבר שיש לקבלו בחסד אחרים, לא של האַנטאַנט ולא של האינטר־נְצִיּוֹנֵל השלישי. להם גאולת ישראל היא קודם כל ענינם הם, ענינם האישי שלהם. חיהם הם עצמם. אין הם יודעים חשבונות של רוכלים, אין הם סוחרים

ב„מציאות“ פוליטיות, אין הם מתחככים אצל נצחונות מוכנים. הם נושאים בחובם את היקוד הגדול, את ניצוצם של אלה הרוצים לקרב את הקץ, את הבטחון העמוק בקיבוץ הגלויות. הם נושאים בחובם את תקות הדורות ואת שאיפתיה העמוקות של התרבות האנושית. מכאן, אפשר, מקור פחם המופלא והבלתי־מובן. מנין להם, לבני־נוער אלה, הכוח להינור מן העולם, לא לשים לב למלעגים ולמלעזים, לא ללכת שולל על ידי המודה הפוליטית השלטת ולמצוא בתוכם, בתוך נפשם הם, את הדרך שלהם עצמם?

האם אין זה מפלאי ימינו? מתוך החורבן הנורא, שיש בו כדי להמית את הגוף והנפש כאחת, בוקעים ועולים פוחות צעירים, אשר כל החורבן כולו עבר עליהם, אשר ראו פנים אל פנים את המות, ואת הנורא ממנו, ונשמתם לא נחרבה. הם מביאים אתם רצון רב כל כך, תשוקת־חיים רבה כל כך וכל כך טובה הרבה, עד שאין יכולת — ואין צורך — לכנות את אלה במלים.

ובאיזו שעה הם באים אלינו! דוקא בשעה שאחיהם הקשישים מהם, שני הדורות הקודמים של הנוער היהודי, של החברה היהודית־סוציאליסטית, נסוגו אחור דרך פחדנות וכיעור, שעה שהכל מסביב מלא רגגטים. בשעה שהאינטליגנציה היהודית הראתה בהודמנות הראשונה את פרצופה, פרצוף ההכנעה וההתבוללות, בשעה שהליקודציה העליזה חגגת את תהלוכת נצחונה, דוקא בשעה זו של דמורליזציה, צמחה אצלנו תנועה, אשר ההיסטוריה היהודית חיפתה לה דורות.

שנים רבות הציקה לנו השאלה, האם מסוגלים אנו לחלוציות, האם אפשר לנו עוד להיות עם עובד. והנה באים הם ומביאים אתם את התשובה, לא בפיהם, אלא בכל רמ"ח אבריהם. ומיזאשים, אבלים, רחוקים, מוכרחים לראות זאת. הנה הם הולכים, הנה הם באים, אנשי החלוץ והעבודה. איש אינו שולח אותם, לא שונאים ואף לא ידידים. הם מתפרצים ופורצים דרך כל הגבולות. אכן, כל תנועה מהפכנית יכולה להתגאות, אם היא מתפרכת בחיל אשר כזה.

בנק הפועלים בארץ-ישראל

(הסברה קצרה)

הפועל העברי בארץ-ישראל אינו יודע ליאות ביצירתו המשקית. פעילותו הכלכלית עולה משנה לשנה. עתה נתברך במפעל חדש, במוסד כספי גדול — בנק הפועלים.

יהיה ברור לכל, כי לא קבוצה זו או זו, מפלגה זו או זו יסדו את בנק הפועלים, אלא הסתדרות הפועלים הכללית, זו הפוללת בתוכה את כל האגודות המקצועיות ואת כל הקואופרטיבים של הפועלים, הן בעיר והן בכפר. אמנם מפלגות שונות קיבלו לפני שנים את הרעיון על בנק הפועלים, אולם רק הסתדרות הפועלים הכללית שנוסדה בוועידת חיפה (חנוכה תרפ"א) הגשימה את רעיון הבנק.

עתה בנק הפועלים איננו עוד רעיון מופשט, איננו עוד חלום. הוא קיים ופעיל. במאי אושרו תקנותיו והוא נרשם לפי חוקי ממשלת ארץ-ישראל. אז אושרה גם הנהלת-היסוד הראשונה והבנק ניגש למכירת מניותיו בארץ ולפעולות האשראי הראשונות לפועלי הכבישים והקואופרטיבים העירוניים.

לא מכבר, ב־30 בנובמבר, נתכנסה האסיפה הכללית הראשונה של בעלי המניות, אשר דנה בפעולות שנעשו עד כה, נבחרה הנהלה. מעתה הבנק פתוח ועושה את עבודתו דרך רשמית.

ציבור הפועלים בארץ-ישראל רואה את בנק הפועלים כמוסד המרכזי של יצירתו המשקית והסוציאלית.

אין מטרת הבנק לעזור בגמילות-חסד לפועל היחיד, אין מטרתו לעזור לפרט שיוכל בתורת פרט לעלות ולעבור על חבריו, ולהשתחרר ממעמדו. בנק הפועלים הוא המוסד הכספי של מעמד-הפועלים, ורצונו לשרת את מעמד-הפועלים כולו. מטרתו לעזור לכלל ציבור הפועלים המאורגן, להקים את הקואופרטיבים שלו, רצונו לעזור לרכוש עמדות משקיות חדשות, לגלות וליצור אפשרויות עבודה חדשות.

באלה ערכו של הבנק לא רק בשביל הפועל הנמצא כבר בארץ, לא רק בשביל הקואופרטיבים הקיימים מכבר, אלא גם בשביל האלפים הבאים

לארץ, בשביל עשרות האלפים הרוצים לעלות ואשר עלה יעלו. בנק הפועלים עשוי לעזור לציבור הפועלים בארץ־ישראל לפתוח לרנחה את שערי הארץ לפני העליה וליצור את המשק החדש, משק הפועלים בארץ.

„לפתח באמצעות אֶשראי כל מיני קואופרטיבים של פועלים ומסודות פועלים בכל שטחי פעולתם” — זוהי בעצם המטרה הישירה של הבנק, זהו תוכן פעולתו הקרובה. אולם יש לו בעתיד שאיפות נרחבות וגדולות יותר. לפי תקנות הבנק הרשמיות יש לו הרשות: לקבל לידיו עסקים ורכוש של יחידים וחברות; לרכוש מניות שמטרותיהן מתאימות למטרות החברה; לקבל סוכנויות של עליה; לקבל סוכנות ועמילות של חברות ביטוח, חברות הובלה (אניות, מסילות־ברזל, אוטובוסים), חברות חשמל והשקאה; לבוא במשא״ומתן עם ממשלה או הנהלה או עיריה ולקבל מהן זכויות, הנחות וזכויות למיניהם, לפתח ולנצל אוצרות־קרקע, ליבש ביצות, לנקו, לגדור, לנטוע, לישב, להשקות; לבנות ערים, כפרים ושכונות.

אין זאת אומרת, כמו־בן מאליו, שהבנק עומד לעשות מיד את כל העבודות האלו, אולם הוא הבטיח לעצמו את הזכות לעסוק בכל אלה. זכשרעיון הבנק ושאפוטיו יובנו, יתקבלו על דעת ציבור הפועלים הרחב, יוכל הבנק לתפוס בקרוב מקום חשוב בבנינה הכללי של הארץ, ואז יהיו כל סעיפי התקנות האלה לא רק רשומים על גבי הנייר, אלא מוגשמים בחיים.

אולם לא די לנסח את המטרה של בנק, יש לקבוע בדיוק ולהבטיח את אפיו. מי יהיה בעל הבנק? בעלי מניות עשויים להתחלק, יתכן שיהיו מבקשים תועלת לעצמם, ויתכן שיהיו נושאים עין לענינים אחרים לגמרי. היכן הבטחון? כי בנק הפועלים יהיה תמיד כלי־שרת בידי מעמד הפועלים? את הענין הזה הבטיחה הסתדרות הפועלים על ידי סעיף מיוחד בתקנות הבנק.

מניות הבנק הן של שלושה סוגים:

הסוג הראשון הן מניות רגילות, מניות־חברים. הן מקנות לבעליהן זכות הצבעה באסיפה הכללית, הם משתתפים בבחירת ההנהלה והם מקבלים את חלקם בדיבידנדה.

הסוג השני הוא: מניות־הבכורה. מטרתן להבטיח למחזיקיהן רק דיבידנדה קבועה, לא פחות ולא יותר. יש להם רשות להשתתף בבחירות ההנהלה, אולם לא להצביע בשאלות הנדונות באסיפת בעלי המניות. הסוג השלישי הוא: 100 מניות־יסוד. לאלה אין כל חלק ברנחים, אולם לעומת זה יש לבעליהן דעה גדולה בהנהלת הבנק. להם מספר קולות באסיפה הכללית של בעלי המניות כמספר כל שאר בעלי המניות יחד. הם הקובעים את אפיו הסוציאלי של הבנק. מאה מניות־היסוד אינן יכולות להשתייך ליחידים, או לאישיות יורידית סתם, אלא רק למסדות פועלים או לקואופרטיבים. ולמעשה נמצאות כל מניות־היסוד האלו בידי הועד הפועל של ההסתדרות. בכוחן של 100 המניות האלה יכול כלל ציבור הפועלים לפקח על הנהלת הבנק ולהבטיח את אפיו הפועלי.

כדי שהבנק יוכל לפעול ממש אין די לו באמצעים אשר ציבור הפועלים בארץ־ישראל יכול להמציא לו בכוחותיו הוא. הפועלים בארץ־ישראל התחייבו לרפוש 10.000 מניה.

בסכום זה אין לפתח כל פעולת אֶשראי מוצלחה. הבנק צריך להיבנות ולהתרחב על ידי פוחות שונים אשר ידעו להעריך את ערכו. הראשונה אשר הבינה את חשיבות הדבר היתה ההסתדרות הציונית. ד"ר ארתור רופין, אשר לו זכויות מרובות בשדה ההתישבות, הבין מכבר והגן על דעתו, כי בלי ציבור פועלים מאורגן משקית יפה, לא תיתכן כל פעולת התישבות רצינית. הוא האיש אשר השפיע על ההסתדרות הציונית שתשתתף באמצעיה בבנק הפועלים. אולם המשא־ומתן על כך היה ממושך מאד. עיקר דאגתם של באי־כוח הפועלים היה, איך להבטיח פי עם קבלת ההלנאה הגדולה לא ישועבד בנק הפועלים לאפוטרופסות זרה ולא ינטלו ממנו עצמאותו ואפיו הפועלי. סוף כל סוף נמצאה הדרך והגענו לעמק־השוה: ההסתדרות הציונית משקיעה בבנק סכום של 40.000 לירה בצורת קרן הלנאות מיוחדת. המתנהלת על ידי הדירקטוריום של הבנק, אולם היא נמצאת בפיקוחו של ממונה מיוחד הנקבע על ידי ההסתדרות הציונית. לממונה — זכות וטו בעניני קרן ההלנאות הציונית, אולם אין לו כל זכות

מיוחדת על פספי בנק הפועלים גופו, והותנה אגב כך, כי קרן ההלוואות זו היא רק לשעה ברשות ההסתדרות הציונית ובפיקוחה. כנגד כל אלף מניות רגילות אשר בנק הפועלים מכניס מצדו, מחויבת ההסתדרות הציונית לקנות מהקרן שלה, אלף מניות בכורה חדשות. נמצא שלאט-לאט תלך ותפחת קרן ההלוואות וזכותו של הממונה תצומצם ותועמד רק על הקרן המופחתת. ובשעה שהבנק יכניס את 40,000 המניות הראשונות, תיפדה קרן ההלוואות וענין הממונה יבוטל.

דבר הזה ובשאר סעיפי החוזה כוח מניע של בנק הפועלים: למהר ככל האפשר ולרפוש את הון המניות שלו, למהר ולהיעשות עצמאי. אולם דבר זה תלוי בפעולה הנעשית למען הבנק באמריקה. על שאלות שונות של בנק הפועלים ועל הקשור בהן — לעת אחרת.

[ינואר 1922]

הפעולות הראשונות של בנק הפועלים

חצי שנה עבר מאז קיבל בנק הפועלים את הרשות לפעול ועד לאסיפה הראשונה של בעלי המניות. במאי 1921 אושר בנק הפועלים על ידי הממשלה וב-30 בנובמבר נתכנסה ביו"ם, במעמד פועלים רב, אסיפת היסוד. נכחו בה 268 בעלי מניות בפועל ו-366 בעלי מניות היו מיוצגים על ידי 67 באי-כוח.

מהדין-וחשבון שהובא לאסיפה יש לראות פי עד ה-22 בנובמבר נמכרו בארץ על ידי הנהלת הבנק הומנית 5164 מניות רגילות ולעומתן קנתה ההסתדרות הציונית לפי החוזה 5000 מניות בכורה. ובזאת נפתח הבנק רשמית.

אולם הבנק החל לפעול קצת קודם לכן, וכבר יש מאחוריו שנת נסיון וכבר עלה בידו לתפוס מקום ניכר למדי בפעולתו המשקית של הפועל הארץ-ישראלי.

לפי הסכם מוקדם בין באי־כוח ציבור הפועלים בארץ־ישראל ובין ההסתדרות הציונית התחייבה זו להשקיע בבנק הפועלים בהינסדו סך 50.000 לירה. המשא־ומתן על כך היה ממושך, ועוד בטרם נסתיים ובטרם אושרו תקנות הבנק על ידי הממשלה, החלה עליית החלוצים הגדולה אשר הכריחה את מוסדות הפועלים לחפש אפשרויות עבודה חדשות, מפעלים משקיים חדשים. באותם הימים, בסוף קיץ תר"ף, עשתה „אחדות־העבודה" את הנסיון הראשון וחתמה חוזה בינה ובין הממשלה על סלילת כביש. 12 ק"מ ארכו, מטבריה יד צמח, על חוף ים כנרת. הנסיון הראשון המוצלח הזה פינה את הדרך לפני מוסדות אחרים, ושורה של חוזים נחתמו ביניהם ובין הממשלה האזרחית, השלטונית הצבאיים, יק"א ונותני־עבודה אחרים, ציבוריים ופרטיים. וכשנתארגנו פועלי ארץ־ישראל בועידת חיפה בהסתדרות פועלים כללית, נוסד על ידה מוסד מיוחד, „משרד לעבודות ציבוריות" הנושא וניתן ישר, ללא תיווך, עם מוסדות הממשלה ועם נותני־עבודה אחרים, חתם חוזים ומבצע עבודות, מחלק אותן בין קואופרטיבים שונים, מארגן מטבחים, מספק בגדים, פלי־עבודה וחמרים, מפקח על המצב הסניטרי, קובע את המחירים, מבקר וכו' וכו'. וכל העבודות האלו נעשות בידי הסתדרות פועלים אשר אין עמה דבר זולת רצון חזק וידיים ריקות ופנויות לעבודה. הממשלה מוסרת את העבודה לפי חוזה ומשלמת אחרי שהמהנדסים שלה מאשרים, כי העבודה נעשתה בדיוק לפי תנאי החוזה. ברור כי בלי אֶשראי מיוחד אי אפשר היה לגשת לעבודה. ומוכן שהאֶשראי הפרטי סגור בפני הפועלים. לו יש לקוחות בטוחים וחשובים יותר מאשר קואופרטיב של פועלים. הפועלים דרשו מאת באי־כוח ההסתדרות הציונית לא לחכות עד גמר המשא־ומתן על השתתפותה ביסוד בנק הפועלים ולהמציא מיד את האמצעים שהוקדשו כדי שיוכל להתחיל בפעולה.

ד"ר א. רופין עשה את שלו והשפיע, ומהסכום שהוקצב לבנק הועברו לארץ־ישראל 20.000 לירה והן ניתנו לקואופרטיבים בתורת הלנאות על ידי ד"ר רופין לפי הצעותיהם של באי־כוח הקואופרטיבים בהסכמתה ובפיקוחה של ההנהלה הזמנית של בנק הפועלים.

ראוי לעיין מקרוב ולראות איך השתמש בנק הפועלים בכסף ומה פעל בו, כי דבר זה יצא ללמד על פעולות הבנק בעתיד.

קרן ההלנאות של 20 אלף הלירות שימשה את כל הקואופרציה של הפועלים לכל סעיפיה וסוגיה. אולם הלקוח העיקרי היה הצעיר בענפי התנועה הקואופרטיבית, שהוא עדיין הגדול בכמותו — הקבלנות הקואופרטיבית.

במשך הזמן הוזה נעשו עבודות אלו:

פ ב י ש י ם : טבריה — צמת, טבריה — מגדל, מגדל — ראש־פינה, חיפה — ג'ידה, נצרת — עפולה, הר הכרמל, שוני, זכרון־יעקב, צריפין, תל־אביב.

מ ס י ל ו ת - ב ר ז ל : פתח־תקה — ראש־העין, לוד — צריפין.

ע ב ו ד ת ח פ י ר ה : יִבְנָה, באר־שבע.

ע ב ו ד ת ב נ י ן : במחנה־יהודה, ראשון־לציון, חיפה, ירושלים, גשר על הירדן ועוד עבודות גדולות וקטנות.

עבודות אלו, העולות פולן כדי מאתים אלף לירה, בוצעו, לפי החוזה, במישרין על ידי הקואופרטיבים של הפועלים. הן העסיקו אלפי פועלים, שימשו בית־ספר לאלפים שבאו מקרוב, על ידן רכשו החלוצים הטירונים ידיעה ונסיון בעבודה ובארגון משקי, הן הן שאיפשרו את קיומם של הקואופרטיבים המצוינים האלה המונים 300—500 חברים והמסוגלים לקבל על עצמם ולבצע עבודות שונות גדולות זמרות־אחריות.

ההלנאות של בנק הפועלים בשדה פעולה זה הגיעו כדי היקף של חמישים אלף לירה. מלבד אלה נתן הבנק מאמצעיו המוגבלים הלנאות קטנות אבל הכרחיות לקואופרטיבים תעשייתיים שונים. מהם יפקדו: הנגריה הקואופרטיבית המיכנית „פרמל“ בחיפה, קואופרטיב החייטים „המלביש“ ביפו, הקואופרטיב של עובדי „בצלאל“ בירושלים, שני דפוסים קואופרטיביים ביפו, הקואופרטיב הצרפני של הפועלים „המשפיר“ וקבוצות חקלאיות אחדות.

ויהא ברור לכל כי אין לאשראי שהקואופרטיבים מקבלים כל קשר שהוא לא לאידיאות של קואופרטיב זה או אחר ולא לצורות המשקיות השונות שלהם, ואף לא להשתייכותם הארגונית. קואופרטיב של פועלים תימנים אדוקים בירושלים שוה־זכויות הוא פקואופרטיב של אנשי הגדוד

מאמריקה שביפו. קואופרטיב תעשייתי, המשלם לפועלים שכר שונה לפי דרגה מקצועית או לפי דרגות אחרות, דינו ממש כדין גדוד העבודה שהוא קומוניסטי-משקי. לבנק הפועלים יש רק קנה-מידה אחד — עבודה, פעולה וכושר אֶשראי.

בנק הפועלים הוא, כמובן, בנק והוא עשוי לגדול ולהיות פֶּחַח משקי גדול, רק אם יהיה בנק טוב, מעשי, המשמש את ציבור הפועלים, בדרך בנקאית. אין הוא יכול לתת הלנאות סתם בעלמא, אלא רק על יסוד ערבויות בטוחות. אולם הבנק עשוי לראות איזה הוא קואופרטיב פְּבֶר־אֶשראי בה בשעה שֶמלוה פרטי או מוסד אֶשראי אורח־לאומי לא ירצה כלל להתעסק עמו. כל האשראי לעבודות הקבלנות ניתן בערבות חוֹזֵי־העבודה עם הממשלה, יק"א, עיריית תל-אביב וכדומה. החוזה עובר לרשות הבנק ועם גמר המלאכה מקבל הבנק בדרך אוטומטית את כספו.

ההלנאות לקואופרטיבים של תעשייה ניתנות בערבות המכונות או בשעבוד דמי המלאכה העשויה.

ההלנאות לקבוצות החקלאיות ניתנות בשעבוד התבואות או כספי התקציב המגיעים להם מאת המוסדות המישיבים.

ההלנאות ל"המשביר" ניתנות בערבות הסחורה או בשטרות בטוחים. באסיפת בעלי המניות סיפרה ההנהלה הזמנית של הבנק על הלנאות מסוג זה בסך 15.000 לירה לערך. אחד מבעלי המניות הביע ספק אם "כדאי" לה לאסיפה לאֶשר את ההלנאות האלו, אולם האסיפה דחתה את החשש הזה. גם החבר ד. רמז, מנהל "המשרד לעבודות ציבוריות", וגם הד"ר רופין, ממונה ההסתדרות הציונית לעניני קרן ההלנאות, העידו כי ההלואות הן בטוחות בהחלט והן נפרעות כסדרן בשעת סיום העבודות. האסיפה הביעה בהחלטתה הפרת-תודה להנהלה הזמנית, אשר השתמשה בקרן ההלואות כדי להרחיב את אפשרויות העבודה בשטחים שונים.

חבר שהיה נוכח באסיפת-היסוד של בנק הפועלים פֶּתב: "היו אלו שעות חשובות, היה הרגש כי ארץ-ישראל העובדת עשתה משהו והשיגה. היתה זאת לא שעה חגיגית אלא רצינית, הרגשה של פעולה ממשית.

הערות ומילואים

עמוד ה': מומיו הראשונים פארץ. ברל עלה לארץ בכ"א אלול תרס"ט.
שם: ממוכתביו. נכתבו אידיש (תרגום מ. פוזננסקי).
המכתב הראשון הוא לחברותיו של ברל — לאה מירון ושרה שמוקלר
בבוברויסק.

על מושבי הפועלים

„הפועל הצעיר“, גליון 12-13, טבת תרע"ג, 9.12.1912;
„פרקי הפועל הצעיר“, כרך ח', עמוד 21.

עמוד 3, שורה 2: הרצאה בוועידת פועלי יהודה בבן-שמון, כ"ז בכסליו
תרע"ג. זו היתה הוועידה השלישית. הראשונה נתקיימה בשבועות תרע"א
(יוני 1911) בעירינגים; השניה — בחנופה, כ"ו בכסליו, תרע"ב (17.12.1911)
בפתח-תקה.

שם, בהערה למטה: בתי הפועלים. הקרן הקימת לישראל הקימה בתי פועלים
בפתח-תקה ובחדרה בשביל פועלי המושבות לצרכי שיכון ומטבחים; כיום
משמשים הם כבתי ההסתדרות.

שם: הקרן על שם דוד ופאני וולפסון. זו קרן שנוסדה בשנת 1911 על שם
הנשיא הראשון של ההסתדרות הציונית אחרי מות הרצל, דוד וולפסון
(1856—1914), על ידי חוג ידידיו. בכספי הקרן הוקמו מספר בתים לפועלים
בפתח-תקה ובחדרה.

עמוד 4, שורה 23: ביצירת הקבוצות לפלחה, אלה היו: קבוצת דגניה, הקואו-
פריטי במרחביה, קבוצת בר-שמון-חולדה (שעברה אחר כך לבאר-טובה)
אשר נוסדו בשנים ההן.

עמוד 8, שורה 1: הוועד האודיסאי. שם מקוצר ל„חברה לתמיכת יהודים עובדי
אדמה ובעלי-מלאכה בסוריה וארץ-ישראל“, אשר אושרה על ידי הממשלה
הרוסית בשנת תר"ן. ועד זה שימש מרכז הפעולה של חובבי-ציון ברוסיה.

מלפני היות ההסתדרות הציונית. במשך תקופה ארוכה. הנשיא הראשון של הוועד היה ד"ר ל. פינסקר, מ. ל. לילינבלום היה מזכירו. מ. אוסישקין עמד בראשו שנים רבות.

עמוד 11, שורה 7: בתי התימנים. עם כניסת עליית התימנים למושבות, משנת תרס"ט ואילך, נבנו בשבילים בתים בשכונות מיוחדות: שערים ליד רחובות. מחנה יהודה ליד פתח תקוה, שיבת ציון ליד ראשון-לציון, נחליאל ליד חדרה ועוד.

מבפנים

„הפועל הצעיר“, גליון 22-23, ג' באלול תרע"ב, 16.8.1912.
פרק ב' של המאמר נדפס גם ב„פרקי הפועל הצעיר“,
כרך ט', עמוד 131.

למאמר הזה קדם מכתב למערכת מאת ברל ב„הפועל הצעיר“, גליון 18, ו' בתמוז תרע"ב, 21.6.1912:

„מערכת ה„אחדות“ בהדפיסה את המכתב של משרד פועלי יהודה¹, מצאה לנחוח לצרף אליו גם הערה משלה ו„ללמד תועים בינה“.

בכל רצוני הייתי עובר בשתיקה על הערה זו, כעל הרבה דברים שונים שקדמוה. מי שנזח לו להתיצב בפוזה של „חינוך ציבורי“, „השפעה על דעת הקהל, השפעת המפלגה על ההסתדרויות האומנותיות“, וכל יתר המכשירים של הדמגוגיה הקטנטנה ברחובנו — ישתעשע בזה, ויהי לו אשר לו. אין חלקי בכמו אלה. ואם למורת רוחי אנוס אני הפעם לספל בהערה זו, הרי זה מפני שיש בה ביטויים וכננות העלולים להחליש את מצב ההסתדרות הכללית. הזקוקה עדיין לחיזוק הפוחות, ולהכביד את מצב הוועד, שגם בלאו הכי אין דרכו סוגה בשושנים.

החטא וענשו. חטא מות חטא ועד פועלי יהודה. על הזמנת באיכות „פועלי ציון“ להשתתף באופן אקטיבי בלשכת העבודה המתיסדת על חשבון ה„קפא“ של „הברית העולמית פועלי ציון“, — הסתפק הוועד בהבטחת עזרה אינפורמטיבית ציונית. כלשאר לשכות המודיעין, והסתלק מלחתום למפרע על שטר-חוב של אמן ו„ידידות“ למוסד החדש. ו„עוד יתרה עשה“, כי העיז הוועד להודיע בגלוי שהקפא“י ולשכת העבודה הן מוסדות מפלגתיים, ולא מוסדות של כללי הפועלים, ואין ההסתדרות הכללית משתתפת בהנהלתם ואיננה ערבה בעד

¹ [בענין לשכת העבודה מיסודה של מפלגת „פועלי ציון“. „האחדות“, גליון

עבודתם. זה היה רק אישור העובדה הידועה לכל הקרובים לדבר, הרואים איך שמוסדות מפלגתיים נבראים בתחום העבודה המשותפת לכל פועלי הארץ. והועד מצא לנכון לפרסם עובדה זו, בכדי להוציא מדעת הטועים, ואלו שבטעות זו ניחא להם, שהמוסדות הנ"ל וכלל-הפועלים היינו הך. ועל זה קיבל הועד למטרפסיה. הריסת אילוניה זו היא היא שגרמה לגורדין של כליה: „הועד לא התיחס לדבר כמו שצריך להתיחס ועד של פועלים, איננו מסור לעניני הפועלים, ואיננו עומד על הגובה הדרוש“!

את משפטם זה הוציאו רבני המפלגה „המסורים לעניני הפועלים“ על אותה הועד שנבחר לפני חצי שנה פה אחד, בכל הדעות של כל הצירים, בהשתתפות אקטיבית של בא-כוח אותו העתון, המפרסם עכשיו את פסק-הדין.

לחברים ידוע, שאין אני ממעריצי הועד, לא לי לשפוט על איזה גובה הוא עומד, וגם את עלבוננו איני רוצה לתבוע. הדבר נוגע לחיי ההסתדרות ולעבודה, שעושים אותה לשחוק ילדים, ומאיימים עליה בביטול ועלבונו, מפני שאיננה מסכימה לרקוד על פי החליל של רועי המפלגה.

זו השנה השניה שנעשים נסיונות בסידור פועלי יהודה והגליל לשם עבודה ציבורית ומשותפת „מבלי הבדל דת ומפלגה“. השתתפה ביצירת הסתדרויות אלו השתתפות אקטיבית גם מפלגת „פועלי-ציון“. ועד כמה שאני מכיר את העבודה בגליל בשנה שעברה. וביהודה בשנה זאת, ובכלל עד כמה שאני מכיר את העבודה המקומית והמשותפת בינינו, בחוות, במושבות ובקבוצות — לא התפלגנו מעולם בתוך העבודה בשום שאלה עיקרית על פי הקו המפלגתי. אבל פה קרה איזה אסון. גם בבחירות הראשונות וגם בשניות, גם ביהודה וגם בגליל, נכנסו חברי „פועלי-ציון“ לועדים במיעוטם, ומאז לא חדלה ה„מפלגה“ להשתדל לשפוך מ„רוחה“ על חברי הועדים וללמד אותם „פוליטיקה פרולטרית עקבית“. וכמו להכעיס, חברי הועדים שאינם די „מסורים לעניני הפועלים“ — מסירות זו לקחו במנופולין מנהיגי המפלגה, עד שלפועלים עצמם לא נשאר כלום — ראשים מגושמים להם, וגם ששי-עורף הגם. — ממש פועלים חקלאים נחסל! — ואינם מסוגלים לקבל השפעת בית רב, ואינם מרכיבים את ראשם לפני התורה הנתונה להם. ועל זה יצא הקצף: אין הועד עומד על הגובה הדרוש! מובן, הפל לפי הדורש ולפי הדרשה.

הנה „האחדות“ דורשת שיחס הועד הפועל ללשכת העבודה של המפלגה צריך להיות אחר מאשר ליתר הלשכות, באשר שם פועלים נקרא עליו. אבל אנחנו סוף סוף איננו „מבינים את הענין“, מדוע זה חייבים אנו להאמין בהצלחת לשכה זו, יותר מאשר בהצלחת לשכות אחרות, ובמה ביורוקרטיה מוסכמה מוינה עולה על סתם פקידות, אפילו אם המפלגה עומדת על ימינה —

אשריכם, שאצלכם המפלגה פוטרת מלדאוג לערך האיש — ומדוע זה מוסד שמתסד ומתנהל על ידי מפלגה אסור לו ליקרא גלוי מוסד מפלגתי? ובכלל, רק לא להפחיד בשם „הפועל“. איננו כל כך רפילב, וגם איננו עובדי־איליים, וגם הפועל איננו פטיש בעינינו. בשם הפועל דרשו מאתנו גם להישאר בגלות וגם להתנכר לעצמנו, ולו היתה ל„שם“ שליטה עלינו, לא היינו מה שהננו עכשיו. רגילים אנחנו בזיופים של „שמות“, כבר הגישו לנו במקום סוציאליזם — פליה, במקום דמוקרסיות — דמגוגיה, ובמקום קולטורה — עם־הארצות, ועכשיו מנסים אתם לתת לנו במקום עניני הפועלים — נרגנות וחרוז־ריב. ומפני „שמות“ בזמננו הפקר הם וכל מי שרוצה נוטל אותם, על הפועל להזהר ולהתבונן אל החוכן שב„שם“, אפילו שב„שמו“.

הידעו „האנשים האלה“, למה הם מכוונים בהודעתם, שאין הועד עומד על הגובה שהם דורשים? הידעו איזה אבנים כבדות הם משליכים באופני ההסתדרות, ואיזה מצב הם יכולים לברוא על ידי זה, אלה שמתאמרים ל„מחנכי הציבור“? אם כננתם לשחק בכל שני וחמישי באופוזיציות ובאופסטרוקציות, ובבחירות ואסיפות מכוונות — יישר פוחם, ילכו להם בדרךם זו וישיעו. אלא שלחברי הועד אין שום רשות להשתתף במשחק זה. כל מה שהועד הביע ועשה, הרי זה על יסוד החלטות הועידה השניה, והחלטות אלו לא תפולנה מפני מקל־הקסמים של סיבוב אגיטציוני. הועד עוסק עכשיו ביסוד קופת־חולים, עורך סטטיסטיקה כללית, עוברת הועדה להבטחת פועלי המוטורים, מלקטים אבנים ראשונות לספריה חקלאית — אלו הן החובות שקיבלו עליהם חברי הועד כנגד בוחריהם ומאלו אין להם להיפטר, עד שיבוא זמן הועידה השלישית, שבה ימסרו די־יוחשובון לשולחיהם.

ואם יש תקוה להסתדרות פועלים כללית ומקיפה וזכות לקיומה, הרי זה לא בתור סניף נכנע לאיזו מפלגה שהיא, אלא בהיותה די אמיצה ועומדת ברשות עצמה, ולעילא מפלגה.

אחד הנבחרים של ועידת פועלי יהודה — ב. פ.

בענין זה כתבו: ש. קפלנסקי — „לשפת העבודה ומתנגדיה“, „האחדות“, תרע״ב, גליון 36; ג. נגמן — „סכנה להסתדרות“, שם, גליון 37. „מבפנים“ הוא תשובה על המאמרים האלה.

עמוד 11, למטה: „אִיסְקָרְה“. עתון סוציאליסטי רוסי בלתי־לגלי. נוסד ב־1900 על ידי לנין, מרטוב, פלכוב ועוד, הופיע תחילה במינכן. עם הפילוג הידוע, יצא על ידי לנין בלבד.

שם: ה, „בונד“, עיין להלן, בהערות ל„מן הדרך“.

שם: ב. D. T. המפלגה הסוציאלי־דמוקרטית הפולנית.

- עמוד 14, שורה 6: ה"אידישער אַרבייטער". עתונם של „פועלי-ציון“ באוסטריה. נוסד בשנת 1903 בווינה.
- עמוד 15, שורה 15: „על הירדן או בגליל ראת חורש זיו השכינה“, יעקב שטינברג, שירים, תל-אביב, תרצ"ז, עמוד ס"ג.
- שם: „סופות עליזות מצודות בנפשות שכורות הגאולה“. ד. שמעונוביץ, כרך א', עמוד קל"ב.
- שם, שורה 20: הדוח־בִּוּרִים. אנשי כת רוסית, כופרת בקדושת הכמרים ובתיר הכנסיה. לדעתם ניתנו החיים לאדם לשם „השלמת הרוח האלוהי שבו“, ומכאן — שמה (דוחובר — לוחם הרוח). בסוף המאה ה־19 נדר חלק מהם לקנדה, מקום שם יצרו ישובים בעמל חלוצי ועקשני.
- עמוד 16, שורה 12: „עוד טרם אָכִינָה מֵהַ יְהוּי חִלּוּמוֹתֵי“. ת. נ. ביאליק, „אגרת קטנה“.
- שם, למטה: עֵבֶד-אֶל-חַמִּיד; „התורפים הצעירים“. עבד-אַל-חַמִּיד — שולטן תורכיה, נודע בעריצותו וכדיכוי התנועות הלאומיות בארצות ממשלתו, הרצל נשא ונתן אתו בעניני הציונות.
- „התורפים הצעירים“ — תנועה מהפכנית בתורכיה אשר נלחמה נגד שלטונו היחיד של עבד-אַל-חַמִּיד. בשנת 1908 מיגרה אותו מפסאָו וכווננה משטר קונסטיטוציוני.
- עמוד 17, שורה 1: וַיִּמְנִידוּת בַּ„דוּמָה“ עַל תְּאוּמֵי סִיאָם. בנאום שנשא ד"ר שמריהו ליון, ציר ה„דומה“ (בית-הנבחרים הרוסי בימי הצאר ניקולאי השני), נגד הפרעות ביהודים, אמר כי בני ישראל והעם הרוסי דבוקים זה בזה כתאוּמֵי סִיאָם. פליטת־פה זו עוררה סערת מחאה מצד עתון אַנטישמי רוסי, ולהבדיל — גם בכמה חוגים ציוניים.
- עמוד 18, שורה 1: נִיקְרָסוֹב, ניקולאי. 1821—1878. משורר רוסי.
- שם, שורה 20: ובעל „על פרשת דרכים“ וכו', בדברו על „העם פי יחרב“ ועל הפיעור שב„עבד פי ימלוך“ נושא את עיניו בערוב שמשו כלפי הטיפוס היפה של ה„בועזים“ החדשים. במאמר „אמת מארץ ישראל“ שפירסם א ת ד ה עם אחרי ביקורו הראשון בארץ-ישראל בשנת תרנ"א נאמר: „ארץ פי תחרב והעם עודו מלא חיים וכוח — יקומו לה זרובבל, צורא ונחמיה והעם אחריהם וישבו ויבנוה שנית, אך העם פי יחרב מי יקום לו ומאין יבוא עזרו?“ (על פרשת דרכים א', עמוד מ"ג).
- באותו מאמר מגנה אחד-העם את האמרים במושבות, ש„עבדים היו בארץ גלותם“, וכאן מתנהגים עם הפועלים הערבים על דרך „עבד פי ימלוך“ (שם, עמוד מ'). לעומת זאת ב„סך הכל“, שנכתב על ידי אחד-העם כעבור 20 שנה, אחרי ביקורו בארץ בשנת תרע"א, מדובר על „הטיפוס היפה ההולך

ונברא לעינינו בארץ־ישראל". והוא: „פְּרָמֵר חֲרוֹץ, „בעל בית" כפרי, מעין „בועז" בשעתו המתפרנס מעבודת האדמה. בבוקר בבוקר הוא יוצא לשדהו או לכרמו, להשגיח על פועליו, החורשים או זורעים אדמתו. — ואינו נמנע גם מלעבוד בידיו ממש, יחד עם פועליו, כשרואה צורך בדבר" („על פרשת דרכים" חלק ד', עמוד קס"ז).

משפט צדק

„הפועל הצעיר", גליון 42, ה' באב תרע"ג, 8.8.1913 ;

„פרקי הפועל הצעיר", כרך ג', עמוד 289.

עמוד 20, שורה 10: כִּשְׁהֵם יִשְׁנִים עֲרוּמִים בַּתּוֹךְ שְׁקִיהֶם. יש מבין התימנים המכנסים את עצמם לשנת לילה אל תוך סדין של בד עבה תפור בצורת שק גדול.

מתוך העבודה

א. במושבות הישנות. „הפועל הצעיר", גליון 15,

כ"ה בטבת תרע"ד 23.1.1914 ; „פרקי הפועל הצעיר", כרך

ג', עמוד 176.

ב. יצירת ישוב עובד. „הפועל הצעיר", גליון

16—17, י' בשבט תרע"ד, 6.2.1914 ; „פרקי הפועל הצעיר",

כרך ח', עמוד 38.

עמוד 24, שורה 16: מאורעות רחובות. בי"ח תמוז תרע"ג אירע מקרה של גניבת ענבים על ידי ערבים בכרמי ראשון־לציון. השומרים היהודים רדפו אחרי הערבים עד הכפר זרְנוּגָה מערבה לרחובות. כנגדם יצאו המון ערבים מהכפר והסביבה, ומצד שני נקהלו השומרים העברים, פועלים, אכרים ותושבים רבים מרחובות. בחליפת היריות ביניהם נפצעו קל שומרים יהודים אחדים ונפגע אחד הערבים. באותו זמן נרצח השומר שמואל פרידמן מראשון־לציון בדרך ליד נס־ציונה. כשחזרו השומרים לרחובות לאחר ההתנגשות נשמעו דברים קשים על חשבונם מצד האכרים, ונאמר כי „בגלל אשכול ענבים המיטו אסון על המושבה". למחרת באו הפועלים הערבים מזרנוגה למושבה, כאילו לא קרה דבר, וחזרו אל עבודתם כפרמים, למרות מחאת השומרים והפועלים. פעבור שבועים נהרג על ידי גנבים ערבים השומר דוד לוי־תן בשעת שמירתו באחד מכרמי רחובות. אחרי הדברים האלה נעכרו היחסים בין „השומר" והמושבה. „השומר" נפגע מהיחס המעליב

מצד המושבה ומאופן המשאיומתן עמו. עם גמר השנה לא חודש התווה עם „השומר”, ובערב ראשהשנה תרע”ד עזבו השומרים את המושבה, ועמהם רבים מהפועלים.

עמוד 25, שורה 20: באטראקן, מלה רוסית, פירושה — פועל חקלאי בלתי־קבוע.
עמוד 32, שורה 19: פסיפורו של גוגול, ניקולאי גוגול, 1809—1852. סופר רוסי. הסיפור המדובר הוא „סרס בולבה”.

על דבר עבודה עברית בחוה הרטוב

„הפועל הצעיר”, גליון 23—24, כ”ט באדר תרע”ד,
27.3.1914; „פרקי הפועל הצעיר”, כרך ב’, עמוד 199.

חתום: הועד המרכזי של הסתדרות פועלי יהודה. כתוב בידי ברל, כרשום ברשימה אחת בכתבי־ידו.

כפר-אוריה

„הפועל הצעיר”, גליון 39—40, ח’ באב תרע”ד, 31.7.1914;
„פרקי הפועל הצעיר”, כרך א’, עמוד 208. החתימה: א. ת.
(ראשי־תיבות: „אסיר תקוה”).

עמוד 45: כפר-אוריה נוסד בשנת 1912 על ידי חבורת יהודים מביאליסטוק. קרסנר — אחד ממנהלי העבודה בכפר-אוריה.

לתנועת החלוץ

„הארץ והעבודה” א’ (ב’), ניסן תרע”ח, עמוד 48; „פרקי הפועל הצעיר”, כרך י”א, עמוד 17.

לקראת הימים הפאים

„בעבודה”: קונטרס חבריט, הוצאת הסתדרות הפועלים החקלאים, תרע”ח, עמוד 1; „ילקוט אחדות-העבודה”, כרך ב’, עמוד 1.

עמוד 61, שורה 11: לַסֵּל. פרדיננד לסל, 1825—1864. יוצרה של תנועת הפועלים בגרמניה. סופר עשיר הרוח ונזאם כובש לבכות. יהודי. מספריו תורגמו לעברית: „פרוגרמה של פועלים”, „מס בלתי ישר המעמדות העובדים”. הקטע המובא מלסל הוא מתוך „פרוגרמה של פועלים”, עמוד 46.

שם, למטה: החברים החבושים בבתי-הפלא התורפיים המוגלים לקצוי עולם. ב-1916 נאסרו עשרות פועלים ושומרים על ידי השלטונות התורכיים בארץ, הפרועים והעריצים, והושמו בבתי-פלא בדמשק ובמקומות אחרים. בזמן ההוא הוגלו מהארץ ד. בן-גוריון, י. בן-צבי ואחרים. עיין „במאסר ובגולה“ מאת י. ציגל; „מהעבר הקרוב“ מאת א. פרידמן בקובץ „בעבודה“; „מימי המלחמה“ ב„מסילה“, עמוד 227; „בן המיצר“ מאת נ. טברסקי, „הארץ והעבודה“ ב"ג, עמוד 79.

עמוד 65, שורה 15: ד"ר הלוינסקי והצ'לנובים. אלחנן ליב לוינסקי. 1858—1910. סופר עברי. מראשוני „חובבי-ציון“. ממיסדי הוצאת הספרים „מוריה“. כתב מאמרים ופיליטונים רבים (בחתימת „ר' קרוב“) החדיר את בעיות היהדות הציונות בשכבות העם. פירסם אוטופיה של חיבת-ציון „מסע לארץ-ישראל בשנת ת"ת לאלף הששי“. כתביו מקובצים ב-3 כרכים.

יחיאל צ'לנוב. 1864—1918. מראשי הציונות ברוסיה. פעל הרבה להרחבת הפעולה הציונית ברוסיה. מראשי „ציוני-ציון“, מתנגדי אוגנדה. בימי מלחמת-העולם הקודמת היה סגן נשיא ההנהלה הציונית. השתתף בפעולה הציונית המדינית שהביאה להצהרת בלפור.

שם, למטה: ועד הצירים. ועדה מדינית-ציונית מיוחדת, שהורכבה לאחר הצהרת בלפור, באישור הממשלה הבריטית ומדינות-ההסכמה, בסמכות של גוף יועץ ליד השלטונות הבריטיים בארץ-ישראל בכל הענינים הנוגעים להגשמת הקמת הבית הלאומי היהודי בארץ-ישראל. נשיא ועד-הצירים היה ד"ר חיים וייצמן, ואורמסביג'ור היה בו נציג הממשלה הבריטית. בין חבריו היו ד"ר מ. אידר, א. סימון, יוסף קובן, המפקד ביאנקיני מאיטליה ועוד. משנת 1921 עברו סמכויותיו של ועד-הצירים אל ההנהלה הציונית. ראה מ. מדויני, „עשר שנות מדיניות ציונית בארץ-ישראל“.

עמוד 67, שורה 6: הגאולה אשר תבוא על ידי נביאים ולא על ידי דיפלומטים. עיין אחד-העם, „הקונגרס הציוני הראשון“, על פרשת דרכים, חלק ג, עמוד נ"ב.

עמוד 73, שורה 11: נחמן סירקין. נולד במוהילוב בשבט תרכ"ח (11.2.1868) ונפטר בניו-יורק בו' באלול תרפ"ד (6.9.1924). יוצר הציונות הסוציאליסטית. בימי נעוריו „חובבי-ציון“. ממיסדי אגודת הסטודנטים הציונית בברלין, בשנת 1889. יחד עם שמריהו ליון, ל. מוצקין ועוד. ב-1898 פירסם חוברת „שאלת היהודים ומדינת היהודים הסוציאליסטית“ (בגרמנית). ב-1903 הוציא בברלין עתוני הקבוצה „חרות“ אשר יסד שם: את הקובץ „דער המון“ באידיש ואת הרבעון „השחר“ בעברית. ב-1905 פעל ברוסיה, עמד בראש מפלגת ס. ס. וערך את עתונה. עבר לאמריקה, ומ-1909 היה הדבר של „פועלי-ציון“ דָשָׁם.

השתתף במשלחת „פועלי-ציון“ לארץ-ישראל. היה קנאי לעברית כלשון האומה. כתב מחקרים ומאמרים פובליציסטיים, פילוסופיים והיסטוריים באידיש, עברית ושפות אחרות. מכתביו הופיעו באידיש 2 כרכים על ידי „פועלי-ציון“ באמריקה. פרך ראשון בעברית יצא בהוצאת „דבר“, עם מבוא מקיף מאת ברל בשם „האחד במערכה“.

עמוד 75, שורה 5: להסיר את התקנה „המפריעה להתפתחות המוסד“ (הקרן הקיימת). המכונן הוא. כנראה, לתקנה האוסרת על הקרן הקיימת למכור מאדמתה.

שם, שורה 7: „גאולה“. חברה לקניית קרקעות בארץ-ישראל ומכירתם לצרכי התישבות ובנין. נוסדה בשנת 1904.

עמוד 77, שורה 15: עבודה זו מילאה גם יק"א. יק"א (Jewish Colonisation Association) חברה יהודית להתישבות. נוסדה בשנת 1891 על ידי הברון הירש לשם התישבות יהודים יוצאי ארצות מזרח-אירופה בארגנטינה וארצות אחרות. פעלה בשדה הסיוע ועזרה קונסטרוקטיבית בתפוצות הגולה לפיתוח מלאכה, תתיספר ועוד. עבדה גם בארץ-ישראל בחקופה מסוימת מטעם הברון רוטשילד בהנהלת המושבות וביסוסן.

עמוד 79, שורה 22: ר' ליב המלמד של מנדלי ה„מומחה לחיטים“. מתוך הסיפור „בימי הרעש“ למנדלי מוכר ספרים (כל כתביו, ספר חמישי, עמוד 81). בדרך הכנותיו לעלות לארץ-ישראל ולהיות שם עובד אדמה — נודמן לו לר' ליב המלמד לעבור על יד כרי חיטים, והוא חפן מלוא ידיו ונסתפל בהן כבקי ומומחה. מתוך שחשב את עצמו כבר ל„אישה-אדמה“.

עבודה חקלאית-ישובית בירושלים ובקרבתה

„בעבודה“, עמוד 104

עמוד 87, שורה 19: „גזירה“ של גימאל פחה בימי הארבה. ב־1915 פשט בארץ ארבה כבד, אשר עשה שמת במטעים ובגידיולי שדה וגן. גימאל פחה, המפקד הצבאי התורכי בארץ בעת ההיא, פקד על תושבי הערים לצאת לישובים החקלאיים ולאסוף, איש איש מכסה ידועה, ביצי הארבה מתוך האדמה ולהשימדה.

על התרבות

„בעבודה“, עמוד 65

עמוד 93, שורה 21: צבי קלישר, אליהו גוטמכר, נתן פרידלנד, יהודה

אלקלעי. אבות חיבת־ציון ומבשריה לפני החל מפעליה הראשונים בארץ.

שם: מִשֶׁה הַס. עיין להלן בהערות ל"קלות וחמורות".
 עמוד 94, שורה 1: „הקצת נרדמים” בהכמת ישראל. „מקיצי נרדמים”, אגודה להוצאת ספרי מדע ומקורות בחכמת ישראל מן הספרות העתיקה, ימי הביניים וכו'. נוסדה בשנת 1864 בליק על ידי עזרך „המגיד”, אליעזר זילברמן, בעזרתם של משה מזנטיפיורי, אלברט כהן, שד"ל ואחרים.
 שם: גִּילּוֹי הָאֱהוּים הַנִּיּדְחִים בְּתִיּוֹן וְכוּשׁ. מכון, כנראה, לשליחותו של חוקר המזרח הנודע יוסף הלוי בשנת 1868 לחפש, בתמיכת „חברת כל ישראל חברים”, לשם חקירת הפלשים (יהודי תבש) ולנסיעתו לתימן אחר כך.

ממכתבים על ההתנדבות לגדוד העברי

„בעבודה”, עמוד 57: „ילקוט אחדות־העבודה”, כרך א', עמוד 172.

פתיחה ל„בעבודה”
 „בעבודה”, בראש הקובץ.

אחדות העבודה

קובץ „אחדות העבודה” תרע"ט, עמוד 1: „ילקוט אחדות־העבודה”, כרך א', עמוד 5.

מראשיתו של תנועת העבודה בארץ־ישראל היתה זאת שאיפתם של רבים להגיע לכלל איחוד מלא של ציבור הפועלים בהסתדרות ארגונית ומדינית אחת, במקום שתי המפלגות, „הפועל הצעיר” ו„פועלי־ציון”, אשר נוצרו בשנות 1904 ו־1905. שאיפה זו באה לידי ביטוי מעשי בהקמת הסתדרות פועלי יהודה והסתדרות פועלי הגליל בשנת תרע"א, ובשנות המלחמה — גם הסתדרות פועלי השומרון, וכן גם ביסוד ה„רעד המאוחד”, בשנת תרע"ד, אשר העמים על עצמו תפקידים כלליים לכל פועלי ארץ־ישראל. ביחוד גדלה התסיסה לאיחוד בקרב הפועלים הבלתי־מפלגתיים ורבים משתי המפלגות בשלהי המלחמה, כאשר באזפך נראתה תקופת־בנין גדולה ועליה רבת־מדים לארץ, המטילות תפקידי אחריות כבדים על חלוצי תנועת הפועלים והמפעל הציוני בארץ. הבעיות של סילוק המחיצות המפרידות, של שירת המסגרות הקיימות, למען ליכוד הכוחות באחדות מוצקה, הסעירו את הרוחות. נתקיימו אסיפות פועלים בארץ ובירורים בגדודים העברים, אשר חנו במצרים

בזמן ההוא, ונועדו ועידות „הפועל הצעיר“ ו„פועל-ציון“. בכ"ו באדר תרע"ט נתכנסה ועידת האיחוד של הסתדרות הפועלים החקלאים, וסמוך לה מיד נתכוננה ועידת האיחוד הראשונה של פועלי ארץ-ישראל בעיר ובכפר וצירי הגלודים, שבה הוקמה ההתאחדות הציונית הסוציאליסטית של פועלי ארץ-ישראל „אחדות-העבודה“. מפלגת „הפועל הצעיר“, אשר רוב חבריה לא הצטרפו לאיחוד, נשארה קיימת כמפלגה בפני עצמה. עיין קובץ „אחדות העבודה“, עמוד 90.

עמוד 106, שורה 6: „ס'ח'רה“. מלה ערבית. עבודת כפיה ממשלתית בתשלום זעום ובתנאי כלכלה מתישים, אשר ציבור הפועלים התנסה בה קשות בשנות המלחמה הקודמת. רבים היו חלליה.

עמוד 116, שורה 16: אכני-פינה, הפננה, כנראה, להנחת היסוד לבנין האוניברסיטה העברית בירושלים (בט"ו באב תרע"ח), אשר נעשתה מתוך חגיגות גדולה. שם, שורה 17: ואורחים „בונים“. הפננה ל„הבונה“, חברה פרטית לעסקי בנין, שהחלה את עבודתה במרץ בפרסום רב וכעבור זמן-מה ירדה מעל הפרק.

עמוד 117, שורה 4: פי במשקים ובעבודות השונות המסודרים על ידי השלטון שלנו גזירה על בעלי המשפחות לבלי לקבלם. במשקים שהתקיימו באותו זמן (דגניה, מרחביה, כנרת, גן-שמואל) היו העובדים מקבלים משכורת מאת המשרד הארץ-ישראלי, והכנסת המשקים היתה שייכת למשרד. בזמן ההוא סודרו על ידי המשרד גם עבודות הכשרה שונות להעסקת מחוסרי-עבודה. בשני הסוגים האלה היו מתקשים בקבלת בעלי משפחה מטעמי משכורת ושיכון.

הצעת האיחוד

קובץ „אחדות העבודה“, עמוד 127; „ילקוט אחדות-העבודה“, כרך א', עמוד 2. ציון: ההצעה פתובה בידי ב. כ.

תשובה לדברי חברים בוועידת האיחוד

קובץ „אחדות העבודה“, 108.

עמוד 134, שורה 18: „בני משה“. אגודת-סתרים של אישים חובבי-ציון, אשר נוסדה על ידי אחד-העם בשנת 1889, למטרת חינוך העם הכשרתו הרוחנית לתחיה בארץ-ישראל. לאגודה זו השתייכו רוב עסקני חובבי-ציון הישוב בשעתם. ראה: אחד-העם — „על פרשת דרכים“, חלק ד', עמוד קצ"ו; „גסיון שלא הצליח“; ש. טשרנוביץ — „בני משה ותקופתם“.

בוועידת האיחוד

קובץ „אחדות העבודה“, עמוד 122; „ילקוט אחדות העבודה“, כרך א', עמוד 27.

עמוד 137, שורה 7: „האור“. עתון עברי בירושלים, הוצא על ידי אליעזר בן-יהודה בשנות 1889—1894 כשבועון ובשנות 1908—1909 כעתון יומי.

מן המבוכה

„קונטרס“ ד', סיון תרע"ט. עמוד 15. החתימה: א.

לנשמת א. ויטר

שם, עמוד 17. החתימה: אסיר.

עמוד 141: א. ניטר — כינויו הספרותי של איזיק מאיר דבנישסקי, 1878—1919. מבין כתלי הישיבה עבר לתנועה המהפכנית. היה מראשי ה„בונד“ בוילנה. נאסר כמה פעמים על ידי השלטונות והוגלה לסיביר. אחרי מהפכת 1905 חזר והמשיך בפעולה בוילנה ובערי פולין אחרות. יצירתו, המחזה „לפנות בוקר“, מבטא את רחשי הרוח של הנוער היהודי המתעורר ערב המהפכה הרוסית. עם כיבוש וילנה על ידי הפולנים נרצח ברחוב.

בעתונות

„קונטרס“ ה', סיון תרע"ט. עמוד 8. החתימה: א.

עמוד 143, למטה. פ„שאלת הצלם“. מכון למאמר של ד"ר זיטלובסקי „די צלם פראגע“, בירחון „דאס נייע לעבען“ בניו-יורק, בו דרש רביזיה ביחסה של היהדות אל ישו.

עמוד 144, שורה 15: פיליפ קרנ'ן. 1858—1922. עסקן סוציאליסטי וסופר יהודי עממי באמריקה. היה פעיל בנעוריו בתנועה המהפכנית הרוסית. פעל אחרי כן באמריקה בארגון תנועת הפועלים היהודית. ערך עתוני פועלים. כתב ותירגם ספרים פופולריים באידיש.

שם, שורה 21: גייקוב שיף, יעקב צבי שיף, 1847—1920. מהאישים הבולטים של יהדות אמריקה ומגדולי ההון בה. תרם הרבה למטרות צדקה ותרבות של יהודים ולא יהודים. התנגד לציונות, אך תמך בתכניו שבחיפה.

שם: אולדרמן ולדק. ולדק — כינויו של ברוך נחום צ'ארני, 1886—1940. סופר ועסקן יהודי סוציאליסטי. בנעוריו נמשך לציונות, אך עבר ל„בונד“. ב־1910

היגר לאמריקה, שם תפס מקום בין ראשי העסקנים של תנועת הפועלים היהודית, נבחר מטעם הפועלים לעיריית ניו־יורק. מראשי ה"פארווערטס". בשנים האחרונות תמך בתנועת ארץ־ישראל העובדת. (אולדרמן — נבחר העיריה).

שם: אולגין. משה יוסף נובומיסקי. 1878—1939. סופר ועסקן יהודי סוציאליסטי. יליד אוקראינה. ממיסדי ה"בונד". היה ממנהיגי הקומוניסטים היהודים באמריקה ועורך עתונם "מורגן פרייהייט". התנגד בחריפות לציונות. שורה 28: "רַבְנוֹפֶרְבֵּיהֶ" ביטול הגבולות ליהודים ברוסיה הצארית ("תחום המושב" ביחוד) ומתן שיווי זכויות להם. המתבוללים וחלקים גדולים מהמוני היהודים ברוסיה ראו בזה את פתרון שאלת היהודים שם.

אמר "הקונטרס"

"קונטרס" ה', עמוד 28: בלי חתימה.

עמוד 147, שורה 2: האוניאטים. פיתה דתית נוצרית הכופרת באמונת השילוש. עמוד 148, שורה 5: האסיפה המכוננת. אסיפה זו אשר הניחה את היסוד לארגון הישוב, נתכנסה, סמוך לכיבוש יהודה וירושלים בידי צבאות בריטניה, ב"ח בטבת תרע"ח בתלאכיב. עיין "הארץ והעבודה" א (ב), תרע"ח, עמוד 67. שם, שורה 10: ועידת לידו. ועידת מפלגת "פועלי־ציון" באנגליה. עיין "קונטרס" ה', עמוד 25.

עמוד 149, בהערה: לעבודה החקלאית המסודרת בשביל אנשי-הצבא במקוה-ישראל. בזמן חניית הגדודים העברים בארץ, בסוף המלחמה הקודמת, סודרו במקוה-ישראל שיעורי השתלמות בעבודה חקלאית ובעברית בשביל קבוצות חיילים.

עבודה!

"קונטרס" ה', סיון תרע"ט, עמוד 44.

עמוד 151, שורה 18: "קבוצת עשרים" בכנרת. קבוצה של 20 פועלות, אשר אורגנה בשנת תרע"ה על ידי ועד הפועלות בגליל ויוסף בוסל להעסקת מחוסרות־עבודה. הקבוצה נתמכה על ידי המשרד הארץ־ישראלי והתגוררה בחצר פנת.

בעתונות

"קונטרס" ו', תמוז תרע"ט, עמוד 9. החתימה: א.

בִּירוֹרִים

„קונטרס“ ט', תמוז תרע"ט, עמוד 21; „ילקוט אחדות“
העבודה“ א', עמוד 37.

קְלוֹת וְחִמּוּרוֹת

„האדמה“, חוברת א', תשרי תר"פ, עמוד 50. אחרי „קלות
וְחִמּוּרוֹת“, רשום: א. על מאגדי הרוח.

- עמוד 168, שורה 12: בגרמניה — מועצת העובדים האינטלקטואליים.
עיין „קונטרס“ ה', עמוד 23.
- שם, שורה 13: „בהירות“ Clarté (בהירות) — זה כינויה של קבוצת סופרים
הוגי־דעות בצרפת, אשר התאגדה אחרי המלחמה הקודמת והכריזה
על רצונה ליסד אינטרנציונל של „עובדי המחשבה“ למען שחרור החברה
והאנושית וללכת יד ביד עם עובדי העולם. עיין „קונטרס“ ט', עמוד 11.
- עמוד 171, שורה 11: רֹבֵרְט אֹוֶן. 1858—1871. איש־כפלה אנגלי. רפורמטור
ומחנך. סוציאליסט אוטופיסטי. הנהיג סדרים סוציאליים במפעלי החרושת
שלו (מעונות עובדים, צרכניות ועוד). יסד באמריקה עיירה על יסודות
שיתופיים. לא הצליח בנסיונותיו והפסיד את רכושו.
- שם, שורה 14: פֶּרִידְרִיך אֶנְגֶּלְס. 1820—1895. מאבות הסוציאליזם, חבר לעבודה
ולהגות לקרל מרקס. כתב ספרים בפילוסופיה ובכלכלה מדינית. חיבר עם
מרקס את ה„מניפסט הקומוניסטי“ ותמך במפעליו.
- שם, שורה 21: הֶרְצֵן וְאוֹגְרֵב. א ל פ ס נ ד ר ה ר צ נ. 1812—1870. מהפכן רוסי,
סופר ולוחם. נרדף רבות על ידי שלטונות הצאר. גלה מרצון לאירופה כדי
להשמיע מלה חפשית לעמו. הוציא בלונדון את ה„קולוקול“ (פעמון) וספרות
הסברה סוציאליסטית.
- ניקולאי אוגריוב. 1813—1877. משורר וסופר, עסקן ומהפכן רוסי.
מעוזריו הנאמנים של הרצן. בן אצילים. היה בגירוש ובמאסר. ממארגני
תנועת „חירות ואדמה“.
- שם, שורה 23: מִשֶׁה הֶס. 1812—1875. ממבשרי התנועה הציגנית וזראשוני
התנועה הסוציאליסטית. פירסם ספרים בפילוסופיה ובמדיניות אירופה. חבר
האינטרנציונל הסוציאליסטי הראשון. פירסם ב'1862 את „רומא וירושלים“,
אב־בנין לתורת הציגנות. הספר הופיע בתרגום עברי.
- שם, שורה 24: קָרְל מַרְכְּס. 1818—1883. אבי הסוציאליזם המודרני ומניח היסודות
של המרקסיזם בפילוסופיה. בהיסטוריה, בכלכלה ובחיי החברה. יהודי
בילדותו והוכנס לנצרות על ידי אביו. חיבר עם אֶנְגֶּלְס את „המניפסט

בגרמניה. יהודי היה מעורכי ה"פורברטס". התנגד למלחמת־העולם הקודמת. ב־1918 התיצב בראש המהפכה הקומוניסטית בבֶּנְרִיה. נבחר לראש מועצת הפועלים, האכרים והחיילים, ואחר כך — לראש המיניסטרים. נרצח בידי לאומנים־אנטישמיים.

שם : גוסטב לנדוואר. 1870—1919. יהודי גרמני. סוציאליסט. הטיף להקמת עדות סוציאליסטיות לאֶלְתֶר, לא לסמוך על מהפכות מדיניות. בשנת 1918 היה חבר הממשלה המהפכנית בבֶּנְרִיה ונרצח באכזריות עם מיגורה של ממשלה זו. בשנות חייו האחרונות התקרב לציונות. שני קבצים לזכרו יצאו לאור בעברית : על ידי הוגו ברגמן ועל ידי יעקב זנדבנק.

שם : לױן. הוא לױנה, סוציאליסט יהודי, מראשי המהפכה הבֶּנְרִית. נרצח בזמן אחד עם אייזנר ולנדוואר.

עמוד 175, שורה 5 : ה"ג"א. הגאון רבנו אליהו מוילנה. ת"פ—תקנ"ח. מגדולי התורה ומנהיגי היהדות במאה ה"ח. עסק גם במדעים, כגון הנדסה, תכונה. התעמק בלימודי הקבלה, אך התנגד לחסידות ונלחם בה. אחרי מותו יצאו לאור ספריו בתורה, גם ספר בגיאוגרפיה של ארץ־ישראל.

שם : ה"בע"ש"ט. ראש־תיבות : בעל שם טוב, ישראל. תנ"ח—תק"כ. יוצר החסידות. הורה דרך להתדבק באלוהים בתפילה ובהתלהבות. אחד מיסודות השקפת־החיים שלו — השמחה. חייב אדם להרחיק מלבו את העצבות ולנטוע בקרבו בטחון ואמונה.

שם, שורה 10 : פרידריך נייטשה. 1844—1900. פילוסוף גרמני רבי־השפעה, יוצר תורת "האדם העליון". ספרו "כה אמר סרטוסטרה" הופיע בעברית, בתרגומו של דוד טרישמן.

שם, שורה 13 : "שלוש התמורות לרוח". עיין "כה אמר סרטוסטרה", עמוד 29.

להצעתו של החבר יוסף טרומפלדור

"קונטרס" י"ט, טבת תר"פ, עמוד 39, בשם : אמר הקונטרס ;

"ילקוט אחדות־העבודה", א', עמוד 55. התחמה : ב. כצנלסון.

עצם הצעת טרומפלדור — ב"קונטרס" הנ"ל, עמוד 37.

ליסוד בנק הפועלים

"קונטרס" כ"ב, שבט תר"פ, עמוד 3.

עמוד 179, שורה 22 : בימי המשבר. כלומר, בימי המלחמה העולמית הקודמת. עמוד 180, שורה 16 : ה"אחוזות". בשנות פעולתו של המשרד הארץ־ישראלי, לפני המלחמה הקודמת, נתאגדו בחוגים ציוניים שונים ברוסיה ובאמריקה חברות

לרכישת אדמה בארץ-ישראל ולהכשרתה להתישבותם העתידה. מיסודן של התברות האלה, שנקראו בשם „אחווה“, נוצרו מספר ישובים (פוריה, רוקמה, שרונה, כרכור ועוד) על עקרון עבודה עברית. היו מהן שמסרו את עבודת המשק אצלן לידי קבוצות פועלים (מגדל, כפריאוריה ואחרות).

על מות בורים קריציבסקי

„קונטרס“ כ"א, טבת תר"פ, עמוד 15. נכתב על ידי ברל, כרשום ברשימה אחת בכתב-ידו.

עמוד 184, שורה 15: פּלֶכְנוֹב. גיאורג פלכנוב. 1856—1918. מראשי הסוציאלי-דמוקרטיה הרוסית. ממיסדי האינטרנציונל הסוציאליסטי. התנגד ללנין ולדיקטטורה של הבולשביקים. מספריו הופיעו בעברית: „הפרובלימות היסודיות של המרכסיזם“; „האישיות בהיסטוריה“.

שם, שורה 18: תנועת הפועלים הסינדיקלית בצרפת. זרם בתנועת הפועלים הרואה את האגודה המקצועית (ולא את המפלגה הסוציאליסטית) כנושא עיקרי של מלחמת הפועל ושואף לשינוי המשטר על ידי השתלטות האגודה על היצור.

שם, שורה 19: ז'ן ז'ורס. 1859—1914. מנהיג הסוציאליסטים בצרפת. סופר ונואם גדול. היה בין הלוחמים לביקורת משפט דרייפוס וגילוי צדקתו. פציפיסט ולוחם אמיץ במיליטריזם. מיסדו ועזרכו של „הומניטה“, עתון יומי סוציאליסטי. נרצח בידי לאומני קנאי עם פרוץ מלחמת העולם הקודמת. בעברית הופיעו מדבריו: „כתבים נבחרים“.

בעתונות (להקמת האינטרנציונל)

„קונטרס“ כ"ג, שבט תר"פ, עמוד 15. החתימה: א.

עמוד 185, שורה 23: המפלגה השליטה של הפועל הפולני. זו מפלגת פ.פ.ס.

נניעות

„האדמה“ כרך א', חוברת ה', שבט תר"פ, עמוד 603.

עמוד 188, שורה 18: המנהיג הציוני אשר תר את הארץ בסוף הקיץ. הוא לואי ברנדייס, שביקר בארץ-ישראל בשנת 1919.

עמוד 189, שורה 5: מָדֶם, ולדימיר מדס. 1869—1923. סוציאליסט יהודי. בנעוריו הוכנס לנצרות על ידי הוריו היהודים בליבו, אך חזר והתקרב אל המוני

היהודים. מהאישים המרכזיים של ה"בונד". פעל בפולין ובארצות-הברית. פירסם באידיש מאמרים וזכרונות רבי-ענין.

בעתונות

"קונטרס" כ"ו, שבט תר"פ, עמוד 16. החתימה: א.

"עמוד 191, שורה 15: „ועד הסיוע המאוחד". זהו „ועד החלוקה היהודי המאוחד" (ג'וינט), הסתדרות-סיוע יהודית באמריקה לעזרת יהודים נגועי מלחמה ורדיפות, מגורשים ופליטים. נוסד בשנת 1914, בהתחלת מלחמת-העולם הקודמת. בשנות המלחמה האחרונה הרבה לפעול לעזרת יהודים בארצות ההשמד הנאצי.

הרנעה

"קונטרס" כ"ד, שבט תר"פ, עמוד 23. החתימה: א. "ילקוט אחדות-העבודה", כרך א', עמוד 203. החתימה: ב. כצנלסון.

עמדה

"קונטרס" כ"ז, אדר תר"פ, עמוד 17. החתימה: א.; "ילקוט אחדות-העבודה", כרך א', עמוד 206. החתימה: ב. כצנלסון.

עמוד 198, שורה 18: דְּשַׁנְלֵי. נשיא צרפת בזמן ההוא.
עמוד 198, שורה 11: שָׂרָה. אהרן שר. נולד בשנת 1899 בצ'רניגוב, רוסיה, עלה לארץ ב'1913. היה פועל חקלאי בפתח-תקוה ומקומות אחרים. חבר קבוצת פנת. עלה בין הראשונים להגנת תל-חי ונהרג ב"ז בשבט תר"פ.
שם, שורה 20: הסכמת סייקס-פיקו. הסכם חשאי בין בריטניה וצרפת, שנחתם במאי 1916 על ידי באי-פוח בריטניה, סייקס, ובאי-פוח צרפת, פיקו, בדבר חלוקת ארצות המזרח התיכון. לפי הסכם זה קיבלה צרפת את סוריה, ובריטניה — את ארץ-ישראל ועיראק.

בוועד הזמני

"קונטרס" כ"ח, אדר תר"פ, עמוד 28; "ילקוט אחדות-העבודה", כרך א', עמוד 211.

יזכור

"קונטרס" כ"ט, אדר תר"פ, עמוד 1; "ילקוט אחדות-העבודה", שם. בילקוט ציון: נכתב בידי ב. כצנלסון.

שאלה

„קונטרס“ כ”ט, אדר תר”פ, עמוד 17. החתימה: א.

נגד „אחדות-העבודה“

„קונטרס“ ל’, אדר תר”פ, עמוד 23. החתימה: א.

עמוד 203, שורה 22: בישיבת שמוקהולם. במועצת הברית העולמית של „פועלי-ציון“ שנתקיימה בשטוקהולם בקיץ שנת 1919. עיין „קונטרס“ י”ג, ט”ז, י”ח, י”ט.

לאסיפה הלאומית

„קונטרס“ ל”א, ניסן תר”פ, עמוד 3.

הבחירות לאסיפה הלאומית, היא אסיפת הנבחרים הראשונה, נתקיימו באייר תר”פ, מושב האסיפה — בתשרי תר”פ א.

הצעת איחוד

„קונטרס“ ל”ב, ניסן תר”פ, עמוד 12. החתימה: חבר.

בימי ירושלים

ה ר ו ג י מ ל כ ו ת ; פ ו ש ע י י ש ר א ל ; נ ע י ל ת ש ע ר י ם
„קונטרס“ ל”ד, ניסן תר”פ, עמוד 20, „ילקוט אחדות“
העבודה“, א, עמוד 227.

ח י פ ו ש ; „הדסה“; ב מ ק ו ם ה מ ש פ ט ש ם ה ר ש ע
„קונטרס“ ל”ה, אייר תר”פ, עמוד 3, „ילקוט אחדות“.
העבודה“, כרך א, עמוד 230.

ב „קונטרס“: חיפוש, במקום המשפט שם הרשע — בלי
חתימה; „הדסה“ — החתימה: א. ו, ב „ילקוט“ צוינו שלוש
הרשימות בחתימה: ב. כצנלסון.

עמוד 213, שורה 8: אפרים רובינוביץ. הוא ד”ר אפרים הראובני. חוקר-הטבע, בוטנאי. עמל שנים רבות להפצת הכרת הצומח בישוב על ידי ביקורי-הדרכה והרצאות. יסד את המוזיאון לצמחי התנ”ך והתלמוד באוניברסיטה העברית בירושלים. פירסם מחקרים מקוריים על צמחי ארץ-ישראל.

שלמה קפלן

„קונטרס“ ל"ד, עמוד 23. החתימה: מכר.

חנינה

ב„קונטרס“ ל"ח, אייר תר"פ, נמחק המאמר על ידי הצנזורה ומקומו נשאר חלק. נדפס אחרי כן ב„אגרת“ (במקום „קונטרס“ ל"ט) עמוד 5, בשם: חסד; „ילקוט אחדות העבודה“, א', עמוד 234 (בשם: חנינה).

לדברי ברל על הפרעות בירושלים יש להוסיף את מכתבו אל סגן המושל ביפו, אשר נכתב על ידו בבית-הממשלה, כשנה אחרי כן, כמסופר ב„מכתב לחברים“ ה' (במקום „קונטרס“ ס"ט), אדר א' תרפ"א:

„להרפתקאותיו של ה„קונטרס“. ביום כ"ה בשבט נדרש העורך האחראי של ה„קונטרס“ לבוא אל בית-הממשלה ביפו. בשם המערכת התייבב ב. כצנלסון. סגן-המושל של יפו. המיור קמפבל, הודיע לו כי יש לו פקודה מירושלים לאחוז באמצעים נמרצים נגד ה„קונטרס“ על העוון הפלילי אשר חטא בהדפיסו את המאמר „פונטיס פילטוס“ (מאת נ. סריקין, „קונטרס“ ס"ה), וכי הצעד הראשון, אשר הוטל עליו, המושל, זהו לדרוש, קודם כל, מאת עורך ה„קונטרס“ לחתום על התעודה המוצעת ולפרסמה ב„קונטרס“. צעד זה, הוסיף, נמסר לידי. אבל איגו משחרר את ה„קונטרס“ מאחריות בפני אינסטנציות אחרות, למשל, בפני מר סטורס, מושל ירושלים, אשר נפגע על ידי מאמר זה. ב. כצנלסון דרש, כי קודם כל הוא רוצה לראות תרגום עברי בכתב של הטופס המוצע לחתימה. הדבר נתמלא תיכף, והו לשון הטופס, אשר הוצע לחתימה למערכת ה„קונטרס“, מלה במלה: „הננו מצטערים לאמר, שבגליוננו בהעשרים ואחד לחדש שעבר, הדפסנו מאמר בשם „פונטיס פילטוס“, שבו נאמרו דברים אודות הא' סטורס, מושל ירושלים, והקשר שבינו ובין הפרעות שהיו בירושלים בשנה שעברה. רוצים אנו בזה לבקש את סליחת הא' סטורס שהכרותנו שהיתה לו יד בהסיבת הפרעות של פסח שעבר, היא לגמרי כוזבת ובלתי-מבוססת. כמו כן רוצים אנו להביע בזה, שכל הכרוזותינו באותו המאמר בנוגע ליחס הפוליטיקה של הממשלה הבריטית, או איזה חלקים ממנה, ויחסה אל העם העברי הן לגמרי כוזבות ובלתי-מבוססות, ואנו מבקשים סליחה על הכריזנו כזאת.“

במקום חתימת-הודאה רשם ב. כצנלסון על גוף-התעודה את הדברים האלה: „בתשובה על הצעת סגן-המושל של העיר יפו לחתום על הטופס הנ"ל הריני להודיע: בשנה שעברה, י"ט ניסן, בשבוע של הפוגרום בירושלים, פירסמו

ב„קונטרס“ ל”ג מאמר בשם „אנו מאשימים“. בו האשמנו אנחנו קבל-עם, בסעיפים סעיפים, את ה„פקידות של שטח האויב הנכבש“ ואת המושל של ירושלים על התנהגותם והטלנו עליהם את האחריות על ההסתה שהתנהלה לפני הפוגרום, ועל אשר לא מילאו את חובתם לעצור בעד שפיכת-דם בימי הפוגרום. אנחנו דרשנו אז חקירה גלויה ומשפט פומבי. על דברינו לא באה הכחשה. חקירה גלויה לא נעשתה. למשפט לא נתבענו. אין לנו, איפוא, כל יסוד לקחת עכשיו בחזרה את הדברים, אשר נאמרו על ידי הסופר המפורסם ד”ר נ. סירקין מניו-יורק, שהיה נוכח בירושלים בשעת הפוגרום, במאמרו „פונטיס פילטוס“. ולפיכך הנני מסתלק מחתום על הטופס המוצע לפני. בשם מערכת ה„קונטרס“, ב. פצנלסון.

בתשובה על זה הודיע סגן-המושל, בעל-פה ובכתב, כי „הרשיון להוצאת ה„קונטרס“ מתבטל למשך חודש ימים“. „בפקודה ממקום גבוה“.

צדק לאומים

„חוברת“ (במקום „קונטרס“ ל”ו), אייר תר”פ, עמוד 27.

עמוד 219, שורה 21: סן-קלוד. עיר-מרפא באיטליה. באפריל 1920 נערכה שם ועידת מדינות-ההסכמה, בה אושר דבר מסירת המנדט על ארץ-ישראל לידו בריטניה, למען הקמת הבית הלאומי היהודי בארץ-ישראל.

עמוד 220, שורה 27: פפרנסטורפר האוסטרי. צריך להיות: פּרנְסְטוֹרְפֶּר, אַנגֶלְבֶּרְט. 1850—1918. סופר ומנהיג סוציאליסטי באוסטריה.

עמוד 221, שורה 2: טרולסטר. פטר ולסטרולסטר. 1860—1930. מנהיג הסוציאליסטים בהולנד ומראשוני האינטרנציונל הסוציאליסטי.

שם: הוֹלְוֶן. קמיל הויסמנס (1871), סוציאליסט בלגי, ממארגני האינטרנציונל הסוציאליסטי אחרי המלחמה הקודמת ובשנים האחרונות — נשיאו. אזהר הציונות וממסדי הליגה למען ארץ-ישראל העובדת.

שם: וֶן-קוֹל. הנריק נן-קול. 1851—1925. ממסדי המפלגה הסוציאליסטית ההולנדית.

שם, שורה 26: גוּמְפֶּרְס. שמואל גומפרס. 1850—1924. מנהיג פועלים באמריקה. יהודי. מיסד ברית העבודה (American Federation of Labor).

ועידת לונדון

„האדמה“ חוברת י”א, עמוד 453; „ילקוט אחדות“ העבודה“ ב/, עמוד 69.

תיאור ממהלך הדברים בוועידה הציונית בלונדון ניתן ב„קונטרס“ חוברות מ”ה—מ”ח. ושם (ב„קונטרס“ מ”ז) גם תמצית זו מדברי ברל בוועידה:

„בפעם הראשונה באה ההזדמנות לברר כאן את השאלה של הלאמת הקרקע. הפעם הראשונה ישנה ההזדמנות לברר את הרעיון שלו הקדישו פועלי ארץ-ישראל את חייהם ושכרו את נפשם עליו.

ההצעה הזאת, העומדת לפניכם, אינה נותנת כל ערובה מצד הרכוש הפרטי. אין כל כוח, אשר ימנע אותו ממסירת הקרקע לידי זרים. אין פה שאלה של תיאוריות בלבד, כי אם שאלה לאומית, שאלת אפשרות ישוב יהודי רב על הקרקע.

באים בשם המעשה ואומרים, שאין לנו כל אמצעים כספיים. אולם כל היודע את ההמונים הרחבים יבין, שכל החנגנים, הסרסורים וכזו אין להם יכולת לקנות קרקע. יצא, שהאדמה תימכר רק לבעלי-הרכוש הגדולים, אשר מטרתם תהיה לעשות ספקולציה בקרקעות, ולא יהיה בידינו כל כוח למנעם ממכור אחר כך — לשם מסחר ורנחים — את הקרקע אפילו לזרים. אוסישקין הראה לנו, שנחוצים 800,000 פונט לשנה לקניית קרקעות. את הכסף הזה יכולים להשיג ממקורות העם. כל המטיפים הלאומיים שלנו מדברים לעם השכם והערב על יסודות הנביאים, אשר עליהם תיבנה ציון. הם מטיפים לשינויים, אשר יבואו בחברה הארץ-ישראלית. והנה אנו באים כאן ודוחים את הדבר לעתיד לבוא. השאלה צריכה להיות ברורה: הרוצים אנו בארץ, אשר קרקעה ימסר לחוג קטן של בעלי-רכוש וסוחרים וספקולנטים, או רוצים אנו בחברה עובדת מיושבת על הקרקע הלאומי. אם תניחו כעת את היסוד לבנין ישוב קרקעי בארץ-ישראל, יבואו האמצעים הנחוצים מאת העם, למען בנות את הישוב על יסודות בריאים. המוסדות לקניית קרקע ומכירתה אשר ניצור למען הגבל את הספרות רק יעזרו לבעלי-הרכוש. יש לנו קרן קימת, הקיימת זה שנים רבות, ולא פעם הוכנסו כאן הצעות מצד הנהלת הקרן הקימת להלאים את הקרקע. עתה באה השעה להוציא לפועל את הרעיון. עד עתה הוצאו כספי הקרן הקימת להלנאות ליחידים, להלנאות לאכרים בפתח-תקוה, לבנין בתים בתל-אביב, ולא לשם קניית קרקע לאומית. אם תקבלו את ההצעות היפות המבטיחות הלאמת הקרקע בעתיד, — לא יצלח דבר בידכם. יש לכם ההזדמנות להעמיד את הציונות על דרך יסודית. אנו דורשים אמנם מהעם קרבנות רבים, אולם אנו מבטיחים לו קרקע וארץ“.

להסברת האמור בזה וכן גם לענין המדובר בפנים על הצעת הרוב והמיעוט ינתן כאן הקטע הבא מ„קונטרס“ מ"ו:

נוסחת המיעוט: רכישת האדמה בארץ-ישראל מתרכזת אך ורק בידי הקרן הקימת, למען היותה אחוזת עולם לעם ישראל.
נוסחת הרוב: (1) העיקר היסודי של הפוליטיקה הקרקעית הוא לעשות

את הקרקע, אשר עליה נבנה הישוב העברי, לקנינו של העם העברי. חובת הועד הפועל לעשות את כל האפשר למען הוציא לפועל במלואו את העיקר היסודי הזה.

(2) נושא הפוליטיקה הקרקעית העברית בעיר ובכפר הוא הקרן הקימת. מטרת הקרן הקימת הן: לרכוש על ידי תרומות העם קרקעות בארץ ולעשותן לקנין העם; למסור אותן בחכירה העוברת בירושה, הן לעיבוד והן לבנין; לאפשר לעובד בעצמו מחסר הון להתנחל על הקרקע; להבטיח את העבודה העברית; להשגיח על הקרקע שלא תעמוד בור, ולהרחיק את הסכסכות בקרקעות.

(3) מוסדות הקרדיט של ההסתדרות הציונית צריכים בשורה ראשונה לשמש בשביל אלה המתנחלים הנשמעים לעיקרים של הקרן הקימת.

(4) למען עשות את הקרן הקימת לגורם הראשי ברכישת קרקעות, מן ההכרח להמציא לרשותה אמצעים גדולים בכל עת.

למען הרחיב את חוג פעולתה, על הקרן הקימת לקבל הלוואות באופן שהריבית והאמורטיזציה תסולקנה על ידי הכנסות דמי חכירה. הקרן הקימת תהיה רשאית מעתה, בניגוד לתקנותיה מאז הדורשות מאתה השארת כסף לשימורים, להשקיע את כל כספיה, בלי כל הגבלות, בארץ ישראל.

הפוליטיקה הקרקעית של הקרן הקימת צריכה למצוא עזר במוסדות הקרדיט החקלאיים והעירוניים.

(5) קניית קרקעות על ידי יהודים בארץ צריכה להתרכז במוסד רשמי העומד תחת השגחת ההסתדרות הציונית.

(6) למען רכוש מהר שטחי קרקע גדולים בארץ, צריכה הקרן הקימת למצוא דרכים, אשר ההון הפרטי יוכל, בצדה של הקרן הקימת, לשמש לקניית קרקעות. באופן שיבטיח את העברת הקרקעות האלה בעתיד לרשותו של העם.

נוסחת הרוב, המכילה ששה סעיפים, אומרת, כי ההלאמה היא עיקר יסודי בשיטה הקרקעית הציונית (סעיף 1) ודבר רצוי בעתיד (סעיף 6), ולמעשה היא פותחת את הדלתות לרנחה לרכוש הקרקע הפרטי, בהבטיחה כי הקנינות, שתיעשינה בידי יהודים, תעבורנה על ידי מוסדות ציבוריים, שיוצרו לשם כך (סעיף 5).

נוסחת המיעוט, שהוכנסה מאת אגף העבודה, דורשת להבטיח את העיקר של הלאמת הקרקע למעשה, ולמסור לקרן הקימת בלבד את הזכות לקנות קרקעות.

מאגף העבודה דורשים להצביע את ששת הסעיפים של הצעת הרוב — אחד אחד.

בקריאת הסעיף הראשון קורא כצנלסון בהתרגשות: לא! לא כך מציעה הציונות. אתם עושקים את ההמונים העתידיים לעלות, וחופרים תהום ביניכם ובין פועלי ארץ-ישראל.

הסעיפים מתקבלים כולם ברוב דעות.

אגף-העבודה דורש, כי את נוסחת-המיעוט יעמידו למנין בקריאת שמו של כל ציר וציר. ב. צוקרמן נותן טעם לדרישה זו, כי לצירים האמריקנים והאנגלים לא היתה כל רשות לבגוד בהחלטות שנתקבלו בפיטסבורג ובלונדון. היושב-ראש רוצה להעמיד את דרישת אגף-העבודה למנין. מתרוממת סערה נוראה באולם. באי-כוח אגף-העבודה מודיעים, כי יש להם רשות לדרוש כזאת, ואין מחליטים על דרישה זו ברוב דעות. נשמעות קריאות נגד זה. היושב-ראש משתדל באמונה להשקיט את סערת-הרוחות, ואין הדבר עולה בידו. הוא סוגר את הישיבה ויוצא מן האולם. אחרי הפסקה של רגעים אחדים הוא נכנס שוב ומודיע, כי יש תקנה אשר על פיה יש הרשות לחמישים ציר לדרוש מנין בשמות מפורשים. מיד מתרוממות 52 ידים, התומכות בדרישה, ומתחילה ההצבעה המפורשת.

וככה הצביעו:

האמריקנים כמעט כולם — נגד, מלבד ר. בריינין ועוד שתי דעות — בעד.
הגרמנים והאוסטרים אף הם רובם — נגד.
רוב צירי שאר הארצות, מלבד פולין — נגד.
רוב הצירים הפולנים, וביניהם הד"ר י. טהון, — בעד.
רוב הצירים הרוסים — נגד; זלטופולסקי וטיומקין — בעד.
„האקטיביסט“ מאיר גרוסמן — נגד. דויד ילין ובצלאל יפה — נגד.
מוצקין, ד"ר רובינוזן, ניידיץ, פודלישֶבסקי, שושנה פֶדֶסיץ ועוד אחרים — בעד.

נורדוי נמנע מגילוי-דעתו.

וייצמן, סוקולוב, אוסישקין — נגד.

כל צירי אגף-העבודה [„אחדות-העבודה“, „פועלי-ציון“ (אמריקה ואנגליה), „צעירי-ציון“ ו„הפועל-הצעיר“] — בעד.

התוצאות: 74 בעד, 135 נגד.

עמוד 231, שורה 23: פילימון אידלסוֹנִי. אברהם אידלסוֹן. 1865—1921.
סופר ועסקן ציוני ברוסיה. עורך „יבריסקיה זיון“ ו„רוסביט“ ואחד מראשי המדברים בפובליציסטיקה הציונית ברוסיה. דבריו דצטיינו בשניות הפעה ופולמסנות חריפה.

עמוד 236, שורה 3: פה-פרידנולדים ולוין-אפשטיינים ורופרט סולדים.

אליהו זאב לוינ־אפשטיין. 1863—1932. „חובב ציון“ מן־שה, חבר ל־בני־משה. ממיסדי רחובות. עסקן ציוני באמריקה. כתב מאמרים בשאלות הציונות והישוב ופירסם „ספר־זכרונות“. הרי פרידנלד ורוברט סולד — עסקנים ציונים באמריקה.

עמוד 240, למטה: המפיל ה־תירתו מעֵפוֹ. הוא זאב ז'בוטינסקי שהוטם במאסר בעֵפוֹ לאחר הגנת ירושלים בניסן תר"פ.

עמוד 245, שורה 21: הפרו־גרמה הפיטספורגית. מכונן לועידת ציוני אמריקה, שהתקיימה בפייטסבורג בשנת 1918 מתוך התעוררות רבה של היהודים באמריקה. הרוח החיה בוועידה היה לואי ברנדייס. ועידה זו נתפרסמה בתכניתה הציונית המתקדמת על העמדת הקרקע ואוצרות הטבע בארץ־ישראל לרשות העם ותחת פיקוחו; הגברת היסוד השיטופי בחקלאות, חרושת, מסחר ומוסדות כספיים; חינוך חפשי בכל דרגותיו, עברית כשפה הלאומית וכשפת־ההוראה.

עמוד 258, שורה 2: „פֶּרְאָר“. מלה ערבית ופירושה — משתמטים מעבודת הצבא או מעבודת חובה ממשלתית בזמן מלחמה.

בוועידת יסוד ההסתדרות

עמוד 265: דברי פתיחה.

נאום בערב הפתיחה אחרי דברי י. ברץ. מתוך הפרוטוקול של הוועידה, שנרשם בכתבי־יד.

עמוד 266: על מהות ההסתדרות.

„קונטרס“ ס"א, טבת תרפ"א, עמוד 12; „ילקוט אה־ית״ העבודה“ א', עמוד 81.

בועד הלאומי

„קונטרס“ ס"ז, שבט תרפ"א, עמוד 3.

עמוד 268, שורה 21: המושב השלישי של הועד הלאומי. התקיים בט"ז בשבט תרפ"א.

עמוד 270, שורה 14: קרן הגאולה. מגבית עממית לבנין הארץ, שנערכה על ידי „הועד הזמני ליהודי ארץ־ישראל“ — המוסד הארגוני־הישובי שקדם לועד הלאומי — אחרי אישור דבר הקמת הבית הלאומי בארץ־ישראל בסן־רמו.

עמוד 271, שורה 1: סלע־הישוב. שם המס שהוטל על הישוב מטעם הועד הלאומי לכיסוי תקציבו; הוא מס כנסת ישראל כיום.

לאחד במאי

„קונטרס“ ע"ז, ניסן תרפ"א, עמוד 2. בשם: לראשון למאי.
 בלי חתימה. חוברת „אחד במאי“, הוצאת המרכז לנוער,
 תרצ"ד, עמוד 3. בשם: ביום דין. החתימה: ב. כצנלסון.

„המשורה הגדולה לבני המולדת“

„אגרת“ א', במקום „קונטרס“ ע"ט, אייר תרפ"א, עמוד 2.
 החתימה: א.ו. „ילקוט אחדות-העבודה“, א', עמוד 244.
 החתימה: ב. כצנלסון.

עמוד 273, שורה 9: מוֹסֵא פֶּאזֶץ פֶּחָה. 1852—1934. ראש עיריית ירושלים בסוף
 המלחמה הקודמת. היה ראש הוועד הפועל הערבי שנלחם בציונות.

נוכח המצב

„חוברת“, במקום „קונטרס“ פ"ב, סיון תרפ"א, עמוד 2.

שם, שורה 14: אלנבי ובלום. אָדמונד אלנבי, 1861—1933. המצביא
 האנגלי, כובש ארץ-ישראל במלחמה הקודמת. לואיס בולס, המושל
 הצבאי בארץ-ישראל לאחר הכיבוש. היה מתנגד לציונות.

מריסט

„קונטרס“ פ"ח, תמוז תרפ"א, עמוד 22.

בדרך לאמריקה בשליחות ההסתדרות.

מן הדרך

„קונטרס“ צ', אב תרפ"א, עמוד 26, ציון: מתוך מכתב.

החתימה: ב. כ.

עמוד 281, שורה 1: ישיבת פרג. זו היתה ישיבת הוועד הפועל הציוני.
 שם, שורה 4: הישמול הירקון. תכנית שהציע פינחס רוטנברג בצד תכנית
 הגדולה לחישובול הירדן.

עמוד 282, שורה 1: א. ר. מ. חברה לקידום העבודה הפרודוקטיבית בין יהודי רוסיה
 (השם — ראשיתיבות של שם החברה ברוסית). לאחר המלחמה העולמית
 הקודמת התקיימה גם בארצות אחרות מלבד רוסיה.

שם: „בונדראים“, „מאזחדים“, „בונד הקומוניסטי“. ה„בונד“ — מפלגת פועלים יהודית מהפכנית שנוצרה ברוסיה ב־1897. לחמה נגד משטר העריצות הצארי. פעלה רבות לארגון הפועל היהודי ולהטבת מצבו. התנגדה לפתרון טריטוריאלי וציוני של שאלת היהודים. הסתפקה באוטונומיה לאומית־תרבותית.

„מאזחדים“. „המפלגה המאוחדת“ נוצרה ב־1917 על ידי איחודן של מפלגת י. ס. (הסיימאים) עם מפלגת ס. ס. (הטריטוריאליסטים). תבעה הרחבת הסמכות של האוטונומיה הלאומית. התייחסה בחיוב לטריטוריאליזם.

„בונד קומוניסטי“. ב־1920 התאחדו ה„בונד“ וה„מאזחדים“ ונצטרפו אחר כך למפלגה הקומוניסטית השלטת ברוסיה.

בְּקוֹנְגְרֶס הַשְּׁנַיִם־עֶשֶׂר (נאום)

„קונטרס“ צ״ג, אלול תרפ״א, עמוד 4; „ילקוט אחדות העבודה“ ב/, עמוד 101.

ב„קונטרס“ צ״ד, עמוד 7, הובאה תמצית מדברי ברל ב„ועידת ארץ־ישראל העובדת“, שהתקיימה בקרלסבד בפרוס הקונגרס:

אחרי כל הנסיונות שהפועל היהודי רכש לו בארץ — נסיונות שלפי שעה אי אפשר עוד לעמוד כראוי על גודל־ערכם — אנו עומדים שוב בראשית דרכנו. הציונות אינה מקדשת את תשומת־הלב הדרושה לשאלת־חיינו החשובות ביותר. לעומת זאת, שאלות ממדרגה שניה ושלישית, כ„דיפלומטיה“ ועוד, תופסות מקום בראש. בשלוש השנים האחרונות, בשנים ה„מאזרות“ האלה, הזנחנו את עבודתנו העיקרית. עלה בידינו להכניס לארץ עשרת אלפים חלוצים. מקצויי תבל באו, בדרכים מדרכים שונות. אבל לא נתנו להם כל עזרה. בתקופה זו היו שעות בהן יכולנו לקבל מאת העם סכומי אמצעים עצומים, וגם זה הזנחנו. היתה שעה גדולה של התנדבות בעם, ולא ראינו. היזהרו, חברים, מפני „הפוליטיקה הגבוהה“. רק עבודת התישקות גדולה ורחבה תוכל להצילנו ברגע זה. אבל מכשולים גדולים מאד עומדים לפנינו בדרך־עבודה זו. קל יותר להתעסק בציונות של רקלמות מאשר לעבוד עבודה של התישבות. עכשיו מכינים לקונגרס תכנית־התישבות חדשה, מפתיעה. תכנית זו רק תגרום לנו, כפי שאפשר לשער, דחיית עבודה חדשה, לשנה אחת או אחדות. עומדים לבטל תכנית־עבודה שאושרה כבר.

מצבנו בארץ הולך ורע לא רק משום שהמצב הפוליטי הכללי הולך ורע, אלא גם משום שאנו משלימים, משום שאיננו עומדים בתוקף על שלנו, משום שאין לנו הגנה עצמית מסודרת ומוצקה.

עמוד 284, שורה 11: יהושע ברזילי. תרט"ו—תרע"ח. מהאישים הדגולים של חובת-ציון המעשית. עלה לארץ בשנת תרמ"ז. ביקר בחריפות את דרכי ההנהלה של פקידות הברון. פעל לטובת אפרי גדרה הביל"ויים. יצא לזמן קצר לרוסיה והיה שם ממיסדי „בני-משה" יחד עם אהרן-העם. בתרנ"א חזר לארץ ועבד שנים רבות מטעם „חובבי-ציון". שיקע עמל רב בטיפול בעניני העליה, התמסר לשוב פועלים על הקרקע, הגה את רעיון ההון הלאומי. כתב הרבה בשאלות הציונות והישוב. ערך את „מכתבים מארץ-ישראל". קובץ סיפוריו מחיי הארץ הופיע בשנת תרע"ג.

שם: מיכאל הלפרין. 1860—1920. חובבי-ציון, פועל ושומר. יליד וילנה. נצר משלשלת-יוחסין (נכד המלבי"ם) ובן אמידים. היה מחונן מנעוריו בלהט חזון של מהפכה ומסירות-נפש. יסד בסמולנסק מכספי ירושתו בית-ספר יהודי למלאכה. אחרי הפרעות של שנות ה-80 התמסר לחובת-ציון ולרעיון גאולת הארץ. הקדיש את מרבית הונו לבנין הארץ. עלה בשנת 1885 והשתתף ברכישת אדמת נס-ציונה ועוד. היה מראשי הנורדים בפקידות הברון. יצא את הארץ וחזר. נמשך אחרי פעולות העזה ועלילות גבורה. היה מראשוני השומרים וחלם על הקמת גדודים עבריים. היה אחד האישים שסביבם נתרקמו אגודות פלאים בישוב.

שם: יהושע הנקין. מיקירי הישוב. מבני העליה הראשונה. נולד בשנת 1864. עלה ב-1883. עבד עם אביו, שהיה ממיסדי ראשון-לציון, ואחרי כן עם הביל"ויים בגדרה. גואל אדמת ארץ-ישראל; זה למעלה מיובל שנים. קנה את אדמות רחובות, חדרה ועוד. ביצע רכישת שטחי קרקע גדולים בשביל מפעלי ההתישבות של יק"א והקרון הקימת לישראל, בכללם — העמקים; עמק יזרעאל, עמק זבולון, עמק חפר. ממיסדי חברת הכשרת הישוב ומנהליה.

אל הפועלים היהודים באמריקה

„מכתב לחברים" (במקום „קונטרס" ק"ב), כסליו תרפ"ב, עמוד 3.

נאום (באידיש) בנשף קבלת הפנים למשלחת פועלי ארץ-ישראל באמריקה (י"ג בחשוון תרפ"ב, 10.11.1921). זו היתה המשלחת הראשונה מטעם ההסתדרות באמריקה והיא נשלחה לפעולה למען בנק הפועלים. חבריה היו: י. ברץ, ב. כצנלסון, מניה שוחט.

נוסח הנאום שפורסם בשעתו גם ב„די צייט", עתונם של „פועלי-ציון" באמריקה, מכיל בראשו את השורות הבאות:

נאמרו כאן בפנינו שבחים רבים שאין אנו בארץ-ישראל רגילים להם. רבי וחברי ד"ר סירקין יחס לי. כשרונות רבים. אדיבותו מסופנת כלשהו, כפי

שתינכחו ודאי מיד. בכשרון אחד אמנם אני מבורכים, זהו הכשרון אשר שלום אש קורא לו „כשרון לארץ־ישראל“. יש אצל שלום אש נובילה מצוינת, אך נפגש במרחביה ליד המחרשה ביהודי אחד מפולין, רגיל שברגילים, לא בעל שאר־רית, לא בעל־כשרון, לא אידיאליסט, והאמן הועמד בכל זאת לפני חידה: מה עושה את היהודי הזה לאכר, הקשור בכל נפשו ומאודו לארץ הזאת, והתשובה אשר האמן נותן היא: כשרון לארץ־ישראל. הנה הכשרון הזה יש לנו. לא רק לאלה אשר נשׂהו הנה, אלא גם לכל אלה אשר שלחום. ובעוד משהו נתברכנו, בואת אשר ד״ר מגנס ברגש רב כזה דרש מאתנו: בכוח ובצורך לאמור את האמת.

עמוד 287, שורה 25: „היים מ׳טרט״. סיפור באידיש מאת דוד פינסקי. שם. למטה: א. ד. גורדון. אהרן דוד גורדון. שבועות תרס״ז — כ״ד שבט תרפ״ב. הדמות המחנכת בתנועת הפועלים בארץ־ישראל במופת החיים ושלמימתם. יליד פודוליה, רוסיה. עלה לארץ בשנת תרס״ד והיה לפועל חקלאי, והוא קרוב לחמישים. עד תרע״ב עבד במושבות יהודה, מכאן ואתך בקבוצות כנרת, תל־עדשים, דגניה. בדוגמת חייו, בהשקפת עולמו האנושית והלאומית, בהגבתו המעמיקה על כל חזיונות החיים בתנועת הפועלים, בישוב ובגולה, באישיותו המוסרית המקרינה — ירלה השפעתו בציבור הפועלים. משנת חייו אצירה במסותיו ומאמריו הרבים, שפירסם בעתונות של מפלגת „הפועל הצעיר“. כתביו יצאו לאור בחמישו פרכים.

רשימות מגידול ירקות בכנרת בשנת תרע״ו

פורסמו ב„השדה“, כרך א', כסליו תרפ״א, ומקדש, בימי אָבל ברל, — ב„השדה“ אלול תש״ד, בלויית השורות הבאות:

אנו רואים כזכות לעצמנו להדפיס כאן רשימה אחת של המנוח בגידול ירקות מלפני 28 שנים, שמתוכה יתגלו לעיני החברים אילו קרני־זהר של ברל ז״ל, שלא הכירו אותן אולי אפילו הקרובים ביותר שבין רעיו. הכירו את ברל איש הרוח והתרבות, שמסר את כל מרצו וכשרונו הרב לתחיית המולדת והעם, איחודו, ליכודו והדרכתו. וכן הכירו את ברל היוזם והעמל ליצירת הערכים והקנינים המוליכים אל דרך הגאולה. הכירוהו כבעל מחשבה מעמיקה, החווה את הענינים ממעופו של נשר בשאלות פוליטיות וארגוניות. אבל לרבים אין ידוע, שהמנוח היה גם אחד מיודעי ח״ן בשיחת אילנות ודשאים, שעיניו חודרות ורואות גלויות את סודות הטבע, מלקט קו לקו וגרגר לגרגר ומסכם מזאת הלכות בעסקי החקלאות, ומשנתו ברורה וקבועה. מאמר זה של ברל ז״ל נתפרסם ב„השדה“, כרך א', חוברת ג' (כסליו תרפ״א). אז טרם היו שדות בסיון בארץ, אף ספרות מקצועית חקלאית בעברית טרם נדפסה; ואף ספרים

מקצועיים בלועזית לא היו מצויים או אצלנו¹ בענף הירקנות; והרי הרשימות של ברל על גידול הירקות בכנרת הן תורה עצמאית, שלא מפי זרים למד אותה, ואף-על-פי-כן מה רב הדיוק ומה קולעות והסתכלויות הסקת המסקנות, ואיזו בהירות בהרצאה, וטוב טעם בהבעה ובתוכן המקצועי. אליעזר יפה ז"ל, שהיה אף עורך "השדה", מעיר למאמרו של ברל הערה זו: "רשימות אלה נמסרו עוד בשנת תרע"ז בשביל "גן-הירק" או; אלא שבינתיים פסק "גן-הירק" מהופיע. ערכן של רשימות אלה בתור חומר נסיוני לא הופחת עכשיו מאז; וחשיבות יתירה להן בתור דוגמאות לחקלאינו, איך לנהל רשימות הסתכלותיות ממהלך עבודתם במשק. והן רשימות כאלה, לו התנהלו בכל ענפי משקינו במשך שנים, היו יכולות לשמש חומר ממדרגה ראשונה לשיפור עבודתנו והשבחתה. הרשימות נמסרות עכשיו לדפוס בהסכמת פותבן, כמובן".

במשך 28 השנים, מזמן כתיבת הרשימות עליידי ברל ועד היום, הונסו שינויים באילו מונחים מקצועיים, אולם אנו מפרסמים את הרשימה כפי שיצאה בשעתה מידי ברל ז"ל, בלי שינוי פל-שהוא. מ ע ר כ ת "ה ש ד ה".

לאתו זמן שייכת רשימה של ברל על יעקב זאמדיניס ("גן הירק", אב תרע"ו. החתימה: מפר).

על הפרך אשר בכנרת, מקום המנוחה לאחדים מבחורי ישראל ובנותיו, אשר לא מצאו מרגוע בחייהם, והמקלט האחרון לעדת התימנים בכנרת, התמה לגווע ממש, — נוסף גל חדש. גמר את חייו גם יעקב זאמדיניס. היה זה אדם חביב, נאמן, עובד, שוקד. גבה-קומה, בהיר-עינים. חריצות שקטה ותום דרך אמר הליכותיו.

לפני שנה חלה מחלת קיבה אנושה. ההביא אותה אתו בתור סבל הירושה בגופו החסון? מי יודע? או אולי שנות המצרים הולידו אותה, הויגזה וטיפחזה ושללו את פוחות ההגנה של הגוף החי, כאשר אצל רבים אחרים? הדאגה והמסירות של הקרובים לא הצילו. הוא — רצה בחיים, ציפה לגמר מלחמה, לפתיחת גבולים, לתקות ריפוי, ונאש מתולתלו. הרפואה לא באה. וברצונו הרב לחיים, לחיים של ממש, ניתק בידיו את חבליהם. יזכר נא שמו, אחד הראשונים בין עובדי הירקות, על עמדי "גן הירק". לא רבים היו אתנו כמותו.

בדיון על העבודה התרבותית

"בעבודה", עמוד 52.

עמוד 297. שורה 15: הוצאת "האדמו"ה. הוצאת-ספרים זו נוסדה על פי החלטת הוועד המאוחד של פועלי ארץ-ישראל (אשר כלל באי-כוח הסתדרות פועלי

יהודה, הסתדרות פועלי הגליל ו"השומר" בשבט תרע"ד, לשם הפצת השכלה חקלאית וישובית. ההסתדרויות המשתתפות התחייבו להכניס כל אחת 50 מניות בנות 10 פרנק (עיין "הפועל הצעיר" תרע"ד, גליון 25).
 שם: בשנת בוא הפרון. הברון אדמונד רוטשילד ביקר בארץ־ישראל בשנה
 ה היא (תרע"ד).
 שם, למטה: ולספר בוטני. הוצאת "הארמה" החליטה להוציא את הספר "חיי
 הצמחים" מאת הפרופסור סימיריאזוב, בתרגום י. ח. ברנר.

ממכתבים אל חברים

"בעבודה", עמוד 62. מתוך "אגרות חברים".

הספרדים באסיפת הנבחרים

"קונטרס" ל"ח, אייר תר"פ, עמוד 21. התתימה: א.

מלפני היציאה

"קונטרס" ג"א, אלול תר"פ, עמוד 12. ציין: "מתוך מכתב".

עמוד 302: מועידת "פועלי-ציון" בווינה, זו היתה ועידת הפילוג. עיין
 "קונטרס", חוברות מ"טנ"ה. ב"קונטרס" ג' הובא מדברי ברל בויכוח הפללי:
 אל לנו לבקר קטנויות. הדין־וחשבון של החבר לוקר עושה רושם של
 התנצלות. ברור כי למשרד הברית, בתור כזה, לא היתה אידיאה מרכזית.
 כל הסתדרות ארצית רצתה לתת את פתרונה לשאלות־הזמן הקשות, ומשרד
 הברית לא היה לו הפתרון שלו.
 משרד הברית לא השתדל לגמרי להגשים את החלטת המועצה השטוקהולמית
 על דבר עבודה ארץ־ישראלית. על כל עבודתו של המשרד טבוע חותם של
 יראה מפני התפלגות. הוא לא עשה כלום כדי להודיע ברבים על "אחדות־
 העבודה", ולא טרח להכחיש ידיעות כוזבות שנפוצו אודותיה. ובאחרונה,
 משרד הברית חילל ממש את מקרה תליחי. כל המאורעות הגדולים שאירעו
 בארץ־ישראל בחצי השנה האחרונה לא מצאו כל הד במשרד הברית.
 בעת הפרעות בירושלים ואסירת חברי ההגנה, בשעה שעל כל הישוב ריחפה
 סכנה נוראה — היכן היה אז משרד הברית? בודדה ועוזבה עמדה אז "אחדות־
 העבודה" במלחמת־הדמים הקשה. משרד הברית אינו עושה כלום גם ביחס
 לאפשרויות־ההגירה, שנוצרו עכשיו עם החלטת סן־רמו.
 התנפלויותיהם של הנאמים הקודמים על יחסה של "אחדות־העבודה" לאידיש
 אין להן שום יסוד.

לזכויות לשוננו

„מכתב לחברים“ ו' (במקום „קונטרס“ ע'), אדר א' תרפ"א,
עמוד 22. החתימה: א.

מעולם התורה

שם, עמיד 14. החתימה: ירוזבעל.

עמוד 305, שורה 6: מַרְזִיץ. מראשי הַיִּבְסְקָצִיָּה. בנעוריו התחנך ב„חדר“ ובישיבות
והתחיל את פעולתו הציבורית כציוני. עבר ל„בונד“ וממנו ליבסקציה.

מיכה יוסף ברדיצ'בסקי

„העובד“, נרשה, חוברת 2, טבת תרפ"ב, 1.1.1922, עמוד 37 ;
נדפס גם ב„די צייט“ בשם „ביים נייעם קבר“, כנראה, בסוף
נובמבר או בראשית דצמבר 1921.

באחד מפנקסיו של ברל מהזמן ההוא, בעשותו בשליחות
ההסתדרות באמריקה, צוין בכתב-ידו: 23 [בנובמבר],
רישום על ברדיצ'בסקי. 24, גמר רישום על ב.

מ. י. ברדיצ'בסקי נולד בכ"ז באב תרכ"ה ונפטר בי"ז
בחשוון תרפ"ב, 14 בנובמבר 1921.

מפתח ענינים, שמות ומקומות

א

- איזנר קורט — 173
אלנבי — 273
אָלקלעי יהודה — 93
אָנגלס פרידריך, — 171
אָרגנטינה — 139
אש שלום — 16

ב

- בולשביזם — 138
„בועזים“ — 18
בטחון — 284
ביל"ו — 95
בית לאומי — 188
בלתי־מפלגתיים — 164, 134
בניה — 77
„בני־משה“ — 134
בנק הפועלים — 179, 285
בריאות העם — 83
—
בארי־עקב — 6
בולס — 273
ביאליק — 16, 308
בירון — 171
בן־גוריון דוד — 181
בן־יהודה אליעזר — 137
- אגף־העבודה — 257
אדמה לאומית — 9
אוטונומיה לאומית — 207
אחד במאי — 271
אחדות האומה — 13
„אחדות־העבודה“ — 53, 128, 157, 267
אחריות הדדית — 38
אידיש — 147, 201
איחוד — 53, 103, 119, 124, 266
אינטרנציונל — 137, 185
אינטרנציונל הרוח — 168
„איסקרה“ — 11
אנשי־הרוח — 170
אסיפת הנבחרים — 205, 237
אסירי הגנה — 212, 237
אָרגון הישוב — 207
אריסות עולמית — 39
אשה עובדת — 34
אשראי לאומי — 76, 246
אתה בחרתנו — 68
—
און רוברט — 171
אום־ג'וני — 104
אוישישקין מנחם — 236
אחד־העם — 18, 67

- הגנה — 212
 הגשמה חלוצית — 123
 „הדסה” — 215
 הדרכה חקלאית — 80, 79
 ההסתדרות בעיר — 128
 ההסתדרות הפללית — 116, 161
 ההסתדרות הציונית — 250
 ההתנדבות לגדוד — 96
 הון פרטי — 243
 החלוץ — 52
 הישוב בארץ — 206, 232
 הכשרה — 55
 הכשרת הישוב — 179
 הכשרת חברות — 57
 הכשרת קרקע — 43
 המשביר — 180
 הנהגה ציונית — 238
 הנתלת השפה — 85
 הסתדרות הפועלים החקלאים — 109, 162, 127
 „הפועל הצעיר” — 134, 157, 267
 הפרוגרמה הפיססבורגית — 245
 „הצעיר הארץ־ישראלי” — 166
 השקפת־עולם — 125, 266
 התישבות פרסית — 246

 הגר”א — 175
 הודו — 154
 היינה היינריך — 171
 הלפרין מיכאל — 284
 הס משה — 68, 93, 171
 הרי־הכרמל — 149
 הרטוב — 44
 הרצל — 67, 16
 הרצן — 171
- בן־צבי יצחק — 181
 בן־שמן — 46
 בנטביטש — 283
 בעש”ט — 175, 307
 ברדיצ’בסקי מיכה יוסף — 16, 306
 ברזילי יהושע — 284
 ברנר — 283, 285
- ג**
- גאולה עצמית — 16
 גאולת קרקע — 42, 74
 גדוד עברי — 96, 103, 238
 ג’וינט — 235
 גידול ירקות — 7, 80, 88

 גוגול — 32
 גוטמכר אליהו — 93
 גולדברג י. ל. — 44
 גורדון א. ד. — 61, 97, 287
 גיטו — 18
 גליל עליזון — 198
- ד**
- דוחבורים — 14

 דגניה — 62
 דוסטובסקי — 173
- ה**
- „האדמה” (הוצאת־ספרים) — 297
 „האפר הצעיר” — 166
 „הבונד” — 11
 הברית העולמית — 203

- טורגניב — 173
- טירה (קבוצה) — 152
- טרומפלדור יוסף — 237, 175
- טרסט — 276
- י
- יסודות ההסתדרות — 209
- יצירה לאומית — 112
- יק"א — 179, 151
- ישוב ישן — 27
- ישוב עובד — 35
- יבנה — 308
- ירושלים — 87
- כ
- כיבוש עבודה — 128, 25
- כנסת העבודה — 136
- כנסת ישראל — 136
- כנרת — 62
- כפר-אוריה — 45
- כפר-גלעדי — 191
- כפר-סבא — 39
- כרכור — 20
- ל
- לימוד עברית — 58
- לשכת עבודה — 178, 33
- לזובסקי י. ל. (הרב) — 219
- לזיד ג'רג' — 233
- לויץ-אפשטיין — 233
- לוינסקי — 140
- נ
- נעד אודיסאי — 8
- נעד הצירים — 234, 215
- נעד לאומי — 268
- נעידת השלום — 136
- נעידת פועלי ארץ-ישראל — 62
- ניטר א. — 141
- וייצמן ח. — 235, 234, 231, 215
- ז
- זכותנו על הארץ — 201
- זאמדניס יעקב — 384
- ז'בוטינסקי ז. — 219, 197, 145
- ז'רס ז'ן — 184
- ז'יסלובסקי חיים, ד"ר — 143
- ח
- חברת העבודה — 118
- חובבי-ציון — 6
- חוסר-עבודה — 26
- חינוך ילדים — 85
- חירות מחשבה — 125
- חלוציות — 52
- חדרה — 39
- חמרה — 200
- חנקין יהושע — 284
- ט
- טריטוריאליזם — 149
- טולסטוי — 173

ס

- סגירת שערים — 219, 283
 סוביטים — 137
 סוציאליזם והעם היהודי — 220
 סיוע — 191
 ספרות — 39, 243
-
- סולד רוברט — 236
 סירקין נחמן — 73, 287
 סמואל הרברט 273, 283
 סמילנסקי משה — 155
 סררמו — 219

ע

- עבודת כלכלית — 71
 עבודה זולה — 81
 עבודה זרה — 26, 28
 עבודה משחררת — 74
 עבודה עברית — 4, 26, 64
 עבודה עצמית — 4
 עבודה תרבותית — 59, 84, 297
 עברית — 148, 123
 עובד אדמה — 35
 עליה — 15
 עליה חלוצית — 26, 113
 עליית תימן — 28
 עסקנות ציונית — 228
 עצמיות — 111
 ערבים — 186

-
- עבד אל־חמיד — 16
 עבר־הירדן — 283
 „עזרא” — 6
 עין־גנים — 6, 40

f

- ליילנבלום מ. ל. — 18
 לנדאָר גיאורג — 173
 לסל פּרדיננד — 68, 171

מ

- מדינה עברית — 188
 מהפכה חברתית — 72
 מושב עובדים — 10, 35, 41
 מושב פועלים — 3
 מלחמה — 97
 מלחמה לאיחוד — 133
 מלחמת העבודה — 115
 מנדט — 186
 מנהיגות — 230
 מפלגת העבודה הבריטית — 219
 מ.פ.ס.ע. — 268
 משבר — 116, 152
 משגיחות — 31
-
- מולכו שלמה — 172
 מצרים — 154
 מקוה־ישראל — 94
 מרחביה — 62
 מרכס קרל — 68, 137, 171

נ

- נערה עובדת — 34
 נציב יהודי — 273, 283

-
- נחילאל — 28
 נחלת־יהודה — 28, 40
 נטר קרל — 93
 ניטשה פרידריך — 175

- פ**
- פדרציה בהסדרות — 135
פוגרומים — 140, 216, 273
פועל עברי — 12, 25, 63, 105, 272, 285
„פועל־ציון” — 14, 122, 160, 257
פירוד — 105, 111
פקידות בריטית — 240
פרוגרמה — 126
פרולטריון חקלאי — 25
-
- פולין — 145
„פורברטס” — 144
פיגנר וירה — 173
פיאָרברג — 16, 307
פלכנזב — 184
פרודון — 171
פרידנלד — 236
פרץ — 307
פתח־חקה — 7, 155
- צ**
- צבא העבודה — 72
ציבוריות עברית — 17
ציונות — 72
ציונות וסוציאליזם — 107
ציונות ישנה — 65
ציונות מעשית — 236
ציונות סוציאליסטית — 123
„צעירי־ציון” — 14, 122
- ק**
- קבוצה — 27, 35, 106, 286
קבוצות פועלות — 58
קהילת העובדים — 127
- קואופרציה — 35
קומוניזם — 286
„קונטרס” — 138
קופת־חולים — 83, 178
קליטת עליה — 114, 118
קנטוניסטים — 172
קפא”י — 179
קרן־היסוד — 251
קרן קימת לישראל — 9, 42, 74, 242, 252
-
- קורולנקו — 173
קלישר צבי — 93
קפלן שלמה — 218
קרופוטקין — 171
קרוזן לודד — 187
קריצ’בסקי בוריס — 184
- ר**
- רדיקליות — 17
רוח המהפכה — 174
-
- ראשון־לציון — 40
רובינזביץ אפרים — 219
רוטשילד אַדמונד — 45
רוסו ז. ז. — 171
רופין ארתור — 181
- ש**
- שיבת ציון — 68
שיעורי ערב — 33
שמירה — 27
שפה עברית — 123, 148, 149, 254
-
- שטוקהולם — 203

תנועת „החלוץ” — 51	שטיינברג יהודה — 307
תנועת הפועלים בעולם — 271	שיף גייקוב — 144
תנועת הפועלים והלאומיות — 222	שפינוזה — 172
תנועה סוציאליסטית יהודית — 222	שר אהרן — 240, 198
תעשיה חקלאית — 77	
תקומת הלשון — 149	
תרבות עברית — 106	
—————	
תל־חי — 237, 203, 197	
תל־עדשים — 62	
	ת
	תגרנות — 115
	תחנת־נסיגות — 82, 45
	תימנים — 20
	תנועה ציונית־סוציאליסטית — 17

התוכן

עמור

מימיו הראשונים בארץ

ה'	ממכתביו: א
יא'	ב

בימי העליה השניה

3	על מושבי הפועלים
11	מבטנים
19	"משפט צדק"
24	מתוך העבודה: א. במושבות הישנות
35	ב. יצירת ישוב עובד
44	על דבר עבודה עברית בחוה הרטוב
45	כספ"אוריה

במלחמה העולמית הקודמת; לאור בשורת הגאולה

51	לתנועת החלוץ
60	לקראת הימים הבאים
87	עבודה חקלאית-יישובית בירושלים ובקרבתה
93	על החרבות (לנשמת קרל נטר)
96	ממכתבים על ההתנדבות לגדוד העברי
99	פתיחה ל"בעבודה"

איחוד; "אחדות העבודה"

103	אחדות העבודה
129	הצעת האיחוד

133	תשובה לדברי חברים בוועידת האיחוד (הועידה התקלאית)
137	בוועידת האיחוד (ועידת „אחדות-העבודה“)
138	פתיחה ל„קונטרס“
139	מן המבוכה
141	לנשמת א. ניטר
143	בעתונות
148	אמר ה„קונטרס“
150	עבודה!
154	בעתונות
157	בירורים
168	קלות וחמורות (על מאגדי הרוח)
175	להצעתו של החבר יוסף טרומפלדור
179	ליסוד בנק הפועלים
184	על מות בורים קריצ'בסקי
185	בעתונות (להקמת האינטרנציונל)
186	נגיעות
191	בעתונות („סיוע“)

ב י מ י מ צ ו ר

(ימי תל-חי, הפרעות בירושלים)

197	הרגעה
197	עמדה
202	בוועד הקמני
202	יזכור
203	שאלה
203	נגד „אחדות-העבודה“
205	לאסיפה הלאומית
209	הצעת איחוד
211	בימי ירושלים: הרוגי מלכות
212	פושעי ישראל
213	נעילת שערים
215	חיפוש
215	„הדסה“
216	במקום המשפט שם הרשע
218	שלמה קפלן

- 218 חנינה
219 צדק לאומים

ועידת לונדון

- 227 ועידת לונדון

בראשית ההסתדרות

- 265 בועידת יסוד ההסתדרות: דברי פתיחה
266 על מהות ההסתדרות
268 בועד הלאומי
271 לאחד במאי
272 „הבשורה הגדולה לבני המולדת“
273 נוכח המצב
276 טרנסט

שליחות

- 281 מן הדרך
282 בקונגרס השנים-עשר
285 אל הפועלים היהודים באמריקה

דברים

מתקופת המדורים הקודמים שלא נכללו בהם

- 291 רשימות מגידול ירקות בכנרת
297 בדיון על העבודה התרבותית
298 ממכתבים אל חברים
299 הספרדים באסיפת הנבחרים
302 מלפני היציאה (מועידת „פועלי-ציון“ בווינה)
303 לזכויות לשוננו
305 מעולם החוזה
306 מיכה יוסף ברדיצ'בסקי

מאמרים באידיש

(תרגום ד. זכאי)

- 313 עבודתנו בארץ-ישראל ולמענה
318 עבודה עברית בכביש טבריה-צמח

324	סענות כנגד ארץ-ישראל
328	על עבודתנו
332	כיצד מסלפים ידיעות מארץ-ישראל
337	מי רודף את מי?
344	שבע מאות וארבעים חלוצים מאוקראינה
347	בנק הפועלים בארץ-ישראל
350	הפעולות הראשונות של בנק הפועלים
355	הערות ומילואים
387	מפתח ענינים, שמות ומקומות